

महाराष्ट्र राज्य
सांख्यिकीय गोषवारा

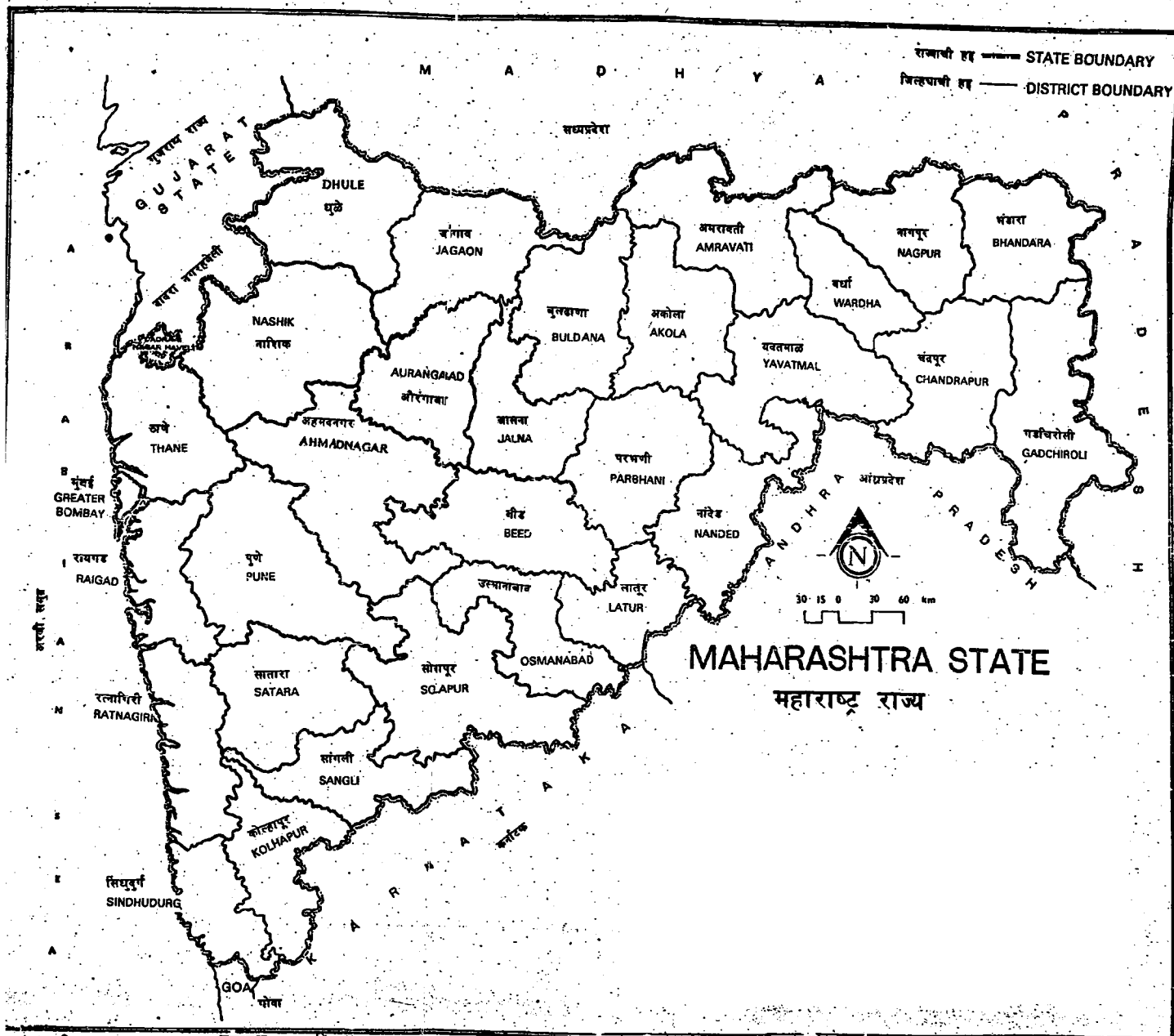
१९९१-९२ व १९९२-९३

STATISTICAL ABSTRACT
OF
MAHARASHTRA STATE

1991-92 & 1992-93, Part I

अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

DIRECTORATE OF ECONOMICS AND STATISTICS
GOVERNMENT OF MAHARASHTRA
MUMBAI

प्रस्तावना

" राज्य सांख्यिकीय गोषवारा " हे प्रकाशन संयुक्तरीत्या १९९१-९२ आणि १९९२-९३ या वर्षाकरिता इंग्रजी व मराठी अशा दोन्ही भाषांत एकत्रित तयार करण्यात आले असून हा या मालिकेतील २६ वा अंक आहे. या प्रकाशनामध्ये महाराष्ट्र राज्यातील सामाजिक व आर्थिक बाबींची १९९१-९२ आणि १९९२-९३ या वर्षाकरिता माहिती देण्यात आलेली आहे. जेथे १९९१-९२ व १९९२-९३ या वर्षांची माहिती उपलब्ध नाही, तेथे अद्ययावत उपलब्ध माहिती देण्यात आलेली आहे. या प्रकाशनामध्ये सन १९९१ च्या जनगणनेवर आधारित माहितीही समाविष्ट करण्यात आली आहे. हे प्रकाशन तयार करताना केंद्रीय सांख्यिकी संघटना, नवी दिल्ली यांनी या प्रकाशनासंबंधात केलेल्या शिफारसीही विचारात घेण्यात आलेल्या आहेत.

२. महाराष्ट्र राज्य व जिल्हांच्या सामाजिक व आर्थिक बाबींचा अभ्यास करणाऱ्यांना हे प्रकाशन " संदर्भ ग्रंथ " म्हणून उपयुक्त होईल, अशी आशा आहे.

३. केंद्र शासन, राज्य शासन, स्थानिक संस्था आणि इतर संस्था यांचे विविध विभाग व कार्यालये यांनी आवश्यक ती माहिती प्रकाशनाच्या या अंकात समाविष्ट करण्याकरिता उपलब्ध करून दिली आहे. त्यांच्या सहकार्याबद्दल मी आभारी आहे.

मुंबई :

दिनांक : जुलै १९९६.

भा. मा. नगराळे,
अर्थ व सांख्यिकी संचालक, मुंबई.

PREFACE

This combined issue of "State Statistical Abstract" for the years 1991-92 and 1992-93 (in English and Marathi) is the 26th in the series. In this publication, data on socio-economic characteristics of the State for the years 1991-92 and 1992-93 are given. The data for the latest available year is given where the data for the years 1991-92 and 1992-93 is not available. The available data for 1991 Population Census are also included in this publication. In preparing this publication, recommendations of Central Statistical Organisations are also considered.

2. It is hoped that this publication will be useful as "Reference Book" to those interested in studying socio-economic aspects of Maharashtra and its districts.

3. I am thankful to the various departments and offices of the Central Government, State Government, Local Bodies and Other Organisations for extending their co-operation in supplying the requisite information for inclusion in this publication.

Mumbai :
Dated : July 1996.

B. M. Nagrale,
Director of Economics & Statistics, Mumbai.

क्रमांक Page No.	विषय (2)	पृष्ठ क्रमांक Page No. (3)	Subject (2)
1)	(2)	(3)	(2)
	(i) जिल्हांच्या पुनर्रचनेविषयी टिपणी ..	(19)	Note on reorganisation of districts in Maharashtra.
	(ii) प्रास्ताविक ..	(21)	Introductory.
	(iii) दृष्टिक्षेपात महाराष्ट्र (सामान्य माहिती, भारताशी तुलना)	(21)	Maharashtra State at a glance (General Information, comparison with India).
	(iv) निवडक विषयावरील सारांशाचे तक्ते ..	(22)	Summary tables on selected topics.
	1. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या	21	AREA AND POPULATION
1.1	१९९१ च्या जनगणनेनुसार क्षेत्रफळ व लोकसंख्या ..	23	Area and Population according to (1991) population census.
1.2	अनुसूचित जातीची लोकसंख्या (१९९१)	27	Scheduled Castes Population (1991)
1.3	अनुसूचित जमातीची लोकसंख्या (१९९१)	28	Scheduled Tribes Population (1991)
1.4	नवबौद्धांची लोकसंख्या (१९८१)	29	Neo Budhist Population (1981)
1.5	१९०१ पासूनच्या लोकसंख्येतील दरवर्षीय चढउतार (१९९१)	30	Decadal Variation in population since (1991) 1901.
1.6	गावे व शहरांची संख्या (१९९१)	35	Number of Villages and Towns (1991)
1.7	डेड्यांचे लोकसंख्येनुसार वर्गीकरण (१९९१)	36	Villages classified by population (1991)
1.8	शहरे/शहर संकुलांचे लोकसंख्येनुसार वर्गीकरण (१९८१)	38	Towns/Urban agglomerations classified by population. (1981)
1.9	शहरांची, नागरी भागांची आणि ग्रामीण भागांची लोकसंख्या (१९८१)	40	Population of towns, urban areas and rural areas. (1981)
1.10	ग्रामीण व नागरी भागातील मुख्यतः काम करणारे, सीमांतिक कामगार व काम न करणारे स्त्री-पुरुष (१९९१)	48	Main workers, marginal workers and non-workers in rural and urban areas by sex (1991)
1.11	मुख्यतः काम करणाऱ्यांची औद्योगिक प्रकारानुसार वर्गीवारी (१९९१)	51	Classification of main workers by industrial category. (1991)
1.12	लोकसंख्या व काम करणारे यांचे वयोगट व लिंग यानुसार वर्गीकरण. (१९९१)	54	Distribution of population and workers by age group and sex. (1991)
1.13	धर्मानुसार लोकसंख्या (१९९१)	56	Population by religion. (1991)
1.14	राज्यवार लोकसंख्येची ठळक वैशिष्ट्ये (१९९१)	57	Salient features of population by States (1991)
1.15	जिल्हावार अंदाजित लोकसंख्या (१९८२-१९९१)	58	Districtwise projected population (1982-1991).
1.16	एकूण लोकांख्येतील साक्षरतेचे दर (१९९१)	59	Literacy rates of total population (1991)
1.17	अनुसूचित जातीच्या लोकांतील साक्षरतेचे प्रमाण (१९९१)	60	Literacy rates of scheduled castes population, (1991)
1.18	अनुसूचित जमातीच्या लोकांतील साक्षरतेचे प्रमाण (१९९१)	61	Literacy rates of scheduled tribes population, (1991)
1.19	विगर शेती व्यवसायातील कामगारांचे मुख्य व्यवसाय गटानुसार वर्गीकरण. (१९८१)	62	Occupational classification of persons at work other than cultivation into main divisions (1981)
1.20	राज्यातील विगर शेती व्यवसायातील कामगारांचे व्यवसायानुसार वर्गीकरण (विभाग, गट वगैरे प्रमाणे). (१९८१)	65	Occupational classification of persons at work other than cultivation in the State (according to division, group etc.). (1981)

तक्ता क्रमांक Table No. (1)	विषय (2)	पृष्ठ क्रमांक Page No. (3)	Subject (2)
1.21	औद्योगिक गटानुसार काम करणाऱ्यांचे (शेतीव्यतिरिक्त) वर्गीकरण (१९८१)	68	Industrial classification of persons at work (other than cultivation) by divisions and major groups. (1981)
1.22	वस्तुनिर्माण, प्रक्रिया, सेवा व दुकस्ती या उद्योग धंद्यात काम करणाऱ्यांचे घरगुती उद्योगधंदे व बिगर घरगुती उद्योगधंदे यानुसार वर्गीकरण (१९८१)	78	Distribution of workers in manufacturing, processing, servicing and repairs by household industry and non-household industry. (1981)
1.23	बिगर घरगुती उद्योगधंदे, व्यापार, व्यवसाय किंवा सेवा हा प्रमुख व्यवसाय असणाऱ्यांचे लिंग व कामाच्या प्रकारानुसार व उद्योग-धंद्यानुसार वर्गीकरण (१९८१)	81	Industrial classification, by sex and class of workers of persons at work in non-household industry, trade, business, profession or services as main activity. (1981)
1.24	काम करणाऱ्या व काम न करणाऱ्या स्त्रियांचे प्रमुख व्यवसाय व वयोगटानुसार वर्गीकरण (१९८१)	84	Female workers and non-workers according to main activity classified by age groups. (1981)
1.25	मुख्यतः काम करणाऱ्या स्त्रियांचे प्रमुख व्यवसाय व वैवाहिक स्थितीनुसार वर्गीकरण (१९८१)	86	Female main workers according to main activity by classified marital status. (1981)
1.26	काम न करणाऱ्या व्यक्तींचे व्यवसाय प्रकार व लिंगानुसार वर्गीकरण (१९८१)	88	Persons not at work classified by type of activity and sex. (1981)
1.27	प्रमुख भाषा बोलणारी कुटुंबे व त्यातील व्यक्तींची जिल्हावार संख्या (१९८१)	90	Districtwise classification of household and household population by languages mainly spoken. (1981)
1.28	महाराष्ट्रात व बृहन्मुंबईमध्ये जन्म व नोंदणीचे ठिकाण यानुसार स्थलांतरितांची लोकसंख्या (१९८१)	94	Migrants population by place of birth and place of enumeration in Maharashtra and Brihan Mumbai. (1981)
1.29	महाराष्ट्रात स्थलांतराचे कारण व शेवटचे निवासस्थान (१९८१)	95	Migrants by place of last residence and reason for migration in Maharashtra. (1981)
	2. पर्यावरण सांख्यिकी	97	ENVIRONMENT STATISTICS
2.1 (A)	महाराष्ट्रातील निरनिराळ्या केंद्रातील तपमान (१९९१)	98	Temperature at different centres in Maharashtra (1991)
(B)	" " (१९९२)	99	" " (1992)
2.2 (A)	महाराष्ट्रातील निरनिराळ्या केंद्रानुसार सापेक्ष आर्द्रता (१९९१)	100	Relative humidity at different centres in Maharashtra. (1991)
(B)	" " (१९९२)	101	" " (1992)
2.3	सामान्यपणे पडणाऱ्या पावसाचे दिवस आणि पाऊस यांची मासिकवार आकडेवारी.	102	Monthwise normal number of rainy days and rainfall.
2.4 (A)	विविध केंद्रांच्या ठिकाणी पडलेला पाऊस (१९९१)	104	Rainfall at different centres (1991)
(B)	" " (१९९२)	126	" " (1992)
2.5	पावसाची कक्षा व कालावधी (१९९१)	151	Spread and range of rainfall (1991)
	" " (१९९२)		" " (1992)

तक्ता क्रमांक Table No. (1)	विषय (2)	पृष्ठ क्रमांक Page No. (3)	Subject (2)
	3. जीवनविषयक माहिती	153	VITAL STATISTICS
3.1 (A)	नोंदणी झालेल्या जन्मांची लिंगानुसार संख्या व जन्मसमयी स्त्री, पुरुष प्रमाण. (१९९१-९२)	154	No. of Registered Births classified by sex and sex ratio of Births. (1991-92)
(B)	" (१९९२-९३)	156	" (1992-93)
3.2 (A)	ग्रामीण व नागरी भागातील नोंदणी झालेल्या मृत्यूचे लिंगानुसार वर्गीकरण. (१९९१-९२)	158	No. of Registered Deaths classified by sex in Rural & Urban Area. (1991-92)
(B)	" (१९९२-९३)	159	" (1992-93)
3.3 (A)	प्रमुख कारणानुसार नोंदणी झालेल्या मृत्यूंची संख्या (१९९१-९२)	160	No. of Registered Deaths by principal causes (1991-92)
(B)	" (१९९२-९३)	161	" (1992-93)
3.4 (A)	लिंगानुसार व वयोगटांनुसार नोंद केलेले मृत्यू. (१९९१-९२)	162	No. of Registered Deaths by age, sex (1991-92)
(B)	" (१९९२-९३)	162	" (1992-93)
3.5 (A)	बालमृत्यू दर व माताविषयक मृत्यूचे दर (१९९१-९२)	164	Infant mortality rate and maternal mortality rate (1991-92)
(B)	" (१९९२-९३)	164	" (1992-93)
3.6	महाराष्ट्र राज्यातील जीवनविषयक महत्त्वाचे दर	166	Important vital rates in respect of Maharashtra State.
3.7 (A)	जन्म दर, मृत्यू दर व बालमृत्यू दर (१९९१)	167	Birth rates, death rates and infant mortality rates. (1991)
(B)	" (१९९२)	168	" (1992)
3.8 (A)	प्रमुख कारणानुसार मृत्यूंची संख्या (१९९१-९२)	169	Number of deaths by principal causes. (1991-92)
(B)	" (१९९२-९३)	179	" (1992-93)
	4. गृहनिर्माण	189	HOUSING
4.1	घरांची वापरानुसार केलेली वर्गवारी (१९९१)	190	Classification of houses according to use. (1991)
4.2	खोल्यांच्या संख्येनुसार कुटुंबांची संख्या (१९९१)	196	Households by number of rooms occupied. (1991)
4.3	वणरातील निवासी घरे व प्रत्येक घरामागे व्यक्तींची संख्या (१९८१)	200	Number of occupied residential houses and persons per house in (1981)
4.4	राहत्या घरांचे छप्पर व भिंती यासाठी वापरलेल्या प्रमुख सामानानुसार कुटुंबांचे वर्गीकरण. (१९९१)	202	Distribution of households by predominant material of roof and wall of houses occupied by them. (1991)
4.5	बेघर व संस्थात राहणारी लोकसंख्या (१९८१)	204	Houseless and institutional population. (1981)
	5. शिक्षण	205	EDUCATION
5.1	शिक्षणाच्या प्रकारानुसार मान्यता प्राप्त संस्था (१९९१-९२)	206	No. of recognised institutions by type of education (1991-92)
5.2	फक्त मुलींसाठी असलेल्या शैक्षणिक संस्थांची शिक्षणाच्या प्रकारानुसार संख्या (१९९१-९२)	208	No. of educational institutions exclusively for girls by type of education. (1991-92)
5.3 (A)	वर्गीकरणानुसार शाळांची संख्या (१९९१-९२)	210	No. of schools, according to classification (1991-92)
(B)	" (१९९२-९३)	212	" (1992-93)

तक्ता क्रमांक Table No. (1)	विषय (2)	पृष्ठ क्रमांक Page No. (3)	Subject (2)
5.4 (A)	विभागवार शिक्षकांची संख्या (१९९१-९२)	214	No. of School Teachers classified by Department (1991-92)
(B)	" " (१९९२-९३)	216	" " (1992-93)
5.5 (A)	विभागवार विद्यार्थी संख्या (१९९१-९२)	218	No. of students by Department (1991-92)
(B)	" " (१९९२-९३)	220	" " (1992-93)
5.6 (A)	विभागवार अनुसूचित जातीच्या विद्यार्थ्यांची संख्या (१९९१-९२)	222	No. of scheduled castes student by Department (1991-92)
(B)	" " (१९९२-९३)	224	" " (1992-93)
5.7 (A)	विभागवार अनुसूचित जमातीतील विद्यार्थ्यांची संख्या (१९९१-९२)	226	No. of scheduled tribes student by Department. (1991-92)
(B)	" " (१९९२-९३)	228	" " (1992-93)
5.8	अभियांत्रिकी पदवी अभ्यासक्रमातील प्रवेशांची प्रकारानुसार संख्या	230	Intake of degree courses in Engineering by categories.
5.9	शिक्षणाच्या प्रकारानुसार संख्या व विद्यार्थी	232	Institutions and enrolment by type of education
5.10	पटावरील विद्यार्थी व शिक्षकांची संख्या	252	Enrolment of students and number of teachers
5.11	पूर्व प्राथमिक, प्राथमिक व माध्यमिक शाळांतील विद्यार्थ्यांची इयत्तावार संख्या.	260	Number of pupils in pre-primary, primary and secondary schools by standards.
5.12 (A)	प्राथमिक व माध्यमिक शिक्षण संस्थांतील विद्यार्थ्यांची शिक्षणाच्या माध्यमानुसार संख्या. (१९९१-९२)	264	(A) Number of pupils in primary and secondary institutions according to medium of instructions. (1991-92)
(B)	" " (१९९२-९३)	267	(B) " (1992-93)
5.13	प्रमुख परीक्षांचे निकाल (१९८८-८९)	270	Examination results (Major examinations) (1988-89)
5.14	तंत्रेच्या प्रकारानुसार तांत्रिक शिक्षण संस्था	274	Technical institutions by type of institutions.
5.15	तंत्र निकेतन संस्थांची त्यांच्या वर्गवारीनुसार संख्या, प्रदेश क्षमता, नांव नोंदविलेले, उत्तीर्ण झालेले विद्यार्थी आणि शिक्षकांची संख्या.	276	Number of technical institutions intake capacity, enrolment, outturn and number of teachers by category of institutions.
5.16	शसक्रीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांमधील मंजूर केलेल्या जागा, प्रदेश क्षमता व उत्तीर्ण झालेल्यांची संख्या.	277	Number of sanctioned seats, intake capacity and outturn of Government industrial training institutions.
5.17	अभियांत्रिकी, तंत्रशास्त्र व तंत्रनिकेतन अभियांत्रिकी महाविद्यालयाच्या अंतिम वर्षाच्या परीक्षेत बसलेल्या व उत्तीर्ण झालेल्या विद्यार्थ्यांची संख्या.	279	Number of students appeared and passed in final year examinations of an engineering, technological and polytechnic colleges.
	6. जनता संपर्क	281	MASS COMMUNICATION
6.1	मुख्य भाषांमधून प्रसिद्ध झालेली वृत्तपत्रे व नियतकालिके यांची संख्या.	282	Number of Newspapers, Periodicals published by major languages.
6.2	जिल्हावार छापखान्यांची संख्या	283	Number of printing presses by districts.
6.3 (A)	छापखाने व निरनिराळ्या भाषातील नियतकालिके (१९९१-९२)	284	Number of printing presses & No. of periodicals in different languages. (1991-92)
(B)	" " (१९९२-९३)	290	" " (1992-93)
6.4	प्रकाशित पुस्तके व नियतकालिके या विषयी सांख्यिकी	296	Statistics of books and periodicals published.
6.5	पुस्तके व नियतकालिके यांचे भाषावार वर्गीकरण	297	Classification of books and periodicals according to languages.
6.6	प्रसिद्ध झालेली पुस्तके व नियतकालिके यांची विषयवार वर्गवारी	298	Distribution of books and periodicals published according to subjects.

तक्ता क्रमांक Table No. (1)	विषय (2)	पृष्ठ क्रमांक Page No. (3)	Subject (2)
	7. आरोग्य	299	HEALTH
7.1	वैद्यकीय (विषय चिकित्सा) संस्थांची संख्या	300	Number of Medical (Allopathic) Institutions.
7.2	आयुर्वेदिक, युनानी व होमियोपॅथिक संस्थांची संख्या	302	Number of Ayurvedic, Unani & Homeopathic Institutions.
7.3	वैद्यकीय संस्थांमधील खाटांची संख्या	304	Number of beds in Medical Institutions.
7.4	सार्वजनिक आणि सार्वजनिक तहायित संस्थांकडून मिळालेल्या वैद्यकीय सुविधा.	305	Medical facilities available through public and public aided institutions.
	8. कुटुंब कल्याण	307	FAMILY WELFARE
8.1	कुटुंब कल्याण रुग्ण चिकित्सालये/केंद्रांची संख्या	308	Number of family welfare clinics/centres.
8.2	कुटुंब कल्याण कार्यक्रम	309	Family Welfare Programme
8.3	कुटुंब कल्याण केंद्रांची संख्या व त्यांचे कार्य	310	No. of family welfare centres operating and work done.
	9. समाज कल्याण सेवा	311	SOCIAL WELFARE SERVICES
9.1	उद्देश व साधनांनुसार आर्थिकदृष्ट्या दुयळ्या घटकांकरिता कर्ज व अनुदानाचे वाटप.	312	Loans and grants disbursed to economically weaker sections by purpose and source.
	10. सामाजिक संरक्षण आणि सुरक्षा (पोलीस, गुन्हे व न्याय)	313	SOCIAL SECURITY AND SOCIAL DEFENCE (POLICE, CRIME AND JUDICIAL)
10.1	महाराष्ट्र राज्यातील पोलीस ठाणी व पोलीसांची संख्या (रेल्वे धरून, परंतु बृहन्मुंबई वगळून).	314	Police stations and police force in Maharashtra State (including Railways but excluding Brihan Mumbai).
10.2 (A)	महाराष्ट्र राज्यातील पोलीसांवरील खर्च व पोलीसांची संख्या (१९९१-९२)	316	Cost and strength of Police in Maharashtra. (1991-92)
(B)	" " (१९९२-९३)	318	" " (1992-93)
10.3	इंडियन पिनल कोडखाली महाराष्ट्र राज्यात (बृहन्मुंबई धरून) झालेले दखलपात्र गुन्हे (गुन्ह्याचे प्रयत्न धरून).	320	Cognizable offences (including attempts) under Indian Penal Code in Maharashtra State (including Brihan Mumbai).
10.4 (A)	बृहन्मुंबईतील दखलपात्र गुन्हे, भाग-१ (१९९१-९२)	322	Cognizable crimes in Brihan Mumbai Part-I. (1991-92)
(B)	" " (१९९२-९३)	324	" " (1992-93)
10.5 (A)	बृहन्मुंबईतील दखलपात्र गुन्हे, भाग-२ (१९९१-९२)	326	Cognizable crimes in Brihan Mumbai Part- II (1991-92)
(B)	" " (१९९२-९३)	328	" " (1992-93)
10.6 (A)	बृहन्मुंबईतील दखलपात्र नसलेले गुन्हे, भाग-१ (१९९१-९२)	330	Non-cognizable crimes in Brihan Mumbai Part-I. (1991-92)
(B)	" " (१९९२-९३)	332	" " (1992-93)
10.7 (A)	बृहन्मुंबईतील दखलपात्र नसलेले गुन्हे, भाग-२ (१९९१-९२)	334	Non-cognizable crimes in Brihan Mumbai Part-II. (1991-92)
(B)	" " (१९९२-९३)	336	" " (1992-93)
10.8 (A)	बृहन्मुंबईतील व महाराष्ट्र राज्यातील (बृहन्मुंबई वगळून) चोरीस गेलेली व परत मिळालेली मालमत्ता. (१९९१-९२)	338	Property stolen and recovered in Brihan Mumbai and in Maharashtra State (excluding Brihan Mumbai). (1991-92)
(B)	" " (१९९२-९३)	339	" " (1992-93)

नक्ता क्रमांक Table No.	विषय	पृष्ठ क्रमांक Page No.	Subject
(1.)	(2)	(3)	(2)
10.9	(A) महाराष्ट्र राज्यातील दखलपात्र गुन्हे (रेल्वे धरून परंतु बृहन्मुंबई वगळून) भाग-१. (१९९१-९२)	340	Cognizable crimes in Maharashtra State (including Railways but excluding Brihan Mumbai) Part-I. (1991-92)
	(B) " (१९९२-९३)	344	" " (1992-93)
10.10	(A) महाराष्ट्र राज्यातील दखलपात्र गुन्हे (रेल्वे धरून व बृहन्मुंबई वगळून) भाग-२. (१९९१-९२)	348	Cognizable crimes in Maharashtra State (including Railways but excluding Brihan Mumbai) Part-II. (1991-92)
	(B) " (१९९२-९३)	350	" " (1992-93)
11.	(A) अपील व मूळ अधिकाराकरिता वापरणाऱ्या न्यायालयीन अधिकार्यांची संख्या. (१९९१-९२)	352	Number of judicial officers exercising appellate and original jurisdiction in Maharashtra State. (1991-92)
	(B) " (१९९२-९३)		" " (1992-93)
12.	(A) महाराष्ट्र राज्यातील न्यायालयीन निर्णय दिलेली, नवीन आलेली व ज्यात दोषारोप केले आहेत अशी प्रकरणे (मुंबई उच्च न्यायालयाचे हद्दीतीत). (१९९१-९२)	353	Number of cases decided in and receipts and charges of the Court in the State of Maharashtra. (territory subject to the High Court of Mumbai). (1991-92)
	(B) " (१९९२-९३)		" " (1992-93)
	(A) महाराष्ट्र राज्यातील दिवाणी न्यायालयात दाखल केलेल्या दिवाणी दाव्यांची संख्या, वर्णन व मूल्य. (१९९१-९२)	354	Number, description and value of civil suits instituted in the Civil Court in the State of Maharashtra. (1991-92)
	(B) " (१९९२-९३)	356	" " (1992-93)
13.	(A) महाराष्ट्रातील मूळ शाखेच्या अधिकार क्षेत्रातील दिवाणी प्रकरणांच्या चौकशीचे सर्वसाधारण निकाल. (१९९१-९२)	358	General results of the trial of civil cases of original jurisdiction in Maharashtra. (1991-92)
	(B) " (१९९२-९३)	359	" " (1992-93)
14.	(A) महाराष्ट्रातील विविध वर्गांच्या न्यायाधिकरणात चौकशी चालू असलेल्या फौजदारी प्रकरणांचे सर्वसाधारण निकाल (१९९१-९२)	360	General results of trials of criminal cases in the tribunals of various classes in Maharashtra (1991-92)
	(B) " (१९९२-९३)	362	" " (1992-93)
15.1-	(A) महाराष्ट्र राज्यातील फौजदारी प्रकरणाबाबत अपिले व फेरतपासणीचे सर्वसाधारण निकाल. (१९९१-९२)	364	General results of appeals and revisions in criminal cases in Maharashtra State. (1991-92)
	(B) " (१९९२-९३)	366	" " (1992-93)
15.2	(A) महाराष्ट्र राज्यातील दिवाणी अपिले न्यायालयाचा कारभार (१९९१-९२)	368	Business of the Civil Appellate Courts in Maharashtra State. (1991-92)
	(B) " (१९९२-९३)	369	" " (1992-93)
18	(A) महाराष्ट्र राज्यात नोंदलेले गुन्हे (१९९१-९२)	370	Number of offences reported in Maharashtra State. (1991-92)
	(B) " (१९९२-९३)	372	" " (1992-93)
19	फौजदारी गुन्ह्याच्या बाबतीत दिलेल्या शिक्षा (१९९१-९२)	374	Punishments inflicted in criminal cases in Maharashtra. (1991-92)
	" (१९९२-९३)		" " (1992-93)
10.20	कारागृहातील व दुय्यम कारागृहातील कैदी	375	Prisoners confined in jails and subsidiary jails
10.21	कारागृहात दाखल केलेल्या वर्षअखेरीस राहिलेल्या कैद्यांची लिंगानुसार संख्या व चालू वर्षात कैद केलेल्या कैद्यांची (न्यायिक कैदी फक्त) लिंग, वय, साक्षरता व पूर्वीच्या व्यवसायानुसार संख्या.	376	Number of convicts admitted and remained in jail at the close of the year by sex and convicts imprisoned during the year by sex, age, literacy and previous occupation (for judicial convicts only).

क्रमांक Table No. (1)	विषय (2)	पृष्ठ क्रमांक Page No. (3)	Subject (2)
10.22	कारागृहात दाखल केलेल्या कैद्यांची लिंग, शिक्षेचे स्वरूप व शिक्षेची मुदत यानुसार (न्यायिक कैदी) तसेच पूर्वी शिक्षा झालेली असून पुन्हा कारागृहात दाखल केलेल्या कैद्यांची संख्या.	377	Number of convicts admitted into jails by sex, nature and length of sentences and convicts admitted into the jails who has been previously convicted (for judicial convicts only).
10.23	तुतंगातील कैद्यांवर पहास करणे व त्यांची देखभाल करणे यावरील खर्च.	378	Expenditure on guarding and maintaining the prisoners in jail.
	11. राज्य उत्पन्न	379	STATE INCOME
11.1	घटक खर्चावर आधारित राज्य उत्पन्न व दरडोई उत्पन्न आणि त्यांचे निर्देशांक.	380	State and per capita domestic product at factor cost and their indices.
11.2	घटक खर्चावर आधारित चालू किंमतीनुसार क्षेत्रवार निव्वळ राज्य उत्पन्न.	381	Net State Domestic product at factor cost by sectors at current prices.
11.3	घटक खर्चावर आधारित स्थिर (१९८०-८१) च्या किंमतीनुसार क्षेत्रवार निव्वळ राज्य उत्पन्न.	382	Net State Domestic product at factor cost by sectors at constant (1980-81) prices.
11.4	घटक खर्चावर आधारित निव्वळ क्षेत्र राज्य उत्पन्नाचे मुख्य क्षेत्रवार निर्देशांक.	383	Indices of net State Domestic product at factor cost by major sectors.
11.5	मागील वर्षापेक्षा निव्वळ राज्य उत्पन्नाच्या टक्केवारीतील बदल स्थिर (१९८०-८१) च्या किंमतीनुसार.	384	Percentage change in net State Domestic product over the previous year at (1980-81) constant prices.
	स्थिर (१९७०-७१) च्या व (१९८०-८१) च्या किंमतीनुसार निव्वळ राज्याचे व केंद्रशासित प्रदेशांचे दरडोई उत्पन्न.	385	Per capita Income in selected State/Union Territories of India at constant 1970-71 (1980-81) prices.
11.7	औद्योगिक गटानुसार झालेले चालू किंमतीनुसार राज्य उत्पन्न (नवीन मालिका).	386	State Income by Industrial origin at current prices. (New series).
11.8	औद्योगिक गटानुसार झालेल्या चालू किंमतीनुसार राज्य उत्पन्नाची टक्केवारी.	387	Percentage distribution of State Income by Industrial origin at current prices.
11.9	औद्योगिक गटानुसार झालेल्या (१९८०-८१) च्या स्थिर किंमतीनुसार राज्य उत्पन्न (नवीन मालिका).	388	State Income by Industrial origin at constant (1980-81) prices. (New series).
11.10	औद्योगिक गटानुसार झालेल्या स्थिर (१९८०-८१) च्या किंमतीनुसार राज्य उत्पन्नाची टक्केवारी.	389	Percentage distribution of State Income by Industrial origin at constant (1980-81) prices.
11.11	औद्योगिक गटानुसार झालेल्या स्थिर (१९८०-८१) च्या किंमतीनुसार राज्य उत्पन्नाचे निर्देशांक.	390	Indices of State Income by Industrial origin at constant (1980-81) prices.
	12. शेती	391	AGRICULTURE
12.1	(A) जमिनीचा वापर (१९९१-९२)	394	Land utilization (1991-92)
	(B) " (१९९२-९३)	398	" (1992-93)
12.2	(A) प्रमुख पिकांखालील क्षेत्र आणि त्यांचे उत्पादन (१९९१-९२)	402	(A) Area and outturn of principal crops
	(B) " (१९९२-९३)	410	(B) " (1992-93)
12.3	जास्त उत्पादित पिकांच्या प्रकारानुसार क्षेत्र व दर हेक्टरी सरासरी उत्पादन.	418	Area and Average yield per hectare of HYV crops.
12.4	(A) भारतातील राज्यवार प्रमुख पिकांचे उत्पादन (१९९१-९२)	420	(A) Average yield of important crops in India by State (1991-92)
	(B) " (१९९२-९३)	421	(B) " (1992-93)

तक्ता क्रमांक Table No. (1)	विषय (2)	पृष्ठ क्रमांक Page No. (3)	Subject (2)
12.5	वहिल धारण जमिनीच्या आकारवर्गाप्रमाणे धारण संख्या (१९९०-९१)	422	Number of operational holdings according to size groups. (1990-91)
12.6	प्रकारानुसार एकूण वहिल धारण जमिनीच्या संख्या व क्षेत्र (१९९०-९१)	424	Number and area of operational holdings by tenure and by size groups. (1990-91)
12.7	रासायनिक खतांचा वापर	425	Consumption of chemical fertiliser.
12.8	शेतीची यंत्रे आणि अवजारे (१९८७)	426	Agricultural machinery and implements (1987)
12.9	महाराष्ट्र राज्यातील प्रमुख पिकांच्या उत्पादनाचे निर्देशांक	428	Index numbers of production of principal crops in Maharashtra State.
12.10	जिल्हावार मुख्य पिकांखालील क्षेत्र	430	Area under major crops in each district
12.11	महाराष्ट्र राज्यातील प्रमुख पिकांखालील क्षेत्रांचे निर्देशांक	434	Index number of area of principal crops in Maharashtra State.
12.12	महाराष्ट्र राज्यातील प्रमुख पिकांच्या सरासरी उत्पादनाचे निर्देशांक.	436	Index number of average yield of principal crops in Maharashtra State.
12.13	जिल्हावार बांधबंदिस्ती केलेली जमीन	438	Area bounded in each district
12.14	वहिलीची जाती आणि त्यांचे क्षेत्र	439	Number of operational holdings and area operated.
	13. जलसिंचन	441	IRRIGATION
13.1	सिंचनाच्या निरनिराळ्या साधनांनी भिजलेले क्षेत्र	442	Area irrigated by different sources of irrigation.
13.2	जिल्ह्यानुसार सिंचनाखालील एकूण क्षेत्र व लागवडीखालील एकूण क्षेत्र (१९९१-९२)	444	Gross area irrigated and gross cropped area by District. (1991-92)
	" (१९९२-९३)		" (1992-93)
13.3	विविध पिकांनुसार सिंचनाखालील क्षेत्र (१९९१-९२)	446	Irrigated area under different crops (1991-92)
	" (१९९२-९३)		" (1992-93)
13.4	एकूण बागायती विहिरींची संख्या (१९९१-९२)	450	Total number of irrigation wells (1991-92)
	" (१९९२-९३)		" (1992-93)
13.5	निर्मित सिंचन क्षमता व प्रत्यक्ष सिंचित क्षेत्र	452	Irrigation potential created and actual irrigated area.
	14. पशुसंवर्धन आणि दुग्धव्यवसाय	455	ANIMAL HUSBANDRY AND DAIRYING
14.1	जिल्हावार पशुधनाची संख्या (१९९२)	456	Livestock in each district (1992)
14.2 (A)	पशुसंवर्धनासाठी मूलभूत सुविधा (१९९१-९२)	460	Infrastructural facilities in Animal Husbandry. (1991-92)
	(B) " (१९९२-९३)	461	" (1992-93)
14.3 (A)	पशुवैद्यकीय संस्थांनी केलेले काम (१९९१-९२)	464	Work done by Veterinary Institution (1991-92)
	(B) " (१९९२-९३)	466	" (1992-93)
14.4	दुग्धशाळा आणि दूध शीतकरण केंद्रांची संख्या व त्याची क्षमता	468	No. of milk plants and milk chilling centres and their capacity.
14.5 (A)	उपचार केलेल्या व खच्ची केलेल्या जनावरांची संख्या (१९९१-९२)	470	Animal treated and castrated (1991-92)
	(B) " (१९९२-९३)	474	" (1992-93)
14.6 (A)	पशुवैद्यकीय संस्थांची संख्या (१९९१-९२)	478	Number of Veterinary Institutions (1991-92)
	(B) " (१९९२-९३)	479	" (1992-93)
14.7	पशुसंवर्धनासंबंधीची संकीर्ण माहिती (१९९१-९२ व १९९२-९३)	480	Miscellaneous statistics relating to animal husbandry. (1991-92 and 1992-93)

तक्ता क्रमांक Table No. (1)	विषय (2)	पृष्ठ क्रमांक Page No. (3)	Subject (2)
	15. वनशास्त्र व लाकूडतोड	483	FORESTRY AND LOGGING
15.1 (A)	मालकीनुसार वनक्षेत्र (१९९१-९२)	484	Area under Forest classified by ownership (1991-92)
(B)	" (१९९२-९३)	486	" (1992-93)
15.2 (A)	प्रमुख वनोत्पादने आणि मूल्य (१९९१-९२)	487	Quantity and Value of Major Forest Produce (1991-92)
(B)	" (१९९२-९३)	489	" (1992-93)
15.3	आगी आणि गुरांपासून सुरक्षित वनक्षेत्र	490	Forest area protected from fire and cattle
15.4	महत्त्वाच्या जातीच्या झाडांच्या लागवडीचे क्षेत्र	491	Plantation of important species
15.5	वनावरील महसूल व खर्च	491	Revenue from Forest and expenditure on Forests.
15.6 (A)	निरनिराळ्या प्रकारच्या वनाखालील क्षेत्र (१९९१-९२)	492	Area under different types of forests (1991-92)
(B)	" (१९९२-९३)	494	" (1992-93)
	16. मत्स्यव्यवसाय	497	FISHERIES
16.1	मासळीच्या प्रकाराच्या गद्यनुसार पकडलेली व उतरविलेली मासळी	498	Fish catch and landings by group of species.
16.2	पकडलेल्या मासळीची विळेवाट (सागरी व भूजल)	500	Disposition of Fish Catch (Marine and Inland).
16.3	खारवण केंद्रात केलेली माशांची आयात, मिठाचे वाटप आणि खारवलेले मासे.	502	Quantity of fish brought for curing, salt issued and fish removed at different centres.
16.4	मत्स्यव्यवसायासंबंधीची संकीर्ण माहिती	503	Miscellaneous statistics relating to fisheries.
16.5	सागरी मत्स्योत्पादन	505	Marine fish production.
16.6	प्रकारानुसार सागरी मत्स्योत्पादन	506	Varietywise marine fish production.
16.7	मासळीच्या प्रमुख प्रकारच्या मत्स्योत्पादनाचा एकूण मत्स्योत्पादनाच्या मूल्यातील हिस्सा (टक्केवारी).	508	Percentage share of prominent varieties in total valuation of fish production.
16.8	निरनिराळ्या प्रकारच्या सागरी माशांच्या सरासरी घाऊक किंमती (वार्षिक).	509	Average annual wholesale (Boat-side) prices of fish of various varieties.
	17. ग्राम विकास व सहकार	511	RURAL DEVELOPMENT AND CO-OPERATION
17.1	सर्व सहकारी संस्थांची निवडक सांख्यिकी	512	Selected Statistics of all Co-op. Societies.
17.2	प्रकारानुसार सहकारी संस्था व बँकांचे वर्गीकरण	514	Co-operative Societies and Banks classified by types.
17.3	कृषि पत व बहुउद्देशीय संस्थांचे कार्य	518	Operation of agricultural credit and multipurpose societies.
17.4	विगर कृषि पत संस्थांचे कार्य	520	Operation of Non-agricultural credit societies.
17.5	सहकार व भू-विकास बँकेची निवडक सांख्यिकी	522	Selected Statistics of State Co-op. Land Development Bank.
17.6	मध्यवर्ती सहकारी बँकांची निवडक सांख्यिकी	524	Selected Statistics of Central Co-op. Banks.
17.7	राज्य शिखर सहकारी पणन संघाची निवडक सांख्यिकी	526	Selected Statistics of Apex State Marketing Federation.
17.8	मध्यवर्ती ग्राहक भांडारांची निवडक सांख्यिकी	527	Selected Statistics of Central consumers stores.
17.9	मजूर सहकारी संस्थांची निवडक सांख्यिकी	528	Selected Statistics of Labour contract Societies.
17.10	प्राथमिक गृहनिर्माण सहकारी संस्थांची निवडक सांख्यिकी	529	Selected Statistics of Primary Housing Co-operative Societies.
17.11	दुग्धशाळा व दुग्ध पुरवठा सहकारी संस्थांची निवडक सांख्यिकी	530	Selected Statistics of Dairy and Milk supply Co-op. Societies.

तक्ता क्रमांक Table No. (1)	विषय (2)	पृष्ठ क्रमांक Page No. (3)	Subject (2)
17.12	महाराष्ट्रातील महिला सहकारी संस्थांची वर्षवार निवडक सांख्यिकी	531	Yearwise Selected Statistics of Women Co-operative Societies in the State.
17.13	औद्योगिक सहकारी संस्थांची निवडक सांख्यिकी	532	Selected Statistics of Industrial Co-op. Societies
17.14 (A)	कृषि व बिगर कृषि पत शिखर आणि मध्यवर्ती संस्थांचे कार्य. (१९९१-९२)	534	Operations of agricultural and Non-agricultural credit apex and central institutions. (1991-92)
(B)	" (१९९२-९३)	536	" (1992-93)
17.15 (A)	सहकारी पणन संस्थांचे कार्य (१९९१-९२)	538	Operations of Co-operative marketing societies (1991-92)
(B)	" (१९९२-९३)	540	" (1992-93)
17.16 (A)	सहकारी उत्पादक संस्थेचे व्यवहार (१९९१-९२)	542	Operations of Co-operative enterprises (1991-92)
(B)	" (१९९२-९३)	544	" (1992-93)
17.17 (A)	इतर सहकारी संस्थांचे व्यवहार (१९९१-९२)	546	Operations of other Co-operative societies. (1991-92)
(B)	" (१९९२-९३)	548	" (1992-93)
	18. खाण काम	551	MINING AND QUARRYING
18.1 (A)	खनिज उत्पादन व एकूण खाणी (१९९१-९२)	552	Mineral production and total mines. (1991-92)
(B)	" (१९९२-९३)	554	" (1992-93)
	19. उत्पादन	557	MANUFACTURING
19.1	नोंदणीकृत कारखान्यांची संख्या	559	Number of Registered Factories.
19.2 (A)	निर्मिती करणाऱ्या उद्योगांचे उत्पादन व रोजगार (मासिक) (१९९१-९२)	560	Production and employment of manufacturing industries (Series). (1991-92)
(B)	" (१९९२-९३)	561	" (1992-93)
19.3	खादी व ग्रामोद्योग मंडळाकडून निरनिराळ्या उद्योगांना दिलेले अनुदान व कर्ज पुरवठा.	562	Amount of grants and loans disbursed to various industries by Khadi and Village Industries Board (Series).
19.4	औद्योगिक क्षेत्रातील भूखंड विकास	563	Industrial area Estates Developed.
19.5 (A)	चालू कारखान्यांचे कामगारांच्या संख्येनुसार वर्गीकरण (१९९१-९२)	564	Distribution of working factories according to working strength. (1991-92)
(B)	" (१९९२-९३)	566	" (1992-93)
19.6 (A)	३१ डिसेंबर १९९१ रोजी संपणाऱ्या वर्षातील चालू कारखान्यांची व त्यातील सरासरी दैनिक कामगारांची प्रमुख उद्योग गटांनुसार संख्या. (१९९१)	568	Number of working factories and average daily employment in major groups of industries during the year ending 31st December (1991)
(B)	३१ डिसेंबर १९९२ रोजी संपणाऱ्या गटांनुसार संख्या (१९९२)	580	" (1992)
19.7	महाराष्ट्रातील औद्योगिक उत्पादन	591	Industrial Production in Maharashtra.
19.8 (A)	वार्षिक उद्योगे पाहणी (गणना+नैर गणना) (१९९१-९२)	592	Annual survey of industries (Census+non-census). (1991-92)
(B)	" (१९९२-९३)	594	" (1992-93)

तफ़ता क्रमांक Table No. (1)	विषय (2)	पृष्ठ क्रमांक Page No. (3)	Subject (2)
	20. वीज व ऊर्जा	597	ELECTRICITY AND POWER
20.1	महाराष्ट्रातील विजेचा पुरवठा व वापर	598	Supply and Consumption of electricity in Maharashtra State.
20.2	विद्युतीकरण झालेल्या शहरांची/गावांची संख्या ..	599	Number of Towns/Villages Electrified.
20.3	अपयोगानुसार वीज शक्तीचा वापर	600	Consumption of Electricity by uses.
	21: व्यापार	603	TRADE
21.1	लोहमागनि व जलमागनि निवडक वस्तूंची महाराष्ट्र राज्यातील आयात, निर्यात.	604	Import and Export of selected commodities by rail and river.
21.2	मुंबई बंदरात आयात झालेला व मुंबई बंदरातून निर्यात झालेला माल.	607	Imports into Bombay port and Exports from Bombay port.
	22. परिवहन	611	TRANSPORT
22.1	(A) महाराष्ट्र राज्यातील नोंद केलेली मोटार वाहने (१९९१-९२)	612	Number of Motor Vehicles Registered by District in the State. (1991-92)
	(B) " " (१९९२-९३)	614	" " (1992-93)
22.2	ट्रान्स्पोर्ट विभागाच्या देवभाली खालील रस्ते	616	Kilometrage allotted to operators.
22.3	(A) वाहनांच्या प्रकारानुसार अपघातांची संख्या (१९९१-९२)	619	Number of accidents by type of vehicles involved (1991-92)
	(B) " " (१९९२-९३)	620	" " (1992-93)
22.4	राजमार्गाची वाणिज्यिक विभागाची एकूण प्रगती ..	622	Progress of State Roadways commercial wing.
22.5	(A) प्रकारानुसार जिल्हानिहाय रस्ते लांबीचे वर्गीकरण (१९९१-९२)	623	Road length classified by category by district. (1991-92)
	(B) " " (१९९२-९३)	624	" " (1992-93)
22.5	३१ मार्च (१९९० व १९९१) रोजीची राज्यातील लोहमार्गाची लांबी.	625	Railway's route length as on 31st March 1990 and 1991 in the State.
22.7	वर्गवारीनुसार रस्त्यांची लांबी ..	626	Road length according to different classes.
22.8	(A) पृष्ठभागाच्या प्रकारानुसार रस्त्यांची लांबी (१९९१-९२)	627	Road length according to surface type (1991-92)
	(B) " " (१९९२-९३)	628	" " (1992-93)
22.9	महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळाची माहिती .. (१९९१-९२) व (१९९२-९३)	629	Operation of Maharashtra State Road Transport Corporation. (1991-92 and 1992-93)
22.10	मुंबई गोदीत आलेल्या किंवा बंदरात नांगरलेल्या वाफेवरच्या आणि सुसज्ज जहाजांची संख्या व त्यांचे वजन (शासकीय किंवा व्यापारी).	630	Number and Tonnage of steam and square rigged vessels (Government and Merchant) which entered the Mumbai docks or were berthed at the harbour walls.
22.11	मुंबई येथील जहाजे दुकळ करण्याच्या गोदीत आलेल्या जहाजांची संख्या व वजन.	630	Number and Tonnage of vessels docked in Mere weather and Hughes dry docks in Mumbai.
22.12	मुंबई बंदरातून येणाऱ्या व जाणाऱ्या प्रवाशांची वाहतूक (शिडाच्या जहाजातून आणि बंदरावरील नावेतून होणारी प्रवासी वाहतूक वगळून).	631	Number of passengers arrived and departed from Mumbai port (exclusive of passengers carried by sailing vessels and harbour ferries).
22.13	महाराष्ट्र राज्यातील गौण बंदरातून येणाऱ्या आणि जाणाऱ्या प्रवाशांची वाहतूक.	633	Passenger Traffic at the minor ports of Maharashtra State.
22.14	महाराष्ट्र राज्याच्या गौण बंदरातून हाताळलेला (आयात व निर्यात) माल.	634	Cargo (imports and exports) handled at minor ports of Maharashtra State.

तक्ता क्रमांक Table Nc. (1)	विषय (2)	पृष्ठ क्रमांक Page No. (3)	Subject (2)
22.15	निरनिराळ्या विमानतळावजून होणारी प्रवासी व माल वाहतूक	635	Passengers and freight traffic originating at various airports.
22.16	(A) वाणिज्यिक वाहनांच्या दैनिक सरासरी वाहतूक सघनतेनुसार रस्ते लांबी. (१९९१-९२)	636	Road length according to the traffic intensity (Tonnes) of commercial vehicle. (1991-92)
	(B) " " (१९९२-९३)	637	" " (1992-93)
	23. पणन व साठवणूक	639	MARKETING AND STORAGE
23.1	जिल्हानिहाय नियंत्रित बाजारपेठांची संख्या (१९८८-८९)	640	Number of regulated markets by districts (1988-89)
23.2	गोदामांची संख्या व साठवणूक क्षमता	641	Number and capacity of storage units.
23.3	(A) शासकीय गोदामांची संख्या व त्याची क्षमता (१९९१-९२)	642	Number and capacity of State owned warehouses. (1991-92)
	(B) " " (१९९२-९३)	643	" " (1992-93)
23.4	निवडक वस्तूंची संस्थाद्वारे वसुली	644	Procurement of selected commodities by agencies.
23.5	अधिकृत शिधावाटप दुकाने	648	No. of authorised Fair Price Shops.
	24. संपर्क साधने	649	COMMUNICATIONS
24.1	टपाल व तार घरे	650	No. of Postal Institutions
	25. पर्यटन व मुलकी हवाई वाहतूक	653	TOURISM AND CIVIL AVIATION
25.1	मुंबईत उतरणारे परदेशी पर्यटक	654	Foreign Tourists disembarking at Mumbai.
25.2	उड्डान क्लब, विमाने व प्रशिक्षित व्यक्तींची संख्या	656	Number of Flying Clubs, Planes and persons trained.
	26. कामगार व सेवायोजन	657	LABOUR AND EMPLOYMENT
26.1	दुकाने, व्यापारी संस्था व त्यातील कामगार	658	Number of commercial establishments, shops and workers employed.
26.2	सार्वजनिक क्षेत्रात नोंदविलेल्या कारखान्यांची व त्यातील सरासरी कामगारांची संख्या उद्योग गटानुसार.	659	Number of Registered working factories and average daily workers employed categorywise in public sector.
26.3	खाजगी क्षेत्रात नोंदविलेल्या कारखान्यांची व त्यातील सरासरी कामगारांची संख्या उद्योग गटानुसार.	660	Number of Registered working factories and average daily workers employed categorywise in private sector.
26.4	माजी सैनिक, मागासवर्गीय व अनुसूचित जाती कर्मचाऱ्यांचे वर्षवार अभिवेदन.	662	Yearwise representation of Scheduled Castes, Backward Classes and Ex-Servicemen (Number).
26.5	रोजगार विनिमय केंद्रानुसार नोंदणी झालेल्या अर्जदारांची, नोकरी मिळालेल्यांची व जाहीर झालेल्या रिक्त्या जागांची संख्या.	663	Registration, placings and vacancies notified by Employment Exchanges (Number).
26.6	उद्योगांच्या प्रकारानुसार रोजगार	664	Industrywise Employment.
26.7	खाणी/मळे/बंदरे इत्यादी मधील रोजगार	665	Employment in Mines/Plantation/Harbours/ Ports etc.
26.8	खाजगी आणि सार्वजनिक क्षेत्रातील अंदाजित रोजगार	666	Estimated Employment in Private and Public Sector.
26.9	राज्य लोक सेवा आयोगाद्वारे जाहिरात दिलेल्या पदांची व शिफारस केलेल्या उमेदवारांची संख्या.	667	Number of Posts advertised and candidates recommended by the State Public Service Commission.
26.10	महाराष्ट्रातील औद्योगिक दुखापतीची संख्या	668	Industrial Injuries in Maharashtra State.
26.11	(A) अपघात झालेल्या कामगारांची संख्या व त्यांना भरपाईपोटी दिलेली रक्कम. (१९९१-९२)	669	(A) Number of workers who were involved in accidents and compensation paid to them. (1991-92)
	(B) " " (१९९२-९३)	670	(B) " " (1992-93)

तक्ता क्रमांक Table No. (1)	विषय (2)	पृष्ठ क्रमांक Page No. (3)	Subject (2)
26.12	उद्योगानुसार संप व दाळेबंदीची संख्या	671	Industrywise Number of strikes and lockouts.
26.13	औद्योगिक तंटे (१९९०-९१)	672	Industrial disputes. (1990-91)
26.14	सभासद संख्येनुसार कामगार संघटनांची वर्गवारी	674	Distribution of Trade Unions according to their membership size.
26.15	शेतमजूर आणि कुशल कामगार यांना मिळणारे वेतन	676	Wages paid to Agricultural and skilled labours
26.16	कारखान्यांत काम करणाऱ्या स्त्रियांची संख्या व त्यांना दिलेले प्रसुतीविषयक फायदे.	678	Yearwise number of female workers employed in factories and maternity benefits given.
26.17	(A) सुती कापड उद्योग व यंत्रोत्पादक कारखान्यातील निवडक केंद्रातील गैरहजेरी. (१९९१-९२)	679	Absenteeism in Cotton Textile and Engineering industries at selected centres.(1991-92)
	(B) " " (१९९२-९३)	681	" " (1992-93)
26.18	श्रमिक नुकसान भरपाई कायदा, १९२३ खालील प्रकरणे ..	683	Cases decided under workmen's compensation Act, 1923.
26.19	नोंदणीकृत कामगार संघटनांची संख्या, सभासद संख्या, उत्पन्न, खर्च व निधी	684	Number of Registered Unions and Membership income, expenditure and funds.
26.20	महाराष्ट्र राज्यातील शासकीय, जिल्हा परिषद व नगरपरिषद कार्यालयातील कर्मचाऱ्यांची संख्या (१९८१ ते १९९१).	685	No. of Employees in State Government, Zilla Parishad and Municipal Council Offices in Maharashtra State (1981 to 1991).
26.21	राज्य शासकीय, जिल्हा परिषद व नगर परिषद कार्यालयातील जिल्हावार स्त्री-पुरुष कर्मचारी (रिक्त पदे वगळून).	686	Districtwise No. of employees by sex in State Government, Zilla Parishad and Municipal Councils (Excluding vacant posts).
26.22	पदांच्या वर्गानुसार जिल्हावार राज्य शासकीय कर्मचारी कर्मचारी गणना. (१९९० व १९९१)	688	Districtwise and Classwise State Government Employees. Census of employees 1990 and 1991.
26.23	पदांच्या वर्गानुसार जिल्हावार जिल्हा परिषद कर्मचारी. कर्मचारी गणना. (१९९२ व १९९३)	690	Districtwise and Classwise Zilla Parishad Employees. Census of Employees (1992 and 1993)
26.24	पदांच्या वर्गानुसार जिल्हावार नगरपरिषद कर्मचारी. कर्मचारी गणना. (१९९२ व १९९३)	692	Districtwise and classwise Municipal Council Employees. Census of Employees.(1992 and 1993)
	27. बँका व विमा व्यवसाय	695	BANKING AND INSURANCE
27.1	जिल्हानिहाय व्यापारी बँकांची कार्यालये (१९९१-९२ व १९९२-९३)	696	Districtwise No. of Commercial Banking Offices. (1991-92 and 1992-93)
27.2	लोकसंख्येच्या गटानुसार व्यापारी बँक कार्यालयांचे वर्गीकरण	710	Commercial Banking Offices classified according to population ranges.
27.3	(A) वर्गीकृत व्यापारी बँकांच्या पतपुरवठ्याचे व्यवसायानुसार जिल्हावार वर्गीकरण. (१९९१-९२)	712	Districtwise and occupationwise classification of outstanding credit of Scheduled Commercial Banks. (1991-92)
	(B) " " (१९९२-९३)	720	" " (1992-93)
27.4	मार्च १९९२ व १९९३ अखेर राज्यवार वर्गीकृत व्यापारी बँकांच्या ठेवी आणि कर्जे.	728	Deposits and advances of Scheduled Commercial Banks by State for March ending 1992 and 1993.
27.5	वर्गीकृत, अवर्गीकृत व सहकारी बँकांच्या कार्यालयांची संख्या. (३१ मार्च १९९२ व १९९३ रोजी).	730	Number of Offices of Scheduled, Non-scheduled and Co-operative Banks. (As on 31st March 1992 and 1993).

तक्ता क्रमांक Table No. (1)	विषय (2)	पृष्ठ क्रमांक Page No. (3)	Subject (2)
	28. शासकीय अर्थव्यवस्था	731	PUBLIC FINANCE
28.1	महाराष्ट्र शासनाचा एकूण महसूल	732	Total Revenue of Maharashtra Government.
28.2	महसुली लेखातून केलेला खर्च	733	Expenditure met from Revenue Accounts.
28.3	भांडवली अर्थसंकल्प	734	Capital Budget.
28.4	एकूण अर्थसंकल्पीय स्थिती	735	Overall Budgetary Position.
28.5	एकूण खर्चाची निरनिराळ्या उद्देशानुसार टक्केवारीची विभागणी.	736	Percentage distribution of total expenditure in to different purpose categoriss.
28.6	आर्थिक वर्गीकरणानुसार शासनाच्या खर्चाची टक्केवारी	737	Percentage distribution of Government expenditure. (Economic classification)
28.7	वस्तुनुसार अबकारी महसूल	738	Excise Revenue by Commodities.
28.8	(A) निव्वळ उत्पन्न गटाप्रमाणे आय विवरणांची संख्या व निव्वळ उत्पन्न (१९८९-९०)	739	Number of Returns & Net Income by range of Net Income. (1989-90)
	(B) " " (१९९०-९१)	740	" " (1990-91)
28.9	(A) कर उत्पन्न गटानुसार, कर मागणी व कर द्यांच्या विवरणा-नुसार उत्पन्न (१९८९-९०)	742	Number of Returns, Income Returns, Tax payable by status and Returned Income range (1989-90)
	(B) " " (१९९०-९१)	744	" " (1990-91)
28.10	(A) उत्पन्नाच्या स्रोतानुसार विवरणांची संख्या, एकूण उत्पन्न व एकूण कर. (१९८९-९०)	746	No. of Returns, Gross Income and Gross Tax by source of Income. (1989-90)
	(B) " " (१९९०-९१)	747	" " (1990-91)
28.11	(A) रूपात/सुट्या रकमानुसार रकम/सुट रकमा (१९८९-९०)	748	Deductions/robates and relief by nature of deduction/rebate (1989-90)
	(B) " " (१९९०-९१)	749	" " (1990-91)
28.12	महाराष्ट्र राज्यातील अल्पवयस योजना	750	Small Savings Scheme in the State.
28.13	महाराष्ट्र राज्याच्या महसुली जमने निव्वरणपत्र	751	Statement of Revenue Receipts of Maharashtra State.
28.14	महाराष्ट्र राज्याच्या महसुली खर्चाचे विवरणपत्र	754	Statement of Revenue expenditure of Maharashtra State.
28.15	महसुली व भांडवली लेखांमधील जमा व खर्च	759	Receipts and expenditure on revenue and capital accounts.
28.16	प्रशासकीय विभागांचे उत्पन्न व खर्च	760	Income and outlay account of Administrative Department.
28.17	शासनाच्या वाणिज्यिक उपक्रमांचा उत्पादन लेखा	762	Production account of departmental enterprises.
28.18	सर्वसाधारण शासनाचा भांडवली वित्तीय लेखा	764	Capital finance account of General Government.
28.19	वस्तू सेवा व हस्तांतरित रकमा यांचे व्यवहार—राज्य प्रशासनाचा व शासनाच्या वाणिज्यिक उपक्रमांचा भांडवली लेखा.	766	Transactions in goods and services and transfers—Capital accounts of Government administration and departmental commercial undertakings.
28.20	शासनाच्या वित्तीय संपत्तीतील बदल : राज्य प्रशासनाचा व शासनाच्या वाणिज्यिक उपक्रमांचा भांडवली लेखा.	768	Changes in financial assets : Capital account of Government Administration and departmental commercial undertakings.
28.21	शासनाच्या वित्तीय दायित्वातील बदल : राज्य प्रशासनाचा व शासनाच्या वाणिज्यिक उपक्रमांचा भांडवली लेखा.	768	Changes in financial liabilities : Capital account of Government Administration and departmental commercial undertakings.
28.22	रोख रकमा व भांडवल यांचा ताळेमेढ : राज्य प्रशासनाचा व शासनाच्या वाणिज्यिक उपक्रमांचा लेखा.	770	Cash and capital reconciliation : account of Government Administration and departmental commercial undertakings.

तक्ता क्रमांक Table No.	विषय (2)	पृष्ठ क्रमांक Page No. (3)	Subject (2)
	29. किंमती आणि निर्देशांक	773	PRICES AND INDICES
29.1	(A) मुंबई बाजारातील काही शेती व शहर आवश्यक वस्तूंच्या घाऊक किंमती (१९९१-९२)	774	Wholesale prices of certain agricultural and other essential commodities at Mumbai market. (1991-92)
	(B) " (१९९२-९३)	777	" (1992-93)
29.2	(A) वस्तूंच्या गट व उपगटवार अखिल भारतीय घाऊक किंमतीचा निर्देशांक (नवीन मालिका) (१९९१-९२)	730	All India index numbers of wholesale prices by groups and sub-groups of commodities (New series) (1991-92)
	(B) " (१९९२-९३)	762	" (1992-93)
29.3	(A) राज्यातील निवडक केंद्रांमधील कामगारवर्गित ग्राहक किंमतीचे निर्देशांक. (१९९१-९२)	794	Consumer price index numbers for the working class of selected centres in the State. (1991-92)
	(B) " (१९९२-९३)	794	" (1992-93)
29.4	(A) शहरी श्रमिकेतर कर्मचाऱ्यांकरिता ग्राहक किंमतीचे निर्देशांक. (१९९१-९२)	804	Consumer price index numbers for urban non-manual employees (1991-92)
	(B) " (१९९२-९३)	805	" (1992-93)
29.5	(A) राज्यातील निवडक केंद्रांमधील कामगारवर्गित ग्राहक किंमतीचे निर्देशांक (नवीन मालिका). (१९९१-९२)	806	Consumer price index numbers for working class of selected centres in the State (New series). (1991-92)
	(B) " (१९९२-९३)	809	" (1992-93)
29.6	निवडक केंद्रांचे शहरी श्रमिकेतर कर्मचाऱ्यांकरिता ग्राहक किंमतीचे निर्देशांक.	810	Consumer price index numbers for urban non-manual employees for selected centres.
29.7	औद्योगिक कामगारंकरिता अखिल भारतीय ग्राहक किंमतीचे निर्देशांक.	811	Consumer price index numbers for industrial workers. (All India)
29.8	(A) महाराष्ट्र राज्यातील निवडक केंद्रातील महत्त्वाच्या शेती मालाच्या घाऊक किंमती (१९९१-९२)	812	Wholesale prices of certain important agricultural commodities at selected centres in Maharashtra State. (1991-92)
	(B) " (१९९२-९३)	817	" (1992-93)
29.9	लोने व चांदी यांच्या मुंबई बाजारातील किंमती.	822	Prices of gold and silver in Mumbai market.
29.10	(A) महाराष्ट्रातील शेतमजुरांकरिता ग्राहक किंमतीचे निर्देशांक (१९९१-९२)	823	Consumer price index number for agricultural labourers in Maharashtra. (1991-92)
	(B) " (१९९२-९३)	824	" (1992-93)
29.11	(A) महाराष्ट्रातील शहरी विभागातील किरकोळ किंमतीचा गटवार निर्देशांक. (१९९१-९२)	825	Retail price index numbers for urban areas in Maharashtra by groups of commodities. (1991-92)
	(B) " (१९९२-९३)	826	" (1992-93)
29.12	(A) महाराष्ट्रातील ग्रामीण विभागातील किरकोळ किंमतीचा गटवार निर्देशांक. (१९९१-९२)	827	Retail price index numbers for rural areas in Maharashtra by groups of commodities. (1991-92)
	(B) " (१९९२-९३)	828	" (1992-93)

तक्ता क्रमांक Table No. (1)	विषय (2)	पृष्ठ क्रमांक Page No. (3)	Subject (2)
	30. पंचवार्षिक योजना	829	FIVE-YEAR PLAN
30.1	पंचवार्षिक व वार्षिक योजनेतील तरतूद आणि खर्च	830	Outlay and expenditure under five-year/annual Plans.
30.2	राज्य/केंद्र शासित प्रदेशांची पहिली पंचवार्षिक योजना ते आठवी पंचवार्षिक योजनेतील दरडोई प्रस्तावित तरतूद खर्च.	832	Per capita plan outlay / expenditure first plan to eight plan States/ Union Territories.
30.3	राज्य योजना व केंद्र पुरस्कृत योजना	341	State plan and centrally sponsored programmes.
	31. संयुक्त भांडवली संस्था	843	JOINT STOCK COMPANIES
31.1	कार्यरत, नवीन नोंदणी झालेल्या व निर्धारित संस्था (१९९१-९२)	844	Companies at work newly registered and Liquidated. (1991-92) (1992-93)
31.2	संयुक्त भांडवली संस्थांची संख्या (१९९१-९२)	845	Number of Joint stock compaines. (1991-92)
	" (१९९२-९३)		(1992-93)
	32. सार्वजनिक अंगीकृत संस्था	847	PUBLIC UNDERTAKING
32.1	(A) महाराष्ट्र राज्य वित्तीय महामंडलाकडून कारखान्यांना दिलेले कर्ज (१९९१-९२)	848	No of Units and Amount of loan advanced by Maharashtra State Financial Corporations to industries. (1991-92)
	(B) " (१९९२-९३)	849	" (1992-93)
32.2	गृहनिर्माण विकास मंडळास मिळालेले कर्ज व बांधलेली घरे	850	Loans received and houses constructed by the Housing Development Board.
32.3	महाराष्ट्र कृषि उद्योग मंडळाची निवडक सांख्यिकीय सांख्यिकी	853	Statistics relating to selected achievements of State Agro Industrial Corporation.
	33. सार्वजनिक प्रशासन व निवडणूक सांख्यिकी	855	PUBLIC ADMINISTRATION AND ELECTORAL STATISTICS
33.1	(A) जिल्हा परिषदेमधील क्षेत्र, लोकसंख्या सभासदत्व, उत्पन्न, खर्च (१९९१-९२)	857	Number, area, population, membership, income and expenditure of Zilla Parishad. (1991-92)
	(B) " (१९९२-९३)	858	" (1992-93)
33.2	(A) जिल्हा परिषदांच्या प्रमुख शीर्षाखालील उत्पन्न दर्शविणारा तक्ता (१९९१-९२)	859	Income of Zilla Parishad by Major Head. (1991-92)
	(B) " (१९९२-९३)	860	" (1992-93)
33.3	(A) जिल्हा परिषदांच्या प्रमुख शीर्षाखालील खर्च दर्शविणारा तक्ता. (१९९१-९२)	861	Expenditure of Zilla Parishad by Major Head. (1991-92)
	(B) " (१९९२-९३)	862	" (1992-93)
33.4	(A) जिल्हातील ग्रामपंचायती व पंचायत समिती यांची संख्या (१९९१-९२)	864	Number of Panchayats and Panchayat Samities by Districts. (1991-92)
	(B) " (१९९२-९३)	866	" (1992-93)
33.5	लोकसभेची व विधानसभेची मतदार संख्या	868	Number of electors for Lok Sabha and Vidhan Sabha.
33.6	लोकसभा व विधानसभेच्या जिल्हावार एकूण जागा	869	Number of Lok Sabha and Vidhan Sabha seats by Districts.

तक्ता क्रमांक Table No. (1)	विषय (2)	पृष्ठ क्रमांक Page No. (3)	Subject (2)
33.7	विधानसभा १९९० च्या निवडणुकीत झालेले मतदान, मतांचे शेकडा प्रमाण व पक्षानुसार जिंकलेल्या जागा.	870	Election to the Vidhan Sabha 1990 votes polled, percentage of votes polled and seats won according to parties.
33.8	लोकसभा १९८९ व विधान सभा १९९० मधील निवडणुकीत झालेले मतदान.	876	No. of votes polled in the latest Lok Sabha 1989 and Vidhan Sabha Elections of 1990.
33.9	भारतातील विधानसभा व लोकसभेच्या जागा	877	Number of Lok Sabha and Vidhan Sabha seats in India.
33.10 (A)	ग्रामपंचायतीचे उत्पन्न व खर्च (१९९१-९२)	878	Income and expenditure of Village Panchayat (1991-92)
(B)	" (१९९२-९३)	880	" (1992-93)
33.11 (A)	नगरपरिषदा आणि महानगरपालिका यांचे उत्पन्न (१९९१-९२)	882	Income of Municipal Councils and Corporation. (1991-92)
(B)	" (१९९२-९३)	902	" (1992-93)
33.12 (A)	नगरपरिषदा आणि महानगरपालिका यांचा खर्च .. (१९९१-९२)	922	Expenditure of Municipal Councils and Corporation. (1991-92)
(B)	" (१९९२-९३)	940	" (1992-93)
34. संकीर्ण		961	MISCELLANEOUS
34.1	रेडक्रॉस संस्थांची जिल्हा/निहाय शाखा, सभासद व प्रथमोपचार स्वयंसेवक संस्था (१९८९).	962	Red-Cross branches, their membership and First Aid posts by district (1989).
34.2	रेडक्रॉस संस्थांचे जिल्हावार उत्पन्न व खर्च (१९८९) ..	963	Income and expenditure of Red-Cross Society by district (1989).
34.3	महाराष्ट्रातील विश्रामधाम, विश्राम गृह व कक्ष संख्या .. (१९९१-९२) (१९९२-९३)	964	Number of Rest Houses and Dak Bangalows by district. (1991-92) 1992-93)
34.4	बिगर शेतकी आस्थापनांची संख्या व त्यातील रोजगार .. (आर्थिक गणना, १९९०).	965	Number of non-agricultural Establishments and Employment (Economic Census, 1990).
34.5	मुंबई सावकार नियंत्रण कायदा, १९४६ खाली दिलेल्या अनुज्ञप्तीची जिल्हावार संख्या. (१९९१-९२) (१९९२-९३)	967	Number of licences granted in each district under the Bombay Money-Lenders, Act, 1946. (1991-92) (1992-93)
34.6	जिल्हावार अनुज्ञप्तीधारक सावकारांच्या व्यवहारांची माहिती (१९९१-९२) (१९९२-९३)	968	Transaction of licensed money-lenders in each district. (1991-92) (1992-93)
34.7	भारतीय रिझर्व्ह बँकेसंबंधी आर्थिक आकडेवारी ..	970	Financial statistics relating to the Reserve Bank of India.
34.8	नोंदलेल्या दस्तऐवजांची संख्या व वर्णन व हस्तांतरित केलेल्या मिळकतीचे मूल्य.	972	Number and description of registered documents and value of property transferred.
34.9	महाराष्ट्र राज्यातील नोंदलेल्या विवाहांची संख्या	974	Number of marriages registered in the State of Maharashtra.

महाराष्ट्रातील जिल्हांच्या पुनर्रचनेविषयी टिप्पणी

जिल्हांच्या पुनर्रचनेमुळे आणि जिल्हांच्या नावातील बदलामुळे खालील बदल झाले आहेत :-

- (१) कुलाबा जिल्हाचे नाव १ मे १९८१ पासून बदलून "रायगड" असे ठेवण्यात आले आहे.
 - (२) त्यावेळच्या रत्नागिरी, कोल्हापूर, औरंगाबाद व परभणी या जिल्हांची पुनर्रचना करून "सिंधुदुर्ग" व "जालना" हे दोन नवे जिल्हे दिनांक १ मे १९८१ पासून करण्यात आले आहेत.
 - (३) त्यावेळच्या उस्मानाबाद, सोलापूर, बीड व चंद्रपूर या जिल्हांची पुनर्रचना करून "लातूर" व "गडचिरोली" हे नवे जिल्हे अनुक्रमे दिनांक १६ ऑगस्ट १९८२ व दिनांक २६ ऑगस्ट १९८२ पासून करण्यात आले आहेत.
- नवनिर्मित जिल्हांची आकडेवारी सध्या उपलब्ध असल्यास ती या पुस्तिकेत वेगळी दाखविण्यात आतेली आहे.

Note on Reorganisation of Districts in Maharashtra

The following changes have been effected on account of reorganisation of the districts and change in name of districts :-

- (1) The name of Kulaba district is changed to "Raigad" district with effect from 1st May 1981.
- (2) Two new districts "Sindhudurg" and "Jalna" have been created, with effect from 1st May 1981, by reorganising then existing districts of Ratnagiri, Kolhapur, Aurangabad and Parbhani.
- (3) Two new districts, "Latur" and "Gadchiroli", have been created, respectively with effect from 16th August 1982 and 26th August 1982, by reorganising then existing districts of Osmanabad, Solapur, Beed and Chandrapur.

The data for the newly created districts if readily available is reported separately in this issue.

प्रास्ताविक

१. महाराष्ट्र राज्य १९६० मध्ये स्थापन झाल्यापासून "राज्य मालिकेतील गोषवारा" हे प्रकाशन प्रकाशित करण्यात येते. त्या मालिकेतील झीमावा अंक आहे. हा गोषवारा प्रसिद्ध करण्याचा हेतू हा की, त्यामुळे शक्य तितक्या जास्तीत जास्त सार्वजनिक व आर्थिक बाबींच्या भूमिबरील आकडेवारी उपलब्ध व्हावी आणि तसेच ह्या गोषवाऱ्याची कृतता फक्त संदर्भ पुस्तिका म्हणून नसून संशोधनाकरिता, नियोजनाकरिता त्याच्या सामाजिक व आर्थिक बाबींचा अभ्यास करण्याच्या दृष्टीनेही तो कृत ठरेल. यामध्ये देण्यात आलेली जास्तीत जास्त माहिती शक्यतो पुढील अस्तून त्यामुळे जिल्हाजिल्हातील तुलना करणे शक्य होईल. तसेच दिलेल्या काही सामाजिक व आर्थिक क्षेत्रातील निरनिराळ्या वर्षांच्या देवारीच्या मालिकेवरून त्या त्या क्षेत्रातील झालेले बदल अभ्यासण्यात होईल.

२. प्रकाशित होणारा हा अंक १९९१-९२ व १९९२-९३ वर्षांच्या अस्तून त्यातील अधिकांश माहिती शक्य तेवढी १९९१-९२ व १९९२-९३ वर्षांची आहे. १९९१-९२ व १९९२-९३ ची माहिती उपलब्ध नसल्यास उपलब्ध असलेल्या अद्ययावत वर्षाची माहिती देण्यात येईल. त्याचप्रमाणे १९९१-९२ व १९९२-९३ वर्षांपर्यंतच्या माहितीची मालिका ह्यात दिलेली आहे. ह्या गोषवाऱ्यात प्रस्तुत झालेल्या माहिती मूलतः राज्य सरकार व केंद्र सरकारच्या विविध विभागात तसेच संस्थात संकलित करण्यात येते. हे विभाग अशी माहिती तयार करून अलिकडील वर्षासाठी, असाई माहिती उपलब्ध करून देतात व ही अस्थायी माहिती अंतिम करण्यात येते. तेव्हा पूर्वी दिलेल्या माहितीला ह्या अंतिम माहितीत थोडाफार फरक आढळतो. ह्याच प्रमाणे ह्या गोषवाऱ्यात प्रकाशित झालेली माहिती संचालनालयाच्या प्रकाशनातील (उदा. महाराष्ट्राची संक्षिप्त सांख्यिकी, महाराष्ट्राची सांख्यिकी पाहणी) किंवा सापूर्वी प्रकाशित झालेले सांख्यिकी गोषवाऱ्यांचे अंक प्रकाशित झालेल्या माहितीशी जुळणार नाही.

दृष्टीक्षेपात महाराष्ट्र

३. ही माहिती दोन भागात विभागली आहे. पहिल्या भागात विषयी सर्वसाधारण माहिती दिली आहे. दुसऱ्या भागामध्ये कृषि इत्यादी विविध विषयांवरील आकडेवारी देण्यात आली आहे हे नमूद करण्यात आले आहे. काही बाबतीत हा काळ एकच त्यावेळी भारतासाठी अद्ययावत उपलब्ध असलेल्या वर्षाची/काळाची देवारी देण्यात येऊन तुलनात्मक अभ्यासासाठी महाराष्ट्राची त्याच वर्षाची/काळाची आकडेवारी देण्यात आली आहे. तसेच ह्या टक्केवारीने आकडेवारीत महाराष्ट्राचा किती हिस्सा आहे हेही दर्शविले

४. याच क्रमांक ५.१ मध्ये दिलेल्या कारखाने आणि रेषा विषयक माहितीमध्ये संरक्षणविषयक कारखाने समाविष्ट आहेत. याच ५.२ मध्ये दर १०० चौ. किलोमिटरामध्ये दिलेली रस्त्यांची लांबीविषयक माहिती भारत सरकारच्या वाहतूक आणि ब्रह्मण खात्याकडून पुरविली गेली आहे. याच क्रमांक १० मध्ये दाखविण्यात आलेले अंदाजित राज्य उत्पन्न राष्ट्रीय उत्पन्न सुधारित मालिकेनुसार दाखविले आहे. भारताकरिता अंदाजित राष्ट्रीय उत्पन्न आणि एकूण निव्वळ देशांतर्गत उत्पन्नसुद्धा दिलेले

INTRODUCTORY

0.1. This is the Twentysixth issue of the Statistical Abstract of Maharashtra State which is being published since its formation in 1960. The purpose of publishing this Abstract is to present background statistical material on as many socio-economic characteristics of the State as is possible so that the Abstract may prove useful not only as a reference book but also for research, planning or further socio-economic studies about the State. The information is to the extent feasible, is presented districtwise for interdistrict comparison. Some social and economic statistics are presented over a series of years to study changes in these fields.

0.2. The present issue relates to the year 1991-92 and 1992-93 and the detailed data are published for the year 1991-92 and 1992-93 wherever such data were available. Wherever data for 1991-92 and 1992-93 were not available, the data for the latest available year are given. Also, yearly series up to the year 1991-92 and 1992-93 are presented. The statistical data presented in this Abstract are initially compiled by various departments of the State Government, Government of India, Local Bodies, etc. These departments usually prepare and release provisional figures for recent years. These provisional figures are in the process of finalisation and ultimately when they are finalised, they are slightly different from the provisional figures released earlier. For this reason, the data published in the other publications of this Directorate, viz., "Hand-book of Basic Statistics of Maharashtra State" "Economic Survey of Maharashtra" or the earlier issue of the Statistical Abstract may not exactly tally with those published in this Abstract.

MAHARASHTRA AT A GLANCE

0.3. This table is divided into two parts. In the first part, some general particulars about the State are given. In the second part, the statistics on various subjects, such as population, agriculture, etc. are presented along with the corresponding figures relating to the country. In some cases where the period to which the figures concerning Maharashtra and India, respectively relate, is not identical, the data for latest available year for India is shown and comparison of Maharashtra with India is made with reference to this period. The statement also gives percentage share of Maharashtra with the figures relating to the country.

0.4. The information regarding factories and employment shown against item 5.1 is inclusive of defence factories. Road length per 100 Sq. km. of area shown against item 9.2 is quoted from the information supplied by the Ministry of Transport and Shipping. The estimates of State Income and National Income given against item No. 10 are according to revised series. For India, estimate of National Income and Net National Domestic Product, is shown.

सारांश तक्ते

०.५. सारांशस्वियक तक्त्यात काही महत्त्वाच्या विषयावरील माहिती दिलेली आहे. द्वाव्वतीस माहिती १९६०-६१ सा चर्षाज्जठी व त्यानंतर संदर्भ चर्षापर्यंत दर पाच चर्षांच्या अंतराने देण्यात आली आहे.

०.६. यापुढे सांख्यिकीय माहितीचे विषयवार तक्ते दिले आहेत. या तक्त्यात जिल्हावार माहिती दिलेली आहे. केंद्रीय सांख्यिकीय संघटनेने मुबबल्याप्रमाणे विषयाची व त्याखालील तक्त्यांची मांडणी करण्यात आली आहे.

SUMMARY TABLES

0.5. Summary tables of some important subjects have been presented here. The data are presented in the form of series for 1960-61 and thereafter at an interval of five years till the year reference.

0.6. Statistical tables on various subjects are presented thereafter. Districtwise data are depicted in these tables. The tables are grouped under various subjects and are arranged as per recommendations made by the Central Statistical Organisation.

दृष्टीक्षेपात महाराष्ट्र / MAHARASHTRA STATE AT A GLANCE

सामान्य माहिती / GENERAL INFORMATION

क्र.सं.	बाब	परिमाण	माहिती Particulars	Unit	Item
	(2)	(3)	(4)	(3)	(2)
	भौगोलिक स्थान—				Location—
	उत्तर अक्षांश	अंश	16.4 to 22.1	Degrees	North latitude (degrees)
	पूर्व रेखांश	"	72.6 to 80.9	Do.	East longitude (degrees)
	विभाग	संख्या	6	Number	Divisions
	जिल्हे	"	31	Do.	Districts
	तालुके	"	325	Do.	Talukas
	शहरे/शहर संकुले	"	336	Do.	Cities and Town
	एक लाख लोकसंख्येहून अधिक लोकसंख्या असलेली शहरे.	"	33	Do.	Cities having more than one lakh Population.
	गावे (i) वस्ती असलेली	"	40,412	Do.	Villages— (i) Inhabited
	(ii) वस्ती नसलेली	"	2,615	Do.	(ii) Uninhabited
	क्षेत्रफळ	चौ. किलोमीटर	3,07,713	Sq. Kilometres	Area
	किनाऱ्याची लांबी	किलोमीटर	720	Kilometres	Length of the coast-line
	शेती—				Agriculture—
	नेवळ कसलेले क्षेत्र (१९९१-९२)	हजार हेक्टर	17,730	Thousand	Net area sown (1991-92)
	नेवळ कसलेले क्षेत्र (१९९२-९३)	"	18,049	hectare.	Net area sown (1992-93)
	कृष लागवडीखालील क्षेत्र (१९९१-९२)	"	20,470	Do.	Gross Cropped area (1991-92)
	कृष लागवडीखालील क्षेत्र (१९९२-९३)	"	21,029	Do.	Gross Cropped area (1992-93)
	नेवनाखालील एकूण क्षेत्र (१९९१-९२)	"	24,127	Do.	Gross irrigated area (1991-92)
	नेवनाखालील एकूण क्षेत्र (१९९२-९३)	"	24,989	Do.	Gross irrigated area (1992-93)
	कृष पशुधन (१९९२)	हजारत	36,393	Thousand No.	Total Livestock (1992)
	कृष वनव्याप्त क्षेत्र (१९९१-९२)	चौ. कि. मी.	63,770	Sq. Km.	Total forest area (1991-92)
	कृष वनव्याप्त क्षेत्र (१९९२-९३)	चौ. कि. मी.	63,874	Sq. Km.	Total forest area (1992-93)
	उद्योगे—				Factories—
	1) चालू कारखाने (१९९१-९२)	संख्या	24,119	Number	Working factories (1991-92).
	चालू कारखाने (१९९२-९३)	संख्या	24,599	Number	Working factories (1992-93).
	ii) कामगारांची दैनिक सरासरी (१९९१-९२)	हजारत	1,169	Thousand	Average daily number of workers (1991-92).
	कामगारांची दैनिक सरासरी (१९९२-९३)	हजारत	1,165	Thousand	Average daily number of workers (1992-93).
	जेचा एकूण वापर (१९९१-९२)	दशलक्ष कि. वॅ.	34,588	Million Kwh.	Total Electricity consumed (1991-92).
	जेचा एकूण वापर (१९९२-९३)	दशलक्ष कि. वॅ.	35,247	Million Kwh.	Total Electricity consumed (1992-93).
	राज्य उत्पन्न—				State Income—
	1) चालू किंमतीनुसार उत्पन्न (१९९१-९२)	कोटी रुपयात	65,230	Crore Rs.	Income at Current Prices (1991-92).
	चालू किंमतीनुसार उत्पन्न (१९९२-९३)	कोटी रुपयात	79,847	Crore Rs.	Income at Current Prices (1992-93).
	ii) चालू किंमतीनुसार दरबोई उत्पन्न (१९९१-९२)	रुपये	8,169.7	Rs.	Per capita income at current prices (1991-92).
	चालू किंमतीनुसार दरबोई उत्पन्न (१९९२-९३)	रुपये	9,806.2	Rs.	Per capita income at current prices (1992-93).
	सड्यांची लांबी—				Road length—
	1) एकूण (१९९१-९२)	किलोमीटर	1,74,494	Kilometres	Total (1991-92).
	एकूण (१९९२-९३)	किलोमीटर	1,77,012	Kilometres	Total (1992-93).
	ii) पृथक्कृत (१९९१-९२)	"	1,36,105	"	Surfaced (1991-92).
	पृथक्कृत (१९९२-९३)	"	1,40,424	"	Surfaced (1992-93).

भारताशी तुलना / COMPARISON WITH INDIA

अनुक्रमांक Sr. No.	बाब	परिमाण	महाराष्ट्र Maharashtra	भारत India	महाराष्ट्राची भारताशी तुलना (टक्केवारी) Comparison of Maharashtra with India (Percentage)	Unit	Item
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(3)	(2)
1.	लोकसंख्या (१९९१ ची जनगणना)—						Population (1991 Cens
1.1	(अ) ग्रामीण लोकसंख्या	हजारात	48,396	6,28,692*	7.7	Thousand	(a) Rural Population
	(ब) ग्रामीण लोकसंख्येचे एकूण लोकसंख्येशी शेकडा प्रमाण.	शेकडेवारी	61.3	74.3	..	Percentage	(b) Percentage of rural population to total pop
1.2	(अ) नागरी लोकसंख्या	हजारात	30,542	2,17,611*	14.0	Thousand	(a) Urban Population
	(ब) नागरी लोकसंख्येचे एकूण लोकसंख्येशी शेकडा प्रमाण.	शेकडेवारी	38.7	25.7	..	Percentage	(b) Percentage of urban population to total pop
1.3	(अ) एकूण लोकसंख्या	हजारात	78,937	8,46,303*	9.3	Thousand	(a) Total Population
	(१) पुरुष	40,826	4,39,230*	9.3	Do.	(i) Male
	(२) स्त्रिया	38,112	4,07,072*	9.4	Do.	(ii) Female
1.4	(अ) वर्गीकृत जाती व जमाती यांची लोकसंख्या (१९९१).	..	16,076	2,05,982*	7.8	Do.	(a) Population of Schedu Castes and Scheduled (1991).
	(ब) वरील लोकसंख्येचे एकूण लोकसंख्येशी शेकडा प्रमाण.	शेकडेवारी	20.4	24.6	..	Percentage	(b) Percentage of above population to total population.
1.5	(अ) एकूण मुख्यतः काम करणारे	हजारात	31,006	2,85,932††	10.8	Thousand	(a) Total main workers.
	(ब) एकूण मुख्यतः काम करणाऱ्यांचे एकूण लोकसंख्येशी शेकडा प्रमाण.	शेकडेवारी	39.3	34.0	..	Percentage	(b) Percentage of total workers to total pop
1.6	(अ) सीमांतिक काम करणारे	हजारात	2,904	28,199	10.3	Thousand	(a) Marginal workers.
	(ब) सीमांतिक काम करणाऱ्यांचे एकूण लोकसंख्येशी शेकडा प्रमाण.	शेकडेवारी	3.7	3.3	..	Percentage	(b) Percentage of margi workers to total pop
1.7	(अ) एकूण काम न करणारे	हजारात	45,011	5,24,437††	8.6	Thousand	(a) Total non-workers.
	(ब) एकूण काम न करणाऱ्यांचे एकूण लोकसंख्येशी शेकडा प्रमाण.	शेकडेवारी	57.0	62.4	..	Percentage	(b) Percentage of tota workers to total pop
1.8	लोकसंख्येची घनता	दर चौरस किलोमीटर मागे लोकसंख्या.	257	274	..	Persons per sq. km.	Density of population.
1.9	साक्षरतेचे प्रमाण—						Literacy percentage—
	(१) पुरुष	शेकडेवारी	76.56	64.13	..	Percentage	(i) Male
	(२) स्त्रिया	शेकडेवारी	52.32	39.29	..	Percentage	(ii) Female
	(३) एकूण	शेकडेवारी	64.87	52.21	..	Percentage	(iii) Persons
1.10	स्त्रीशुद्ध प्रमाण	दर १,००० पुरुषांमागे स्त्रियांची संख्या.	934	927	..	Females per 1,000 males.	Sex ratio

*जनगणना घेणे शक्य नसल्यामुळे आसामची अंदाजित लोकसंख्या धरून व पाकिस्तान व चीन यांनी जम्मू व काश्मीरमधील बडकावलेल्या प्रदेशातील लोकसंख्या वगळून.

*Includes projected population of Assam, where census could not be held but excludes population of areas in Jammu and Kashmir under occupation at Pakistan and China where census could not be taken.

††जम्मू व काश्मीर सोडून / Excluding Jammu and Kashmir.

भारतारी तुलना / COMPARISON WITH INDIA
Mah. India

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(3)	(2)
1	१९८९-९१ मध्ये झालेली लोक-संख्येतील शेकडा वाढ.	शेकडेवारी	25.73	23.85	..	Percentage	Percentage growth of population during 1981-91.
2	*येती (१९९०-९१)-						*Agriculture (1990-91)-
2.1	कसलेले क्षेत्र (निव्वळ)	हजार हेक्टरत	17,895	1,41,408	12.7	Thousand hectares	Net area sown.
2.2	कसलेल्या निव्वळ क्षेत्राची एकूण भौगोलिक क्षेत्राशी टक्केवारी.	शेकडेवारी	58.3	43.0	..	Percentage	Percentage of net area sown to geographical area.
2.3	लागवडीखालील एकूण क्षेत्र	हजार हेक्टरत	20,033	1,82,728	11.4	Thousand hectares	Gross cropped area.
2.4	तिंचनाखालील एकूण क्षेत्र	हजार हेक्टरत	3,265	63,991	5.1	Do.	Gross irrigated area.
2.5	तिंचनाखालील एकूण क्षेत्राची लागवडीखालील एकूण क्षेत्राशी टक्केवारी.	शेकडेवारी	16.2	35.0	..	Percentage	Percentage of gross irrigated area to gross cropped area.
	प्रमुख पिकाखालील क्षेत्र (१९८९-९० ते १९९१-९२ या वर्षाची सरासरी)-						Area under principal crops (average for year 1989-90 to 1991-92)-
2.6	तांदूळ	हजार हेक्टर	1,558	42,501	3.7	Thousand hectares	Rice
2.7	गहू	..	781	23,644	3.3	Do.	Wheat
2.8	ज्वारी	..	6,081	13,852	43.9	Do.	Jawar
2.9	बाजरी	..	1,917	10,468	18.3	Do.	Bajri
2.10	एकूण तृणधान्ये	..	10,772	1,01,953	10.6	Do.	All cereals
2.11	एकूण कडधान्ये	..	3,185	23,540	13.5	Do.	All pulses
2.12	एकूण अन्नधान्ये (तृणधान्ये व कडधान्ये).	..	13,956	1,25,493	11.1	Do.	All foodgrains (cereals and pulses).
2.13	ऊस	..	427	3,656	11.7	Do.	Sugarcane
2.14	कापूस	..	2,657	7,599	35.5	Do.	Cotton
2.15	भुईमूग	..	826	8,668	9.5	Do.	Groundnut
	प्रमुख पिकांचे उत्पादन (१९८९-९० ते १९९१-९२ या वर्षाची सरासरी)-						Outtun of principal crops (average for year 1989-90 to 1991-92)-
2.16	तांदूळ	हजार टन	2,244	74,181	3.0	Thousand tonnes.	Rice
2.17	गहू	..	817	53,558	1.5	Do.	Wheat
2.18	ज्वारी	..	5,324	10,893	48.9	Do.	Jawar
2.19	बाजरी	..	1,072	6,069	17.7	Do.	Bajri
2.20	एकूण तृणधान्ये	..	9,894	1,19,166	8.2	Do.	All cereals
2.21	एकूण कडधान्ये	..	1,370	13,046	10.5	Do.	All pulses
2.22	एकूण अन्नधान्ये (तृणधान्ये व कडधान्ये).	..	11,264	1,71,933	6.6	Do.	All foodgrains (cereals and pulses).
2.23	ऊस (कांब्या)	..	36,870	2,40,203	15.3	Do.	Sugarcane (Cane)
2.24	कापूस (लई)	..	297	1,033	28.8	Do.	Cotton (Lint)
2.25	भुईमूग	..	904	8,094	11.2	Do.	Groundnut
3.	पशुसंवर्धन (१९८०)-						Animal Husbandry (1987)-
3.1	एकूण पशुधन	हजारत	34,255	4,46,300	7.7	Thousand numbers.	Total livestock
3.2	एकूण गार्द-बैल	..	16,983	1,99,700	8.5	Do.	Total cattles
3.3	गार्द-बैल	..				Do.	Cattle-
	(१) तीन वर्षावरील बैल	..	6,531	72,200	9.0	Do.	(i) Males over 3 years.
	(२) तीन वर्षावरील गार्द	..	5,096	33,400	15.3	Do.	(ii) Females over 3 years.

*अस्थायी / Provisional.

आधार.—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई व केंद्रीय सांख्यिकी संघटना, नवी दिल्ली.

Source.—Directorate of Economics & Statistics, Government of Maharashtra, Mumbai & Central Statistical Organisation New Delhi.

भारताची तुलना / COMPARISON WITH INDIA

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(3)	(2)
3.4	एकूण म्हशी-रेडे	हजारत	4,755	76,000	6.3	Thousand numbers.	Total buffaloes.
3.5	म्हशी-रेडे—						Buffaloes—
	(१) तीन वर्षावरील रेडे	"	356	7,500	4.7	Thousand numbers.	(i) Males over 3 years.
	(२) तीन वर्षावरील म्हशी	"	2,816	39,100	7.2	Do.	(ii) Females over 3 years.
3.6	एकूण मेंढरे व शेळ्या	"	12,068	1,55,900	7.7	Do.	Total Sheeps and goats.
3.7	एकूण घोडे, सिंगरे वगैरे	"	43	1,800	2.4	Do.	Total horses and ponies.
3.8	इतर पशुधन	"	12,474	1,68,800	7.4	Do.	Other livestock.
3.9	कोंबड्या, बदके वगैरे	"	24,839	2,75,300	9.0	Do.	Total poultry.
3.10	ट्रॅक्टर	"	35	739	4.7	Do.	Tractors.
3.11	सिंचनाकरिता वापरलेली तेलावर चालणारी इंजिने व पंप.	"	743	16,184	4.6	Do.	Oil engines and pumps for irrigation purposes.
3.12	सिंचनाकरिता वापरलेले विद्युत पंप (१९९०-९१) ..	"	1,701	9,365	18.2	Do.	Electric pumps for irrigation (31-3-1992)
4	जंगले—						Forests—
4.1	एकूण जंगलव्याप्त क्षेत्र (१९९०-९१) ... चौ. कि. मी.		63,798	6,79,850	9.4	Sq. Km.	Total forest area (1990-91).
5	*उद्योग आणि खाणकाम कारखाने—						*Industry and Mining Factories—
5.1	(अ) चालू कारखाने (१९९२) ... संख्या		24,631	2,07,084	11.9	Number	(a) Working factories (1992).
	(ब) कामगारांची दैनिक सरासरी (१९९२) हजारत		1,222	8,618	14.2	Thousand numbers.	(b) Average daily number of workers (1992).
5.2	*वार्षिक उद्योग पाहणी (प्रगणना व प्रगणनेतर भाग मिळून) (१९९१-९२).						* Annual Survey of Industries (Census plus Non-Census part) (1991-92).
	(अ) उत्पादक भांडवल कोटी रुपये		33,618	1,96,371	17.1	Crore Rs.	(a) Productive capital
	(ब) एकूण उत्पादन	"	66,285	2,99,196	22.2	Do.	(b) Gross output (ex-factory value).
	(क) उत्पादन मूल्यवृद्धी	"	13,140	54,827	24.0	Do.	(c) Value added by manufacture.
5.3	चालू असलेल्या सुती कापड गिरण्या (१९८९ अखेर)	संख्या	107	909	11.8	Number	Working cotton textile mills (end of 1989).
	(अ) या गिरण्यांतील कामगारांची सरासरी (१९८९ अखेर)	हजारत	182	918	19.8	Thousand numbers.	(a) Average number of workers employed in cotton textile mills (end of 1989).
	(ब) कापडाचे सरासरी मासिक उत्पादन (मार्च १९८९ अखेर)	हजार मीटर	90,200	2,34,032	38.5	Thousand metres.	(b) Average monthly production of cloth (1989)

*अत्यायी / Provisional.

भारताशी तुलना / COMPARISON WITH INDIA

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(3)	(2)
5.4 (अ) कोळसा (उत्पादन) १९९१	.. हजार टन	19,191	2,39,483	8.0	Thousand tonnes.	(a) Coal (Quantity) 1991.	
(मूल्य)	.. कोटी रुपये	673	8,491	7.9	Creore Rs.	(Value)	
(ब) कच्चे लोखंड (उत्पादन) १९९१	.. हजार टन	44	54,872	0.1	Thousand tonnes.	(b) Iron ore (Quantity) 1991.	
(मूल्य)	.. कोटी रुपये	@	44	..	Creore Rs.	(Value)	
(क) कच्चे मँगनीज (उत्पादन) १९९१	.. हजार टन	327	1,810	18.1	Thousand tonnes.	(c) Manganese Ore 1991.	
(मूल्य)	.. कोटी रुपये	30	125	24.0	Creore Rs.	(Value)	
(द) बॉक्साईट (उत्पादन) १९९१	.. हजार टन	585	4,898	11.9	Thousand tonnes.	(d) Bauxite (Quantity) 1991.	
(मूल्य)	.. कोटी रुपये	4	72	5.6	Creore Rs.	(Value)	
6 वीज—@@ १९९२-९३						Electricity—@@ 1992-93	
6.1 वीजेचे उत्पादन	दशलक्ष कि. वॅ. तास	39,446	3,01,406	13.1	Million Kwh.	Electricity generated.	
6.2 वीजेचा वापर	दशलक्ष कि. वॅ. तास	34,755	2,20,671	15.7	Million Kwh.	Electricity consumed.	
6.3 (अ) उद्योगाकरिता वापरलेली वीज	दशलक्ष कि. वॅ. तास	15,119	89,488	16.9	Million Kwh.	(a) Industrial Consumption.	
(ब) या औद्योगिक वापराचे एकूण विजेच्या वापराशी प्रमाण	शेकड्यावारी	43.5	40.6	..	Percentage	(b) Percentage of Industrial consumption to total consumption.	
7 संयुक्त भांडवली संस्था आणि बँक.—						Joint Stock Companies and Banks—	
7.1 कंपन्यांची संख्या (३१ मार्च १९९२ रोजी)	संख्या	62,024	2,75,564	22.5	Number	Number of companies (as on 31st March 1992).	
7.2 त्यांचे भरपाय केलेले भांडवल (३१ मार्च १९९२ रोजी)	कोटी रुपये	1,174	90,952	12.9	Creore Rs.	Their paid up Capital (as on 31st March 1992)	
7.3 बँक कार्यालये (वर्गीकृत व्यापारी) (३१ मार्च १९९२ रोजी)	संख्या	5,623	60,590	9.3	Number	Banking offices (Scheduled commercial) (as on 31st March 1992)	
7.4 दर लाख लोकसंख्येसाठी बँक कार्यालयांचे प्रमाण (३१ मार्च १९९२)	..	7.2	7.2	..	Do.	Banking offices per lakh of population (as on 31st March 1992).	
7.5 बँक कार्यालय असलेल्या शहरांची व गावांची संख्या. (मार्च १९९३)	संख्या	2,750	37,724	7.3	Number	Places having banking offices (March 1993)	
8 सहकार (१९९०-९१) —						Co-operation (1990-91)—	
8.1 सहकारी संस्था	संख्या	1,04,610	3,08,०००	34.0	Do	Co-operative societies.	
8.2 सभासदांची संख्या	लाखात	269	1,557	13.3	Lakh number	Membership	
8.3 सर्व संस्थांचे खेळते भांडवल	कोटी रुपये	24,177	71,672	33.7	Creore Rs.	Working capital of all Co-operative societies.	
8.4 कृषि पत संस्थांनी दिलेले कर्ज (१९८४-८५)	..	250	1,742	14.0	Do.	Advances by agricultural credit societies (1984-85).	

भारताशी तुलना / COMPARISON WITH INDIA

(1)	(3)	(4)	(5)	(6)	(3)	(2)
9 परिवहन आणि संचारण						Transport and Communications—
9.1 (अ) रेल्वे मार्गाची लांबी (३१ मार्च १९९३ रोजी)	किलोमीटर	5,455	62,486	8.7	Kilometres	(a) Total Railway length (as on 31st March 1993)
(ब) रेल्वे मार्गाच्या लांबीचे दर शंभर चौ. कि. मी. क्षेत्रफळामागे प्रमाण (३१ मार्च १९९३ रोजी)	किलोमीटर	1.8	1.9	..	Kilometres	(b) Railway length per 100 square kilometres of area (as on 31st March 1993)
9.2 १०० चौरस किलोमीटर क्षेत्रफळामागे असपारी रस्त्यांची लांबी (३१ मार्च १९९१ रोजी)	किलोमीटर	78	66	..	Kilometres	Road length per 100 square kilometres of area (as on 31st March 1991)
9.3 दर लाख लोकसंख्येमागे असपारी मोटर वाहने (३१ मार्च १९९१ रोजी).	संख्या	3,425	2,541	..	Number	Motor vehicles, per lakh of population (as on 31 st Ma 1991).
10 राज्य उत्पन्न—						State Income —
10.1 (अ) चालू किंमतीनुसार उत्पन्न (१९९२-९३)	कोटी रुपये	79,847	5,46,023	14.6	Crore Rs.	(a) Income at current price (1992-93)
(ब) चालू किंमतीनुसार दरडोई उत्पन्न (१९९२-९३)	रुपये	9,806	6,262	..	Do.	(b) Per capita income at current prices. (1992

निवडक विषयावरील सारांश तक्ते
Summary Tables on Selected Topics

1. खेती/Agriculture

1.1 जमीनीचा वापर/Land utilization

[आकडे शंभर हेक्टरत/Figures in hundred hectares]

अनुक्रमांक Sr. No. (1)	वाव (2)	1960-61 (3)	1970-71 (4)	1980-81 (5)	1985-86 (6)	1990-91 (7)	1991-92 (8)	1992-93 (9)	Item (2)
1	एकूण भौगोलिक क्षेत्र (गाव पत्रकानुसार)	3,07,583	3,07,583	3,07,583	3,07,583	3,07,583	3,07,583	3,07,583	Total Geographical area by village papers.
2	जंगले	54,110	54,168	53,094	53,499	54,101	54,000	53,342	Forests
3	कसलेले क्षेत्र	1,78,783	1,76,682	1,82,986	1,80,314	1,79,406	1,77,300	1,80,485	Net Area sown
4	लागवडी वालील एकूण क्षेत्र	1,88,229	1,87,369	2,01,330	2,02,614	2,10,522	2,04,785	2,10,289	Total Gross Cropped Area.

आधार : कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source : Commissioner of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune.

1.2 पिकांनुसार सिंचनाखालील क्षेत्र/Area Irrigated by Crops

[आकडे शंभर हेक्टरत/Figures in Hundred hectares]

अ. क्र. Sr. No. (1)	पिक (2)	1960-61 (3)	1970-71 (4)	1980-81 (5)	1984-85 (6)	1985-86 (7)	1986-87 (8)	Crops (2)
1	तांदूळ	2,724	3,138	4,203	3,736	3,878	4,673	Rice
2	गहू	1,386	2,753	5,290	4,877	4,624	3,875	Wheat
3	ज्वारी	2,659	2,602	4,676	4,250	4,155	4,054	Jowar
4	बाजरी	327	594	541	485	486	581	Bajri
5	अन्न पिके *	11,140	14,345	22,074	21,884	21,624	22,027	Food crops*
6	कापूस	360	726	1,182	852	1,003	905	Cotton
7	भुईमूग	130	312	556	941	858	871	Groundnut
8	तंबाखू	17	7	18	8	7	16	Tobacco
9	अन्नेतर पिके †	1,058	1,358	2,284	2,558	2,650	2,866	Non-Food crops†
	एकूण	12,198	15,703	24,358	24,442	24,274	24,893	Total

* इतर अन्न पिके धरून

* Includes other Food crops

† इतर अन्नेतर पिके धरून

† Includes other non-food crops

आधार : कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे

STATEMENT OF PRINCIPAL FOOD AND NON-FOOD CROPS

[क्षेत्रात शंभर हेक्टरत/Area in hundred hectares]

[उत्पन्न शंभर टनत/Outturn in hundred tonnes]

1.3 प्रमुख अन्नपिके व अनेतर पिकांचातील -क्षेत्र व उत्पादन / AREA AND OUTTURN OF PRINCIPAL FOOD AND NON-FOOD CROPS

[क्षेत्रफळ शंभर हेक्टरात/Area in hundred hectares]

[उत्पादन शंभर टनांत/Outturn in hundred tonnes]

अनुक्रमांक Sr. No.	पिका (2)	1960-61 (3)	1970-71 (4)	1980-81 (5)	1985-86 (6)	1986-87 (7)	1989-90 (8)	1990-91 (9)	1991-92 (10)	1992-93 (11)	Crops (2)
1	तांदूळ										RICE—
	क्षेत्र	12,996	13,524	15,038	15,406	15,028	15,195	15,810	15,724	15,425	Area
	उत्पादन	13,692	16,622	23,606	21,818	17,106	23,188	23,137	21,002	23,628	Outturn
2	गहू										WHEAT—
	क्षेत्र	9,067	8,120	10,791	8,815	7,355	8,419	8,730	6,276	6,795	Area
	उत्पादन	4,011	4,403	9,313	6,444	5,364	69,071	9,187	6,257	7,976	Outturn
3	ज्वारी										JOWAR—
	क्षेत्र	62,842	57,030	64,379	66,256	63,348	64,278	63,310	54,851	59,210	Area
	उत्पादन	42,233	15,574	44,275	39,227	30,924	66,351	59,480	33,901	66,876	Outturn
4	बाजरी										BAJRI—
	क्षेत्र	16,352	20,387	17,092	17,028	17,337	19,127	19,270	19,105	19,081	Area
	उत्पादन	4,886	8,241	7,599	4,198	4,652	12,045	11,143	8,978	17,796	Outturn
5	एकूण अन्नधान्ये*										TOTAL CEREALS—
	क्षेत्र	1,06,042	1,03,200	1,12,326	1,12,315	1,08,255	1,11,455	1,11,420	1,00,269	1,05,052	Area
	उत्पादन	67,550	47,367	89,000	76,149	61,691	1,15,073	1,07,403	74,184	1,22,247	Outturn
6	एकूण फळधान्ये										TOTAL PULSES—
	क्षेत्र	23,513	25,663	28,044	28,597	28,361	32,895	32,570	30,084	33,504	Area
	उत्पादन	9,889	6,770	8,312	11,641	9,750	17,345	14,439	9,326	18,291	Outturn
7	एकूण अन्नधान्ये										TOTAL FOODGRAINS—
	क्षेत्र	1,29,555	1,28,863	1,40,372	1,40,912	1,36,616	1,44,350	1,43,990	1,30,353	1,39,556	Area
	उत्पादन	77,439	54,134	97,312	87,790	71,441	1,32,418	1,21,842	83,510	1,40,538	Outturn
8	कापूस										COTTON—
	क्षेत्र	24,995	27,498	26,671	27,530	26,930	26,355	27,300	27,242	24,798	Area
	उत्पादन (रुई)	2,842	824	2,157	3,384	4,318	2,211	3,196	11,551	18,077	Outturn
9	तेंबाखू										TOBACCO—
	क्षेत्र	253	116	119	99	84	85	100	97	102	Area
	उत्पादन	123	52	68	77	79	99	104	80	118	Outturn
10	भूईमूग										GROUNDNUT—
	क्षेत्र	10,828	9,040	7,118	6,264	6,538	8,544	8,810	7,423	6,522	Area
	उत्पादन	7,999	5,863	4,407	472	4,352	9,786	9,916	5,493	7,593	Outturn
11	जस्त										SUGARCANE—
	क्षेत्र	1,555	2,039	3,168	3,191	3,015	3,831	4,440	4,533	4,038	Area
	उत्पादन (गुळत)	11,562	16,408	28,939	25,450	22,654	3,40,083	3,84,162	3,61,866	3,08,535	Outturn (in term of gur)

*इतर धान्ये धरून/Inclusive of other cereals.

आधार.— कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.—Commissioner of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune.

2. पशुधन/LIVESTOCK

अ. क्र. Sr. No.	नाम (2)	परिमाण (3)	वर्ष/Year							Unit (3)	Item (2)
			1961 (4)	1966 (5)	1972 (6)	1978 (7)	1982 (8)	1987 (9)	1992 (10)		
1	गाय, बैल— तीन वर्षावरील गाई	हजारात	4,644	4,534	4,587	6,781	5,247	5,735	5,847	Thousand No.	Cattle— Cattle Female over 3 years.
2	भुरगी, रेडे— तीन वर्षावरील (भुरगी)	हजारात	1,639	1,735	1,871	2,148	2,307	2,808	3,224	Thousand No.	Buffaloes— Buffaloes Females over 3 years.
3	भेंदरे आणि शेळ्या	हजारात	7,274	7,326	8,039	10,199	10,376	12,061	13,015	Thousand No.	Sheep and Goats.
4	इतर जनावरे	हजारात	12,491	11,854	11,864	12,514	12,989	13,597	14,232	Thousand No.	Other Livestock (Including male cattle and Buffaloes).
5	एकूण पशुधन	हजारात	26,048	25,449	26,361	29,642	30,919	34,255	36,393	Thousand No.	Total Livestock
6	कोयळ्या, बरके वगैरे	हजारात	10,577	9,902	12,217	18,751	19,844	24,839	32,187	Thousand No.	Total Poultry

आधार.— पशुधन गणना.

Source.— Livestock Census.

3. सहकार/CO-OPERATION

अ. क्र. Sr. No.	प्रकार (2)	1960-61 (3)	1970-71 (4)	1980-81 (5)	1990-91 (6)	1991-92 (7)	1992-93 (8)	Type (2)
I सहकारी संस्थांची संख्या-								
								Number of Co-operative Societies
1	शिखर व मध्यवर्ती कृषि व विंगर कृषि पत संस्था	39	29	30	34	34	34	Agricultural and Non-agricultural Credit-apex and central.
2	कृषि पत संस्था *	21,400	20,426	18,577	19,565	19,729	19,787	Agricultural credit *
3	विंगर कृषि पत संस्था	1,630	2,964	5,474	11,286	12,730	13,654	Non-agricultural credit
4	पणन संस्था	344	410	423	931	987	1,033	Marketing
5	उत्पादक संस्था	4,306	6,810	14,327	28,935	31,073	33,374	Productive enterprises
6	इतर	3,846	11,964	21,915	43,842	47,538	50,578	Others
एकूण		31,565	42,603	60,746	1,04,593	1,12,091	1,18,460	Total
II सभावदायी संख्या (हजातत)								
								Number of members (000)
1	शिखर व मध्यवर्ती कृषि व विंगर कृषि पत संस्था	76	70	1,009	1,544	1,448	2,375	Agricultural and Non-agricultural Credit-apex and central.
2	कृषि पत संस्था *	2,170	3,794	5,416	7,522	7,792	8,066	Agricultural credit *
3	विंगर कृषि पत संस्था	1,087	2,438	3,459	9,304	10,591	12,154	Non-agricultural credit.
4	पणन संस्था	141	282	471	746	790	819	Marketing
5	उत्पादक संस्था	323	959	2,152	4,175	4,083	4,919	Productive enterprises
6	इतर	394	1,038	2,049	3,353	3,678	3,899	Others
एकूण		4,191	8,581	14,669	26,644	28,382	32,232	Total
III चढते भांडवल (लाख रुपये)								
								Working capital (in lakh Rs.)
1	शिखर व मध्यवर्ती कृषि व विंगर कृषि पत संस्था	11,907	61,317	1,83,052	9,11,879	10,01,827	11,79,684	Agricultural and Non-agricultural Credit-apex and central.
2	कृषि पत संस्था *	5,812	34,329	52,746	1,70,594	2,07,098	2,22,480	Agricultural credit *
3	विंगर कृषि पत संस्था	4,593	16,806	1,20,881	7,26,462	8,69,085	10,09,668	Non-agricultural credit
4	पणन संस्था	592	3,910	18,822	33,962	39,319	53,168	Marketing
5	उत्पादक संस्था	4,132	21,920	99,683	4,29,661	5,16,816	5,38,889	Productive enterprises
6	इतर	2,060	10,749	42,591	1,45,409	1,35,053	1,77,178	Others
एकूण		29,096	1,49,031	5,17,775	24,17,967	27,69,198	31,81,067	Total

3. सहकार/CO-OPERATION—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)
IV दिव्ये कर्म (लाख रुपये)—								Advances (in Lakh Rs.)
1	शिखर व मध्यवर्ती कृषि व निगर कृषि पत संस्था	17,538	75,102	3,20,060	5,81,416	5,42,855	11,27,676	Agricultural and Non-agricultural Credit-apex and central.
2	कृषि पत संस्था *	4,256	13,296	24,999	77,853	97,007	43,275	Agricultural credit *
3	निगर कृषि पत संस्था	4,703	20,443	1,12,948	5,77,023	5,47,023	5,61,434	Non-agricultural credit
4	पवन संस्था	347	327	345	845	726	667	Marketing
5	उत्पादक संस्था	71	328	1,101	2,009	1,812	1,544	Productive enterprises
6	इतर	84	375	1,218	9,744	13,070	15,641	Others
	एकूण	26,999	1,09,871	4,60,677	12,48,890	12,02,493	17,50,237	Total
V दिव्ये कर्म (लाख रुपये)—								Outstanding loans (in Lakh Rs.)
1	शिखर व मध्यवर्ती कृषि व निगर कृषि पत संस्था	8,714	47,803	1,13,676	6,16,287	6,90,486	7,89,384	Agricultural and Non-agricultural Credit-apex and central.
2	कृषि पत संस्था *	4,788	28,410	38,369	1,35,206	1,57,934	1,55,503	Agricultural credit *
3	निगर कृषि पत संस्था	3,185	10,506	73,089	4,59,439	5,48,546	6,16,007	Non-agricultural credit
4	पवन संस्था	80	182	387	937	4,330	1,007	Marketing
5	उत्पादक संस्था	57	608	2,145	6,704	7,897	9,129	Productive enterprises
6	इतर	218	785	2,523	46,842	26,413	27,583	Others
	एकूण	17,042	88,294	2,30,189	12,65,415	14,35,606	15,98,613	Total

*यत्त प्राथमिक कृषि पत संस्था, प्राथमिक भूसुधार संस्था आणि धान्य बँका यांचा समावेश आहे.

*Includes primary agricultural credit societies, primary and development banks and grain banks.

आधार.—सहकार आयुक्त आणि निबंधक, सहकारी संस्था, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.—Commissioner for Co-operation and Registrar, Co-operative Societies, Government of Maharashtra, Pune.

4. उद्योग/INDUSTRIES

फ़ाब्रिके आणि कामगार यांची संख्या/NUMBER OF FACTORIES AND WORKERS

नाव (1)	1961 (2)	1970 (3)	1980 (4)	1990 (5)	1991 (6)	1992 (7)	1993 (8)	Item (1)
घातू कारखान्यांची संख्या	8,233	9,803	15,170	23,140	24,119	24,549	26,102	Number of working factories
कामगारांची दैनिक सरासरी (हजारत)	787	982	1,177	1,160	1,169	1,165	1,212	Average daily attendance of workers (Thousand No.)

आधार—औद्योगिक सुरक्षा व आरोग्य संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source—Directorate of Industrial Safety and Health, Government of Maharashtra, Mumbai.

5. विद्युत/ELECTRICITY

नाव (1)	परिमाण (2)	1960-61 (3)	1970-71 (4)	1980-81 (5)	1990-91 (6)	1991-92 (7)	1992-93 (8)	Unit (2)	Item (1)
I. विजेचे उत्पादन	दशलक्ष किलोवॅट तास.	3,268	9,135	18,750	37,311	39,959	39,446	Million Kwh.	Electricity generated
II. विजेचा वापर	दशलक्ष किलोवॅट तास.	2,720	7,650	14,034	30,775	33,354	34,755	Million Kwh.	Electricity consumed
(i) घरागुती	दशलक्ष किलोवॅट तास.	260	732	1,779	5,065	5,570	6,114	Million Kwh.	Domestic
(ii) वाणिज्यिक	दशलक्ष किलोवॅट तास.	198	547	949	2,068	2,221	2,360	Million Kwh.	Commercial
(iii) औद्योगिक	दशलक्ष किलोवॅट तास.	1,853	5,312	8,130	14,706	14,655	15,119	Million Kwh.	Industrial
(iv) वाहने चालविण्यासाठी	दशलक्ष किलोवॅट तास.	339	421	766	970	1,043	1,172	Million Kwh.	Traction
(v) इतर	दशलक्ष किलोवॅट तास.	70	638	2,310	7,966	9,865	9,990	Million Kwh.	Others

आधार—केंद्रीय विद्युत प्राधिकरण, भारत सरकार, नवी दिल्ली.

Source—Central Electricity Authority, Commercial Directorate Government of India, New Delhi.

8. महाप्रांतीय खनिज उत्पाद

अनु. क्र. Sr. No.	खनिज	उत्पादन/मूल्य	1961	1970	1980
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1	क्रोमाइट	(i) उत्पादन	1	3	3
		(ii) मूल्य	108	313	640
2	दगडी कोयला	(i) उत्पादन	856	1,771	5,300
		(ii) मूल्य	18,643	62,637	6,05,360
3	कच्चे लोखंड	(i) उत्पादन	362	446	1,388
		(ii) मूल्य	5,099	5,010	45,758
4	चुनखडी	(i) उत्पादन	55	377	665
		(ii) मूल्य	230	2,924	13,170
5	कच्चे मैंगनीज	(i) उत्पादन	179	216	223
		(ii) मूल्य	20,625	13,924	49,778
6	चायना क्ले	(i) उत्पादन	2	4	6
		(ii) मूल्य	13	53	123
7	बॉक्साइट	(i) उत्पादन	27	123	349
		(ii) मूल्य	199	1,058	8,841
8	मीठ	(i) उत्पादन	384	461	495
		(ii) मूल्य	6	5	27
9	जेलोगाइट	(i) उत्पादन	6	5	27
		(ii) मूल्य	38	67	692
10	सिलिका सैंड	(i) उत्पादन	5	28	80
		(ii) मूल्य	34	269	2,110
11	गेरु	(i) उत्पादन	1	3
		(ii) मूल्य	13	39
12	कोरंडम	(i) उत्पादन	@	1
		(ii) मूल्य	8	678

* अस्थायी

N. A.—उपलब्ध नाही

@ आकडे ५०० टनावलील आहेत

1 आधार—भारतीय खान केंद्र, नागपूर

2 सहाय्यक मीठ आयुक्त, भारत सरकार, मुंबई (मीठा करिता)

MINERAL PRODUCTION IN MAHARASHTRA

(अभारत इन्डार मे, द्यात, मूल्य इन्डार रुपयत)
(Quantity in thousand tonnes, value in thousand Rs.)

1990	1991	1992	Quantity/value		Mineral
(7)	(8)	(9)	(3)		(2)
N. A.	Quantity	Ch romite
N. A.	Value	
16,848	19,290	19,191	..	Quantity	Coal
47,24,381	54,07,459	67,28,423	..	Value	
645	468	44	..	Quantity	Iron ore
38,427	25,681	4,332	..	Value	
5,135	5,635	5,787	..	Quantity	Limestone
1,96,850	1,56,590	1,92,247	..	Value	
276	294	327	..	Quantity	Manganese ore
1,61,452	2,25,512	2,97,117	..	Value	
N. A.	N. A.	N. A.	..	Quantity	China clay
N. A.	N. A.	N. A.	..	Value	
543	481	585	..	Quantity	Bauxite
44,263	34,871	41,672	..	Value	
219	229	228	..	Quantity	Salt
28	24	23	..	Quantity	Dolomite
2,667	1,858	1,839	..	Value	
197	259	166	..	Quantity	Silica Sand
8,717	11,525	7,439	..	Value	
2	3	3	..	Quantity	Ochre
63	105	103	..	Value	
@	@	@	..	Quantity	Corundum
295	70	18	..	Value	

Provisional.

Not available.

Less than 500 tonnes.

Source—Indian Bureau of Mines, Nagpur.

Assistant Salt Commissioner, Government of India, Mumbai (for salt only).

9. बागपात अरातेली मोटार वाहने/MOTOR VEHICLES IN OPERATION

अ. क्र. Serial No.	वाहनांचा प्रकार (2)	1961 (3)	1970 (4)	1980** (5)	1990 (6)	1991** (7)	1992** (8)	Class of vehicles (2)
1	मोटार सायकली	12,523*	62,188*	1,40,526	2,21,062	5,43,611	6,04,402	Motor Cycles
2	स्कूटर्स	1,63,623	2,57,837	6,39,166	6,92,891	Scoters
3	मोपेड	2,65,294	5,51,093	5,79,229	Moped
4	मोटार गाड्या	50,589	1,08,679	2,14,037	2,90,386	4,30,762	4,46,097	Motor Carst
5	टॅक्सी कॅब्स	6,086	15,554	29,243	39,196	43,400	45,610	Taxi Cabs
6	स्वयंचलित रिक्शा	379	2,238	23,047	69,048	1,30,614	1,43,026	Auto-rickshaw
7	स्टेज करिजेस-	4,135	7,801	12,212	15,677	18,434	18,434	Stage Carriages
	(i)डिझेल इंजिनवर चालणाऱ्या	3,345	7,604	12,212	N. A.	N. A.	N. A.	Diesel engined
	(ii)पेट्रोल इंजिनवर चालणाऱ्या	790	197	..	N. A.	N. A.	N. A.	Petrol engined
8	कॉन्ट्रॅक्ट करिजेस-	1,259	2,575	4,132	4,391	Contract carriages—
	(i)डिझेल इंजिनवर चालणाऱ्या	1,259	N. A.	N. A.	N. A.	Diesel engined
	(ii)पेट्रोल इंजिनवर चालणाऱ्या	N. A.	N. A.	N. A.	Petrol engined
9	माल मोटारी-							Lorries—
A.	खाजगी वाहने-	5,943	15,366	35,727	35,456	39,778	N. A.	Private carrier—
	(i)डिझेल इंजिनवर चालणाऱ्या	1,302	6,908	28,083	N. A.	N. A.	N. A.	Diesel engined
	(ii)पेट्रोल इंजिनवर चालणाऱ्या	4,641	8,458	7,644	N. A.	N. A.	N. A.	Petrol engined
B.	सार्वजनिक वाहने-	17,177	32,015	68,835	1,09,689	1,60,157	2,10,480	Public carriers—
	(i)डिझेल इंजिनवर चालणाऱ्या	6,496	19,977	58,756	N. A.	N. A.	1,92,091	Diesel engined
	(ii)पेट्रोल इंजिनवर चालणाऱ्या	10,691	12,038	10,079	N. A.	N. A.	18,389	Petrol engined
10	रुग्णवाहिका	119	400	839	1,446	2,274	2,418	Ambulances
11	स्कूल बसेस	209	412	574	772	1,032	1,070	School Buses
12	खाजगी प्रवासी गाड्या	177	697	2,059	2,943	4,727	5,371	Private Service vehicles
13	अनुयायन (ट्रेलर)	1,554	5,238	19,630	38,109	63,295	70,461	Trailors
14	ट्रॅक्टर्स	899	6,163	20,691	38,269	63,668	70,904	Tractors
15	इतर	285	758	1,293	2,882	5,212	5,380	Others
	एकूण	1,00,144	2,57,539	7,28,589	13,91,641	27,03,355	29,00,164	Total

टीप.—(1) प्रत्येक वर्षाच्या १ जानेवारी रोजीचे आकडे. *स्कूटर्स, मोपेड धरून. *Includes scooters also Moped †जीप व स्टेशनवेगन्स धरून. †Includes Jeeps & stationwagans also. **मार्च अखेरचे. / **As on 31st March.

(२) नवीन मोटार वाहन कायद्याप्रमाणे खाजगी वाहने व सार्वजनिक वाहने असे वर्गीकरण रर करण्यात आले असून १९९१ पासून खाजगी व सार्वजनिक मालवाहक वाहने सार्वजनिक वाहने या रकान्यात एकत्र दाखविण्यात आली आहेत. आधार.—परिवहन आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Note.—(1) Figures are as on 1st January of each year.

(2) According to new Act, Separate classification of private carrier class has been cancelled. From 1992 no of private and public carriers together are shown in total. public carriers. source.—Commissioner of Transport, Government of Maharashtra, Mumbai.

10. चालू किंमतीनुसार व स्थिर किंमतीनुसार (१९८०-८१) महाराष्ट्र राज्याचे दरदोई उत्पन्न
STATE INCOME AND PER CAPITA INCOME OF MAHARASHTRA AT CURRENT AND AT CONSTANT (1980-81) PRICES

अ. क्र. Sr. No.	बाबी (1)	1960-61 (2)	1970-71 (3)	1980-81 (4)	1985-86 (5)	1990-91 (6)	1991-92* (7)	1992-93* (8)	Items (9)
1	निव्वळ राज्य उत्पन्न (लाख रुपयात)								Net State Domestic product (Rs. in Lakh)
	(a) चालू किंमतीनुसार	1,70566	4,29847	15,16258	2646651	58,17,477	65,22,977	79,84,715	At current Prices
	(b) स्थिर किंमतीनुसार (१९८०-८१)	7,99171	10,22192	15,16258	18,71425	27,24,531	26,86,867	30,41,856	At constant Prices (1980-81)
2	दरदोई राज्य उत्पन्न (रुपये)								Per capita state Income* (in Rs.)
	(a) चालू किंमतीनुसार	436.7	868.5	2435.3	3825.7	7,443.8	8,169.7	9,806.2	At current Prices
	(b) स्थिर किंमतीनुसार (१९८०-८१)	2046.3	2065.4	2435.3	2705.1	3,486.2	3,365.2	3,735.8	At constant Prices (1980-81)
3	राज्य उत्पन्नाचे निर्देशांक (१९८०-८१ = १००)								Index Number of State Income (Base 1980-81 = 100)
	(a) चालू किंमतीनुसार	100	252.01	888.96	1551.69	3,410.69	3,824.31	4,681.31	At current Prices
	(b) स्थिर किंमतीनुसार (१९८०-८१)	100	127.91	189.73	234.17	340.92	336.21	380.63	At constant Prices (1980-81)
4	दरदोई उत्पन्नाचे निर्देशांक (१९८०-८१ = १००)								Index Number of per capita Income (Base 1980-81 = 100)
	(a) चालू किंमतीनुसार	100	198.88	557.66	876.05	1,704.56	1,870.78	2,245.52	At current Prices
	(b) स्थिर किंमतीनुसार (१९८०-८१)	100	100.93	119.01	132.19	170.36	164.44	182.55	At constant Prices (1980-81)

* अस्थायी/Provisional.

आधार—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source—Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Bombay:

11. कामगारकृती ग्राहक किंमतीचा निर्देशांक / CONSUMER PRICE INDEX NUMBERS FOR WORKING CLASS

(नवी मालिका/New Series)

अ. क्र. Sr. No.	केंद्र (2)	वार (3)	1966 (4)	1971 (5)	1981 (6)	1991@ (7)	1992@ (8)	1993@ (9)	Item (3)	Centre (2)
1	मुंबई *	अन्न	150	202	492	244	279	296	Food	Mumbai*
		सर्व वारी	143	188	447	226	255	273	All items	
2	सोलापूर *	अन्न	155	211	523	229	273	267	Food	Solapur *
		सर्व वारी	145	195	481	224	260	264	All items	
3	नागपूर *	अन्न	155	208	489	222	225	263	Food	Nagpur *
		सर्व वारी	144	190	454	223	253	268	All items	
4	जळगाव †	अन्न	173	202	515	236	266	273	Food	Jalgaon †
		सर्व वारी	155	187	459	221	249	255	All items	
5	नांदेड †	अन्न	170	207	556	226	262	255	Food	Nanded †
		सर्व वारी	153	195	507	225	255	259	All items	
6	औरंगाबाद †	अन्न	164	200	529	237	277	269	Food	Aurangabad†
		सर्व वारी	151	189	401	219	249	252	All items	
7	पुणे †	अन्न	149	188	475	239	286	292	Food	Pune †
		सर्व वारी	139	174	420	217	253	267	All items	
8	नाशिक	अन्न	237	267	275	Food	Nashik
		सर्व वारी	228	255	270	All items	
9	अकोला	अन्न	226	264	262	Food	Akola
		सर्व वारी	220	252	259	All items	
10	कोल्हापूर	अन्न	236	281	282	Food	Kolhapur
		सर्व वारी	221	256	263	All items	

@ कॅलेंडर वर्ष/Calendar year 1982 = 100.

* कॅलेंडर वर्ष/Calendar year 1960 = 100.

† कॅलेंडर वर्ष/Calendar year 1961 = 100.

आधार—कामगार आपुस्त यांचे कार्यालय, मुंबई.

१. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या

१.१. या विभागात क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या अनुसूचित जाती, जमाती त्यांची एकूण लोकसंख्येशी टक्केवारी, दशावधीय चढउतार, खेडपांडे वर्गीकरण, काम करणारे आणि काम न करणारे लोक, साक्षरता दर इ. बाबतची माहिती १९९१ करिता अस्थायी स्वरूपात जनगणना कार्यालयाने पुरवठा केल्याप्रमाणे दर्शविल्या आहेत. काही तक्ते १९८१ च्या लोकसंख्येशी संबंधित आहे.

१.२. १९८१ च्या जनगणनेमध्ये वापरलेल्या संकल्पना व व्याख्यानानुसार 'गाव' हे ठराविक सीमा असलेले व जमिनीचे स्वतंत्रपणे अभिलेख उपलब्ध असलेले महसुली गाव होय. वाडपा किंवा पाडे यांस गावे मानण्यात आलेले नाही. फक्त ह्यास वनव्याप्त गावांचा अपवाद आहे. ही ठिकाणे म्हणजे राखीव जंगलातील लोकसंख्या असलेली ठिकाणे होत. त्यात मुख्यतः जंगल कामगार व त्यांच्या कुटुंबातील व्यक्तींचा समावेश आहे व त्यास गावे असे संबोधण्यात आले आहे. 'वस्ती असलेल्या गावात' 'वस्ती असलेल्या महसुली' व 'वस्ती असलेल्या वनव्याप्त गावांचा समावेश आहे. 'वस्ती नसलेल्या' गावात कोणत्याही प्रकारची लोकवस्ती नसलेल्या महसुली गावांचा समावेश आहे. १९८१ च्या जनगणनेनुसार शहर किंवा नागरी विभागाची व्याख्या खालीलप्रमाणे करण्यात आली आहे :-

(१) ज्या ठिकाणी नगरपालिका, कटक मंडळ किंवा मुलकी वस्ती आहे असे किंवा

(२) ५,००० किंवा त्याहून अधिक लोकवस्ती असलेले व ज्यातील कमीतकमी तीन-चतुर्थांश पुरुष कामगार बेगदर रेली व्यवसायात गुंतले आहेत असे ठिकाण.

१९८१ च्या जनगणनेनुसार महाराष्ट्रातील लोकसंख्याविषयक तक्ते भारत सरकारने प्रसिद्ध केलेल्या "भारतीय जनगणना, १९८१, मासिका १२, महाराष्ट्र पुरवणी प्रबंध १" मध्ये उपलब्ध आहेत.

१९८१ च्या जनगणनेनुसार खालीलप्रमाणे व्याख्या करण्यात आल्या आहेत :-

(१) काम.—"काम" ह्या शब्दाची व्याख्या कोणत्याही आर्थिक उत्पादक कार्यात सहभाग, अशी असून त्याचे स्वरूप बौद्धिक किंवा शारीरिक श्रम असे आहे. "काम" ह्यात फक्त प्रत्यक्ष केलेल्या कामाचा अंतर्भाव नसून प्रभावी देखरेख व कामाचे मार्गदर्शन याचाही समावेश आहे.

(२) काम करणारे.—संदर्भ वर्षात अगदी काही वेळ काम केले असले तरी त्या व्यक्तीस काम करणारे असे समजण्यात आले :-

(अ) मुख्यतः काम करणारे.—एखाद्या व्यक्तीने गेल्या वर्षात ६ महिने किंवा जास्त किंवा १८३ दिवस किंवा त्याहून जास्त दिवस काम केले असल्यास त्या व्यक्तीस मुख्यतः काम करणारी व्यक्ती असे संबोधण्यात आले.

(ब) सीमांतिक कामगार.—एखाद्या व्यक्तीने गेल्या वर्षात सहा महिन्यांपेक्षा किंवा १८३ दिवसांपेक्षा कमी दिवस काम केले असले तर त्या व्यक्तीस सीमांतिक कामगार म्हणून संबोधण्यात आले.

1. AREA AND POPULATION

1.1. Final figures of 1981 population census are presented in this section except for table on Area and Population Scheduled Caste, Scheduled Tribes, their percentage to total population, decadal variation villages classified by population working and non-working person and literacy rate. These tables are related with 1991 census (provisional) as was made available by Census Department and some tables are related to 1981 census.

1.2. According to the definitions and concepts used for the 1981 census, a 'Village' is a revenue village having a defined boundary and separate land records. Hamlets, wadies or padas have not been treated as separate villages. Forest villages make an exception. They are population centres situated within reserved forest areas. Their population mainly consists of forest labourers and their families. Such population centres within reserved forest areas are also treated as villages. Number of 'inhabited villages' denote number of 'inhabited revenue villages' and 'inhabited forest villages'. The 'un-inhabited villages' are the revenue villages but did not have any residential population. For the purpose of 1981 Census a town or an urban area was defined as a place which has :-

(i) a municipal body, a cantonment or civil lines ; or

(ii) a population of 5,000 or over and at least three-fourth or more of male workers engaged in non-agricultural pursuits.

The general population, 1981 tables concerning Maharashtra, are published by the Government of India, in "Census of India 1981, Series 12, Maharashtra Paper 1 Supplement."

Definitions as adopted in the 1981 census are reproduced below :-

(1) Work—was defined as participation in economically productive activity, such participation may be mental or physical in nature. Work involves not only actual work but also effective supervision and direction of work.

(2) Worker—worker was one who had engaged himself in work for at least sometime during the reference year :-

(a) Main worker.—is a person who put in work for six months or more or for 183 days or more, during last year was classified as main worker.

(b) Marginal worker.—is a person who did work during last year for less than six months (183 days) was classified as marginal work.

(३) काम न करणारे.—जनगणनेच्या संदर्भ दिवसाचे आधी एक वर्षाच्या नंदर्भकाळात एखाद्या व्यक्तीने अजिबात काम केले नसेल अशा व्यक्तीस काम न करणारी व्यक्ती असे संबोधण्यात आले. जी व्यक्ती मुख्यत्वे स्वतःच्या कुटुंबासाठी कामे करणे वगैरे घरगुती कामामध्ये गुंतलेली असेल किंवा एखादा मुलगा किंवा मुलगी जी प्रामुख्याने एखाद्या संस्थेत शिकत असताना कुटुंबाला आर्थिक मदत करते परंतु जी पूर्णवेळ काम करीत नाही अशा व्यक्तीस " काम करणारी व्यक्ती " असे संबोधण्यात आले नाही. तसेच एखाद्या व्यक्तीस घरभाडे किंवा निवृत्ती वेतन अशा स्वरूपातच उत्पन्न मिळते व ज्यासाठी त्या व्यक्तीस कोणतेही काम करावे लागत नाही अशा व्यक्तीस " काम करणारी व्यक्ती " असे संबोधण्यात येत नाही.

(४) घरगुती उद्योग.—कुटुंब प्रमुख किंवा प्रामुख्याने कुटुंबातील व्यक्तींनी शहरी भागात स्वतःच्या घराच्या परिसरात व ग्रामीण भागात खेड्यात चालवितेला उद्योग म्हणजे " घरगुती उद्योग " होय. घरगुती उद्योग हा नोंदणी झालेल्या कारखान्याप्रमाणे चालविण्यात येत नाही व त्यात उत्पादन, प्रक्रिया, सेवा, दुरुस्ती व विक्री यांचा संबंध असतो.

(५) शेतकरी.—यात स्वतःची जमीन कसणारे व दुसऱ्यांची जमीन कसणारे अशा दोन्हीचा अंतर्भाव होतो.

(६) शेतमजूर.—यात शेतावर मजुरीवर/वेतनावर काम करणारे परंतु ज्यांचा जमिनीवर कोणत्याही प्रकारचा मालकी हक्क नाही अशांचा समावेश होतो.

(७) व्यवसाय.—ज्यास उद्योग म्हणता देईल अशा आर्थिक उत्पादनांच्या कोणत्याही शाखेत जेव्हा एखादी व्यक्ती स्वतः काम करते त्यात त्या व्यक्तीचा समावेश समजण्यात येते.

(८) उद्योग.—म्हणजे आर्थिक उत्पादन कार्यातील एखादी शाखा ज्यात कामगार काम करतो.

(९) मालक.—मोबदला देऊन एक किंवा जास्त व्यक्तींकडून काम करवून घेणाऱ्या व्यक्तीस मालक असे समजण्यात येते.

(१०) कामगार.—जी व्यक्ती नगद किंवा वस्तुरूपाने मोबदला घेऊन दुसऱ्यासाठी वेतनावर किंवा मजुरीवर काम करते ती कामगार व्यक्ती होय.

(११) एकटा कामगार.— जी व्यक्ती काही नैमित्तिक कारणांव्यतिरिक्त मोबदला देऊन इतरांकडून काम करवून घेत नाही किंवा कुटुंबातील इतर व्यक्तींच्या मदतीने काम करत नाही किंवा कोणत्याही सहकारी संस्थेची सभासद म्हणून काम करीत नाही अशा व्यक्तीस ' एकटा कामगार ' असे संबोधण्यात येते.

(१२) कौटुंबिक कामगार.—कुटुंबाच्या उद्योगात जी व्यक्ती नगद किंवा वस्तुरूपात वेतन किंवा मजुरी न घेता कुटुंबातील इतर व्यक्तींबरोबर काम करते ती " कौटुंबिक कामगार " म्हणून समजण्यात येते.

(3) *Non-worker.*—was one who did not engage himself at all in work throughout the whole reference period of one year preceding the date of enumeration. A person who is engaged primarily in household duties such as working for one's own household or a boy or a girl who is primarily a student attending an institution, even if such a person helps the family's economic activity but not as fulltime worker was not treated as worker. A person who merely receives income such as rent or pension and who does not have to work for receiving that income has not been treated as worker.

(4) *Household Industry.*—is defined as an industry conducted by the head of the household himself or mainly by members of households at home or within the village in rural areas and only within the premises of the house where the household lives in urban areas. It should not be run on the scale of registered factory and relates to production, processing, servicing, repairing or making and selling of goods.

(5) *Cultivator.*—includes both owner cultivators and tenant cultivators.

(6) *Agricultural labourer.*—covers all other persons working on land as labourers on wages, without holding any right upon the land.

(7) *Occupation.*—of a worker is the function which he personally performs by engaging himself in work in any branch of economic activity which is called his industry.

(8) *Industry.*—is defined as a sector of economic activity on which a worker is engaged.

(9) *Employer.*—is a person who hires one or more persons in his work.

(10) *Employee.*—is a person who works for others for wages or salary in cash or kind.

(11) *A single worker.*—is a person who is doing his work without employing others except casually and without the help of other members of his family except casually or a participation in work as a member of a co-operative.

(12) *A family worker.*—is a person who is doing his work in a family enterprise along with other members of the family without wages or salary in cash or kind.

1. क्षेत्रफळ व लोकसंख्या / AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 1.1

१९९१ च्या जनगणनेनुसार क्षेत्रफळ व लोकसंख्या
(Area and Population according to 1991 Population Census)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	क्षेत्रफळ चौ. कि. मी. मध्ये	लोकसंख्या दर चौ. कि. मी. मागे	तालुक्यांची संख्या	खेडपांची संख्या Number of villageos		शहरांची संख्या	लोकसंख्या Population					Total Rural Urban	District
					वस्ती असलेली Inhabited	वस्ती नसलेली Uninhabited		एकूण Persons	पुरुष Males	स्त्रिया Females				
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(3)	(2)
1	बृहन्मुंबई	ए.	603.00	16,461	3	1	20,51,216	99,25,891	54,60,145	44,65,746	T	Brihan Mumbai
		भा.	0.00	R	
		ना.	603.00	16,461	1	20,51,216	99,25,891	54,60,145	44,65,746	
2	ठाणे	ए.	9,558.00	549	13	1,679	18	23	10,96,592	52,49,126	27,92,874	24,56,252	T	Thane
		भा.	8,830.75	210	..	1,679	18	..	3,33,533	18,55,919	9,49,619	9,06,300	R	
		ना.	727.25	4,666	23	7,43,059	33,93,207	18,43,255	15,49,952	U	
3	रायगड	ए.	7,152.00	255	14	1,851	57	19	3,73,126	18,24,816	9,07,907	9,16,909	T	Raigad
		भा.	6,988.98	214	..	1,851	57	..	3,04,441	14,96,176	7,35,388	7,60,788	R	
		ना.	163.02	2,016	19	68,685	3,28,640	1,72,519	1,56,121	U	
4	रत्नागिरी	ए.	8,208.00	188	9	1,515	4	8	3,24,036	15,44,057	7,00,190	8,43,867	T	Ratnagiri
		भा.	8,150.59	173	..	1,515	4	..	2,96,869	14,06,001	6,30,502	7,75,499	R	
		ना.	57.41	2,405	8	27,167	1,38,056	69,688	68,368	U	
5	सिंधुदुर्ग	ए.	5,257.00	160	7	736	..	4	1,75,893	8,32,152	3,89,384	4,42,768	T	Sindhudurg
		भा.	5,176.47	150	..	736	1,61,727	7,69,002	3,57,773	4,11,229	R	
		ना.	30.53	2,068	4	14,166	63,150	31,611	31,539	U	
6	नाशिक	ए.	15,530.00	248	13	1,814	4	17	7,00,310	38,51,352	19,84,973	18,66,379	T	Nashik
		भा.	15,011.74	165	..	1,814	4	..	4,33,892	24,82,267	12,69,908	12,12,359	R	
		ना.	518.26	2,642	17	2,66,418	13,69,085	7,15,065	6,54,020	U	
7	धुळे	ए.	13,150.00	193	10	1,586	17	8	4,58,359	25,35,715	12,95,288	12,40,427	T	Dhule
		भा.	13,043.44	155	..	1,586	17	..	3,69,857	20,15,374	10,24,076	9,91,798	R	
		ना.	106.56	5,554	8	88,502	5,19,841	2,71,212	2,48,629	U	
8	जळगाव	ए.	11,765.30	271	13	1,480	30	17	5,96,838	31,87,634	16,42,873	15,44,761	T	Jalgaon
		भा.	11,582.84	200	..	1,480	30	..	4,38,805	23,12,965	11,87,625	11,25,340	R	
		ना.	182.46	4,805	17	1,58,033	8,74,669	4,55,248	4,19,421	U	

तक्का क्रमांक / TABLE No. 1.1—Contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(3)	(2)
9	अहमदनगर	ए.	17,048.00	198	13	1,554	2	13	6,26,703	33,72,935	17,30,609	16,42,326	T	Ahmednagar
		भा.	16,702.26	170	..	1,554	2	..	5,25,172	28,39,454	14,52,006	13,87,448	R	
		ना.	345.74	1,543	13	1,01,531	5,33,481	2,78,603	2,54,878	U	
10	पुणे	ए.	15,643.00	354	14	1,844	18	34	10,79,140	55,32,532	28,61,460	26,71,072	T	Pune
		भा.	15,066.32	181	..	1,844	18	..	5,04,404	27,25,503	13,87,461	13,38,042	R	
		ना.	576.68	4,868	34	5,74,736	28,07,029	14,73,999	13,33,030	U	
11	सतारा	ए.	10,480.00	234	11	1,547	26	11	4,65,881	24,51,372	12,08,375	12,42,997	T	Satara
		भा.	10,269.84	208	..	1,547	26	..	4,05,917	21,35,532	10,44,421	10,91,111	R	
		ना.	210.16	1503	11	59,974	3,15,840	1,63,954	1,51,886	U	
12	संगली	ए.	8,572.00	258	8	723	4	8	4,23,305	22,09,488	11,28,521	10,80,967	T	Sangli
		भा.	8,255.27	207	..	723	4	..	3,23,148	17,07,041	8,68,447	8,38,594	R	
		ना.	316.73	1,586	8	1,00,157	5,02,447	2,60,074	2,42,373	U	
13	सोलापूर	ए.	14,895.00	217	11	1,134	8	10	5,78,788	32,31,057	16,70,516	15,60,541	T	Solapur
		भा.	14,724.21	156	..	1,134	8	..	4,14,333	23,01,574	11,92,575	11,08,999	R	
		ना.	170.79	5,442	10	1,64,455	9,29,483	4,77,941	4,51,542	U	
14	कोल्हापूर	ए.	7685.00	389	12	1,188	15	12	5,67,952	29,89,507	15,24,732	14,64,775	T	Kolhapur
		भा.	7,544.93	292	..	1,138	15	..	4,18,540	22,02,505	11,13,588	10,88,917	R	
		ना.	140.07	5,619	12	1,49,412	7,87,002	4,11,144	3,75,858	U	
15	औरंगाबाद	ए.	10,107.00	219	8	1,300	44	8	4,24,578	22,13,779	11,51,693	10,62,086	T	Aurangabad
		भा.	9,879.24	151	..	1,300	44	..	2,80,547	14,88,636	7,66,816	7,21,820	R	
		ना.	227.76	3,184	8	1,44,031	7,25,143	3,84,877	3,40,266	U	
16	जालना	ए.	7,718.00	177	8	956	11	4	2,57,513	13,64,425	6,96,798	6,67,627	T	Jalna
		भा.	7,616.09	149	..	956	11	..	2,14,462	11,33,697	5,77,290	5,56,407	R	
		ना.	101.91	2,264	4	43,051	2,30,728	1,19,508	1,11,220	U	
17	परभणी	ए.	11,041.00	192	12	1,469	45	11	3,80,148	21,17,035	10,83,794	10,33,241	T	Parbhani
		भा.	10,857.44	151	..	1,469	45	..	2,99,253	16,40,436	8,35,976	8,04,460	R	
		ना.	183.56	2,596	11	80,895	4,76,599	2,47,818	2,28,781	U	
18	बीद	ए.	10,693.00	170	9	1,269	11	7	3,67,181	18,22,072	9,37,410	8,84,662	T	Beed
		भा.	10,600.87	141	..	1,269	11	..	3,02,478	14,95,104	7,65,849	7,29,255	R	
		ना.	92.13	3,549	7	64,703	3,26,968	1,71,561	1,55,407	U	
19	नांदेड	ए.	10,528.00	221	9	1,515	65	13	4,07,277	23,30,374	11,97,876	11,32,498	T	Nanded
		भा.	10,334.46	177	..	1,515	65	..	3,24,011	18,24,234	9,33,311	8,90,923	R	
20	उस्मानाबाद	ए.	7,569.00	169	6	716	6	8	2,33,003	12,76,327	6,58,696	6,17,431	T	Usmanabad
		भा.	7,569.00	144	..	716	6	..	1,98,395	10,82,447	5,57,064	5,25,383	R	
													U	

		10,528.00	221	9	1,515	65	13	4,07,277	23,30,374	11,97,876	11,32,498	T	Nanded
		मा.	10,334.48	177	1,515	65	13	3,24,011	18,24,234	8,49,377	8,49,377	T	
20	उस्मानाबाद	र.	7,569.00	169	6	718	8	2,33,003	12,76,327	5,58,600	5,58,600	T	
		मा.	7,522.00	144	..	716	6	1,98,395	10,82,447	5,57,064	5,25,383	R	
		ना.	47.00	4,125	8	34,608	1,93,880	1,01,832	92,048	U	
21	लातूर	र.	7,157.00	234	7	914	22	52,83,757	16,76,641	8,63,203	8,13,438	T	Latur
		मा.	7,089.58	188	..	914	22	2,26,015	13,34,773	6,83,066	6,51,707	R	
		ना.	67.42	5,071	5	57,742	3,41,868	1,80,137	1,61,731	U	
22	बुलढाणा	र.	9,661.00	195	13	1,299	128	3,52,853	18,86,299	9,66,017	9,20,292	T	Buldhana
		मा.	9,595.48	156	..	1,299	128	2,84,184	14,97,964	7,65,107	7,32,857	R	
		ना.	65.52	5,927	11	68,669	3,88,335	2,00,910	1,87,425	U	
23	अकोला	र.	10,574.00	209	13	1,574	202	4,20,013	22,14,271	11,42,148	10,72,123	T	Akola
		मा.	10,423.12	152	..	1,574	202	3,09,913	15,79,940	8,12,857	7,67,083	R	
		ना.	150.88	4,204	10	1,10,100	6,34,331	3,29,291	3,05,040	U	
24	अमरावती	र.	12,210.00	180	13	1,681	315	4,27,359	22,00,057	11,36,314	10,63,743	T	Amravati
		मा.	12,044.72	123	..	1,681	315	2,93,695	14,82,928	7,63,514	7,19,414	R	
		ना.	165.28	4,339	11	1,33,664	7,17,129	3,72,800	3,44,329	U	
25	यवतमाळ	र.	13,582.00	153	16	1,836	272	4,13,123	20,77,144	10,64,422	10,12,722	T	Yavatmal
		मा.	13,515.19	127	..	1,836	272	3,66,230	17,20,213	8,79,017	8,41,196	R	
		ना.	66.81	5,342	10	66,893	3,56,931	1,85,405	1,71,526	U	
26	वर्धा	र.	6,309.00	169	8	967	412	2,20,348	10,67,357	5,50,370	5,16,987	T	Wardha
		मा.	6,270.55	125	..	967	412	1,64,656	7,83,840	4,03,503	3,80,337	R	
		ना.	38.45	7,374	6	55,692	2,83,517	1,46,867	1,36,650	U	
27	नागपूर	र.	9,892.00	332	14	1,635	243	6,54,520	32,87,139	17,10,404	15,76,735	T	Nagpur
		मा.	9,527.34	132	..	1,635	243	2,60,301	12,56,225	6,49,900	6,06,325	R	
		ना.	364.66	5,569	23	3,94,219	20,30,914	10,60,504	9,70,410	U	
28	भंडारा	र.	9,321.00	226	14	1,654	149	4,33,635	21,07,629	10,60,275	10,47,354	T	Bhandara
		मा.	9,237.92	198	..	1,654	149	3,77,332	18,31,735	9,18,913	9,12,822	R	
		ना.	83.08	3,321	8	56,303	2,75,894	1,41,362	1,34,532	U	
29	चंद्रपूर	र.	11,443.00	155	12	1,473	319	3,88,047	17,71,994	9,09,787	8,62,207	T	Chandrapur
		मा.	11,280.74	113	..	1,473	319	2,79,737	12,75,171	6,48,234	6,26,937	R	
		ना.	162.26	3,062	12	1,08,310	4,96,823	2,61,553	2,35,270	U	

125

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 1.1—Contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(3)	(2)
30	गदचिरोली	ए.	14,412.00	55	12	1,503	168	4	1,62,931	7,87,010	3,98,364	3,88,646	T	Gadchiroli
		भा.	14,343.01	50	..	1,503	168	..	1,47,594	7,18,445	3,62,474	3,55,971	R	
		ना.	68.99	994	4	15,337	68,565	35,890	32,675	U	
महाराष्ट्र राज्य	ए.	3,07,713.00	257	325	40,412	2,615	336	1,53,44,435	7,89,37,187	4,08,25,618	3,81,11,569	T	Maharashtra State	
	भा.	3,01,485.09	161	..	40,412	2,615	..	92,59,441	4,83,95,601	2,45,36,280	2,38,59,321	R		
	ना.	6,227.91	4,904	336	60,84,994	3,05,41,586	1,62,89,338	1,42,52,248	U		

आधार :- भारताची जनगणना, १९९१, मालिका १४, महाराष्ट्र, भाग दोन ब.

Source :- Population Census of India, 1991, Series 14, Maharashtra, Part. II. B.

1. क्षेत्रफल व लोकसंख्या / AREA AND POPULATION
 तबला क्रमांक / TABLE No. 1.2
 अनुसूचित जातीची लोकसंख्या / Scheduled Castes Population
 (जनगणना / Population Census, 1991)

अनु- क्रमांक Serial No.	जिला District	ग्रामीण Rural			नागरी Urban			एकूण Total			अनुसूचित जातीची एकूण लोकसंख्येशी टक्केवारी Percentage of Scheduled Castes to total Population			District (2)
		एकूण Total	पुरुष Males	स्त्रिया Females	एकूण Total	पुरुष Males	स्त्रिया Females	एकूण Total	पुरुष Males	स्त्रिया Females	एकूण Total	पुरुष Males	स्त्रिया Females	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(2)
1	बृहन्मुंबई				6,46,914	3,44,085	3,02,829	6,46,914	3,44,085	3,02,829	6.52	6.30	6.78	Brihan Mumbai
2	ठाणे	48,752	25,163	23,589	2,23,045	1,17,158	1,05,887	2,71,797	1,42,321	1,29,476	5.18	5.09	5.27	Thane
3	रायगड	35,681	17,650	18,031	15,318	7,863	7,455	50,999	25,513	25,486	2.79	2.81	2.78	Raigad
4	रत्नागिरी	24,118	11,483	12,635	3,267	1,735	1,532	27,385	13,218	14,167	1.77	0.94	1.68	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	39,333	18,613	20,720	3,102	1,570	1,532	42,435	20,183	22,252	5.10	5.18	5.02	Sindhudurg
6	नाशिक	1,78,933	91,556	87,377	1,47,822	75,924	71,898	3,26,755	1,67,480	1,59,275	8.48	8.44	8.53	Nashik
7	धुळे	97,429	49,760	47,669	36,930	19,257	17,673	1,34,359	69,017	65,342	5.30	5.33	5.27	Dhule
8	जळगाव	2,13,332	1,08,974	1,04,358	81,715	42,139	35,576	2,95,047	1,51,113	1,43,934	9.25	9.20	9.32	Jalgaon
9	अहमदनगर	3,47,061	1,81,568	1,65,493	71,418	36,421	34,997	4,18,479	2,17,989	2,00,490	12.41	12.60	12.21	Ahmednager
10	पुणे	2,24,051	1,14,974	1,09,077	4,07,012	2,10,202	1,96,810	6,31,063	3,25,176	3,05,887	11.41	11.36	11.45	Pune
11	सातारा	1,97,345	98,667	98,678	35,669	18,247	17,422	2,33,014	1,16,914	1,16,100	9.50	9.68	9.34	Satara
12	सांगली	2,10,429	1,06,856	1,03,573	67,029	34,244	32,785	2,77,458	1,41,100	1,36,358	12.56	12.50	12.61	Sangli
13	सोलापूर	3,65,694	1,89,013	1,76,681	1,32,219	67,986	64,233	4,97,913	2,56,999	2,40,914	15.41	15.38	15.44	Solapur
14	कोल्हापूर	2,94,524	1,49,815	1,44,909	86,505	44,404	42,101	3,81,029	1,94,219	1,86,810	12.75	12.74	12.75	Kolhapur
15	औरंगाबाद	1,75,800	92,619	87,181	1,25,446	66,079	59,367	3,05,246	1,58,698	1,46,548	13.79	13.78	13.70	Aurangabad
16	जालना	1,51,612	77,318	74,294	24,840	12,788	12,052	1,76,452	90,106	86,346	12.93	12.93	12.93	Jalna
17	परभणी	1,85,137	94,177	90,960	48,156	24,813	23,368	2,33,323	1,18,995	1,14,328	11.02	10.98	11.06	Parbhani
18	बीद	2,03,237	1,04,142	99,095	41,044	21,493	19,551	2,44,281	1,25,635	1,18,646	13.41	13.40	13.41	Beed
19	नांदेड	3,50,870	1,79,661	1,71,209	72,072	37,673	34,399	4,22,942	2,17,334	2,05,608	18.15	18.14	18.16	Nanded
20	उस्मानाबाद	1,79,594	92,367	87,227	29,015	15,031	13,984	2,08,609	1,07,398	1,01,211	16.34	16.30	16.39	Osmanabad
21	लातूर	2,62,683	1,34,858	1,27,825	56,885	29,894	26,391	3,19,568	1,64,752	1,54,816	19.06	19.09	19.03	Latur
22	बुलढाना	1,79,232	91,465	87,767	37,455	19,328	18,127	2,16,687	1,10,793	1,05,894	11.49	11.47	11.51	Buldhana
23	अकोला	2,02,194	1,03,485	98,709	62,360	32,172	30,188	2,64,554	1,35,657	1,28,897	11.95	11.88	12.02	Akola
24	अमरावती	2,87,339	1,47,744	1,39,595	97,160	50,447	46,713	3,84,499	1,98,191	1,86,308	17.48	17.44	17.51	Amravati
25	यवतमाळ	1,82,468	92,887	89,581	44,352	22,662	21,690	2,26,820	1,15,549	1,11,271	10.92	10.85	10.99	Yavatmal
26	वर्धा	1,07,483	55,333	52,150	42,492	21,383	20,609	1,49,975	77,216	72,759	14.05	14.03	14.07	Wardha
27	नागपूर	2,20,230	1,13,748	1,06,482	3,98,996	2,06,192	1,92,804	6,13,226	3,19,940	2,99,286	18.84	18.71	18.98	Nagpur
28	भंडारा	3,04,173	1,51,570	1,52,603	51,311	25,882	23,429	3,55,484	1,77,452	1,78,032	16.87	16.74	17.00	Bhandara
29	चंद्रपूर	1,94,193	98,594	95,599	1,05,340	55,122	50,218	2,99,533	1,53,716	1,45,817	16.90	16.90	16.91	Chandrapur
30	गडचिरोली	85,077	42,919	42,158	10,919	5,697	5,222	95,996	48,616	47,380	12.20	12.20	12.19	Gadchiroli
महाराष्ट्र एकूण		55,52,004	28,36,979	27,15,025	32,05,838	16,68,396	15,37,442	87,57,842	45,05,375	42,52,467	11.09	11.04	11.16	Maharashtra Sta

आधार.—भारताची जनगणना, १९९१, मालिका १४, महाराष्ट्र, भाग दोन ब.
 Source.—Population Census of India, 1991, Series 14, Maharashtra, Part II B.

1. क्षेत्रफल व लोकसंख्या / AREA AND POPULATION
तक्ता क्रमांक / TABLE No. 1.3
अनुसूचित जमातींची लोकसंख्या / Scheduled Tribes Population
(जनगणना / Population Census, 1991)

अनु- क्रमांक Serial No.	जिल्हा (2)	ग्रामीण Rural			नगरी Urban			एकूण Total			अनुसूचित जमातींची एकूण लोकसंख्येची टक्केवारी Percentage of Scheduled Tribes to total Population			District (2)
		एकूण Total (3)	पुरुष Males (4)	स्त्रिया Females (5)	एकूण Total (6)	पुरुष Males (7)	स्त्रिया Females (8)	एकूण Total (9)	पुरुष Males (10)	स्त्रिया Females (11)	एकूण Total (12)	पुरुष Males (13)	स्त्रिया Females (14)	
1	बृहन्मुंबई				1,03,775	56,140	47,635	1,03,775	56,140	47,635	1.05	1.03	1.07	Brihan Mumbai
2	अणे	8,48,042	4,27,240	4,20,802	1,03,163	53,969	49,194	9,51,205	4,81,209	4,69,996	18.12	17.23	19.13	Thane
3	रायगड	2,12,762	1,07,495	1,05,267	21,191	10,743	10,448	2,33,953	1,18,238	1,15,715	12.82	12.75	12.62	Raigad
4	रत्नागिरी	13,968	6,854	7,114	379	493	386	14,847	7,347	7,500	0.96	1.05	0.89	Ratnagiri
5	सिंधुदूर्ग	3,656	1,833	1,823	237	122	115	3,893	1,955	1,938	0.47	0.50	0.44	Sindhudurg
6	नाशिक	8,57,093	4,32,409	4,24,684	73,976	38,062	35,914	9,31,069	4,70,471	4,60,598	24.18	23.70	24.68	Nashik
7	धुळे	9,95,180	4,98,804	4,96,376	41,311	21,426	19,885	10,36,491	5,20,230	5,16,261	40.87	40.16	41.62	Dhule
8	अहमदाबाद	2,79,843	1,43,297	1,36,546	33,708	17,484	16,224	3,13,551	1,60,781	1,52,770	9.84	9.79	9.89	Jalgaon
9	अहमदनगर	2,30,465	1,16,108	1,14,357	9,676	5,036	4,640	2,40,141	1,21,144	1,18,997	7.12	7.00	7.24	Ahmednager
10	पुणे	1,77,677	90,763	86,914	38,659	20,690	17,969	2,16,336	1,11,453	1,04,883	3.91	3.89	3.93	Pune
11	सातारा	15,990	8,117	7,873	2,352	1,221	1,131	18,342	9,338	9,004	0.75	0.77	1.00	Satara
12	सांगली	9,262	4,868	4,394	1,522	779	743	10,784	5,647	5,137	0.49	0.50	0.48	Sangli
13	सोलापूर	30,898	16,113	14,785	17,454	8,962	8,492	48,352	25,075	23,277	1.50	1.50	1.49	Solapur
14	कोल्हापूर	12,832	6,543	6,289	1,957	1,021	936	14,789	7,564	7,225	0.49	0.50	0.49	Kolhapur
15	औरंगाबाद	73,401	37,452	35,949	10,101	5,418	4,683	83,502	42,870	40,632	3.77	3.72	3.82	Aurangabad
16	जालना	25,132	12,746	12,386	3,168	1,628	1,540	28,300	14,374	13,926	2.07	2.06	2.08	Jalna
17	परभणी	1,03,564	53,018	50,546	7,906	4,228	3,678	1,11,470	57,246	54,224	5.26	5.28	5.25	Parbhani
18	बीड	18,012	9,374	8,638	2,503	1,310	1,193	20,515	10,684	9,831	1.13	1.14	1.11	Beed
19	नांदेड	2,49,970	1,28,103	1,21,867	26,002	13,488	12,514	2,75,972	1,41,591	1,34,381	11.84	11.82	11.86	Nanded
20	उस्मानाबाद	19,608	10,122	9,486	2,855	1,495	1,360	22,463	11,617	10,846	1.76	1.76	1.76	Osmanabad
21	लातूर	33,282	17,130	16,152	4,245	2,289	1,956	37,527	19,419	18,108	2.24	2.25	2.23	Latur
22	बुलढाना	89,423	45,921	43,502	5,966	3,152	2,814	95,389	49,073	46,316	5.06	5.08	5.03	Buldhana
23	अकोला	1,38,055	70,689	67,366	17,640	9,174	8,466	1,55,695	79,863	75,832	7.03	6.99	7.07	Akola
24	अमरावती	2,85,469	1,46,370	1,39,099	30,979	16,192	14,787	3,16,448	1,62,562	1,53,886	14.38	14.31	14.47	Amravati
25	यवतमाळ	4,17,965	2,11,962	2,06,003	27,875	14,539	13,336	4,45,840	2,26,501	2,19,339	21.46	21.28	21.66	Yavatmal
26	वर्धा	1,42,677	73,158	69,519	23,714	12,119	11,525	1,66,391	85,277	81,114	15.59	15.49	15.69	Wardha
27	नागपूर	2,35,616	1,21,289	1,14,327	2,22,099	1,14,508	1,07,491	4,57,715	2,35,897	2,21,818	13.92	13.79	14.07	Nagpur
28	भंडारा	2,88,475	1,43,698	1,44,577	21,347	10,848	10,499	3,09,822	1,54,746	1,55,076	14.70	14.59	14.81	Bhandara
29	चंद्रपूर	3,03,045	1,52,530	1,50,515	46,124	24,095	22,029	3,49,169	1,76,625	1,72,544	19.70	19.41	20.00	Chandrapur
30	गडचिरोली	2,94,452	1,47,576	1,46,876	10,083	5,270	4,813	3,04,535	1,52,846	1,51,689	38.70	38.37	39.03	Gadchiroli
महाराष्ट्र एकूण		64,05,814	32,41,782	31,64,032	9,12,467	4,76,001	4,36,466	73,18,281	37,17,783	36,00,498	9.27	9.11	9.45	Maharashtra State

आधार-भारताची जनगणना, १९९१, मालिका १४, महाराष्ट्र, भाग दोन ब.

Source—Population Census of India, 1991, Series 14, Maharashtra, Part II B.

1. क्षेत्रफल व लोकसंख्या / AREA AND POPULATION

TABLE No. 1.3

1. क्षेत्रफल व लोकसंख्या / AREA AND POPULATION
 तबला क्रमांक / TABLE No. 1.4
 नव बौद्धोंकी लोकसंख्या / Neo-Buddhists Population
 (जनगणना / Population Census, 1981)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	ग्रामीण Rural			नागरी Urban			एकूण Total			नव बौद्धोंकी एकूण लोकसंख्येची टक्केवारी Percentage of Neo-Buddhists to total population	District (2)
		एकूण Total	पुरुष Males	स्त्रिया Females	एकूण Total	पुरुष Males	स्त्रिया Females	एकूण Total	पुरुष Males	स्त्रिया Females		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(2)
1	बृहन्मुरंब				336	2,339	1,997	4,336	2,339	1,997	0.05	Brihan Mumbai
2	अंधे	3,452	1,766	1,686	1,195	640	555	4,647	2,406	2,241	0.14	Thane
3	रायगड	3,369	3,369	4,127	156	61	75	7,612	3,470	4,202	0.52	Raigad
4	रत्नागिरी	16,061	6,955	9,106	1,116	536	580	17,177	7,491	9,686	0.82	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग											Sindhudurg
6	नाशिक	6,945	3,516	3,429	3,093	1,583	1,510	10,038	5,099	4,939	0.34	Nashik
7	धुळे	1,522	767	755	800	411	389	2,322	1,178	1,144	0.11	Dhule
8	जळगाव	2,519	1,291	1,238	201	93	108	2,720	1,374	1,346	0.10	Jalgaon
9	आहमदनगर	6,321	3,131	3,190	100	52	48	6,421	3,183	3,238	0.24	Ahmednagar
10	पुणे	12,641	6,264	6,377	6,233	4,192	4,041	20,874	10,456	10,418	0.50	Pune
11	सातारा	22,067	10,267	11,800	2,215	1,137	1,078	24,282	11,404	12,878	1.19	Satara
12	सांगली	3,522	1,652	1,870	828	445	383	4,350	2,097	2,253	0.24	Sangli
13	सोलापूर	3,491	1,776	1,715	1,558	809	749	5,049	2,585	2,464	0.19	Solapur
14	कोल्हापूर	3,022	1,365	1,657	101	54	47	3,123	1,419	1,704	0.12	Kolhapur
15	औरंगाबाद	14,406	7,227	7,179	890	445	445	15,296	7,672	7,624	0.63	Aurangabad
16	जालना											Jalna
17	परभणी	6,076	3,022	3,054	304	148	156	6,380	3,170	3,210	0.35	Parbhani
18	बीड	4,320	2,185	2,135	1,666	840	828	5,988	3,025	2,963	0.40	Beed
19	नांदेड	4,231	2,102	2,129	654	327	327	4,885	2,429	2,456	0.28	Nanded
20	उस्मानाबाद	4,229	2,175	2,054	305	154	151	4,534	2,329	2,205	0.20	Osmanabad
21	लातूर											Latur
22	बुलढाना	1,026	516	510	362	185	177	1,388	701	687	0.09	Buldhana
23	अकोला	2,648	1,296	1,352	585	314	271	3,233	1,610	1,623	0.18	Akola
24	अमरावती	19,329	9,828	9,501	1,334	685	645	20,663	10,517	10,146	5.89	Amravati
25	यवतमाळ	4,691	2,349	2,343	113	54	59	4,804	2,402	2,402	0.28	Yavatmal
26	वर्धा	9,887	5,062	4,825	22	12	10	9,909	5,074	4,835	1.07	Wardha
27	नागपूर	3,067	1,541	1,526	378	191	187	3,445	1,732	1,713	0.13	Nagpur
28	भंडारा	6,918	3,433	3,458	511	271	240	7,429	3,704	3,725	0.40	Bhandara
29	चंद्रपूर	1,383	686	697	727	333	394	2,110	1,019	1,091	0.05	Chandrapur
30	गडचिरोली											Gadchiroli
महाराष्ट्र राज्य		1,71,290	83,550	87,740	31,785	16,335	15,450	2,03,075	99,885	1,03,190	0.32	Maharashtra State

* वेगळी उपलब्ध नाही. / Not available separately.

1. क्षेत्रफल व लोकसंख्या / AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 1.5

१९०१ पासूनचा लोकसंख्येतील दशवर्षीय चढउतार

Decadal variation in population since 1901

(जनगणना / Population Census, 1991)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	वर्ष Year	एकूण व्यक्ती Persons	दशवर्षीय चढउतार Decadal	दशवर्षीय चढउतार (शेकडा प्रमाण) Percentage decadal variation	पुरुष Males	स्त्रिया Females	District
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)
1	बृहन्मुंबई	1901	927,994	561,825	366,169	Brihan Mumba
		1911	1,148,757	+220,763	+23.79	731,634	417,123	
		1921	1,380,448	+231,691	+20.17	884,301	496,147	
		1931	1,397,612	+17,364	+1.26	678,102	519,710	
		1941	1,901,356	+403,544	+24.87	1,114,983	686,373	
		1951	2,994,444	+1,193,088	+66.23	1,868,335	1,125,109	
		1961	4,152,056	+1,157,612	+38.66	2,496,176	1,655,880	
		1971	5,970,575	+1,818,519	+43.80	3,478,378	2,492,197	
		1981	8,243,405	+2,272,830	+38.07	4,652,646	3,590,759	
		1991	9,925,891	+1,682,486	+20.41	5,460,145	4,465,746	
2	ठाणे	1901	665,326	343,216	322,110	Thane
		1911	721,323	+55,997	+8.42	370,437	350,886	
		1921	713,228	-8,095	-1.12	368,305	344,923	
		1931	787,664	+74,436	+10.44	407,045	380,619	
		1941	882,321	+94,675	+12.02	454,693	427,628	
		1951	1,282,572	+400,251	+45.36	668,138	614,434	
		1961	1,652,678	+370,106	+28.86	861,117	791,561	
		1971	2,281,664	+628,986	+38.06	1,104,855	1,076,809	
		1981	3,351,562	+1,069,896	+46.89	1,779,645	1,571,917	
		1991	5,249,126	+1,897,564	+56.62	2,792,874	2,456,252	
3	रायगड	1901	7,21,093	360,493	360,590	Raigad
		1911	7,14,371	-6,712	-0.93	353,180	361,191	
		1921	6,77,586	-36,785	-5.15	334,194	343,402	
		1931	7,56,315	+78,729	+11.62	376,398	379,917	
		1941	8,05,157	+48,842	+6.46	395,368	409,789	
		1951	9,09,083	+103,926	+12.91	445,580	463,503	
		1961	1,088,855	+149,772	+16.48	514,534	544,321	
		1971	1,263,003	+204,148	+19.28	614,278	648,725	
		1981	1,486,452	+223,449	+17.69	726,512	759,940	
		1991	1,824,816	+338,364	+22.76	907,907	916,909	
4	रत्नागिरी	1901	1,387,074	654,497	732,577	Ratnagiri
		1911	1,422,199	+35,125	+2.53	657,120	765,079	
		1921	1,361,884	-60,315	-4.24	622,786	739,079	
		1931	1,534,540	+172,656	+12.68	720,873	813,667	
		1941	1,627,225	+92,685	+6.04	753,908	873,317	
		1951	1,711,964	+84,739	+5.21	769,635	942,329	
		1961	1,827,203	+115,239	+6.73	816,804	1,010,399	
		1971	1,990,583	+163,380	+8.94	886,995	1,103,588	
		1981	2,111,311	+120,728	+6.06	943,395	1,167,916	
		1991	1,379,655	611,029	768,626	
5	सिंधुदूर्ग	1981	780,891	354,128	426,763	Sindhudurg
1991	832,152	+51,261	+6.56	389,384	442,768			
6	नाशिक	1901	823,080	417,000	406,080	Nashik
		1911	915,698	+92,618	+11.25	461,573	454,125	
		1921	845,783	-69,915	-7.67	431,568	414,215	
		1931	1,009,583	+163,800	+19.37	514,322	495,261	
		1941	1,127,597	+118,014	+11.69	577,293	550,304	
		1951	1,429,916	+3,023,319	+26.81	730,927	698,989	
		1961	1,855,246	+425,330	29.75	953,531	901,715	
		1971	2,369,221	+513,975	+27.70	1,221,419	1,147,802	
		1981	2,991,739	+622,518	+26.28	1,544,532	1,447,207	
		1991	3,851,352	+859,613	+28.73	1,984,973	1,866,379	

तक्ता क्रमक / TABLE No. 1.5—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)
7	पुढे	1901	448,432			226,497	221,935	Dhule
		1911	559,519	+111,087	+24.77	282,839	276,680	
		1921	594,191	+34,672	+6.20	300,717	293,474	
		1931	714,998	+120,807	+20.33	363,073	351,925	
		1941	845,768	+130,768	+18.29	429,560	416,206	
		1951	1,060,278	+214,512	+25.36	538,226	522,052	
		1961	1,351,236	+290,958	+27.44	686,942	664,294	
		1971	1,662,181	+310,945	+23.01	849,601	812,580	
		1981	2,050,294	+388,113	+23.35	1,043,140	1,007,154	
		1991	2,535,715	+485,421	+23.68	1,295,288	1,240,427	
8	जळगाव	1901	954,077			493,030	471,047	Jalgaon
		1911	1,028,126	+74,049	+7.76	518,558	509,568	
		1921	1,069,656	+41,530	+4.04	542,676	526,980	
		1931	1,198,263	+128,604	+12.02	608,733	589,527	
		1941	1,320,074	+121,814	+10.17	669,953	650,121	
		1951	1,471,351	+151,277	+11.46	746,452	724,899	
		1961	1,765,047	+293,696	+19.06	902,001	863,046	
		1971	2,123,121	+358,074	+20.28	1,089,840	1,033,281	
		1981	2,618,274	+495,153	+23.32	1,342,963	1,275,311	
		1991	3,187,634	+569,360	+21.75	1,642,873	1,544,761	
9	अहमदनगर	1901	820,346			409,125	411,221	Ahmednagar
		1911	925,876	+105,530	+12.86	466,812	459,064	
		1921	719,137	+206,739	+22.33	363,494	355,543	
		1931	969,209	+250,072	+34.77	491,683	477,526	
		1941	1,123,040	+153,831	+15.87	570,300	552,740	
		1951	1,410,873	+287,833	+25.53	716,763	695,110	
		1961	1,775,569	+365,096	+25.88	905,313	870,655	
		1971	2,269,117	+493,142	+27.77	1,160,205	1,108,912	
		1981	2,708,339	+439,192	+19.36	1,362,632	1,325,677	
		1991	3,372,935	+664,626	+24.54	1,730,609	1,642,326	
10	पुणे	1901	1,095,858			553,661	542,197	Pune
		1911	1,177,238	+81,380	+7.43	595,481	581,757	
		1921	1,105,014	-72,224	-6.14	564,751	540,263	
		1931	1,275,882	+170,868	+15.46	653,480	622,402	
		1941	1,472,972	+197,090	+15.45	755,979	716,993	
		1951	1,950,975	+478,004	+32.45	1,006,201	944,775	
		1961	2,466,880	+515,904	+26.44	1,268,710	1,198,170	
		1971	3,178,029	+711,149	+28.83	1,643,864	1,534,165	
		1981	4,164,470	+986,441	+31.04	2,150,088	2,014,382	
		1991	5,532,532	+1,368,062	+32.85	2,861,460	2,671,072	
11	सातारा	1901	849,672			418,418	431,254	Satara
		1911	835,337	-14,335	-1.69	412,412	422,925	
		1921	786,436	-48,901	-5.85	387,434	399,002	
		1931	895,014	+108,578	+13.81	446,189	448,825	
		1941	1,013,212	+118,198	+13.21	497,993	515,219	
		1951	1,177,016	+163,804	+16.17	573,800	603,216	
		1961	1,430,105	+253,089	+21.50	698,555	731,550	
		1971	1,727,376	+297,271	+20.79	848,092	879,284	
		1981	2,038,677	+311,301	+18.02	989,122	1,049,555	
		1991	2,451,372	+412,695	+20.24	1,208,375	1,242,997	
12	सांगली	1901	644,556			324,900	319,656	Sangli
		1911	612,518	-32,038	-4.97	313,874	298,644	
		1921	596,199	-16,319	-2.66	307,061	289,138	
		1931	707,479	+111,280	+18.66	362,861	344,618	
		1941	812,865	+105,386	+14.90	416,007	396,858	
		1951	998,434	+185,569	+22.83	507,407	491,027	
		1961	1,230,716	+232,282	+23.26	628,754	601,962	
		1971	1,539,820	+309,104	+25.12	790,165	749,655	
		1981	1,831,212	+291,392	+18.92	931,187	900,025	
		1991	2,209,488	+378,276	+20.66	1,128,521	1,080,967	

वक्ता क्रमांक / TABLE No. 1.5—con

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)
13	सोलापूर	1901	884,101			445,384	438,717	Solapur
		1911	956,207	+72,106	+8.16	486,125	470,082	
		1921	909,248	-46,959	-4.91	467,971	441,277	
		1931	1,069,524	+160,276	+17.63	552,909	516,615	
		1941	1,228,085	+158,561	+14.83	263,393	595,692	
		1951	1,505,316	+227,231	+22.57	773,809	731,507	
		1961	1,860,119	+354,803	+23.57	960,655	899,464	
		1971	2,253,840	+393,840	+21.17	1,165,927	1,087,913	
		1981	2,610,144	+356,304	+15.81	1,344,147	1,265,997	
		1991	3,231,051	+620,913	+23.79	1,670,516	1,560,541	
14	कोल्हापूर	1901	900,570			456,057	444,513	Kolhapur
		1911	817,976	-82,594	-9.17	415,871	402,105	
		1921	820,032	+2,056	+0.25	421,482	398,550	
		1931	937,303	+117,271	+14.30	480,272	457,031	
		1941	1,072,444	+135,141	+14.42	544,862	527,582	
		1951	1,308,060	+235,616	+21.97	663,937	644,123	
		1961	1,596,493	+288,433	+22.05	811,693	784,800	
		1971	2,048,049	+451,556	+28.28	1,045,474	1,002,575	
		1981	2,506,330	+458,281	+22.38	1,273,881	1,232,449	
		1991	2,989,507	+483,177	+19.28	1,524,732	1,464,775	
15	औरंगाबाद	1901	733,291			366,951	366,340	Aurangabad
		1911	879,847	+146,556	+19.99	442,487	437,360	
		1921	720,699	-159,148	-18.09	361,938	358,761	
		1931	956,598	+235,898	+32.73	486,339	470,259	
		1941	1,082,729	+126,131	+13.19	553,401	529,328	
		1951	1,179,404	+96,675	+8.53	597,406	581,998	
		1961	1,532,341	+352,937	+29.93	781,635	750,706	
		1971	1,971,006	+438,665	+28.63	1,014,481	956,525	
		1981	2,433,420	+462,414	+23.46	1,249,632	1,183,788	
		1991	1,585,828			819,281	766,547	
16	जालना	1981	1,030,178			522,876	507,302	Jalna
		1991	1,364,425	+334,247	+32.45	696,789	667,627	
17	परभणी	1901	648,546			324,977	323,569	Parbhani
		1911	781,754	+132,929	+20.50	392,203	389,267	
		1921	767,741	-13,734	-1.76	388,167	379,574	
		1931	856,023	+788,282	+11.50	435,986	420,037	
		1941	914,447	+58,424	+6.83	466,581	447,366	
		1951	1,010,864	+96,417	+10.54	510,567	500,297	
		1961	1,206,236	+195,372	+19.33	611,787	594,449	
		1971	1,506,771	+300,585	+24.92	768,662	738,109	
		1981	1,829,378	+322,607	+21.41	929,638	899,740	
		1991	2,117,035	+287,657	+15.72	1,083,794	1,033,241	
18	बीड	1901	506,349			255,135	251,214	Beed
		1911	637,861	+131,512	+25.97	332,137	315,724	
		1921	477,623	-160,238	-25.12	243,362	234,261	
		1931	648,986	+171,363	+35.88	332,986	316,020	
		1941	728,201	+79,215	+12.21	375,187	353,014	
		1951	826,046	+97,845	+13.44	422,069	403,977	
		1961	1,001,466	+175,420	+21.24	508,127	492,639	
		1971	1,286,121	+284,655	+28.42	658,204	627,917	
		1981	1,486,030	+199,909	+15.54	755,971	730,059	
		1991	1,822,072	+336,042	+22.61	937,410	884,662	
19	नरिंद	1901	550,261			274,626	275,633	Nanded
		1911	671,066	+120,805	+21.95	336,431	334,635	
		1921	649,825	-21,241	-3.17	328,083	321,742	
		1931	706,773	+56,948	+8.76	359,522	347,251	
		1941	784,289	+77,516	+10.97	399,103	385,186	
		1951	883,531	+99,242	+12.65	445,558	437,973	
		1961	1,079,674	+196,143	+22.20	547,974	531,700	
		1971	1,398,762	+317,088	+29.46	714,820	682,942	
		1981	1,749,334	+351,572	+25.15	892,417	858,917	
		1991	2,330,374	+581,040	+33.21	1,197,876	1,132,498	

सप्तम क्रम / TABLE No. 1.5—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
20	उस्मानाबाद	1901 ..	777,929			392,889	385,040	Osmanabad
		1911 ..	927,095	+149,166	+19.17	471,947	455,148	
		1921 ..	890,291	-36,804	-3.97	459,238	431,053	
		1931 ..	991,367	+101,076	+11.35	510,440	480,927	
		1941 ..	1,101,515	+110,148	+11.11	567,353	534,162	
		1951 ..	1,210,041	+108,526	+9.85	621,541	588,500	
		1961 ..	1,477,656	+267,615	+22.12	7,581,235	719,421	
		1971 ..	1,896,687	+419,031	+28.36	975,484	921,203	
		1981 ..	2,230,620	+333,933	+17.61	1,139,197	1,091,423	
		1981 ..	1,029,702			528,851	503,851	
		1991 ..	1,276,327	+246,625	+23.95	658,896	617,431	
21	लातूर	1981 ..	1,292,882			660,045	632,837	Latour
		1991 ..	1,676,641	+383,759	+29.38	863,203	813,438	
22	बुलढाना	1901 ..	617,990			310,300	307,690	Buldhana
		1911 ..	673,698	+55,708	+9.01	339,459	334,239	
		1921 ..	703,643	+29,945	+4.44	355,604	346,039	
		1931 ..	766,584	+62,941	+8.95	388,966	377,618	
		1941 ..	820,862	+54,278	+7.08	416,314	404,548	
		1951 ..	870,168	+49,306	+6.01	439,270	430,898	
		1961 ..	1,059,698	+189,530	+21.78	541,026	518,672	
		1971 ..	1,262,978	+203,280	+19.18	646,303	616,675	
		1981 ..	1,508,777	+245,799	+19.46	770,833	737,944	
		1991 ..	1,886,299	+377,522	+25.02	966,017	920,282	
23	अकोला	1901 ..	752,066			382,070	369,996	Akola
		1911 ..	786,042	+33,976	+4.52	399,504	396,538	
		1921 ..	794,847	+8,805	+1.12	405,923	388,924	
		1931 ..	876,362	+81,515	+10.26	448,896	427,456	
		1941 ..	907,742	+31,380	+3.58	463,948	443,794	
		1951 ..	950,994	+43,252	+4.76	485,119	465,875	
		1961 ..	1,189,354	+238,360	+25.06	613,832	575,522	
		1971 ..	1,501,478	+312,125	+26.24	773,559	727,909	
		1981 ..	1,826,952	+325,474	+21.68	937,824	889,128	
		1991 ..	2,214,271	+387,319	+21.20	1,142,148	1,072,123	
24	अमरावती	1901 ..	806,859			411,563	395,196	Amravati
		1911 ..	873,012	+66,153	+8.20	445,739	427,273	
		1921 ..	827,867	-45,145	-5.17	423,802	404,065	
		1931 ..	941,604	+113,737	+13.74	485,593	456,011	
		1941 ..	938,524	+46,920	+4.98	507,920	480,604	
		1951 ..	1,031,160	+42,636	+4.31	526,593	504,567	
		1961 ..	1,232,780	+201,620	+19.55	637,861	594,919	
		1971 ..	1,541,209	+908,429	+25.02	798,073	743,136	
		1981 ..	1,861,410	+320,201	+20.78	961,564	899,846	
		1991 ..	2,200,057	+338,647	+18.19	1,136,314	1,063,743	
25	यवतमाळ	1901 ..	577,101			290,267	286,834	Yavatmal
		1911 ..	724,410	+147,309	+25.53	365,912	358,498	
		1921 ..	748,959	+24,549	+3.39	380,545	368,414	
		1931 ..	857,288	+108,329	+14.46	436,124	421,164	
		1941 ..	887,738	+30,450	+3.55	448,724	439,014	
		1951 ..	931,982	+44,244	+4.98	468,522	463,460	
		1961 ..	1,098,470	+166,488	+17.86	557,010	541,460	
		1971 ..	1,423,677	+325,207	+29.61	726,072	697,605	
		1981 ..	1,737,423	+313,746	+22.04	887,236	850,187	
		1991 ..	2,077,144	+339,721	+19.55	1,064,422	1,012,722	
26	वर्धा	1901 ..	386,012			194,258	191,754	Wardha
		1911 ..	460,775	+74,763	+19.37	232,351	228,424	
		1921 ..	463,696	+2,921	+0.63	235,074	228,622	
		1931 ..	516,266	+52,570	+11.34	261,394	254,872	
		1941 ..	519,330	+3,064	+0.59	262,817	256,713	
		1951 ..	538,903	+19,573	+3.77	271,751	267,152	
		1961 ..	634,277	+95,374	+17.70	322,894	311,383	
		1971 ..	779,562	+145,285	+22.91	400,040	379,522	
		1981 ..	926,618	+147,056	+18.86	475,896	450,922	
		1991 ..	1,067,357	+140,739	+15.19	550,370	516,987	

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 1.5—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
27	नागपूर	1901	748,489			375,940	372,549	Nagpur
		1911	806,287	+57,798	+7.72	407,033	399,254	
		1921	789,940	-16,347	-2.03	401,557	388,383	
		1931	936,987	+147,047	+18.61	479,678	457,309	
		1941	1,056,537	+119,550	+12.76	540,366	516,171	
		1951	1,230,535	+173,998	+16.47	629,185	601,350	
		1961	1,508,455	+277,920	+22.59	781,969	726,486	
		1971	1,942,688	+434,233	+28.79	1,010,911	931,777	
		1981	2,588,811	+646,123	+33.26	1,345,377	1,243,434	
		1991	3,287,139	+698,328	+26.97	1,710,404	1,576,735	
28	भंडारा	1901	590,258			285,052	305,206	Bhandara
		1911	688,463	+98,205	+16.64	337,754	350,709	
		1921	720,328	+31,865	+4.63	355,821	364,507	
		1931	827,558	+107,230	+14.89	410,367	417,191	
		1941	966,677	+139,119	+16.81	480,982	485,695	
		1951	1,075,678	+109,001	+11.28	536,603	539,075	
		1961	1,272,638	+196,960	+18.31	637,366	635,272	
		1971	1,585,580	+312,942	+24.59	798,072	787,506	
		1981	1,837,577	+251,997	+15.89	920,159	917,418	
		1991	2,107,629	+270,052	+14.70	1,060,275	1,047,354	
29	चंद्रपूर	1901	574,323			283,896	290,427	Chandrapur
		1911	729,347	+155,024	+26.99	363,793	365,554	
		1921	715,365	-13,982	-1.92	357,021	358,344	
		1931	823,321	+107,956	+15.09	413,747	409,574	
		1941	942,053	+118,732	+14.42	473,672	468,381	
		1951	1,052,975	+110,922	+11.77	527,645	525,330	
		1961	1,238,070	+185,095	+17.58	623,681	614,389	
		1971	1,640,137	+402,067	+32.48	832,567	807,570	
		1981	2,055,642	+415,505	+25.33	1,045,692	1,009,950	
		1981	1,416,953			723,282	693,671	
		1991	1,771,994	+355,041	+25.06	909,787	862,207	
30	गडचिरोली	1981	637,336			321,716	315,520	Gadchiroli
		1991	787,010	+149,674	+23.48	398,364	386,646	
	महाराष्ट्र राज्य	1901	19,391,643			9,802,129	9,589,514	Maharashtra State
		1911	21,474,523	+2,082,880	+10.74	10,922,671	10,551,852	
		1921	20,849,666	-624,857	-2.91	10,692,865	10,156,801	
		1931	23,959,300	+3,109,634	+14.91	12,305,958	11,653,342	
		1941	28,832,758	+4,873,458	+11.99	13,769,460	13,063,298	
		1951	32,002,564	+3,169,806	+11.99	16,490,039	15,512,525	
		1961	39,553,718	+7,551,154	+23.60	20,428,882	19,124,836	
		1971	50,412,235	+10,858,517	+27.45	26,116,351	24,295,884	
		1981	62,784,171	+12,371,936	+24.54	32,415,126	30,369,045	
		1981	62,782,818			32,414,432	30,368,386	
		1991	78,937,187	+16,153,016	+25.73	40,825,618	38,111,566	

* पुनर्रचित जिल्हांची १९८१ च्या जनगणनेनुसार लोकसंख्या.

* Population of bifurcated Districts as per 1981 census.

आधार—भारतीय जनगणना, १९९१, मासिका १४, महाराष्ट्र, भाग दोन ब.

Source.—Census of India, 1991, Series 14, Maharashtra, Part II B.

1. क्षेत्रफल व लोकसंख्या / AREA AND POPULATION

संख्या क्रमांक / TABLE No. 1.6

गावे व शहरांची संख्या / Number of Villages and Towns

(जनगणना / Population Census, 1991)

अनु- क्रमांक Serial No.	जिल्हा	गावे / Villages						शहरे / Towns		District	
		1981			1991			1981	1991		
		वस्ती असलेली Inhabited	वस्ती नसलेली Un-inhabited	एकूण Total	वस्ती असलेली Inhabited	वस्ती नसलेली Un-inhabited	एकूण Total	(9)	(10)		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(2)	
1	बृहन्मुंबई	1	1	Brihan Mumbai
2	ठाणे	1,746	27	1,773	1,679	18	1,697	34	23	Thane	
3	रायगड	1,827	58	1,885	1,851	57	1,908	16	1	Raigad	
4	रत्नागिरी	2,038	5	2,043	1,515	4	1,519	13	18	Ratnagiri	
5	सिंधुदुर्ग	736	..	736	..	4	Sindhudurg	
6	नाशिक	1,742	4	1,746	1,814	4	1,818	19	17	Nashik	
7	धुळे	1,516	16	1,532	1,586	17	1,603	7	8	Dhule	
8	जळगाव	1,475	27	1,502	1,480	30	1,510	15	17	Jalgaon	
9	अहमदनगर	1,503	2	1,505	1,554	2	1,556	8	13	Ahmednagar	
10	पुणे	1,753	15	1,768	1,844	18	1,862	26	34	Pune	
11	सातारा	1,417	20	1,437	1,547	26	1,573	10	11	Satara	
12	सांगली	708	2	710	723	4	727	8	8	Sangli	
13	सोलापूर	1,104	6	1,110	1,134	8	1,142	10	10	Solapur	
14	कोल्हापूर	1,200	8	1,208	1,188	15	1,203	12	12	Kolhapur	
15	औरंगाबाद	1,959	80	2,039	1,300	44	1,344	10	8	Aurangabad	
16	जालना	956	11	967	..	4	Jalna	
17	परभणी	1,615	37	1,652	1,469	45	1,514	12	11	Parbhani	
18	बीड	1,256	12	1,268	1,269	11	1,280	7	7	Beed	
19	नांदेड	1,425	56	1,481	1,515	65	1,580	11	13	Nanded	
20	उस्मानाबाद	1,527	27	1,554	716	6	722	13	8	Osmanabad	
21	लातूर	914	22	936	..	5	Latur	
22	बुलढाणा	1,273	127	1,400	1,299	128	1,427	9	11	Buldhana	
23	अकोला	1,546	197	1,743	1,574	202	1,776	9	10	Akola	
24	अमरावती	1,698	301	1,999	1,681	315	1,996	12	11	Amaravati	
25	यवतमाळ	1,751	254	2,005	1,836	272	2,108	8	10	Yavatmal	
26	वर्धा	1,015	356	1,371	967	412	1,379	6	6	Wardha	
27	नागपूर	1,658	216	1,874	1,635	243	1,878	16	23	Nagpur	
28	भंडारा	1,624	150	1,774	1,654	149	1,803	7	8	Bhandara	
29	चंद्रपूर	2,978	476	3,454	1,473	319	1,792	8	12	Chandrapur	
30	गडचिरोली	1,503	168	1,671	..	4	Gadchiroli	
महाराष्ट्र एकूण		39,354	2,479	41,833	40,412	2,615	43,027	307	336	Maharashtra State	

टीप: पुनर्रचित जिल्हांची १९८१ जनगणनेद्वारे स्वतंत्र आकडेवारी उपलब्ध नाही.

Note: Separate data for reorganized District are not available as per 1981 Census.

आधार: (१) भारताची जनगणना, १९९१, मालिका ११, महाराष्ट्र भाग दोन-अ.

(२) भारताची जनगणना, १९८१, मालिका ११, महाराष्ट्र भाग दोन-अ.

Source: (1) Population Census of India, 1991, Series 11, Maharashtra, Part-II-A.

(2) Population Census of India, 1981, Series 12, Maharashtra, Part-II-A.

1. क्षेत्रफल आणि लोकसंख्या क्र
 क्षेत्रांचे लोकसंख्येनुसार वर्गीकरण
 (जनगणना)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	लोकसंख्येचा मर / Population range									
		वस्ती असलेल्या एकूण क्षेत्रांची संख्या	एकूण ग्रामीण लोकसंख्या	२०० पेक्षा कमी / Less than 200		200-499		500-999			
		Total No. of Inhabited Villages	Total rural Population	बेडी Villages	लोकसंख्या Persons	बेडी Villages	लोकसंख्या Persons *	बेडी Villages	लोकसंख्या Persons		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)		
1	बृहन्मुंबई	
2	ठाणे	1,679	18,55,919	95	11,399	354	1,26,979	622	4,57,65
3	रायगड	1,851	14,96,176	163	20,287	586	2,11,021	668	4,71,82
4	रत्नागिरी	1,515	14,06,001	71	8,570	375	1,37,123	556	4,02,13
5	सिंधुदूर्ग	736	7,69,002	29	3,323	151	55,464	279	2,10,38
6	नाशिक	1,814	24,82,267	49	6,932	276	1,00,894	592	4,31,21
7	धुळे	1,586	20,15,874	92	10,762	281	99,144	503	3,66,42
8	जळगाव	1,480	23,12,965	59	7,035	237	87,207	427	3,13,14
9	अहमदनगर	1,554	28,39,454	13	1,615	135	50,993	436	3,24,16
10	पुणे	1,844	27,25,503	107	12,454	328	1,13,217	509	3,77,54
11	सातारा	1,547	21,35,532	94	10,796	298	1,06,221	439	3,17,37
12	सांगली	723	17,07,041	11	1,424	45	17,746	167	1,26,17
13	शेजापूर	1,134	23,01,574	11	1,018	75	28,318	253	1,91,239
14	कोल्हापूर	1,188	22,02,505	26	3,446	157	57,674	310	2,25,96
15	औरंगाबाद	1,300	14,88,636	107	10,711	259	92,490	415	3,00,91
16	जालना	956	11,33,597	40	5,301	134	51,171	338	2,49,73
17	परभणी	1,469	16,40,436	73	8,445	289	1,05,370	510	3,72,66
18	बीड	1,269	14,95,104	29	3,495	254	94,595	442	3,20,16
19	नंदिड	1,515	18,24,234	53	6,222	283	1,04,515	505	3,73,40
20	उस्मानाबाद	716	10,82,447	13	1,905	96	36,496	209	1,55,88
21	सातूर	914	13,34,773	13	1,848	127	47,207	267	1,96,87
22	बुलढाणा	1,299	14,97,964	141	11,370	243	86,240	376	2,79,51
23	अकोला	1,574	15,79,940	194	17,529	381	1,35,040	485	3,52,42
24	अमरावती	1,681	14,82,928	331	27,576	469	1,60,348	462	3,30,29
25	यवतमाळ	1,836	17,20,213	202	19,403	454	1,62,424	607	4,33,89
26	वर्धा	967	7,83,840	187	14,899	261	92,016	284	1,97,90
27	नागपूर	1,635	12,56,225	302	27,201	515	1,76,755	487	3,37,52
28	भंडारा	1,654	18,31,735	145	15,298	285	1,01,039	550	4,01,16
29	चंद्रपूर	1,473	12,75,171	213	22,038	417	1,44,718	452	3,25,15
30	गडचिरोली	1,503	7,18,445	598	59,658	477	1,57,330	258	1,84,77
महाराष्ट्र एकूण		40,412	4,83,95,601	3,461	3,51,860	8,242	29,39,745	12,408	90,27,74

AREA AND POPULATION
TABLE No. 1.7
Villages Classified by Population
(Population Census, 1991)

लोकसंख्येचा मर / Population range								
1,000—1,999		2,000—4,999		5,000—9,999		१०,००० आणि त्याहून अधिक 10,000 and above		District
बेरी Villages	लोकसंख्या Persons	बेरी Villages	लोकसंख्या Persons	बेरी Villages	लोकसंख्या Persons	बेरी Villages	लोकसंख्या Persons	
(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	
..	Brihan Mumbai
430	5,89,397	148	4,28,970	23	1,43,336	7	98,186	Thane
329	4,37,562	94	2,76,509	10	66,508	1	12,452	Raigad
423	5,90,241	84	2,24,440	5	32,517	1	10,979	Ratnagiri
213	2,97,488	60	1,67,587	2	11,823	2	22,935	Sindhudurg
594	8,41,770	264	7,69,211	29	2,02,267	10	1,29,979	Nashik
464	6,53,163	207	5,91,735	34	2,25,126	5	69,516	Dhule
450	6,23,396	237	7,08,221	58	3,73,094	12	2,00,866	Jaigaon
537	7,60,255	360	10,74,661	55	3,74,987	16	2,52,766	Ahmednager
510	7,05,225	326	9,57,112	46	3,14,158	18	2,45,788	Pune
406	5,77,003	258	7,42,811	45	2,95,312	7	86,017	Satara
226	3,25,896	197	5,93,358	57	3,79,766	20	2,62,678	Sengli
412	5,87,748	315	9,19,968	54	3,48,002	14	2,25,281	Solapur
364	5,18,871	254	7,57,070	60	3,33,262	17	2,46,214	Kothapur
347	4,78,914	146	4,25,411	24	1,58,883	2	21,312	Auranagabad
341	4,71,199	89	2,51,482	12	81,782	2	23,025	Jalna
438	6,14,629	138	3,93,931	21	1,45,195	Parbhani
381	5,36,673	143	3,88,366	18	1,19,631	2	32,181	Beed
472	6,55,088	177	4,99,803	21	1,25,936	4	59,270	Nanded
252	3,51,119	119	3,44,304	24	1,54,712	3	38,130	Osmanabad
333	4,75,997	150	4,23,406	18	1,15,641	6	73,802	Latur
356	4,90,129	157	4,41,311	23	1,55,396	3	34,005	Bukhana
359	4,84,140	134	4,03,233	13	81,755	8	1,05,822	Akola
282	3,85,956	102	2,87,331	26	1,85,771	9	1,05,655	Amaravati
434	5,96,293	118	3,33,107	15	88,860	6	86,235	Yavatmal
166	2,18,279	55	1,59,925	12	77,118	2	23,697	Wardha
229	3,08,370	79	2,41,389	20	1,30,407	3	34,578	Nagpur
467	6,53,876	182	4,83,459	22	1,38,920	3	37,982	Bhandara
288	3,93,993	87	2,49,173	11	77,961	5	62,132	Chandrapur
129	1,68,881	35	1,00,946	4	21,419	2	25,438	Gadchiroli
10,632	1,47,91,551	4,715	1,36,38,230	762	50,19,545	192	26,26,921	Maharashtra State

Source : Population Census of India, 1991. Series 14, Maharashtra, Part II-A

1. शहरां आणि लोकसंख्या / AREA AND POPULATION

संख्या क्रमांक / TABLE No. 1.8

शहरे / शहर संकुलांचे लोकसंख्येनुसार वर्गीकरण
Towns / Urban Agglomerations classified by population
(जनगणना / Population Census, 1981)

अनु- क्रमांक Serial No.	जिल्हा	वर्ग / Class I (लोकसंख्या / Population आणि त्याहून अधिक सर्व वर्ग / All Classes 1,00,000 and above)		वर्ग / Class II (लोकसंख्या / Population 50,000 to 99,999)		वर्ग / Class III (लोकसंख्या / Population 20,000 to 49,999)		वर्ग / Class IV (लोकसंख्या / Population 10,000 to 19,999)		वर्ग / Class V (लोकसंख्या / Population 5,000 to 9,999)		वर्ग / Class VI (लोकसंख्या / Population हून कमी Less than 5,000)		District		
		शहरे / No. of Towns/ UA	लोकसंख्या Population	शहरे / No. of Towns/ UA	लोकसंख्या Population	शहरे / No. of Towns/ UA	लोकसंख्या Population	शहरे / No. of Towns/ UA	लोकसंख्या Population	शहरे / No. of Towns/ UA	लोकसंख्या Population	शहरे / No. of Towns/ UA	लोकसंख्या Population		शहरे / No. of Towns/ UA	लोकसंख्या Population
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(2)
1	बृहन्मुंबई	1	82,43,405	1	82,43,405	1	Brihan Mumbai
2	वणे	24	14,86,220	3	11,53,770	1	52,398	5	1,26,907	6	84,428	7	60,764	2	7,953	Thane
3	रायगड	16	2,09,876	2	69,175	7	95,943	5	37,187	2	7,571	Raigad
4	रत्नागिरी	13	1,70,917	2	74,286	4	58,541	3	23,079	4	15,011	Ratnagiri
5	नाशिक	15	9,28,145	2	6,74,917	1	51,439	5	1,31,456	3	41,339	3	25,343	1	3,651	Nashik
6	धुळे	7	4,00,181	1	2,10,759	1	65,394	4	1,04,913	1	19,115	Dhule
7	जळगाव	14	6,58,257	2	2,77,477	2	1,26,858	8	2,20,304	2	33,618	Jalgaon
8	अहमदनगर	7	3,51,368	1	1,81,210	1	55,491	3	1,00,695	1	10,259	1	3,713	Ahmednagar
9	पुणे	17	19,71,082	1	16,86,109	5	1,63,923	7	91,929	4	29,121	Pune
10	सातारा	10	2,65,792	2	1,37,700	2	58,520	4	51,876	2	17,696	Satara
11	सांगली	6	3,94,089	1	2,68,988	5	1,25,101	Sangli
12	सोलापूर	10	7,67,466	1	5,14,860	2	1,36,917	1	28,371	5	79,018	1	8,300	Solapur
13	कोल्हापूर	11	6,22,022	2	4,85,143	2	54,287	4	66,594	1	8,613	2	7,385	Kolhapur
14	औरंगाबाद	9	5,37,535	2	4,38,697	2	41,783	3	39,059	2	17,996	Aurangabad
15	परभणी	12	3,42,822	1	1,09,364	6	1,61,043	4	64,498	1	7,917	Parbhani
16	बीड	7	2,29,771	1	80,287	3	1,13,863	2	28,331	1	7,290	Beed
17	नांदेड	11	3,27,849	1	1,91,269	1	27,625	6	84,689	3	24,266	Nanded
18	अहमदाबाद	13	3,43,237	1	1,11,986	1	50,564	1	39,068	9	1,31,954	1	9,665	Osmanabad

21	अमरावती	12	5,44,499	1	2,61,404	1	81,186	5	1,38,123	4	61,166	1	2,620	Amravati
22	यवतमाळ	8	2,62,135	1	89,071	4	1,23,076	3	49,988	Yavatmal
23	वार्धा	6	2,31,510	2	1,47,570	2	62,477	1	11,566	1	9,897	Wardha
24	नागपूर	14	14,69,279	1	13,02,066	2	57,943	5	72,935	4	31,381	2	4,954	Nagpur
25	भंडारा	7	2,40,754	1	1,00,423	1	56,025	1	34,840	2	37,151	2	12,315	Bhandara
26	चंद्रपूर	8	2,61,735	1	1,15,777	1	61,398	1	34,187	3	41,286	1	7,193	1	1,854	Chandrapur
सह्यद्रि क्षेत्र		276	2,19,93,594	25	1,65,53,036	20	13,06,226	82	24,10,937	91	13,30,620	42	3,38,023	16	54,752	Maharashtra State

U.A. - शहरी जमात / Urban Agglomeration.

स्रोत - भारतीय जनगणना, 1961, मालिका 12, महाराष्ट्र, भाग 1-अ.

Source : Population Census of India, 1961, Series 12, Maharashtra, Part-I-A.

1. क्षेत्रफल व लोकसंख्या / AREA AND POPULATION
 तबला क्रमांक / TABLE No. 1.9
 शहरांची, नागरी भागांची आणि ग्रामीण भागांची लोकसंख्या
 Population of Towns, Urban Areas and Rural Areas
 (जनगणना / Population Census, 1991)

जिल्हा/शहरे/शहर संकुले		एकूण Total	पुरुष Males	स्त्रिया Females	District/Towns/U. A.
(1)		(2)	(3)	(4)	(1)
महाराष्ट्र राज्य	एकूण/Total	7,89,37,187	4,08,25,618	3,81,11,569	Maharashtra Sta
	ग्रामीण/Rural	4,83,95,601	2,45,36,280	2,38,59,321	
	नागरी/Urban	3,05,41,586	1,62,89,338	1,42,52,248	
1. इहामुंबई	एकूण/Total	99,25,891	54,60,145	44,65,746	Brihan Mumbai
	ग्रामीण/Rural	
	नागरी/Urban	99,25,891	54,60,145	44,65,746	
2. ठाणे	एकूण/Total	52,49,126	27,92,874	24,56,252	Thane
	ग्रामीण/Rural	18,55,919	9,49,619	9,06,300	
	नागरी/Urban	33,93,207	18,43,255	15,49,952	
I. ठाणे (म.न.पा.)		8,03,389	4,32,929	3,70,460	Thane (M. Corpn.)
II. मीरा भायंदर (न.प.)		1,75,605	94,550	81,055	Mira Bhandar (M)
III. नवी मुंबई (ज. श.)		3,07,724	1,68,993	1,38,731	New Bombay (C. T.)
IV. वसई (न. प.)		39,781	20,253	19,528	Vasai (M)
V. माणिकपूर (ज. श.)		10,032	5,273	4,759	Manikpur (C. T.)
VI. सांडोर (ज. श.)		8,841	4,485	4,356	Sandor (C. T.)
VII. नवघर (ज. श.)		25,080	13,202	11,878	Navghar (C. T.)
VIII. विरार (न. प.)		57,600	30,498	27,102	Virar (M)
IX. नालासोपारा (न. प.)		67,732	36,112	31,620	Nalasopara (M)
X. गोखीवरे (ज. श.)		6,696	3,608	3,088	Gokhivare (C. T.)
XI. पालघर (ज. श.)		14,700	7,766	6,934	Palghar (C. T.)
XII. शिरगाव (ज. श.)		4,462	2,258	2,204	Shirgaon (C. T.)
XIII. पन्हाल (ज. श.)		11,021	6,030	4,991	Panshal (C. T.)
XIV. दहानु (न. प.)		33,599	17,455	16,144	Dahanu (M)
XV. जवहार (न. प.)		9,325	4,895	4,430	Jawhar (M)
XVI. वाडा (ज. श.)		11,418	5,899	5,519	Vada (C. T.)
XVII. भिवंदी (न. प.)		3,79,070	2,29,894	1,49,176	Bhiwandi (M)
XVIII. खोनि (ज. श.)		13,144	8,360	4,784	Khoni (C. T.)
XIX. कोन (ज. श.)		9,197	4,873	4,324	Kon (C. T.)
XX. शहापूर		9,207	4,746	4,461	Shahapur (C. T.)
XXI. मुरबाद (ज. श.)		11,950	6,571	5,379	Murbad (C. T.)
XXII. कल्याण (म. न. पा.)		10,14,557	5,40,817	4,73,740	Kalyan (M. Corpn.)
XXIII. उल्हासनगर (न. प.)		3,89,077	1,93,788	1,75,289	Ulhasnagar (M)
3. रायगड	एकूण/Total	13,24,816	9,07,907	9,16,909	Raigad
	ग्रामीण/Rural	14,96,176	7,35,388	7,60,788	
	नागरी/Urban	3,28,640	1,72,519	1,56,121	
I. अलिबाग (न. प.)		16,289	8,417	7,872	Alibag (M)
II. रेवदंडा (ज. श.)		7,952	4,040	3,912	Revdanda (C. T.)
III. उरण (न. प.)		17,775	9,362	8,413	Uran (M)
IV. केगाव (ज. श.)		6,403	3,359	3,044	Kegaon (C. T.)
V. पनवेल (न. प.)		56,986	30,921	28,065	Panvel (M)
VI. नवी मुंबई (पनवेल रायगड) (ज. श.)		42,732	23,754	18,978	New Bombay (Panvel Raigad (C. T.)
VII. तळोजे पंचनाद (ज. श.)		7,462	3,907	3,555	Taloje Panchnad (C. T.)
VIII. माथेरान (न. प.)		4,708	2,698	2,010	Matheran (M)
IX. नेरल (ज. श.)		11,578	5,887	5,691	Neral (C. T.)
X. करजत (ज. श.)		7,670	4,022	3,648	Karjat (C. T.)
XI. खोपोली (न. प.)		45,039	24,090	20,949	Khopoli (M)
XII. पेण (न. प.)		21,588	11,204	10,384	Pen (M)
XIII. पाली (ज. श.)		6,178	3,241	2,937	Pali (C. T.)
XIV. रोहा अष्टमी (न. प.)		14,827	7,851	6,976	Roha Ashtmi (M)
XV. गोरगाव (ज. श.)		6,588	3,339	3,249	Goregaon (C. T.)
XVI. महाद (न. प.)		18,662	9,767	8,895	Mahad (M)
XVII. म्हासला (ज. श.)		7,318	3,559	3,759	Mhasla (C. T.)
XVIII. शीवर्धन (न. प.)		14,774	7,244	7,530	Shrivardhan (M)
XIX. मुरुद (न. प.)		12,111	5,857	6,254	Murud (M)

(1)	(2)	(3)	(4)	(1)	
4. रत्नागिरी	एकूण/Total ग्रामीण/Rural नगरी/Urban	15,44,057 14,06,001 1,38,056	7,00,190 6,30,502 69,688	8,43,867 7,75,499 68,368	Ratnagiri
I. रत्नागिरी (न. प.)		56,529	28,952	27,577	Ratnagiri (M)
II. हर्नाई (ज. थ.)		5,454	2,710	2,744	Harnai (C. T.)
III. दापोली कॅम्प (ज. थ.)		9,697	5,027	4,670	Dapoli Camp (C. T.)
IV. दाभोल (ज. थ.)		6,980	3,346	3,634	Dabhol (C. T.)
V. खेड (न. प.)		11,288	5,698	5,590	Khed (M)
VI. चिपलून (न. प.)		34,294	17,158	17,136	Chiplun (M)
VII. अलोर (ज. थ.)		3,992	2,025	1,967	Alore (C. T.)
VIII. राजापूर (न. प.)		9,822	4,772	5,050	Rajapur (M)
5. सिंधुदूर्ग	एकूण/Total ग्रामीण/Rural नगरी/Urban	8,32,152 7,69,002 63,150	3,89,384 3,57,773 31,611	4,42,768 4,11,229 31,539	Sindhudurg
I. कुडाळ (ज. थ.)		11,602	5,935	5,667	Kudal (C. T.)
II. मालवण (न. प.)		17,986	8,861	9,125	Malwan (M)
III. सावंतवाडी (न. प.)		21,305	10,793	10,512	Sawantwadi (M)
IV. वेगुर्ला (न. प.)		12,257	6,022	6,235	Vengurla (M)
6. नाशिक	एकूण/Total ग्रामीण/Rural नगरी/Urban	38,51,352 24,83,267 13,69,085	19,84,973 12,69,908 7,15,065	18,66,379 12,12,359 6,54,020	Nashik
I. नाशिक (न. न. पा.)		6,56,925	3,47,422	3,09,503	Nashik (M. Corpn.)
II. देवळी (छा.)		44,331	23,960	20,371	Deolali (Cantt)
III. भयूर (न. प.)		12,078	6,201	5,877	Bhagur (M)
IV. इकलहारे (ज. थ.)		12,007	6,252	5,755	Eklahare (C. T.)
V. त्रिंबक (न. प.)		7,383	4,166	3,717	Trimbak (M)
VI. सदाना (न. प.)		27,666	14,379	13,287	Satana (M)
VII. माळेगाव (न. प.)		3,42,595	1,74,667	1,67,928	Maiegaon (M)
VIII. रवळगाव (ज. थ.)		12,553	6,434	6,059	Ravalgaon (C. T.)
IX. चांदवड (ज. थ.)		14,958	8,094	6,954	Chandvad (C. T.)
X. मनमाड (न. प.)		61,312	31,469	29,844	Manmad (M)
XI. नांदगाव (न. प.)		20,434	10,535	9,849	Nandgaon (M)
XII. येवला (न. प.)		34,550	17,713	16,837	Yevla (M)
XIII. ओझर (ज. थ.)		47,538	24,819	22,719	Ozar (C. T.)
XIV. लासलगाव (ज. थ.)		9,806	5,245	4,561	Lasalgaon (C. T.)
XV. सिन्नर (न. प.)		25,864	13,407	12,457	Sinnar (M)
XVI. इगतपुरी (न. प.)		22,868	12,081	10,787	Igatpuri (M)
XVII. घोटी बीके. (ज. थ.)		15,717	8,112	7,605	Ghoti BK (C. T.)
7. धुळे	एकूण/Total ग्रामीण/Rural नगरी/Urban	25,35,715 20,15,874 5,19,841	12,95,288 10,24,076 2,71,212	12,40,427 9,91,798 2,48,629	Dhule
I. धुळे (न. प.)		2,78,317	1,45,793	1,32,524	Dhule (M)
II. नवापूर (न. प.)		23,958	12,353	11,605	Nawapur (M)
III. नंदुरबार (न. प.)		78,378	40,808	37,570	Nandurbar (M)
IV. तलोडे (न. प.)		21,700	11,066	10,634	Talode (M)
V. अक्कलकुवा (ज. थ.)		7,711	4,464	3,247	Akkalkuwa (C. T.)
VI. शहादे (न. प.)		31,890	16,460	15,430	Shahade (M)
VII. शिरपूर (न. प.)		44,246	22,888	21,358	Shirpur (M)
VIII. दोंडाचा (न. प.)		33,641	17,380	16,261	Dondaicha (M)
8. जळगाव	एकूण/Total ग्रामीण/Rural नगरी/Urban	31,87,634 23,12,965 8,74,669	16,42,873 11,87,625 4,55,248	15,44,761 11,25,340 4,19,421	Jalgaon
I. जळगाव (न. प.)		2,42,193	1,27,022	1,15,171	Jalgaon (M)
II. चोपडा (न. प.)		49,234	25,476	23,758	Chopda (M)
III. यावल (न. प.)		28,741	14,822	13,919	Yawal (M)
IV. फैजपूर (न. प.)		21,322	11,144	10,178	Falzipur (M)
V. रावेर (न. प.)		23,920	12,365	11,555	Raver (M)
VI. सावदा (न. प.)		17,674	9,179	8,495	Savda (M)
VII. भुसावळ (न. प.)		1,45,143	75,416	69,727	Bhusaval (M)
VIII. कंदारी (ज. थ.)		14,656	7,989	6,667	Kandari (C. T.)

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 1.9—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(1)
IX. बरनगाव (ज. श.)	33,644	17,688	15,956	Varangaon (C.T.)
X. निम्बोर बीके. (ज. श.)	6,714	4,587	4,127	Nimbhor Bk. (C.T.)
XI. फेकरी (ज. श.)	4,531	2,463	2,068	Fekari (C.T.)
XII. पाचोरा (न. प.)	41,142	21,211	19,931	Pachora (M)
XIII. चाळीसगाव (न. प.)	77,420	40,401	37,019	Chalisgaon (M)
XIV. पारोळा (न. प.)	29,191	15,005	14,186	Parola (M)
XV. धरणगाव (न. प.)	32,972	16,685	16,287	Dharangaon (M)
XVI. एरंदोल (न. प.)	27,730	14,296	13,434	Erandol (M)
XVII. अमळनेर (न. प.)	76,442	39,499	36,943	Amalner (M)
9. अहमदनगर	रुग्ण/Total	17,30,609	16,42,326	Ahmednagar
	ग्रामीण/Rural	14,52,006	13,87,448	
	नगरी/Urban	2,78,603	2,54,878	
I. अहमदनगर (न. प.)	1,81,339	94,098	87,241	Ahmednagar (M)
II. अहमदनगर (छा.)	40,749	23,952	16,797	Ahmednagar (Cantt.)
III. राहुरी (न. प.)	28,408	14,639	13,769	Rahuri (M)
IV. देवळाली प्रवारा (न. प.)	25,320	13,249	12,071	Deolali Pravara (M)
V. श्रीरामपूर (न. प.)	71,368	36,465	34,903	Shrirampur (M)
VI. श्रीरामपूर (सा.) (ज. श.)	7,684	3,950	3,734	Shrirampur (R) (C.T.)
VII. पापडी (न. प.)	19,532	10,284	9,248	Pathardi (M)
VIII. श्रीगोंडा (न. प.)	21,646	11,189	10,457	Shrigonda (M)
IX. संगमनेर (न. प.)	49,061	25,304	23,757	Sangamner (M)
X. कोपरगाव (न. प.)	47,629	24,499	23,130	Kopergaon (M)
XI. शिर्डी (न. प.)	15,129	7,881	7,248	Shirdi (M)
XII. राहता पिंपलास (न. प.)	17,953	9,115	8,838	Rahata Pinplas (M)
XIII. वारी (ज. श.)	7,663	3,978	3,685	Wari (C.T.)
10. पुणे	रुग्ण/Total	28,61,460	26,71,072	Pune
	ग्रामीण/Rural	13,87,461	13,38,042	
	नगरी/Urban	14,73,999	13,33,030	
I. पुणे (न. न. पा.)	15,65,651	8,12,523	7,54,128	Pune (M. Corpn.)
II. पुणे (छा.)	82,139	43,510	39,629	Pune (Cantt.)
III. खडकी (छा.)	78,323	43,758	34,665	Kirkee (Cantt.)
IV. देहू रोड (छा.)	40,555	21,627	18,928	Dahu Road (Cantt.)
V. पिंपरी चिंचवड (न. न. पा.)	5,17,083	2,78,087	2,36,296	Pimpri Chinchwad (M. C.)
VI. हदपसर (ज. श.)	39,530	20,781	18,749	Hadapsar (C. T.)
VII. लोहगाव (ज. श.)	10,329	5,449	4,850	Lohagaon (C. T.)
VIII. खदकवासा (ज. श.)	18,070	10,334	7,736	Khadakvasa (C. T.)
IX. देहू (ज. श.)	4,639	2,383	2,256	Dehu (C. T.)
X. वडगाव शेरी (ज. श.)	32,445	17,115	15,330	Vadgaon Sheri (C. T.)
XI. कलास (ज. श.)	11,344	5,966	5,378	Kalas (C. T.)
XII. वारजे (ज. श.)	17,676	9,349	8,327	Warje (C. T.)
XIII. किवळे (ज. श.)	10,359	5,431	4,928	Kivale (C. T.)
XIV. बोपखेल (ज. श.)	7,094	3,800	3,294	Bopkhal (C. T.)
XV. चरारी (ज. श.)	11,679	6,132	5,547	Kharadi (C. T.)
XVI. धनकवडी (ज. श.)	27,727	14,590	13,137	Dhankawadi (C. T.)
XVII. शिवने (ज. श.)	8,756	4,617	4,139	Shivane (C.T.)
XVIII. वडगाव बीके. (ज. श.)	9,588	5,062	4,526	Vadgaon Bk. (C.T.)
XIX. आळंदी (न. प.)	10,249	5,601	4,648	Alandi (M)
XX. जुन्नर (न. प.)	21,416	11,252	10,164	Junnar (M)
XXI. शिरूर (न. प.)	18,410	9,425	8,985	Shirur (M)
XXII. रौंद (न. प.)	33,353	17,246	16,107	Daund (M)
XXIII. इन्दापूर (न. प.)	12,014	6,222	5,792	Indapur (M)
XXIV. कलंब (ज. श.)	20,833	10,700	10,133	Kalamb (C. T.)
XXV. भिगवान (ज. श.)	6,683	3,427	3,256	Bhigwan (C. T.)
XXVI. बारामती (न. प.)	44,515	23,148	21,367	Baramati (M)
XXVII. सासवड (न. प.)	19,536	10,071	9,465	Sasvad (M)
XXVIII. जेजुरी (न. प.)	7,758	4,052	3,708	Jejuri (M)
XXIX. शिवेड (न. प.)	9,172	4,718	4,458	Shivekar (Nira)(C.T.)
XXX. भोर (न. प.)	15,085	7,722	7,343	Bhor (M)
XXXI. लोवसोळा (न. प.)	47,987	25,942	22,045	Lonevle (M)
XXXII. तळेगाव दाभदे (न. प.)	31,120	16,136	14,954	Talgaon Dabhade (M)
XXXIII. खदकवासा (ज. श.)	6,001	3,138	2,865	Khadakvasa (C.T.)
XXXIV. वडगाव (ज. श.)	8,930	4,689	4,241	Vadgaon (C. T.)

संख्या क्रमांक / TABLE No. 1.9—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(1)
11. सातारा	रकम/Total .. 24,51,372	12,08,375	12,42,997	Satara
	ग्रामीण/Rural .. 21,35,532	10,44,421	10,91,111	
	नगरी/Urban .. 3,15,840	1,63,954	1,51,886	
I. सातारा (न. प.)	95,180	49,776	45,404	Satara (M)
II. वार्ड (न. प.)	26,289	13,355	12,934	Wai (M)
III. राहमतपूर (न. प.)	14,585	7,318	7,267	Rahimatpur (M)
IV. कोरेगाव (ब. थ.)	19,733	10,157	9,576	Koregaon (C. T.)
V. सातारा रोड (ब. थ.)	9,522	4,969	4,553	Satara Road (C. T.)
VI. फलटण (न. प.)	44,367	22,891	21,476	Phaltan (M)
VII. म्हासवड (न. प.)	18,033	9,116	8,917	Mhasvad (M)
VIII. कराड (न. प.)	56,819	29,322	27,497	Karad (M)
IX. पाटण (ब. थ.)	10,179	5,253	4,926	Patan (C. T.)
X. महाबळेश्वर (न. प.)	10,564	5,887	4,677	Mahabaleshwar (M)
XI. पंचगणी (न. प.)	10,569	5,910	4,659	Panchgani (M)
12. सांगली	रकम/Total .. 22,09,488	11,28,521	10,80,967	Sangli
	ग्रामीण/Rural .. 17,07,041	8,68,447	8,38,594	
	नगरी/Urban .. 5,02,447	2,60,074	2,42,373	
I. सांगली (न. प.)	2,26,510	1,17,823	1,08,687	Sangli (M)
II. मिरज (न. प.)	1,25,407	64,415	60,992	Miraj (M)
III. माधवनगर (ब. थ.)	11,834	6,230	5,604	Madhavnagar (C. T.)
IV. तासगाव (न. प.)	29,392	15,204	14,188	Tasgaon (M)
V. वीटा (न. प.)	32,018	16,461	15,557	Vita (M)
VI. उरण इस्लामपूर (न. प.)	42,459	22,095	20,364	Uran Islampur (M)
VII. आष्टा (न. प.)	27,405	14,027	13,378	Aшта (M)
VIII. मनादूर (ब. थ.)	7,422	3,819	3,603	Manadur (C. T.)
13. सोलापूर	रकम/Total .. 32,31,057	15,70,516	15,60,541	Solapur
	ग्रामीण/Rural .. 23,01,574	11,92,575	11,08,999	
	नगरी/Urban .. 9,29,483	4,77,941	4,51,542	
I. सोलापूर (म. न. पा.)	6,20,846	3,19,099	3,01,747	Solapur (M. Corpn.)
II. बारशी (न. प.)	88,810	45,880	42,930	Barshi (M)
III. अक्कलकोट (न. प.)	35,237	17,995	17,242	Akkalkot (M)
IV. मैदगी (न. प.)	12,483	6,204	6,279	Maidargi (M)
V. दुधनी (न. प.)	10,576	5,385	5,191	Dudhani (M)
VI. मंगलवेडे (न. प.)	19,658	10,244	9,414	Mangalvedhe (M)
VII. पंढरपूर (न. प.)	79,902	41,074	38,828	Pandharpur (M)
VIII. सांगोले (न. प.)	20,856	10,793	10,063	Sangole (M)
IX. करमाळा (न. प.)	19,522	10,136	9,386	Karmala (M)
X. कुर्दुवाडी (न. प.)	21,593	11,131	10,462	Kurduwadi (M)
14. कोल्हापूर	रकम/Total .. 29,89,507	15,24,732	14,64,775	Kolhapur
	ग्रामीण/Rural .. 22,02,505	11,13,588	10,88,917	
	नगरी/Urban .. 7,87,002	4,11,144	3,75,858	
I. कोल्हापूर (म. न. पा.)	4,06,370	2,12,141	1,94,229	Kolhapur (M. Corpn.)
II. गंधीनगर (ब. थ.)	12,168	6,305	5,863	Gandhinagar (C. T.)
III. पन्हाळा (न. प.)	2,968	1,551	1,417	Panhala (M)
IV. इचलकरंजी (न. प.)	2,14,950	1,13,667	1,01,283	Echalkaranji (M)
V. कबनूर (ब. थ.)	21,029	11,102	9,927	Kabnur (C. T.)
VI. वडगाव कसबा (न. प.)	19,087	9,784	9,303	Vadgaon Kasba (M)
VII. जयसिंगपूर (न. प.)	33,766	17,235	16,531	Jaysingpur (M)
VIII. कुरुंदवाड (न. प.)	20,917	10,685	10,252	Kurundwad (M)
IX. कागल (न. प.)	19,525	9,968	9,557	Kagal (M)
X. मुरुगुड (न. प.)	8,598	4,421	4,177	Murgud (M)
XI. गंधीनगज (न. प.)	22,386	11,602	10,784	Gandhinagaj (M)
XII. मलकापूर (न. प.)	5,238	2,703	2,535	Malkapur (M)

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 1.9—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(1)	
15. औरंगाबाद ..	एकूण/Total ..	22,13,779	11,51,693	10,62,086	Aurangabad
	ग्रामीण/Rural ..	14,88,636	7,66,816	7,21,820	
	नागरी/Urban ..	7,25,143	3,84,877	3,40,266	
I. औरंगाबाद (न. प.) ..		5,73,272	3,05,372	2,67,900	Aurangabad (M. Corp)
II. औरंगाबाद (छा.) ..		19,437	10,916	8,521	Aurangabad (Cantt.)
III. खुलदाबाद (न. प.) ..		9,192	4,715	4,477	Khuldabad (M)
IV. कन्नड (न. प.) ..		19,879	10,290	9,589	Kannad (M)
V. सिल्लोड (न. प.) ..		28,888	15,262	13,626	Sillod (M)
VI. पैठण (न. प.) ..		27,718	14,091	13,627	Paithan (M)
VII. गंगापूर (न. प.) ..		17,153	8,915	8,238	Gangapur (M)
VIII. वैजापूर (न. प.) ..		29,604	15,316	14,288	Vajapur (M)
16. जालना ..	एकूण/Total ..	13,64,425	6,96,798	6,67,627	Jalna
	ग्रामीण/Rural ..	11,33,697	5,77,290	5,56,407	
	नागरी/Urban ..	2,30,728	1,19,508	1,11,220	
I. जालना (न. प.) ..		1,74,985	90,600	84,385	Jalna (M)
II. भोकरदन (न. प.) ..		13,918	7,280	6,638	Bhokardan (M)
III. परतूर (न. प.) ..		23,818	12,315	11,503	Partur (M)
IV. अम्बड (न. प.) ..		18,007	9,313	8,694	Ambad (M)
17. परभणी ..	एकूण/Total ..	21,17,035	10,83,794	10,33,241	Parbhani
	ग्रामीण/Rural ..	16,40,436	8,35,976	8,04,460	
	नागरी/Urban ..	4,76,599	2,47,818	2,28,781	
I. परभणी (न. प.) ..		1,50,255	99,344	90,911	Parbhani (M)
II. पुर्णा (न. प.) ..		28,836	15,032	13,804	Purna (M)
III. जितूर (न. प.) ..		28,275	14,685	13,590	Jintur (M)
IV. हिंगोली (न. प.) ..		54,457	28,174	26,283	Hingoli (M)
V. कलामनुरी (न. प.) ..		15,764	8,282	7,432	Kalamnuri (M)
VI. नसमत (न. प.) ..		42,338	22,183	20,155	Basmath (M)
VII. गंगाखेड (न. प.) ..		27,651	14,339	13,312	Gangakhed (M)
VIII. सोनपेठ (न. प.) ..		10,701	5,514	5,187	Sonpeth (M)
IX. सैलू (न. प.) ..		32,368	16,699	15,689	Sailu (M)
X. मानवत (न. प.) ..		25,468	13,024	12,444	Manwath (M)
XI. पाथरी (न. प.) ..		20,466	10,542	9,924	Pathari (M)
18. बीड ..	एकूण/Total ..	18,22,072	9,37,410	8,84,662	Beed
	ग्रामीण/Rural ..	14,95,104	7,65,849	7,29,255	
	नागरी/Urban ..	3,26,968	1,71,561	1,55,407	
I. बीड (न. प.) ..		1,12,434	59,537	52,897	Beed (M)
II. गेवराई (न. प.) ..		23,665	12,263	11,402	Georai (M)
III. मांजलेगाव (न. प.) ..		34,665	17,812	16,853	Manjlegaon (M)
IV. परळी (न. प.) ..		72,670	38,040	34,630	Parli (M)
V. अंबेजोगाई (न. प.) ..		57,159	30,300	26,859	Ambejogai (M)
VI. धारूर (न. प.) ..		16,386	8,453	7,933	Dharur (M)
VII. आष्टी (ज. श.) ..		9,989	5,156	4,833	Ashti (C. T.)
19. नंदेड ..	एकूण/Total ..	23,30,374	11,97,876	11,32,498	Nanded
	ग्रामीण/Rural ..	18,24,234	9,33,311	8,90,923	
	नागरी/Urban ..	5,06,140	2,64,565	2,41,575	
I. नंदेड (न. प.) ..		2,75,083	1,43,811	1,31,272	Nanded (M)
II. वाघला (न. प.) ..		34,233	18,187	16,046	Waghala (M)
III. मुदखेड (न. प.) ..		13,956	7,177	6,779	Mudkhed (M)
IV. हदगाव (न. प.) ..		16,473	8,622	7,851	Hadgaon (M)
V. किंवात (न. प.) ..		21,917	11,433	10,484	Kinwat (M)
VI. पेंठ उमरी (न. प.) ..		8,335	4,513	3,822	Peth Umari (M)
VII. धर्माबाद (न. प.) ..		24,041	12,465	11,576	Dharmabadi (M)
VIII. कुंदलवाडी (न. प.) ..		13,148	6,625	6,523	Kundalwadi (M)

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 1.9—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(1)	
IX. तिलोली (न. प.)	10,392	5,367	5,025	Biloli (M)	
X. देगलूर (न. प.)	37,912	19,327	17,885	Deglur (M)	
XI. मुखेड (न. प.)	19,646	10,345	9,301	Mukhed (M)	
XII. कंधार (न. प.)	16,639	8,964	7,575	Kandhar (M)	
XIII. लोहा (न. प.)	15,065	7,729	7,336	Loha (M)	
20. उस्मानाबाद	रकूब/Total ..	12,76,327	6,58,896	6,17,431	Osmanabad
	ग्रामीण/Rural ..	10,82,447	5,57,064	5,25,383	
	नगरी/Urban ..	1,93,880	1,01,832	92,048	
I. उस्मानाबाद (न. प.)	68,019	36,381	31,638	Osmanabad (M)	
II. कळंब (न. प.)	19,862	10,331	9,531	Kalamb (M)	
III. मुल्म (न. प.)	15,865	8,056	7,809	Murum (M)	
IV. उमरगा (न. प.)	25,130	13,278	11,852	Umarga (M)	
V. तुळजापूर (न. प.)	23,012	11,873	11,139	Tuljapur (M)	
VI. नळदूर्ग (न. प.)	12,880	6,743	6,137	Naldurg (M)	
VII. परंदा (न. प.)	14,267	7,390	6,877	Paranda (M)	
VIII. भूम (न. प.)	14,845	7,780	7,065	Bhum (M)	
21. लातूर	रकूब/Total ..	16,76,641	8,63,203	8,13,436	Latur
	ग्रामीण/Rural ..	13,34,773	6,83,066	6,51,707	
	नगरी/Urban ..	3,41,868	1,80,137	1,61,731	
I. लातूर (न. प.)	1,97,408	1,04,230	93,178	Latur (M)	
II. अहमदपूर (न. प.)	25,878	13,481	12,397	Ahmadpur (M)	
III. उदगीर (न. प.)	70,453	37,201	33,252	Udgir (M)	
IV. निलंगा (न. प.)	24,883	13,068	11,815	Nilanga (M)	
V. औसा (न. प.)	23,246	12,157	11,089	Ausa (M)	
22. बुलढाणा	रकूब/Total ..	18,86,299	9,66,017	9,20,282	Buldhana
	ग्रामीण/Rural ..	14,97,964	7,65,107	7,32,857	
	नगरी/Urban ..	3,88,335	200,910	1,87,425	
I. बुलढाणा (न. प.)	52,767	27,540	25,227	Buldana (M)	
II. मलकापूर (न. प.)	51,311	26,221	25,090	Malkapur (M)	
III. नांदुरा (न. प.)	31,535	16,330	15,505	Nandura (M)	
IV. जळगाव (जामोद) (न. प.)	22,344	11,545	10,799	Jalgaon (Jamod) (M)	
V. शेगाव (न. प.)	42,492	21,695	20,797	Shegaon (M)	
VI. खामगाव (न. प.)	73,692	38,562	35,130	Khamgaon (M)	
VII. चिखली (न. प.)	37,862	19,758	18,104	Chikhali (M)	
VIII. मेहकर (न. प.)	29,546	15,196	14,350	Mehkar (M)	
IX. लोणार (न. प.)	16,002	8,265	7,737	Lonar (M)	
X. सिंदखेड राजा (न. प.)	11,591	5,950	5,641	Sindkhed Raja (M)	
XI. देऊळगाव राजा (न. प.)	18,893	9,848	9,045	Deulgaon Raja (M)	
23. अकोला	रकूब/Total ..	22,14,271	11,42,148	10,72,123	Akola
	ग्रामीण/Rural ..	15,79,940	8,12,857	7,67,083	
	नगरी/Urban ..	6,34,331	3,29,291	3,05,040	
I. अकोला (न. प.)	3,28,034	1,70,943	1,57,091	Akola (M)	
II. अकोट (न. प.)	65,681	34,110	31,571	Akot (M)	
III. मूर्तिजापूर (न. प.)	34,014	17,408	16,606	Murtijapur (M)	
IV. कारंजा (न. प.)	48,866	25,162	23,704	Karanja (M)	
V. मंगरुल्पीर (न. प.)	23,736	12,349	11,387	Mangrulpir (M)	
VI. वाशिम (न. प.)	49,140	25,465	23,675	Washim (M)	
VII. रिसोड (न. प.)	21,338	10,900	10,438	Risod (M)	
VIII. पतूर (न. प.)	17,398	9,152	8,246	Patur (M)	
IX. बालापूर (न. प.)	32,276	16,639	15,637	Balapur (M)	
X. तेलहारा (न. प.)	13,848	7,163	6,685	Telhara (M)	

वफता क्रमांक / TABLE No. 1.9—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(1)	
24. अमरावती ..	एकूण/Total ..	22,00,057	11,36,314	10,63,743	Amravati
	ग्रामीण/Rural ..	14,82,928	7,63,514	7,19,414	
	नगरी/Urban ..	7,17,129	3,72,800	3,44,329	
I. अमरावती (न. न. पा.) ..		4,21,576	2,20,086	2,01,490	Amravati (M. Corpn.)
II. मोर्शी (न. प.) ..		28,571	14,775	13,796	Morshi (M)
III. वरुड (न. प.) ..		26,863	13,938	12,925	Warud (M)
IV. शेंदुरजना (न. प.) ..		19,278	9,968	9,310	Shendurjana (M)
V. दत्तापूर धामगाव (न. प.) ..		20,328	10,530	9,798	Dattapur Dhamangaon
VI. चंदुर (न. प.) ..		14,203	7,303	6,900	Chandur (M)
VII. दर्यापूर-बानोसा (न. प.) ..		30,596	15,775	14,821	Daryapur Banosa (M)
VIII. अंजनगाव (न. प.) ..		41,674	21,583	20,091	Anjangaon (M)
IX. चिखलदरा (न. प.) ..		3,081	1,708	1,373	Chikhaldara (M)
X. अचलपूर (न. प.) ..		96,229	49,594	46,635	Achalpur (M)
XI. चंदुरबाजार (न. प.) ..		14,730	7,540	7,190	Chandurbazar (M)
25. यवतमाळ ..	एकूण/Total ..	20,77,144	10,64,422	10,12,722	Yavatmal
	ग्रामीण/Rural ..	17,20,213	8,79,017	8,41,196	
	नगरी/Urban ..	3,56,931	1,85,405	1,71,526	
I. यवतमाळ (न. प.) ..		1,08,578	56,335	52,243	Yavatmal (M)
II. उमरसरा (न. प.) ..		13,238	6,990	6,248	Umarsara (CT)
III. वणी (न. प.) ..		41,992	21,764	20,228	Wani (M)
IV. राजूर (न. प.) ..		10,890	5,683	5,207	Rajur (CT)
V. पंधरकवडा (न. प.) ..		22,813	11,711	11,102	Pandharkavda (M)
VI. घाटंजी (न. प.) ..		15,785	8,323	7,462	Ghatanji (M)
VII. उमरखेड (न. प.) ..		30,750	15,917	14,933	Umarhed (M)
VIII. पुसद (न. प.) ..		55,931	29,225	26,706	Pusad (M)
IX. दिगस (न. प.) ..		33,052	17,098	15,954	Digras (M)
X. दारवा (न. प.) ..		23,902	12,359	11,543	Darwa (M)
26. वर्धा ..	एकूण/Total ..	19,67,357	5,50,370	5,16,987	Wardha
	ग्रामीण/Rural ..	7,83,840	4,03,503	3,80,337	
	नगरी/Urban ..	2,33,517	1,45,867	1,36,650	
I. वर्धा (न. प.) ..		1,02,985	53,641	49,344	Wardha (M)
II. सिंदी (न. प.) ..		11,476	5,934	5,542	Sindi (M)
III. हिंगणघाट (न. प.) ..		78,715	40,633	38,082	Hinganghat (M)
IV. पुलगाव (न. प.) ..		39,679	20,761	18,918	Pulgaon (M)
V. देवळी (न. प.) ..		13,734	6,979	6,755	Deoli (M)
VI. आर्वी (न. प.) ..		36,928	18,919	18,009	Arvi (M)
27. नागपूर ..	एकूण/Total ..	32,87,139	17,10,404	15,76,735	Nagpur
	ग्रामीण/Rural ..	12,56,225	6,49,900	6,06,325	
	नगरी/Urban ..	20,30,914	10,60,504	9,70,410	
I. नागपूर (न. न. पा.) ..		16,24,752	8,46,992	7,77,760	Nagpur (M Corpn.)
II. सावनेर (न. प.) ..		19,768	10,383	9,385	Savner (M)
III. खापा (न. प.) ..		14,278	7,256	7,022	Khapa (M)
IV. चिचोली (न. प.) ..		17,268	9,099	8,169	Chicholi (M)
V. वालानी (न. प.) ..		11,230	6,095	5,135	Walani (C.T.)
VI. सिल्लेवाडा (न. प.) ..		9,682	5,224	4,458	Sillewada (C.T.)
VII. कान्हान (पिपरी) (न. प.) ..		18,693	9,679	9,014	Kanhan (Pipri) (C.T.)
VIII. टेकोडी (न. प.) ..		17,612	9,647	7,965	Teokodi (C.T.)
IX. रामटेक (न. प.) ..		20,072	10,436	9,636	Ramtek (M)
X. कान्दरी (न. प.) ..		4,763	2,468	2,295	Kandri (C.T.)
XI. टोटलादोह (न. प.) ..		5,658	2,968	2,630	Totaladoh (C.T.)
XII. काम्प्ले (न. प.) ..		78,612	40,153	38,459	Kamplae (M)

तबला क्रमांक / TABLE No. 1.9—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
XII. कामठी (अ.)	12,234	7,230	5,004	Kamptee (Cantt.)
XIV. महादुला (अ. घ.)	17,145	8,888	8,257	Mahadula (C. T.)
XV. कोराडी (अ. घ.)	2,462	1,271	1,191	Koradi (C. T.)
XVI. उमरेड (न. घ.)	43,576	22,645	20,933	Umréd (M)
XVII. वाडी (अ. घ.)	21,878	11,759	10,119	Wadi (C. T.)
XVIII. दिगडोह (अ. घ.)	17,376	10,016	7,360	Digdoh (C. T.)
XIX. कटोल (न. घ.)	27,332	14,293	13,039	Katol (M)
XX. नरखेड (न. घ.)	19,423	10,021	9,402	Narkhed (M)
XXI. मोवाड (न. घ.)	7,854	4,011	3,843	Mowad (M)
XXII. कलामेश्वर (न. घ.)	12,451	6,520	5,931	Kalameshwar (M)
XXIII. मोहपा (न. घ.)	6,793	3,450	3,343	Mohpa (M)
28. भंडारा	रूर/Total 21,07,629	10,60,275	10,47,354	Bhandara
	ग्रामीण/Rural 18,31,735	9,18,913	9,12,622	
	नगरी/Urban 2,75,894	1,41,362	1,34,532	
I. भंडारा (न. घ.)	71,813	37,034	34,779	Bhandara (M)
II. वार्थी (अ. घ.)	7,911	4,112	3,799	Warthi (C. T.)
III. तुमसर (न. घ.)	38,519	19,516	19,003	Tumsar (M)
IV. चिखला (अ. घ.)	4,168	2,107	2,061	Chikhala (C. T.)
V. सीतसावंगी (अ. घ.)	3,322	1,744	1,578	Sitasavangi (C. T.)
VI. तिरोरा (न. घ.)	20,509	10,344	10,165	Tirora (M)
VII. गोंदिया (न. घ.)	1,09,470	56,202	53,268	Gondiya (M)
VIII. पौनी (न. घ.)	20,182	10,303	9,879	Pauri (M)
29. चंद्रपूर	रूर/Total 17,71,994	9,09,787	8,62,207	Chandrapur
	ग्रामीण/Rural 12,75,171	6,48,234	6,26,937	
	नगरी/Urban 4,96,823	2,61,553	2,35,270	
I. चंद्रपूर (न. घ.)	2,26,105	1,19,407	1,06,998	Chandrapur (M)
II. घुगुस (अ. घ.)	25,002	13,241	11,761	Ghugus (C. T.)
III. नाकोडा (अ. घ.)	7,127	3,710	3,417	Nakoda (C. T.)
IV. बेलारपुर (न. घ.)	83,511	43,735	39,776	Bellarpur (M)
V. विसपुर (अ. घ.)	8,925	4,560	4,365	Vispur (C. T.)
VI. भद्रवती (अ. घ.)	19,134	9,880	9,304	Bhadravati (C. T.)
VII. शिवराजनगर (अ. घ.)	13,242	7,199	6,043	Shivrajnagar (C. T.)
VIII. वरोरा (न. घ.)	43,721	22,976	20,745	Warora (M)
IX. ब्राह्मपुरी (न. घ.)	26,631	14,222	12,409	Brahmapuri (M)
X. मूल (न. घ.)	18,008	9,109	8,899	Mul (M)
XI. राजुरा (अ. घ.)	18,969	10,148	8,823	Rajura (M)
XII. सास्ती (अ. घ.)	6,398	3,368	3,030	Sasti (C. T.)
30. गडचिरोली	रूर/Total 7,87,010	3,98,364	3,88,645	Gadchiroli
	ग्रामीण/Rural 7,18,445	3,62,474	3,55,971	
	नगरी/Urban 68,565	35,890	32,675	
I. गडचिरोली (न. घ.)	29,565	15,720	13,845	Gadchiroli (M)
II. देसागरज (न. घ.)	19,794	10,094	9,700	Desaigaraj (M)
III. अलापली (अ. घ.)	8,224	4,337	3,887	Alapali (C. T.)
IV. अहेरी (अ. घ.)	10,982	5,739	5,243	Aheri (C. T.)

1. क्षेत्रफल व लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तबला क्रमांक/TABLE No. 1.10

ग्रामीण व शहरी भागातील मुख्यतः काम करणारे, शिवांगिक कामगार व काम न करणारे स्त्री पुरुष
Main workers, marginal workers and non-workers by sex in rural and urban area
(जनगणना/Population Census, 1991)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा (2)	एकूण ग्रामीण शहरी (3)	मुख्यतः काम करणारे/Main workers						Total Rural Urban (3)	District (2)
			एकूण लोकसंख्या (संस्थामधील व बेघरांची धरून) Total population (including institutional and houseless population)			एकूण मुख्यतः काम करणारे Total Main workers (I—IX)				
			व्यक्ती Person (4)	पुरुष Males (5)	स्त्रिया Females (6)	व्यक्ती Person (7)	पुरुष Males (8)	स्त्रिया Females (9)		
1	बृहन्मुंबई	ए शा ना	99,25,891 99,25,891	54,60,145 54,60,145	44,65,746 44,65,746	34,34,732 34,34,732	29,66,082 29,66,082	4,68,650 4,68,650	T R U	Brihan Mumba
2	ठाणे	ए शा ना	52,49,126 18,55,919 33,93,207	27,92,874 9,49,619 18,43,255	24,56,252 9,06,300 15,49,952	19,61,704 8,14,447 11,47,257	15,12,688 5,13,067 9,99,621	4,49,016 3,01,380 1,47,636	T R U	Thane
3	रायगड	ए शा ना	18,24,816 14,96,176 3,28,640	9,07,907 7,35,388 1,72,519	9,16,909 7,60,768 1,56,121	7,20,103 6,14,618 1,05,485	4,56,615 3,67,629 88,986	2,63,488 2,46,989 16,499	T R U	Raigad
4	रत्नागिरी	ए शा ना	15,44,057 14,06,001 1,38,056	7,00,190 6,30,502 69,688	8,43,867 7,75,499 68,368	5,75,756 5,35,806 39,950	3,19,599 2,87,016 32,583	2,56,157 2,48,790 7,367	T R U	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	ए शा ना	8,32,152 7,69,002 63,150	3,89,384 3,57,773 31,611	4,42,768 4,11,229 31,539	3,18,491 3,00,190 18,301	1,86,290 1,71,695 14,595	1,32,201 1,28,495 3,706	T R U	Sindhudurg
6	नाशिक	ए शा ना	29,51,352 13,91,267 13,69,085	19,84,973 12,69,908 7,15,065	18,66,379 12,12,359 6,54,020	15,84,002 11,83,798 4,00,204	9,97,622 6,62,384 3,35,238	5,86,380 5,21,414 64,966	T R U	Nashik
7	धुळे	ए शा ना	25,19,663 19,99,822 5,19,841	12,87,088 10,15,876 2,71,212	12,32,575 9,83,946 2,48,629	10,04,884 8,66,441 1,38,443	6,53,767 5,35,606 1,18,161	3,51,117 3,30,835 20,282	T R U	Dhule
8	जळगाव	ए शा ना	31,87,634 23,12,965 8,74,669	16,42,873 11,87,625 4,55,248	15,44,941 11,25,340 4,19,601	12,79,877 10,32,732 2,47,145	8,18,245 6,10,049 2,08,196	4,61,632 4,22,683 39,949	T R U	Jalgaon

9	अहमदनगर	₹	33,72,935	17,30,609	16,42,326	14,32,411	8,75,521	5,56,890	T	Ahmednagar
		₹	28,39,454	14,52,006	13,87,448	12,62,944	7,40,976	5,21,968	R	
		₹	5,33,481	2,78,603	2,54,878	1,69,467	1,34,545	34,922	U	
10	पुणे	₹	55,32,532	28,61,460	26,71,072	20,51,679	14,42,788	6,08,891	T	Pune
		₹	27,25,503	13,87,461	13,38,042	11,79,727	7,22,451	4,57,276	R	
		₹	28,07,029	14,73,999	13,33,030	8,71,952	7,20,337	1,51,615	U	
11	सातारा	₹	24,51,372	12,08,375	12,42,997	8,96,395	5,88,249	3,08,146	T	Satara
		₹	21,35,532	10,44,421	10,91,111	8,05,126	5,13,116	2,92,010	R	
		₹	3,15,840	1,63,954	1,51,886	91,269	75,133	16,136	U	
12	सांगली	₹	22,09,488	11,28,521	10,80,967	8,14,726	5,91,536	2,23,190	T	Sangali
		₹	17,07,041	8,68,447	8,38,594	6,59,190	4,63,103	1,96,087	R	
		₹	5,02,447	2,60,074	2,42,373	1,55,536	1,28,433	27,103	U	
13	सोलापूर	₹	32,31,057	16,70,516	15,60,541	12,48,343	8,47,683	4,00,660	T	Solapur
		₹	23,01,574	11,92,575	11,08,999	9,69,310	6,30,538	3,38,772	R	
		₹	9,29,483	4,77,941	4,51,542	2,79,033	2,17,145	61,888	U	
14	कोल्हापूर	₹	29,89,507	15,24,732	14,64,775	11,69,735	8,08,772	3,60,963	T	Kolhapur
		₹	22,02,505	11,13,588	10,88,917	9,26,761	5,98,239	3,28,522	R	
		₹	7,87,002	4,11,144	3,75,858	2,42,974	2,10,533	32,441	U	
15	औरंगाबाद	₹	22,13,779	11,51,693	10,62,086	8,86,480	5,62,217	3,24,263	T	Aurangabad
		₹	14,88,636	7,66,816	7,21,820	6,61,971	3,90,743	2,91,228	R	
		₹	7,25,143	3,84,877	3,40,266	2,04,509	1,71,474	33,035	U	
16	जालना	₹	13,64,425	6,96,798	6,67,627	5,99,819	3,58,677	2,41,142	T	Jalna
		₹	11,33,697	5,77,290	5,56,407	5,34,220	3,03,412	2,30,808	R	
		₹	2,30,728	1,19,508	1,11,220	65,599	55,265	10,334	U	
17	परभणी	₹	21,17,035	10,83,794	10,33,241	8,90,306	5,52,564	3,37,742	T	Parbhani
		₹	8,80,579	8,35,976	8,04,460	7,59,857	4,43,585	3,16,272	R	
		₹	4,76,599	2,47,818	2,28,781	1,30,449	1,08,979	21,470	U	
18	बीड	₹	18,22,072	9,37,410	8,84,662	7,58,589	4,61,982	2,96,607	T	Beed
		₹	14,95,104	7,65,849	7,29,255	6,69,914	3,87,906	2,82,008	R	
		₹	3,26,968	1,71,561	1,55,407	88,675	74,076	14,599	U	
19	नंदेड	₹	23,30,374	11,97,876	11,32,498	9,26,583	5,87,645	3,38,938	T	Nanded
		₹	18,24,234	9,33,311	8,90,923	7,90,177	4,75,609	3,14,568	R	
		₹	5,06,140	2,64,565	2,41,575	1,36,406	1,12,036	24,370	U	
20	उस्मानाबाद	₹	12,76,327	6,58,896	6,17,431	5,29,425	3,34,918	1,94,507	T	Osmanabad
		₹	10,82,447	5,57,064	5,25,383	4,74,794	2,90,887	1,83,907	R	
		₹	1,93,880	1,01,832	92,048	54,631	44,031	10,600	U	

रकमा क्रमांक/TABLE NO. 1.10—Contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(3)	(2)
21	लातूर	₹	16,76,841	8,63,203	8,13,438	6,56,243	4,20,375	2,36,868	T	Latur
		₹	13,34,773	6,83,066	6,51,707	5,69,251	3,44,112	2,25,139	R	
		₹	3,41,868	1,80,137	1,61,731	86,992	76,263	10,729	U	
22	बुलढाना	₹	18,86,299	9,66,017	9,20,282	3,44,348	4,95,788	3,48,550	T	Buldhana
		₹	14,97,964	7,65,107	7,32,857	7,28,131	4,02,525	3,25,606	R	
		₹	3,88,335	2,00,910	1,87,425	1,16,217	93,263	22,954	U	
23	अकोला	₹	22,14,271	11,42,148	10,72,123	9,23,191	5,79,564	3,43,627	T	Akola
		₹	15,79,940	8,12,857	7,67,083	7,41,781	42,846	3,13,935	R	
		₹	6,34,331	3,29,291	3,05,040	1,81,410	1,51,718	29,692	U	
24	अमरावती	₹	22,00,057	11,36,314	10,63,743	8,87,892	59,056	2,97,036	T	Amravati
		₹	14,82,928	7,63,514	7,19,414	6,77,510	4,16,390	2,61,120	R	
		₹	7,17,129	3,72,800	3,44,329	2,10,382	17,446	35,918	U	
25	यवतमाळ	₹	20,77,144	10,64,422	10,12,722	9,23,950	5,54,674	3,68,576	T	Yavatmal
		₹	17,20,213	87,017	8,41,196	8,21,263	4,70,411	3,50,852	R	
		₹	3,56,931	1,85,405	1,71,526	1,01,987	84,263	17,724	U	
26	वार्धा	₹	10,87,357	5,50,370	5,16,987	4,50,539	2,84,738	1,65,801	T	Wardha
		₹	7,83,840	4,03,503	3,80,337	3,71,501	2,18,498	1,53,003	R	
		₹	2,82,517	1,46,867	1,36,650	79,038	66,240	12,798	U	
27	नागपूर	₹	22,87,139	17,10,404	15,76,735	11,87,907	8,36,750	3,31,157	T	Nagpur
		₹	12,56,225	6,48,900	6,06,325	5,88,047	3,50,044	2,38,003	R	
		₹	20,30,914	10,60,576	9,70,410	79,860	4,86,706	93,154	U	
28	भंडारा	₹	21,97,629	10,60,275	10,47,354	9,85,020	5,45,552	4,19,468	T	Bhandara
		₹	18,31,735	8,18,911	8,12,822	8,51,568	4,82,861	3,90,005	R	
		₹	2,75,894	1,41,362	1,34,532	83,454	62,591	20,863	U	
29	चंद्रपूर	₹	17,71,984	9,08,787	8,62,207	7,45,116	4,69,492	2,75,624	T	Chandrapur
		₹	12,75,171	6,76,234	6,26,937	6,04,856	3,50,049	2,54,009	R	
		₹	4,96,823	2,61,563	2,35,270	1,41,058	1,19,443	21,615	U	
30	गडचिरोली	₹	1,87,010	3,98,904	3,98,646	3,58,563	2,17,292	1,41,271	T	Gadchiroli
		₹	7,18,445	3,62,474	3,55,471	3,35,519	2,00,328	1,35,191	R	
		₹	68,565	35,080	32,675	23,044	16,964	6,080	U	
महाराष्ट्र राज्य	₹	7,89,21,135	4,08,17,418	3,81,03,717	3,10,08,100	2,09,18,541	1,00,87,568	T	Maharashtra State	
	₹	4,83,79,549	2,48,21,089	2,38,51,569	2,13,80,659	1,27,71,175	86,09,475	R		

1. क्षेत्रफल आणि लोकसंख्या / AREA AND POPULATION

तपस्य त्रयी / TABLE No. 1.11

मुख्यतः काम करणाऱ्यांची औद्योगिक प्रकारानुसार वर्गीकरण / Classification of main workers by industrial categories
(जनगणना/Population Census—1991)

क्र. सं. / Serial No.	जिल्हा / District	कृषकरी / Cultivators			कृषकरी / Agricultural labourers			पशुसंवर्धन, जंगल काम, मच्छीमारी, शिकार, मत्से, कळभाज्य आणि अनुबंधित व्यवसाय / Livestock, forestry, fishing, hunting and plantations orchards and allied activities			खानकाम व खडकाम / Mining and Quarrying			District (2)
		एकूण / Total	पुरुष / Males	स्त्रिया / Females	एकूण / Total	पुरुष / Males	स्त्रिया / Females	एकूण / Total	पुरुष / Males	स्त्रिया / Females	एकूण / Total	पुरुष / Males	स्त्रिया / Females	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(2)
1	मुंबई	3,402	2,782	620	2,521	1,765	756	17,122	15,024	2,098	5,683	5,128	555	Brihan Mumbai
2	थणे	4,02,934	2,29,753	1,73,181	2,00,327	1,03,830	96,497	40,434	32,956	7,478	7,675	6,519	1,156	Thane
3	रायगड	3,22,662	1,62,191	1,60,471	1,27,102	62,433	64,669	21,238	18,132	3,106	2,868	2,163	500	Raigad
4	रायगड	3,85,462	1,63,022	2,02,440	55,470	28,158	29,312	17,475	15,904	1,571	3,491	2,434	1,057	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	1,92,648	96,502	96,146	98,813	20,343	18,470	9,835	8,612	1,223	4,819	3,538	1,081	Sindhudurg
6	नाशिक	6,85,882	2,88,831	2,97,052	3,82,828	1,63,209	2,19,397	19,027	16,313	2,714	1,312	965	347	Nashik
7	डुळे	3,77,128	2,67,599	1,09,529	3,97,893	1,84,480	2,13,213	14,592	12,611	1,981	807	590	217	Dhule
8	जळगाव	3,84,211	2,46,368	1,37,843	5,67,295	2,75,872	2,91,423	18,166	16,003	2,163	758	591	167	Jalgaon
9	अहमदनगर	6,78,288	3,91,363	2,06,925	3,90,918	1,72,166	2,08,752	21,187	16,859	4,328	1,952	1,578	374	Ahmednagar
10	पुणे	6,43,810	3,71,734	2,72,076	2,87,365	1,28,162	1,59,203	32,916	26,759	6,157	3,355	2,687	668	Pune
11	सातारा	4,41,783	2,77,491	1,64,272	1,93,410	85,296	1,08,114	16,164	13,370	2,794	1,923	1,445	478	Satara
12	सांगली	3,53,858	2,55,602	98,354	1,97,119	1,04,658	92,461	16,593	13,129	3,464	1,077	927	150	Saangli
13	सोलापूर	4,21,105	2,99,059	1,22,046	3,93,944	1,95,398	1,98,546	25,870	21,591	4,279	2,007	1,667	340	Solapur
14	कोल्हापूर	5,37,002	3,25,207	2,11,795	1,98,821	99,101	99,720	18,808	12,989	5,819	2,698	2,233	465	Kolhapur
15	औरंगाबाद	3,65,178	2,17,447	1,47,731	2,51,297	1,09,365	1,41,932	11,018	9,656	1,362	914	846	268	Aurangabad
16	जालना	2,80,492	1,89,794	1,10,698	2,13,787	95,705	1,16,082	7,274	6,374	900	682	489	193	Jalna
17	परभणी	3,46,818	2,21,916	1,24,902	3,66,738	1,74,840	1,93,896	11,503	10,604	899	1,059	781	278	Parbhani
18	बीड	3,72,658	2,24,187	1,48,471	2,31,452	1,01,718	1,29,734	12,833	11,028	1,805	806	627	179	Beed
19	नांदेड	3,40,709	2,26,161	1,14,548	3,83,205	1,81,867	2,01,338	11,571	10,874	697	596	460	136	Nanded
20	अहमदनगर	2,14,496	1,49,061	65,415	2,17,527	99,969	1,17,558	6,069	5,251	818	1,020	775	245	Osmanabad
21	लातूर	2,59,428	1,89,580	88,848	2,56,672	1,23,636	1,33,036	5,057	4,736	321	1,601	1,239	362	Latur
22	बुलढाना	3,29,063	1,91,088	1,37,975	3,66,758	1,70,235	1,96,523	8,066	6,946	1,120	492	342	150	Buldhana
23	अकोला	2,41,226	1,60,532	80,694	4,89,292	2,27,662	2,41,630	7,984	7,138	846	892	626	266	Akola
24	अमरावती	1,91,194	1,44,543	46,651	4,65,474	2,41,102	2,24,372	13,077	11,586	1,491	381	274	107	Amravati
25	यवतमाळ	2,48,570	1,66,692	82,878	4,94,163	2,30,461	2,63,702	12,946	11,678	1,268	5,500	4,987	543	Yavatmal
26	वार्धा	1,25,214	83,827	41,387	2,07,916	97,750	1,10,166	7,200	6,382	818	895	594	301	Wardha
27	नागपूर	2,14,646	1,37,815	76,831	2,80,181	1,26,699	1,53,482	23,424	21,178	2,246	25,596	23,408	2,188	Nagpur
28	भंडारा	3,88,544	2,11,929	1,76,615	3,15,159	1,44,530	1,70,629	18,008	16,420	1,588	5,033	3,355	1,678	Bhandara
29	चंद्रपूर	2,42,426	1,52,904	89,522	2,64,959	1,11,132	1,53,827	18,076	16,439	1,637	29,032	26,956	2,076	Chandrapur
30	गडचिरोली	2,01,192	1,25,844	75,348	1,03,151	45,879	57,272	8,198	7,291	907	556	341	215	Gadchiroli
	महाराष्ट्र एकूण	1,01,72,108	62,36,844	39,41,264	83,13,223	39,05,511	44,07,712	4,71,731	4,03,833	67,898	1,15,075	98,335	16,740	Maharashtra State

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 1.11—Contd.

अनु- क्रमांक	जिला	वस्तुनिर्माण, प्रक्रिया, सेवा व दुरुस्ती Manufacturing, Processing, Servicing and Repairs						बांधकाम Construction			व्यापार आणि वाणिज्य Trade and Commerce			District
		घरगुती उद्योग Household Industry			इतर घरगुती उद्योग other than Household Industry			एकूण Total	पुरुष Males	स्त्रिया Females	एकूण Total	पुरुष Males	स्त्रिया Females	
		एकूण Total	पुरुष Males	स्त्रिया Females	एकूण Total	पुरुष Males	स्त्रिया Females							
(1)	(2)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)	(2)
1	बृहन्मुंबई	50,997	38,884	12,113	12,12,966	11,13,783	99,183	1,45,539	1,33,356	12,181	8,55,297	7,65,340	89,957	Brihan Mumbai
2	ठणे	23,404	15,696	7,708	5,59,999	5,21,939	38,060	78,589	68,672	9,917	2,60,395	2,30,698	29,697	Thane
3	रायगड	10,973	7,616	3,357	82,045	76,990	5,055	19,950	17,302	2,648	45,597	36,931	8,666	Raigad
4	रत्नागिरी	7,928	6,012	1,916	23,210	21,529	1,681	15,013	12,291	2,722	29,043	24,576	4,467	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	3,510	1,887	1,623	12,346	10,145	2,201	7,378	6,203	1,175	16,658	13,199	3,459	Sindhudurg
6	नाशिक	22,176	15,095	7,081	1,68,405	1,50,696	17,709	31,588	27,996	3,592	93,071	83,216	9,855	Nashik
7	धुळे	9,746	6,754	2,992	46,106	41,705	4,401	13,026	12,345	681	56,959	52,127	4,832	Dhule
8	जळगाव	16,411	11,854	4,557	64,407	60,113	4,294	17,576	16,918	658	76,906	72,390	4,516	Jalgaon
9	अहमदनगर	19,770	13,149	6,621	1,08,245	85,544	22,701	22,464	20,462	2,002	72,370	65,833	6,537	Ahmednagar
10	पुणे	30,779	21,058	9,721	3,34,811	3,07,560	27,251	1,12,179	93,082	19,097	2,01,224	1,74,718	26,506	Pune
11	सातारा	19,889	14,680	5,209	55,411	48,921	6,490	15,997	14,647	1,350	48,953	44,080	4,873	Satara
12	सांगली	10,533	7,842	2,691	63,247	58,070	5,177	16,240	15,315	925	56,517	51,631	4,886	Sangli
13	सोलापूर	29,444	18,042	11,402	1,29,156	94,473	34,683	24,365	22,340	2,025	84,336	77,163	7,173	Solapur
14	कोल्हापूर	25,761	18,941	6,820	1,43,823	1,36,937	6,886	26,651	24,622	2,029	87,480	79,319	8,161	Kolhapur
15	औरंगाबाद	7,953	5,745	2,208	71,148	64,908	6,240	22,003	18,472	3,531	50,695	47,263	3,432	Aurangabad
16	जालना	6,446	4,741	1,705	20,238	17,412	2,826	6,133	5,468	665	26,409	25,004	1,405	Jalna
17	परभणी	11,289	8,765	2,524	26,645	23,016	3,629	15,535	14,437	1,098	40,473	38,765	1,708	Parbhani
18	बीड	8,946	6,758	2,188	23,041	20,393	2,648	11,685	10,659	1,026	32,710	30,660	2,050	Beed
19	नांदेड	12,409	8,424	3,985	36,143	31,447	4,696	18,405	17,176	1,229	47,722	45,833	1,889	Nanded
20	उस्मानाबाद	7,501	5,815	1,686	14,022	11,846	2,176	7,682	7,171	511	16,029	10,700	1,029	Osmanabad
21	लातूर	6,044	4,765	1,279	23,145	21,327	1,818	11,100	10,666	434	36,207	34,154	2,053	Latur
22	बुलढाना	7,881	5,862	2,019	23,067	21,434	1,633	9,798	9,256	542	37,441	35,723	1,718	Buldhana
23	अकोला	9,206	6,771	2,435	33,822	31,540	2,282	14,459	13,400	1,059	54,633	52,639	1,994	Akola
24	अमरावती	11,663	8,739	2,924	30,403	27,874	2,529	17,755	16,496	1,259	53,422	51,688	1,734	Amravati
25	यवतमाळ	10,955	8,893	2,062	25,624	22,681	2,943	15,046	13,880	1,166	40,581	38,583	1,998	Yavatmal
26	वर्धा	3,290	2,490	800	24,379	22,088	2,291	8,515	7,109	1,406	22,116	20,667	1,449	Wardha
27	नागपूर	25,351	17,387	7,964	1,45,942	1,28,454	17,488	63,592	51,192	12,400	1,35,676	1,23,109	12,567	Nagpur
28	भंडारा	70,001	30,105	39,896	48,976	35,596	13,380	10,885	9,417	1,468	34,696	31,793	2,903	Bhandara
29	चंद्रपूर	13,288	10,261	3,027	41,066	36,784	4,282	19,006	15,592	3,414	33,722	29,719	4,003	Chandrapur
30	गडचिरोली	4,897	3,613	1,274	6,045	5,403	642	3,581	3,071	510	7,181	6,503	678	Gadchiroli

अनु- क्रमांक	जिल्हा	परिवहन, साठवण व दळपवळण Transport, Storage and Communication			इतर सेवा Other Services			मुख्यतः काम करणारे Total Main Workers			District
		एकूण Total	पुरुष Males	स्त्रिया Females	एकूण Total	पुरुष Males	स्त्रिया Females	एकूण Total	पुरुष Males	स्त्रिया Females	
(1)	(2)	(27)	(28)	(29)	(30)	(31)	(32)	(33)	(34)	(35)	(2) Check
1	ब्रह्मपूर	3,88,794	3,66,518	22,216	9,52,411	5,23,500	2,28,911	34,34,732	29,66,082	4,68,650	Brihan Mumbai
2	छत्रपती	1,27,643	1,20,191	7,452	2,60,304	1,82,434	77,870	19,61,704	15,12,688	4,49,016	Thane
3	रायगड	24,205	23,660	545	63,668	49,197	14,471	7,20,103	4,56,615	2,63,488	Raigad
4	रत्नागिरी	13,139	12,760	379	45,525	34,913	10,612	5,75,756	3,19,599	2,56,157	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	6,877	6,647	230	25,807	19,214	6,593	3,18,491	1,86,290	1,32,201	Sindhudurg
6	नाशिक	43,929	42,618	1,311	1,35,915	1,08,593	27,322	15,84,002	9,97,622	5,86,380	Nashik
7	धुळे	19,628	19,397	231	69,199	56,159	13,040	10,04,884	6,53,767	3,51,117	Dhule
8	जळगाव	36,201	35,571	630	97,946	82,565	15,381	12,79,877	8,18,245	4,61,632	Jalgaon
9	अहमदनगर	25,980	25,481	499	1,01,237	83,086	18,151	14,32,411	8,75,521	5,56,890	Ahmednagar
10	पुणे	98,278	94,322	3,956	3,06,962	2,22,706	84,256	20,51,679	14,42,788	6,08,891	Pune
11	सातारा	24,384	23,969	415	78,501	64,350	14,151	8,96,395	5,88,249	3,08,146	Satara
12	सांगली	22,685	22,258	427	76,759	62,104	14,655	8,14,726	5,91,539	2,23,190	Sangli
13	सोलापूर	33,964	33,211	753	1,04,152	84,739	19,413	12,48,343	8,47,683	4,00,660	Solapur
14	कोल्हापूर	29,734	29,338	396	98,957	80,085	18,872	11,69,735	8,08,772	3,60,963	Kolhapur
15	औरंगाबाद	20,302	19,958	344	85,972	68,757	17,215	8,86,480	5,62,217	3,24,263	Aurangabad
16	जालना	7,572	7,467	105	30,786	26,223	4,563	5,99,819	3,58,677	2,41,142	Jalna
17	परभणी	12,952	12,793	159	55,296	46,847	8,649	8,90,306	5,52,564	3,37,742	Parbhani
18	बीड	11,691	11,566	125	52,767	44,386	8,381	7,58,589	4,61,982	2,96,607	Beed
19	नांदेड	14,123	13,928	195	61,700	51,475	10,225	9,26,583	5,87,645	3,38,938	Nanded
20	उस्मानाबाद	7,054	6,980	74	36,025	31,330	4,695	5,29,425	3,34,918	1,94,507	Osmanabad
21	लातूर	10,114	10,023	91	47,875	40,249	7,626	6,56,243	4,20,375	2,35,868	Latur
22	बुलढाणा	11,812	11,491	121	50,170	43,411	6,759	8,44,348	4,95,788	3,48,560	Buldhana
23	अकोला	22,533	22,295	238	69,144	56,961	12,183	9,23,191	5,79,564	3,43,627	Akola
24	अमरावती	22,419	22,204	215	82,104	66,350	15,754	8,87,892	5,90,856	2,97,036	Amravati
25	यवतुलजा	11,879	11,561	118	57,186	45,288	11,898	9,23,250	5,54,674	3,68,576	Yavatmul
26	वर्धा	9,499	9,333	166	41,515	34,498	7,017	4,50,539	2,84,738	1,65,801	Wardha
27	नागपूर	70,573	68,267	2,306	1,82,926	1,39,241	43,685	11,67,907	8,36,750	3,31,157	Nagpur
28	भंडारा	14,329	13,945	384	59,389	49,462	10,927	9,65,020	5,45,552	4,19,468	Bhandara
29	चंद्रपूर	18,451	16,069	382	67,090	53,636	13,454	7,45,116	4,69,492	2,75,624	Chandrapur
30	गडचिरोली	1,895	1,855	40	21,877	17,492	4,385	3,58,563	2,17,292	1,41,271	Gadchiroli
एकूण राज्य		11,60,239	11,15,676	44,563	32,19,165	24,68,051	7,51,114	3,10,06,109	2,09,18,541	1,00,87,568	Maharashtra State

आधार—भारताची जनगणना, १९९१, मालिका १४, भाग दोन, बी (एक)

Source.—Population Census of India, 1991, Series 14, Part II, B (i).

1. क्षेत्रफल आणि लोकसंख्या / AREA AND POPULATION
 तक्ता क्रमांक / TABLE No. 1.12
 लोकसंख्या व काम करणारे यांचे वयोगट व लिंग यानुसार वर्गीकरण
 Distribution of Population and Workers by age groups and sex
 (जनगणना / Population Census 1991)

(हजारत / In thousand)

एकूण/ग्रामीण/ नागरी Total/Rural/ Urban	वय-गट Age-group	एकूण लोकसंख्या Total Population			काम करणारे (एकूण + सीमांतिक) Workers (Main + Marginal)		
		पुरुष Males	स्त्रिया Females	एकूण Total	पुरुष Males	स्त्रिया Females	एकूण Total
		(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
एकूण Total	0-9	9,849	9,323	19,172
	10-14	4,644	4,283	8,927
	15-19	3,926	3,303	7,229	1,520	1,192	2,712
	20-24	3,686	3,493	7,179	2,702	1,711	4,413
	25-29	3,291	3,356	6,647	3,058	1,775	4,833
	30-34	2,959	2,784	5,743	2,876	1,591	4,467
	35-39	2,730	2,464	5,194	2,672	1,449	4,121
	40-44	2,220	1,960	4,180	3,971	2,272	6,243
	45-49	1,866	1,708	3,574
	50-54	1,572	1,434	3,006	2,514	1,359	3,873
	55-59	1,172	1,074	2,246
	60-64	1,101	1,093	2,194	1,162	550	1,712
	65-69	670	668	1,338
	70-74	488	506	994	268	92	360
	75-79	205	212	417
80+	267	299	566	55	19	74	
वय माहित नसलेले Age not known	171	142	313	22	9	31
	एकूण / Total	40,817	38,102	78,937	20,820	12,019	32,839
ग्रामीण Rural	0-9	6,338	6,042	12,380	397	566	963
	10-14	2,914	2,695	5,609
	15-19	2,304	1,932	4,236	1,084	1,090	2,174
	20-24	1,972	2,014	3,986	1,598	1,491	3,089
	25-29	1,777	1,952	3,729	1,701	1,516	3,217
	30-34	1,608	1,665	3,273	1,581	1,345	2,926
	35-39	1,521	1,473	2,994	1,502	1,211	2,713
	40-44	1,256	1,247	2,503	2,334	1,955	4,289
	45-49	1,117	1,126	2,243
	50-54	988	970	1,958	1,676	1,207	2,883
	55-59	771	728	1,499
	60-64	749	759	1,508	908	499	1,407
	65-69	462	469	931
	70-74	343	361	704	212	83	295
	75-79	138	147	285
80+	186	206	392	40	16	56	
वय माहित नसलेले Age not known	83	66	149	12	7	19
	एकूण / Total	24,527	23,852	48,396	13,045	10,986	24,031

वक्ता क्रमांक / TABLE No. 1.12—Contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
नागरी	0—9	3,510	3,281	6,791
Urban	10—14	1,731	1,588	3,319
	15—19	1,622	1,371	2,993	435	103	538
	20—24	1,714	1,478	3,192	1,104	220	1,324
	25—29	1,514	1,404	2,918	1,358	259	1,617
	30—34	1,351	1,119	2,470	1,295	246	1,541
	35—39	1,210	990	2,200	1,170	238	1,408
	40—44	964	712	1,676	1,637	317	1,954
	45—49	749	582	1,331
	50—54	583	465	1,048	838	152	990
	55—59	401	346	747
	60—64	352	334	686	253	51	304
	65—69	208	200	408
	70—74	144	146	290	56	9	65
	75—79	67	65	132
	80+	81	94	175	15	3	18
	वय माहित नसलेले	88	76	164	10	2	12
	Age not known
	एकूण / Total	16,289	14,251	30,542	8,171	1,600	9,771

1. क्षेत्रफल आणि लोकसंख्या / AREA AND POPULATION
तफ़्ता क्रमांक / TABLE No. 1.13
धर्मानुसार लोकसंख्या / Population by religion
(जनगणना / Population Census, 1991)

अनु- क्रमांक Sr. No.	जिल्हा	बौद्ध Buddhists	ख्रिस्ती Christians	हिंदू Hindus	जैन Jains	मुस्लिम Muslims	शीख Sikhs	इतर धर्म व धर्ममते Other religions and persuasions	धर्म न संगितलेले Religion not stated	एकूण Total	Districts
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(2)
1	बृहन्मूर्ध	5,57,089	4,41,338	67,47,676	3,53,613	16,70,170	76,892	60,165	18,948	99,25,891	Brihan Mumb
2	थाने	1,94,446	1,62,692	43,01,877	80,053	4,71,866	18,079	4,061	16,052	52,49,126	Thane
3	रायगढ	79,296	5,504	15,93,803	7,947	1,31,400	1,356	815	4,695	18,24,816	Raigad
4	रत्नागिरी	1,15,290	1,183	12,70,162	3,483	1,51,611	81	120	2,157	15,44,057	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	22,329	15,384	7,72,523	1,022	20,067	25	...	2	8,32,152	Sindhudurg
6	नाशिक	73,285	15,777	33,32,869	27,095	3,92,028	5,419	15	44	38,51,352	Nashik
7	पुढे	17,562	12,707	23,38,945	15,261	1,30,989	231	2,485	1,483	25,35,715	Dhule
8	जळगाव	1,15,464	3,774	26,88,727	22,521	3,50,811	1,464	977	3,896	31,87,634	Jalgaon
9	अहमदनगर	32,932	27,360	30,60,622	32,505	2,14,130	3,222	821	1,343	33,72,935	Ahmednaga
10	पुढे	2,66,002	92,894	47,53,854	71,712	3,20,504	17,263	7,210	3,093	55,32,532	Pune
11	सातारा	1,25,220	2,486	22,03,973	9,773	99,928	287	935	8,850	24,51,372	Satara
12	सांगली	31,452	0,376	19,31,788	73,868	1,63,334	359	210	101	22,09,488	Sangli
13	सोलापूर	37,071	6,971	28,53,476	22,692	3,09,740	256	626	225	32,31,057	Solapur
14	कोल्हापूर	41,164	13,552	26,24,172	1,24,372	1,84,824	397	329	697	29,89,507	Kolhapur
15	औरंगाबाद	1,93,153	12,809	15,76,756	17,283	4,07,775	2,753	632	2,618	22,13,779	Aurangabad
16	जालना	1,20,175	11,187	10,55,139	6,585	1,68,269	567	269	2,234	13,64,425	Jalna
17	परभणी	2,59,635	1,187	15,75,959	6,688	2,67,883	573	228	2,882	21,17,035	Parbhani
18	बीड	78,770	715	15,34,930	6,685	1,99,717	273	226	756	18,22,072	Beed
19	नांदेड	2,40,113	1,233	17,91,339	3,497	2,84,197	8,037	243	1,715	23,30,374	Nanded
20	उस्मानाबाद	40,727	271	11,03,807	4,747	1,22,402	59	253	4,061	12,76,327	Osmanabad
21	लातूर	71,791	515	13,79,885	4,397	2,19,676	47	93	37	16,76,641	Latur
22	बुलढाना	2,56,992	1,304	13,96,044	10,126	2,20,333	210	618	167	18,86,299	Buldhana
23	अकोला	3,71,689	3,008	15,04,574	15,633	3,17,650	1,170	355	192	22,14,271	Akola
24	अमरावती	3,01,260	4,770	16,06,757	9,522	2,71,075	1,087	1,272	4,314	22,00,057	Amravati
25	यवतमाळ	1,93,337	2,130	17,12,887	9,183	1,56,008	1,153	848	1,598	20,77,144	Yavatmal
26	वर्धा	1,51,652	1,358	8,65,352	5,024	40,256	922	396	2,397	10,67,357	Wardha
27	नागपूर	4,93,208	23,346	25,06,571	13,987	2,29,039	12,820	2,253	5,915	32,87,139	Nagpur
28	भंडारा	2,55,968	1,892	17,92,740	1,504	39,826	1,708	9,363	4,628	21,07,629	Bhandara
29	चंद्रपूर	2,39,737	7,799	14,51,183	2,841	58,773	3,815	1,777	6,069	17,71,994	Chandrapur
30	गडचिरोली	63,976	1,538	7,04,823	221	13,469	239	468	2,276	7,87,010	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	50,40,785	8,85,030	6,40,33,213	9,65,840	76,28,755	1,61,184	99,768	1,06,560	7,89,37,187	Maharashtra State

1. क्षेत्रफल आणि लोकसंख्या / AREA AND POPULATION
तक्ता क्रमांक / TABLE No. 1.14

राज्यवार लोकसंख्येची ठळक वैशिष्ट्ये / Salient features of Population by States
जनगणना / Population Census, 1991

अनु- क्रमांक Serial No.	राज्य/केंद्रशासित प्रदेश State/Union Territory	क्षेत्रफल क्षेत्र कि. मी. Area (Sq. Kms.)	लोकसंख्या Population	लोकसंख्येतील बदल Variation Population	शेकडा बदल Percentage Variations	दर हजार पुरुषांमार्गे स्त्रिया Female per 1,000 males	दर चौरस कि. मी. मागे लोकसंख्या per Sq. Km. 1991	नागरी लोकसंख्येचे शेकडा प्रमाण Percentage of Urban population 1991	साक्षरतेचे शेकडा प्रमाण Literacy percentage 1981.	अनुसूचित जाती/ जमातीचे एकूण लोकसंख्येचा शेकडा प्रमाण Percentage of SC/ST to Total Population	State/Union Territories (2)
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)
1	आंध्रप्रदेश	2,75,045	6,65,08,008	5,35,49,673	+24.20	972	242	26.89	44.09	22.24	Andhra Pradesh
2	आसाम	78,438	2,24,14,322	1,98,96,843	+12.65	923	286	11.10	N.A.	20.23	Assam
3	अरुणाचल प्रदेश	83,743	8,64,558	6,31,839	+36.83	859	10	12.80	41.59	64.13	Arunachal Pradesh
4	बिहार	1,73,877	8,63,74,465	6,99,14,737	+23.54	911	479	13.14	38.48	22.22	Bihar
5	गुजरात	1,96,024	4,13,09,582	3,40,85,799	+21.19	934	211	34.49	61.29	22.32	Gujrat
6	गोवा	3,702	11,69,793	10,86,730	83,063	967	316	41.01	75.51	0.06	Goa
7	हरियाणा	44,212	1,64,63,648	1,29,22,618	+27.40	865	372	24.63	55.85	19.75	Haryana
8	हिमाचल प्रदेश	55,673	51,70,877	42,80,818	+20.79	976	93	8.69	63.86	29.56	Himachal Pradesh
9	जम्मू व काश्मीर	2,22,2336	77,18,700	59,87,389	+28.92	N.A.	76	23.83	N.A.	N.A.	Jammu and Kashmir
10	कर्नाटक	1,91,791	4,49,77,201	3,71,35,714	+21.12	960	235	30.92	56.04	20.64	Karnataka
11	केरळ	38,863	2,90,98,518	2,54,53,680	+14.32	1,036	749	26.69	89.81	11.01	Kerala
12	मध्य प्रदेश	4,43,446	6,61,81,170	5,21,78,844	+26.84	931	149	23.18	44.20	37.81	Madhya Pradesh
13	महाराष्ट्र	3,07,713	7,89,37,187	6,27,84,171	+25.73	934	257	38.69	64.87	20.37	Maharashtra
14	मणिपूर	22,327	18,37,149	14,20,953	+29.29	958	82	27.52	59.89	36.43	Manipur
15	मेघालय	22,429	17,74,778	13,35,819	+32.86	955	79	18.60	49.10	86.04	Meghalaya
16	मिझोरम	21,081	6,89,756	4,93,757	+39.70	921	33	46.10	82.27	94.87	Mizoram
17	नागालँड	16,579	12,09,546	7,74,930	+56.08	886	73	17.21	61.65	87.07	Nagaland
18	ओरिसा	1,55,707	3,16,59,736	2,63,70,271	+20.06	971	203	13.38	49.09	38.41	Orissa
19	पंजाब	50,362	2,02,81,969	1,67,88,915	+20.81	882	103	29.5	58.51	28.31	Punjab
20	राजस्थान	3,42,239	4,40,05,950	3,42,61,862	+28.44	910	121	22.88	38.55	29.73	Rajasthan
21	सिक्कीम	7,096	4,06,457	3,16,385	90,072	878	57	9.10	56.94	28.29	Sikkim
22	तामीलनाडू	1,30,058	5,58,58,948	4,84,08,077	+15.39	974	429	34.15	62.66	20.21	Tamil Nadu
23	त्रिपुरा	10,486	27,57,205	20,53,058	+34.30	945	263	15.30	60.44	47.31	Tripura
24	उत्तर प्रदेश	2,94,411	13,91,12,287	11,08,62,013	+25.48	879	473	19.84	41.60	21.25	Uttar Pradesh
25	पश्चिम बंगाल	88,752	6,80,77,965	5,45,80,647	+24.73	917	767	27.48	57.70	29.22	West Bengal
26	अन्डमान व निकोबार आयलँड	8,249	2,80,661	1,88,741	91,920	818	34	26.71	73.02	9.54	A and Nikobar Island
27	चंडीगढ़	114	6,42,015	4,51,610	1,90,405	790	101	89.69	77.81	16.51	Chandigarh
28	दरदा व नागर हवेली	491	1,38,477	1,03,676	34,801	952	107	8.47	40.71	80.96	Dadra and Nagar Haw
29	दिल्ली	1,483	94,20,844	62,20,406	+31.45	827	6,352	89.93	75.29	19.05	Delhi
30	लक्षद्वीप	32	51,707	40,249	11,458	943	1,616	56.31	81.78	93.15	Lakshadweep
31	पांडिचेरी	492	8,07,785	6,04,471	+23.64	979	1,642	64.00	74.74	16.25	Pondicherry
32	दिव आणि दमण	112	1,01,586			969	907	46.80	71.20	15.37	Dive and Daman
	भारत	32,87,263	84,63,02,688	68,51,84,692	+23.50	929	267	26.13	52.19	23.63	India

N.A.—उपलब्ध नाही / Not available.

टीप: *१९८१ ची जनगणनेनुसार गोवा, दिव व दमण यांची माहिती वेगळी उपलब्ध नाही./Note: *No separate information available for Goa, Dive and Daman as per 1981 Population census

आधार—भारताची जनगणना, १९९१.

Source—Population Census of India, 1991

क्षेत्रफल आणि लोकसंख्या / AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 1.15

जिल्ह्यावार अंदाजित लोकसंख्या
Districtwise projected population
1982-1991

(आकडे हजारत)
(figures in thousand)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	लोकसंख्या Population 1981 जनगणना/Census	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	District
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(2)
1	बृहन्मुंबई	8,243	8,478	8,725	8,966	9,212	9,473	9,733	10,008	10,275	10,556	10,853	Brihan Mumbai
2	थाने	3,352	3,446	3,543	3,634	3,736	3,840	3,939	4,049	4,153	4,261	4,379	Thane
3	रायगड	1,487	1,521	1,555	1,666	1,631	1,667	1,712	1,750	1,789	1,828	1,877	Raigad
4	रातनागिरी	2,111	2,182	2,250	2,327	2,399	2,480	2,557	2,643	2,731	2,815	2,901	Ratnagiri
5	नाशिक	2,992	3,042	3,096	3,158	3,222	3,279	3,345	3,404	3,465	3,542	3,605	Nashik
6	धुळे	2,050	2,092	2,125	2,173	2,214	2,256	2,299	2,343	2,387	2,433	2,486	Dhule
7	जळगाव	2,618	2,663	2,723	2,769	2,817	2,880	2,929	2,994	3,046	3,106	3,167	Jalgaon
8	अहमदनगर	2,708	2,760	2,814	2,877	2,934	2,985	3,051	3,111	3,180	3,243	3,307	Ahmednagar
9	पुणे	4,165	4,255	4,343	4,426	4,524	4,617	4,713	4,810	4,909	5,010	5,114	Pune
10	सातारा	2,039	2,086	2,125	2,179	2,228	2,270	2,320	2,379	2,432	2,486	2,533	Satara
11	सांगली	1,831	1,868	1,909	1,945	1,981	2,025	2,070	2,108	2,155	2,195	2,244	Sangli
12	सोलापूर	2,610	2,676	2,729	2,790	2,845	2,915	2,979	3,038	3,113	3,175	3,245	Solapur
13	कोल्हापूर	2,506	2,548	2,604	2,649	2,701	2,754	2,800	2,855	2,911	2,966	3,026	Kolhapur
14	औरंगाबाद	2,433	2,484	2,526	2,568	2,618	2,669	2,722	2,775	2,821	2,876	2,924	Aurangabad
15	परभणी	1,829	1,861	1,903	1,938	1,974	2,018	2,056	2,101	2,140	2,188	2,236	Parbhani
16	बीड	1,486	1,521	1,555	1,583	1,618	1,653	1,690	1,728	1,766	1,805	1,845	Beed
17	नांदेड	1,749	1,784	1,817	1,851	1,892	1,920	1,955	1,991	2,023	2,065	2,103	Nanded
18	उस्मानाबाद	2,231	2,279	2,322	2,374	2,420	2,473	2,528	2,577	2,634	2,693	2,737	Osmanabad
19	बुलढाणा	1,509	1,540	1,574	1,609	1,645	1,682	1,719	1,750	1,789	1,823	1,827	Buldhana
20	अकोला	1,827	1,861	1,903	1,931	1,974	2,011	2,056	2,094	2,140	2,180	2,221	Akola
21	अमरावती	1,861	1,900	1,935	1,978	2,015	2,060	2,098	2,145	2,193	2,234	2,283	Amravati
22	यवतमाळ	1,737	1,771	1,804	1,844	1,873	1,906	1,948	1,977	2,021	2,058	2,096	Yavatmal
23	वर्धा	927	943	971	992	1,014	1,037	1,053	1,084	1,100	1,132	1,149	Wardha
24	नागपूर	2,589	2,644	2,703	2,763	2,824	2,887	2,951	3,009	3,076	3,144	3,214	Nagpur
25	भंडारा	1,838	1,880	1,922	1,971	2,015	2,053	2,106	2,152	2,200	2,249	2,291	Bhandara
26	चंद्रपूर	2,056	2,092	2,125	2,166	2,214	2,256	2,292	2,335	2,380	2,425	2,479	Chandrapur
महाराष्ट्र राज्य		62,784	64,177	65,601	67,057	68,545	70,066	71,621	73,210	74,834	76,495	78,192	Maharashtra State

1. क्षेत्रफल आणि लोकसंख्या / AREA AND POPULATION
तक्ता क्रमांक / TABLE No. 1.16
सकून लोकसंख्येतील साक्षरतेचे दर / Literacy rate of total population
जनगणना / Population Census, 1991

अनु- क्रमांक Serial No.	जिल्हा District	साक्षर लोकसंख्या Literate Population									साक्षर लोकसंख्येची एकूण लोकसंख्येची टक्केवारी Literate Population as per- centage to above 0-6 age group			District (2)
		ग्रामीण/Rural			नगरी/Urban			एकूण/Total			व्यक्ती Persons	पुरुष Males	स्त्रिया Females	
		व्यक्ती Persons	पुरुष Males	स्त्रिया Females	व्यक्ती Persons	पुरुष Males	स्त्रिया Females	व्यक्ती Persons	पुरुष Males	स्त्रिया Females				
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(2)
1	बृहन्मुंबई				70,74,928	41,83,991	28,90,937	70,74,928	41,83,991	28,90,937	82.50	87.87	75.80	Brihan Mumbai
2	ठाणे	7,60,878	4,82,519	2,78,359	22,73,796	13,31,799	9,41,997	30,34,674	18,14,318	12,20,356	69.54	77.56	60.28	Thane
3	ससांगड	7,49,779	4,43,775	3,06,004	2,21,511	1,27,210	94,301	9,71,290	5,70,985	4,00,305	63.95	75.94	52.20	Raigad
4	रत्नागिरी	7,18,483	3,89,035	3,29,448	1,00,318	54,492	45,826	8,18,801	4,43,527	3,75,274	62.70	76.64	51.61	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	4,99,249	2,61,936	2,37,313	49,027	25,978	23,049	5,48,276	2,87,914	2,60,362	75.81	86.23	66.87	Sindhudurg
6	नाशिक	10,65,699	6,85,618	3,80,081	8,82,739	5,08,266	3,74,473	19,48,438	11,93,884	7,54,554	62.33	73.98	49.89	Nashik
7	पुणे	7,36,260	4,78,299	2,57,961	3,27,470	1,91,576	1,35,894	10,63,730	6,69,875	3,93,855	51.22	63.13	38.78	Dhule
8	जळगाव	11,36,626	7,23,184	4,13,442	5,58,173	3,27,412	2,30,761	16,94,799	10,50,596	6,44,203	64.30	77.46	50.34	jalgaon
9	आहमदनगर	13,36,114	8,61,172	4,74,942	4,74,942	3,47,051	2,04,389	1,42,662	16,83,165	10,65,561	61.03	75.30	45.99	Ahmednager
10	पुणे	13,67,991	8,55,174	5,12,817	19,27,237	11,02,995	8,24,242	32,95,228	19,58,169	13,37,059	71.05	81.56	59.77	Pune
11	सातारा	11,50,353	6,83,789	4,66,564	2,19,126	1,25,333	93,793	13,69,479	8,09,122	5,60,357	66.67	80.61	53.35	Satara
12	सांगली	8,48,442	5,25,457	3,22,985	3,15,650	1,82,778	1,32,872	11,64,092	7,08,235	4,55,857	62.61	74.83	49.94	Sangli
13	सोलापूर	9,57,665	6,36,648	3,21,017	5,36,797	3,23,697	2,13,100	14,94,462	9,60,345	5,34,117	56.39	70.08	41.73	Solapur
14	कोल्हापूर	11,81,652	7,25,529	4,36,123	5,33,072	3,08,793	2,24,279	16,94,724	10,34,322	6,60,402	66.94	80.33	53.08	Kolhapur
15	औरंगाबाद	5,84,570	4,02,394	1,82,176	4,40,882	2,67,974	1,72,908	10,05,452	6,70,368	3,35,084	58.98	72.93	39.64	Aurangabad
16	जालना	3,72,861	2,77,438	95,423	1,22,777	74,887	47,890	4,95,638	3,52,325	1,43,313	46.25	64.43	27.30	Jalna
17	परभणी	5,44,317	3,99,980	1,44,337	2,50,923	1,55,444	95,479	7,95,240	5,55,424	2,39,816	47.58	64.90	29.41	Parbhani
18	बीड	5,33,958	3,78,050	1,55,908	1,85,554	1,14,530	71,024	7,19,512	4,92,580	2,26,932	49.82	66.34	32.34	Beed
19	नांदेड	6,07,905	4,38,288	1,69,617	2,78,531	1,71,884	1,06,647	8,86,436	6,10,172	2,76,264	48.17	64.38	30.96	Nanded
20	उस्मानाबाद	4,47,977	2,96,097	1,51,880	1,12,353	68,888	43,465	5,60,330	3,64,985	1,95,345	54.27	68.39	39.16	Osmanabad
21	सातूर	5,49,326	3,65,656	1,83,670	1,94,230	1,20,106	74,124	7,43,556	4,85,762	2,57,794	55.57	70.47	39.74	Latur
22	बुलढाना	7,00,610	4,56,038	2,44,572	2,39,499	1,40,727	98,772	9,40,109	5,96,765	3,43,344	61.69	76.53	46.13	Buldhana
23	अकोला	7,89,158	4,95,916	2,93,242	4,04,784	2,29,911	1,74,873	11,93,942	7,25,827	4,68,115	65.83	77.63	53.28	Akola
24	अमरावती	8,01,325	4,73,016	3,28,309	4,88,400	2,73,468	2,14,932	12,89,725	7,46,484	5,43,241	70.06	78.40	61.13	Amravati
25	यवतमाळ	7,58,444	4,83,023	2,73,421	2,33,899	1,34,447	99,452	9,90,343	6,17,470	3,72,873	57.96	70.45	44.81	Yavatmal
26	वर्धा	4,33,366	2,54,615	1,78,751	2,01,068	1,12,098	88,970	6,34,434	3,66,713	2,67,721	69.95	78.33	61.02	Wardha
27	नागपूर	6,44,508	3,91,068	2,53,438	13,92,230	7,89,369	6,02,861	20,36,736	11,80,437	8,56,299	73.64	81.79	64.74	Nagpur
28	भंडारा	9,51,595	5,90,102	3,61,493	1,92,320	1,09,844	82,476	11,43,915	6,99,946	4,43,969	64.69	78.82	50.44	Bhandara
29	चंद्रपूर	5,63,324	3,56,767	2,06,557	3,15,512	1,85,708	1,29,804	8,78,836	5,42,475	3,36,361	59.41	71.30	46.81	Chandrapur
30	गडचिरोली	2,36,109	1,60,246	75,863	40,740	24,632	16,108	2,76,849	1,84,878	91,971	42.89	56.56	28.87	Gadchiroli
	महाराष्ट्र एकूण	2,19,86,542	1,39,70,829	80,15,713	2,04,80,597	1,19,72,626	84,87,971	4,24,47,139	2,59,43,455	1,65,03,684	64.87	76.56	52.32	Maharashtra St

आधार :- भारतीय जनगणना १९९१, मासिका १४ भाग २ (ब)
Source :- Population Census of India, 1991, Series 14 part II (B)

1. क्षेत्रफल आणि लोकसंख्या / AREA AND POPULATION

तबला क्रमांक / TABLE No. 1.17

अनुसूचित जातीच्या लोकसंख्येतील साक्षरतेचे प्रमाण / Literacy rate of Scheduled Castes

जनगणना / Population Census, 1991

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	साक्षर लोकसंख्या / Literate Population									साक्षर लोकसंख्येची एकूण लोकसंख्येची टक्केवारी Literate population as percentage of total population	District
		ग्रामीण /Rural			नागरी/Urban			एकूण/Total				
		एकूण Persons	पुरुष Males	स्त्रिया Females	एकूण Persons	पुरुष Males	स्त्रिया Females	एकूण Persons	पुरुष Males	स्त्रिया Females		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(2)
1	बुधनूर				3,84,262	2,36,347	1,47,915	3,84,262	2,36,347	1,47,915	59.40	Brihan Mumbai
2	ठाणे	27,345	16,996	10,349	1,115,028	70,969	44,059	1,42,373	87,965	54,408	52.38	Thane
3	रायगड	18,382	10,913	7,469	8,789	5,168	3,621	27,171	16,081	11,090	52.49	Raigad
4	रत्नागिरी	12,335	7,025	5,310	2,226	1,311	915	14,561	8,336	6,225	53.17	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	23,205	12,615	10,590	2,256	1,268	988	25,461	13,883	11,578	59.95	Sindhudurg
6	नाशिक	77,028	52,101	24,927	83,367	50,744	32,623	1,60,395	1,02,845	57,550	49.09	Nashik
7	धुळे	41,625	29,236	12,389	20,074	12,550	7,524	61,690	41,786	19,913	45.92	Dhule
8	जळगाव	82,520	58,709	23,811	43,138	27,074	16,064	1,25,658	85,783	39,875	42.59	Jalgaon
9	अहमदनगर	1,40,124	95,508	44,616	35,348	22,091	13,257	1,75,472	1,17,599	57,873	41.93	Ahmednagar
10	पुणे	97,705	64,399	33,306	2,06,463	1,25,913	80,550	3,04,168	1,90,312	1,13,856	48.20	Pune
11	सातारा	91,395	58,699	32,696	20,216	12,437	7,824	1,11,656	71,136	40,520	47.92	Satara
12	सांगली	89,896	58,836	31,060	34,452	21,225	13,227	1,24,348	80,061	44,287	44.82	Sangli
13	सोलापूर	1,22,354	88,024	34,330	64,324	41,099	23,225	1,86,678	1,29,123	57,555	37.49	Solapur
14	कोल्हापूर	1,32,438	88,287	44,151	39,952	21,886	18,066	1,72,390	1,10,173	62,217	45.24	Kolhapur
15	औरंगाबाद	58,723	43,997	14,726	61,924	40,877	21,047	1,20,647	84,874	35,773	39.52	Aurangabad
16	जालना	38,323	29,890	8,433	10,729	7,107	3,622	49,052	36,997	12,055	27.80	Jalna
17	परभणी	46,928	36,358	10,570	21,028	14,273	6,755	67,956	50,631	17,325	29.13	Parbhani
18	बीड	59,613	44,046	15,567	19,305	18,242	6,663	79,518	57,288	22,230	32.55	Beed
19	नांदेड	99,422	73,779	25,643	33,277	22,287	10,990	1,32,699	96,066	36,633	31.38	Nanded
20	उस्मानाबाद	58,250	41,344	16,906	13,920	8,960	4,960	72,170	50,304	21,866	34.60	Osmanabad
21	लातूर	8,334	59,146	24,201	25,771	17,098	8,683	1,09,118	76,234	32,884	34.15	Latur
22	बुलढाना	67,330	47,598	19,732	19,223	12,339	6,884	86,553	59,937	26,616	39.94	Buldhana
23	अकोला	86,528	58,202	28,326	32,058	19,673	12,385	1,18,586	77,875	40,711	44.82	Akola
24	अमरावती	1,41,421	88,326	53,095	55,027	32,778	22,249	1,96,448	1,21,104	75,344	51.09	Amravati
25	यवतमाळ	82,751	53,084	29,667	25,013	14,837	10,176	107,764	67,921	39,843	47.51	Yavatmal
26	वर्धा	59,639	35,638	24,001	27,623	15,816	11,807	87,262	51,454	35,808	58.18	Wardha
27	नागपूर	1,16,465	71,054	45,411	2,52,191	1,41,326	1,10,865	3,68,656	2,12,380	1,56,276	59.53	Nagpur
28	भंडारा	1,75,748	1,07,276	68,372	34,093	19,533	14,560	2,09,841	1,26,809	82,932	59.03	Bhandara
29	चंद्रपूर	96,573	60,307	36,266	61,139	36,877	24,262	1,57,712	97,184	60,528	52.65	Chandrapur
30	गडचिरोली	35,494	23,211	12,283	6,763	4,096	2,667	42,257	27,307	14,950	44.02	Gadchiroli
	महाराष्ट्र एकूण	22,62,907	15,14,604	7,48,203	17,59,624	10,71,191	6,88,433	40,22,531	25,85,795	14,36,636	45.93	Maharashtra State

1. क्षेत्रफल आणि लोकसंख्या / AREA AND POPULATION
 तक्ता क्रमांक / TABLE No. 1.18
 अनुसूचित जमातीच्या लोकसंख्येतील साक्षरतेचे प्रमाण / Literacy rate of Scheduled Tribes
 जनगणना / Population Census, 1991

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा (2)	साक्षर लोकसंख्या/Literate Population									साक्षर लोकसंख्येची एकूण लोकसंख्येशी टक्केवारी Literate population as percentage of total population	District (2)
		ग्रामीण/Rural			नागरी/Urban			एकूण/Total				
		एकूण Persons	पुरुष Males	स्त्रिया Females	एकूण Persons	पुरुष Males	स्त्रिया Females	एकूण Persons	पुरुष Males	स्त्रिया Females		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(2)
1	बृहन्मुंबई	60,054	34,407	25,647	60,054	34,407	25,647	54.98	Brihan Mumbai
2	ठाणे	1,49,871	1,12,142	37,729	44,797	28,598	16,199	20.47	Thane
3	रायगड	39,224	26,714	12,510	9,158	5,631	3,527	20.68	Raigad
4	रत्नागिरी	3,621	2,474	1,147	481	361	120	27.63	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	1,869	1,071	798	138	85	53	51.55	Sindhudurg
6	नाशिक	1,85,032	1,31,124	53,908	30,425	19,254	11,171	23.15	Nashik
7	धुळे	1,77,576	1,28,703	48,873	17,316	10,448	6,868	18.71	Dhule
8	जळगाव	69,410	51,103	18,307	1,650	1,10,386	6,064	27.38	Jalgaon
9	अहमदनगर	52,097	38,842	13,255	4,977	3,617	1,360	23.35	Ahmednagar
10	पुणे	55,420	38,606	16,814	17,819	13,673	4,146	33.85	Pune
11	सातारा	6,460	4,091	2,369	1,308	809	499	42.35	Setara
12	सांगली	4,005	2,652	1,353	779	439	346	44.36	Sangli
13	सोलापूर	9,983	7,248	2,735	8,515	5,508	3,007	38.36	Solapur
14	कोल्हापूर	6,449	4,128	2,321	1,071	665	406	50.85	Kolhapur
15	औरंगाबाद	15,673	12,351	3,322	5,541	3,500	2,041	25.41	Aurangabad
16	जालना	5,505	4,404	1,101	1,482	926	556	24.69	Jalna
17	परभणी	25,161	19,888	5,273	4,068	2,717	1,351	26.22	Parbhani
18	बीड	4,558	3,535	1,023	1,487	924	563	29.47	Beed
19	नांदेड	67,349	50,777	16,572	1,070	7,243	3,527	28.31	Nanded
20	उस्मानाबाद	5,750	4,179	1,571	11,773	784	389	30.46	Osmanabad
21	लातूर	10,455	7,510	2,945	2,140	1,406	734	31.56	Latur
22	बुलढाना	27,832	20,076	7,756	4,077	2,892	1,185	32.51	Buldhana
23	अकोला	52,464	35,235	17,229	11,325	6,610	4,715	40.97	Akola
24	अमरावती	93,568	61,629	31,939	19,167	11,295	7,872	35.63	Amravati
25	यवतमाळ	1,34,780	92,226	42,554	15,517	9,447	6,070	33.71	Yavatmal
26	वर्धा	61,988	38,063	23,925	14,689	8,526	6,163	46.08	Wardha
27	नागपूर	98,285	62,378	35,907	1,37,951	80,931	57,020	51.61	Nagpur
28	भंडारा	1,21,346	80,720	40,626	12,896	7,633	5,263	43.33	Bhandara
29	चंद्रपूर	1,11,108	72,601	38,507	25,656	15,893	9,763	39.17	Chandrapur
30	गडचिरोली	68,523	48,731	19,792	6,652	4,575	2,077	24.36	Gadchiroli
महाराष्ट्र एकूण		16,65,362	11,63,201	5,02,161	4,87,879	2,99,183	1,88,696	29.33	Maharashtra State

आधार-भारताची जनगणना, १९९१, मालिका १४.
 Source.—Population Census of India, 1991, Series 14.

1. क्षेत्रफल आणि लोकसंख्या / AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 1.19

विगण्येती व्यवसायातील कामगारांचे मुख्य व्यवसायगटानुसार वर्गीकरण

Occupational classification of persons at work other than cultivation into main divisions

जनगणना / Population Census, 1981

अनुक्रमांक (Serial No.)	जिल्हा	ग्रामीण नागरी एकूण	भेदेवार्द्धक, तंत्र विशारद आणि तत्सम लोक Professional, technical and related workers	प्रशासकीय, कार्यकारी आणि व्यवस्थापकीय काम करणारे Administrative, executive and managerial workers	कारकून व तत्सम काम करणारे Clerical and related workers	विक्रेते Sales workers	सेवा क्षेत्रातील Service workers	शेतकरी, मत्स्य- व्यवसाय करणारे, फासे पारधी, लाकूडतोडे आणि तत्सम काम करणारे Farmers, fishermen, hunters, loggers and related workers	उत्पादन व तत्सम क्षेत्रा- तील, परिवहन सामुग्री चालक आणि मजूर Production and related workers, transport equipment operators and labourers	अवर्गीकृत Workers not classified by occupations	एकूण Total	Rural Urban Total	District
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(3)	(2)
1	मुहामुंबई	ग्रामीण										R	Brihan Mumbai
		नागरी	2,20,685	1,36,395	4,00,221	3,99,108	2,87,363	28,703	12,75,066	1,06,869	28,54,410	U	
		एकूण	2,20,685	1,36,395	4,00,221	3,99,108	2,87,363	28,703	12,75,066	1,06,869	28,54,410	T	
2	ठाणे	ग्रामीण	15,699	4,219	20,840	18,048	13,822	26,213	1,46,630	21,146	2,66,611	R	Thane
		नागरी	38,652	15,076	68,030	53,542	30,897	4,670	2,38,177	30,442	4,79,486	U	
		एकूण	54,351	19,295	88,870	71,582	44,719	30,883	3,84,807	51,588	7,46,097	T	
3	रायगड	ग्रामीण	10,339	2,792	10,185	9,394	8,269	16,135	64,399	3,974	1,25,487	R	Raigad
		नागरी	6,438	2,260	7,669	9,436	6,543	3,859	24,577	1,663	62,445	U	
		एकूण	16,777	5,052	17,854	18,830	14,812	19,994	88,976	5,637	1,87,932	T	
4	रत्नागिरी	ग्रामीण	18,583	2,712	12,513	15,585	9,431	29,480	55,626	3,658	1,47,587	R	Ratnagir
		नागरी	5,695	1,763	7,130	6,131	4,850	1,476	13,597	747	41,429	U	
		एकूण	24,278	4,475	19,643	21,716	14,321	30,956	69,223	4,405	1,89,016	T	
5	नाशिक	ग्रामीण	15,207	2,506	11,544	13,654	8,171	11,259	62,304	5,694	1,30,340	R	Nasik
		नागरी	21,207	11,836	26,504	30,983	19,459	3,195	1,31,093	6,185	2,50,464	U	
		एकूण	36,414	14,342	38,048	44,637	27,630	14,454	1,93,397	11,879	3,80,804	T	
6	धुळे	ग्रामीण	10,419	1,518	7,841	11,216	6,165	11,114	30,503	4,168	82,944	R	Dhule
		नागरी	7,767	3,801	10,833	15,836	8,478	2,261	37,911	1,941	88,328	U	
		एकूण	18,186	5,319	18,674	27,052	14,643	13,375	68,414	6,109	1,71,272	T	

7	जळगाव	भा	15,868	2,364	11,579	15,950	8,330	11,836	46,387	5,904	1,18,212	R	Jafgaon
		ना	11,110	4,666	15,989	23,668	12,141	2,382	57,473	4,905	1,32,332	U	
		ए	26,973	7,030	27,568	39,618	20,471	14,218	1,03,860	10,809	2,50,544	T	
8	अहमदनगर	भा	20,349	3,408	16,101	17,793	13,378	14,765	82,048	8,345	1,76,167	R	Ahmednagar
		ना	10,335	8,302	12,879	12,776	10,196	1,402	37,864	2,895	96,651	U	
		ए	30,684	11,710	28,980	30,569	23,574	16,167	1,19,912	11,240	2,72,838	T	
9	पुणे	भा	18,620	3,681	17,185	15,875	13,595	18,220	90,312	11,301	1,88,790	R	Pune
		ना	57,997	37,097	79,390	54,753	56,225	7,839	2,61,449	17,659	5,72,409	U	
		ए	76,617	40,778	96,575	70,628	69,820	26,059	3,51,761	28,960	7,61,199	T	
10	सातारा	भा	18,779	2,882	14,968	12,766	8,718	9,746	59,234	6,601	1,33,691	R	Satara
		ना	8,611	3,185	9,286	10,161	6,848	1,313	22,404	873	62,681	U	
		ए	27,390	6,067	24,254	22,927	15,566	11,059	81,638	7,474	1,96,372	T	
11	सांगली	भा	15,201	2,590	11,993	6,988	5,840	9,613	41,910	3,803	99,938	R	Sangli
		ना	9,770	2,752	11,695	13,004	7,588	1,252	37,965	2,285	86,312	U	
		ए	24,971	5,342	23,688	21,992	13,428	10,865	79,875	6,088	1,86,250	T	
12	सोलापूर	भा	12,885	2,800	9,709	13,784	9,424	25,767	62,676	4,978	1,42,022	R	Solapur
		ना	15,717	5,496	19,417	28,892	16,174	2,409	1,19,311	4,421	2,11,838	U	
		ए	28,602	8,296	29,126	42,676	25,598	28,176	1,81,987	9,399	3,53,860	T	
13	कोल्हापूर	भा	14,790	3,236	15,868	10,706	8,336	7,791	69,880	6,684	1,37,290	R	Kolhapu
		ना	13,144	7,922	20,097	21,851	13,273	1,808	79,943	3,225	1,81,263	U	
		ए	27,934	11,158	35,965	32,557	21,809	9,599	1,49,823	9,909	2,98,553	T	
14	औरंगाबाद	भा	11,048	1,932	8,979	12,623	8,154	9,925	42,256	4,309	99,227	R	Aurangabad
		ना	14,271	7,272	19,675	14,327	13,321	2,424	55,709	3,400	1,30,401	U	
		ए	25,319	9,204	28,654	26,950	21,475	12,349	97,965	7,709	2,29,628	T	
15	परभणी	भा	7,457	1,091	5,135	9,768	6,438	21,275	37,128	2,018	90,309	R	Parbhani
		ना	7,802	3,972	10,370	13,515	8,247	2,370	26,724	1,553	74,555	U	
		ए	15,259	5,063	15,505	23,283	14,685	23,645	63,852	3,571	1,64,864	T	
16	बीड	भा	7,757	1,249	6,055	7,952	5,840	16,465	30,749	2,322	78,388	R	Beed
		ना	6,424	3,712	7,211	5,596	5,381	1,016	18,210	705	48,253	U	
		ए	14,181	4,961	13,266	13,548	11,221	17,481	48,959	3,027	1,26,641	T	
17	नांदेड	भा	8,285	2,512	7,424	10,431	7,540	19,613	35,673	2,689	94,167	R	Nanded
		ना	7,638	4,216	9,826	10,377	7,326	1,618	26,145	1,584	88,733	U	
		ए	15,923	6,728	17,250	20,808	14,866	21,231	61,818	4,273	1,62,900	T	
18	उस्मानाबाद	भा	13,419	2,529	8,753	12,524	7,935	19,934	36,644	3,360	1,05,101	R	Osmanaba
		ना	8,597	2,541	9,371	11,118	8,463	1,528	22,937	1,062	65,638	U	
		ए	22,018	5,070	18,124	23,642	16,398	21,462	59,581	4,442	1,70,739	T	
19	बुलढाणा	भा	8,527	1,176	5,546	9,536	4,163	4,731	25,895	1,216	60,788	R	Buldhana
		ना	6,150	3,278	8,318	9,899	6,678	1,208	17,876	658	54,066	U	
		ए	14,677	4,454	13,864	19,435	10,841	5,939	43,771	1,874	1,14,854	T	

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 1.19—Contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(3)	(2)
20	अकोला	सा	10,543	1,096	7,352	9,158	5,947	4,229	29,677	1,682	69,685	R	Akola
		ना	7,948	3,982	11,750	16,154	11,334	1,625	35,844	928	89,564	U	
		ए	18,491	5,078	19,102	25,312	17,281	5,854	65,521	2,610	1,59,249	T	
21	अमरावती	सा	10,140	1,438	7,339	7,594	4,564	9,294	23,108	2,226	65,703	R	Amravati
		ना	11,286	3,785	14,046	18,552	11,683	2,923	42,789	2,258	1,07,322	U	
		ए	21,426	5,223	21,385	26,146	16,247	12,217	65,897	4,484	1,73,025	T	
22	यवतमाळ	सा	9,438	371	7,228	10,488	5,453	6,630	33,614	3,218	76,440	R	Yavatmal
		ना	6,341	934	8,187	10,143	6,036	1,107	19,364	1,508	53,618	U	
		ए	15,779	1,305	15,415	20,631	11,489	7,737	52,978	4,726	1,30,058	T	
23	वर्धा	सा	5,803	725	4,328	4,300	2,738	4,903	18,730	2,686	44,213	R	Wardha
		ना	4,895	2,044	7,195	7,507	4,362	607	19,920	904	47,415	U	
		ए	10,698	2,769	11,523	11,787	7,100	5,510	38,650	3,590	91,628	T	
24	नागपूर	सा	7,828	1,256	7,020	6,181	6,610	12,894	72,140	3,403	1,17,332	R	Nagpur
		ना	34,566	10,593	51,378	51,493	32,587	5,874	1,74,865	9,127	3,70,484	U	
		ए	42,394	11,849	58,398	57,674	39,197	18,768	2,47,005	12,530	4,87,816	T	
25	भंडारा	सा	11,022	2,074	9,301	10,131	7,672	12,761	1,12,164	5,595	1,70,720	R	Bhandara
		ना	5,612	891	7,606	9,434	4,906	908	30,777	916	61,050	U	
		ए	16,634	2,965	16,907	19,565	12,578	13,669	1,42,941	6,511	2,31,770	T	
26	चंद्रपूर	सा	12,360	4,373	11,137	10,714	10,040	23,247	62,337	4,629	1,38,833	R	Chandrapur
		ना	6,018	859	8,269	7,380	5,500	1,649	33,122	1,079	63,875	U	
		ए	18,378	5,232	19,406	18,094	15,540	24,896	95,459	5,708	2,02,708	T	
महाराष्ट्र राज्य	सा	3,10,358	56,529	2,55,923	2,85,154	1,96,572	3,57,839	13,72,024	1,25,608	29,60,007	R	Maharashtra State	
	ना	5,54,678	2,88,630	8,61,944	8,65,636	6,05,899	87,312	28,61,111	2,09,810	63,35,020	U		
	ए	8,65,036	3,45,159	11,17,868	11,50,790	8,02,470	4,45,151	42,33,134	3,35,418	92,95,027	T		

1. क्षेत्रफल व लोकसंख्या / AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 1.20

राज्यातील विगरेती व्यवसायातील कामगारांचे व्यवसायानुसार वर्गीकरण (विभाग, गट वगैरे प्रमाणे)

Occupational classification of persons at work other than cultivation (according to divisions, groups etc.)

जनगणना / Population Census, 1981

विभाग, गट (राष्ट्रीय उद्योग वर्गीकरण)	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नगरी Urban	Division, group (National Classification of Occupation)
(1)	(2)	(3)	(4)	(1)
01-व्यावसायिक, तांत्रिक व संबंधी कामगार	8,65,036	3,10,358	5,54,678	Professional, technical and related workers
00-भौतिक शास्त्रज्ञ	10,451	1,176	9,275	Physical Scientists
01-भौतिक शास्त्र तंत्रज्ञ	3,137	652	2,485	Physical Science technicians
02-वास्तु शास्त्रज्ञ, अभियंता, तंत्रशास्त्रज्ञ व सर्वेक्षक	66,658	9,102	57,556	Architects, engineers, technologists and surveyors.
03-अभियानित्री तंत्रज्ञ	47,030	7,823	39,207	Engineering technicians
04-विमान व जहाजावरील अधिकारी	3,295	57	3,238	Air crafts and ships officers
05-जीव शास्त्रज्ञ	6,809	2,073	4,736	Life scientists
06-जीवशास्त्र तंत्रज्ञ	7,905	3,727	4,178	Life science technicians
07-भिषक व शल्य चिकित्सक (दंत वैद्यकीय व पशुवैद्यकीय शल्य चिकित्सक धरून)	61,932	19,078	42,854	Physicians and surgeons (including dental and veterinary surgeons).
08-भुषणा व इतर वैद्यकीय तंत्रज्ञ	75,327	25,304	50,023	Nursing and other medical health technicians
09-शास्त्रीय, वैद्यकीय व तांत्रिक व्यक्ती	7,023	635	6,388	Scientific, medical and technical persons
10-गणितज्ञ, आकडे शास्त्रज्ञ व संबंधी कामगार	1,709	103	1,606	Mathematicians, statisticians and related Workers.
11-अर्थशास्त्रज्ञ व संबंधी कामगार	193	15	178	Economists and related workers
12-लेखापाल, लेखापरिक्षक व संबंधी कामगार	62,105	3,099	59,006	Accountants, auditors and related workers
13-समाज शास्त्रज्ञ व संबंधी कामगार	17,236	8,914	8,322	Social scientists and related workers
14-कायदा शास्त्रज्ञ	17,341	1,692	15,649	Jurists
15-शिक्षक	4,05,397	2,08,097	1,97,900	Teachers
16-कवि, लेखक, पत्रकार व संबंधी कामगार	4,692	211	4,481	Poets, authors, journalists and related workers.
17-शिल्पकार, रंगारी, छायाचित्रकार व संबंधी निर्मिती कलाकार.	16,854	1,456	15,398	Sculptors, painters, photographers and related creative artists.
18-स्वरशिली व प्रयोग करणारे कलावंत	20,552	6,006	14,546	Composers and performing artists
19-अवर्गीकृत व्यावसायिक कामगार	28,787	11,136	17,651	Professional workers n. e. c.
2- प्रशासकीय, कार्यकारी व व्यवस्थापकीय कामगार	3,45,159	56,529	2,88,630	Administrative, executive and managerial workers.
20-निवडून आलेले व विधिमंडळीय पदाधिकारी	5,554	3,860	1,694	Elected and legislative officials
21-शासकीय व स्थानिक संस्थांचे प्रशासनिक व कार्यकारी पदाधिकारी.	52,463	17,905	34,558	Administrative and executive officials Government and local bodies.
22-संचालक व व्यवस्थापक, घाऊक व किरकोळ व्यापार	88,423	14,791	73,632	Working proprietors, directors and managers, wholesale and retail trade.
23-संचालक व व्यवस्थापक, आर्थिक संस्था	18,145	2,746	15,399	Directors and managers, financial institutions
24-मालक, संचालक व व्यवस्थापक, खानकाम, बांधकाम वस्तुनिर्माण व तत्सम उद्योग.	1,15,278	8,110	1,07,168	Working proprietors, directors and managers, mining, construction, manufacturing and related concerns.
25-मालक, संचालक, व्यवस्थापक व संबंधित कार्यकारी अधिकारी, परिवहन, साठवण व दूरध्वनि.	16,255	1,625	14,630	Working proprietors, directors, managers and related executives, transport, storage and communications.
26-मालक, संचालक व व्यवस्थापक-इतर सेवा	39,649	6,316	33,333	Working proprietors, directors and managers other services.
29-इतर न उल्लेखिलेले प्रशासकीय कार्यकारी व इतर व्यवस्थापकीय कामगार.	9,389	1,173	8,216	Administrative, executive and managerial workers n. e. c.

संज्ञा क्रमांक / TABLE No. 1.20—Contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(1)
D- 3-लिपिक व संबंधी कामगार	11,17,867	2,55,923	8,61,944	Clerical and related workers
30-लिपिक व इतर पर्यवेक्षक	1,23,688	18,132	1,05,556	Clerical and other supervisors
31-ग्राम अधिकारी	53,292	44,849	8,443	Village officers
32-सुपुत्रेखक, टंकक, चिट्ठांक टंकक	63,311	3,381	59,930	Stenographers, typists and card and type punching operators.
33-लेखाकार, रोखपाल व संबंधी कामगार	1,19,215	15,606	1,03,609	Book keepers, cashiers and related workers
34-गणक यंत्र चालक	2,754	361	2,393	Computing machine operators
35-लिपिक व संबंधी कामगार	6,48,423	1,39,226	5,09,197	Clerical and related workers
36-परिवहन व दळपवळण पर्यवेक्षक	22,663	6,934	15,729	Transport and communication supervisors
37-परिवहन, वाहक व रक्षक	34,926	11,713	23,213	Transport, conductors and guards
38-डाक वितरक व संबंधी कामगार	26,421	12,914	13,507	Mail distributors and related workers
39-दूरध्वनी व तार चालक	23,173	2,807	20,366	Telephone and telegraph operators
D- 4-विक्रेते	11,50,790	2,85,154	8,65,636	Sales workers
40-घाऊक व किरकोळ व्यापारी व दुकानदार	6,15,260	1,98,328	4,16,932	Merchants and shopkeepers, wholesale and retail trade.
41-वस्तुनिर्माण प्रतिनिधी	17,895	3,526	14,369	Manufacture agents
42-तंत्रिक विक्रेते व वाणिज्यिक प्रवासी	4,686	286	4,400	Technical salesmen and commercial travellers.
43-विक्रेते, मदतनीस व संबंधी कामगार	4,48,739	76,436	3,72,303	Salesmen, shop assistants and related work
44-विमा, स्यावर भालमत्ता, डेवी व व्यवसाय सेवा-विक्रेते व लिलावदार	47,682	2,789	44,793	Insurance, real estate, securities and busin service salesmen and auctioneers.
45-सावकार व तारण व्यवसायी	3,172	361	2,811	Money-lenders and pawn brokers
49-इतर अवर्गीकृत विक्री कामगार	13,457	8,430	10,027	Sales workers n. e. c.
D- 5-सेवा कामगार	8,02,471	1,96,572	6,05,899	Service workers
50-उपहार गृह व खानावळ चालक	57,952	23,703	34,249	Hotel and restaurant keepers
51-गृहचालक, अधोशिका व उपस्थापक (घरगुती व संस्थांचे)	2,641	461	2,180	House keepers, matrons and stewards (Domestic and institutional).
52-स्वयंपाकी, वादपी, कलत व इतर तत्संबंधी कामगार (घरगुती व संस्थांचे)	1,48,319	23,352	1,24,967	Cooks, waiters, bartenders and related workers (domestic and institutional).
53-इतर न उल्लेखिलेले, घरकाम करणारे व घर व्यवस्था पहाणारे	1,26,679	11,982	1,14,697	Maids and other house keeping service Workers n. e. c.
54-दुमारात राखणदार, सफाईगीर, स्वच्छक आणि तत्सम कामगार	1,16,019	19,439	96,560	Building care takers, sweepers, cleaners and related workers.
55-धुलाई कामगार व इस्त्री करणारे	40,450	11,582	28,858	Launders, dry cleaners and pressers
56-केशप्रसाधनकार, म्हावी, प्रसाधनकार व इतर	77,884	47,928	29,956	Hair dressers, barbers, beauticians and related workers.
57-रक्षा सेवा कामगार	2,14,844	54,277	1,60,557	Protective service workers
59-इतर अवर्गीकृत सेवा कामगार	17,681	3,847	13,836	Service workers n. e. c.
D- 6-शेतकरी, मच्छिमार, फासेपारपी, लाकूडतोड आणि तत्सम कामगार	4,45,151	3,57,839	87,312	Farmers, fishermen, hunters, loggers and related workers.
60-शेतमळे, दुग्धव्यवसाय व इतर व्यवस्थापक आणि पर्यवेक्षक	9,472	5,390	4,082	Farm plantation, dairy and other managers and supervisors.
61-शेतकरी	1,575	1,143	432	Cultivators
62-शेतकऱ्यांव्यतिरिक्त इतर शेती कामगार	61,214	49,331	11,883	Farmers, other than cultivators
63-शेतमजूर				Agricultural labourers
64-मळे मजूर आणि तत्सम कामगार	7,595	6,684	911	Plantation labourers and related workers
65-इतर शेती कामगार	2,26,216	1,85,836	40,380	Other farm workers
66-जंगल कामगार	59,386	48,926	10,460	Forestry workers
67-शिकारी आणि तत्सम कामगार	3,035	2,815	220	Hunters and related workers
68-मच्छिमार आणि तत्सम कामगार	76,660	57,14	18,946	Fishermen and related workers
D-7-8-9-उत्पादन व तत्सम क्षेत्रातील आणि परिवहन सामग्री चालक आणि मजूर	42,33,135	13,72,024	28,61,111	Production and related workers, transport equipment operators and labourers.
71-खान कामगार, रंगड खान कामगार, विहिरी बोदपारे आणि तत्सम कामगार	86,215	26,076	10,139	Miners, quarrymen, well drillers and relate workers.
72-धातुवर प्रक्रिया करणारे	63,041	18,861	44,180	Metal processors
73-लाकूडकाम करणारे	14,967	4,489	10,478	Wood preparation workers
74-रासायनिक प्रक्रिया करणारे व इतर	84,207	16,092	68,115	Chemical processors and related workers

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 1.20—contd.

(1)	(2)	(3)*	(4)	(1)
75-कतारकार, विणकर, रंगारी आणि तत्सम कामगार	6,11,144	1,04,261	5,06,883	Spinners, weavers, knitters, dyers and related workers.
76-कातडी कमावणारे, डोंगर खरेदी करणारे, केसळ कातडी कमावणारे.	3,883	1,597	2,286	Tanners, fellmongers and pelt dressers
77-अन्न व पेये करणारे कामगार	1,66,914	84,572	82,342	Food and beverage processors
78-तंबाखू व तंबाखूचे पदार्थ करणारे	1,38,693	77,920	60,773	Tobacco preparers and tobacco product makers.
79-शिमी, पोशाख शिवणारे, शिंसाई कामगार व रज्जक	2,67,533	1,02,314	1,65,219	Tailors, dress makers, sewers, upholsterers
80-पादत्राण कारागीर आणि चामड्याच्या वस्तू बनविणारे	74,616	36,486	38,130	Shoemakers and leather goods makers
81-सुतार, लाकडाची कपाटे व लाकडाचे तत्सम काम करणारे	2,07,621	95,385	1,12,236	Carpenters, cabinet and related wood workers.
82-रागडकोडे व कारागीर	47,049	33,796	13,253	Stone cutters and carvers
83-ओंदार, अवजारे बनविणारे व यांत्रिक अवजारे चालक	2,16,316	57,600	1,58,716	Blacksmiths, tool makers and machine tool operators.
84-यंत्र जोडारी, यंत्रे उभारणारे आणि अचूक अवजारे तयार करणारे.	3,27,860	56,327	2,71,533	Machinery fitters, machine assemblers and precision instrument makers (except electrical).
85-वीज जोडारी व संबंधीत वीज व इलेक्ट्रॉनी कामगार	1,86,614	55,774	1,30,840	Electrical fitters and related electrical and electronic workers.
86-प्रक्षेपण केंद्र व ध्वनी उपकरणे चालक आणि चलचित्र प्रक्षेपक.	4,101	843	3,258	Broadcasting station and sound equipment operators and cinema projectionists.
87-नाळ कारागीर, संधाता, धातुचे पत्रे व बांधकामासाठी पत्रे तयार करणारे व उभारणारे.	63,213	11,734	51,479	Plumbers, welders, sheet metal and structural metal preparers and erectors.
88-जवाहीर व मौल्यवान धातुचे काम करणारे धातु कोरक (प्रवाई व्यतिरिक्त).	60,335	16,665	43,670	Jewellery and precious metal workers and metal engravers (except printing).
89-गंध कारागीर, कुंभार व तत्सम कामगार	1,05,736	68,447	37,289	Glass formers, potters and related workers
90-रबर, प्लॅस्टिकच्या वस्तू करणारे	41,409	6,620	34,789	Rubber and plastic product makers
91-कागद व पुड्याच्या वस्तू बनविणारे	11,369	2,853	8,516	Paper and paper board product makers
92-मुद्रण व तत्सम व्यवसायातील कामगार	65,179	6,466	58,712	Printing and related workers
93-रंगारी	41,438	4,788	36,650	Painters
94-उत्पादन उद्योगातील तत्सम इतर न उल्लेखित कामगार	1,04,071	59,521	44,550	Production and related workers n. e. c.
95-ब्रिजा रचणारे व इतर बांधकाम कामगार	3,05,655	1,63,062	1,42,593	Brick layers and other construction workers
96-मिथर इंजिने व तत्सम उपकरण चालक व बंगणकार	39,670	13,164	26,506	Stationary, engines and related equipment operators, oilers and greasers.
97-अवजळ सामान हाताळणारे व तत्सम यंत्रांचे चालक माल चढविणारे व उतरविणारे.	2,37,864	48,368	1,89,496	Material handling and related equipment operators, loaders and unloaders.
98-परिवहन उपकरण चालक	3,72,771	84,762	2,88,009	Transport equipment operators
99-इतर अवर्गीकृत कामगार	3,33,652	1,13,181	2,20,471	Labourers n. e. c.
X-व्यावसायिक वर्गीकरण न केलेले कामगार	3,35,418	1,25,608	2,09,810	Workers not classified by occupations
XI-काम शोधणारे नवीन कामगार				New workers seeking employment
XI-वर्गवारी करता न येण्यासारखे किंवा अपुऱ्या वर्णनावे व्यवसाय सांगणारे.	2,08,042	81,133	1,26,849	Workers reporting occupations unidentifiable or inadequately described.
99-कोणताही अधिसूचित व्यवसाय न करणारे कामगार	1,27,375	44,415	82,960	Workers not reporting any occupations.

आधार.—भारतीय जनगणना, १९८१, मालिगम १२, भाग तीन अ आणि ब (दोन).

Source.—Census of India, 1981, Series 12, Part III A & B (ii).

1. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या

तक्ता क्रमांक

औद्योगिक गटानुसार काम करणाऱ्या

Industrial classification of persons at work other than cultivati

जनगणना

शेती, शिकार, जंगलउद्योग आणि मत्स्यव्यवसाय Agriculture, hunting, forestry and fishing									
अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	कृषी उत्पादन Agricultural production	गळे Plantations	पशुधन उत्पादन Live-stock production	कृषी सेवा Agricultural services	शिकार, सांपळ्यात परुद्धने, खेळांचा प्रसार Hunting, and game propagation	जंगल संवर्धन आणि साकडतोड Forestry and logging	मत्स्यव्यवसाय Fishing	एकूण Total
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)
1	बृहन्मुंबई	294	344	19,440	598	51	401	9,471	30,599
2	ठाणे	399	6,073	4,639	2,117	21	2,951	16,782	32,982
3	रायगड	612	1,353	1,971	972	21	3,791	11,068	19,788
4	रत्नागिरी	275	2,095	2,047	1,268	16	13,670	11,432	30,809
5	नाशिक	533	644	5,634	4,533	61	3,121	1,189	15,715
6	धुळे	367	616	7,002	3,451	..	2,340	577	14,353
7	जळगाव	971	1,139	5,563	4,136	476	1,874	2,209	16,368
8	अहमदनगर	1,450	552	7,838	8,277	20	624	1,008	19,969
9	पुणे	686	450	14,929	8,752	81	2,241	2,690	29,829
10	सातारा	590	266	4,931	3,133	30	1,950	1,284	12,184
11	सांगली	197	624	6,659	3,965	48	302	210	12,005
12	सोलापूर	891	350	21,513	4,718	45	614	1,187	29,318
13	कोल्हापूर	428	213	6,581	2,908	36	547	590	11,303
14	औरंगाबाद	754	375	5,684	6,052	29	1,395	654	14,943
15	परभणी	442	243	13,474	10,645	135	795	976	26,710
16	बीड	166	125	9,471	8,232	176	275	413	18,858
17	नांदेड	741	1,071	13,056	6,039	138	543	713	22,301
18	उस्मानाबाद	595	201	15,941	5,562	15	340	88	22,740
19	बुलढाणा	166	112	2,977	2,667	169	744	751	7,580
20	अकोला	238	444	2,133	2,743	220	520	868	7,160
21	अमरावती	129	821	3,832	5,874	326	1,894	679	13,550
22	यवतमाळ	67	98	2,077	3,219	537	1,113	2,080	9,190
23	वर्धा	99	107	1,935	3,040	207	459	632	6,470
24	नागपूर	253	3,340	3,589	6,947	249	2,858	3,306	20,540
25	भंडारा	179	108	1,742	4,758	11	4,485	4,530	15,810
26	छत्रपूर	305	677	3,373	8,023	5	9,369	5,802	27,550
	महापूर एवढे	11,825	22,437	1,88,029	1,22,629	3,123	59,426	81,189	4,88,650

AREA AND POPULATION

TABLE No. 1.21

(पैरीमिटरिक्त) वर्गीकरण

By divisions and major groups

Population Census, 1981

खानकाम व रंगढकाम Mining and quarrying					वस्तुनिर्माण आणि दुरुस्ती Manufacturing and repairs			District
कोळसा खान Coal mining	रुढ पेट्रोलेियम आणि नैसर्गिक गॅस Crude petroleum and natural gas	रुच्चा धातु खानकाम Metal ore mining	इतर खानकाम Other mining	एकूण Total	अन्न परापाचि उत्पादन Manufacture of food products	पेये, तंबाखू व तरावुचे पदार्थ यांचे उत्पादन Manufacture of beverages, tobacco and tobacco products	(2)	
(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(2)	
46	1,442	66	1,540	3,095	44,080	10,684	Brihan Mumbai	
35	87	20	2,567	2,689	14,549	1,465	Thane	
5	26	5	5,874	5,910	5,790	868	Raigad	
59	48	3,657	1,034	4,796	4,898	877	Ratnagiri	
..	..	6	193	199	13,693	8,680	Nashik	
10	..	5	186	201	7,127	504	Dhule	
11	5	..	266	282	9,784	691	Jaigaon	
..	775	775	24,656	16,158	Ahmednagar	
27	22	..	1,086	1,135	15,475	3,283	Pune	
47	5	..	1,714	1,766	8,893	426	Satara	
26	6	10	470	512	9,556	974	Sangli	
5	5	..	1,255	1,265	13,021	22,149	Solapur	
10	10	92	1,983	2,096	18,671	1,015	Kolhapur	
..	5	..	295	300	13,807	2,351	Aurangabad	
5	344	349	5,219	165	Parbhani	
..	647	647	5,172	147	Beed	
26	5	..	100	131	5,831	1,070	Nanded	
..	..	5	1,011	1,016	7,607	95	Osmanabad	
..	5	..	21	26	4,452	171	Buldhana	
10	5	56	666	737	4,739	98	Akola	
5	35	40	5,181	236	Amravati	
724	..	10	1,474	2,209	3,742	225	Yavatmal	
5	10	..	194	209	1,740	88	Wardha	
14,060	67	2,482	2,529	19,125	7,686	4,003	Nagpur	
120	6	1,277	1,138	2,540	5,404	75,650	Bhandara	
12,122	11	56	834	13,022	2,941	418	Chandrapur	
27,356	1,738	7,748	28,230	65,075	2,64,718	1,52,491	Maharashtra Stats	

अनु- क्रमांक Serial No.	जिल्हा	वस्तु निर्माण Manufacturing							
		सुती कापडाचे उत्पादन Manufacture of cotton textiles	लोकर, रेशीम व कृत्रिम तंतूच्या कापडाचे उत्पादन Manufacture of wool, silk and synthetic fibre textiles	कापडाच्या, तागाच्या व अंबादीच्या वस्तूचे उत्पादन Manufacture of jute, hemp and waste textiles	कापडाच्या वस्तूचे उत्पादन (पादत्राणे सोडून सर्व वाप- रावयाच्या वस्तू) Manufacture of textile products (including wearing apparel other than footwear)	लाकूड आणि लाकूडाच्या वस्तू, फर्निचर वगैरे यांचे उत्पादन Manufacture of wood and wood products furniture and fixture	कागद, कागदाच्या वस्तू, मुद्रण, प्रकाशन आणि तत्सम उद्योग Manufacture of paper and paper products and printing, publi- shing and allied industries	कातडी कामाच्या आणि केसाळ कातडाच्या वस्तूंचे उत्पादन (दुरुस्ती सोडून) Manufacture of leather, leather and fur products (except repairs)	खर, लो- पेट्रोलियम शगडी क- सांच्या पर- उत्पाद Manufa- of leath plast petrole and co produ
(1)	(2)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)
1	बृहन्मुंबई	2,74,921	2,167	504	86,747	49,596	50,245	19,377	54,80
2	ठाणे	89,941	14,120	100	19,795	10,933	7,732	1,296	9,98
3	रायगड	963	182	5	3,914	4,246	2,256	185	96
4	रत्नागिरी	1,513	122	37	3,913	11,383	911	575	25
5	नाशिक	43,178	926	66	12,747	10,988	13,560	1,475	2,69
6	धुळे	8,894	506	33	7,577	6,237	526	868	17
7	जळगाव	10,352	364	25	9,258	9,136	809	1,025	22
8	अहमदनगर	3,996	985	27	10,301	7,151	1,185	1,973	22
9	पुणे	7,469	1,928	31	21,883	16,092	9,585	2,763	5,01
10	सातारा	2,569	333	35	9,865	5,954	1,204	1,342	332
11	सांगली	10,180	174	64	7,840	5,967	849	3,269	246
12	सोलापूर	46,689	1,249	44	26,632	8,039	1,168	1,453	26
13	कोल्हापूर	41,665	743	71	10,842	11,137	1,649	4,054	47
14	औरंगाबाद	5,153	551	175	7,891	8,228	3,648	2,298	60
15	परभणी	1,917	47	52	5,826	7,916	263	1,259	
16	बीड	1,297	197	59	5,109	6,113	166	2,060	
17	नदिद	6,709	252	34	6,369	7,015	567	1,536	
18	उस्मानाबाद	2,047	117	39	7,530	8,299	353	2,821	
19	बुलढाणा	1,411	21	795	6,418	6,055	390	1,261	
20	अकोला	7,148	21	29	6,939	5,883	561	677	
21	अमरावती	7,523	25	229	7,429	5,361	693	810	
22	यवतमाळ	4,051	40	22	6,843	5,986	276	841	
23	वर्धा	8,140	41	20	4,655	3,733	305	520	
24	नागपूर	48,059	422	207	13,914	15,410	5,400	2,107	1,4
25	भंडारा	4,328	77	50	5,247	10,088	776	1,027	
26	चंद्रपूर	927	666	21	6,856	11,130	8,198	2,512	
महापूर पत्र		6,41,038	45,374	2,688	3,22,839	2,57,176	1,13,283	59,653	78,3

TABLE No. 1.21—contd.

उत्पत्ती repairs	अधातु खनिज पदार्थांचे उत्पादन	मूलभूत धातू व मिश्रण यांचे उत्पादन	धातुज्या वस्तू व भाग यांचे उत्पादन (यंत्रे व परिवहन सामुग्री सोदून)	यंत्रसामुग्री, यांत्रिक हत्यारे आणि भाग यांचे उत्पादन (विद्युत यंत्र सामुग्री सोदून)	विद्युत यंत्र, सामुग्री साधने, उपकरणे व पुरवठा व सुटे भाग	परिवहन सामुग्री व सुटे भाग यांचे उत्पादन	District
(26)	(27)	(28)	(29)	(30)	(31)	(32)	(2)
95,242	20,783	30,429	68,241	81,119	62,365	55,567	Brihan Mumbai
42,765	20,284	12,611	16,054	21,373	14,173	11,559	Thane
8,646	6,620	5,194	2,645	2,198	804	1,168	Raigad
531	1,982	385	1,906	928	218	339	Ratnagiri
1,974	5,750	381	4,001	5,755	2,058	13,070	Nashik
371	4,492	57	2,075	472	129	470	Dhula
6,247	4,418	182	3,272	575	296	3,935	Jalgaon
1,220	6,652	731	3,070	4,845	523	1,121	Ahmednagar
23,836	15,873	4,893	14,685	45,800	14,012	32,510	Pune
551	4,343	723	2,343	4,021	278	649	Satara
428	2,859	985	2,546	4,462	327	285	Sangli
624	4,034	752	4,110	1,353	140	1,097	Solapur
846	6,263	1,865	3,821	6,483	457	1,136	Kolhapur
1,473	3,903	502	3,499	5,252	655	1,616	Aurangabad
50	5,372	46	2,547	163	5	15	Parbhani
45	2,798	49	1,388	381	95	5	Beed
166	7,263	91	1,778	254	10	11	Nanded
168	4,616	56	2,148	298	43	54	Osmanabad
78	2,208	94	1,764	231	31	10	Buldhana
840	4,709	55	1,974	308	88	20	Akola
489	2,834	105	2,069	264	25	25	Amravati
63	4,479	47	1,884	183	20	21	Yavatmal
102	2,811	10	1,192	168	39	35	Wardha
2,662	13,294	3,591	6,869	2,162	868	1,114	Nagpur
288	3,387	2,030	3,846	274	26	80	Bhandara
362	7,714	2,166	3,335	258	39	121	Chandrapur
1,90,067	1,69,790	68,197	1,63,064	1,89,580	97,721	1,26,030	Maharashtra State

अनु- क्रमांक Serial No.	जिल्हा	वस्तु निर्माण आणि दुरुस्ती Manufacturing and repairs			वीज, गॅस आणि पाणी Electricity, gas and water			एकूण Total	बांधकाम Construct
		इतर उत्पादक कारखाने Other manufacturing	दुरुस्ती Repairs	एकूण Total	वीज Electricity	गॅस आणि वायु Gas and steam	जल योजना आणि पुरवठा Water works and supply		
(1)	(2)	(33)	(34)	(35)	(36)	(37)	(38)	(39)	(40)
1	बृहन्मुंबई	75,618	82,657	11,84,147	8,709	1,967	2,840	13,516	83,274
2	ठाणे	10,920	26,862	3,46,521	6,513	341	2,253	9,108	21,062
3	रायगड	2,051	4,507	3,228	5,070	353	748	6,171	19,360
4	रत्नागिरी	1,672	3,711	36,158	3,545	57	379	3,982	15,593
5	नाशिक	3,463	13,281	1,56,839	7,338	43	1,188	8,570	20,857
6	पुणे	1,694	8,081	50,389	2,396	..	382	2,778	10,879
7	जळगाव	1,720	10,021	72,340	7,264	42	968	8,273	11,536
8	अहमदनगर	2,272	14,804	1,02,387	3,471	50	494	4,015	16,507
9	पुणे	8,954	30,383	2,75,465	8,068	435	2,624	11,128	46,808
10	सातारा	1,682	9,184	54,727	4,296	35	903	5,234	20,424
11	सिंगली	2,560	8,239	61,812	2,843	31	647	3,520	10,300
12	सोलापूर	2,495	12,601	1,47,953	2,943	45	781	3,769	25,575
13	कोल्हापूर	8,328	10,409	1,29,935	4,337	15	1,559	5,912	14,204
14	औरंगाबाद	2,008	8,268	72,047	3,853	37	397	4,287	18,757
15	परभणी	1,090	3,732	36,006	2,390	..	538	2,928	16,758
16	नीड	671	2,978	28,771	5,188	5	204	4,397	13,900
17	नांदेड	1,349	3,837	44,214	2,160	5	456	2,621	10,840
18	उस्मानाबाद	1,304	5,546	43,211	2,858	10	447	3,313	8,100
19	बुलढाणा	928	3,889	30,138	2,000	..	267	2,257	6,650
20	अकोला	1,318	4,887	40,339	3,369	..	599	3,967	8,220
21	अमरावती	1,650	6,923	41,964	3,785	20	477	4,283	9,200
22	यवतमाळ	842	4,207	33,905	2,229	26	292	2,547	11,000
23	वर्धा	693	3,089	27,380	2,295	10	118	2,223	4,700
24	नागपूर	6,323	15,287	1,50,818	10,472	509	651	11,632	33,700
25	भंडारा	1,779	7,055	1,21,555	1,600	11	221	1,832	13,000
26	चंद्रपूर	1,409	6,035	55,159	2,964	16	240	3,221	15,100
सह्याद्री पंच		1,44,732	3,10,483	33,97,307	1,11,756	4,064	20,674	1,36,493	4,86,400

TABLE No. 1.21—contd.

Construction		Wholesale and retail trade and restaurants and hotels						
बांधकामाशी संबंधित कामे	एकूण Total	अन्न, कापड, शामीर प्राणी, पेये आणि मादक पेये यांचा बाजळ व्यापार	इंधन व दिवा- बत्ती, रसायने, अक्षरे, चिनी माती व काच यांचा बाजळ व्यापार	साखूड, कागद, इतर कापड, कपड्या व अघाव तेलाचा बाजळ व्यापार	सर्व प्रकारची यंत्रे, उपकरणे, दळवळण व विद्युत उप- करणे यांचा बाजळ व्यापार	अन्न आणि संकीर्ण उत्पादन यांचा बाजळ व्यापार	District	
		Wholesale trade in food, textiles, live animals, beverages, and intoxicants	Wholesale trade in fuel, lights, chemicals, perfumery, ceramics, glass	Wholesale trade in wood, paper, other fabrics, hide and skin and inedible oils	Wholesale trade in all types of machinery, equipment, including transport and electrical equipment	Wholesale trade in food and miscellaneous manufacturing		
(41)	(42)	(43)	(44)	(45)	(46)	(47)	(2)	
12,494	95,768	22,764	4,114	3,217	2,507	18,556	Brihan Mumbai	
1,718	22,842	2,723	317	1,051	214	2,941	Thane	
296	19,657	768	252	219	57	550	Raigad	
454	16,047	1,203	370	744	83	389	Ratnagiri	
615	21,472	3,472	414	345	208	1,200	Nashik	
153	11,032	1,912	119	126	87	427	Dhule	
190	11,726	2,269	192	369	139	780	Jalgaon	
356	16,853	1,527	116	344	143	470	Ahmednagar	
1,827	48,635	4,155	424	906	568	2,593	Pune	
284	20,708	1,169	183	266	56	453	Satara	
350	10,653	1,510	99	391	72	548	Sangli	
418	25,994	3,184	139	641	130	811	Solapur	
383	14,590	3,697	249	620	263	1,212	Kolhapur	
374	19,130	1,861	74	300	128	827	Aurangabad	
61	16,818	949	39	462	56	378	Parbhani	
103	14,009	951	20	123	20	114	Beed	
143	10,985	703	66	104	46	272	Nanded	
120	8,222	1,001	65	206	65	348	Osmanabad	
59	6,717	916	35	103	25	529	Buldhana	
196	8,450	1,475	60	210	70	365	Akola	
299	9,507	1,478	154	259	184	527	Amravati	
173	11,173	733	51	156	21	194	Yavatmal	
94	4,816	408	29	50	25	88	Wardha	
1,188	34,909	3,660	383	626	184	1,338	Nagpur	
200	13,204	1,227	51	307	65	114	Bhandara	
153	15,255	751	173	417	22	221	Chandrapur	
22,763	5,09,195	66,665	8,190	12,564	5,450	36,248	Maharashtra Stat	

		खाऊक किरकोळ व्यापार, खानावळ आणि उपहारगृहे Wholesale and retail trade and restaurants, hotels					परिवहन Transport		
अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	अन्न आणि अन्न पदार्थ, पेये, तंबाखू आणि मादक पेये यांचा किरकोळ व्यापार	रूपदुर्गाचा किरकोळ व्यापार	इंधन व इतर घरगुती वापराच्या वस्तू व टिकऊ वस्तूंचा किरकोळ व्यापार	इतर वस्तूंचा किरकोळ व्यापार	खानावळ आणि उपहारगृहे	एकूण Total	जमिनीवरील वाहतूक	जलापर वाहतूक
		Retail trade in food and beverages, tobacco and intoxicants	Retail trade in textiles	Retail trade in fuel and other household utilities and durables	Retail trade in others	Restaurants and hotels		Land transport	Water transport
(1)	(2)	(48)	(49)	(50)	(51)	(52)	(53)	(54)	(55)
1	बृहन्मुंबई	1,34,632	58,148	39,820	1,22,932	78,316	4,85,007	1,65,190	50,7
2	ठाणे	35,155	9,229	6,575	13,377	11,788	83,370	53,286	3,
3	रायगड	12,586	1,139	3,198	3,026	3,935	25,730	12,256	1,
4	रत्नागिरी	14,646	1,222	2,789	3,438	4,586	29,471	8,827	3,
5	नाशिक	25,619	5,481	5,471	8,186	7,926	58,322	27,749	
6	धुळे	18,076	2,609	2,636	4,719	4,173	34,883	11,507	
7	जळगाव	24,089	4,716	4,188	6,837	6,317	49,894	25,357	
8	अहमदनगर	16,373	3,436	3,255	6,646	6,619	40,930	13,718	
9	पुणे	36,588	7,617	9,333	20,759	16,032	97,976	59,640	
10	सतारा	12,343	2,715	2,912	3,302	5,191	28,599	12,769	
11	सांगली	11,675	2,416	2,766	4,682	3,973	28,133	13,878	
12	सोलापूर	22,717	7,623	4,964	7,142	7,600	54,951	21,019	
13	कोल्हापूर	16,176	4,081	3,554	6,513	6,354	42,921	15,552	
14	औरंगाबाद	16,563	3,238	2,482	5,277	5,878	36,630	12,762	
15	परभणी	16,522	2,867	2,257	3,633	3,597	30,749	7,436	
16	बीड	8,955	1,620	1,697	2,294	3,083	18,877	5,261	
17	नांदेड	14,860	3,411	2,634	3,686	4,904	30,686	7,659	
18	उस्मानाबाद	15,567	3,221	2,648	3,364	4,923	31,409	7,828	
19	बुलढाणा	11,852	2,291	2,269	3,688	3,282	24,989	6,495	
20	अकोला	15,723	3,085	2,923	4,295	4,073	32,278	16,719	
21	अमरावती	14,875	2,860	3,199	4,438	4,480	32,453	13,512	
22	यवतमाळ	12,431	2,019	2,030	2,621	3,458	23,714	6,236	
23	वर्धा	7,419	1,395	1,339	2,004	1,891	14,648	5,953	
24	नागपूर	29,109	6,375	6,081	11,576	8,950	68,285	45,599	
25	भंडारा	11,677	1,003	2,050	2,685	3,219	23,197	9,162	
26	चंद्रपूर	10,976	1,867	1,708	2,413	3,000	21,548	9,788	
महापूर, राज्य		5,69,201	1,96,485	1,23,777	2,63,533	2,17,539	14,49,652	5,95,357	

TABLE No. 1.21—contd.

साठ्यवळ व दळपवळ				वित्त, विमा, स्थावर मालमत्ता आणि व्यावसायिक सेवा			
Storage and communications				Financing, insurance, real estate and business services			
हवाई वाहतूक Air transport	वाहतूकीस संलग्न सेवा Services incidental to transport	बंदार व साठ्यवळ गृहे Storage and warehousing	दळपवळ Communica- tions	एकूण Total	बँक आणि तत्सम वित्त संस्था Banking and similar type of financial institutions	भविष्य निवड आणि विमा Providents and insurance	District
(56)	(57)	(58)	(59)	(60)	(61)	(62)	(2)
20,529	9,499	5,276	36,026	2,87,274	72,436	16,678	Brihan Mumbai
1,178	691	1,174	8,603	68,346	13,119	1,468	Thane
36	67	78	1,561	15,337	1,784	130	Raiged
21	63	86	2,846	14,971	2,082	230	Ratnagiri
242	196	854	3,545	32,602	5,081	1,132	Nashik
..	42	67	1,342	12,973	2,416	192	Dhule
22	62	96	3,050	28,605	3,044	206	Jaigaon
10	113	191	2,399	16,473	4,240	298	Ahmednagar
644	664	726	8,642	71,082	13,579	2,052	Pune
30	61	132	2,449	15,832	3,657	629	Satara
16	84	87	2,002	16,189	4,201	253	Sangli
25	130	191	2,610	24,125	3,598	285	Solapur
30	158	102	2,728	18,652	5,417	426	Kolhapur
96	196	105	1,904	15,062	3,351	242	Aurangabad
5	35	52	1,047	8,585	1,546	95	Parbhani
5	15	60	899	6,280	1,259	42	Beed
..	20	11	1,021	8,716	2,040	145	Nanded
..	20	83	1,576	9,522	2,494	99	Osmanabad
..	15	85	1,060	7,612	1,718	63	Buldhana
..	55	166	1,767	18,721	2,051	114	Akola
5	124	95	1,754	15,533	2,433	195	Amravati
16	..	117	1,064	7,433	1,787	56	Yavatmal
..	10	45	995	7,002	1,278	44	Wardha
951	164	498	5,692	52,940	7,494	1,492	Nagpur
6	16	106	904	10,203	1,371	124	Bhandara
6	11	51	1,616	11,534	1,731	96	Chandrapur
23,874	12,510	10,470	99,318	8,01,606	1,65,203	26,793	Maharashtra State

वित्त, विमा, त्यावर मालमत्ता व व्यावसायिक सेवा Financing, insurance, real estate and business services									सामूहिक, सामा Community, social
प्रक्रमांक Serial No.	जिल्हा	त्यावर	सार्वजनिक	एकूण	सार्वजनिक	सफाई सेवा	शिक्षण, शास्त्र आणि संशो- धन सेवा Education, scientific and research services	वैद्यकीय आणि आरोग्य सेवा Medical and health services	
		मालमत्ता आणि व्याव- सायिक सेवा Real estate and business services	कार्यदेविषयक सेवा Legal services						प्रशासन आणि संरक्षण सेवा Public administra- tion and defence services
(1)	(2)	(63)	(64)	(65)	(66)	(67)	(68)	(69)	
1	बृहन्मुंबई	44,115	5,379	1,33,608	1,50,316	22,605	90,141	54,700	
2	ठाणे	3,443	912	18,942	40,167	2,730	28,104	9,228	
3	रायगड	296	178	2,387	13,174	485	11,480	2,437	
4	रत्नागिरी	235	201	2,747	13,481	380	18,910	4,002	
5	नाशिक	1,472	708	8,394	23,888	1,254	24,630	5,805	
6	धुळे	602	395	3,593	13,592	924	13,678	3,247	
7	जळगाव	584	525	4,358	16,106	1,096	19,270	4,664	
8	अहमदनगर	2,716	724	7,978	20,128	304	21,852	4,614	
9	पुणे	5,317	1,751	22,701	74,866	1,930	44,630	15,112	
10	सातारा	803	629	5,719	14,098	624	20,966	4,100	
11	सांगली	1,299	346	6,109	12,731	341	18,665	5,142	
12	सोलापूर	1,158	646	5,683	15,650	2,259	18,552	6,078	
13	कोल्हापूर	1,274	508	7,625	18,813	1,621	18,499	5,378	
14	औरंगाबाद	2,178	681	6,453	21,747	290	16,081	4,884	
15	परभणी	1,145	433	3,219	13,966	152	9,520	2,197	
16	बीड	1,443	316	3,061	9,011	104	9,097	2,106	
17	नांदेड	1,434	403	4,078	14,095	158	10,366	2,587	
18	उस्मानाबाद	2,556	885	6,033	13,932	222	16,674	2,750	
19	जुलवाणा	790	398	2,974	10,762	580	10,169	2,840	
20	अकोला	1,882	514	4,561	14,420	66	13,980	4,017	
21	अमरावती	1,498	503	4,628	14,335	303	15,791	4,837	
22	यवतमाळ	956	277	3,077	12,188	72	10,780	2,907	
23	उर्धा	524	185	2,030	10,024	20	7,542	2,578	
24	नागपूर	4,161	1,164	14,312	45,102	240	26,730	9,082	
25	भंडारा	826	168	2,489	15,906	47	11,680	3,289	
26	चंद्रपूर	778	223	2,829	20,685	54	12,364	3,572	
महाराष्ट्र एकूण		83,536	19,060	2,94,592	6,43,110	38,864	5,21,246	1,72,163	

आधार.—भारतीय जनगणना, १९८१, मालिका १
Source.—Population Census of India, 1981, Series 1

TABLE No. 1.21—contd.

आणि व्यक्तिगत सेवा
personal services

सामुहिक सेवा Community services	मनोरंजनाच्या व सांस्कृतिक सेवा Recreational and cultural services	व्यक्तिगत सेवा Personal services	आंतरराष्ट्रीय व इतर अतिरिक्त प्रादेशिक संस्थांच्या सेवा International and other extra territorial bodies services	इतर अवर्गीकृत सेवा Services not elsewhere classified	एकूण Total	एकूण Total	District
(70)	(71)	(72)	(73)	(74)	(75)	(76)	(2)
18,585	24,838	1,32,007	445	1,22,759	6,16,396	28,54,410	Brihan Mumbai
3,840	2,505	14,398	31	60,298	1,61,299	7,46,099	Thane
1,246	701	5,005	..	5,199	39,728	1,87,932	Raigad
1,651	547	6,285	5	4,777	50,037	1,89,018	Ratnagiri
3,877	1,245	7,967	6	10,021	78,698	3,80,806	Nashik
2,092	864	4,636	5	2,031	41,069	1,71,271	Dhule
2,647	1,555	6,635	..	6,724	58,694	2,50,540	Jalgaon
1,697	1,323	7,727	5	5,803	63,454	2,72,839	Ahmednagar
5,420	4,551	31,041	17	25,683	2,03,249	7,61,201	Pune
2,009	1,115	6,066	..	2,624	51,602	1,96,371	Satara
1,349	1,170	5,230	..	2,692	47,319	1,86,252	Sangli
2,599	1,748	9,861	..	4,051	60,798	3,53,851	Solapur
2,856	1,373	7,724	..	9,256	65,520	2,98,554	Kolhapur
1,459	1,031	7,370	4	7,114	60,776	2,29,628	Aurangabad
1,914	1,251	7,753	..	2,442	39,495	1,64,859	Parbhani
745	1,120	5,678	..	2,881	30,741	1,26,641	Beed
1,368	570	7,208	6	2,810	39,170	1,22,902	Nanded
1,550	1,359	7,176	..	1,599	45,271	1,70,739	Osmanabad
1,128	1,012	4,595	..	1,459	32,544	1,14,853	Buldhana
1,162	1,261	6,824	..	1,280	43,028	1,59,247	Akola
2,070	1,597	8,743	15	3,375	51,065	1,73,028	Amravati
1,343	1,126	4,952	5	3,536	36,909	1,30,058	Yavatmal
700	416	3,245	..	2,314	26,841	91,628	Wardha
2,819	3,112	16,577	21	11,569	1,15,251	4,87,814	Nagpur
847	1,211	5,604	..	2,352	40,936	2,31,769	Bhandara
1,030	564	7,835	..	6,482	52,587	2,02,709	Chandrapur
68,000	59,181	3,38,141	565	3,11,130	21,52,473	92,95,027	Maharashtra State

सामान्य आर्थिक तक्ते, भाग तीन ए व बी (खेन).

General Economic Tables, Part III A & B (ii).

1. क्षेत्रफल आणि लोकसंख्या / AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 1.22

वस्तुनिर्माण, प्रक्रिया, सेवा व दुरुस्ती या उद्योगधंद्यात काम करणाऱ्यांचे घरगुती उद्योगधंदे व विंगर घरगुती उद्योगधंदे यांनुसार वर्गीकरण
Distribution of workers in manufacturing, processing, servicing and repairs by household industry and non-household industry
जनगणना / Population Census, 1981.

अनुक्रमांक Serial No.	विभाग	ग्रामीण नागरी एकूण	काम करणाऱ्यांची एकूण संख्या Total number of workers at work			घरगुती उद्योगधंद्यात काम करणारे Workers in household industry			विंगर घरगुती उद्योगधंद्यात काम करणारे Workers in non-household industry			Rural Urban Total	Division
			एकूण Total	पुरुष Males	स्त्रिया Females	एकूण Total	पुरुष Males	स्त्रिया Females	एकूण Total	पुरुष Males	स्त्रिया Females		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(3)	(2)
1	अन्न पदार्थांचे उत्पादन	ग्र	1,41,619	1,28,684	12,935	18,200	13,838	4,362	1,23,419	1,14,846	8,573	R	Manufacture of food products.
		ना	1,23,099	1,12,187	10,912	11,157	8,723	2,434	1,11,942	1,03,464	8,478	U	
		ए	2,64,718	2,40,871	23,847	29,357	22,561	6,796	2,35,361	2,18,310	17,051	T	
2	पेये, तंबाखू व तंबाखूचे पदार्थांचे उत्पादन.	ग्र	81,597	30,939	50,658	54,643	18,321	36,322	26,954	12,617	14,337	R	Manufacture of beverages, tobacco and tobacco products.
		ना	70,894	23,147	47,747	22,522	4,542	17,980	48,372	18,605	29,767	U	
		ए	1,52,491	54,086	98,405	77,165	22,863	54,302	75,326	31,222	44,104	T	
3	मुती कापडाचे उत्पादन	ग्र	81,039	74,247	6,792	12,447	8,420	4,027	68,591	65,826	2,765	R	Manufacture of cotton textiles.
		ना	5,59,999	5,17,124	42,875	30,510	21,556	8,054	5,29,490	4,95,569	33,921	U	
		ए	6,41,038	5,91,371	49,667	42,957	29,976	12,981	5,98,081	5,61,395	36,686	T	
4	लोकर, रेशमी व कृत्रिम तंतूच्या कापडाचे उत्पादन.	ग्र	8,388	6,212	2,176	4,143	2,293	1,850	4,244	3,918	326	R	Manufacture of wool, silk and synthetic fibre textiles.
		ना	36,986	35,018	1,968	380	293	87	36,606	34,725	1,881	U	
		ए	45,374	41,230	4,144	4,523	2,586	1,937	40,850	38,643	2,207	T	
5	अंबाडीच्या, तामाच्या व तंतूच्या कापडाचे उत्पादन.	ग्र	1,403	1,015	388	654	502	152	749	513	236	R	Manufacture of Jute, hemp and mesta textiles.
		ना	1,208	1,039	246	273	157	116	1,012	882	130	U	
		ए	2,611	2,054	634	927	659	268	1,761	1,395	366	T	
6	कापडाच्या वस्तूंचे उत्पादन (पारंपारिक सोदून सर्व कापडाच्या वस्तू.)	ग्र	3,605	1,03,895	25,710	54,611	38,778	15,835	74,994	65,120	9,874	R	Manufacture of textiles products (including wearing apparel other than footwear)
		ना	93,234	1,71,298	21,936	30,892	23,186	7,706	1,62,343	1,48,112	14,231	U	
		ए	3,22,839	2,75,193	47,646	85,503	61,962	23,541	2,37,337	2,13,232	24,105	T	
			10,526	17,550	22,986	86,307	67,043	19,354	54,139	50,507	3,632	R	Manufacture of wood

8	कागद, कागदाच्या बस्तू, मुद्रण, प्रकाशन आणि तत्सम उद्योग.	मा	15,096	14,760	336	2,31	178	23	14,895	14,582	313	R U T	Manufacture of paper and paper products and printing, publishing and allied industries.
		ना	98,187	93,242	4,945	2,377	2,015	362	95,812	91,228	4,584		
		ए	1,13,283	1,08,002	5,281	2,578	2,193	385	1,10,707	1,05,810	4,897		
9	कातडी, कातडीच्या आणि केसाळ कातडीच्या बस्तूंचे उत्पादन (दुरुस्ती सोडून).	मा	26,072	24,861	1,211	16,598	15,681	917	9,473	9,179	294	R U T	Manufacture of leather, leather and fur products (except repair).
		ना	33,581	31,382	2,199	9,990	8,997	993	23,591	22,385	1,206		
		ए	59,653	56,243	3,410	26,588	24,678	1,910	33,064	31,564	1,500		
10	रबर, प्लॅस्टिक, पेट्रोलियम व दगडी कोळसा यांच्या पदार्थांचे उत्पादन.	मा	8,622	6,719	1,903	147	136	11	8,474	6,582	1,892	R U T	Manufacture of rubber, plastic, petroleum and coal products.
		ना	69,710	63,568	6,142	1,363	1,187	176	68,348	62,382	5,966		
		ए	78,332	70,287	8,045	1,510	1,323	187	76,822	68,964	7,858		
11	रसायने, रसायनिक पदार्थांचे उत्पादन (पेट्रोलियम व दगडी कोळसा यांचे उत्पादन सोडून).	मा	27,462	26,703	759	231	189	42	27,232	26,514	718	R U T	Manufacture of chemicals and chemical products (except products of petroleum and coal).
		ना	1,62,605	1,46,694	15,911	1,841	1,302	539	1,60,763	1,45,392	15,371		
		ए	1,90,067	1,73,397	16,670	2,072	1,491	581	1,87,995	1,71,906	16,089		
12	अधातू खनिज पदार्थांचे उत्पादन	मा	1,02,639	70,235	32,404	37,491	24,234	13,257	65,149	46,002	19,147	R U T	Manufacture of non-metallic mineral products.
		ना	67,151	53,113	14,038	6,140	4,202	1,638	61,011	48,911	12,100		
		ए	1,69,790	1,23,348	46,442	43,631	28,436	15,195	1,26,160	94,913	31,247		
13	मूलभूत धातू व मिश्रधातू यांचे उत्पादन.	मा	17,073	15,688	1,385	219	195	24	16,854	15,493	1,361	R U T	Basic metal and alloy industries.
		ना	51,124	49,597	1,527	321	309	12	50,804	49,288	1,516		
		ए	68,197	65,285	2,912	540	504	36	67,658	64,781	2,877		
14	धातूंच्या बस्तू व सुटे भाग यांचे उत्पादन (यंत्र व परिवहन साधुची सोडून).	मा	48,493	45,056	3,437	20,815	18,822	1,993	27,677	26,234	1,443	R U T	Manufacture of metal products and parts (except machinery and transport equipment).
		ना	1,14,571	1,10,640	3,931	6,859	6,213	646	1,07,712	1,04,427	3,285		
		ए	1,63,064	1,55,696	7,368	27,674	25,035	2,639	1,35,389	1,30,661	4,728		
15	यंत्र साधुची, यांत्रिक अवजारे आणि सुटे भाग यांचे उत्पादन (विद्युत यंत्र साधुची सोडून).	मा	26,400	25,959	441	1,980	1,751	129	24,521	24,209	312	R U T	Manufacture of machinery, machine tools and parts (except electrical machinery)
		ना	1,63,180	1,57,306	5,874	904	869	35	1,62,275	1,56,436	5,839		
		ए	1,89,580	1,83,265	6,315	2,784	2,620	164	1,86,797	1,80,645	6,151		
16	विद्युत यंत्र साधुची, साधने, उपकरणे, पुरवठा व सुटे भाग.	मा	7,876	7,457	419	93	93	..	7,784	7,364	420	R U T	Manufacture of electrical machinery, apparatus, appliances and supplies and parts.
		ना	89,845	80,496	9,349	343	320	23	89,502	80,176	9,326		
		ए	97,721	87,953	9,768	436	413	23	97,286	87,540	9,746		
17	परिवहन साधुची व सुटे भाग यांचे उत्पादन.	मा	12,525	12,461	64	448	248	..	12,077	12,013	64	R U T	Manufacture of transport equipment and parts.
		ना	1,13,505	1,11,272	2,233	308	294	14	1,13,197	1,10,978	2,219		
		ए	1,26,030	1,23,733	2,297	756	742	14	1,25,274	1,22,991	2,283		

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 1.22—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(3)	(2)
18	इतर उत्पादक कारखाने.	मा	27,296	24,523	2,773	9,615	7,316	1,799	17,619	16,706	973	R	Other manufacturing
		ना	1,17,486	1,08,710	8,776	12,356	10,839	1,517	1,05,331	97,872	7,259	U	industries.
		ए	1,44,782	1,33,233	11,549	21,971	18,655	3,316	1,22,810	1,14,578	8,232	T	
19	दुरुस्ती.	मा	1,00,699	84,430	16,269	67,079	51,397	15,682	33,620	33,033	587	R	Repairs.
		ना	2,09,784	1,97,141	12,643	73,892	63,038	10,954	1,35,792	1,34,103	1,689	U	
		ए	3,10,483	2,81,571	28,912	1,41,071	1,14,435	26,636	1,69,412	1,67,136	2,276	T	
		मा	10,04,440	8,21,393	1,83,047	3,85,912	2,70,134	1,15,779	6,18,525	5,51,258	67,267	R	Total
		ना	23,92,867	11,72,483	2,20,384	2,34,595	1,75,220	59,374	21,58,276	19,97,264	1,61,012	U	
		ए	33,97,307	19,93,876	4,03,431	6,20,507	4,45,354	1,75,153	27,76,801	25,48,522	2,28,279	T	

आधार : भारतीय जनगणना, १९८१, मालिका १२, भाग तीन ए आणि बी (दोन).

Source : Population Census of India, 1981, Series 12, Part III-A & B (ii).

1. क्षेत्रकड आणि लोकसंख्या / AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 1.23

बिगर घरागृही उद्योगधंदे, व्यापार, व्यवसाय किंवा सेवा हा प्रमुख व्यवसाय असणाऱ्यांचे लिंग व कामाच्या प्रकारानुसार व उद्योगधंद्यानुसार वर्गीकरण (१९८१)
Industrial classification by sex and class of workers of persons at work in non-household industry, trade, business, profession or services as main activity (1981)

अनु- क्रमांक Serial No. (1)	जिल्हे (2)	ग्रामीण नागरी एकूण (3)	काम करणाऱ्यांचा वर्ग/Class of workers											Rural Urban Total (3)	District (2)
			एकूण Total		मालक Employer		कामगार Employee		एकटा काम करणारा Single worker		कौटुंबिक कामगार Family worker				
			पुरुष Males (4)	स्त्रिया Females (5)	पुरुष Males (6)	स्त्रिया Females (7)	पुरुष Males (8)	स्त्रिया Females (9)	पुरुष Males (10)	स्त्रिया Females (11)	पुरुष Males (12)	स्त्रिया Females (13)			
1	बृहन्मुंबई	सा	24,85,947	2,97,218	1,37,060	4,739	19,52,940	2,56,799	2,98,465	28,443	97,482	7,237	R	Brihan Mumbai	
		ना	24,85,947	2,97,218	1,37,060	4,739	19,52,940	2,56,799	2,98,465	28,443	97,482	7,237	U		
		ए	24,85,947	2,97,218	1,37,060	4,739	19,52,940	2,56,799	2,98,465	28,443	97,482	7,237	T		
2	ठाणे	सा	2,18,937	27,838	7,525	324	1,84,268	21,796	19,218	3,455	7,926	2,262	R	Thane	
		ना	4,18,983	46,030	26,678	635	3,41,587	40,273	39,397	4,115	11,321	959	U		
		ए	6,37,920	73,868	34,203	1,007	5,25,855	62,069	58,615	7,570	19,247	3,221	T		
3	रायगड	सा	1,00,364	17,184	4,127	251	78,030	11,276	14,123	4,167	4,084	1,490	R	Raigad	
		ना	51,287	8,326	4,115	188	37,073	5,559	7,305	1,914	2,794	665	U		
		ए	1,51,651	25,510	8,242	439	1,15,103	16,835	21,428	6,081	6,878	2,155	T		
4	रत्नागिरी	सा	1,13,713	23,049	6,757	271	79,853	15,809	19,487	3,952	7,617	3,017	R	Ratnagiri	
		ना	34,226	5,770	2,766	103	22,772	4,160	6,744	1,221	1,943	286	U		
		ए	1,47,939	28,819	9,523	374	1,02,625	19,969	26,231	5,173	9,560	3,303	T		
5	नाशिक	सा	99,391	15,267	4,872	365	68,436	10,197	18,582	2,760	7,502	1,926	R	Nashik	
		ना	2,13,122	29,425	16,572	739	1,53,818	23,127	34,705	4,106	5,026	1,451	U		
		ए	3,12,513	44,692	21,444	1,104	2,22,254	33,324	53,287	6,868	15,528	3,377	T		
6	धुळे	सा	62,744	7,972	2,647	144	33,915	3,421	19,520	2,647	6,662	1,762	R	Dhule	
		ना	74,885	8,345	6,647	229	43,323	4,544	19,709	2,306	5,206	1,265	U		
		ए	1,37,629	16,317	9,294	373	77,238	7,965	39,229	4,953	11,868	3,027	T		
7	जळगाव	सा	94,025	9,159	5,980	162	54,300	4,281	26,430	3,146	7,316	1,572	R	Jalgaon	
		ना	1,17,360	8,443	9,059	202	75,520	5,763	26,868	1,783	5,912	694	U		
		ए	2,11,385	17,602	15,039	364	1,29,820	10,044	53,298	4,929	13,228	2,266	T		
8	अहमदनगर	सा	1,33,956	23,918	6,531	533	86,639	13,995	37,455	8,658	3,331	733	R	Ahmednagar	
		ना	79,286	12,916	8,078	331	53,592	9,719	16,144	2,640	1,472	225	U		
		ए	2,13,242	36,834	14,609	864	1,40,231	23,714	53,599	11,298	4,803	958	T		

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 1.23—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(3)	(2)
9	पुणे	भा	1,52,383	19,166	5,275	290	1,10,819	11,951	32,235	5,808	4,055	1,117	R	Pune
		ना	4,82,716	75,171	29,000	1,677	3,76,350	59,195	72,750	13,701	4,616	598	U	
		ए	6,35,099	94,337	34,275	1,967	4,87,169	71,146	1,04,985	19,509	8,671	1,715	T	
10	सातारा	भा	1,03,134	15,021	4,460	395	69,329	9,007	21,725	3,502	7,627	2,117	R	Satara
		ना	51,883	7,620	3,742	130	31,734	4,907	12,619	1,993	3,780	590	U	
		ए	1,55,017	22,641	8,202	525	1,01,063	13,914	34,344	5,495	11,407	2,707	T	
11	सांगली	भा	79,943	8,108	4,103	215	52,702	4,520	16,619	1,557	6,518	1,816	R	Sangli
		ना	73,984	7,852	6,360	262	48,369	5,287	15,732	1,899	3,524	404	U	
		ए	1,53,927	15,960	10,463	477	1,01,071	9,807	32,351	3,456	10,142	2,220	T	
12	सोलापूर	भा	1,09,836	16,901	3,407	270	63,520	9,655	30,305	3,980	12,604	2,995	R	Solapur
		ना	1,60,631	36,200	12,793	636	1,15,431	28,231	26,097	6,100	6,310	1,233	U	
		ए	2,70,467	53,101	16,200	906	1,78,951	37,886	36,402	10,080	18,914	4,428	T	
13	कोल्हापूर	भा	1,09,618	8,639	6,176	327	78,539	4,963	19,442	2,110	5,461	1,239	R	Kolhapur
		ना	1,41,466	12,907	14,665	392	97,218	5,301	24,535	2,714	5,048	500	U	
		ए	2,51,084	21,546	20,841	719	1,75,757	14,264	43,977	4,824	10,509	1,739	T	
14	औरंगाबाद	भा	78,379	7,836	3,612	188	44,109	4,142	24,799	2,442	5,859	1,065	R	Aurangabad
		ना	1,11,610	14,566	6,470	190	77,614	10,113	24,169	3,710	3,357	552	U	
		ए	1,89,989	22,402	10,082	378	1,21,723	14,255	48,968	6,152	9,216	1,617	T	
15	परभणी	भा	70,834	8,747	2,526	189	31,051	4,484	29,303	2,952	7,955	1,122	R	Parbhani
		ना	64,867	7,246	4,793	147	35,503	4,254	19,249	2,095	5,322	750	U	
		ए	1,35,701	15,993	7,319	336	66,554	8,738	48,552	5,047	13,277	1,872	T	
16	बीड	भा	61,475	7,956	2,022	132	29,336	3,710	27,508	3,393	2,609	722	R	Beed
		ना	42,229	4,477	3,965	167	23,394	1,959	14,197	2,294	673	57	U	
		ए	1,03,704	12,433	5,987	299	52,730	5,669	41,705	5,687	3,282	779	T	
17	नांदेड	भा	74,286	7,968	2,962	143	34,357	3,128	28,894	3,050	8,073	1,647	R	Nanded
		ना	60,450	5,374	5,532	134	38,343	3,300	12,898	1,295	3,677	645	U	
		ए	1,34,736	13,342	8,494	277	72,700	6,428	41,792	4,345	11,750	2,292	T	
18	उस्मानाबाद	भा	85,293	5,499	3,369	94	40,342	1,671	33,395	3,314	8,187	1,996	R	Osmanabad
		ना	58,212	7,074	3,709	90	34,035	3,273	15,904	1,387	4,563	749	U	
		ए	1,43,505	12,573	7,078	184	74,377	4,944	49,299	4,701	12,750	2,745	T	
19	बुलढाना	भा	47,048	4,620	1,134	39	22,285	2,180	19,350	1,117	4,279	1,284	R	Buldhana
		ना	25,797	2,354	1,192	39	16,176	1,192	14,984	1,192	3,387	342	U	
		ए	72,845	6,974	2,326	78	38,461	3,372	34,334	2,309	7,666	1,626	T	

		56,544	5,766	2,197	86	32,489	3,694	19,073	1,369	2,791	697	R	Akola	
	मा	80,767	8,585	5,174	126	43,501	4,458	28,848	1,697	3,245	304	U		
	ए	1,37,311	12,315	7,364	212	75,990	8,152	47,921	3,086	6,036	901	T		
21	अमरावती	मा	52,176	5,859	2,096	60	30,042	3,894	16,763	1,402	3,275	503	R	Amravati
	मा	94,317	8,975	5,359	113	50,377	5,986	33,975	2,636	4,606	240	U		
	ए	1,46,493	14,834	7,455	173	80,419	9,880	50,738	4,038	7,881	743	T		
22	यवतमाळ	मा	58,998	8,104	2,230	71	32,451	5,161	20,099	1,833	4,218	1,038	R	Yavatmal
	मा	46,711	5,008	3,021	60	26,857	2,916	14,054	1,559	2,779	474	U		
	ए	1,05,709	13,112	5,251	131	59,308	8,077	34,153	3,392	6,997	1,512	T		
23	वर्धा	मा	34,129	4,349	1,137	16	19,982	2,457	11,390	1,419	1,631	457	R	Wardha
	मा	41,444	4,029	2,100	47	26,524	2,193	10,992	1,604	1,827	184	U		
	ए	75,573	8,378	3,237	63	46,506	4,650	22,372	3,023	3,458	641	T		
24	नागपूर	मा	85,880	16,923	1,925	152	61,644	13,516	17,686	2,253	4,624	1,003	R	Nagpur
	मा	2,95,327	39,744	18,888	712	1,88,271	25,368	77,001	12,086	11,167	1,578	U		
	ए	3,81,207	56,667	20,813	864	2,49,915	38,884	94,687	14,339	15,791	2,581	T		
25	भंडारा	मा	78,676	16,699	2,193	112	43,350	7,304	26,184	6,072	6,949	3,211	R	Bhandara
	मा	41,260	5,468	3,277	269	24,535	3,082	10,545	1,872	2,902	245	U		
	ए	1,19,936	22,167	5,470	381	67,885	10,386	36,729	7,944	9,851	3,456	T		
26	चंद्रपूर	मा	1,01,773	16,436	2,463	78	63,539	11,447	28,085	3,098	7,686	1,813	R	Chandrapur
	मा	56,028	5,950	2,477	57	39,638	3,481	11,643	2,115	2,270	297	U		
	ए	1,57,801	22,386	4,940	135	1,03,177	14,928	39,728	5,213	9,956	2,110	T		
	महाराष्ट्र राज्य	मा	22,63,534	3,10,599	91,717	4,903	14,45,326	1,87,661	5,77,663	79,495	1,48,838	38,500	R	Maharashtra State
	मा	54,27,356	6,73,032	3,45,299	12,466	39,84,118	5,29,601	8,90,720	1,08,480	2,07,209	22,525	U		
	ए	76,90,890	9,83,631	4,37,016	17,369	54,29,444	7,17,262	14,68,383	1,87,975	3,56,047	61,025	T		

१. क्षेत्रफल आणि लोकसंख्या

तक्ता क्रमां

काम करणाऱ्या व काम न करणाऱ्या स्त्रियांचे प्रमुख व्यवसाय व वयोगटानुसार वर्गीकरण

(जनगणना)

		काम करणाऱ्यांचा					
वयोगट Age-group	ग्रामीण नागरी एकूण	एकूण लोकसंख्या Total population	एकूण मुख्यतः काम करणारे Total Main workers	शेतकरी Cultivators	शेतमजूर Agricultural labourers	पशुसंवर्धन, जंगलकाम, मच्छीमारी, शिकार, मळे, फळबागा आणि अनुबंधित व्यवसाय Livestock, forestry, fishing, hunt- ing and plantations, orchards and allied activities	खानकाम आ दगडखानकाम Mining an quarrying
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
0—14	गा	7,73,716	5,47,000	1,70,193	3,41,029	13,986	473
	ना	37,73,368	28,692	834	9,458	483	51
	ए	1,17,47,024	5,75,693	1,71,026	3,50,487	14,470	524
15—19	गा	13,95,667	7,53,737	3,04,846	4,03,072	5,621	730
	ना	10,03,215	68,419	2,047	16,310	795	146
	ए	25,98,882	8,22,156	3,06,894	4,19,382	6,418	877
20—24	गा	13,28,510	8,08,058	3,49,561	4,00,155	5,481	974
	ना	10,23,968	1,26,315	2,916	16,413	1,025	278
	ए	23,52,478	9,32,373	3,52,477	4,16,568	6,506	1,252
25—29	गा	14,80,136	7,65,042	3,33,032	3,72,121	4,871	1,128
	ना	9,34,172	1,44,585	3,204	16,929	1,113	311
	ए	24,14,309	9,09,627	3,36,236	3,89,050	5,984	1,439
30—34	गा	10,06,181	7,23,968	3,17,201	3,50,575	5,402	1,061
	ना	7,06,962	1,27,921	3,284	17,317	1,133	234
	ए	20,13,144	8,51,888	3,20,485	3,67,892	6,535	1,295
35—39	गा	12,57,760	7,17,918	3,26,573	3,41,167	4,639	907
	ना	3,25,260	1,20,631	4,268	18,925	1,120	263
	ए	13,83,020	8,38,549	3,30,841	3,60,092	5,759	1,170
40—49	गा	20,51,499	11,54,861	5,43,274	5,39,927	6,976	1,29
	ना	9,07,212	1,76,663	7,843	32,520	1,746	33
	ए	29,58,711	13,31,524	5,51,117	5,72,447	8,722	1,62
50—59	गा	13,60,437	6,09,141	2,94,232	2,81,092	3,386	32
	ना	5,57,566	87,696	5,213	18,303	811	4
	ए	19,18,003	6,96,837	2,99,445	2,99,395	4,197	36
60+	गा	14,84,496	2,76,763	1,27,716	1,33,190	1,509	1
	ना	5,57,599	38,684	3,436	8,907	446	1
	ए	20,42,094	3,15,447	1,31,152	1,42,097	1,955	2
एकूण/Total	गा	2,02,63,121	63,61,427	27,69,274	31,65,815	51,980	6,9
	ना	1,01,05,924	9,20,768	33,071	1,55,252	8,685	1,7
	ए	3,03,69,045	72,82,195	28,02,345	33,21,067	60,665	8,7

टीप—व्याची माहिती उपलब्ध नसलेल्या आकरणांचा एकूणमध्ये समाविष्ट नाही.
आधार—भारतीय जनगणना, १९८१, मालिका १२, भाग तीन-ए व

AREA AND POPULATION

TABLE No. 1.24

Female workers and non-workers according to main activity classified by age-groups.

Population Census, 1981)

वस्तु निर्माण प्रक्रिया, सेवा व दुरुस्तीके उद्योगधंदे Manufacturing, processing, servicing and repairs		बांधकाम Construction	व्यापार व वाणिज्य Trade and commerce	वाहतूक, साठवण आणि दळपवळण Transport, storage and communications	इतर कामे Other services	सीमांतिक कामगार Marginal workers	काम न करणारे Non-workers	Rural Urban Total		
(a) घरगुती उद्योगधंदे Household industry	(b) घरगुती उद्योगधंद्या- व्यतिरिक्त इतर उद्योगधंदे Other than household industry	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(2)
6,582	4,769	6,023	932	149	2,865	2,11,619	72,15,097	R		
2,033	4,807	1,652	1,199	167	8,009	5,187	37,39,429	U		
8,615	9,576	7,675	2,131	315	10,874	2,16,805	1,09,54,526	T		
12,759	9,116	6,839	2,508	379	4,865	2,30,482	7,11,448	R		
5,717	16,926	3,893	3,840	764	17,978	11,117	9,23,679	U		
18,476	26,041	13,733	6,348	1,144	22,843	2,41,599	16,35,127	T		
15,474	10,364	9,598	3,699	724	10,028	2,44,744	5,77,708	R		
7,231	29,361	5,287	14,804	5,418	43,585	13,922	8,83,731	U		
22,704	39,725	14,884	18,503	6,142	53,613	2,58,665	14,61,439	T		
15,352	10,424	8,621	4,470	618	14,403	2,25,033	4,90,061	R		
9,067	27,098	5,445	17,506	6,432	58,192	14,459	7,75,129	U		
23,419	37,522	14,066	22,276	7,050	72,585	2,39,491	12,65,190	T		
13,829	8,915	7,498	4,524	448	14,516	2,05,022	3,77,191	R		
7,554	21,989	4,937	14,262	4,391	52,800	12,905	5,66,136	U		
21,362	30,904	12,435	18,805	4,839	67,317	2,17,928	9,43,327	T		
13,208	7,675	6,345	5,124	418	11,862	1,99,362	3,40,480	R		
7,908	19,316	4,306	12,578	4,195	47,752	13,027	4,91,604	U		
21,117	26,991	10,651	17,702	4,613	59,614	2,12,387	8,32,084	T		
21,564	10,212	8,446	8,042	454	14,672	3,17,936	5,78,702	R		
11,471	25,645	5,663	18,708	4,926	67,807	19,199	7,11,350	U		
33,036	35,857	14,109	26,750	5,381	82,479	3,37,135	12,90,052	T		
11,181	3,978	3,334	4,594	223	6,799	1,83,025	5,68,276	R		
5,971	11,544	2,227	10,090	1,670	31,774	9,374	4,60,496	U		
17,152	15,522	5,560	14,684	1,893	38,573	1,92,394	10,28,771	T		
5,641	1,670	1,134	2,955	62	2,794	97,261	11,10,472	R		
3,328	4,145	803	6,169	442	10,960	4,840	5,14,075	U		
8,969	5,815	937	9,124	504	13,754	1,02,102	16,24,545	T		
15,779	67,267	60,926	36,906	3,485	82,999	19,16,567	1,19,85,127	R		
59,373	1,61,011	34,250	99,625	28,455	3,39,288	1,04,123	90,81,033	U		
1,75,152	2,28,279	95,176	1,36,531	31,941	4,22,287	20,20,690	2,10,66,160	T		

e—Figures of age not stated are included in total.

Source: Census of India, 1981, Series 12, Part III-A and B (ii).

540—B A

1. क्षेत्रफल आणि लोकसंख्या

तक्ता क्रमांक

मुख्यतः काम करणाऱ्या स्त्रियांचे प्रमुख व्यवसाय व वैवाहिक स्थितीनुसार वर्गीकरण

(जनगणना)

वैवाहिक स्थिती	ग्रामीण नागरी एकूण	एकूण लोकसंख्या Total Population	एकूण मुख्यतः काम करणारे Total main workers	शेतकरी Cultiva- tors	शेतमजूर Agricul- tural labourers	पशुसंवर्धन, जंगलकाम, मच्छिमारी, शिकार, मत्से, फळबागा वगैरे Livestock, forestry, fishing, hunting and plantations, orchards and allied activities	खाणकाम आणि दगड खाणकाम Mining and quarrying	वस्तु निर्माण, प्रक्रिया, सेवा व दुस्तीचे उद्योगधंदे Manufacturing, processing, servicing and repairs	
								(a) घरागुली उद्योगधंदे Household industry	(b) घरागुली उद्योगधंद्या- व्यतिरिक्त इतर उद्योगधंदे Other than house- holds Industry
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)
1. अविवाहित	म	89,21,244	9,04,768	3,14,601	5,18,607	17,759	896	14,444	4,165
	न	48,95,300	1,80,808	2,201	19,095	1,614	229	7,781	41,058
	ए	1,38,16,744	10,85,576	3,16,622	5,37,300	19,374	1,125	2,22,251	25,064
2. विवाहित	म	93,42,301	47,77,122	21,93,570	12,79,154	30,159	5,562	88,032	49,677
	न	44,08,777	5,84,436	23,918	1,05,916	5,539	1,305	41,725	97,418
	ए	1,37,51,378	53,61,558	22,17,488	23,85,070	35,747	6,863	1,29,760	1,47,095
3. विधवा	म	18,79,172	6,05,258	2,43,785	3,17,671	3,505	460	11,725	5,418
	न	7,63,517	1,41,111	6,838	25,907	1,362	206	9,100	20,000
	ए	26,42,389	7,46,369	2,50,673	3,44,478	4,868	666	20,825	25,518
4. घटस्फोटित किंवा अलग रहाणाऱ्या	म	1,16,360	73,398	16,936	50,019	526	56	1,572	1,111
	न	36,353	14,156	289	3,414	115	16	764	2,111
	ए	1,52,913	87,554	17,225	53,433	641	72	2,336	3,222
एकूण	म	2,02,63,121	63,61,427	27,69,274	31,65,815	51,980	6,995	1,15,779	67,111
	न	1,01,05,924	9,20,768	33,071	1,55,252	8,685	1,757	59,373	1,61,111
	ए	3,03,69,045	72,82,195	28,02,345	33,21,067	60,665	8,751	1,75,152	2,28,222

न.प.-वर्गीकरण न झालेल्या वैवाहिक दर्जाच्या आकडेवारीचा एकूण मध्ये समावेश
आधार.-भारतीय जनगणना, १९८१, मालिका २२, भाग-तीन-ए व बी

AREA AND POPULATION

TABLE No. 1.25

Female main workers according to main activity by Classified marital status

Population Census, 1981

Class of workers

संघकाय Construction	व्यापार आणि वाणिज्य Trade and commerce	वाहतूक, साठवण आणि दळणवळण Transport, storage and communications	इतर कामे Other services	Rural Urban Total	Marital status
(11)	(12)	(13)	(14)	(2)	(1)
10,812	3,347	592	12,706	Rural	Un-married
3,799	19,845	6,910	78,454	Urban	
14,611	23,192	7,502	91,160	Total	
44,887	25,227	2,486	58,347	Rural	Married
25,324	59,953	17,902	2,04,782	Urban	
70,811	85,180	20,388	2,63,129	Total	
4,253	7,554	364	10,525	Rural	Widowed
4,011	18,414	3,494	70,831	Urban	
8,264	25,968	3,858	61,356	Total	
949	773	44	1,412	Rural	Divorced or separated
506	1,388	140	3,121	Urban	
1,406	2,161	183	6,533	Total	
60,926	36,906	34,851	82,999	Rural	Total
34,250	99,625	28,455	3,39,288	Urban	
95,176	1,36,531	31,941	4,22,287	Total	

1.—Figures of unclassified marital status are included in total.

2.—Census of India, 1981, Series 12, Part III-A and B (ii).

क्षेत्रफल आणि लोकसंख्या / AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 1.26

काम न करणाऱ्या व्यक्तींचे व्यवसाय प्रकारानुसार व लिंगानुसार वर्गीकरण
Classification of persons not at work by type of activity and sex

(जनगणना / 1981 Census)

(रु. हजारत / Rs. in thousand)

व्यवसाय	ग्रामीण/Rural			नगरी/Urban			एकूण/Total			Type of activity
	पुरुष Males	स्त्री Females	एकूण Total	पुरुष Males	स्त्री Females	एकूण Total	पुरुष Males	स्त्री Females	एकूण Total	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(1)
1. पूर्णवेळ विद्यार्थी ..	4,103	2,308	6,411	3,012	2,267	5,279	7,116	4,575	11,691	Full time Students
2. घरकाम करणारे ..	131	4,196	4,327	252	4,500	4,567	209	8,695	8,904	Household duties
3. अवलंबून असणारे व बालके.	4,738	5,423	10,161	2,189	2,216	4,405	6,926	7,638	14,564	Dependents and infant.
4. सेवानिवृत्ती, व्याजावर, .. भाड्यावर उपजिविका करणारे व स्वतंत्र उत्पन्न असणारे.	54	20	74	235	28	263	290	49	339	Retired, rentiers and persons of independent means.
5. शिकारी	19	10	29	24	14	38	44	24	68	Beggars, Vagrants
6. शिक्षा भोगणारे, मानसिक आजाराच्या व धर्मार्थ संस्थांमध्ये राहणाऱ्या व्यक्ती.	5	3	8	20	6	26	24	9	33	Inmates of penal mental and charitable institutions.
7. इतर	109	25	134	283	51	334	391	76	467	Others
एकूण ..	9,159	11,985	21,144	5,841	9,081	14,922	15,000	21,966	36,066	Total

आधार.—भारताची जनगणना, १९८१, भाग ३-अ आणि ब (v).

Source.—Census of India, 1981. Part III-A and B (IV).

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 1.27

1. क्षेत्रफळ आणि लोक

तक्ता ३

प्रमुख भाषा बोलणारी कुटुंबे व त्यातील व्यक्तींची जिल्हावार

११

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हे	भाषा / Languages							
		आसामी Assamee		बंगाली Bengali		गुजराती Gujarati		हिंदी Hindi	
		कुटुंबे Households	व्यक्ती Persons	कुटुंबे Households	व्यक्ती Persons	कुटुंबे Households	व्यक्ती Persons	कुटुंबे Households	व्यक्ती Persons
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)
1	बृहन्मुंबई	69	294	7,152	29,091	2,21,085	11,89,507	2,29,849	10,03,6
2	ठाणे	11	46	1,992	8,125	30,718	1,44,779	45,565	1,97,6
3	रायगड	150	494	3,674	17,865	5,315	24,1
4	रत्नागिरी	1	3	18	57	506	2,633
5	सिंधुदुर्ग
6	नाशिक	7	65	419	1,864	2,327	19,441
7	धुळे	10	34	16,193	91,255
8	जळगाव	160	592	6,045	36,156	27,561	1,60,0
9	अहमदनगर	5	11	57	210	1,347	8,347
10	पुणे	31	116	1,295	4,910	9,762	47,306
11	सातारा	11	46	1,725	8,958
12	सांगली	1	5	21	72	1,317	7,553
13	सोलापूर	19	45	1,804	10,701
14	कोल्हापूर	16	49	1,496	6,704
15	औरंगाबाद	99	322	1,288	7,989
16	जालना
17	परभणी	14	37	530	3,227
18	बीड	13	25	341	1,942
19	नरिंड	5	26	625	3,736
20	उस्मानाबाद	1	1	5	11	597	3,798
21	तातूर
22	बुलढाणा	1	4	110	587	986	3,187
23	अकोला	23	91	1,860	12,440
24	अमरावती	38	120	1,210	8,175
25	यवतमाळ	1	3	22	70	1,645	10,058
26	वर्धा	2	9	46	145	529	3,743
27	नागपूर	12	32	2,203	9,255	3,203	18,728
28	भंडारा	2	3	1,295	5,609	1,027	5,905
29	चंद्रपूर	1	1	5,094	26,153	914	5,190
30	गवळिपेटी
म्हारापूर पन्थ		155	593	20,288	68,040	3,11,754	16,84,323	8,11,176	41,4

AREA AND POPULATION

TABLE No. 1.27

Districtwise classification of Households And Household population by languages mainly spoken

1981

(संख्या / Number)

भाषा / Languages								Districts
कन्नड Kannada		काश्मिरी Kashmiri		मलयाळम Malayalam		मराठी Marathi		
कुटुंबे Households	व्यक्ती Persons	कुटुंबे Households	व्यक्ती Persons	कुटुंबे Households	व्यक्ती Persons	कुटुंबे Households	व्यक्ती Persons	(2)
(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	
27,547	1,36,882	191	793	32,368	1,35,129	7,49,266	37,89,698	Brihan Mumbai
8,868	38,032	13	50	9,231	37,986	4,59,119	24,01,534	Thane
3,584	12,530	5	17	953	3,098	2,61,859	13,25,683	Raigad
3,565	13,630	1	1	296	1,005	4,03,461	19,59,756	Ratnagiri
..	Sindhudurg
796	3,568	3	13	1,503	5,284	4,46,396	25,53,876	Nashik
82	350	95	349	85,308	4,70,577	Dhule
142	629	265	916	3,17,166	16,39,642	Jalgaon
630	2,364	311	1,046	4,27,814	23,99,741	Ahmednagar
9,319	41,136	32	135	5,673	21,831	6,46,039	34,56,437	Pune
4,175	16,901	1	5	160	607	3,58,364	18,98,902	Satara
22,910	1,34,298	223	988	2,82,146	15,39,558	Sangli
49,047	2,83,078	125	460	3,37,034	18,52,633	Solapur
23,430	1,27,624	1	4	249	892	3,91,583	21,77,501	Kolhapur
937	4,659	343	1,150	3,30,921	17,90,688	Aurangabad
..	Jalna
191	855	83	277	2,80,824	14,95,219	Parbhani
242	1,073	95	284	2,34,488	12,62,436	Beed
4,519	24,956	95	311	2,30,726	12,77,492	Nanded
11,282	65,707	45	151	3,22,858	18,43,255	Osmanabad
..	Latur
92	433	1	3	27	83	2,36,308	12,17,972	Buldhana
177	840	1	4	72	277	2,65,390	13,72,162	Akola
47	172	1	8	89	261	2,66,792	13,43,895	Amravati
39	170	79	238	2,25,319	11,62,964	Yavatmal
52	197	1	4	81	249	1,59,204	7,98,147	Wardha
411	1,704	12	45	1,497	5,410	3,54,985	18,31,980	Nagpur
607	2,819	1	4	269	888	2,77,731	14,28,534	Bhandara
1,096	5,481	3	11	493	1,701	2,99,147	15,26,471	Chandrapur
..	Gadchiroli
1,73,788	9,20,108	267	1,097	54,720	2,20,871	86,50,248	4,58,16,753	Maharashtra State

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्ले	भाषा / Languages							
		ओरिया Oriya		पंजाबी Punjabi		संस्कृत Sanskrit		सिंधी Sindhi	
		कुटुंबे Households	व्यक्ती Persons	कुटुंबे Households	व्यक्ती Persons	कुटुंबे Households	व्यक्ती Persons	कुटुंबे Households	व्यक्ती Persons
(1)	(2)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)
1	बृहन्मुंबई	1,735	7,366	20,472	1,05,382	1	7	44,319	1,95,000
2	ठाणे	219	752	2,819	13,229	1	9	29,496	1,39,900
3	रायगड	50	230	211	807	1	7	310	1,600
4	रत्नागिरी	2	3	19	60	99	500
5	सिंधुदुर्ग
6	नाशिक	63	208	1,334	6,607	7	23	1,238	7,500
7	धुळे	121	659	1	4	1,560	10,500
8	जळगाव	6	21	314	1,580	3	15	2,422	18,400
9	अहमदनगर	20	115	977	5,730	3	16	878	5,400
10	पुणे	89	339	3,620	17,771	11	56	5,060	29,200
11	सातारा	40	180	46	244	1	3	121	700
12	सांगली	6	51	33	176	2	13	420	2,800
13	सोलापूर	7	43	108	511	3	19	327	1,500
14	कोल्हापूर	6	20	35	146	1	9	1,396	9,800
15	ओरंगाबाद	1	26	444	2,365	4	24	524	3,700
16	जालना
17	परभणी	84	289	88	456	129	900
18	दीड	45	197	2	13	62	400
19	नांदेड	549	3,248	3	23	242	1,100
20	उस्मानाबाद	0	53	24	83	2	18	78	500
21	लातूर
22	बुलढाणा	4	26	70	425	2	22	627	5,000
23	अकोला	17	83	145	942	1,641	12,900
24	अमरावती	27	114	166	900	2,295	16,500
25	यवतमाळ	34	101	111	585	655	4,700
26	वर्धा	44	171	208	1,198	798	5,800
27	नागपूर	681	2,873	2,671	15,229	4,122	27,200
28	भंडारा	285	1,243	343	2,188	1,618	11,400
29	चंद्रपूर	308	1,272	693	3,345	483	3,800
30	गडचिरोली
महाराष्ट्र राज्य		3,718	15,581	35,666	1,84,053	48	281	1,00,920	5,17,800

आधार-भातावी जनगणना १९८१, महाराष्ट्र मालिका १२, १९८७ चा पेपर एक.

TABLE No. 1.27—Contd.

(संख्या / Number)

भाषा / Languages							Districts
तामीळ Tamil		तेलगू Telgu		उर्दू Urdu		(2)	
कुटुंबे Households	ब्यक्ती Persons	कुटुंबे Households	ब्यक्ती Persons	कुटुंबे Households	ब्यक्ती Persons		
(27)	(28)	(29)	(30)	(31)	(32)		
46,344	2,11,584	34,070	1,56,227	1,29,272	7,78,504	Brihan Mumbai	
5,494	23,665	11,230	52,714	34,362	1,91,277	Thane	
403	1,313	1,591	6,230	12,950	78,965	Raigad	
108	402	1,048	4,391	15,474	96,718	Ratnagiri	
..	Sindhudurg	
679	2,819	2,125	11,202	33,549	2,45,308	Nashik	
38	157	1,076	4,367	21,919	1,42,191	Dhule	
216	944	1,196	6,299	28,186	1,93,292	Jalgaon	
479	2,339	7,939	43,816	18,334	1,12,069	Ahmednagar	
5,933	29,336	14,421	75,842	20,844	1,29,706	Pune	
229	1,067	2,352	16,481	7,649	45,378	Satara	
356	1,624	2,768	14,801	15,606	93,316	Sangli	
661	3,510	24,060	1,43,068	35,450	2,13,496	Solapur	
359	1,841	3,340	17,181	16,081	1,11,267	Kolhapur	
394	1,689	3,737	20,024	54,580	3,46,057	Aurangabad	
..	Jalna	
180	816	3,329	17,496	32,969	1,97,807	Parbhani	
410	2,033	1,818	10,034	22,875	1,43,350	Beed	
245	1,273	16,818	93,042	28,978	1,89,000	Nanded	
347	1,928	3,741	21,649	32,998	2,03,157	Osmanabad	
..	Latur	
149	710	1,547	8,346	22,405	1,44,789	Bukdhana	
112	534	1,435	8,345	30,575	2,11,467	Akola	
68	282	727	3,526	26,506	1,79,005	Amravati	
61	226	9,168	47,436	13,733	91,101	Yavatmal	
86	350	666	2,770	3,147	19,063	Wardha	
1,626	7,407	4,304	22,585	17,458	1,23,427	Nagpur	
165	666	657	2,964	1,853	11,453	Bhandara	
396	1,533	26,089	1,26,092	3,974	22,904	Chandrapur	
..	Gadchiroli	
65,538	3,00,348	1,81,252	9,36,928	6,84,727	43,13,067	Maharashtra State	

Source.—Census of India 1981, Maharashtra, Series 12, Part 1 of 1987

क्षेत्रफल व लोकसंख्या / AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 128

महाराष्ट्रात व बृहन्मुंबईमध्ये जन्म व नोंदणी ठिकाण यानुसार स्थलांतरीतांची लोकसंख्या
Migrants Population by place of birth and place of enumeration in Maharashtra and Greater Bombay

(संख्या हज
(Figures in the

अनुक्रमांक Serial No.	जन्मस्थान (2)	गणनास्थान / Place of enumeration						जन्म स्थान Birth Place (2)
		महाराष्ट्र / Maharashtra			बृहन्मुंबई / Greater Bombay			
		पुरुष Males (3)	स्त्रिया Females (4)	एकूण Total (5)	पुरुष Males (6)	स्त्रिया Females (7)	एकूण Total (8)	
1.	गणना राज्यात ..	29,800	28,307	58,107	3,161	2,639	5,800	Within the State of enumeration.
	(i) गणनेच्या ठिकाणी जन्म झालेले.	21,947	14,693	36,640	2,119	1,895	4,014	Born in place of enumeration.
	(ii) गणना जिल्ह्यात इतरत्र जन्म झालेले.	4,445	9,376	13,821	1	..	1	Born elsewhere in c of enumeration.
	(iii) राज्यातील इतर जिल्ह्यात जन्म झालेले	3,409	4,238	7,647	1,042	744	1,786	Born in other district the State.
2.	गणना राज्याच्या बाहेरील भारतातील राज्य	2,470	1,934	4,404	1,426	893	2,319	State in India beyond State of Maharashtra
	1 उत्तर प्रदेश ..	680	249	929	500	172	672	Uttar Pradesh
	2 कर्नाटक ..	445	480	925	168	136	304	Karnataka
	3 गुजरात ..	398	379	777	299	270	569	Gujarat
	4 मध्य प्रदेश ..	211	273	484	21	19	40	Madhya Pradesh
	5 आंध्र प्रदेश ..	167	166	333	65	49	114	Andhra Pradesh
	6 केरळ ..	137	79	216	89	52	141	Kerala
	7 राजस्थान ..	124	77	201	73	41	114	Rajasthan
	8 तामिळनाडू ..	109	76	185	84	58	142	Tamil Nadu
	9 बिहार ..	43	18	61	25	9	34	Bihar
	10 पंजाब ..	34	26	60	21	16	37	Punjab
	11 पश्चिम बंगाल ..	30	24	54	19	15	34	West Bengal
	12 गोवा, दमण व दिव ..	39	28	67	31	34	65	Goa, Daman & Diu
	13 इतर राज्य व केंद्रशासित प्रदेश	53	59	112	31	22	53	Other State and Union Territories.
	(1 + 2) एकूण ..	32,270	30,241	62,511	4,587	3,532	8,119	(1 + 2) Total

आधार.—भारताची जनगणना, १९८१, महाराष्ट्र, भाग-५ अ व ब.

Source.—Census of India, 1981, Maharashtra, Part-V A and B.

1. क्षेत्रफल व लोकसंख्या / AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 1.29

महाराष्ट्रात स्थलांतराचे कारण व शेवटचे निवासस्थान

Migrants by place of last residence and reason for migration in Maharashtra (1981)

(संख्या हजारत / Figures in thousand)

पूर्वीचे निवासस्थान (1)	स्थलांतराचे कारण / Reason for Migration												Last residence (1)
	एकूण स्थलांतरित Total Migrants		रोजगार Employment		शिक्षण Education		कुटुंब निर्गमन Family moved		विवाह Marriage		इतर Others		
	पुरुष Males	स्त्रिया Females	पुरुष Males	स्त्रिया Females	पुरुष Males	स्त्रिया Females	पुरुष Males	स्त्रिया Females	पुरुष Males	स्त्रिया Females	पुरुष Males	स्त्रिया Females	
A. भारतात अन्यत्र पूर्व निवास ...	10,581	15,962	3,175	280	624	187	2,454	2,907	132	9,558	4,196	3,030	Last Residence elsewhere in India.
A.I. गणना राज्यात ...	8,187	14,074	1,936	205	517	147	1,990	2,292	116	8,753	3,628	3,676	Within the State of enumeration.
A.II. गणना राज्याच्या बाहेरील भारतातील राज्य ...	2,395	1,888	1,239	75	107	40	465	614	16	805	568	354	State in India beyond State of Maharashtra.
1. आंध्रप्रदेश ...	160	159	74	6	6	2	38	52	2	72	41	27	Andhara Pradesh
2. बिहार ...	41	17	27	1	2	1	5	18	*	5	7	3	Bihar
3. गुजरात ...	392	375	167	9	27	10	95	121	3	165	99	70	Gujarat
4. गोवा, दमण व दिव ...	40	47	20	3	4	2	7	13	*	20	8	9	Goa, Daman & Div
5. कर्नाटक ...	412	457	176	22	17	7	88	118	3	215	128	94	Karnataka
6. केरळ ...	124	71	86	10	4	3	13	20	*	25	20	13	Kerala
7. मध्यप्रदेश ...	210	273	47	6	6	3	69	80	3	132	85	53	Madhya Pradesh
8. ओरिसा ...	11	6	6	*	1	*	2	3	*	2	2	1	Orissa
9. पंजाब ...	33	24	16	1	1	1	7	10	*	8	8	5	Punjab
10. राजस्थान ...	119	74	51	1	7	2	24	25	1	31	36	14	Rajasthan
11. तामिळनाडू ...	104	73	67	4	3	2	17	29	1	25	17	13	Tamil Nadu
12. उत्तरप्रदेश ...	666	246	460	9	25	6	79	106	3	85	99	41	Uttar Pradesh
13. पश्चिम बंगाल ...	33	26	18	1	1	1	7	11	*	8	6	4	West Bengal
14. इतर व केंद्रशासित प्रदेश ...	50	40	24	2	3	*	14	18	*	12	..	7	Other & Union Territories
B. भारताबाहेरील आशियाई देश ...	109	94	23	2	4	2	37	41	*	13	45	35	Countries in Asia Beyond India.
C. अन्य देश ...	8	8	2	*	1	1	2	3	*	2	3	2	Other Countries
एकूण-अ+B+C ...	10,698	16,064	3,200	282	629	191	2,493	2,951	132	9,573	4,244	3,067	Total—A+B+C

* ५०० पेक्षा कमी / Less than 500.

आकडे संक्षिप्तता असल्याने बेरजा जुळणार नाहीत. / Total do not tally due to rounding.

आधार.—भारताची जनगणना, १९८१, महाराष्ट्र, भाग-५ अ व ब.

Source—Census of India, 1981, Maharashtra, Part V-A & B.

२. पर्यावरण सांख्यिकी

२.१ निरनिराळ्या केंद्रातील तपमान, सापेक्ष आर्द्रता आणि सरासरी पावसाचे दिवस व पाऊस आणि विविध केंद्रात प्रत्यक्ष पडलेला पाऊस याबाबत माहिती पुढील तक्त्यात दिली आहे.

२.२ ज्या केंद्रांकरिता माहिती देण्यात आली आहे ती केंद्रे सर्वसाधारण जिल्हातील तालुक्याची किंवा जिल्हा मुख्यालयाची ठिकाणे आहेत. सरासरी किंवा सर्वसाधारण पावसाची आकडेवारी ही कमीत कमी पाच वर्ष किंवा जास्त जास्त ऐंशी वर्षांच्या प्रत्यक्ष पडलेल्या पावसाच्या आकडेवारीवरून काढली आहे. जेव्हा एखाद्या दिवसाच्या चौवीस तासात पर्जन्यमापक यंत्रावर पडलेल्या पावसाची नोंद कमीत कमी २.५ मि. मि. झाली असेल तर तो दिवस पावसाचा दिवस समजण्यात येतो.

2. ENVIRONMENT STATISTICS

2.1 Data on temperature and relative humidity at various centres and normal number of rainy days and rainfall and actual rainfall in different centres are presented in the following tables.

2.2 The Centres for which data is presented are generally the tahsil or district headquarters in the districts. The figures of average rainfall are worked out on the basis of actual figures for the period ranging from a minimum of five years to a maximum of eighty years. A day was treated as a rainy day if during the twenty-four hours, the rain-gauge recorded a minimum of 2.5 mm. of rainfall.

2. पर्यावरण सांख्यिकी/ENVIRONMENT STATISTICS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.1 (A)

महापद्मतील निरुनिएड्या केंद्रातील तपमान
Temperature of different Centres in Maharashtra State
(1991)

(सेल्सियस डीग्रीमध्ये/In degree cel)

अ. क्र. Sr. No.	केंद्र (2)	कृमाल तपमान Maximum temperature	महिना Month	कृमाल तपमान Minimum temperature	महिना Month	Centre (2)
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(2)
1	कुलाबा (बृहन्मुंबई)	34.0	मे/May	17.2	जाने./Jan.	Colaba (Brihan Mumbai)
2	सांताक्रुझ (बृहन्मुंबई)	34.0	नोव्हेंबर/November	12.5	डिसें./Dec.	Santacruz (Brihan Mumbai)
3	डहानु (ठाणे)	34.0	मे/May	16.2	जाने./Jan.	Dahanu (Thane)
4	अलिबाग (रायगड)	32.6	एप्रिल/April	16.5	जाने./Jan.	Alibag (Raigad)
5	भीरा (रायगड)	38.6	मे/May	16.2	फेब्रु./Feb.	Bhira (Raigad)
6	हर्णे (रत्नागिरी)	31.6	मे, जून, नोव्हें/ May, June, Nov.	20.5	जाने, फेब्रु./ Jan., Feb.	Hame (Ratnagin)
7	रत्नागिरी	33.3	मे, नोव्हें/May, Nov.	17.1	जाने./Jan.	Ratnagiri
8	देवगड (सिंधुदुर्ग)	33.4	मे/May	20.0	फेब्रु./Feb.	Devgad (Sindhudurg)
9	मालेगाव (नाशिक)	38.5	मे/May	7.5	डिसें./Dec.	Malegaon (Nashik)
10	ओझर (नाशिक)	38.5	मे/May	8.9	जाने./Jan.	Ozar (Nashik)
11	नंदुरबार (धुळे)	33.0	डिसेंबर/December	12.8	डिसें./Dec.	Nandurbar (Dhule)
12	जळगाव	42.7	मे/May	10.3	जाने./Jan.	Jalgaon
13	अहमदनगर	38.8	जून/June	10.2	डिसें./Dec.	Ahmednagar
14	पुणे	37.3	मे/May	10.0	डिसें./Dec.	Pune
15	लोहगाव (पुणे)	N. A.	..	N. A.	..	Lohgaon (Pune)
16	वानोरी (एफएमसी, पुणे)	38.9	मे/May	11.6	जाने./Jan.	Wanori (AFMC, Pune)
17	बारामती (पुणे)	40.4	मे/May	6.9	जाने./Jan.	Baramati (Pune)
18	महाबाळेश्वर (सातारा)	31.1	मे/May	12.6	डिसें./Dec.	Mahabaleshwar (Satara)
19	सांगली	37.5	मार्च, एप्रिल/March, Apr.	13.9	डिसें./Dec.	Sangli
20	जेऊर (सोलापूर)	41.2	मे/May	7.8	डिसें./Dec.	Jeur (Solapur)
21	सातारा	39.2	सप्टेंबर/Sept.	11.3	डिसें./Dec.	Satara
22	सोलापूर	41.0	मे/May	15.3	डिसें./Dec.	Solapur
23	कोल्हापूर	36.9	एप्रिल/April	14.9	डिसें./Dec.	Kolhapur
24	औरंगाबाद	N. A.	..	N. A.	..	Aurangabad
25	चिखनठाणा (औरंगाबाद)	40.0	मे/May	10.4	डिसें./Dec.	Chikhalthana (Aurangabad)
26	उस्मानाबाद	41.0	मे/May	13.5	डिसें./Dec.	Osmanabad
27	परभणी	42.6	मे/May	7.0	नोव्हें./Nov.	Parabhani
28	बीड	41.7	मे/May	12.3	डिसें./Dec.	Beed
29	नांदेड	40.2	एप्रिल/April	11.4	ऑक्टो./Oct.	Nanded
30	बुलढाणा	42.0	जून/June	5.8	जाने./Jan.	Buldhana
31	अकोला (विमानतळ)	46.3	मे/May	6.2	जाने./Jan.	Akola (Air port)
32	अकोला (शहर)	45.6	मे/May	6.2	जाने./Jan.	Akola (City)
33	अमरावती	45.8	मे/May	9.0	डिसें./Dec.	Amaravati
34	यवतमाळ	45.0	मे/May	6.4	जाने./Jan.	Yavatmal
35	पुसद (यवतमाळ)	46.1	मे/May	4.2	जाने./Jan.	Pusad (Yavatmal)
36	वर्धा	46.9	मे/May	10.4	जाने./Jan.	Wardha
37	नागपूर (विमानतळ)	45.6	मे/May	6.4	जाने./Jan.	Nagpur (Air port)
38	नागपूर (शहर)	45.6	जून/June	-7.4	जाने./Jan.	Nagpur (City)
39	गोंदिया (भंडारा)	45.7	मे/May	7.4	जाने./Jan.	Gondia (Bhandara)
40	चंद्रपूर	46.7	मे/May	6.7	जाने./Jan.	Chandrapur
41	ब्राम्हपूरी (चंद्रपूर)	45.7	मे/May	1.2	जाने./Jan.	Bramhapuri (Chandrapur)
42	सिरोंचा (गडचिरोली)	35.4	ऑक्टोबर/Oct.	N. A.	-	Sironcha (Gadchiroli)

टीप :- कंसातील नावे केंद्र ज्या जिल्ह्यात आहे त्या जिल्हांची आहेत.

Note :- The names in the brackets indicate the district in which the Centre is located.

आधार :- विभागीय हवामानशास्त्र कार्यालय, नागपूर आणि मुंबई.

Source :- Regional Metrological Centres, Nagpur and Bombay.

2. पर्यावरण सांख्यिकी/ENVIRONMENT STATISTICS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.1 (B)

महापश्चातील निरनिराळ्या केंद्रातील तपमान
Temperature of different Centres in Maharashtra State
(1992)

(सेल्सियस डिग्रीमध्ये/In degree celsius)

क्र. क्र. No.	केंद्र (2)	कमाल तपमान Maximum temperature (3)	महिना Month (4)	किमान तपमान Minimum temperature (5)	महिना Month (6)	Centre (2)
1	कुलाबा (वृहन्मुंबई)	34.5	नोव्हें./Nov.	18.6	जाने./Jan.	Colaba (Brihan Mumbai)
2	सांताक्रुझ (वृहन्मुंबई)	34.3	नोव्हें./Nov.	16.9	जाने./Jan.	Santacruz (Brihan Mumbai)
3	डहानु (ठाणे)	34.2	मे/May	16.3	जाने./Jan.	Dahanu (Thane)
4	अलिबाग (रायगड)	33.4	मे/May	16.9	जाने./Jan.	Alibag (Raigad)
5	भीरा (रायगड)	39.0	मार्च/Mar.	15.3	फेब्रु./Feb.	Bhira (Raigad)
6	हर्णे (रत्नागिरी)	32.7	नोव्हें./Nov.	21.0	फेब्रु./Feb.	Harai (Ratnagiri)
7	रत्नागिरी	34.1	नोव्हें./Nov.	18.2	फेब्रु./Feb.	Ratnagiri
8	देवगड (सिंधुदुर्ग)	32.2	मे/May	19.4	दिसें./Dec.	Devgad (Sindhudurg)
9	मालेगाव (नाशिक)	N. A	..	6.6	दिसें./Dec.	Malegaon (Nashik)
10	ओझर (नाशिक)	38.5	मे/May	8.9	जाने./Jan.	Ozar (Nashik)
11	नंदुरबार (धुळे)	33.7	जाने./Jan.	17.2	जाने./Jan.	Nandurbar (Dhule)
12	जळगाव	42.9	मे/May	11.2	जाने./Jan.	Jalgaon
13	अहमदनगर	36.1	मे/May	9.8	जाने./Jan.	Ahmednagar
14	पुणे	37.6	मे/May	9.6	जाने./Jan.	Pune
15	लोहगाव (पुणे)	N. A	..	N. A	..	Lohgaon (Pune)
16	वानवडी (एफएमसी, पुणे)	39.9	जाने./Jan.	11.0	जाने./Jan.	Wanwadi (AFMC, Pune)
17	बारामती (पुणे)	39.3	मे/May	9.7	जाने./Jan.	Baramati (Pune)
18	महाबळेश्वर (सातारा)	32.5	मे/May	13.2	फेब्रु./Feb.	Mahabaleshwar (Satara)
19	सांगली	39.4	एप्रिल/April	12.5	जाने./Jan.	Sangli
20	जेऊर (सोलापूर)	41.5	एप्रिल/April	7.7	जाने./Jan.	Jeur (Solapur)
21	सातारा	39.0	एप्रिल/April	10.2	जाने./Jan.	Satara
22	सोलापूर	41.0	मे/May	14.9	दिसें./Dec.	Solapur
23	कोल्हापूर	37.5	एप्रिल/April	14.2	फेब्रु./Feb.	Kolhapur
24	औरंगाबाद	N. A.	..	N. A.	..	Aurangabad
25	चिखलठणा (औरंगाबाद)	40.3	मे/May	10.0	जाने./Jan.	Chikhalthana (Aurangabad)
26	उस्मानाबाद	40.0	मे/May	13.2	जाने./Jan.	Osmanabad
27	पारभणी	42.5	मे/May	10.0	जाने./Jan.	Parbhani
28	बीड	40.9	मे/May	13.0	जाने./Jan.	Beed
29	नांदेड	42.8	मे/May	11.8	दिसें./Dec.	Nanded
30	बुलढाणा	41.7	सप्टें./Sept.	7.1	जाने./Jan.	Buldhana
31	अकोला (विमानतळ)	46.2	जून/June	7.5	जाने./Jan.	Akola (Air port)
32	अकोला (शहर)	45.0	मे/May	7.4	जाने./Jan.	Akola (City)
33	अमरावती	45.2	जून/June	8.0	जाने./Jan.	Amaravati
34	यवतमाळ	44.4	मे/May	8.4	जाने./Jan.	Yavatmal
35	पुसद (यवतमाळ)	45.6	जून/June	5.6	जाने./Jan.	Pusad (Yavatmal)
36	वर्धा	46.2	मे/May	9.9	जाने./Jan.	Wardha
37	नागपूर (विमानतळ)	45.3	मे/May	7.1	जाने./Jan.	Nagpur (Air port)
38	नागपूर (शहर)	43.6	जून/June	8.9	जाने./Jan.	Nagpur (City)
39	गोंदिया (भंडारा)	45.5	मे/May	8.4	जाने./Jan.	Gondia (Bhandara)
40	चंद्रपूर	46.0	जून/June	8.1	जाने./Jan.	Chandrapur
41	ब्राम्हपूरी (चंद्रपूर)	..	मे/May	2.6	दिसें./Dec.	Bramhapuri (Chandrapur)
42	सिरोंचा (गडचिरोली)	45.2	मे/May	5.0	दिसें./Dec.	Sironcha (Gadchiroli)

टीप :- कंसातील नावे केंद्र ज्या जिल्ह्यात आहे त्या जिल्हाची आहेत.

Note :- The names in the brackets indicate the district in which the Centre is located.

स्रोत :- विभागीय हवामानशास्त्र कार्यालय, नागपूर आणि मुंबई.

Source :- Regional Metrological Centres, Nagpur and Mumbai.

2. पर्यावरण सांख्यिकी/ENVIRONMENT STATISTICS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.2 (A)

महाराष्ट्र राज्यातील निम्नलिखित केंद्रानुसार सापेक्ष आर्द्रता
Relative Humidity of different Centres in Maharashtra State
(1991)

(टक्केवारी/Percent)

अनुक्रमांक Serial No.	केंद्र (2)	सापेक्ष आर्द्रता/Relative humidity				Centre (2)
		सर्वात Highest (3)	सर्वात Month (4)	सर्वात Lowest (5)	सर्वात Month (6)	
1	संतानुक्रुश (बृहन्मुंबई)	98	जून/June	Santacruz (Brihan Mumbai)
2	कुलाबा (बृहन्मुंबई)	97	ऑगस्ट/August	Colaba (Brihan Mumbai)
3	दहानू (ठाणे)	98	जुलै/July	Dahanu (Thane)
4	अलिबाग (रायगड)	98	जुलै/July	Alibag (Raigad)
5	रत्नागिरी	100	ऑगस्ट/August	Ratnagiri
6	ओझर (नाशिक)	99	ऑगस्ट/August	Ozar (Nashik)
7	पुणे	98	जुलै/July	Pune
8	सोलापूर	98	जुलै/July	Solapur
9	बुलढाणा	100	जून, नोव्हें./June, Nov.	11	एप्रिल/April	Buldhana
10	अकोला (विमानतळ)	99	नोव्हेंबर/Nov.	5	मे/May	Akola (Air port)
11	अकोला (शहर)	97	जून, ऑगस्ट/ June, Aug.	10	एप्रिल, मे, ऑक्टो./ April, May, Oct.	Akola (City)
12	अमरावती	100	नोव्हेंबर/November	14	मार्च/March	Amravati
13	यवतमाळ	97	ऑगस्ट/August	6	मे/May	Yavatmal
14	पुसद (यवतमाळ)	98	ऑगस्ट/August	८	एप्रिल/April	Pusad (Yavatmal)
15	वर्धा	100	जुलै/July	5	एप्रिल/April	Wardha
16	नागपूर (विमानतळ)	100	जाने., जून/Jan., June	10	मार्च, एप्रिल/ March, April	Nagpur (Air port)
17	गोंदिया (भंडारा)	100	ऑगस्ट/August	2	एप्रिल/April	Gondia (Bhandara)
18	चंद्रपूर	100	जून/June	4	एप्रिल/April	Chandrapur
19	ब्राम्हपुरी (चंद्रपूर)	98	जुलै/July	7	मे/May	Bramhapuri (Chandrapur)
20	सिरोंचा (गडचिरोली)	95	ऑक्टो. नोव्हें./Oct., Nov.	33	ऑक्टो./Oct.	Sironcha (Gadchiroli)

टिप :- कंसातील नावे केंद्र ज्या जिल्ह्यात आहे त्या जिल्ह्यांची आहे.

Note:—The names in the brackets indicate the districts in which the Centres is located.

आधार :- विभागीय हवामान शास्त्र कार्यालय, नागपूर व मुंबई.

Source:—Regional Metrological Centres, Nagpur and Mumbai.

2. पर्यावरण सांख्यिकी/ENVIRONMENT STATISTICS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.2 (B)

महाराष्ट्र राज्यातील निम्नलिखित केंद्रानुसार सापेक्ष आर्द्रता
Relative Humidity of different Centres in Maharashtra State
(1992)

(टक्केवारी/Percentage)

अनुक्रमांक Serial No.	केंद्र (2)	सापेक्ष आर्द्रता/Relative humidity				महिना Month (6)	केंद्र Centre (2)
		कमाल Highest (3)	महिना Month (4)	किमान Lowest (5)	महिना Month (6)		
1	सांताक्रुझ (बृहन्मुंबई)	30	जानेवारी/January	Santacruz (Brihan Mumbai)	
2	कुलाबा (बृहन्मुंबई)	41	जानेवारी/January	Colaba (Brihan Mumbai)	
3	डहाणू (अणे)	36	जानेवारी/January	Dahanu (Thane)	
4	अलिबाग (रायगढ)	44	जानेवारी/January	Alibag (Raigad)	
5	रत्नागिरी	27	जानेवारी/January	Ratnagiri	
6	ओझर (नाशिक)	08	एप्रिल/April	Ozar (Nashik)	
7	पुणे	10	एप्रिल/April	Pune	
8	सोलापूर	10	एप्रिल/April	Solapur	
9	बुलढाणा	100	ऑगस्ट, सप्टें., नोव्हें. Aug., Sep., Nov.	04	फेब्रु./Feb.	Buldhana	
10	अकोला (विमानतळ)	99	ऑगस्ट/August	07	जून/June	Akola (Air port)	
11	अकोला (शहर)	100	ऑगस्ट/August	08	मार्च/March	Akola (City)	
12	अमरावती	98	जून, ऑगस्ट, ऑक्टो./ June, Aug., Oct.	16	मार्च/March	Amravati	
13	यवतमाळ	100	जून/June	02	मार्च/March,	Yavatmal	
14	पुसद (यवतमाळ)	98	जून, सप्टें., नोव्हें./ June, Sept., Nov.	06	जून/June	Pusad (Yavatmal)	
15	वर्धा	98	जून, ऑगस्ट/ June, August	8	एप्रिल/April	Wardha	
16	नागपूर	98	जुलै, ऑगस्ट/ July, August	8	जून/June	Nagpur (Air port)	
17	गोंदिया (भंडारा)	100	ऑगस्ट/August	12	फेब्रु., मार्च, मे/ Feb., March, May	Gondia (Bhandara)	
18	चंद्रपूर	100	जून, ऑगस्ट, ऑक्टो./ June, Aug., Oct.	7	फेब्रु./Feb.	Chandrapur	
19	ब्रह्मपुरी (चंद्रपूर)	100	मे/May	9	मार्च, एप्रिल/ March, April	Bramhapuri (Chandrapur)	
20	सिरोंचा (गडचिरोली)	100	जून, जुलै, ऑगस्ट, सप्टें. June, July, Aug., Sept.	5	सप्टेंबर/Sept.	Sironcha (Gadchiroli)	

:- केंद्रातील नावे केंद्र ज्या जिल्ह्यात आहे त्या जिल्ह्यांची आहे.

:- The Names in the brackets indicate the district in which the Centre is located.

:- विभागीय हवामानशास्त्र कार्यालय, नागपूर व मुंबई.

:- Regional Metrological Centres, Nagpur and Mumbai.

2. पर्यावरण सांख्यिक

तक्ता क्रम

सामान्यपणे पडणाऱ्या पावसाचे दिवस आणि पाऊस यांची मासिक आकडेवारी

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	जानेवारी January		फेब्रुवारी February		मार्च March		एप्रिल April		मे May		जून June	
		पावसाचे दिवस Number of rainy days	पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Number of rainy days	पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Number of rainy days	पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Number of rainy days	पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Number of rainy days	पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Number of rainy days	पाऊस Rainfall
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)
1	बृहन्मुंबई-												
	(i) मुंबई	0.3	4.1	0.1	2.0	0.1	1.5	0.1	1.5	0.8	18.3	14.2	46.4
	(ii) मुंबई उपनगर	0.2	3.1	0.2	1.3	Nil	0.8	0.1	2.5	0.8	17.3	14.7	47.6
2	ठाणे	0.2	3.1	0.1	1.0	0.1	0.9	0.2	3.9	0.7	15.6	13.5	41.9
3	रायगड	0.3	2.1	0.1	0.9	0.1	1.1	0.3	3.3	1.1	19.1	16.8	57.9
4	रत्नागिरी	0.2	3.0	Nil	0.5	0.1	2.1	0.5	8.5	2.3	43.7	20.4	77.8
5	नाशिक	0.3	4.1	0.2	1.9	0.1	1.6	0.5	5.5	1.2	19.2	8.0	15.4
6	धुळे	0.4	6.1	0.2	2.0	0.2	1.9	0.2	2.2	0.7	8.5	6.3	12.0
7	जळगाव	0.6	7.6	0.4	3.5	0.4	3.7	0.3	0.2	0.9	2.1	7.2	13.2
8	अहमदनगर	0.4	6.0	0.2	2.0	0.3	2.8	0.7	8.0	1.3	17.0	6.4	11.1
9	पुणे	0.3	2.9	0.1	1.3	0.2	2.1	0.8	10.3	1.6	22.7	8.4	11.7
10	सातारा	0.3	4.9	0.1	1.0	0.4	4.2	1.2	16.4	2.3	32.5	7.2	11.6
11	सांगली	0.2	4.1	0.1	0.8	0.5	4.6	1.7	22.3	2.9	43.3	6.5	6.3
12	सोलापूर	0.4	6.4	0.3	2.8	0.4	4.0	1.1	12.3	1.7	19.6	6.3	9.7
13	कोल्हापूर	0.3	3.3	0.1	0.8	0.6	8.3	2.0	27.8	3.4	51.8	11.9	31.6
14	जौरंगाबाद	0.6	7.4	0.5	4.3	0.5	4.1	0.6	5.8	1.2	16.8	7.7	13.4
15	परभणी	0.5	5.7	0.7	7.3	0.5	8.7	0.9	9.8	1.1	16.7	8.0	15.4
16	बीड	0.4	3.9	0.3	3.2	0.7	6.6	0.5	4.2	1.3	13.6	7.7	11.1
17	नांदेड	0.7	8.9	0.9	12.7	0.7	8.4	0.9	7.6	1.4	12.9	8.2	15.0
18	उस्मानाबाद	0.3	5.3	0.3	3.6	0.7	7.4	1.6	16.8	1.8	21.6	8.6	14.4
19	बुलढाणा	0.8	9.7	0.7	9.3	0.6	6.6	0.6	6.8	1.0	11.6	7.7	15.4
20	अकोला	0.8	10.8	0.9	12.0	0.7	8.4	0.7	7.4	1.0	11.2	8.0	14.4
21	अमरावती	1.0	12.6	1.1	15.9	0.9	8.6	0.6	6.5	1.2	12.2	8.1	15.4
22	यवतमाळ	0.7	10.5	1.2	16.7	1.0	11.8	1.1	13.1	1.4	15.1	8.8	16.4
23	दर्धा	0.9	12.5	1.3	18.5	1.1	11.0	1.1	12.0	1.4	14.6	9.0	16.4
24	नागपूर	1.1	15.5	1.7	24.0	1.6	16.3	1.1	13.5	1.4	15.0	9.1	16.4
25	भंडारा	1.4	17.7	2.0	28.5	1.3	13.5	1.0	13.6	1.0	8.9	9.3	20.4
26	चंद्रपूर	0.7	10.6	1.4	22.9	1.2	14.2	1.4	15.8	1.2	13.0	9.2	20.4

टीप :- जिल्हातील सर्व पर्जन्यमापक केंद्रात नोंदलेल्या पावसाची १९०१ ते १९९० ची सरासरी काढून ती प्रत्येक जिल्हासमोर दर्शविली.

आधार :- कृषि संचालनालय, महाराष्ट्र शासन.

ENVIRONMENT STATISTICS

TABLE No. 2.3

Monthwise normal number of rainy days and Rainfall

(पाऊस मिलीमिटर मध्ये)
(Rainfall in millimetre)

पावसाचे दिवस Number of rainy days	जुलै July		ऑगस्ट August		सप्टेंबर September		ऑक्टोबर October		नोव्हेंबर November		डिसेंबर December		एकूण वार्षिक Total for year		District
	पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Number of rainy days	पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Number of rainy days	पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Number of rainy days	पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Number of rainy days	पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Number of rainy days	पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Number of rainy days	पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Number of rainy days	
(15)	(16)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)	(27)	(28)	(2)	
Brihan Mumbai—															
22.2	613.4	18.2	328.9	12.6	286.0	3.0	64.5	0.8	17.5	0.3	2.3	72.7	1,804.8	(i) Mumbai	
25.4	725.9	21.5	414.8	14.4	295.7	3.0	75.7	0.7	15.7	0.2	0.8	80.3	2,029.6	(ii) Mumbai Suburban	
25.4	903.1	22.7	512.3	14.6	303.0	3.3	78.9	0.8	21.7	0.2	1.8	81.8	2,258.6	Thane	
26.9	1,113.9	24.7	706.7	16.6	396.2	4.6	107.1	1.2	23.5	0.3	2.5	92.9	2,966.3	Raigad	
27.8	1,205.6	24.8	687.9	17.3	412.9	6.1	119.8	1.9	38.1	0.3	3.2	107.7	3,305.7	Ratanagiri	
24.5	339.9	11.5	221.4	9.4	180.0	3.4	60.9	1.4	28.8	0.4	4.6	50.9	1,022.0	Nashik	
13.3	211.2	10.1	133.3	7.3	131.1	2.0	34.7	1.0	17.3	0.4	5.5	42.1	674.0	Dhule	
10.9	209.9	10.0	149.4	8.0	151.3	12.1	38.9	1.3	23.0	0.5	7.0	44.5	740.7	Jaigaon	
12	98.3	5.4	72.7	7.9	161.3	3.4	58.8	1.7	34.0	0.5	6.3	35.5	578.8	Ahmednagar	
14.3	390.3	11.5	240.9	9.2	188.5	4.5	77.6	1.7	31.7	0.4	5.0	53.3	1,150.3	Pune	
12.6	243.3	9.5	133.4	7.5	126.4	4.9	79.4	2.1	39.0	0.5	6.4	48.6	803.2	Satara	
10.6	129.9	8.2	90.4	7.0	114.9	5.5	86.5	2.1	35.3	0.5	6.7	45.6	624.8	Sangli	
6.4	81.9	5.5	83.0	8.4	168.5	4.1	76.1	1.9	33.4	0.5	7.6	37.0	584.3	Solapur	
20.9	731.2	17.5	427.5	10.9	198.2	6.9	119.1	2.5	40.3	0.5	6.9	77.3	1,931.5	Kolhapur	
11.7	173.5	8.9	122.7	8.9	170.2	3.0	47.0	1.6	31.0	0.5	8.9	45.9	725.8	Aurangabad	
11.7	208.3	8.9	152.9	8.1	173.5	2.7	44.5	1.4	30.5	0.4	8.7	44.9	821.0	Parbhani	
7.9	113.5	6.5	103.7	9.5	214.5	3.2	52.7	2.0	33.0	0.4	8.0	40.5	668.4	Beed	
12.7	215.4	11.0	195.3	9.6	215.1	2.8	42.9	1.4	21.6	0.5	6.6	50.8	901.1	Nanded	
11.3	160.8	10.2	149.3	10.7	210.8	3.7	54.4	1.3	23.9	0.6	8.4	51.1	809.9	Osmanabad	
13.0	219.1	9.7	147.6	7.0	157.1	2.5	44.3	1.5	27.8	0.8	11.7	46.8	802.8	Buldhana	
13.3	247.5	10.1	169.1	8.2	157.7	2.4	39.0	1.4	26.1	0.7	9.6	48.2	846.5	Akola	
13.3	258.3	10.2	182.0	8.5	157.0	2.4	43.1	1.2	22.6	0.8	8.4	49.3	877.3	Amravati	
4.8	295.7	11.5	206.7	8.9	179.6	2.6	45.0	1.3	21.7	0.6	7.4	53.9	991.6	Yavatmal	
15.1	341.2	11.7	227.9	9.7	186.7	2.6	49.5	1.1	19.9	0.7	8.9	55.6	1,090.3	Wardha	
16.1	362.0	13.2	276.9	9.8	186.9	2.8	52.0	1.0	18.1	0.5	6.5	59.4	1,175.0	Nagpur	
18.1	477.7	15.7	399.4	10.7	209.1	2.7	49.9	1.4	18.8	0.6	5.5	65.2	1,446.4	Bhandara	
18.0	470.4	15.4	366.0	10.5	205.7	2.9	58.2	1.0	16.2	0.3	4.6	63.2	1,397.6	Chandrapur	

The figures shown against each district are simple averages of the rainfall recorded from all the rain gauge stations of the district and are based on 50 years data of 1901 to 1950.

Source.—Directorate of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune.

2. पर्यावरण सांख्यिकी/ENVIRONMENT STATISTICS
 तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.4 (A)
 विविध केंद्रांचे ठिकाणी पडलेला पाऊस/Rainfall at different Centres
 (1991)

(पाऊस मिली मिटरमध्ये/Rainfall in mm.)

अ. क्र. Sr. No.	केंद्र (2)	जानेवारी January		फेब्रुवारी February		मार्च March		एप्रिल April		मे May		जून June		जुलै July		Centre (2)
		पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Rainy days	पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Rainy days	पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Rainy days	पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Rainy days	पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Rainy days	पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Rainy days	पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Rainy days	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(2)
I बृहन्मुंबई जिल्हा																Brihan Mumbai
1	मुंबई (कुलाबा) (वे)	1.2	1092.3	11	1135.4	24	Mumbai (Colaba) (O)
2	संतानुक्रुज (वे)	0.4	...	0.6	...	247.0	8	1045.7	26	Santacruz (O)
3	अंधेरी (त)	N. A.	...	N. A.	Ancheri (T)
4	बोरिवली (त)	N. A.	...	N. A.	Borivali (T)
II ठाणे जिल्हा																Thane District
1	ठाणे	790.6	11	930.1	25	Thane
2	कल्याण	715.0	14	1331.0	26	Kalyan
3	मुरुबाद	802.0	14	1564.0	29	Murbad
4	भिवंदी	27.0	1	603.0	13	1213.0	28	Bhiwandi
5	वसाई	23.0	1	1.0	...	461.0	10	723.0	27	Wasai
6	वाडा	17.2	1	611.0	12	1593.0	27	Wada
7	शाहापूर	607.0	13	1058.0	29	Shahapur
8	दहानू (वे)	5.1	1	14.7	3	247.0	8	920.3	24	Dahanu (O)
9	माहिम (पालघर)	357.4	11	995.1	24	Mahim (Palghar)
10	जवहार	442.0	13	1278.8	28	Jawhar
11	मोखाडा	543.7	13	1118.7	26	Mokhada
12	दहानू (वे.)	246.8	8	920.3	24	Dahanu (O.)
												534.0	12	1033.0	28	Ulhasnagar

III रावगाड जिल्हा										Raigad District			
1	अलिबाग	4.2	1	1065.0	12	1245.5	25	Alibag					
2	पनवेल	6.4	1	861.6	14	1459.0	28	Panvel					
3	खालापूर			737.0	13	2577.0	29	Khalapur					
4	माथेरान		0.8	941.0	16	2127.0	31	Matheran					
5	उरण			820.0	12	1187.0	24	Uran					
6	पेण			870.7	12	1627.4	25	Pen					
7	महाड		32.1	851.4	14	1740.1	31	Mahad					
8	माणगाव	22.0	1	1007.0	14	1660.0	31	Mangaon					
9	रोहा	3.0	1	27.0	2	13.0	1	737.0	17	1609.0	31	Roha	
10	पोलादपूर			814.0	18	1974.0	30	Poladpur					
11	मुरुद			1034.0	9	1318.0	30	Murud					
12	श्रीवर्धन			770.4	13	1622.8	28	Shrivardhan					
13	महासाळा	60.0	2	1212.0	19	1872.0	30	Mhasala					
14	करजत			944.0	16	1556.4	31	Karjat					
15	सुधगाड-पाली			857.0	19	1647.0	30	Sudhagad-pali					

IV रत्नागिरी जिल्हा										Ratnagiri District			
1	मंडांगड			1276.0	16	1904.0	30	Mandangad					
2	दापोली (वे)	3.0	1	1.4	885.4	12	1447.5	30	Dapoli (O)				
3	हर्ष							Hamai					
4	खेड			960.0	16	1805.0	31	Khed					
5	चिप्लुन			789.0	18	2014.0	29	Chiplun					
6	गुहागर			275.0	13	1555.0	31	Guhagar					
7	रत्नागिरी (वे)	7.1	1	3.6	795.0	16	1360.0	31	Ratnagiri (O)				
8	राजापूर			64.5	2	1065.0	19	2072.0	31	Rajapur			
9	लान्जा			35.0	2	697.0	18	1704.7	31	Lanja			
10	देवल्ह	10.0	1	14.0	1	1341.0	18	1731.0	31	Deorukh			

V सिंधुदुर्ग जिल्हा										Sindhudurg District			
1	देवगाड			642.0	16	596.0	29	Deogad					
2	देवगाड (वे)	16.0	1	55.6	1	552.0	15	1018.2	31	Deogad (O)			
3	कंकवली			157.0	3	872.0	21	1917.0	29	Kankavali			
4	मालवण			45.6	2	634.8	15	823.0	28	Malvan			
5	वेंगुर्ला (वे)	9.0	2	19.0	3	659.0	19	373.0	30	Vengurla (O)			

TABLE No. 2.4 (A)—Contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(2)
6	सार्वतवाडी	36.0	4	732.5	20	1732.0	31	Sawantwadi
7	कुडाळ	20.0	3	366.0	22	1565.0	30	Kudal
	VI नाशिक जिल्हा															Nashik District
1	निफाड	256.0	10	152.0	15	Nifad
2	पिंपळगाव बसवंत	402.0	8	209.0	6	Pimpalgaon Baswant
3	नाशिक (त)	316.1	11	286.4	18	Nashik (T)
4	येवले	11.0	1	34.0	2	203.0	10	123.0	12	Yeole
5	चांदवड	311.0	11	208.0	14	Chandwad
6	कोळेगावमाल	202.0	9	98.2	11	Kolegaonmal
7	नांदगाव	7.0	1	349.0	9	194.0	10	Nandgaon
8	मालेगाव	2.7	1	9.6	2	102.0	6	287.6	11	Malagaon
9	दिंदोरी	17.0	3	255.4	8	192.6	18	Dindori
10	सुरगणा	246.0	14	716.0	39	Surgana
11	कळवण	226.0	5	165.0	12	Kalvan
12	सतना (बागलाण)	31.5	1	225.0	7	205.0	11	Satana (Baglan)
13	ओसर (वे)	1.0	..	24.4	3	12.4	1	349.8	9	229.0	17	Ozar (O)
14	इगतपुरी	735.2	13	1211.3	27	Igatpuri
15	सिन्नर	323.2	10	146.2	17	Sinner
16	सोमठाणे	65.0	1	208.0	7	105.0	8	Somthane
	VII धुळे जिल्हा															Dhule District
1	धुळे (त)	153.0	6	166.0	11	Dhule (T)
2	साकी	177.4	7	311.6	10	Sakri
3	अकापी	150.0	7	394.0	19	Akani
4	नंदुरबार (त)	138.2	8	222.4	16	Nandurbar (T)
5	नवापुर	263.7	7	262.5	18	Navapur
6	तळेदा	181.8	9	381.1	16	Taloda
7	शहादा	82.0	6	210.9	19	Shahada
8	शिरपुर	186.0	7	290.0	13	Shirpur
												186.0	8	261.5	14	Shindkhedi

VIII जळगाव जिल्हा

Jalgaon District

1	जळगाव (ले)								203.5	8	403.8	16	Jalgaon (T)
2	चाळीसगाव		41.0	1					332.0	7	235.0	12	Chalisgoan
3	पाचोरा								193.0	8	179.5	13	Pachora
4	भडगाव								266.0	9	186.0	13	Bhadgoan
5	चोपडा								202.0	11	325.0	14	Chopada
6	अमळनेर					3.8	1		141.8	7	282.8	13	Amalner
7	पारोळा					12.0	1		161.0	8	228.0	15	Parola
8	जामनेर								278.0	8	227.0	12	Jamner
9	भुसावळ								183.5	8	292.9	14	Bhusawal
10	एदलाबाद								172.0	9	269.0	14	Edalabad
11	यावल								280.0	10	260.0	14	Yawal
12	रावेर								292.0	11	147.0	6	Raver
13	एरंदोल								263.2	8	403.0	16	Erandol

IX अहमदनगर जिल्हा

Ahmednagar District

1	अहमदनगर (ले)			24.6	2				371.0	9	126.2	4	Ahmednagar (O)
2	पारनेर								248.0	9	126.0	8	Pamer
3	श्रीगोंदे			4.0	1	66.0	3		272.0	10	26.0	4	Shrigonde
4	करंजत			24.0	1	20.0	1		441.0	10	73.0	5	Karjat
5	जामखेड			31.0	2				267.0	9	127.0	9	Jamkhed
6	शेवगाव								206.0	7	143.0	8	Shevgoan
7	पाथर्दी			20.0	2	10.0	1		279.0	9	138.0	8	Pathardi
8	नेवासे												Newase
9	राहुरी			13.0	1	28.0	1		281.0	8	132.0	8	Rahuri
10	संगमनेर						60.0	4	273.0	9	91.0	7	Sangamner
11	अकोला								335.0	11	160.8	14	Akola
12	कोपरगाव								154.0	7	141.0	11	Kopergoan
13	श्रीरामपूर								257.0	10	164.0	8	Shrirampur
14	मिरजगाव								16.9	2	2.0		Mirajgoan

X पुणे जिल्हा

Pune District

1	लोहगाव विमानतळ (ले)			N. A.									Lohgaon Airport-(O)
2	पुणे (ले)		0.8		30.5	3	45.6	4	529.5	11	192.8	15	Pune (O)
3	वडगाव (मावळ)						24.5	2	461.1	13	515.4	25	Vadgaon (Mawal)

TABLE No. 2.4 (A)—Contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(2)
	पुणे जिल्हा—घाट															Pune District— Contd.
4	पौड-मुळशी	16.0	2	17.2	1	555.0	13	807.0	26	Pound-mulashi
5	जुन्नर	502.0	10	259.8	18	Junner
6	वानवडी (वे)	22.0	4	36.0	2	281.2	11	164.9	18	Wanwadi (O)
7	भोर	59.0	3	539.0	12	450.5	25	Bhor
8	घोडागाव	379.2	11	318.8	19	Ghodagaon
9	जेजुरी	175.0	7	105.0	11	Jejuri
10	लोणावळा	12.5	1	973.4	18	2249.3	31	Lonawala
11	खेड	N. A.	..	N. A.	Khed
12	शिरूर	6.0	1	2.0	..	244.0	12	53.9	3	Shirur
13	बारामती	N. A.	..	N. A.	Baramati
14	बारामती (वे)	5.2	1	21.4	2	247.1	6	59.3	8	Baramati (O)
15	इंदापूर	159.2	7	53.6	3	Indapur
16	दौंड	N. A.	..	N. A.	..	36.0	2	305.0	9	60.0	5	Dound
17	सासवडे (पुंढर)	573.0	11	216.0	15	Saswade (Pumdar)
18	आळंदी	N. A.	..	N. A.	Alandi
19	वेल्हे	22.0	1	677.0	16	1091.0	28	Welhe
20	ताळेगाव	32.0	2	50.0	3	Talegaon
	XI सातारा जिल्हा															Satara District
1	सातारा (वे)	19.4	1	45.5	3	277.8	10	277.6	19	Satara (O)
2	कोरेगाव	38.8	2	23.8	3	339.6	12	228.6	19	Koregaon
3	वाई	13.2	2	20.0	2	520.2	12	278.2	18	Wai
4	पाचगाणी	30.9	3	30.7	3	674.5	13	747.6	27	Panchgani
5	मेढा (जावडी)	10.4	2	536.7	12	843.6	24	Medha (Jaoli)
6	महाबलेश्वर	9.4	1	22.5	2	996.6	19	2970.3	31	Mahabaleshwar
7	कराड	N. A.	..	N. A.	Karad
8	दाहिवडी (मान)	35.0	2	5.0	1	367.4	13	39.6	5	Dahiwadi (Man)
9	वडुज	9.0	1	234.5	10	64.0	8	Vaduj
10	खंडाला	62.0	4	10.8	1	366.0	10	127.2	10	Khandala
								12.4	2	14.7	2	267.0	-	-	-	

XII सांगली जिल्हा

Sangli District

1	मिरज	62.0	4	127.2	6	455.9	10	258.2	17	Miraj
2	जत	47.0	3	93.7	4	214.5	9	100.5	8	Jat
3	इस्लामपूर	26.0	3	175.0	6	344.0	13	308.0	20	Islampur
4	कवठे-महाकाळ	6.3	2	65.1	3	225.9	10	67.1	8	Kawathe (Mahankal)
5	विटा (खानापूर)	19.9	4	73.5	6	314.1	12	94.9	14	Vita (Khanapur)
6	तासगाव	41.0	2	145.0	6	378.0	11	150.0	19	Tasgoan
7	शिराला	40.0	3	94.0	6	413.0	13	467.0	24	Shirala
8	आटपादी	17.0	2	32.0	2	156.0	11	46.0	4	Atpadi
9	सांगली	178.7	7	406.9	11	295.8	15	Sangli

XIII सोलापूर जिल्हा

Solapur District

1	सोलापूर (वे)	0.7	..	0.4	..	31.4	5	14.7	3	272.1	9	144.2	9	Solapur (O)
2	बारशी	3.0	1	6.0	1	16.0	3	66.6	7	61.4	6	Barshi
3	अक्कलकोट	89.0	3	7.0	1	198.0	11	115.0	9	Akkalkot
4	जेजुर (वे)	47.3	3	170.6	8	37.8	4	Jeur (O)
5	मोहोळ	12.6	2	292.4	8	84.2	6	Mohol
6	माढा	2.0	80.2	8	53.2	6	Madha
7	कर्मळा	42.2	3	307.6	8	66.7	6	Karmala
8	पंधरपूर	254.0	12	43.5	2	Pandharpur
9	सांगोला	29.0	2	33.6	4	195.2	11	58.1	5	Sangola
0	माळशिरस	7.0	1	241.5	9	28.0	4	Malshiras
1	मंगळवेढा	104.5	6	52.1	4	Mangalwedha

XIV कोल्हापूर जिल्हा

Kolhapur District

1	कोल्हापूर (वे)	5.2	1	59.5	7	270.9	12	459.4	22	Kolhapur (O)
2	हातकणंगले	15.0	2	70.9	6	328.6	19	320.6	19	Hatkanangale
3	शिरोळ	39.0	4	97.0	5	406.0	10	231.0	12	Shirol
4	गगनबावदा	31.0	2	37.0	5	999.0	25	2234.0	30	Gaganbavada
5	शाहुवाडी	42.0	6	496.2	12	1116.8	29	Shahuwadi
6	गारगोटी	68.0	4	137.0	6	314.0	13	684.0	27	Gargoti
7	पन्हाळा	14.0	4	383.4	15	961.4	27	Panhala
8	कागत	36.8	4	20.3	5	160.9	11	229.3	17	Kagal

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(2)
9	गढहिंगलज	73.0	6	86.0	8	243.0	12	329.0	25	Gadhinglaj
10	राधानगरी	12.0	1	30.0	4	564.0	18	2202.0	30	Radhanagari
11	आजरा	73.0	4	79.0	7	354.0	13	969.0	29	Ajara
12	चांदगढ	39.0	4	111.0	10	944.6	17	1266.0	31	Chandgad
13	कोल्हापुर (त)	5.2	1	59.5	7	284.4	13	459.4	22	Kolhapur (T)
XV औरंगाबाद जिल्हा																Aurangabad District
1	औरंगाबाद (त)	6.5	1	500.1	12	221.9	15	Aurangabad
2	खुलदाबाद	618.2	8	309.4	16	Khuldabad
3	वैजापूर	10.0	2	19.4	1	223.0	10	121.0	8	Vaijapur
4	सोयगाव	12.6	2	220.0	7	190.0	12	Soygaon
5	चिखलठाणा	19.2	1	11.2	2	523.3	11	168.2	10	Chikhalthana
6	सिल्लोड	309.5	7	192.7	10	Sillod
7	गंगापूर	434.2	10	195.8	12	Gangapur
8	कन्नड	11.1	1	30.2	1	299.4	7	176.8	11	Kannad
9	पैठण	11.4	2	10.3	1	351.2	7	159.8	9	Paithan
XVI जालना जिल्हा																Jalna District
1	जालना	10.0	1	6.0	1	300.0	9	236.0	12	Jalna
2	जाफराबाद	3.4	1	24.2	1	265.7	9	213.1	15	Jafferabad
3	भोकरदन	18.0	1	297.0	8	300.0	11	Bhokardan
4	अंबड	18.6	2	359.4	11	125.8	9	Ambad
5	पारतूर	3.2	1	..	9.0	1	172.7	9	311.8	14	Partur
XVII परभणी जिल्हा																Parbhani District
1	परभणी (वे)	..	0.1	..	3.0	1	..	6.4	1	11.0	2	282.8	8	408.5	14	Parbhani
2	कळमनुरी	299.7	12	327.2	13	Kalamnuri
3	हिंगोली	247.8	10	250.6	14	Hingoli
4	जिंतूर	286.4	9	179.4	14	Jintur
5	पाथरी	0.7	1	215.0	12	294.1	17	Pathari
6	सिद्धेश्वर कॅम्प	13.2	3	274.2	14	434.1	13	Siddheshwar Camp

XVIII काठ जिल्हा

Beed District

1	बीड (कलेक्टर)	10.4	1	1.4	..	208.8	9	43.8	5	Beed (Collector)
2	मोमिनाबाद	223.2	11	140.8	11	Mominabad
3	गेवराई	17.0	1	4.0	1	225.0	8	95.8	9	Cevrai
4	पाटोरा	22.5	2	10.0	1	260.0	11	96.9	7	Patoda
5	माजलगाव	97.3	7	86.4	7	Majalgaon
6	रोटी	381.0	5	15.0	3	Roti
7	आष्टी	7.2	2	22.0	1	350.8	10	154.7	8	Asthi
8	चौसाळा	277.0	6	43.0	6	Chousala
9	केज	8.0	1	141.5	11	83.5	8	Kajj

XIX नरिड जिल्हा

Nanded District

1	भोकर	114.0	8	322.0	13	Bhokar
2	हदगाव	298.4	12	251.5	10	Hadgaon
3	नरिड (वे.)	2.8	1	10.8	1	11.0	2	202.6	11	420.8	16	Nanded (O.)
4	मुखेड	16.0	1	112.5	7	444.5	16	Mukhed
5	बिलोली	303.0	9	579.0	18	Billoli
6	किनवट	175.0	11	179.0	13	Kinwat
7	कंधार	171.7	6	337.4	13	Kandhar
8	देगावूर	113.0	7	241.0	10	Degloor
9	नरिड (त.)	204.9	11	378.2	16	Nanded (T.)

XX उस्मानाबाद जिल्हा

Osmanabad District

1	भूम	33.1	1	150.4	7	102.8	12	Bhoom	
2	उस्मानाबाद (वे.)	1.0	2.2	22.7	4	12.7	1	N. A.	N. A.	255.7	15	Osmanabad (O.)	
3	परांडा	21.9	2	122.6	11	32.0	5	Paranda	
4	कलंब	9.8	1	..	10.8	3	7.4	1	231.8	13	254.6	7	16.2	3	Kalamb
5	तुळजापूर	14.6	1	29.8	2	48.8	6	204.2	12	220.2	13	Tuljapur	
6	उमरगा	60.2	2	257.3	13	187.8	11	Omarga	
7	उस्मानाबाद (त.)	153.9	10	233.2	11	Osmanabad (O.)	

XXI नातूर जिल्हा

Latur District

1	औसा	38.0	2	5.0	1	208.0	12	137.0	7	Ausa	
2	अहमदपूर	30.0	1	34.6	2	142.0	10	271.3	14	Ahmedpur	
3	उदगीर	Udgir	
4	नातूर (त.)	62.0	2	27.5	3	174.3	13	271.3	15	Latur (T.)	
5	निळंगा	6.0	1	14.0	2	9.0	1	160.0	11	162.0	13	Nilanga

TABLE No. 2.4 (A)—Contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(2)
XXII बुलढाणा जिल्हा																Buldhana District
1	बुलढाणा (वे)	277.6	11	237.2	14	Buldhana (O)
2	मलकापूर	Malakapur
3	मेहेकर	220.0	9	215.0	14	Mehekar
4	लोणार	271.0	9	357.0	14	Lonar
5	धामनगाव	Dhaman
6	मोटला	139.0	9	209.0	10	Motala
7	खामगाव	120.0	10	190.0	10	Khamgaon
8	शेगाव	196.7	9	152.0	14	Shegaon
9	चिखली	3.0	1	6.0	1	6.0	1	291.0	13	240.2	11	Chikhali
10	देऊळगावराजा	264.6	9	236.0	14	Deulgaonraja
XXIII अकोला जिल्हा																Akola District
1	अकोला सीटी	146.6	6	169.4	10	Akola City
2	बाळापूर	228.0	8	183.0	11	Balapur
3	अकोट	106.1	7	199.5	7	Akot
4	वाशिम	2.0	10.6	2	222.4	7	296.2	13	Washim
5	मंगरूपीर	250.0	9	224.6	12	Mangrulpir
6	रिसोड	182.6	10	305.3	13	Risod
7	मूर्तिजापूर	214.0	8	240.0	10	Murtijapur
8	तेल्हारा	176.5	8	186.0	9	Teihara
9	पत्रदूर	255.0	8	196.0	11	Patur
10	कारंजा	303.0	12	399.0	14	Karanja
XXIV अमरावती जिल्हा																Amravati District
1	अमरावती (वे)	195.6	8	285.2	10	Amravati (O)
2	बदनेरा	Badnera
3	मोर्शी	2.0	..	1.0	..	2.0	..	47.2	4	320.5	12	Morshi
4	चांदूर रेल्वे	136.0	7	313.0	10	Chandur Railway
5	अचलपूर	14.0	1	..	7.0	1	14.0	1	..	245.0	7	447.0	15	Achalpur

4	पुलद	12.1	2	137.4	12	205.1	11	Pusad		
5	कळंब	12.0	2	139.7	11	297.3	17	Kalamb		
6	उमरखेड	19.8	2	93.8	7	322.3	14	Umarkhed		
7	दिग्रस	187.0	8	144.0	15	Digras		
8	घटंजी	177.0	11	199.0	15	Ghatanji		
XXVI वर्धा जिल्हा																		
Wardha District																		
1	वर्धा (वे)	218.1	9	270.6	13	Wardha (O)		
2	हिंगणघाट	8.0	1	1.4	..	6.5	1	0.6	..	260.6	10	Hinganghat		
3	अर्वा	4.6	1	9.2	1	4.2	1	108.2	5	Arvi		
XXVII नागपूर जिल्हा																		
Nagpur District																		
1	नागपूर विमानतळ	21.7	2	5.8	1	0.2	..	10.9	1	188.2	9	381.2	15	Nagpur Airport
2	नागपूर फार्म	21.0	3	5.5	1	167.0	8	417.3	17	Nagpur Farm
3	नागपूर (वे)	36.0	2	3.8	1	3.2	1	0.1	..	143.7	7	447.4	15	Nagpur (O)
4	काटोल	24.0	3	2.3	129.7	8	413.0	12	Katol
5	खिंडशी	N. A.	N. A.	Khindashi
6	थारसा	N. A.	N. A.	Tharasa
7	रामटेक	14.4	2	2.0	..	9.2	1	4.2	1	24.6	1	85.4	8	543.2	20	Ramtek
8	पारसिबनी	7.8	2	15.0	1	12.4	1	133.0	7	523.4	17	Parseoni
9	उमरेड	9.1	2	16.0	1	4.2	1	240.8	8	302.4	14	Umred
XXVIII भंडारा जिल्हा																		
Bhandara District																		
1	भंडारा	21.2	3	6.0	1	4.0	1	25.0	2	12.8	2	91.5	11	451.7	15	Bhandara
2	तिरोरा	43.7	3	5.0	1	99.0	9	468.0	11	Tirora
3	लाखानंदूर	10.0	1	35.0	3	4.5	1	182.2	8	473.2	14	Lakhandur
4	सालेकसा	17.8	3	5.2	1	42.2	4	1.2	..	20.0	1	96.5	11	472.7	13	Salekasa
5	तुमसर	53.3	2	1.0	..	11.9	2	10.2	1	117.1	7	590.4	18	Tumsar
6	देवरी	22.4	2	99.2	6	456.0	18	Deori
7	गोंदिया (वे)	42.4	4	5.8	1	30.9	3	4.8	1	150.5	8	404.8	11	Gondia (O)
8	पावनी	41.0	4	2.2	..	31.4	3	6.6	1	32.6	1	140.4	14	265.6	9	Paoni

TABLE No. 2.4 (A)—Contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(2)
XXIX चंद्रपूर जिल्हा																Chandrapur District
1	चंद्रपूर (वे)	8.2	1	0.8	..	0.3	..	18.5	2	166.3	12	578.0	21	Chandrapur (O)
2	वरोर	12.2	3	6.3	1	1.0	1	2.3	1	269.6	12	351.9	20	Warora
3	गोंडपिंपरी	12.0	2	23.8	1	140.6	6	339.2	17	Gondpimpri
4	भद्रावती	7.0	2	3.0	1	1.0	..	5.0	1	32.3	2	281.7	10	305.0	18	Bhadravati
5	नागभिड	8.6	2	168.8	11	361.2	13	Nagbhid
6	राजुरा	3.0	1	5.0	1	162.0	11	389.0	16	Rejura
7	मूल	128.4	6	384.4	18	Mul
8	शिंदेवाही	1.4	..	3.4	1	5.0	1	20.4	3	22.1	1	151.1	11	379.2	15	Shindewai
9	ब्रह्मपुरी (वे)	6.4	2	3.6	148.9	8	278.4	12	Bramhapuri (O)
XXX गडचिरोली जिल्हा																Gadchiroli District
1	अहेरी	13.6	2	142.5	14	382.3	21	Aheri
2	सिरोंचा (वे)	3.0	1	17.0	1	33.0	4	177.0	11	517.0	21	Sironcha (O)
3	आरमोरी	5.6	1	13.0	1	179.1	10	560.2	16	Armor
4	गडचिरोली	314.1	10	892.1	24	Gadchiroli
5	चामोर्शी	132.0	10	437.0	21	Chamorshi
6	कुरखेडा	23.4	2	33.0	2	2.0	224.1	14	449.9	16	Kurkheda
7	धानोरा	27.1	1	2.7	1	5.1	1	3.8	1	160.3	11	547.7	20	Dhanora
8	इटापल्ली	10.2	3	7.8	2	236.5	11	524.0	24	Etapalli

अ. क्र. Sr. No.	केंद्र (2)	August		September		October		November		December		Total		सर्वसाधारण पाऊस Normal Rainfall	Centre (2)
		पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Rainy days	पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Rainy days	पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Rainy days	पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Rainy days	पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Rainy days	पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Rainy days		
(1)	(2)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)	(27)	(28)	(29)	(2)
I बृहन्मुंबई जिल्हा															Brihan Mumbai
1	मुंबई (कुलाबा)	219.3	24	57.1	6	2.2	..	1.4	2514.9	65	1805	Mumbai (Colaba)
2	संतारुस (वे)	285.4	26	58.7	6	1637.8	66	2812	Santacruz (S)
2	अंधेरी (ल)	N. A.	N. A.	Andheri (T)
1	बोरीवली (ल)	N. A.	N. A.	Borivali (T)
II ठाणे जिल्हा															Thane District
1	ठाणे	323.9	28	47.5	5	2092.1	69	2478	Thane
2	कल्याण	377.0	26	81.0	7	2504.0	73	2355	Kalyan
3	मुरबाद	734.0	30	105.0	10	3205.0	83	2534	Murbad
4	भिवंदी	433.0	26	76.0	7	3.0	1	2355.0	76	2578	Bhiwandi
5	वसाई	403.0	31	154.0	11	5.0	1	5.0	1	1775.0	82	1912	Vasai
6	वादा	634.0	8	147.0	8	2.0	3004.2	75	2535	Wada
7	शाहापूर	551.0	30	126.0	7	2342.0	79	2589	Shahapur
8	दाहानू (वे)	194.0	22	32.0	3	2.3	1415.4	61	1759	Dahanu (O)
9	माहिम (पालघर)	223.1	20	43.4	4	1619.0	59	1731	Mahim (Palghar)
10	जवहार	541.8	30	84.8	8	2347.4	79	3597	Jawhar
11	मोगादा	402.8	25	92.7	8	2157.9	72	2467	Mokhada
12	दाहानू (वे)	197.5	23	32.0	3	1396.6	58	1909	Dahanu (O.)
13	उल्हासनगर	325.0	26	50.0	6	1942.0	72	..	Ulhasnagar
14	तलासरी	293.0	26	38.0	4	1387.0	67	..	Talasar
III रायगड जिल्हा															Raigad District
1	अलिबाग	264.2	21	40.4	5	2.0	..	0.9	2622.0	64	1960	Alibag
2	पनवेल	466.6	27	97.6	9	40.6	2	2931.8	81	2741	Panvel
3	खालापूर	1054.0	27	233.0	10	88.0	2	4689.0	81	3812	Khalapur
4	माथेरान	959.0	28	110.0	10	4137.8	85	5168	Matheran
5	उरण	257.0	23	62.0	5	2326.0	64	2072	Uran

TABLE No. 2.4 (A)—Contd.

(1)	(2)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)	(27)	(28)	(29)	(2)
7	पेण	609.0	28	51.1	5	3158.2	70	2866	Pen
8	महाड	787.6	29	87.2	10	3498.3	85	3190	Mahad
9	माणगाव	678.0	29	112.0	11	10.0	1	3490.0	87	3088	Mangaon
10	रोहा	683.0	30	63.0	7	3135.0	89	3118	Roha
11	पोलादपूर	855.0	31	266.0	11	22.0	1	1.0	..	3.0	1	3875.0	92	4032	Poladpur
12	मुरुड	392.0	24	20.0	3	2764.0	66	2784	Murud
13	श्रीवर्धन	316.0	26	18.0	4	2727.2	71	3255	Shrivardhan
14	महासाळा	584.0	21	44.0	6	1.0	3773.0	78	3756	Mhasala
15	करजत	1033.4	27	300.6	8	17.2	1	3851.6	83	3279	Karjat
16	सुधागड पाली	700.0	30	47.0	4	3251.0	83	4152	Sudhagad-Pali
IV. रत्नागिरी जिल्हा															Ratnagiri District
1.	मंडणगड	712.0	28	54.0	9	4.0	1	3950.0	84	3848	Mandangad
2.	दापोली (वे)	398.4	24	16.4	1	2.2	2754.3	68	3287	Dapoli (O)
3.	हर्षे	Harai
4.	खेड	623.5	29	134.0	6	8.0	1	3530.5	83	3372	Khed
5.	चिपळूण	786.0	31	95.0	9	43.0	3	3727.0	90	3497	Chiplun
6.	गुहागर	966.0	27	146.0	11	2942.0	82	2557	Guhagar
7.	रत्नागिरी (वे)	642.0	31	130.2	7	27.1	2	1.1	2986.1	88	..	Ratnagiri (O)
8.	राजापूर	1058.0	31	94.0	6	102.5	4	4456.0	93	..	Rajapur
9.	लांजा	772.0	30	113.3	9	60.0	4	3382.0	94	3754	Lanja
10.	देवळूख	869.0	31	142.5	11	28.0	3	4135.5	96	..	Devrukh
V सिंधुदुर्ग जिल्हा															Sindhudurg District
1.	देवगड	322.0	25	58.0	4	1.0	1619.0	74	..	Deogad
2.	देवगड (वे.)	362.8	28	19.2	5	1.8	2107.6	81	2246	Deogad (O)
3.	कणकवली	1033.0	31	374.0	8	114.0	6	4467.0	98	3616	Kankavali
4.	मातवण	321.6	24	47.8	7	21.0	3	1893.8	79	2761	Maivan
5.	वेंगुर्ला (वे)	478.0	28	27.0	4	42.0	4	1607.0	90	..	Vengurla (O)
6.	सावंतवाडी	748.0	28	37.5	6	23.0	3	3309.0	92	3758	Sawantwadi
7.	कुडाळ	849.0	29	158.0	7	103.0	5	3566.0	96	3082	Kudal
VI नाशिक जिल्हा															Nashik District
1.	निफाड	34.4	7	9.0	1	451.4	33	549	Niphad
2.	पिंपळगाव बसवंत	611.0	14	630	Pimpalgaon Baswant
3.	नाशिक (त)	51.7	9	34.8	2	689.0	40	..	Nashik (T)
4.	येवले	23.0	5	16.0	2	38.0	1	13.0	2	466.0	40	555	Yeole
5.	धांदवड	30.0	7	19.0	2	1.0	569.0	34	..	Chandwad
6.	कोळेगावमाल	7.8	1	38.0	3	346.0	24	645	Kolegaonmal

Ahmednagar Dist

1	अहमदनगर (वे)	5.8	1	34.4	1	562.0	17	622	Ahmednagar
2	पारनेर	28.0	6	29.0	3	8.0	1	439.0	27	574	Paner
3	श्रीगोंदे	15.0	2	80.0	5	11.0	1	14.0	2	..	488.0	28	516	Shrigonde
4	कर्जत	4.0	1	93.0	3	72.0	2	727.0	23	557	Karjat
5	जामखेड	18.0	2	75.0	5	20.0	1	538.0	28	652	Jamkhed
6	शेवगाव	42.0	5	5.0	1	..	396.0	21	633	Shevgaon
7	पाथर्दी	3.0	1	50.0	3	11.0	1	11.0	1	..	522.0	26	669	Pathardi
8	नेवासे	Newase
9	राहुरी	2.0	..	51.0	1	507.0	19	520	Rahuri
10	संगमनेर	6.0	1	86.0	3	4.0	1	520.0	25	497	Sangamner
11	अकोला	43.0	7	82.0	6	620.8	38	597	Akola
12	कोपरगाव	7.0	1	1.0	16.0	1	..	319.0	20	512	Kopergaon
13	श्रीरामपूर	1.0	..	24.0	2	1.0	447.0	20	541	Shrirampur
14	मिरजगाव	2.6	1	4.6	1	2.0	28.1	4	..	Mirajgaon
X पुणे जिल्हा														
1	लोहगाव	N. A.	..	N. A.	Lohgaon
विमानतळ (वे)														
2	पुणे (वे)	80.6	8	121.0	5	12.3	2	..	1013.1	48	661	Pune (O)
3	वडगाव मावळ	271.2	26	129.3	5	8.0	1	3.0	1	..	1412.5	73	1124	Vadgaon Mawal
4	पाँढ-मुळशी	403.0	30	114.0	5	10.0	1	24.0	2	..	1946.2	80	1519	Pound-Mulsh
5	जुन्नर	74.0	14	22.0	2	857.8	44	..	Junnar
6	वानवडी (वे)	63.0	12	39.0	5	6.0	1	11.0	2	..	623.1	55	..	Wanwadi (O)
7	भोर	247.5	27	16.0	1	35.0	1	7.2	1	..	1352.2	70	655	Bhor
8	घोडागाव	73.8	9	2.0	..	15.0	2	10.6	1	..	798.4	42	..	Ghodagaon
9	जेजुरी	15.0	302	80.0	3	5.0	1	380.0	24	487	Jejuri
10	लोणावळा	1362.5	30	208.0	13	4805.7	93	4304	Lonavala
11	खेड	N. A.	N. A.	Khed
12	शिरूर	7.1	1	64.3	6	36.4	1	6.0	1	..	419.7	25	510	Shirur
13	बारामती	N. A.	N. A.	Baramati
14	बारामती (वे.)	12.7	1	88.8	7	14.8	2	2.8	1	..	452.1	30	465	Baramati (O)
15	इंदापूर	14.2	1	153.7	8	20.3	3	2.5	1	..	403.5	23	503	Indapur
16	दौंड	9.8	..	128.9	5	24.0	1	2.5	1	..	566.2	23	463	Dound
17	सासवडे (पुरंदर)	84.0	11	152.0	7	4.0	1	15.0	2	..	1044.0	47	543	Saswad (Purandar)
18	आळंदी	N. A.	N. A.	Alandi
19	वैजे	596.0	31	51.0	5	2437.0	81	..	Velhe
20	ताळेगाव	19.0	2	136.0	8	7.0	1	..	244.0	16	..	Talegaon

TABLE No. 2.4 (A)—Contd.

(1)	(2)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)	(27)	(28)	(29)	(30)
VI. नाशिक जिल्हा—जिल्हा															Nashik District—contd.
9	दिंडोरी	111.0	20	81.0	2	637.0	53	753	Dindori
10	सुरगणा	613.0	31	93.0	11	1668.0	95	1862	Surgana
11	कालवन	40.0	5	20.0	1	14.0	2	465.0	25	692	Kalvan
12	सटाहा (बागलाण)	11.0	2	41.0	2	6.0	1	519.5	24	477	Sataha (Bagian)
13	ओझर (वे)	49.8	6	16.3	2	0.1	..	3.7	686.5	38	633	Ozar (O)
14	इगतपुरी	911.1	30	206.0	14	3063.6	84	..	Igatpur
15	सिन्नर	52.4	8	9.6	1	37.4	1	14.0	2	582.8	39	..	Sinnar
16	सोमथाने	20.0	1	393.0	17	486	Somthane
VII. धुळे जिल्हा															Dhule District
1	धुळे (त)	28.0	2	12.5	1	357.5	19	..	Dhule (T)
2	साक्री	18.0	1	4.0	1	509.0	19	693	Sakri
3	अकराजी	147.0	15	23.0	3	714.0	44	..	Akrani
4	नंदुरबार	170.0	1	6.4	1	537.0	26	643	Nandurbar
5	नावपूर	250.2	24	16.0	2	792.4	51	1097	Navapur
6	तळोदा	162.6	13	12.6	2	790	Toloda
7	शाहजा	101.3	12	1.0	395.2	37	659	Shahaja
8	शिर्पुर	49.0	5	1.0	528.0	25	616	Shirpur
9	शिंदखेडा	49.5	7	2.0	493.0	29	573	Shindkheda
10	अक्कलकुवा	203.0	18	27.0	3	865.0	49	1179	Akkalkuwa
VIII. जालगाव जिल्हा															Jalgaon District
1	जालगाव (त)	103.9	14	15.8	2	1.5	728.6	40	787	Jalgaon (T)
2	चालीसगाव	39.0	6	23.0	4	11.0	1	12.0	2	693.0	33	712	Chalisgaon
3	फाचोरा	66.0	12	12.0	1	0.2	480.7	34	753	Fachora
4	भद्रगाव	78.0	9	8.0	1	536.0	32	720	Bhadgaon
5	चोपडा	58.0	6	10.0	2	9.0	1	602.0	34	732	Chopada
6	अमलनेर	79.0	9	2.8	3.4	513.6	30	675	Amalner
7	पारोज	42.0	6	3.0	4.0	1	450.0	31	687	Parola
8	जामनेर	94.0	8	13.0	2	11.0	1	623.0	31	502	Jamner
9	भुसावळ	79.5	12	555.9	34	788	Bhusawal
10	एदलाबाद	41.0	5	482.0	28	737	Edalabad
11	यावल	73.0	11	27.0	4	4.0	1	644.0	40	768	Yawal
		20.0	2	21.0	2	483.0	21	728	Raver

1	सतारा (ले)	180.9	14	60.3	5	55.6	2	5.6	1	922.7	55	706	Satara
2	कोरगाव	90.8	11	129.0	6	59.6	2	0.4	..	960.6	55	706	Koregaon
3	वाई	124.3	11	63.6	3	12.0	2	43.0	1	1074.5	51	710	Wai
4	पाचगणी	320.9	30	52.4	5	35.6	..	1892.6	82	1865	Panchgani
5	मेढा (जावळी)	321.5	27	125.0	7	19.5	1	0.9	..	1857.6	73	1723	Medha (Jaoli)
6	महाबलेश्वर	1817.1	31	158.8	14	18.6	3	21.6	2	6014.9	103	6226	Mahabaleshwar
7	कराड	N. A.	Karad
8	दहिवडी (माण)	8.3	1	51.1	4	31.8	2	4.0	1	542.2	29	463	Dahiwadi (Man)
9	वदुज	38.0	4	112.5	6	35.0	2	493.0	31	512	Vaduj
10	खंडाला	42.0	4	80.2	6	45.0	3	10.6	1	743.8	39	504	Khandala
11	फळटण	15.4	2	77.0	6	71.3	2	498.0	28	478	Phaltan
12	महासवादी	78.0	5	40.0	1	377.1	21	..	Mhaswadi

XII सांगली जिल्हा

1	मिरज	57.1	8	92.5	6	113.0	4	1165.9	55	..	Miraj
2	जठ	19.5	2	71.0	6	88.0	3	634.2	35	528	Jath
3	इस्लामपूर	109.0	14	100.0	4	52.0	4	1114.0	64	639	Islampur
4	कवठे (महाकाल)	30.8	4	67.3	6	52.1	4	4	..	515.6	37	..	Kawathe (Mahakal)
5	विटा (खानापूर)	60.0	12	144.0	4	46.0	3	10.0	1	762.4	55	542	Vita (Khanapur)
6	तासगाव	65.0	12	155.0	6	67.0	4	3.0	1	1004.0	61	599	Tasgaon
7	शिराला	250.0	21	48.0	4	55.0	4	1367.0	75	862	Shirala
8	आटपाडी	9.0	2	35.0	3	24.0	2	2.0	..	321.0	26	..	Atpadi
9	सांगली	66.8	9	83.4	8	2.3	..	1033.9	50	..	Sangli

XIII सोलापूर जिल्हा

1	सोलापूर (ले)	33.3	6	50.1	3	32.7	4	6.8	1	586.4	40	678	Solapur (O)
2	बारशी	11.0	1	48.0	5	12.8	4	3.6	1	228.4	29	657	Barshi
3	अक्कलकोट	63.0	6	42.0	3	15.0	3	45.0	2	574.0	38	689	Akkalkot
4	जेजुर	10.4	2	187.8	6	31.6	3	485.5	26	596	Jeur (O)
5	मोहोळ	18.0	2	120.5	7	67.2	4	4.0	1	598.9	30	657	Mohol
6	माढा	20.3	3	107.2	4	116.8	5	379.7	26	..	Madha
7	कर्माळा	6.0	1	67.4	9	11.4	1	4.4	1	505.7	29	541	Karmala
8	पंधरपूर	71.0	8	165.0	6	36.5	3	570.0	31	611	Pandharpur
9	सांगोला	5.0	1	65.2	5	22.0	3	1.4	..	409.5	31	538	Sangola
10	मालशिरस	7.0	3	172.0	7	51.0	2	9.0	2	525.5	28	515	Malshiras
11	मंगळवेढा	11.5	..	77.0	4	24.4	3	9.3	1	278.8	18	569	Mangalwedha

TABLE No. 2.4 (A)—cont'd.

(1)	(2)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)	(27)	(28)	(29)	(2)
XIV. कोल्हापूर जिल्हा															
1	कोल्हापूर (वे.)	238.8	24	145.0	6	47.5	4	2.0	1228.3	76	..	Kolhapur District
2	हातकण्ठले	127.1	15	108.6	7	37.3	3	1007.7	67	734	Kolhapur (O)
3	शिरोळ	87.0	8	163.0	8	92.0	5	1115.0	52	555	Hatkanangale
4	गगनबावडा	1562.0	31	272.0	17	31.0	3	5166.0	113	6212	Shirol
5	शाहुवादी	481.0	29	46.0	6	52.0	3	0.4	2304.4	85	1961	Gaganbavada
6	गारगोटी	338.0	30	86.0	4	105.0	5	1732.0	89	1542	Shahuwadi
7	पन्हाळा	371.8	30	112.4	6	59.6	3	1902.6	85	865	Gargoti
8	कागल	125.7	11	74.8	5	27.0	2	674.8	55	952	Panhala
9	गढिंगलज	232.0	25	186.0	9	105.0	5	1254.0	90	965	Kagal
10	राधानगरी	1076.0	30	55.0	8	69.0	2	4008.0	93	3818	Gadhinglaj
11	आजरा	354.0	28	145.0	7	31.0	2	2005.0	90	2250	Radhanagari
12	चंद्रगढ	791.8	31	139.6	12	94.7	4	3386.7	109	2696	Ajara
13	कोल्हापूर (त.)	237.8	24	145.0	6	47.5	4	1.0	1239.8	77	1070	Chandgad
XV. औरंगाबाद जिल्हा															
1	औरंगाबाद (त.)	38.6	5	80.2	4	32.2	1	879.5	38	726	Kolhapur (T.)
2	खुलदाबाद	87.6	10	55.4	2	12.0	2	1082.6	38	962	Aurangabad District
3	वैजापूर	16.0	2	23.0	1	6.0	1	418.4	25	542	Aurangabad
4	सोयगांव	87.6	12	22.4	2	17.0	1	549.6	36	860	Khuldabad
5	चिखलठाणा	40.6	5	87.3	5	11.5	1	861.3	35	692	Vaijapur
6	सिल्लोड	16.8	3	3.5	1	522.5	21	768	Soagaon
7	गंगापूर	25.0	4	14.6	2	669.6	28	682	Chikhalthana
8	कन्नड	20.6	5	8.0	1	30.8	1	576.9	27	808	Sillod
9	पैठण	19.3	1	54.9	3	1.2	608.1	23	..	Gangapur
XVI. जायना जिल्हा															
1	जायना	40.0	4	47.0	2	639.0	30	688	Jalna District
2	जाफराबाद	56.9	6	16.8	2	2.4	..	41.1	2	623.6	36	818	Jalna
3	भोकरदन	24.0	4	6.5	1	3.5	1	12.0	2	661.0	28	708	Jafferabad
4	अंबड	38.8	5	542.6	27	769	Bhokardan
5	पारतूर	47.3	8	49.0	4	5.3	1	4.0	1	602.3	39	784	Ambad
XVII. परभणी जिल्हा															
1	परभणी (वे.)	46.5	3	31.0	2	2.5	1	1.1	792.9	32	584	Parbhani District
2	कळमनुरी	73.2	7	1.0	..	3.6	..	9.2	1	7.1	1	721.0	34	1023	Parbhani (O)
3	हिंगोली	73.4	6	12.6	1	15.0	3	11.0	2	610.4	36	788	Kalamnuri
4	जिंतूर	49.0	4	7.6	1	6.6	1	3.0	532.0	29	N. A.	Hingoli
5	पाथरी	64.0	4	40.0	4	13.0	1	626.8	39	850	Jintur
6	सिद्धार्थवाड	89.6	7	3.5	9.7	2	824.3	40	..	Pathari
Sidhharthwar Camp															

1	बीड (कलेक्टर)	20.2	3	39.4	3	8.4	1	9.4	1	341.8	23	N. A.
2	मोमिनाबाद	39.0	4	11.0	2	14.0	2	428.0	30	752
3	गेवराई	42.2	5	13.0	1	2.0	..	9.0	1	408.0	26	740
4	पाटोदा	23.0	2	51.5	3	5.0	1	1.0	..	469.9	27	693
5	माजलगांव	21.4	3	77.8	5	2.0	284.9	22	862
6	रोटी	2.0	..	9.0	407.0	9	625
7	आष्टी	14.5	1	81.0	4	2.0	632.2	26	647
8	चौसाळा	37.0	2	30.0	2	4.0	1	391.0	17	..
9	कांज	59.5	3	24.3	2	0.4	..	8.2	1	326.4	26	N. A.
XIX नरिंद जिल्हा												
1	भोकर	45.0	7	19.0	3	40.0	1	16.0	2	556.0	34	N. A.
2	हदगांव	574.2	16	103.7	7	199.0	7	1426.8	52	..
3	नरिंद (वे.)	41.2	7	689.2	38	982
4	मुखेड	40.0	6	33.2	5	6.0	1	2.8	1	655.0	37	N. A.
5	बिलोली	18.0	3	85.0	5	26.0	3	61.0	3	1072.0	41	979
6	किनवट	75.0	6	23.0	3	2.0	454.0	33	1252
7	कंधार	25.0	2	27.8	2	561.9	23	949
8	देगलूर	55.0	5	10.0	2	21.0	2	440.0	26	993
9	नरिंद (त.)	28.5	5	10.0	1	18.0	3	10.4	2	650.0	38	..
XX उस्मानाबाद जिल्हा												
1	भूम	13.3	3	75.0	6	13.5	2	30.0	2	418.1	33	N. A.
2	उस्मानाबाद (वे)	52.7	5	41.4	5	N. A.	N. A.	17.9	2	406.2	32	810
3	परांडा	14.6	2	57.0	4	35.8	2	6.0	1	289.9	27	674
4	कलंब	82.4	3	3.8	..	3.4	1	629.2	32	779
5	तुळजापूर	39.2	6	67.8	6	3.0	1	14.3	1	642.4	48	918
6	उमरगा	15.2	3	32.0	6	2.1	..	18.0	2	572.6	37	N. A.
7	उस्मानाबाद (वे)	31.1	2	29.6	4	5.7	1	453.5	28	..
XXI लातूर जिल्हा												
1	औसा	38.0	3	52.0	3	15.0	3	6.0	1	495.0	30	..
2	अहमदपूर	22.3	4	52.5	4	552.7	35	933
3	उदगीर
4	लातूर (त)	71.6	4	28.4	2	642.1	39	N. A.
5	निलंगा	61.0	6	68.5	4	4.0	1	23.0	1	607.5	40	N. A.

Beed District

Beed (Collector)
Mominabad
Gevrai
Patoda
Majalgaon
Roti
Ashti
Chowsala
Kajj

Nanded District

Bhokar
Hadgaon
Nanded (O)
Mukhed
Biloli
Kinwat
Kandhar
Degloor
Nanded (T.)

Osmanabad District

Bhoom
Osmanabad (O)
Paranda
Kalamb
Tuljapur
Omurga
Osmanabad (T)

Latur District

Ausa
Ahmedpur
Udgir
Latur (T)
Nilanga

TABLE No. 2.4 (A)—contd.

(1)	(2)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)	(27)	(28)	(29)	(2)
XXII बुलढाणा जिल्हा															
1	बुलढाणा (वे)	68.1	8	3.2	1	2.8	1	588.9	35	857	Buldhana Distri
2	मलकापूर	Buldhana (O)
3	मेहेकर	51.0	7	486.0	30	..	Malkapur
4	लोणार	42.0	5	20	1	690.0	29	..	Mehekar
5	धामणगांव	Lonar
6	मोटाला	45.7	7	393.7	26	..	Dhamangaon
7	खामगाव	117.0	5	17.0	1	444.0	26	765	Motala
8	शेगांव	40.6	4	5.2	1	394.5	28	784	Khamgaon
9	चिखली	67.6	8	9.2	1	623.0	36	808	Shegaon
10	देऊगावराजा	37.0	5	43.0	3	580.6	31	..	Chikhali
XXIII अकोला जिल्हा															
1	अकोला सीटी	69.6	4	13.6	3	399.2	23	810	Akola District
2	बाळापूर	57.0	4	4.0	1	472.0	24	773	Akola City (O)
3	अकोट	132.7	8	20.0	1	458.3	23	794	Balapur
4	वशिम	94.2	6	42.0	2	667.4	30	927	Akot
5	मंगरुपीर	124.4	7	1.0	44.0	4	644.0	32	861	Washim
6	रिसोड	62.6	7	21.4	2	571.9	32	..	Mangrulpir
7	मूर्तिजापूर	174.0	5	4.0	1	11.0	3	643.0	27	..	Risod
8	तेल्हारा	84.9	6	17.0	2	2.0	..	466.4	25	..	Murtijapur
9	पतूर	59.0	5	2.0	39.0	2	551.0	26	..	Telhara
10	कारंजा	174.0	7	33.0	2	909.0	35	..	Patur
XXIV अमरावती जिल्हा															
1	अमरावती (वे)	4.6	11	2.8	1	668.2	30	876	Amaravati District
2	बदनेरा	Amaravati (O)
3	मोर्शी	62.8	9	3.0	1	3.0	1	442.0	27	849	Badnera
4	चांदूर रेल्वे	169.9	8	618.9	25	551	Morshi
5	अचलपूर	107.6	9	45.5	2	880.1	36	832	Chandur Railway
6	दर्यापूर	123.4	13	348.0	28	768	Achalpur
7	अंजनगांव सुर्जी	54.4	6	311.4	21	788	Daryapur
8	चांदूर बाजार	92.3	9	31.4	2	491.7	24	832	Anjangaon Surji
XXV यवतमाळ जिल्हा															
1	यवतमाळ (वे)	174.4	5	14.6	2	32.0	1	524.5	32	..	Chandur Bazar
2	वणी	276.0	8	86.0	3	17.0	2	886.0	31	1118	Yavatmal District
3	दारुवा	223.7	5	3.8	1	42.0	3	501.3	25	925	Yavatmal (O)
4	पुसाद	137.8	7	0.5	..	5.0	1	39.6	2	537.5	35	975	Wani
5	कालंब	210.4	9	18.0	2	0.6	..	28.0	2	706.0	43	..	Darwha
												571.6	32	931	Pusad
															Kalamb
															Umardhad

Wardha District

XXVI वर्धा जिल्हा														
1	वर्धा (वे)	286.0	11	7.5	2	782.2	35
2	हिंगणघाट	164.0	9	37.8	2	2.6	..	0.8	681.7	35	1442	..
3	आर्वा	137.3	8	2.7	1	9.9	1	..	670.7	27	994	..

Nagpur District

XXVII नागपूर जिल्हा														
1	नागपूर	283.9	14	6.7	1	3.3	1	10.0	2	..	911.9	46
2	निमानतळ
3	नागपूर फार्म	211.4	14	10.0	1	13.0	1	13.0	2	..	858.2	47
4	नागपूर (वे)	137.6	13	10.1	1	10.1	1	..	792.0	41
4	काटोल	109.0	9	11.2	1	15.4	1	..	704.6	34	1011	..
6	खिंदशी
7	थारसा
8	रामटेक	199.8	19	32.4	4	3.3	1	6.0	1	..	924.5	58	1210	..
9	पारसीवनी	164.4	10	856.0	38	1105	..
10	उमरेड	455.7	14	82.7	4	21.2	1	..	1132.1	45	1279	..

Bhandara District

XXVIII भंडारा जिल्हा														
1	भंडारा	275.6	16	48.2	3	18.6	2	3.5	1	..	958.1	57	1388	..
2	तिरोरा	286.1	14	34.9	3	1.2	1	..	937.9	41
3	लाखांडुर	458.4	17	44.2	4	6.8	1	11.8	1226.1	50
4	सालेकसा	511.1	19	10.5	1	23.0	1	6.2	1	7.4	1213.8	56
5	तुमसर	235.2	15	60.6	3	12.0	2	2.6	1094.3	54
6	देवरी	410.4	20	12.0	2	6.6	1	1006.3	49	1445	..
7	गोंदिया (वे)	525.4	18	126.7	3	48.4	3	1339.7	52	1579	..
8	पावनी	393.4	14	32.0	3	2.2	..	5.3	1	..	952.7	50

Chandrapur Distr

XXIX चंद्रपूर जिल्हा														
1	चंद्रपूर (वे)	381.1	12	67.0	5	1.3	..	13.5	2	..	1235.0	55	1267	..
2	वरोरा	250.0	15	54.8	3	3.0	1	951.1	57	1185	..
3	गोंदपिंपरी	268.6	11	46.0	6	19.7	2	28.0	2	..	877.9	47
4	भद्रावती	326.1	11	48.4	3	12.8	2	1022.3	50
5	नागभिड	322.9	13	107.0	4	2.0	970.5	43
6	राजुरा	271.0	13	77.0	5	4.0	1	4.0	1	..	915.0	49
7	मुल	387.4	13	44.0	2	0.8	..	8.0	953.0	40
8	सिंधवाही	401.7	17	24.1	3	17.4	3	..	1025.8	54	1523	..
9	ब्रह्मपुरी (वे)	411.4	16	50.4	3	9.3	3	8.1	1	1.5	918.0	45

TABLE No. 2.4 (A)—Contd.

(1)	(2)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)	(27)	(28)	(29)	(2)
XXX गडचिरोली जिल्हा															Gadchiroli District
1	अहेरी	414.8	21	48.5	10	22.0	2	9.0	1	1032.7	71	..	Aheri
2	सिर्चोचा (वे)	310.0	22	55.0	9	47.0	5	9.0	1	2.0	1	1170.0	76	1239	Sironcha (O)
3	आरमोरी	562.2	20	29.0	2	44.2	2	5.4	1	7.0	1	1405.7	54	..	Armor
4	गडचिरोली	783.3	19	36.2	3	35.2	3	72.5	4	32.6	2	2166.0	65	..	Gadchiroli
5	चामोर्शी	524.0	17	19.0	2	18.5	2	1130.5	52	..	Chamorshi
6	कुखेडा	676.9	20	54.3	3	42.0	3	8.1	1	4.8	1	1518.5	62	..	Kurkheda
7	धानोरा	613.4	25	11.0	2	40.3	3	10.8	2	20.8	2	1443.0	69	..	Dhanora
8	इटापल्ली	383.7	24	52.6	5	54.0	6	23.8	3	1292.6	78	..	Etapalli

त-तहसील, T-Tahsil वे-वेधशाळा, O-Observatory.

टीप : (१) स्तंभ (११) मधील आकडे हे प्रत्येक केंद्राचे सरासरी किंवा सर्वसाधारण पावसाचे आहेत.

(२) N. A. माहिती उपलब्ध नाही.

Note.—(1) The figures shown in column (31) are average of normal rainfall at each centre.

(2) N. A. means information is not available.

आधार : कृषी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source :— Directorate of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune.

तक्ता क्रमांक/ TABLE No.2.4 (B)

2. पर्यावरण सांख्यिकी/ENVIRONMENT STATISTICS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.4 (B)

विविध केंद्रांचे ठिकाणी पडलेला पाऊस/Rainfall at different Centres
(1992)

(पाऊस मिली मिटरमध्ये/Rainfall in MM)

अ. क्र. Sr. No.	केंद्र	जानेवारी January		फेब्रुवारी February		मार्च March		एप्रिल April		मे May		जून June		जुलै July		Centre
		पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Rainy days	पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Rainy days	पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Rainy days	पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Rainy days	पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Rainy days	पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Rainy days	पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Rainy days	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(2)
I मुंबई (कुलाबा)																Mumbai (Culaba)
अंधेरी																Andheri
II ठाणे जिल्हा																Thane District
1	ठाणे	110.9	10	510.3	20	Thane
2	कल्याण	237.0	7	486.0	20	Kalyan
3	मुरबाद	249.5	6	514.5	22	Murbad
4	भिर्बंदी	246.0	7	555.0	21	Bhiwandi
5	वाडा	586.0	11	632.0	23	Wada
6	शाहापूर	279.5	8	636.0	22	Shahapur
7	दाहानू (वे)	390.4	6	350.6	17	Dahanu (O)
8	माहिम (पालघर)	133.8	5	491.0	15	Mahim (Palghar)
9	जव्हार	296.8	10	519.8	22	Jawhar
10	मोखाडा	245.2	10	508.5	23	Mokhada
11	दाहानू (वे.)	2.1	..	414.8	6	349.9	17	Dahanu (O.)
12	उल्हासनगर	100.0	5	284.0	19	Ulhasnagar
13	तालासरी	281.0	7	373.2	23	Talasari
14	वासई	117.0	10	450.0	20	Wasai
Raigad District																

3	बलगापुर	15.0	1	437.0	13	935.0	21	Khalapur
4	माथेरान			577.8	12	1214.4	24	Matheran
5	उरण			174.0	8	368.0	18	Uran
6	भिरा	4.2	1	N. A.	N. A.	1254.0	24	Bhira
6	पेन			194.5	13	566.9	20	Pen
7	महाड			271.7	13	777.0	22	Mahad
8	माणगाव			272.0	11	791.0	25	Mangaon
9	रोहा			326.0	13	1199.0	24	Roha
10	पोलादपुर			407.0	14	583.0	22	Poladpur
11	मुरुड			133.0	8	803.0	19	Murud
12	श्रीवर्धन			132.0	10	909.0	18	Shrivardhan
13	महासा			322.0	14	843.0	21	Mhasala
14	करजत	12.2	1	282.3	12	686.9	25	Karjat
15	सुधागड-पाली	18.0	1	209.0	13	765.0	20	Sudhagad-pali

IV रत्नागिरी जिल्हा

Ratnagiri District

1	रत्नागिरी (जिल्हा)	0.9		671.4	14	1375.2	25	Ratnagiri (T)
2	मंडमगड			352.0	14	1182.0	23	Mandangad
3	दापोली (वे)			310.8	12	1079.1	23	Dapoli (O)
4	खेड			263.8	13	847.8	21	Khed
5	चिप्लुण			441.0	14	782.0	23	Chiplun
6	गुहागर			375.0	19	849.0	22	Guhagar
7	राजापुर			877.0	18	1702.0	24	Rajapur
8	लान्जा	2.0		563.0	19	1215.0	24	Lanja
9	देवरुख			620.0	15	1326.0	23	Devrukh
10	हमै			244.0	12	778.0	21	Hamai

V सिंधुदुर्ग जिल्हा

Sindhudurg District

1	देवगड (त)			1039.6	16	744.8	22	Deogad
2	देवगड (वे)			760.0	18	990.4	23	Deogad (O)
3	कनकवली	11.0	1	803.0	18	1163.0	24	Kankavali
4	मालवण			1039.6	16	744.8	22	Malvan
5	वेंगुर्ला (वे)	49.0	2	889.0	17	733.0	24	Vengurla (O)
6	सावंतवादी	80.0	2	1255.0	19	1112.0	24	Sawantwadi
7	कुदाळ	13.0	1	979.7	18	815.0	25	Kudal
8	वैभववादी	10.6	1	604.6	19	1118.2	23	Vaibhavwadi

TABLE No. 2.4 (B)—Contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(2)
VI नाशिक जिल्हा																Nashik District
1	नाशिक	103.5	5	131.4	14	Niad
2	निफाड	108.0	5	39.5	7	Pimpalgaon Baswan
3	पिंपळगाव (बी)	129.5	3	114.8	5	Nashik (T)
4	येवता	171.0	7	83.0	6	Yevole
5	सोमधाना	54.0	4	48.0	5	Chandwad
6	घांदवड	129.0	5	118.0	8	Kolegaonmal
7	कोळेगावमल	179.6	7	45.9	4	Nandgaon
8	मालेगाव (ओ)	6.4	1	211.5	4	115.5	10	Malegaon
9	दिंदोरी	110.0	4	124.0	13	Dindori
10	सुर्गणा	300.0	8	583.0	18	Surgana
11	कुलधाना	Kalvan
12	कळवज	54.5	5	175.5	13	Satana (Baglan)
13	ओझर	3.8	1	114.4	7	83.3	10	Ozar (O)
14	इगतपूरी	232.7	9	691.1	23	Igatpuri
15	सिन्नर	112.9	4	102.4	7	Sinner
16	वेठ	253.9	7	630.6	20	Somthane
17	बागलोण	77.0	3	145.0	7	
18	जिर्ज	
19	नांदगाव	54.5	5	175.5	13	
VII धुळे जिल्हा																Dhule District
1	धुळे	176.0	4	131.5	7	Dhule
2	साक्री	142.0	4	105.4	4	Sakri
3	नंदुरबार	128.0	4	153.0	12	Nandurbar
4	नवापूर	294.6	5	232.9	17	Navapur
5	तालोदा	251.6	7	146.2	13	Taloda
6	शहादा	187.0	7	79.5	11	Shahada
7	शिरपूर	163.0	4	119.0	9	Shirpur
8	शिंदखेडा	152.0	4	113.0	5	Shindkheda

VIII जलसंधारण विभाग

Jalgaon District

1	जळगाव (त)	230.0	6	134.2	11	Jalgaon (T)
2	चाळीसगाव	126.5	7	64.5	7	Chalisgaon
3	पाचोरा	1.0	..	140.9	9	117.1	10	Pachora
4	भदगाव	194.7	6	67.0	6	Bhadgaon
5	चोपडा	209.0	10	116.0	13	Chopada
6	अमळनेर	10.4	1	204.0	8	143.6	7	Amalner
7	पारोळा	1.0	..	140.0	7	160.0	11	Parola
8	जामनेर	18.0	1	195.0	8	127.0	6	Jamner
9	भुसावळ	211.2	7	96.6	8	Bhusawal
10	एदलाबाद	246.2	9	50.4	3	Edalabad
11	यावल	206.0	11	103.0	8	Yawal
12	रावेर	103.0	2	50.0	3	Raver
13	एरंडोल	233.0	9	158.0	7	Erandol

IX अहमदनगर जिल्हा

Ahmednagar District

1	अहमदनगर (से)	264.0	7	74.0	5	Ahmednagar (O)
2	पारनेर	174.0	6	153.0	6	Paner
3	श्रीगोंदे	98.0	8	67.0	7	Shrigonde
4	करजत	15.0	1	90.0	8	95.0	4	Karjat
5	जामखेड	236.0	9	55.0	5	Jamkhed
6	शेवगाव	89.0	8	42.0	7	Shevgoan
7	पाथर्दी	158.0	10	67.0	5	Pathardi
8	नेवासे	126.0	6	69	4	Newase
9	राहुरी	7.0	1	195.0	6	28.0	2	Rahuri
10	संगमनेर	130.0	9	51.0	6	Sangamner
11	अकोला	101.7	6	72.3	9	Akola
12	कोपरगाव	186.0	7	55.0	5	Kopergaon
13	श्रीरामपूर	160.0	7	52.0	4	Shrirampur
14	मिरजगाव	7.0	1	Mirajgaon

X पुणे जिल्हा

लोहगाव

1	पुणे	3.4	1	0.9	85.5	8	133.4	13	Pune
2	वडगाव	7.5	1	83.0	7	257.6	17	Vadgaon (mawa)	

TABLE No. 2.4 (B)—Contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(2)
3	पीठ	163.0	10	374.0	16	Pound
4	जुन्नर	80.2	6	155.8	16	Junner
5	भोर	168.0	9	275.5	19	Bhor
6	जेजुरी	Jejuri
7	लोनावळा	Lonavala
8	शिरूर	73.3	8	104.0	10	Shirur
9	बारामती	52.6	6	110.0	6	Baramati
10	बारामती (ओ)	Baramati (O)
11	इंद्रापूर	37.8	4	40.2	3	Indapur
12	दौंड	106.2	8	79.2	3	Dound
13	सासवड	185.0	10	406.0	16	Saswad
14	पुरंधर	185.0	7	406.0	15	Purandhar
15	वेळे	33.0	2	175.0	16	867.0	23	Welhe
16	तेलगाव (दाभोड)	201.3	7	129.0	10	Talegaon (Dhabade)
17	अंबेगाव (जी. गाव)	130.0	6	165.3	15	Ambegaon (G gaon)
18	राजगुरुनगर	2.0	..	108.4	7	98.0	6	Rajgurunagar
VII सातारा जिल्हा																Satara District
1	सातारा	101.2	7	205.5	17	Satara
2	कोरेगाव	17.2	1	97.4	7	124.2	15	Koregaon
3	वाई	73.1	6	217.4	18	Wai
4	पाचगणी	2.5	1	174.7	10	438.1	19	Panchgani
5	मेढा (जावली)	3.4	1	39.5	2	155.8	7	447.4	18	Medha (Jaoli)
6	महाबदेश्वर	446.6	16	1600.7	26	Mahabadeshwar
7	पाटण	9.8	1	188.6	12	470.6	18	Patan
8	कराड	122.4	8	156.6	12	Karad
9	दाहिवडी	47.8	6	83.4	5	Dahiwadi
10	वडुज	25.0	1	53.0	5	90.0	10	Vaduj
11	खंडाळा	63.2	7	77.2	8	Khandala
12	फलटण	1.0	..	78.6	4	74.5	5	Phaltan

Sangli District

1	मिरज	61.6	2	145.4	7	36.1	7	Miraj		
2	जत	3.3	1	55.9	6	76.7	6	Jat		
3	इस्लामपूर	2.0	..	79.0	6	124.0	7	Islampur		
4	कवठे (महाकळ)	17.5	1	87.9	4	90.8	6	Kavathe (Mahakal)		
5	खानापूर	70.2	4	82.8	12	Khanapur		
6	तासगाव	7.8	1	10.5	2	129.0	5	141.0	13	Tasgaon
7	शिराळा	31.0	2	165.0	8	223.0	13	Shirala		
8	आटपाडी	44.0	4	12.0	1	Atpadi		
9	सांगली	Sanli		

Solapur District

1	सोलापूर	21.9	3	15.5	1	147.8	10	107.9	7	Solapur
2	बारशी	1.0	..	107.6	7	30.8	4	Barshi
3	अककलकोट	26.0	1	9.0	1	139.0	-9	130.0	7	Akkalkot
4	जेऊर	90.0	4	70.8	6	Jeur
5	मोहळ	7.6	2	5.2	1	99.6	10	106.0	8	Mohol
6	मधा	11.2	1	81.6	5	172.8	6	Madha
7	करमाळा	133.4	9	30.6	4	Karmala
8	पंधापूर	130.7	8	47.7	5	Pandhapur
9	सांगोला	2.0	144.1	9	43.2	3	Sangola
10	मंथशिरस	1.0	..	2.0	..	80.0	4	39.0	3	Manshiras
11	मंगळवेढा	6.4	1	58.8	5	150.8	6	Mangalwedha
12	अकूज	12.0	1	9.5	3	58.0	2	Akuj

131

Kolhapur District

1	कोल्हापूर	Kolhapur		
2	हातकंगले	14.0	1	41.0	2	116.6	10	99.6	14	Hatkanangale		
3	शिरोळ	12.0	1	89.0	8	52.0	9	Shiron		
4	गगनबावदा	1.0	..	720.0	19	1703.0	25	Gaganbavada		
5	शाहुवाडी	0.6	..	0.2	..	3.4	..	529.6	12	Shahuwadi		
6	गारगोटी	Gargoti		
7	पन्हाळा	117.2	10	579.2	19	Panhala		
8	कागल	37.1	5	81.5	7	85.7	7	Kagal		
9	गढिंग्लज	8.0	..	53.4	3	22.8	3	152.4	9	154.4	13	Gadhinglaj

TABLE No. 2.4 (B)—Contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(2)
10	राधानगरी	39.0	2	530.0	16	1291.0	21	Radhanagar
11	आजरा	43.0	3	118.0	3	324.0	16	551.0	17	Ajra
12	चंद्रगढ	40.0	1	59.1	3	541.5	17	886.6	22	Chandgad
13	करवीर	142.0	7	197.2	15	Karvir
14	बुधरगढ	39.0	3	38.0	3	247.0	15	338.0	18	Bhurdargad
	औरंगाबाद जिल्हा															Aurangabad District
1	औरंगाबाद	177.8	5	34.5	5	Aurangabad
2	खुलाटाबाद	308.0	6	73.4	7	Khulatabad
3	वैजापूर	16.0	1	260.0	8	68.0	3	Vaijapur
4	सोमगाव	210.4	5	91.6	7	Soagaon
5	चिखलथाना	Chikhalthana
6	सिल्लोड	180.1	6	57.7	5	Sillod
7	गंगापूर	170.3	6	71.1	3	Gangapur
8	कन्नड	171.6	6	108.6	8	Kannad
9	पैठण	95.4	5	34.8	3	Paithan
	जालना जिल्हा															Jalana District
1	जालना	217.0	8	126.0	3	Jalana
2	जाफराबाद	186.0	7	78.6	5	Jaffarabad
3	भोकरदान	220.0	6	94.0	8	Bhokardan
4	अंबड	199.0	8	128.4	5	Ambad
5	पारतूर	19.0	2	174.2	5	104.0	5	Partur
	परभणी जिल्हा															Parbhani (Dist.)
1	परभणी	2.0	..	216.0	8	61.0	6	Parbhani
2	कळमनुरी	53.4	1	314.3	10	79.7	6	Kalamnuri
3	हिंगोली	404.0	8	91.2	6	Hingoli
4	जिंतूर	68.2	2	240.8	7	49.8	4	Jintur
5	परभणी (ओ)	2.5	..	6.6	1	359.7	9	123.4	6	Parbhani (D)
6	सिद्धेश्वर कॅम्प	10.8	1	19.8	9	55.0	4	Siddheshwar Camp.

Beed District

1	बीसडा							184.6	10	88.0	8	Chousala
2	बीड (कलेक्टर)							184.6	8	51.0	5	Beed Collector
3	बीड					6.2	1	184.6	8	50.9	5	Beed
4	अंबेजोगई							235.8	9	95.4	9	Ambejogai
5	गेवराई							194.0	10	58.0	5	Gevrai
6	पाटोदा							223.8	10	88.7	7	Patoda
7	मांजलगाव							285.6	10	106.6	4	Manjalegaon
8	रोटी							138.0	6	40.0	2	Roti
9	आष्टी							265.8	11	78.0	4	Ashti
10	कैज							223.5	9	97.5	8	Kaij

Nanded District

1	भोकर					16.0	2			246.0	10	88.0	6	Bhoker
2	हदगाव							25.5	1	250.6	8	127.3	8	Hadgaon
3	नरिड (ओ)					7.0	2	2.8		471.4	11	81.7	5	Nanded (O)
4	मुक्केडा									232.0	5	54.0	5	Mukhed
5	बिलोली									177.0	7	73.0	6	Billoli
6	किनवट									267.0	7	53.0	6	Kinwat
7	कंधार							10.6	1	342.2	12	96.2	6	Kandhar
8	देगलूर									96.0	7	67.4	4	Deglur
9	नरिड (त)									395.8	11	85.6	5	Nanded (T)

Osmanabad (Dist.)

1	उस्मानाबाद					15.1	1	23.2	3	80.5	6	85.3	8	Osmanabad
2	परानडा									143.8	8	66.2	5	Paranda
3	कलंब					9.0	1	4.0	1	171.0	6	74.2	5	Kalamb
4	तुलजापूर									96.6	8	39.6	6	Tuljapur
5	उमरगा					47.3	3	15.8	3	74.5	4	78.7	4	Omurga
6	भूम									170.0	9	41.5	3	Bhoom

Latur (Dist.)

1	औसा					16.0	1	3.0	1	189.0	7	87.0	7	Ausa
2	अहमदपूर									213.6	9	38.0	3	Ahmedpur
3	उदगीर					16.2	3	13.4	1	108.6	8	40.4	6	Udgir
4	लातूर					9.0	2	8.0	1	179.2	7	93.6	8	Latur
5	निलंगा					20.0	3	18.0	3	160.0	11	162.0	13	Nilanga

TABLE No. 2.4 (B)—Contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(2)
	बुलढाना जिल्हा															Buldhana District
1	बुलढाना											222.0	8	111.8	10	Buldhana
2	मलकापूर											173.7	5	47.5	4	Malkapur
3	मेहेकर											321.0	9	19.0	3	Mehekar
4	नांदुरा											138.0	5	109.0	6	Nandura
5	दोनेगाव											218.0	10	80.0	7	Donegaon
6	खामगाव											165.0	5	159.0	9	Khamgaon
7	शेगाव											198.8	6	61.7	4	Shegaon
8	चिखली											1848	8	95.1	6	Chikhali
9	धामनगाव															Dhamangaon
10	लोनार											292.0	8	118.0	5	Lonar
11	सग्रामपूर											130.0	4	127.0	9	Sagrampur
12	शिंधखेड राजा											232.0	7	82.0	5	Shindkhed Raja
13	देवलगाव राजा											220.7	9	65.7	6	Deolgaon Raja
14	मोटाला											138.0	4	69.0	7	Motala
	अकोला जिल्हा															Akola District
1	अकोला सिटी (ओ)									34.0	3	166.4	7	71.2	7	Akola city (D)
2	बालापूर											168.0	6	93.0	8	Balapur
3	आकोट											86.2	4	131.0	7	Akot
4	वारीम											374.5	14	109.0	10	Washim
5	मंगरुपूर											234.0	7	175.5	8	Mangerulpir
6	मुर्तिजापूर											388.0	9	85.0	7	Murtijapur
7	बारशी टाकली											214.8	9	70.4	7	Barshi Takli
8	तेलहारा											66.9	5	165.4	8	Telhara
9	पारतूर											150.0	6	117.0	8	Partur
10	मालेगाव											446.4	10	82.4	7	Malegaon
												195.0	8	155.0	8	Mānām

1	अमरावती (ओ)	10.6	1	7.6	1	150.8	7	202.6	7	Amravati (O)
2	बदनेरा									Badnera
3	मोर्शी					62.2	4	274.9	10	Morshi
4	चंद्र बाजार					71.4	4	175.9	11	Chandur Bazar
5	वरुद					56.0	3	289.2	9	Warud
6	अचलपुर					71.7	7	185.9	12	Achalpur
7	दर्यापुर					79.6	4	100.0	8	Daryapur
8	अंजनागाव सुरजी					70.6	5	113.8	7	Anjangaon Surjii
9	चंद्र रेले					148.5	9	78.3	5	Chandur Rly.
10	चिखलदरा					119.0	9	327.0	14	Chikhaldara
11	तिवसा					75.4	4	172.5	11	Tiwasa
12	अमरावती (त.)					150.8	7	201.2	7	Amaravati (T.)
13	धामी					52.5	5	224.4	11	Dhami
14	भातकुली					130.5	6	131.1	10	Bhatkuli
15	नांदगाव					136.2	7	144.8	6	Nandgaon
यवतमाळ जिल्हा										
1	यवतमाळ					174.3	9	115.2	6	Yawatmal
2	बाभुळगाव					110.0	5	194.4	6	Babhuigaon
3	कळंब					246.5	6	220.9	7	Kalamb
4	दारवा					146.0	9	112.4	8	Darwaha
5	मोरेगाव					85.0	5	84.3	8	Moregaon
6	केजापुर					207.0	6	171.0	11	Kelapur
7	घाटंगी					215.0	6	124.0	10	Ghatangi
8	रालेगाव					166.0	6	149.0	9	Ralegaon
9	दिग्रस					249.4	7	149.6	8	Digras
10	नेर					95.0	6	130.0	7	Ner
11	पुसद	24.5	2	16.1	2	342.2	6	324.2	6	Pusad
12	उमरखेड	36.0	2	25.8	1	276.0	9	105.4	7	Umarkhed
13	महागाव					218.0	6	144.2	7	Mahagaon
14	वानी					139.0	4	203.7	10	Wani

TABLE No. 2.4 (B)—Contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(2)	
वर्धा जिल्हा																	Wardha District
1	आर्वा	3.2	1	80.4	5	192.1	13	Arvi	
2	कारंजा	114.1	6	210.9	12	Karanja	
3	आष्टी	0.2	..	10.1	1	118.3	8	296.9	15	Ashti	
4	सेलू	8.0	1	107.5	6	155.0	11	Seloo	
5	देवळी	8.8	1	106.9	2	212.2	12	Deoli	
6	हिंगणघाट	11.6	2	23.9	1	97.0	4	193.4	13	Hinganghat	
7	समुद्रपूर	127.2	3	377.6	12	Samudrapur	
8	वर्धा	117.2	7	253.9	12	Wardha	
नागपूर जिल्हा																	Nagpur District
1	नागपूर (आय. एम. डी.)	8.6	2	8.1	1	8.6	2	86.7	5	222.0	12	Nagpur (IMD)	
2	नागपूर (शहर)	0.2	..	11.9	2	7.3	2	110.3	4	219.0	9	Nagpur (City)	
3	कामठी	68.1	3	221.8	11	Kamtee	
4	हिंगणा	76.2	5	123.4	8	Hingna	
5	रामटेक	32.8	1	97.2	8	296.2	9	Ramtek	
6	खिंडशी	43.4	3	12.8	1	96.7	9	266.0	10	Khindshe	
7	पानसेनी	97.3	5	322.6	12	Panseoni	
8	मौदा	71.0	4	274.0	11	Mouda	
9	काटोल	104.9	6	176.4	10	Katol	
10	नरखेड	69.0	4	259.8	12	Narkhed	
11	सावनेर	5.4	1	91.2	5	243.8	9	Saoner	
12	कळामेश्वर	154.6	8	165.2	12	Kalameshwar	
13	उमरेड	71.0	4	339.8	12	Umere	
14	भिवापूर	103.2	3	316	11	Bhiwapur	
15	कुही	64.6	5	324.8	13	Kuhi	
भंडारा जिल्हा																	Bhandara District
1	भंडारा	5	1	1.2	2	30.2	5	26.3	2	61.6	6	314.6	12	Bhandara	

4	पानी							11.4	2	11.4	1	93.1	4	360.2	14	Panna
5	गोंदिया							46.3	2	46.3	2	73.5	5	393.1	12	Gonda
6	पंगरी											50.0	3	436.0	10	Pangn
7	तिरोडा											135.8	5	372.5	11	Tirora
8	खैरबंदा									11.0	2	54.0	4	311.0	9	Khyarbanda
9	बोडालकसा						16.0	1	49.0	2	94.0	5	448.0	9	Bodalkasa	
10	चोखमरा											110.0	4	393.0	11	Chorkhamara
11	गोरेगाव					30.0	1			32.5	2	69.8	5	347.1	11	Goregaon
12	साकोली					4.2	1	0.4		8.6	1	5.8	1	44.4	3	326.0
13	लखनदूर							4.2	1	15.4	2	15.8	2	95.2	4	359.6
14	देवरा													89.8	3	411.5
15	आमगाव					7.0	1			1.1		3.1		155.9	4	565.1
16	मोरेगाव अर्जुनी					12.6	1	2.6	1			16.2	3	50.4	5	114.0
	चंद्रपुर जिल्हा															Chandrapur District
1	मूल							0.3		0.3		16.2	3	195.0	5	237.2
2	गोंदपिंपरी									8.4	1	35.2	5	225.0	5	126.8
3	वरोरा					20.7	1					19.0	1	144.0	9	202.4
4	भद्रावती					11.0	1							212.2	5	239.4
5	चिमुर्									3.7	1			164.0	5	399.2
6	ब्रह्मपुरी									10.8	1	52.2	4	114.4	3	296.1
7	नागभंड													125.1	4	276.0
8	सिंदेवाडी							1.4		14.8	3	17.3	3	169.4	7	291.6
9	असोला													244.9	5	343.5
10	नालेसर													128.0	3	388.0
11	गोडमोशी													140.0	3	288.0
12	घोराजेरी													105.0	3	245.0
13	राजुरा											53.0	3	199.0	5	136.0
14	गोंदिया (आय. एम. डी)									9.6	2	46.3	2	63.5	5	387.1
	गडचिरोली जिल्हा															Gadchiroli District
1	गडचिरोली													351.4	6	473.6
2	कुरखेड													128.2	5	404.4
3	आरमोरी													193.3	5	388.2
4	चामोर्शी													283.0	6	501.5
5	सिरोंचा									19.0	2	27.0	2	170.0	7	358.0
6	अहेरी									12.4	1	39.1	2	335.1	10	305.7
7	इटापल्ली													303.0	8	410.2
8	धानोरा									0.6		15.3	2	201.5	6	787.1
9	कुरघोडा													282.4	6	360.0

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.4 (B)—Contd.

(पाऊस मिली मिटरमध्ये/Rainfall in MM)

ज. क्र. Sr. No.	केंद्र	ऑगस्ट August		सप्टेंबर September		ऑक्टोबर October		नोव्हेंबर November		डिसेंबर December		एकूण Total		सर्वसाधारण पाऊस Normal Rainfall	Centre
		पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Rainy days	पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Rainy days	पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Rainy days	पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Rainy days	पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Rainy days	पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Rainy days		
(1)	(2)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)	(27)	(28)	(29)	(2)
मुंबई (कुलाबा)															Mumbai (Culaba)
अंधेरी															Andheri
थाने (जिल्हा)															Thane (Dist.)
1	थाने	967.4	25	313.0	13	1901.6	68	..	Thane
2	कल्याण	1249.0	26	439.0	12	12.0	2	2423.0	67	..	Kalyan
3	मुरबाद	1064.0	24	575.0	12	26.0	3	2429.0	67	..	Murbad
4	भिवंदी	1125.0	23	400.0	8	84.0	3	2410.0	62	..	Bhivandi
5	वाडा	1480.0	25	698.0	13	53.0	2	3449.0	74	..	wada
6	शाहापूर	1034.5	25	374.0	12	45.0	4	2369.0	71	..	Shahapur
7	डहाने	711.0	21	405.4	12	19.6	2	1877.0	58	..	Dahanu
8	माहिम (पालघर)	937.4	20	500.2	12	5.4	1	2067.8	53	..	Mahim (Palghar)
9	जवहार	829.6	25	365.0	11	21.6	2	2032.8	70	..	Jawhar
10	मोखाडा	738.7	26	483.3	11	26.2	2	2001.9	72	..	Mokhada
11	डहानू	703.0	21	403.3	12	19.6	2	1892.7	58	..	Dahanu (D)
12	उल्हासनगर	742.0	25	371.0	10	2.0	-	1499.0	59	..	Ulhasnagar
13	तालासरी	544.0	20	397.0	9	-	-	1495.2	59	..	Talasar
14	वसाई	1063.0	27	305.0	14	17.0	2	1952.0	73	..	Vasai
पंजाब जिल्हा															Raigad (Dist)
1	अलिबाग	1045.5	21	165.8	8	21.5	2	1880.3	58	..	Alibag
2	पनवेल	1137.8	27	442.2	12	84.0	5	2414.2	73	..	Panvel
3	खासापूर	1906.0	29	760.0	12	148.0	5	4201.0	81	..	Khelasapur

7	पेच	1252.5	24	325.9	12	62.9	4			4142.3	77	पेच
8	महड	1665.0	28	362.4	13	82.4	4			2402.1	73	Mahad
9	माणगांव	1523.0	25	383.0	15	98.0	5			3158.5	80	Mangaon
10	रोहा	1705.0	26	369.0	11	42.0	4			3067.0	81	Roha
11	पोलादपुर	1623.0	26	451.0	16	47.0	5			3641.0	78	Poladpur
12	मुठड	882.0	25	212.0	12	83.0	5			3111.0	83	Murud
13	श्रीवर्धन	1025.0	24	228.0	11	51.0	2			2113.0	69	Shrivardhan
14	महासाळा	1121.0	25	490.0	12	64.0	4			2345.0	65	Mhasala
15	करजत	1451.4	28	593.2	12	130.5	5			2840.0	76	Karjat
16	सुधागड (पाली)	1628.0	27	364.0	12	61.0	5			3156.5	83	Sudhgad (Pali)
रत्नागिरी जिल्हा												Ratnagiri (Dist.)
1	रत्नागिरी	829.4	25	268.6	13	139.4	6	5.9		3045.0	78	Ratnagiri (T)
2	मंडणगड	1838.0	29	408.0	13	63.0	7			3290.8	83	Mandangad
3	दापोली	1234.0	28	252.4	10	76.0	7			3843.0	86	Dapoli
4	खेड	1400.0	26	234.0	12	107.0	4			2952.3	80	Khed
5	चिपळुण	1384.0	29	210.0	7					2852.6	76	Chiplun
6	गुहागर	891.0	29	544.0	14	146.0	6			2817.0	73	Guhagar
7	राजापुर	1840.0	30	474.0	12	221.0	6			2805.0	90	Rajapur
8	लान्जा	977.0	29	361.0	12	159.0	5			5114.0	90	Lanja
9	देवठक	1186.0	28	436.0	12	219.0	9			3277.0	89	Deorukh
10	हमै	970.0	26	177.5	11	45.6	4			3787.0	87	Hamai
सिंधुदुर्ग (जिल्हा)												Sindhudurg (Dist.)
1	देवगड (त)	532.4	26	115.0	8	50.6	3			2215.3	74	Deogad (T)
2	देवगड (विडीओ)	518.4	26	326.3	14	51.7	3			2482.4	75	Deogad (BDO)
3	कनकवली	1197.0	30	251.0	12	242.0	7			2646.8	84	Kankavali
4	मालवण	532.4	26	115.0	8	50.6	3			3667.0	92	Malvan
5	वेंगुर्ला	684.0	27	160.0	12	37.0	4	27.0	1	2482.4	75	Vengurla
6	सावंतवाडी	1106.0	28	351.0	16	159.0	7	33.0	3	2579.0	87	Savanwadi
7	कुडाळ	944.3	23	182.7	12	80.0	5			4096.0	99	Kudal
8	वािभववाडी	1016.4	29	319.0	13	189.2	8	48.0	2	3014.7	90	Vaibhavwadi

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.4 (B)—Contd.

(1)	(2)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)	(27)	(28)	(29)	(2)
	नाशिक (जिल्हा)														Nashik, (Dist.)
1	नाशिक	149.0	13	117.9	10	78.1	4	580.0	46	..	Nashik
2	निफाड	233.5	12	102.0	7	६7.0	3	555.0	34	..	Niphad
3	पिंपळगाव(बी)	161.5	7	131.0	5	566.8	20	..	Pimpalgaon(B)
4	येवता	122.0	10	66.0	2	27.0	2	469.0	27	..	Yeola
5	सोमधाना	37.0	4	139.0	13	..	Somethana
6	चांदवड	147.0	10	124.0	7	62.0	5	580.0	35	..	Chandwad
7	कोळेगावमल	130.1	11	70.5	5	5.0	1	431.0	28	..	Kolegomal
8	मालेगाव(ओ)	156.7	7	163.4	6	70.3	5	723.8	32	..	Malegaon(D)
9	दिंडोरी	142.0	16	131.0	6	84.5	3	591.5	42	..	Dindori
10	सुरगणा	579.0	25	327.0	10	41.0	3	1830.0	64	..	Surgana
11	बुलथान	Boltha
12	कळवण	138.0	11	141.0	8	85.0	4	594.0	41	..	Kalwan
13	ओझर	116.6	9	99.6	9	61.0	4	478.7	40	..	Ozar
14	इगतपुरी	870.7	27	493.2	13	34.7	3	2322.4	75	..	Igatpuri
15	सिन्नर	68.8	7	45.1	7	4.3	333.5	25	..	Sinner
16	पेठ	1043.5	26	597.8	12	44.0	3	2569.8	68	..	Peth
17	बागलोण	99.0	10	180.0	7	84.0	5	585.0	32	..	Baglan
18	त्रिंबक	Trimbak
19	नांदगाव	138.0	11	141.0	8	85.0	4	594.0	41	..	Nandgaon
	धुळे (जिल्हा)														Dhule (Dist.)
1	धुळे	186.6	12	65.0	6	123.5	4	682.6	33	..	Dhule
2	साक्री	94.0	6	64.0	6	48.0	4	453.4	24	..	Sakri
3	नंदुरबार	156.8	11	107.4	6	107.6	3	652.8	36	..	Nandurbar
4	नावपुर	395.9	24	149.0	6	77.0	4	1149.4	56	..	Navapur
5	तळोदा	225.7	14	114.7	7	209.0	5	947.2	46	..	Toloda
6	शाहदा	118.5	8	89.5	7	126.5	2	601.0	35	..	Shahada
7	शिर्पुर	158.0	7	85.0	4	117.0	3	642.0	27	..	Shirpur
8	शिर्पुर	102.0	5	33.0	5	130.0	4	531.0	26	..	Shirpur

Jalgaon (Dist.)

क्र.सं.	गाव
1	जळगाव	147.4	12	195.8	5	70.8	3	778.2	37	...
2	चांसिसगाव	239.0	13	184.0	5	103.0	3	3.0	1	...	720.0	36	...
3	पाचोरा	236.6	17	60.7	5	65.7	4	621.0	45	...
4	भदगाव	247.0	14	74.0	6	155.0	2	737.7	34	...
5	चोपडा	304.5	14	143.5	9	71.0	3	844.0	49	...
6	अमळनेर	277.4	15	100.4	5	140.2	3	876.0	39	...
7	परोळा	291.0	18	103.0	5	182.0	5	877.0	46	...
8	जामनेर	233.0	15	117.0	5	162.0	4	852.0	39	...
9	भुसावळ	161.1	14	64.6	6	134.3	2	667.8	37	...
10	एदलाबाद	206.6	10	41.8	5	545.0	27	...
11	यावल	156.0	12	97.0	5	79.0	641.0	39	...
12	रावेर	247.0	16	101.0	6	78.0	3	579.0	30	...
13	एरंदल	227.0	18	157.0	9	63.0	3	838.0	46	...

Ahmednagar (Dist.)

क्र.सं.	गाव
1	अहमदनगर	88.0	9	136.0	5	41.0	3	3.0	1	...	588.0	30	...
2	पारनेर	106.0	9	84.0	4	34.0	2	12.0	1	...	563.0	28	...
3	श्रीगोदा	62.0	6	140.0	3	10.0	1	16.0	3	...	393.0	28	...
4	करज	51.0	7	107.0	3	9.0	2	18.0	2	...	385.0	27	...
5	जामखेड	187.2	11	122.0	3	3.0	1	603.2	29	...
6	शेवगाव	158.0	10	69.0	3	21.0	3	377.0	31	...
7	पापडी	110.0	10	85.0	3	14.0	2	434.5	30	...
8	नेवासा	111.0	9	62.0	2	10.0	1	378.0	22	...
9	राहुरी	71.2	6	81.0	5	31.8	3	9.0	2	...	423.0	25	...
10	संगमनेर	53.0	9	86.0	6	22.0	3	342.0	33	...
11	अकोला	101.8	8	81.3	7	47.4	4	404.5	34	...
12	कोपरगाव	86.0	12	62.0	3	29.0	2	418.0	29	...
13	श्रीरंगपूर	118.0	7	87.0	2	36.0	3	453.0	23	...
14	मिरजगाव	8.3	1	40.0	1	12.0	1	...	67.3	4	...

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.4 (B)—Contd.

(1)	(2)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)	(27)	(28)	(29)	(2)
पुणे (जिल्हा)															Pune (Dist.)
लोहगाव															Lohagaon
1	पुणे	191.8	14	184.2	9	39.5	3	1.7	640.7	48	..	Pune
2	वडगाव	455.8	21	261.0	10	32.0	4	5.0	1	1101.9	61	..	Vadgaon
3	पोड	646.0	22	188.0	10	42.0	5	4.0	1	1417.0	64	..	Paund
4	जुन्नर	183.0	13	82.0	6	41.4	2	542.4	43	..	Junner
5	भोर	438.5	17	196.5	10	26.4	2	30.0	1	1134.9	58	..	Bhor
6	जेजुरी	Jejun
7	लोणसळा	Lonavala
8	शिर्जूर	39.9	13	69.0	2	2.0	1	288.2	34	..	Shjirur
9	बारामती	91.0	8	77.2	5	23.2	2	354.6	27	..	Baaramati
10	बारामती (ओ)	Baramati (D)
11	इंदापूर	168.1	9	81.4	3	25.4	..	44.9	357.8	23	..	Indapur
12	दौंड	70.5	5	171.1	3	20.2	2	40.8	1	488.0	22	..	Dound
13	सासवड	223.0	14	518.0	8	52.0	4	1384.0	52	..	Saswad
14	पुरंधर	223.0	10	518.0	6	52.0	3	1384.0	41	..	Purandhar
15	वेळे	972.0	29	273.0	12	90.0	6	2410.0	88	..	Welhe
16	तळेगाव (दाभोड)	88.6	8	121.5	5	6.0	1	546.4	31	..	Talegaon (Dhabade)
17	अंबेगाव (जी. गाव)	194.8	14	163.0	9	40.0	2	693.1	46	..	Ambegaon (G. gaon)
18	राजगुन्जनगर	168.6	12	175.6	6	36.2	3	588.0	34	..	Rajgununagar
सातारा (जिल्हा)															Satara (Dist.)
1	सातारा	336.2	18	97.0	7	36.2	0	2.0	770.2	52	..	Satara
2	कोरेगाव	262.3	15	157.2	9	33.6	2	8.8	1	700.7	50	..	Koregaon
3	वाई	382.9	17	96.2	4	86.8	4	19.0	1	875.4	50	..	Wai
4	पान्चगणी	544.1	20	180.7	11	38.0	5	21.7	1	1399.8	67	..	Panchgani
5	मेधा (जावली)	612.1	21	137.4	10	43.7	2	1439.3	61	..	Medha (Jauli)
6	महाबलेश्वर	2318.6	31	575.6	14	43.9	5	4985.4	92	..	Mahabaleshwar
7	पटान	742.6	21	200.2	12	67.8	2	25.2	1	1704.8	67	..	Patan
8	कराड	266.8	21	128.2	10	41.8	5	715.8	56	..	Karad
9	दाहिवडी	73.8	5	136.2	4	29.0	2	18.0	2	388.2	24	..	Dahiwadi
10	वाडुज	76.8	9	114.0	4	22.7	3	18.0	3	399.5	35	..	Vaduj

14	महाराष्ट्र	55.5	7	23.5	2						137.0	16	Mhaswad
सांगली (जिल्हा)													
1	मिरज	89.8	8	91.4	6	90.8	7				515.1	37	Miraj
2	जत	21.4	4	99.4	6	83.6	7	29.4	4		369.7	34	Jat
3	इस्लामपूर	169.0	15	79.0	8	62.0	6	3.0			518.0	42	Islampur
4	कवठे (महाकाळ)	34.6	4	60.3	6	57.9	6	13.0	3		362.0	35	Kavathe (Mahakal)
5	खानापूर	90.5	7	170.5	7	44.0	3				458.0	33	Khanapur
6	तासगाव	101.0	9	91.0	9	57.0	5	10.0	2		547.3	46	Tasgaon
7	शिराला	272.0	20	95.0	11	129.0	7	15.0	2		930.0	63	Shirala
8	आटपाडी	41.0	5	78.0	6	46.0	5	9.0	2		230.0	23	Atpadi
9	सांगली												Sangli
सोलापूर (जिल्हा)													
1	सोलापूर	60.4	7	77.1	3	19.6	3	25.1	3		475.0	37	Solapur
2	बारशी	146.2	11	146.4	4	32.4	7	17.0	1		481.4	34	Barshi
3	अककलकोट	94.0	9	113.0	6	28.0	5	66.0	2		605.0	40	Akkalkot
4	जेरूर	154.2	6	98.2	3	8.8	1				422.0	20	Jeur
5	मोहल	50.0	11	85.7	5	33.2	3	30.4	5		417.7	45	Mohol
6	माध्या	158.2	8	168.7	3	33.8	4	28.4	4		654.7	31	Madha
7	कर्मळा	116.2	10	131.4	4	4.8	1	12.2	2		428.6	30	Karmala
8	पंढरपूर	167.5	11	131.5	5	2.5	1	4.5	1		484.4	31	Pandharpur
9	सांगोला	50.0	6	76.8	3	49.0	5	44.1	5		409.2	31	Sangola
10	मालशिरस	117.0	9	62.0	4	24.0	3	2.0			327.0	23	Malshiras
11	मंगलवेढा	44.6	5	88.2	3	13.0	2	10.2	3		372.0	25	Mangalwedha
12	अककुज	79.5	5	37.0	3	73.0	3	10.0	2		279.0	19	Akuj
कोल्हापूर (जिल्हा)													
1	कोल्हापूर												Kolhapur
2	हातकंगळे	120.0	14	104.2	5	107.9	10	6.7	1		610.0	57	Hathanangale
3	शिरोल	63.0	7	70.0	5	77.0	7	25.0	2		388.0	39	Shirol
4	गगनबावडा	1842.0	30	587.0	14	219.0	7	20.0	1		5074.0	96	Gaganbavada
5	शाहुवाडी	544.2	22	175.2	12	117.3	9	96.0	3		1466.5	58	Shahuwadi

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.4 (B)—Contd.

(1)	(2)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)	(27)	(28)	(29)	(2)
6	गारगोटी	Gargoti
7	पन्हाला	445.2	22	162.6	12	96.2	8	29.0	1	1429.4	72	..	Panhala
8	कागल	124.7	16	46.4	5	62.2	7	33.5	1	471.1	48	..	Kagal
9	गंधिंगला	225.0	24	58.0	5	138.0	3	14.0	2	826.0	63	..	Gandhingla]
10	राधानगरी	1377.0	28	254.0	10	161.0	7	8.0	3	3660.0	87	..	Radhanagri
11	आजरा	557.0	27	195.0	10	108.0	5	101.0	2	1997.0	83	..	Ajra
12	चांदगढ	922.7	26	140.0	9	95.6	5	16.0	3	2701.5	86	..	Chandgad
13	करवीर	268.9	19	107.0	6	115.2	5	830.3	52	..	Karvir
14	बुधरगढ	487.0	26	60.0	10	73.0	4	29.0	2	1311.0	81	..	Bhudargad
औरंगाबाद (जिल्हा)															Aurangabad (Dist.)
1	औरंगाबाद	304.1	14	269.1	5	19.5	2	805.0	31	..	Aurangabad
2	खुलताबाद	256.6	14	191.4	4	23.2	2	21.9	2	874.5	35	..	Khulatabad
3	वैजापूर	178.0	12	114.0	3	37.0	3	3.0	1	676.0	31	..	Vajjapur
4	सोयेगाव	99.8	12	191.0	7	141.0	4	733.8	35	..	Soagaon
5	चिखलथना	Chikhalthna
6	सिल्लोड	289.5	13	95.3	4	83.8	4	706.4	32	..	Sillod
7	गंगापूर	133.0	10	79.8	2	20.0	3	474.2	24	..	Gangapur
8	कन्नड	165.0	12	177.6	5	36.5	3	659.3	34	..	Kannad
9	पैठण	129.0	12	83.2	3	16.4	1	358.8	24	..	Paithan
जाबना (जिल्हा)															Jalana (Dist.)
1	जाबना	237.0	14	152.0	2	79.0	2	2.0	813.0	30	..	Jalana
2	जाफराबाद	238.0	13	177.0	4	153.2	3	3.0	1	835.8	33	..	Jaffarabad
3	भोकरदान	204.0	13	130.0	3	159.0	3	6.0	1	813.0	34	..	Bhokardan
4	अंबड	187.8	5	166.2	2	25.2	1	5.6	712.2	31	..	Ambad
5	पारतूर	169.2	12	134.4	3	84	2	2.0	686.8	29	..	Partur

		368.7	15	70.4	3				161.6	36	145	Mingra
4	सिंदूर	177.4	13	107.4	4	108.6	3	17.4	3	161.6	36	Jantu
5	परभणी (ओ)	210.4	15	89.9	4	107.2	2	38.1	4	937.8	41	Parbhani (O)
6	सिद्धेश्वर कॅम्प	259.9	15	91.1	4	80.8	2	35.6	4	853.0	39	Siddheshwar Camp.
7	गंगाखेड	232.6	12	74.0	4	81.2	1	25.5	4	888.4	36	Gangakhed
8	बसमत	316.5	15	82.6	4	45.2	2	45.8	3	814.6	38	Basamat
बीड (जिल्हा)												Beed (Dist.)
1	चौसाळा	88.0	7	168.0	1	544.0	26	Chousala
2	बीड (कलेक्टर)	188.4	11	256.0	4	9.8	1	3.8	1	693.6	30	Beed Collector.
3	बीड	196.4	11	256.0	4	10.6	1	3.8	1	708.5	31	Beed
4	अंबेजोगाई	235.0	12	270.6	4	83.0	6	919.8	40	Ambejogai
5	गेवराई	177.4	13	147.0	2	17.0	2	20.0	1	613.4	32	Gevrai
6	पाटोदा	107.0	9	186.5	2	13.0	2	619.0	30	Patoda
7	मानजगाव	176.0	11	198.0	5	27.0	1	7.2	1	800.4	32	Manjalegaon
8	रोटी	81.0	3	50.0	1	309.0	12	Roti
9	आष्टी	95.9	11	73.1	4	27.8	3	540.6	33	Ashthi
10	कैज	112.2	10	296.0	3	21.4	1	56.4	3	807.0	34	Kaj
नंदेड (जिल्हा)												Nanded (Dist.)
1	भोकर	340.0	16	63.0	3	85.0	6	838.0	43	Bhoker
2	हदगाव	340.0	14	59.0	2	50.3	3	38.9	2	819.6	38	Hadgaon
3	नंदेड (ओ)	210.4	15	89.9	4	107.2	2	38.0	3	1008.4	42	Nanded (O)
4	मुखेडा	178.0	12	63.0	1	51.0	3	18.0	2	596.0	28	Mukhed
5	बिलोली	223.0	17	108.0	2	55.0	4	20.0	1	656.0	37	Billoli
6	किनवट	52.0	14	110.0	6	17.0	2	18.0	2	817.0	37	Kinwat
7	कंधार	296.8	13	62.4	3	39.0	1	46.6	2	893.8	38	Kandhar
8	देगलूर	274.2	15	66.4	4	39.4	2	44.5	5	587.9	37	Deglur
9	नंदेड (टी)	330.8	17	104.4	3	48.4	2	38.6	4	1003.6	42	Nanded (T)
उस्मानाबाद (जिल्हा)												Osmanabad (Dist.)
1	उस्मानाबाद	157.8	12	161.2	3	38.4	3	22.5	1	584.0	37	Osmanabad
2	पारंदा	70.2	10	107.0	4	21.2	3	9.1	1	418.2	31	Paranda
3	कळंब	120.0	13	157.0	3	50.0	4	57.0	3	642.2	36	Kalamb
4	तुळजापूर	157.2	11	108.4	7	18.6	3	39.4	4	459.8	39	Tuljapur
5	उमरगा	135.6	9	61.2	4	19.6	4	94.9	6	527.6	37	Omerga
6	भूम	109.9	12	239.8	4	11.0	2	7.4	1	579.6	31	Bhoom

उत्ता क्रमांक/TABLE No. 2.4 (B)—Contd.

(1)	(2)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)	(27)	(28)	(29)	(2)
लातूर (जिल्हा)															
1	औसा	84.0	9	83.0	4	32.0	2	37.0	4	531.0	35	..	Latur (Dist.) Ausa
2	अहमदपूर	239.6	16	186.6	3	111.2	7	789.0	38	..	Ahmedpur
3	उदगीर	206.2	16	98.6	3	54.8	3	120.8	3	659.0	44	..	Udgir
4	लातूर	135.2	21	285.0	9	55.0	6	29.6	6	794.6	60	..	Latur
5	निलंगा	69.2	7	66.5	5	7.4	2	44.0	3	547.1	47	..	Nilanga
बुलढाना (जिल्हा)															
1	बुलढाना	235.2	14	93.0	5	182.8	3	5.8	1	850.6	41	..	Buldhana (Dist.) Buldhana
2	मलकापूर	153.0	11	63.6	6	99.0	2	536.8	28	..	Malkapur
3	मेहेकर	288.0	17	231.0	7	98.0	3	957.0	39	..	Mehekar
4	नंदुरा	268.0	17	56.4	5	59.0	1	630.4	34	..	Nandura
5	दोनेगाव	263.0	15	561.0	32	..	Donegaon
6	खानगाव	363.0	15	95.0	5	93.0	3	875.0	37	..	Khamgaon
7	शेगाव	257.4	14	65.2	6	75.8	2	658.9	32	..	Shegaon
8	चिखली	312.1	15	119.8	3	146.0	3	857.8	35	..	Chikhali
9	धामनगाव	Dhamangaon
10	लोणार	172.0	14	119.0	4	701.0	31	..	Lonar
11	संग्रामपूर	376.0	14	86.0	6	107.0	4	826.0	37	..	Sagrampur
12	शिंधखेड राजा	281.0	13	117.0	2	19.0	1	19.0	1	750.0	29	..	Shindkhed Raja
13	देऊगाव राजा	406.4	14	191.4	4	155.2	2	1039.4	35	..	Deolgaon Raja
14	मोटाला	121.8	14	84.0	4	112.5	2	525.3	31	..	Motala
अकोला (जिल्हा)															
1	अकोला शहर (ओ)	304.4	18	172.8	5	32.0	2	1.1	781.9	42	..	Akola (Dist.) Akola City (O)
2	बाळापूर	372.0	16	86.0	5	63.0	4	782.0	39	..	Balapur
3	आकोट	310.3	18	72.9	6	59.9	3	660.3	38	..	Akot
4	वासोपा	317.3	21	193.2	5	100.2	3	5.0	1	1130.0	54	..	Wasopa

	2000	18	118.0	6	64.0	3			64.7	70	
8 तेहारा	365.9	15	108.2	3	51.3	5			755.3	36	Telhara
9 पदुर	488.0	14	194.0	7	57.0	3			1006.0	38	Partur
10 माळेगाव	421.2	13	289.0	5	123.0	3			1362.0	38	Malegaon
11 मनोरा	432.0	16	117.0	7	21.0	2	6.0	1	926.0	42	Manora
12 कर्जा	471.0	19	96.0	6	86.0	2			977.5	43	Kamja
13 रिशद	238.0	14	112.0	5	19.0	2			754.0	37	Risod
अमरावती जिल्हा											
1 अमरावती (ओ)	448.2	20	24.8	2	77.6	3	3.9		926.3	41	Amravati (O)
2 बदनेरा											Badnera
3 मोर्शी	318.1	18	55.0	7	37.0	2			750.2	41	Morshi
4 चांदूर बाजार	351.6	18	58.9	4	85.0	2			742.8	39	Chandur Bazar
5 वरुड	506.8	16	100.0	7	27.0	1			979.0	36	Warud
6 अचलपूर	304.0	17	44.3	3	71.2	2			677.1	41	Achalpur
7 दयारपूर	224.2	15	50.2	4	27.1	3			481.1	34	Daryapur
8 अंजनगाव सुरजी	217.0	16	58.2	4	22.6	3			482.2	35	Anjangaon Surji
9 चांदूर रेल्वे	541.8	17	66.6	2	61.0	2			896.2	35	Chandur Rly.
10 चिखलदारा	657.4	25	105.0	8	97.1	4			1304.5	60	Chikhaldara
11 तिस्ता	383.1	20	68.1	4	9.4	1			708.5	40	Tiwasa
12 अमरावती (त.)	445.0	20	24.4	2	77.6	3			899.0	39	Amaravati (T.)
13 धामी	617.4	20	125.3	5	46.0	3			1065.9	44	Dhami
14 चिखलधारा	657.4	25	105.0	8	97.1	4			1304.5	60	Chikhaldara
15 अमरावती	445.0	20	29.4	2	77.6	3			899.0	39	Amaravati
16 भतकुली	356.5	19	77.5	6	19.3	1			714.9	42	Bhatkuli
17 नांदगाव	620.8	19	32.0	4	109.0	3			1042.8	39	Nandgaon
यवतमाळ जिल्हा											
1 यवतमाळ	547.2	17	73.1	6	31.2	3	19.6	2	960.6	43	Yavatmal
2 बाभुळगाव	546.4	17	29.0	5	27.0	2	8.0	1	914.8	36	Babhulgaon
3 कळंब	580.5	16	52.6	6	26.6	1	33.2	4	1160.3	40	Kalamb
4 दारुवा	395.7	16	156.7	5	47.1	2	10.4	1	868.3	41	Darwha
5 मोरेगाव	362.1	16	61.4	6	11.0	1	34.2	3	638.0	39	Moregaon
6 केळापूर	518.5	17	141.0	5	52.0	3	27.0	3	1176.5	45	Kelapur

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.4 (B)—Contd.

(1)	(2)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)	(27)	(28)	(29)	(2)
7	घाटंजी	543.0	15	177.0	5	15.0	1	13.0	2	1087.0	39	..	Ghatangi
8	रेळेगाव	635.0	17	85.0	5	20.0	1	11.0	1	1066.0	39	..	Ralegaon
9	दिग्रस	502.0	18	182.0	3	58.0	2	27.0	2	1168.0	40	..	Digras
10	नेर	562.0	15	53.0	5	64.0	2	15.0	2	919.0	37	..	Ner
11	पुसद	117.8	12	447.0	12	79.0	2	55.2	3	1406.0	45	..	Pusad
12	उमरखेड	260.6	10	85.5	5	4.0	1	33.9	3	827.2	38	..	Umarkhed
13	महागाव	288.0	14	128.0	4	60.6	2	52.0	2	890.8	35	..	Mahagaon
14	वणी	587.7	18	113.7	4	22.6	1	31.3	3	1098.0	40	..	Wani
वर्धा जिल्हा															Wardha District
1	आर्वा	587.7	19	72.6	4	24.1	3	10.3	..	960.4	45	..	Arvi
2	कारंजा	432.9	20	55.1	6	39.1	1	852.1	45	..	Karanja
3	आष्टी	437.4	19	73.7	4	30.4	3	0.5	967.5	50	..	Ashti
4	सेलू	466.0	19	44.0	5	45.5	2	6.0	1	832.0	45	..	Seloo
5	देवळी	654.8	16	51.6	4	30.8	2	22.6	3	1087.7	41	..	Deoli
6	हिंगणघाट	742.5	19	74.4	6	16.4	3	12.4	2	1171.6	50	..	Hinganghat
7	समुद्रपूर	692.9	18	123.4	6	18.4	2	14.4	2	1353.9	43	..	Samudrapur
8	वर्धा	539.4	19	53.6	5	22.8	2	986.9	45	..	Wardha
नागपूर जिल्हा															Nagpur District
1	नागपूर (आय. एम. बी.)	329.9	18	116.9	4	37.5	2	4.8	1	673.1	47	..	Nagpur (IIMD)
2	नागपूर (शहर)	442.5	16	169.8	4	15.0	2	5.6	981.6	39	..	Nagpur (City)
3	कामठी	463.1	18	74.4	3	1.2	828.6	35	..	Kamtee
4	हिंगना	326.0	16	83.0	3	2.0	610.6	32	..	Hingna
5	रामटेक	606.8	20	115.6	3	3.0	1	1151.6	42	..	Ramtek
6	खिंडशी	607.0	19	115.0	4	3.0	1	7.6	2	1154.1	50	..	Khindshe
7	पानसेनी	436.2	17	27.4	2	883.5	36	..	Panseoni
												856.1	39	..	Mouda

12	कलामेश्वर	478.0	19	22.5	2						1105.2	41	Kalameshwar
13	उमरेठ	589.6	19	36.6	5	8.2	1				1105.2	41	Umere
14	भिवपूर	673.2	21	118.0	7	8.4	1	16.0	2		1234.8	45	Bhiwapur
15	कुही	525.0	16	127.2	3	1.0		1.4			1044.0	37	Kuhi
भंडारा जिल्हा													
1	भंडारा	582.3	23	86.8	5	15.0	2	10.5	2		1144.3	60	Bhandara
2	मोहादी	514.9	21	130.2	5	25.0	1	4.4			1190.6	46	Mohadi
3	तुमसर	621.3	18	115.0	6	14.8	1	3.8	1		1305.2	49	Tumsar
4	पाणी	736.9	22	154.2	7	17.2	2	17.6	2		1405.2	58	Paoni
5	गोंदिया	424.5	19	88.2	8	8.1	2	3.9			1037.6	48	Gondia
6	पंगरी	465.0	19	100.0	4						1050.0	36	Pangri
7	तिरोडा	564.8	21	76.0	6	15.4	1				1165.2	44	Tirora
8	खैरबंदा	373.0	16	43.0	5						792.0	36	Khyarbanda
9	बोदालकसा	549.0	18	144.0	6	6.0	1				1306.0	42	Bodalkasa
10	चोखमारा	528.0	17	131.0	5			6.0	1		1168.0	38	Chorkhamara
11	गोरेगाव	376.6	20	94.0	6						950.0	45	Goregaon
12	साकोली	590.8	21	95.0	6	10.0	1	15.0	2		1100.2	47	Sakoli
13	लखनदूर	714.4	23	112.8	5	4.2	1	26.4	1		1348.0	52	Lakhandur
14	देवराई	493.8	19	160.8	5			34.6	1		1190.5	41	Deori
15	आमगाव	600.6	21	104.8	5	3.4	1	9.8	2		1450.9	48	Amgaon
16	मोरेगाव अर्जुनी	732.0	24	131.4	6			36.0	3		1433.6	60	Moregaon Arjuni
चंद्रपूर जिल्हा													
1	मूल	598.0	18	87.4	6	26.5	2	36.5	2		1200.1	47	Mul
2	गोंडपिंपरी	466.0	19	142.2	7	91.8	3	17.6	2		1113.0	52	Gond-pimpri
3	वरोरा	804.7	19	114.2	6	11.6	1	29.4	3		1349.0	54	Worara
4	भद्रावती	875.0	19	114.0	5	9.2	2	12.0	2		1472.8	48	Bhadravati
5	चिमुर	732.2	20	85.1	5	10.1	2	21.7	1		1416.0	48	Chimur
6	ब्रामहपुर्णी	915.1	21	184.9	6	4.9	1	31.6	2		1610.0	51	Bramhapuri
7	नागभीड	763.4	24	126.6	8	10.4	1				1301.5	48	Nagbhid
8	सिंदेवादी	821.9	24	117.5	5	16.0	1	24.0	2		1473.9	59	Sindewadi
9	असोला	711.4	22	118.5	5	8.0	1	25.3	2		1451.6	48	Asola

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.4 (B)—Contd.

(1)	(2)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)	(27)	(28)	(29)	(2)
10	नलेसर	865.4	19	163.0	5	17.8	1	17.4	2	1579.6	41	..	Nalesar
11	गोडमोशी	765.0	25	114.0	5	16.0	1	28.0	2	1351.0	49	..	Godmoshi
12	घोराजपुरी	569.2	21	150.4	9	19.2	2	1088.8	44	..	Ghorajeri
13	राजुरा	761.0	19	160.0	6	23.0	3	19.0	2	1351.0	47	..	Rajura
14	गोंदिया (आय. एम. डी)	432.5	19	55.1	6	5.1	2	3.9	1006.1	48	..	Gondia (IMD)
गडचिरोली जिल्हा															Gadchiroli District
1	गडचिरोली	1231.4	22	202.0	9	48.8	3	41.4	2	2348.6	57	..	Gadchiroli
2	कुरुबेड	784.3	20	189.1	7	33.6	2	1539.6	48	..	Kurkhed
3	आरमोरी	978.3	21	278.4	8	22.2	2	1860.4	49	..	Armor
4	चामोशी	702.5	22	205.0	7	10.0	1	19.0	2	1721.0	52	..	Chamorshi
5	सिरोचा	418.0	18	170.4	8	13.0	1	49.0	2	1324.4	53	..	Sironcha
6	अहेरी	665.4	20	244.5	10	47.2	2	27.4	3	1677.8	61	..	Aheri
7	इटापल्ली	749.1	23	261.2	10	37.8	2	1761.3	59	..	Etapalli
8	धानोरा	832.0	19	172.3	9	21.0	2	2029.8	53	..	Dhanora
9	कुरुघोडा	273.6	20	127.0	6	32.0	1	19.0	2	1594.0	47	..	Kurghoda

2. पर्यावरण सांख्यिकी/ENVIRONMENT STATISTICS

तक्ता क्रमांक/Table No. 2.5

पावसाची रुखा व काळावधी

Spread and Range of Rainfall, 1991 and 1992

(मि. मी मध्ये/in m. m.)

क्र. सं. Sl. No.	जिल्हा District	पावसाचा काळावधी/Spread of Rainfall				पावसाची रुखा/Range of rainfall				
		पाऊस सुरू होण्याचा दिनांक/Date of on set of monsoon		पाऊस बंद होण्याचा दिनांक/ Date of closure of monsoon		वर्षातील कमाल पाऊस/ Maximum (Total) rainfall in a year		वर्षातील किमान पाऊस/ Minimum (Total) rainfall in a year		
		1991	1992	1991	1992	1991	1992	1991	1992	
(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(2)	
01	बृहन्मुंबई					2514.9	N. A.	1637.8	N. A.	Brihan Mumbai
02	ठाणे					3205.0	3449.0	1397.0	1495.2	Thane
03	रायगड					5134.0	4611.4	2326.0	1812.0	Raigad
04	रत्नागिरी					4456.0	5114.0	2754.3	2215.3	Ratnagiri
05	सिंधुदुर्ग					4467.0	4096.0	1607.0	2482.4	Sindhudurg
06	नाशिक					3063.6	2569.8	451.4	139.0	Nashik
07	पुढे					865.0	1149.4	357.5	453.4	Dhule
08	जळगाव					749.0	877.0	450.0	545.0	Jalgaon
09	अहमदनगर					727.0	603.2	396.0	342.0	Ahmednagar
10	पुणे					4805.7	2410.0	244.0	288.2	Pune
11	सातारा					6014.9	4985.4	377.1	137.0	Satara
12	सांगली					1367.0	930.0	321.0	230.0	Sangli
13	सोलापूर					598.9	654.7	226.4	279.0	Solapur
14	कोल्हापूर					5166.0	5074.0	674.8	338.0	Kolhapur
15	औरंगाबाद	६ जून	१६ जून	३० सप्टे.	११ ऑक्टो.	1082.6	874.5	418.4	358.8	Aurangabad
16	जालना	१९९१	१९९२	१९९१	१९९२	661.0	835.8	542.6	686.8	Jalna
17	परभणी	6th June	16th June	30th Sept.	11th Oct.	824.3	1051.4	513.5	746.0	Parbhani
18	बीड	1991	1992	1991	1992	632.2	919.8	284.9	309.0	Beed
19	नांदेड					1426.8	1008.4	440.0	587.9	Nanded
20	उस्मानाबाद					642.4	642.2	289.9	418.2	Osmanabad
21	लातूर					642.1	794.0	495.0	531.0	Latur
22	बुलढाणा					690.0	1039.4	393.7	525.3	Buldhana
23	अकोला					909.0	1362.0	388.0	660.3	Akoia
24	अमरावती					1207.6	1304.5	311.4	481.1	Amravati
25	यवतमाळ					886.0	1408.5	482.0	638.0	Yavatmal
26	वर्धा					1081.9	1353.9	534.9	832.0	Wardha
27	नागपूर					1132.1	1234.8	414.2	610.6	Nagpur
28	भंडारा					1883.2	1450.9	860.5	792.0	Bhandara
29	चंद्रपूर					1235.0	1610.0	877.9	1006.1	Chandrapur
30	गडचिरोली					2166.0	2348.6	1032.7	1324.4	Gadchiroli

संस्कार : कृषि आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source: Commissioner of Agriculture, Govt. of Maharashtra, Pune.

१. जीवनविषयक माहिती

१.१ महाराष्ट्र राज्यातील जन्म दर, मृत्यू दर, बालमृत्यू दर, प्रमुख कारणानुसार मृत्युची संख्या वगैरे माहिती पुढील तक्त्यात दिली आहे.

१.२ या विभागात दिलेल्या माहितीसाठी खालीलप्रमाणे व्याख्यांचा वापर घ्यावा आला होता :-

$$(१) \text{ दर हजार अंदाजित लोकसंख्येमागे जन्म दर} = \frac{ज}{न} \times १०००$$

$$(२) \text{ दर हजार अंदाजित लोकसंख्येमागे मृत्यू दर} = \frac{म}{न} \times १०००$$

ज = दिलेल्या भौगोलिक क्षेत्रातील लोकसंख्येत झालेल्या जिवंत जन्मांची संख्या.

म = दिलेल्या भौगोलिक क्षेत्रातील लोकसंख्येत झालेल्या मृत्युची संख्या.

न = त्याच क्षेत्राची मध्यावधी वर्षाची अंदाजित लोकसंख्या.

दिलेल्या भौगोलिक विभागातील
एक वर्षाखालील बालकांच्या
मृत्युची संख्या.

$$३) \text{ बालमृत्यू दर} = \frac{\text{दिलेल्या भौगोलिक विभागातील एक वर्षाखालील बालकांच्या मृत्युची संख्या.}}{\text{त्याच क्षेत्रातील लोकसंख्येमध्ये जिवंत जन्मलेल्या बालकांची संख्या.}} \times १०००$$

बालमृत्यू दर हा सामाजिक आरोग्याचा एक उत्तम निर्देशांक आहे.

१.३ ग्रामीण विभागात जीवनविषयक आकडेवारी महसूल खात्याकडून एकत्र करण्यात येते तर नागरी भागात ते महानगरपालिका व नगरपालिकांचे अधिकार क्षेत्रातून एकत्रित केले जाते.

3. VITAL STATISTICS

3.1 The following tables give data on birth rate, death rate, infant mortality rate, number of deaths according to principal causes in Maharashtra.

3.2 While presenting tables in this section the following definitions were adopted :-

1. Birth rate per thousand estimated

$$\text{population} = \frac{B}{N} \times 1000$$

2. Death rate per thousand estimated

$$\text{population} = \frac{D}{N} \times 1000$$

Where, B = No. of live births which occurred among the population of the given geographical area during the year under reference, D = No. of deaths which occurred among the population of given geographical area during the year under reference and N = estimated Mid-year population.

No. of deaths under
one year of age which
occurred in the given
geographical Area

$$3. \text{ Infant Mortality rate} = \frac{\text{No. of deaths under one year of age which occurred in the given geographical Area}}{\text{No. of live births which occurred among the population in the same geographical area.}} \times 1000$$

No. of live births
which occurred
among the population
in the same
geographical area.

Infant mortality rate is a good indicator of social health.

3.3 The data on vital statistics was collected through revenue agency in rural area and for urban area, it is a statutory function of Municipalities and Municipal Corporations.

3. जीवनिषेचक माहिती/VITAL STATISTICS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.1(A)

नोंदणी झालेल्या जन्मांची लिंगानुसार संख्या व जन्म समयी स्त्री-पुरुष प्रमाण
No. of Registered Births Classified by Sex and Sex Ratio of Births
1991-92

अ. क्र. Sr. No.	जिल्हा	नोंदणी झालेल्या जन्मांची संख्या Total No. of Registered Births	नोंदणी झालेले जन्म/Registered Births						जन्म समयी स्त्री-पुरुष प्रमाण Sex Ratio at Birth १०० स्त्रियांमते पुरुषांची संख्या (Male per 100 females)			District
			ग्रामीण/Rural			नागरी/Urban			ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	
			पुरुष Males	स्त्री Females	एकूण Total	पुरुष Males	स्त्री Females	एकूण Total				
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(2)
1	बृहन्मुंबई	2,15,466	1,14,890	1,00,776	2,15,466	..	114	114*	Brihan Mumbai
2	ठाणे	92,446	10,928	9,500	20,428	37,862	34,156	72,018	115	111	112	Thane
3	रायगड	32,192	10,254	8,744	18,998	6,890	6,304	13,194	117	109	114	Raigad
4	रत्नागिरी	33,734	13,170	12,044	25,214	4,382	4,138	8,520	109	106	108	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	16,400	5,990	5,501	11,491	2,511	2,398	4,909	109	105	108	Sindhudurg
6	नाशिक	94,443	25,958	21,872	47,830	24,435	22,178	46,613	119	110	114	Nashik
7	डुळे	49,471	18,112	15,400	33,512	8,717	7,242	15,959	118	120	118	Dhule
8	जळगाव	75,615	24,209	19,923	44,132	16,903	14,580	31,483	122	116	119	Jalgaon
9	अहमदनगर	1,12,958	45,931	39,820	85,751	14,416	12,791	27,207	115	113	115	Ahmednagar
10	पुणे	1,05,342	22,124	18,124	40,248	34,169	30,925	65,094	122	110	115	Pune
11	सातारा	55,062	20,576	17,390	37,966	9,277	7,819	17,096	118	119	118	Satara
12	सांगली	51,186	18,283	14,804	33,087	10,055	8,044	18,099	124	125	124	Sangli
13	सोलापूर	32,786	21,281	17,333	38,614	17,858	16,314	34,172	123	109	116	Solapur
14	कोल्हापूर	65,647	19,559	16,187	35,746	16,463	13,438	29,901	121	123	122	Kolhapur
15	औरंगाबाद	45,838	10,808	8,467	19,275	13,929	12,634	26,563	128	110	117	Aurangabad
16	जालना	19,509	5,740	4,607	10,347	4,981	4,181	9,162	125	119	122	Jalna
17	परभणी	25,802	7,727	6,325	14,052	6,364	5,386	11,750	122	118	120	Parbhani
18	बीड	24,278	6,509	5,325	11,834	6,674	5,770	12,444	122	116	119	Beed
19	मोरे	29,821	8,104	6,842	14,946	7,868	7,007	14,875	118	112	115	Nanded

23	अमरावती	42,023	9,514	8,150	17,704	12,842	11,477	24,319	116	111	114	Amravati
24	यवतमाळ	50,254	11,825	10,563	22,338	15,281	12,576	27,857	112	122	117	Yavatmat
25	वर्धा	31,015	10,014	8,699	18,713	6,640	5,662	12,302	115	117	116	Wardha
26	नागपूर	21,821	5,556	6,030	12,586	4,867	4,368	9,235	109	111	110	Nagpur
27	भंडारा	58,026	10,503	9,193	19,696	19,776	18,554	38,330	114	107	109	Bhandara
28	चंद्रपूर	38,418	15,375	13,668	29,043	4,930	4,445	9,375	112	111	112	Chandrapur
29	गडचिरोली	40,486	13,825	11,798	15,123	8,289	7,074	15,363	113	117	115	Gadchiroli
30	महाराष्ट्र राज्य	12,760	5,694	5,383	11,077	887	796	1,683	106	111	107	
	महाराष्ट्र राज्य	16,07,159	4,11,318	3,49,863	7,61,181	4,49,696	3,96,282	8,45,978	117	113	115	Maharashtra State

आधार.— आरोग्य सेवा संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.— Directorate of Health Services, Govt. of Maharashtra, Pune.

3. जीवनविषयक माहिती/VITAL STATISTICS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.1(B)

नोंदणी झालेल्या जन्मांची लिंगानुसार संख्या व जन्म समयी स्त्री-पुरुष प्रमाण
No. of Registered Births Classified by Sex and Sex Ratio of Births
1992-93

अ. क्र. Sr. No.	जिल्हा	नोंदणी झालेल्या जन्मांची संख्या Total No. of Registered Births	नोंदणी झालेले जन्म/Registered Births						जन्म समयी स्त्री-पुरुष प्रमाण Sex Ratio at Birth १०० स्त्रियांमगे पुरुषांची संख्या (Male per 100 females)			District (2).
			ग्रामीण/Rural			नागरी/Urban			ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	
(1)	(2)	(3)	पुरुष Males	स्त्री Females	एकूण Total	पुरुष Ma'es	स्त्री Females	एकूण Total	(10)	(11)	(12)	
1	बृहन्मुंबई	2,11,127	1,14,597	96,530	2,11,127	..	119	119	Brihan Mumbai
2	ठाणे	94,817	8,871	7,402	15,773	41,846	37,198	79,044	113	112	113	Thane
3	रायगड	29,856	9,086	7,966	17,052	6,657	6,147	12,804	114	108	112	Raigad
4	रत्नागिरी	32,210	12,286	11,257	23,543	4,579	4,088	8,667	109	112	110	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	15,925	5,615	5,138	10,813	2,664	2,448	5,112	110	109	110	Sindhudurg
6	नाशिक	94,204	25,525	21,724	47,249	24,580	22,375	46,955	117	110	114	Nashik
7	पुणे	49,618	17,727	14,861	32,588	9,130	7,900	17,030	119	116	118	Dhule
8	जळगाव	75,698	23,671	19,743	43,414	17,343	14,941	32,284	120	116	118	Jalgaon
9	अहमदनगर	1,15,551	47,199	40,924	88,123	14,560	12,868	27,428	115	113	115	Ahmednagar
10	पुणे	1,07,752	23,162	19,070	42,232	34,325	31,195	65,520	121	110	114	Pune
11	सातारा	54,701	20,669	16,714	37,383	9,331	8,667	17,998	124	116	121	Satara
12	सांगली	50,126	17,493	14,018	31,511	10,189	8,426	18,615	125	121	123	Sangli
13	सोलापूर	75,063	21,681	17,409	39,090	19,049	16,924	35,973	125	113	119	Solapur
14	कोल्हापूर	64,022	19,079	15,856	34,935	15,935	13,152	29,087	120	121	121	Kolhapur
15	औरंगाबाद	43,601	11,214	8,629	19,843	12,689	11,069	23,758	130	115	121	Aurangabad
16	जातना	20,819	6,049	4,834	10,883	5,400	4,536	9,936	125	119	122	Jaina
17	परभणी	24,450	6,958	5,501	12,459	6,493	5,498	11,991	126	118	122	Parbhani
18	बीड	25,575	7,027	5,595	12,622	6,890	6,063	12,953	126	114	119	Beed
19	नांदेड	28,708	6,583	5,781	12,364	8,761	7,583	16,344	114	116	115	Nanded
20	उस्मानाबाद	20,365	7,663	6,515	14,178	3,355	2,832	6,187	118	118	118	Osmanabad
21	लातूर	28,623	8,550	7,575	16,125	6,732	5,766	12,498	113	117	115	Latur
22	बुलढाणा	42,789	13,681	11,749	25,424	9,372	7,993	17,365	117	117	117	Buldhana
23	होला	39,332	8,625	7,152	15,777	12,709	11,446	24,155	121	117	117	Holga

27	हजूरपुर	54,827	9,305	8,200	17,777	11,551	12,769	11,302	113	110	111	Hajurpur
28	भंडारा	39,325	15,453	14,157	29,900	5,151	4,570	9,771	105	113	110	Bhandara
29	चंद्रपूर	39,676	12,857	11,297	24,154	8,285	7,240	15,525	114	114	114	Chandrapur
30	गडचिरोली	12,270	5,430	5,094	10,524	911	835	1,746	107	109	107	Gadchiroli
महाराष्ट्र राज्य		15,93,276	3,99,148	3,39,532	7,38,680	4,56,653	3,97,943	8,54,596	117	114	116	Maharashtra State

आधार.— आरोग्य सेवा संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.— Directorate of Health Services, Government of Maharashtra, Pune.

जीवनविवरणक माहिती/VITAL STATISTICS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.2 (A)

ग्रामीण व नागरी भागातील नोंदणी झालेल्या मृत्यूंचे लिंगानुसार वर्गीकरण
No. of Registered Deaths classified by Sex in Rural and Urban area
1991-92

अ. क्र. Sr. No.	जिल्हा	नोंदणी झालेल्या मृत्यूंची संख्या Total No. of registered Deaths	नोंदणी झालेले मृत्यू/No. of Registered Deaths						District
			ग्रामीण/Rural			नागरी/Urban			
(1)	(2)	(3)	पुरुष Males	स्त्रिया Females	एकूण Total	पुरुष Males	स्त्रिया Females	एकूण Total	(2)
1	बृहन्मुंबई	79,427	48,117	31,310	79,424	Brihan Mumb.
2	ठाणे	1,71,189	4,061	2,560	6,621	6,442	4,126	10,568	Thane
3	रायगड	8,090	3,646	2,652	6,298	1,106	686	1,792	Raigad
4	रत्नागिरी	9,843	5,098	3,435	8,533	813	497	1,310	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	6,607	3,285	2,526	5,811	460	336	796	Sindhudurg
6	नाशिक	23,795	7,766	6,106	13,872	5,821	4,102	9,923	Nashik
7	धुळे	14,380	6,045	4,788	10,833	2,114	1,433	3,547	Dhule
8	जळगाव	20,712	8,291	7,002	15,293	3,212	2,207	5,419	Jalgaon
9	अहमदनगर	17,537	7,395	5,674	13,069	2,763	1,705	4,468	Ahmednagar
10	पुणे	31,303	6,203	4,520	10,723	12,072	8,508	20,580	Pune
11	सातारा	15,529	6,978	5,455	12,433	1,807	1,289	3,096	Satara
12	सांगली	14,273	4,916	3,827	8,743	3,428	2,102	5,530	Sangli
13	सोलापूर	17,234	5,106	4,175	9,281	4,677	3,276	7,953	Solapur
14	कोल्हापूर	17,334	6,191	5,099	11,299	3,685	2,350	6,035	Kolhapur
15	औरंगाबाद	9,839	3,622	2,817	6,439	2,164	1,236	3,400	Aurangabad
16	जालना	4,598	1,964	1,667	3,631	637	330	967	Jalna
17	परभणी	7,475	2,937	2,271	5,208	1,384	983	2,267	Parbhani
18	बीड	5,962	2,455	1,765	4,220	1,160	582	1,742	Beed
19	नांदेड	8,037	3,028	2,572	5,540	1,618	879	2,497	Nanded
20	उस्मानाबाद	5,284	2,299	2,127	4,426	524	334	858	Osmanabad
21	लातूर	6,330	2,819	2,340	5,159	767	404	1,171	Latur
22	बुलढाणा	10,519	4,246	3,551	7,797	1,650	1,072	2,722	Buldhana
23	अकोला	10,317	3,309	2,472	5,781	2,822	1,714	4,536	Akola
24	अमरावती	12,065	3,729	2,806	6,535	3,184	2,346	5,530	Amravati
25	यवतमाळ	9,056	3,651	2,778	6,429	1,546	1,081	2,627	Yavatmal
26	वर्धा	6,594	2,689	2,254	4,943	980	671	1,651	Wardha
27	नागपूर	18,278	3,986	3,175	7,161	7,231	3,886	11,117	Nagpur
28	भंडारा	15,919	7,030	6,008	13,038	1,772	1,109	2,881	Bhandara
29	चंद्रपूर	10,530	4,328	3,460	7,788	1,737	1,005	2,742	Chandrapur
30	गडचिरोली	4,474	2,204	1,944	4,148	219	107	326	Gadchiroli
महाराष्ट्र राज		4,38,520	1,29,277	1,01,765	2,31,042	1,25,912	81,566	2,07,478	Maharashtra

आधार—आरोग्य सेवा संचलनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source— Directorate of Health Services, Government of Maharashtra, Pune.

3. जीवनविषयक माहिती/VITAL STATISTICS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.2 (B)

ग्रामीण व नागरी भागातील नोंदणी झालेल्या मृत्यूंचे लिंगानुसार वर्गीकरण
No. of Registered Deaths classified by Sex in Rural and Urban area

1992-93

क्र. सं. Sr. No.	जिल्हा	नोंदणी झालेल्या मृत्यूंची संख्या Total No. of registered Deaths	नोंदणी झालेले मृत्यू/No. of Registered Deaths						District
			ग्रामीण/Rural			नागरी/Urban			
			पुरुष Males	स्त्रिया Females	एकूण Total	पुरुष Males	स्त्रिया Females	एकूण Total	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(2)
1	बृहन्मुंबई	80,074	48,806	31,268	80,074	Brihan Mumbai
2	ठाणे	17,912	4,274	2,667	6,941	6,766	4,205	10,971	Thane
3	रायगड	7,064	3,295	2,174	5,469	1,031	564	1,595	Raigad
4	रत्नागिरी	9,857	5,024	3,365	8,389	909	559	1,468	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	6,644	3,289	2,609	5,878	459	307	766	Sindhudurg
6	नाशिक	23,635	7,844	5,956	13,800	5,828	4,007	9,835	Nashik
7	धुळे	13,782	5,752	4,346	10,098	2,159	1,525	3,684	Dhule
8	जळगाव	19,833	8,148	6,391	14,539	3,113	2,181	5,294	Jalgaon
9	अहमदनगर	16,866	6,716	4,844	11,560	3,222	2,084	5,306	Ahmednagar
10	पुणे	30,658	6,123	4,320	10,443	11,868	8,347	20,215	Pune
11	सातारा	14,904	6,953	5,094	12,047	1,699	1,158	2,857	Satara
12	सांगली	13,650	4,843	3,569	8,412	3,195	2,043	5,238	Sangli
13	सांगली	17,652	5,245	4,160	9,405	4,837	3,410	8,247	Soiapur
14	कोल्हापूर	17,665	6,292	4,899	11,191	3,923	2,551	6,474	Kolhapur
15	औरंगाबाद	10,095	3,617	2,632	6,249	2,464	1,382	3,845	Aurangabad
16	जालना	4,289	1,723	1,335	3,058	727	454	1,181	Jalna
17	पारभणी	7,220	2,680	2,061	4,741	1,532	897	2,479	Parbhani
18	बीड	5,734	2,304	1,642	3,946	1,148	640	1,788	Bead
19	नांदेड	7,911	2,962	2,382	5,344	1,719	848	2,567	Nanded
20	उस्मानाबाद	5,178	2,292	1,993	4,285	553	340	893	Osmanabad
21	लातूर	6,402	2,867	2,377	5,244	777	381	1,158	Latur
22	बुलढाणा	10,550	4,095	3,575	7,670	1,768	1,112	2,880	Buldhana
23	अकोला	10,387	3,465	2,619	6,084	2,688	1,615	4,303	Akola
24	अमरावती	12,956	4,225	3,090	7,315	3,311	2,330	5,641	Amravati
25	यवतमाळ	8,697	3,505	2,774	6,279	1,388	1,030	2,418	Yavatmal
26	वर्धा	7,378	3,063	2,499	5,562	1,057	759	1,816	Wardha
27	नागपूर	15,891	4,016	2,997	7,013	5,672	3,209	8,878	Nagpur
28	भंडारा	16,200	7,190	6,013	13,203	1,794	1,203	2,997	Bhandara
29	चंद्रपूर	10,205	4,266	3,207	7,473	1,776	956	2,732	Chandrapur
30	गडचिरोली	3,492	1,793	1,350	3,143	220	129	349	Gadchiroli
महाराष्ट्र राज्य		4,32,731	1,27,841	96,940	2,24,781	1,26,459	81,491	2,07,950	Maharashtra State

आधार.— आरोग्य सेवा संचलनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.— Directorate of Health Services, Government of Maharashtra, Pune.

3. जीवनविषयक माहिती/VITAL STATISTICS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.3 (A)

प्रमुख कारणानुसार नोंदणी झालेल्या मृत्यूंची संख्या
Number of Registered Deaths by Principal Cause

1991-92

प्रमुख कारणे/Principal Causes											
अ. क्र. Sr. No.	जिल्हा	पटकी Cholera	देवी Small Pox	प्लेग Plauge	ताप Fever	अगारा व अतिसार Dysentery Diarrhoea	श्वसनाचे रोग Respira- tory diseases	जुवापत Injuries	इतर कारणे Other Causes	एकूण सर्व कारणे All Causes Total	District
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)
1	बृहन्मुंबई	984	1,622	18,970	7,076	50,775	79,427	Brihan Mumba
2	ठाणे	..	16	..	356	201	2,074	1,079	13,463	17,189	Thane
3	रायगड	131	55	226	392	7,286	8,090	Raigad
4	रत्नागिरी	315	82	718	293	8,435	9,843	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	151	22	646	202	5,586	6,607	Sindhudurg
6	नाशिक	..	6	..	1,263	329	1,744	1,165	19,286	23,795	Nashik
7	धुळे	723	114	1,492	597	11,454	14,380	Dhule
8	जळगाव	..	7	..	1,130	100	1,690	625	17,160	20,712	Jalgaon
9	अहमदनगर	..	2	..	260	100	1,167	1,067	14,941	17,537	Ahmednagar
10	पुणे	..	73	..	338	798	1,931	2,234	25,929	31,303	Pune
11	सातारा	..	14	..	236	127	1,024	959	13,169	15,529	Satara
12	सांगली	..	14	..	263	90	993	548	12,365	14,273	Sangli
13	सांगली	..	7	..	247	76	1,555	715	14,634	17,234	Solapur
14	कोल्हापूर	..	4	..	294	114	2,109	706	14,097	17,324	Kolhapur
15	औरंगाबाद	..	2	..	190	55	623	325	6,644	9,889	Aurangabad
16	जालना	..	2	..	106	23	337	238	3,992	4,598	Jalna
17	परभणी	..	4	..	256	47	406	261	6,501	7,475	Parbhani
18	बीड	..	1	..	129	18	398	245	5,171	5,962	Beed
19	नांदेड	201	22	586	349	6,879	8,037	Nanded
20	उस्मानाबाद	..	8	..	95	29	234	442	4,476	5,284	Osmanabad
21	लातूर	..	1	..	111	35	271	375	5,537	6,330	Latur
22	बुलढाणा	..	6	..	613	62	1,000	409	8,339	10,519	Buldhana
23	अकोला	..	11	..	343	82	857	598	8,426	10,317	Akola
24	अमरावती	..	5	..	500	199	1,079	819	9,463	12,065	Amravati
25	यवतमाळ	..	2	..	719	84	781	544	6,926	9,056	Yavatmal
26	वर्धा	..	3	..	298	45	561	497	5,190	6,594	Wardha
27	नागपूर	614	134	1,539	1,580	14,411	18,278	Nagpur
28	भंडारा	..	13	..	1,140	108	1,287	560	12,811	15,919	Bhandara
29	चंद्रपूर	..	21	..	592	87	665	543	8,622	10,530	Chandrapur
30	गडचिरोली	..	5	..	316	182	235	168	3,568	4,474	Gadchiroli
महाराष्ट्र राज्य		227	12,914	5,042	47,288	25,611	3,47,438	4,38,520	Maharashtra

आधार— आरोग्य सेवा संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.— Directorate of Health Services, Government of Maharashtra, Pune.

3. जीवनविषयक माहिती/VITAL STATISTICS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.3 (B)

प्रमुख कारणानुसार नोंदणी झालेल्या मृत्यूंची संख्या

Number of Registered Deaths by Principal Causes

1992-93

क्र. सं.	जिल्हा	प्रमुख कारणे/Principal Causes									
		पटकी Cholera	देवी Small Pox	प्लेग Plauge	ताप Fever	अमांश व अतिसार Dysentery Diarrhoea	श्वासनाचे रोग Respira- tory diseases	दुखापत Injuries	इतर कारणे Other Causes	एकूण कारणे Total Causes	District
	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(2)
1	ब्रह्मपूर	896	1,373	19,090	7,613	51,102	80,074	Brihan Mumbai
2	ठाणे	8	491	239	2,178	1,185	13,811	17,912	Thane
3	रायगड	111	28	213	351	6,361	7,064	Raigad
4	रत्नागिरी	292	60	779	355	8,371	9,857	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	1	165	11	621	174	5,672	6,672	Sindhudurg
6	नाशिक	2	1,174	303	1,840	1,157	19,159	23,635	Nashik
7	पुणे	4	573	103	1,403	723	10,976	13,782	Dhule
8	जळगाव	7	841	81	1,641	716	16,547	19,833	Jalgaon
9	अहमदनगर	1	240	72	1,087	974	14,492	16,866	Ahmednagar
10	पुणे	20	278	691	1,994	2,171	25,404	30,658	Puna
11	सातारा	213	94	1,109	1,071	12,417	14,904	Satara
12	सांगली	6	168	49	991	669	11,767	13,650	Sangli
13	सोलापूर	8	165	47	1,612	735	15,065	17,652	Solapur
14	कोल्हापूर	18	255	107	2,032	626	14,627	17,865	Kolhapur
15	औरंगाबाद	7	130	15	612	365	8,966	10,095	Aurangabad
16	जालना	5	62	5	258	207	3,702	4,239	Jalna
17	परभणी	4	185	26	390	253	6,362	7,220	Parbhani
18	बीड	2	107	31	457	236	4,901	5,734	Beed
19	नांदेड	1	196	38	620	376	6,680	7,911	Nanded
20	उस्मानाबाद	2	70	15	294	388	4,409	5,178	Osmanabad
21	लातूर	91	23	317	372	5,599	6,402	Latur
22	बुलढाणा	10	479	75	1,057	404	8,525	10,550	Buldhana
23	अकोला	18	385	108	819	524	8,433	10,387	Akola
24	अमरावती	27	585	193	1,343	871	9,937	12,956	Amravati
25	यवतमाळ	637	90	721	434	6,815	8,697	Yavatmal
26	वर्धा	8	298	60	579	442	5,991	7,378	Wardha
27	नागपूर	532	135	1,264	1,169	12,791	15,891	Nagpur
28	भंडारा	4	1,089	111	1,304	484	13,208	16,200	Bhandara
29	चंद्रपूर	1	577	65	747	562	8,253	10,205	Chandrapur
30	गडचिरोली	8	219	28	165	156	2,916	3,492	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	172	11,624	4,276	47,537	25,863	3,43,259	4,32,731	Maharashtra State

आधार.— आरोग्य सेवा संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.— Directorate of Health Services, Government of Maharashtra, Pune.

3. जीवनविषयक
दफ्त
लिंगानुसार व वयोगदनुसार नोंद झा
199

वयोगद Age Group	ग्रामीण/Rural							199
	पुरुष/Males		स्त्री/Females		एकूण/Total		पुरुष/Male	
	1991-92 (2)	1992-93 (3)	1991-92 (4)	1992-93 (5)	1991-92 (6)	1992-93 (7)	1991-92 (8)	
(1) १ वर्षाखालील								
Below 1 year	6,703	5,680	5,997	4,992	12,700	10,672	13,072	11
1 to 4 years	4,210	3,496	5,373	4,023	9,583	7,519	4,496	4
5 to 14 years	3,416	3,210	3,399	3,081	5,815	6,291	3,103	3
15 to 24 years	4,374	4,104	4,527	4,009	8,901	8,113	6,106	6
25 to 34 years	5,617	5,741	4,744	4,308	10,361	10,049	10,066	10
35 to 44 years	8,126	8,223	4,425	4,134	12,551	12,367	12,964	13
45 to 54 years	11,563	11,288	5,869	5,517	17,422	16,805	16,007	15
55 to 64 years	17,501	17,235	10,295	10,218	27,796	27,453	18,718	18
65 to 69 years	12,361	12,684	8,607	8,686	20,968	21,370	9,654	9
७० वर्षावरील								
70 and above	53,914	54,642	47,568	47,027	1,01,482	1,01,669	29,632	30
वय न सांगितलेले								
Age not Stated	1,492	1,538	971	945	2,463	2,483	2,094	1
एकूण/Total	1,29,277	1,27,841	1,01,755	96,940	2,31,042	2,24,781	1,25,912	1,26,451

आधार.— आरोग्य सेवा संचालनालय, महाराष्ट्र शास

VITAL STATISTICS

TABLE No. 3.4 (A) and (B)

Number of Registered Deaths by age and sex

1992-93

Urban		एकूण/Total							
स्त्री/Females		एकूण/Total		पुरुष/Males		स्त्री/Females		एकूण/Total	
1991-92	1992-93	1991-92	1992-93	1991-92	1992-93	1991-92	1992-93	1991-92	1992-93
(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)
0-050	9,300	23,122	21,267	19,775	17,647	16,047	14,292	35,822	31,939
4-809	4,232	9,305	8,281	8,706	7,545	10,182	8,255	18,888	15,800
2-682	2,834	5,985	5,883	6,519	6,259	6,281	5,915	12,800	12,174
1-997	6,128	12,103	12,479	10,480	10,455	10,524	10,137	21,004	20,592
6-301	6,437	16,367	16,961	15,683	16,265	11,045	10,745	26,728	27,010
5-121	5,131	18,085	19,065	21,090	22,157	9,546	9,265	30,636	31,422
5-747	5,878	21,754	21,794	27,570	27,204	11,606	11,395	39,176	38,599
8-328	8,710	27,046	27,681	36,219	36,206	18,623	18,928	54,842	55,134
5-369	5,515	15,023	15,299	22,015	22,468	13,976	14,201	35,991	36,669
25-820	26,329	55,452	56,353	83,546	84,666	73,388	73,356	1,56,934	1,58,022
1-142	997	3,236	2,887	3,586	3,428	2,113	1,942	5,699	5,370
81,566	41,487	2,07,478	2,07,950	2,55,189	2,54,300	1,83,331	1,78,427	4,38,520	4,32,731

Source—Directorate of Health Services, Government of Maharashtra, Pune.

3. जीवनविषय

विभागानुसार बाल-मृत्यु दर व माताविषय

अ. क्र. Sr. No.	जिल्हा	बालमृत्यु दर/Registered Infant mortality Rates				
		ग्रामीण/Rural		नागरी/Urban		एकूण/Total
		1991-92	1992-93	1991-92	1992-93	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1	बृहन्मुंबई	49	47	49
2	ठाणे	10	14	12	8	12
3	रायगड	9	8	6	5	8
4	रत्नागिरी	5	4	9	11	6
5	सिंधुदूर्ग	7	9	24	18	12
6	नाशिक	17	11	29	29	22
7	धुळे	22	16	11	9	18
8	जळगांव	23	22	3	3	15
9	अहमदनगर	7	4	20	19	10
10	पुणे	12	9	36	32	27
11	सातारा	13	12	16	16	14
12	सांगली	8	6	39	27	19
13	सोलापूर	12	9	24	23	16
14	कोल्हापूर	10	9	28	25	18
15	औरंगाबाद	16	15	16	19	13
16	जालना	18	13	7	6	13
17	परभणी	20	16	20	12	20
18	बीड	12	11	13	12	12
19	नांदेड	18	17	10	12	14
20	उस्मानाबाद	20	15	15	10	18
21	लातूर	17	17	8	5	13
22	बुलढाणा	23	24	17	20	21
23	अकोला	19	19	22	18	21
24	अमरावती	18	16	22	20	20
25	यवतभाळ	28	25	16	14	23
26	वर्धा	33	35	20	11	28
27	नागपूर	28	28	18	17	22
28	भंडारा	38	36	35	35	37
29	चंद्रपूर	25	22	13	11	21
30	गडचिरोली	48	33	3	5	42
महाराष्ट्र एकूण		17	14	27	25	22

टीप.—(१) वरील मृत्यु दर नोंदणी झालेल्या मृत्युदर आधारे

(२) बालमृत्यु दर एक हजार जिवीत जन्म

आधार.— आरोग्य सेवा संचालनालय, महाराष्ट्र

VITAL STATISTICS

TABLE No. 3.5 (A) and (B)

Registered Infant mortality and maternal mortality rates 1991-92 and 1992-93

माताविषयक मृत्यू दर/Registered Maternal mortality Rates						
ग्रामीण/Rural		नागरी/Urban		एकूण/Total		District (2)
1991-92 (9)	1992-93 (10)	1991-92 (11)	1992-93 (12)	1991-92 (13)	1992-93 (14)	
		0.4	0.3	0.4	0.3	
1.3	1.4	0.2	0.2	0.4	0.4	Thane
0.5	0.8	0.4	0.2	0.5	0.6	Raigad
0.7	0.6	0.4	0.3	0.6	0.5	Hatnagiri
0.3	0.5	0.2	0.6	0.3	0.5	Sindhudurg
1.0	1.2	0.7	0.3	0.9	0.7	Nashik
1.1	1.6	0.8	0.7	1.0	1.3	Dhule
0.7	0.9	0.6	0.3	0.7	0.7	Jalgaon
0.4	0.4	0.7	0.2	0.5	0.4	Ahmednagar
0.5	0.4	0.2	0.1	0.3	0.2	Pune
0.7	0.8	1.8	1.8	1.0	1.1	Satara
0.5	0.4	1.3	1.5	0.8	0.8	Sangli
1.1	1.0	0.8	0.2	0.9	0.6	Solapur
0.6	0.5	0.8	0.3	0.7	0.4	Kolhapur
1.8	1.5	1.5	0.5	1.7	1.0	Aurangabad
1.4	0.6	0.3	0.4	0.9	0.5	Jalna
1.8	2.0	0.5	0.4	1.2	1.2	Parbhani
2.2	1.3	0.9	0.2	1.5	0.7	Beed
2.3	2.9	0.8	1.1	1.6	1.9	Nanded
1.3	1.1	1.6	0.5	1.4	0.9	Osmanabad
1.3	0.9	1.7	0.5	1.4	0.7	Latur
0.8	0.9	0.4	0.3	0.6	0.7	Buldhana
0.7	0.9	0.2	0.2	0.4	0.5	Akola
1.2	1.2	0.8	1.1	1.0	1.1	Amravati
1.3	1.2	0.7	0.3	1.1	0.8	Yavatmal
1.4	0.8	..	0.3	0.8	0.6	Wardha
1.1	0.9	0.8	0.9	0.9	0.9	Nagpur
1.6	1.4	3.4	0.9	2.0	1.3	Bhandara
1.2	1.5	2.7	0.5	1.8	1.1	Chandrapur
0.7	1.0	0.8	0.9	Gadchiroli
1.0	1.0	0.7	0.4	0.8	0.7	Maharashtra State

(1) Above death rates are based on registered deaths.

(2) Infant mortality rates are as per 1000 live births.

Source.— Directorate of Health Services, Govt. of Maharashtra, Pune.

3. जीवनविषयक माहिती/VITAL STATISTICS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.6

महाराष्ट्र राज्यातील जीवन विषयक महत्त्वाचे दर

Important Vital Rates in respect of Maharashtra State

अ. क्र. Sr. No.	नाव	1992	1993	Item
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
1	जन्मसमयी स्त्री पुरुष प्रमाण	115	116	Sex Ratio at Birth
2	मृत्यू समयी स्त्री पुरुष प्रमाण	139	143	Sex Ratio at Death
3	जीवन विषयक निर्देशांक	367	368	Vital Index
4	प्रमुख कारणांमुळे झालेल्या मृत्यूंचे दर लाख लोकसंख्येप्रमाणे			Death rate per lakh population by causes.
4.1	पटकी *	3	3	Cholera *
4.2	देवी			Small Pox
4.3	प्लेग			Plague
4.4	ताप	17	15	Fevers
4.5	श्वसनाचे रोग	62	61	Respiratory diseases
4.6	अनांरा व अतिसार	7	06	Dysentery and diarrhoea
4.7	डुबापती	34	33	Injuries
4.8	इतर सर्व कारणे	457	442	All other causes

- * माहिती नोंद केलेल्या आकडेवारीवर आधारित आहे.
* Data is based on Registration records.

$$\text{टीप.-(१) जन्मसमयी स्त्री पुरुष प्रमाण} = \frac{\text{जिवंत जन्मलेले मुलगे}}{\text{जिवंत जन्मलेल्या मुली}} \times 100$$

$$(२) \text{ मृत्यू समयी स्त्री पुरुष प्रमाण} = \frac{\text{मृत पुरुष}}{\text{मृत स्त्रिया}} \times 100$$

$$(३) \text{ जीवन विषयक निर्देशांक} = \frac{\text{एकूण जिवंत जन्म}}{\text{एकूण मृत्यू}} \times 100$$

$$\text{Note.-(1) Sex Ratio at birth} = \frac{\text{Male live births}}{\text{Female live births}} \times 100$$

$$(2) \text{ Sex Ratio at death} = \frac{\text{Male deaths}}{\text{Female deaths}} \times 100$$

$$(3) \text{ Vital Index} = \frac{\text{Total live births}}{\text{Total deaths}} \times 100$$

आधार.— आरोग्य संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.— Directorate of Health Government of Maharashtra, Pune.

3. जीवनविषयक माहिती/VITAL STATISTICS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.7 (A)

जन्म दर, मृत्यू दर व बाल-मृत्यू दर

Birth Rate, Death Rate and Infant Mortality Rate, 1991-92

जिल्हा	जन्म दर Birth Rate			मृत्यू दर Death Rate			बाल-मृत्यू दर Infant mortality Rates			District		
	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total			
(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(2)		
ब्रह्मपूर	21.6	21.6	..	8.0	8.0	..	49	49	Brihan Mumbai	
थाने	14.4	20.9	19.0	4.7	8.1	3.5	10	12	Thane	
रायगड	14.7	39.6	19.8	4.9	5.4	5.0	9	6	Raigad	
रातनागिरी	20.8	6.3	25.0	7.0	9.4	7.3	5	9	Ratnagiri	
सिंधुदुर्ग	14.9	77.9	19.7	7.5	12.6	7.9	7	24	Sindhudurg	
नाशिक	19.9	33.8	25.0	5.8	7.2	6.3	17	29	Nashik	
धुळे	17.5	30.5	20.3	5.7	6.8	5.9	22	11	Dhule	
जालगाव	20.0	35.7	24.5	6.9	6.1	6.7	23	3	Jalgaon	
अहमदनगर	30.0	50.5	33.3	4.6	8.3	5.2	7	20	Ahmednagar	
पुणे	16.7	23.0	20.1	4.4	7.3	6.0	12	36	Pune	
सतारा	19.9	35.8	23.6	5.3	10.0	6.0	8	39	Satara	
सांगली	17.7	53.8	22.3	5.8	9.7	6.3	13	16	Sangli	
सोलापूर	18.5	36.5	24.1	4.4	8.5	5.7	12	24	Solapur	
कोल्हापूर	16.1	37.7	25.8	5.1	7.6	5.8	10	28	Kolhapur	
अहमदाबाद	13.3	35.0	20.9	4.4	4.6	4.5	15	16	Aurangabad	
जालना	9.6	39.7	14.9	3.4	4.2	3.5	18	7	Jalna	
पारभणी	10.1	24.4	13.8	3.8	4.7	4.0	20	20	Parbhani	
बीद	9.0	37.7	14.8	3.2	5.3	3.6	12	13	Beed	
नांदेड	9.1	20.1	13.9	3.4	4.9	3.7	18	10	Nanded	
अहमदाबाद	14.7	28.7	17.0	4.3	4.4	4.3	20	15	Osmanabad	
लातूर	14.6	31.4	18.4	4.4	3.4	4.1	17	8	Latur	
बुलढाना	19.5	42.1	24.2	5.3	6.9	5.6	23	17	Buldhana	
अकोला	12.0	38.0	19.9	3.9	7.1	4.9	19	22	Akola	
अमरावती	16.7	38.5	24.4	4.9	7.6	5.9	18	22	Amravati	
यवतमाळ	11.2	34.2	15.3	3.9	7.3	4.5	28	16	Yavatmal	
वर्धा	16.0	32.3	20.3	6.3	5.8	6.1	33	20	Wardha	
नागपूर	16.2	18.7	17.8	5.9	5.4	5.6	28	18	Nagpur	
भंडारा	16.8	33.8	19.1	7.5	10.4	7.9	38	35	Bhandara	
चंद्रपूर	20.7	30.3	23.5	6.4	5.4	6.1	25	13	Chandrapur	
गडचिरोली	16.1	24.4	16.9	6.0	4.7	5.9	48	3	Gadchiroli	
महाराष्ट्र राज्य	16.8	27.5	21.1	5.1	6.7	5.8	17	27	22	Maharashtra Sta

टी. - (१) जन्म व मृत्यू दर एक हजार अंशजित लोकसंख्येबागे आहेत. बाल मृत्यू दर एक हजार जिवंत जन्माबागे आहेत.

(२) जन्म व मृत्यू नोंदी कमी असल्याने दर कमी आहेत.

(३) कंसातील आकडे हे अंदाजित दर आहेत.

Note - (1) The Birth and Death Rates are per 1000 estimated population, Infant mortality rates are per 1000 live Births.

(2) The rates are low due to under registration of births and deaths.

(3) Figures given in the parenthesis are estimated rates.

स्रोत - आरोग्य सेवा संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source - Directorate of Health Services, Govt. of Maharashtra, Pune.

3. जीवनविषयक माहिती/VITAL STATISTICS.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.7 (B)

जन्म दर, मृत्यू दर व बाळ-मृत्यू दर

Birth Rate, Death Rate and Infant Mortality Rate, 1992-93

अ. क्र. Sr. No.	जिल्हा (2)	जन्म दर Birth Rate			मृत्यू दर Death Rate			बाळ-मृत्यू दर Infant Mortality Rates			जिल्हा (2)
		ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)
1	बृहन्मुंबई	..	20.8	20.8	..	7.9	7.9	..	47	47	Brihan Mur
2	ठाणे	10.0	22.0	18.3	4.4	3.1	3.5	14	8	8	Thane
3	रायगड	13.5	37.2	18.5	4.3	4.6	4.4	8	5	7	Raigad
4	रत्नागिरी	20.7	61.0	25.1	7.4	10.3	7.7	4	11	6	Ratnagin
5	सिंधुदुर्ग	14.2	81.1	19.3	7.7	12.2	8.1	9	18	12	Sindhudurg
6	नाशिक	18.5	33.2	23.8	5.4	7.0	6.0	11	29	20	Nashik
7	धुळे	17.3	31.8	20.5	5.4	6.9	5.7	16	9	14	Dhule
8	जळगाव	18.4	35.7	23.2	6.2	5.9	6.1	22	3	14	Jalgaon
9	अहमदनगर	31.0	49.2	33.9	4.1	9.5	5.0	4	19	8	Ahmednaga
10	पुणे	16.2	22.5	19.5	4.0	6.9	5.6	9	32	23	Pune
11	सातारा	17.5	54.0	22.3	5.6	8.9	6.1	12	16	13	Satara
12	सांगली	19.0	36.0	23.1	5.1	10.1	6.3	6	27	14	Sangli
13	सोलापूर	17.2	37.8	23.3	2.1	8.7	5.5	9	23	16	Solapur
14	कोल्हापूर	15.7	35.9	21.1	5.0	8.0	5.8	9	25	16	Kolhapur
15	औरंगाबाद	13.6	30.8	19.5	4.3	5.0	4.5	15	19	17	Aurangabad
16	जातना	10.2	43.0	16.0	2.9	5.1	3.3	13	6	10	Jaina
17	परभणी	9.4	24.0	13.4	3.6	5.0	4.0	16	12	14	Parbhani
18	बीड	9.4	38.0	15.3	3.0	5.2	3.4	11	12	12	Beed
19	नांदेड	7.5	30.8	13.2	3.2	4.8	3.6	17	12	14	Nanded
20	उस्मानाबाद	12.8	31.1	15.5	3.9	4.5	4.0	15	10	14	Osmanaba
21	लातूर	12.8	34.6	17.7	4.2	3.2	4.0	17	5	12	Latur
22	बुलढाणा	16.7	43.1	22.3	5.1	7.1	5.5	24	20	22	Buldhana
23	अकोला	10.8	36.7	18.8	4.2	6.5	4.9	19	18	18	Akola
24	अमरावती	16.9	35.9	23.6	5.5	7.5	6.2	16	20	18	Amravati
25	यवतमाळ	11.8	32.4	15.5	3.9	6.0	4.4	25	14	21	Yavatmal
26	वर्धा	15.6	32.7	20.1	7.0	6.2	6.8	35	11	25	Wardha
27	नागपूर	14.9	17.7	16.7	6.0	4.2	4.8	28	17	21	Nagpur
28	भंडारा	17.3	34.6	19.7	7.7	10.7	8.1	36	35	36	Bhandara
29	चंद्रपूर	20.3	28.8	22.9	6.3	5.1	5.9	22	11	17	Chandrapur
30	गडचिरोली	15.1	26.1	16.1	4.5	5.2	4.6	33	6	29	Gadchiroli
महाराष्ट्र एकूण		16.1	27.0	20.5	4.9	6.6	5.6	14	14	20	Maharash

टीप.- (1) जन्म व मृत्यू दर हजार अंदाजित लोकसंख्येसाठी आहे. बाळमृत्यू दर हजार जिवंत जन्मांसाठी आहे.

(2) जन्म व मृत्यू नोंदी कमी असल्याने दर कमी आहेत.

(3) कंसातील आकडे हे अंदाजित दर आहेत.

Notes.— (1) The birth and death rates are per 1,000 estimated population, Infant mortality rates are per 1,000 live births.

(2) The rate are low due to under registration of birth and deaths.

(3) Figures given in the Parenthesis are estimated rate.

आधार.— आरोग्य सेवा संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.— Directorate of Health Services, Government of Maharashtra, Pune.

MAHARASHTRA VITAL STATISTICS

तालिका क्रमांक / TABLE No. 3.8 (A)

प्रमुख कारणानुसार मृत्युची संख्या / Number of Deaths by Principal Causes
1991-92

अ. क्र. / Sr. No.	जिल्हा / District	विषमज्वर / Typhoid			गोवर / Measles			शीतज्वर / Influenza			इतर ताप / Other fevers			District
		ग्रामीण / Rural	नागरी / Urban	एकूण / Total	ग्रामीण / Rural	नागरी / Urban	एकूण / Total	ग्रामीण / Rural	नागरी / Urban	एकूण / Total	ग्रामीण / Rural	नागरी / Urban	एकूण / Total	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(2)
1	बृहन्मुंबई	..	100	100	..	22	22	Brihan Mumbai
2	ठाणे	7	17	24	8	5	13	173	126	299	Thane
3	रायगड	2	1	3	4	..	4	99	14	113	Raigad
4	रत्नागिरी	6	1	7	6	..	6	287	7	294	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	2	1	3	1	..	1	140	1	141	Sindhudurg
6	नाशिक	17	21	38	16	181	197	445	528	973	Nashik
7	धुळे	15	17	32	10	4	14	619	36	655	Dhule
8	जळगाव	22	10	32	30	6	36	965	74	1,039	Jalgaon
9	अहमदनगर	22	5	27	13	3	16	150	45	195	Ahmednager
10	पुणे	3	14	17	2	13	15	62	41	103	Pune
11	सातारा	15	2	17	1	2	3	166	14	180	Satara
12	सांगली	10	18	28	5	2	7	161	7	168	Sangli
13	सोलापूर	16	22	38	13	..	13	102	27	129	Solapur
14	कोल्हापूर	14	9	23	5	2	7	181	25	206	Kolhapur
15	औरंगाबाद	10	7	17	18	13	31	95	17	112	Aurangabad
16	जालना	13	1	14	13	2	15	60	4	64	Jalna
17	परभणी	21	18	39	10	1	11	177	27	204	Parbhani
18	बीड	8	9	17	6	3	9	79	13	92	Beed
19	नांदेड	24	6	30	9	..	9	117	20	137	Nanded
20	उस्मानाबाद	5	1	6	7	1	8	74	4	78	Osmanabad
21	सातूर	16	12	28	10	1	11	58	2	60	Latur
22	बुलढाना	20	24	44	15	5	20	357	165	522	Buldhana
23	अकोला	2	11	13	9	1	10	223	86	309	Akola
24	अमरावती	14	15	29	5	..	5	365	74	439	Amravati
25	यवतमाळ	34	15	49	4	..	4	629	31	660	Yavatmal
26	वर्धा	15	5	20	1	..	1	267	5	272	Wardha
27	नागपूर	42	48	90	3	6	9	283	144	51	Nagpur
28	भंडारा	78	17	95	989	28	1,017	Bhandara
29	चंद्रपूर	60	12	72	4	..	4	481	28	509	Chandrapur
30	गडचिरोली	6	1	7	307	..	307	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज	510	440	959	228	273	501	8,111	1,593	9,704	Maharashtra State

तबता क्रमांक/TABLE No. 3.8 (A)—contd.

अ. क्र. (1)	जिल्हा (2)	फुफ्फुस दाह Pneumonia			क्षय Tuberculosis			डोंग्या खोकला Whooping-cough			हजवण Gastro			पटकी Cholera			District (2)
		ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	
		(15)	(16)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)	(27)	(28)	(29)	
1	बृहन्मुंबई	..	6,196	6,196	..	9,048	9,048	Brihan Mumbai	
2	अणे	21	231	252	169	697	866	6	63	69	14	2	16	Thane
3	रायगड	6	10	16	87	55	142	7	3	10	Raigad
4	रत्नागिरी	7	26	33	261	81	342	4	4	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	8	15	23	151	29	180	1	2	3	Sindhudurg
6	नाशिक	60	180	240	261	297	558	8	16	24	5	1	6	Nashik
7	धुळे	44	43	87	431	200	631	8	9	17	Dhule
8	जळगाव	56	13	69	345	162	507	1	..	1	3	4	7	1	..	1	Jalgaon
9	अहमदनगर	29	134	163	233	150	383	7	42	49	2	..	2	Ahmednager
10	पुणे	15	653	668	117	685	806	21	155	176	63	10	73	Pune
11	सातारा	75	37	112	251	116	367	6	21	27	14	..	14	Satara
12	सांगली	21	118	139	194	101	295	1	..	1	3	49	52	13	1	14	Sangli
13	सोलापूर	12	133	145	161	371	532	9	15	24	7	..	7	Solapur
14	कोल्हापूर	21	130	151	167	340	507	5	21	26	4	..	4	Kolhapur
15	औरंगाबाद	29	60	89	79	176	255	22	22	1	1	2	Aurangabad
16	जालना	15	18	33	77	47	124	3	7	10	2	..	2	Jalna
17	परभणी	7	52	59	104	39	143	8	..	8	4	..	4	Parbhani
18	बीड	6	17	23	56	73	129	..	1	1	8	8	16	1	..	1	Beed
19	नांदेड	8	59	67	136	156	292	8	1	9	Nanded
20	उस्मानाबाद	8	16	24	55	24	79	22	1	23	8	..	8	Osmanabad
21	लातूर	9	27	36	52	43	95	13	..	13	1	..	1	Latur
22	बुलढाना	25	114	139	158	191	349	14	14	28	6	..	6	Buldhana
23	अकोला	32	27	59	175	208	383	1	27	28	5	6	11	Akola
24	अमरावती	22	53	75	151	295	446	3	5	8	5	..	5	Amravati
25	यवतमाळ	25	50	75	171	133	304	1	..	1	13	10	23	2	..	2	Yavatmal
26	वर्धा	33	36	69	62	54	116	7	1	8	3	..	3	Wardha
27	नागपूर	51	339	390	83	489	572	9	7	16	Nagpur
28	भंडारा	102	47	149	318	133	451	16	14	30	13	..	13	Bhandara
29	चंद्रपूर	35	8	43	155	51	206	19	2	21	20	1	21	Chandrapur

अ. क्र. Sr. No.	जिल्हा (2)	अमांश Dysentry			अतिसार Diarrhoea			हृदय विकार Heart attack			घटसनं Diphtheria			पोलिओ Polio			District (2)
		ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	
(1)	(2)	(30)	(31)	(32)	(33)	(34)	(35)	(36)	(37)	(38)	(39)	(40)	(41)	(42)	(43)	(44)	(2)
1	बृहन्मनूर	1,622	1,622	..	17,051	17,051	..	8	8	..	30	30	Brihan Mumbai
2	ठाणे	7	33	40	85	76	161	331	1,440	1,771	..	7	1	2	3	5	Thane
3	रायगड	1	..	1	48	6	54	121	134	255	2	..	2	Raigad
4	रत्नागिरी	11	3	14	56	12	68	350	104	464	2	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	8	3	11	9	2	11	397	136	533	1	..	1	Sindhudurg
6	नाशिक	5	3	8	190	131	321	423	702	1,125	..	2	2	3	7	10	Nashik
7	धुळे	1	4	5	95	14	109	249	255	504	2	1	3	Dhule
8	जळगाव	13	4	17	71	12	83	420	322	742	5	..	5	3	1	4	Jalgaon
9	अहमदनगर	17	13	30	50	20	70	349	389	738	2	1	3	1	2	3	Ahmednager
10	पुणे	3	..	3	63	732	795	305	2,461	2,766	2	1	3	2	..	2	Pune
11	सातारा	23	2	25	80	14	102	677	308	985	4	..	4	Satara
12	सांगली	9	8	17	63	10	73	443	450	893	2	3	5	5	3	8	Sangli
13	सोलापूर	..	2	2	31	43	174	212	528	1,740	7	4	11	1	7	8	Solapur
14	कोल्हापूर	2	..	2	80	32	112	660	586	1,246	1	..	1	4	3	7	Kolhapur
15	औरंगाबाद	3	..	3	21	31	52	85	231	316	..	5	5	1	3	4	Aurangabad
16	जालना	3	2	5	15	3	18	41	80	121	1	1	2	2	..	2	Jalna
17	परभणी	1	1	2	38	7	45	39	135	174	2	..	2	..	1	1	Parbhani
18	बीड	18	..	18	50	168	218	1	..	1	2	1	3	Beed
19	नांदेड	..	1	1	19	2	21	58	190	248	3	..	3	2	..	2	Nanded
20	उस्मानाबाद	28	1	29	40	48	88	3	..	3	1	..	1	Osmanabad
21	लातूर	1	..	1	29	5	34	41	33	124	1	..	1	Latur
22	बुलढाना	1	2	3	42	17	59	137	184	321	7	3	10	Buldhana
23	अकोला	6	1	7	63	12	75	131	422	553	2	..	2	1	1	2	Akola
24	अमरावती	28	..	28	102	69	171	131	178	309	4	..	4	4	1	5	Amravati
25	यवतमाळ	1	3	4	62	18	80	71	120	191	2	1	3	1	1	2	Yavatmal
26	वर्धा	3	..	3	33	9	42	50	119	169	2	..	2	Wardha
27	नागपूर	5	13	18	51	65	116	99	727	826	3	1	4	3	2	5	Nagpur
28	भंडारा	2	1	3	90	15	105	312	187	499	2	..	2	10	1	11	Bhandara
29	चंद्रपूर	1	..	1	77	3	80	161	378	539	5	..	5	8	..	8	Chandrapur
30	गडचिरोली	8	..	8	174	..	174	25	14	39	1	..	1	1	..	1	Gadchiroli
महाराष्ट्र राज्य		169	99	268	1,791	2,983	4,774	6,418	28,130	34,548	51	28	79	75	71	146	Maharashtra State

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.8 (A)—Contd.

अ. क्र. Sr. No.	जिल्हा (2)	कुष्ठरोग Leprosy			कर्करोग Cancer			धनुर्वत Tetanus			कावीळ Jaundice			District (2)
		ग्रामीण Rural (45)	नागरी Urban (46)	एकूण Total (47)	ग्रामीण Rural (48)	नागरी Urban (49)	एकूण Total (50)	ग्रामीण Rural (51)	नागरी Urban (52)	एकूण Total (53)	ग्रामीण Rural (54)	नागरी Urban (55)	एकूण Total (56)	
1	बृहन्मुंबई		26	26		3,868	3,868		113	113		255	255	Brihan Mumbai
2	ठाणे	8	1	9	98	251	349	8	4	12	40	77	117	Thane
3	रायगड	4	1	5	37	26	63	4	3	7	18	12	30	Raigad
4	रत्नागिरी	1		1	125	9	134	7	10	17	69	5	74	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	2		2	168	28	196	10	1	11	42	3	45	Sindhudurg
6	नाशिक	6	2	8	201	185	306	26	27	53	74	88	162	Nashik
7	धुळे	14	1	15	182	101	283	17	32	49	16	26	42	Dhule
8	जळगाव	12	6	18	235	100	335	12	3	15	36	35	71	Jalgaon
9	अहमदनगर	5	2	7	269	122	391	5	13	18	44	41	85	Ahmednager
10	पुणे	15	6	21	181	533	714	11	27	38	29	64	93	Pune
11	सातारा	18	2	20	287	52	339	9	2	11	59	9	68	Satara
12	सांगली	7	1	8	352	144	496	11	12	23	37	48	85	Sangli
13	सोलापूर	14	10	24	225	200	425	11	29	40	82	46	128	Solapur
14	कोल्हापूर	7	2	9	417	207	624	2	5	7	52	33	85	Kolhapur
15	औरंगाबाद	1		1	69	89	158	7	27	34	30	34	64	Aurangabad
16	जालना	4		4	40	23	63	9	9	18	10	8	18	Jalna
17	परभणी	5	1	6	57	45	102	11	7	18	10	6	16	Parbhani
18	बीड	8	1	9	77	44	121	2	8	10	17	13	30	Beed
19	नांदेड	2	2	4	65	51	116	15	9	24	18	10	28	Nanded
20	उस्मानाबाद	11	2	13	84	22	106		3	3	26	5	31	Osmanabad
21	लातूर	4	1	5	66	25	91	4	9	13	25	9	34	Latur
22	बुलढाना	9	2	11	145	67	212	6	16	22	12	4	16	Buldhana
23	अकोला	13	1	14	193	115	308	8	33	41	11	7	18	Akola
24	अमरावती	8	2	10	194	105	299	17	25	42	10	16	26	Amravati
25	यवतमाळ	7	2	9	89	68	157	12	15	27	11	9	20	Yavatmal
26	वर्धा	3	2	5	48	36	84	13		13	2	2	4	Wardha
27	नागपूर	4	1	5	54	351	405	8	14	22	10	104	114	Nagpur
28	भंडारा	16	2	18	142	50	192	19	16	35	11	9	20	Bhandara
29	चंद्रपूर	12		12	79	49	128	32	4	36	9	7	16	Chandrapur
30	गडचिरोली	2	1	3	18	1	19	10		10				Gadchiroli

अ. क्र. Sr. No.	जिल्हा (2)	आतर्ग Rabies			आत्महत्या Suicide			भाजणे Accidental Burns			नुडणे Drowning			अत्रामधीन विषबाधेव्यतिरिक्त इतर विषबाधा Accidental poisoning Other than food poisoning			District (2)
		ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	
		(57)	(58)	(59)	(60)	(61)	(62)	(63)	(64)	(65)	(66)	(67)	(68)	(69)	(70)	(71)	
301	बृहन्मुंबई	..	43	43	..	259	259	..	2,113	2,113	..	403	403	..	27	27	Brihan Mumbai
302	ठाणे	2	3	5	36	42	78	20	289	309	49	76	125	2	14	16	Thane
303	रायगड	1	2	3	5	5	10	12	52	64	25	25	50	..	8	8	Raigad
304	रातनागिरी	1	..	1	9	1	10	24	45	69	79	8	87	2	..	2	Ratnagiri
305	सिंधुदुर्ग	2	..	2	17	4	21	14	19	33	52	2	54	2	..	2	Sindhudurg
306	नाशिक	10	19	29	15	56	71	76	319	395	79	26	105	8	12	20	Nashik
307	धुळे	10	..	10	30	19	49	22	181	203	26	9	35	4	27	31	Dhule
308	जळगाव	9	1	10	15	6	21	33	132	165	35	24	59	20	4	24	Jalgaon
309	अहमदनगर	9	13	22	82	14	96	105	182	287	238	30	268	8	13	21	Ahmednager
310	पुणे	2	27	29	42	43	85	36	845	881	110	101	211	4	13	17	Pune
311	सतारा	3	2	5	78	31	109	104	103	207	208	19	227	26	19	45	Satara
312	सांगली	2	13	15	67	8	75	30	102	132	106	6	112	4	10	14	Sangli
313	सोलापूर	4	8	12	80	11	91	41	43	84	128	28	156	5	6	11	Solapur
314	कोल्हापूर	2	6	8	34	35	69	14	109	123	124	47	171	5	26	31	Kolhapur
315	औरंगाबाद	3	8	11	20	5	25	22	13	35	56	7	63	10	14	24	Aurangabad
316	जालना	3	..	3	20	6	26	16	46	62	38	5	43	12	2	14	Jalna
317	परभणी	5	2	7	28	6	34	9	36	45	39	7	46	14	2	16	Parbhani
318	बीड	4	1	5	19	3	22	17	18	35	38	12	40	1	2	3	Beed
319	नंदेड	7	5	12	40	4	44	21	29	50	61	10	71	6	6	12	Nanded
320	उस्मानाबाद	3	1	4	36	6	42	13	61	74	80	23	103	6	9	15	Osmanabad
321	लातूर	5	1	6	44	3	47	21	26	47	62	2	64	8	15	23	Latur
322	बुलढाना	10	3	13	50	16	66	17	67	84	76	8	84	14	11	25	Buldhana
323	अकोला	4	2	6	43	17	60	31	227	258	47	12	59	11	18	29	Akola
324	अमरावती	7	15	22	98	16	114	48	267	315	92	4	96	13	34	47	Amravati
325	यवतमाळ	13	..	13	82	15	97	38	95	133	70	20	90	23	3	26	Yavatmal
326	वर्धा	5	4	9	90	22	112	24	56	80	90	28	118	11	11	22	Wardha
327	नागपूर	9	6	15	52	56	108	42	418	460	116	259	375	10	28	38	Nagpur
328	भंडारा	3	5	8	39	4	43	25	59	84	171	10	181	5	13	18	Bhandara
329	चंद्रपूर	5	1	6	42	20	62	19	96	115	110	21	131	1	5	6	Chandrapur
330	गडचिरोली	2	1	3	16	..	16	14	3	17	50	4	54	2	..	2	Gadchiroli
महाराष्ट्र राज्य		145	192	337	1,229	733	1,962	908	6,051	6,959	2,455	1,226	3,681	237	352	589	Maharashtra State

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.8 (A)—contd.

अ. क्र. Sr. No.	जिल्हा	दुखापतीचा तपशील/Details of injuries											Districts	
		वाहतुकीचे अपघात Traffic Accidents			इतर वर्गीकरण न केलेले अपघात Other Accidents elsewhere not classified			मनुष्यवध Homicide			सर्प दंश Snake bite			
		ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban		एकूण Total
(1)	(2)	(72)	(73)	(74)	(75)	(76)	(77)	(78)	(79)	(80)	(81)	(82)	(83)	(2)
1	बृहन्मुंबई	..	833	833	..	3,440	3,440	..	1	1	Brihan Mumbai
2	ठाणे	51	38	89	138	225	363	6	5	11	72	7	79	Thane
3	रायगड	16	10	26	97	77	174	7	2	9	34	7	41	Raigad
4	रत्नागिरी	9	2	11	39	26	65	8	2	10	22	6	28	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	3	..	3	42	15	57	4	1	5	22	5	27	Sindhudurg
6	नाशिक	43	55	98	163	197	360	6	7	13	95	6	101	Nashik
7	धुळे	41	13	54	69	85	154	10	3	13	52	6	58	Dhule
8	जळगाव	32	34	66	85	117	202	5	5	10	72	6	78	Jalgaon
9	अहमदनगर	53	16	69	126	128	254	6	..	6	58	4	62	Ahmednagar
10	पुणे	75	20	95	172	718	890	14	6	20	28	5	33	Pune
11	सातारा	54	4	58	204	53	257	13	4	17	32	7	39	Satara
12	सांगली	26	8	34	76	64	140	11	1	12	22	5	27	Sangli
13	सोलापूर	38	5	43	137	79	216	11	..	11	75	26	101	Solapur
14	कोल्हापूर	17	9	26	91	146	237	10	3	13	27	8	35	Kolhapur
15	औरंगाबाद	2	1	3	91	48	139	1	1	2	30	3	33	Aurangabad
16	जालना	3	..	3	48	16	64	1	..	1	22	3	25	Jalna
17	परभणी	9	9	18	42	16	58	3	..	3	32	7	39	Parbhani
18	बीड	14	2	16	65	32	97	3	1	4	22	3	25	Beed
19	नांदेड	17	4	21	45	36	81	5	6	11	52	7	59	Nanded
20	उस्मानाबाद	18	9	27	89	29	116	11	1	12	36	16	52	Osmanabad
21	लातूर	29	2	31	79	26	105	8	..	8	34	14	48	Latur
22	बुलढाणा	13	5	18	53	31	90	6	..	6	30	6	36	Buldhana
23	अकोला	21	15	36	52	59	111	10	3	13	23	9	32	Akola
24	अमरावती	12	1	13	109	69	178	11	1	12	34	6	40	Amravati
25	यवतमाळ	12	8	20	67	39	106	5	3	8	57	7	64	Yavatmal
26	वर्धा	14	16	30	49	24	73	9	3	12	48	2	50	Wardha
27	नागपूर	34	102	136	131	222	353	13	23	36	57	15	72	Nagpur
28	भंडारा	41	1	42	78	39	117	20	4	24	46	5	51	Bhandara
29	चंद्रपूर	43	21	64	63	48	111	13	4	17	33	Chandrapur

अ. क्र. Sr. No.	जिल्हा Districts	सस्तडी जनावरे Wild beasts			सासायनिरिक्त इतर किडीची प्राणी रंश Other than snake bites			एकूण दुखापती Total Injuries			मधुमेह Diabetes			Districts (2)
		ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	
(1)	(2)	(84)	(85)	(86)	(87)	(88)	(89)	(90)	(91)	(92)	(93)	(94)	(95)	(2)
1	बृहन्मुंबई	7,076	7,076	..	494	494	Brihan Mumbai
2	ठाणे	9	..	9	383	696	1,079	16	137	153	Thane
3	रायगड	7	3	10	203	189	392	5	7	12	Raigad
4	रत्नागिरी	9	2	11	201	92	293	15	14	29	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	156	46	202	33	8	41	Sindhudurg
6	नाशिक	2	..	2	487	678	1,165	19	52	71	Nashik
7	पुणे	254	343	597	14	14	28	Dhule
8	जळगाव	297	328	625	22	20	42	Jaigaon
9	अहमदनगर	4	..	4	680	387	1,067	28	35	63	Ahmednagar
10	पुणे	1	1	2	482	1,752	2,234	14	224	238	Pune
11	सातारा	719	240	959	57	32	89	Satara
12	सांगली	1	1	2	343	205	548	23	86	109	Sangli
13	सांगली	1	1	2	516	199	715	12	59	71	Solapur
14	कोल्हापूर	1	1	322	384	706	44	61	105	Kolhapur
15	औरंगाबाद	1	..	1	233	92	325	3	21	24	Aurangaba
16	जालना	160	78	238	2	3	5	Jalna
17	परभणी	..	1	1	1	..	1	177	84	261	3	4	7	Parbhani
18	बीड	1	..	1	1	1	2	181	64	245	8	15	23	Beed
19	नांदेड	247	102	349	2	5	7	Nanded
20	उस्मानाबाद	1	..	1	288	154	442	4	5	9	Osmanaba
21	लातूर	1	1	2	286	69	355	4	8	12	Latour
22	बुलढाना	265	144	409	..	11	11	Buldhana
23	अकोला	238	360	598	6	14	20	Akola
24	अमरावती	1	..	1	..	3	3	418	401	819	4	17	21	Amravati
25	यवतमाळ	354	190	544	19	11	30	Yavatmal
26	वर्धा	335	162	497	6	5	11	Wardha
27	नागपूर	1	..	1	..	1	1	456	1,124	1,580	11	282	293	Nagpur
28	भंडारा	425	135	560	6	11	17	Bhandara
29	चंद्रपूर	2	..	2	1	..	1	327	216	543	38	3	41	Chandrapu
30	गडचिरोली	157	11	168	8	..	8	Gadchiroli
महाराष्ट्र राज्य		7	2	9	38	14	52	9,590	16,021	25,611	426	1,658	2,084	Maharashtra State

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.8 (A)—contd.

अ. क्र. Sr. No.	जिल्हा Districts	रक्त क्षय Anaemia			मेंदूचा ज्वर Meningitis			पक्षाघात Paralysis			रसा Asthama			Districts (2)
		ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	
		(96)	(97)	(98)	(99)	(100)	(101)	(102)	(103)	(104)	(105)	(106)	(107)	
1	बृहन्मुंबई	..	967	867	..	862	862	..	2,625	2,625	..	3,726	3,726	Brihan Mumbai
2	वणे	5	108	113	2	18	20	94	172	266	238	718	956	Thane
3	रायगड	..	8	8	1	6	7	43	36	79	55	13	68	Raigad
4	रत्नागिरी	2	8	10	2	6	8	194	12	206	333	10	343	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	4	12	16	..	6	6	200	38	238	402	41	443	Sindhudurg
6	नाशिक	2	38	40	16	39	55	154	122	276	701	245	946	Nashik
7	धुळे	1	12	13	5	17	22	103	49	152	623	151	774	Dhule
8	जळगाव	5	9	14	18	5	23	118	38	156	909	204	1,113	Jalgaon
9	अहमदनगर	15	65	80	2	19	21	128	67	195	512	109	621	Ahmednagar
10	पुणे	4	251	255	4	197	201	76	223	299	295	162	457	Pune
11	सातारा	1	17	18	27	9	36	169	39	208	507	38	545	Satara
12	सांगली	7	42	49	5	55	60	192	105	297	470	88	558	Sangli
13	सोलापूर	2	105	107	1	66	67	86	135	221	404	474	878	Solapur
14	कोल्हापूर	21	76	97	2	56	58	341	245	586	1,246	205	1,451	Kolhapur
15	औरंगाबाद	3	54	57	5	25	30	37	62	99	212	67	279	Aurangabad
16	जालना	..	13	13	4	9	13	15	21	36	141	39	180	Jalna
17	परभणी	3	3	6	..	1	1	28	25	53	136	68	204	Parbhani
18	बीड	..	19	19	3	8	11	32	57	89	198	47	245	Beed
19	नरिंद	..	9	9	..	25	25	15	39	54	152	75	227	Nanded
20	उस्मानाबाद	2	8	10	2	1	3	22	18	40	111	20	131	Osmanabad
21	लातूर	1	15	16	6	6	12	16	17	33	93	47	140	Latur
22	बुलढाना	5	18	23	1	26	27	69	44	113	484	118	602	Buldhana
23	अकोला	..	40	40	4	7	11	50	74	124	290	125	415	Akola
24	अमरावती	..	55	55	5	22	27	73	46	119	372	186	558	Amravati
25	यवतमाळ	4	13	17	2	4	6	26	40	66	268	133	401	Yavatmal
26	वर्धा	1	9	10	2	3	5	22	31	53	296	80	376	Wardha
27	नागपूर	6	108	114	1	87	88	85	189	274	250	327	577	Nagpur
28	भंडारा	4	24	28	..	28	28	675	78	753	612	75	687	Bhandara
29	चंद्रपूर	..	5	5	1	2	3	172	58	230	366	50	416	Chandrapur
30	गोंडचिर्ली	4	..	4	38	..	46	109	..	111	Gondchimli

अ. क्र. Sr. No.	जिल्हा Districts	पित्तरीचे रोग Liver diseases			शार्पन्थ Senility			गरोदरपचानीन रोग Complaints relating to pregnancy			अर्धविकसिता Pre-maturity			Districts
		ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	
(1)	(2)	(108)	(109)	(110)	(111)	(112)	(113)	(114)	(115)	(116)	(117)	(118)	(119)	(2)
1	बुधनूर	..	1,210	1,210	..	2,348	2,348	..	94	94	..	3,181	3,181	Brihan Mumbai
2	थाने	44	193	237	1,852	718	2,570	26	15	41	14	234	248	Thane
3	रायगड	18	18	36	2,593	465	3,058	10	4	14	21	32	53	Raigad
4	रत्नागिरी	49	31	80	4,130	315	4,445	18	3	21	7	28	35	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	49	27	76	2,707	72	2,779	4	1	5	26	60	86	Sindhudurg
6	नाशिक	14	74	88	6,322	2,035	8,357	50	34	84	58	123	181	Nashik
7	पुणे	21	44	65	4,309	853	5,162	36	13	49	45	47	92	Dhule
8	जळगाव	26	26	52	6,927	2,093	9,020	33	18	51	90	12	102	jalgaon
9	अहमदनगर	35	55	90	6,991	1,014	8,005	38	20	58	58	248	306	Ahmednagar
10	पुणे	34	270	304	5,934	4,070	10,004	20	12	32	65	787	852	Pune
11	सतारा	79	43	122	6,284	707	6,991	27	30	57	94	63	157	Satara
12	सांगली	28	82	110	4,404	864	5,268	16	24	40	41	214	255	Sangli
13	सोलापूर	37	103	140	4,407	1,940	6,347	42	26	68	47	237	284	Solapur
14	कोल्हापूर	39	112	151	5,217	1,332	6,549	21	25	46	47	404	451	Kolhapur
15	औरंगाबाद	6	76	82	2,607	248	2,855	35	40	75	22	125	147	Aurangabad
16	जालना	8	16	24	1,118	138	1,256	14	3	17	18	11	29	Jalna
17	परभणी	14	16	30	1,930	163	2,093	25	6	31	10	9	19	Parbhani
18	बीड	7	18	25	1,980	218	2,198	26	11	37	11	20	31	Beed
19	नांदेड	8	15	23	1,820	292	2,112	35	12	47	14	48	62	Nanded
20	उस्मानाबाद	7	7	14	1,822	130	1,952	20	9	29	30	27	57	Osmanabad
21	लातूर	8	20	28	2,013	110	2,123	22	17	39	7	13	20	Latur
22	बुलढाना	13	27	40	2,664	606	3,270	23	6	29	39	73	112	Buldhana
23	अकोला	11	91	102	2,036	817	2,853	13	4	17	45	309	354	Akola
24	अमरावती	12	38	50	1,984	373	2,357	27	21	48	43	164	207	Amravati
25	यवतमाळ	9	13	22	1,556	489	2,045	24	9	33	37	12	49	Yavatmal
26	वर्धा	6	10	16	1,342	503	1,845	17	..	17	41	15	56	Wardha
27	नागपूर	5	148	153	2,156	2,859	5,015	21	32	53	44	181	225	Nagpur
28	भंडारा	22	29	51	4,579	472	5,051	46	32	78	49	119	168	Bhandara
29	चंद्रपूर	12	14	26	2,199	527	2,726	29	42	71	51	18	69	Chandrapur
30	गडचिरोली	7	1	8	1,027	54	1,081	8	..	8	90	..	90	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	628	2,827	3,455	94,910	26,825	1,21,735	726	563	1,289	1,164	6,814	7,978	Maharashtra State

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.8 (A)—contd.

अ. क्र. Sr. No.	जिल्हा (2)	सर्व इतर कारणे All other causes			कारणे न सांगितलेले Causes not stated			एकूण मृत्यू Total deaths			District (2)
		ग्रामीण Rural (120)	नागरी Urban (121)	एकूण Total (122)	ग्रामीण Rural (123)	नागरी Urban (124)	एकूण Total (125)	ग्रामीण Rural (126)	नागरी Urban (127)	एकूण Total (128)	
1	बृहन्मुंबई	..	15,201	15,201	..	2,227	2,227	..	79,427	79,427	Brihan Mumbai
2	ठाणे	2,643	3,548	6,191	325	981	1,306	6,621	10,568	17,189	Thane
3	रायगड	2,464	687	3,151	437	59	496	6,298	1,792	8,090	Raigad
4	रत्नागिरी	2,250	434	2,684	133	95	228	8,533	1,310	9,843	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	1,214	207	1,421	74	57	131	5,811	796	6,607	Sindhudurg
6	नाशिक	3,931	3,514	7,445	366	578	944	13,872	9,923	23,795	Nashik
7	धुळे	3,229	1,023	4,252	478	238	716	10,833	3,547	14,380	Dhule
8	जळगाव	4,220	1,508	5,728	382	405	787	15,293	5,419	20,712	Jalgaon
9	अहमदनगर	2,609	1,109	3,718	765	345	1,110	13,069	4,468	17,537	Ahmednagar
10	पुणे	2,337	6,401	8,738	560	804	1,364	10,723	20,580	31,303	Pune
11	सातारा	2,541	1,168	3,709	231	127	358	12,433	3,096	15,529	Satara
12	सांगली	1,776	2,162	3,938	99	614	713	8,743	5,530	14,273	Sangli
13	सोलापूर	2,620	2,094	4,714	199	1,070	1,269	9,281	7,953	17,234	Solapur
14	कोल्हापूर	2,187	1,382	3,569	178	352	530	11,289	6,035	17,324	Kolhapur
15	औरंगाबाद	2,348	943	3,291	476	922	1,398	6,439	3,400	9,839	Aurangabad
16	जालना	1,658	344	2,002	181	87	268	3,631	967	4,598	Jalna
17	परभणी	1,995	1,124	3,119	387	422	809	5,208	2,267	7,475	Parbhani
18	बीड	1,296	864	2,090	215	41	256	4,220	1,742	5,962	Beed
19	नंदेड	2,426	1,126	3,552	330	236	566	5,540	2,497	8,037	Nanded
20	उस्मानाबाद	1,657	243	1,900	86	107	193	4,426	858	5,284	Osmanabad
21	लातूर	2,128	473	2,601	240	137	377	5,159	1,171	6,330	Latur
22	बुलढाणा	2,634	750	3,384	636	88	724	7,797	2,722	10,519	Buldhana
23	अकोला	1,929	1,637	3,566	280	98	378	5,781	4,536	10,317	Akola
24	अमरावती	2,156	3,010	5,766	371	344	715	6,535	5,530	12,065	Amravati
25	यवतमाळ	2,613	640	3,253	368	596	964	6,429	2,627	9,056	Yavatmal
26	वर्धा	1,962	526	2,488	366	34	400	4,943	1,651	6,594	Wardha
27	नागपूर	3,054	2,952	6,006	353	509	862	7,161	11,117	18,278	Nagpur
28	भंडारा	3,619	1,069	4,688	878	284	1,162	13,038	2,881	15,919	Bhandara
29	चंद्रपूर	2,814	1,119	3,933	606	144	750	7,783	2,742	10,530	Chandrapur
30	गडचिरोली	1,574	165	1,739	363	57	420	4,148	326	4,474	Gadchiroli
महाराष्ट्र राज्य		69,804	57,423	1,27,227	10,363	12,058	22,422	2,31,042	2,07,478	4,38,520	Maharashtra State

तक्ता क्र. 3/13/TABLE No 3 & (13)
 प्रमुख कारणानुसार मृत्युची संख्या/Number of Deaths by Principal Causes
 1992-93

क्र. सं. Sr. No.	जिल्हा District	विषमज्वर Typhoid			गोवर Measles			शीतज्वर Influenza			इतर ताप Other Fever			District (2)
		ग्रामीण Rural (3)	नागरी Urban (4)	एकूण Total (5)	ग्रामीण Rural (6)	नागरी Urban (7)	एकूण Total (8)	ग्रामीण Rural (9)	नागरी Urban (10)	एकूण- Total (11)	ग्रामीण Rural (12)	नागरी Urban (13)	एकूण Total (14)	
1	बृहन्मुंबई	..	94	94	..	24	24	Brihan Mumbai
2	ठाणे	3	14	17	13	7	20	274	161	435	Thane
3	रायगड	..	1	1	1	..	1	96	11	107	Raigad
4	रत्नागिरी	4	3	7	253	17	270	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	1	..	1	1	..	1	158	1	159	Sindhudurg
6	नाशिक	25	18	43	10	13	23	..	1	1	340	713	1,053	Nashik
7	धुळे	15	8	23	13	2	15	501	26	527	Dhule
8	जळगाव	35	13	48	8	1	9	712	58	770	Jalgaon
9	अहमदनगर	16	8	24	5	..	5	123	58	181	Ahmednagar
10	पुणे	4	2	6	1	3	4	71	72	143	Pune
11	सातारा	12	6	18	1	1	2	160	16	176	Satara
12	सांगली	6	8	14	1	1	83	6	89	Sangli
13	सोलापूर	7	11	18	3	1	4	1	..	1	86	21	107	Solapur
14	कोल्हापूर	11	7	18	2	1	3	142	33	175	Kolhapur
15	औरंगाबाद	14	8	22	..	1	1	58	14	72	Aurangabad
16	जालना	8	3	11	39	3	42	Jalna
17	परभणी	21	14	35	2	..	2	117	24	141	Parbhani
18	बीड	5	6	13	1	..	1	61	17	78	Beed
19	नांदेड	27	7	34	101	50	151	Nanded
20	उस्मानाबाद	9	1	10	2	..	2	47	7	54	Osmanabad
21	लातूर	13	2	15	3	..	3	60	7	67	Latur
22	बुलढाणा	9	10	19	..	2	2	..	1	1	281	138	419	Buldhana
23	अकोला	7	23	30	4	..	4	235	103	338	Akola
24	अमरावती	13	51	64	399	74	473	Amravati
25	यवतमाळ	36	32	68	7	..	7	509	43	552	Yavatmal
26	वर्धा	23	4	27	1	..	1	263	3	266	Wardha
27	नागपूर	31	47	78	..	2	2	230	150	380	Nagpur
28	भंडारा	91	14	105	3	1	4	914	28	942	Bhandara
29	चंद्रपूर	56	27	83	458	31	489	Chandrapur
30	गडचिरोली	8	9	17	1	..	1	201	..	201	Gadchiroli
महाराष्ट्र राज्य		510	453	963	82	59	141	1	3	4	6,972	1,885	8,857	Maharashtra State

सक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.8 (B)—contd.

अ. क्र. Sr. No.	जिल्हा (2)	फुफ्फुस दाह Pneumonia			क्षय Tuberculosis			शंभ्या खोकता Whooping-cough			हजवण Gastro			पटकी Cholera			District (2)
		ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	
(1)	(2)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)	(27)	(28)	(29)	(2)
1	बृहन्मुंबई	6,189	..	9,871	9,871	0	0	Brihan Mumba
2	छत्रपती	31	184	215	163	858	1,021	4	48	52	8	8	Thane
3	रायगड	9	9	18	90	46	136	2	3	5	..	0	Raigad
4	रत्नागिरी	3	30	33	285	53	338	4	9	13	..	0	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	11	24	35	164	47	211	1	2	3	1	1	Sindhudurg
6	नाशिक	52	119	171	276	372	648	..	2	8	16	24	..	2	Nashik
7	पुणे	33	37	70	403	188	591	0	2	7	9	4	Dhule
8	जळगाव	38	14	52	305	189	494	0	8	3	11	7	Jalgaon
9	अहमदनगर	21	71	92	223	167	390	0	13	39	52	1	Ahmednagar
10	पुणे	13	492	505	98	1,031	1,129	0	2	106	108	19	Pune
11	सातारा	96	47	143	268	145	413	0	5	17	22	..	Satara
12	सांगली	20	210	230	167	127	294	0	1	40	41	4	Sangli
13	सोलापूर	12	122	134	156	369	525	..	1	1	5	26	31	7	Solapur
14	कोल्हापूर	18	152	170	159	357	516	0	1	25	26	18	Kolhapur
15	औरंगाबाद	28	61	89	91	165	256	0	6	41	47	6	Aurangabad
16	जातना	4	9	13	51	49	100	0	1	3	4	5	Jalna
17	परभणी	5	14	19	97	49	146	0	3	2	5	4	Parbhani
18	बीड	8	44	52	49	90	139	0	5	12	17	..	Beed
19	नanded	4	63	67	133	143	276	0	5	4	9	1	Nanded
20	उस्मानाबाद	14	31	45	59	36	95	0	3	..	3	2	Osmanabad
21	लातूर	11	29	40	60	52	110	0	5	3	8	..	Latur
22	बुलढाना	34	106	140	169	148	317	1	..	1	10	16	26	9	Buldhana
23	अकोला	15	15	30	152	214	366	0	1	28	29	13	Akola
24	अमरावती	29	99	128	178	342	520	0	1	7	8	10	Amravati
25	यवतमाळ	27	31	58	140	107	247	0	9	6	15	..	Yavatmal
26	वर्धा	28	32	60	69	364	433	..	1	1	..	3	3	9	Wardha
27	नागपूर	16	310	326	55	48	103	..	1	1	2	10	12	..	Nagpur
28	भंडारा	101	77	178	289	179	468	0	10	14	24	3	Bhandara
29	चंद्रपूर	41	14	55	124	88	212	0	3	4	7	1	Chandrapur
		18		18	65	2	67	0	6	6	8	8	8	8	8	8	Gadchiroli

अ. क्र. Sr. No.	जिल्हा (2)	अजाबिया Dysentery			अतःपसार Diarrhoea			दृशम हिकार Heart Attack			दुधम Diphtheria			पोलीओ Polio			District (2)
		ग्रामीण Rural (30)	नागरी Urban (31)	एकूण Total (32)	ग्रामीण Rural (33)	नागरी Urban (34)	एकूण Total (35)	ग्रामीण Rural (36)	नागरी Urban (37)	एकूण Total (38)	ग्रामीण Rural (39)	नागरी Urban (40)	एकूण Total (41)	ग्रामीण Rural (42)	नागरी Urban (43)	एकूण Total (44)	
1	बृहन्मुंबई	0	..	1,373	1,373	..	16,138	16,138	..	4	4	..	26	26	Brihan Mumbai
2	ठाणे	9	13	22	148	69	217	236	1,601	1,837	0	..	3	3	Thane
3	रायगड	0	20	8	28	119	158	277	0	1	..	1	Raigad
4	रातनागिरी	4	..	4	52	4	56	385	135	520	1	..	1	0	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	3	2	5	5	1	6	440	84	524	0	2	..	2	Sindhudurg
6	नाशिक	1	5	6	128	169	297	500	782	1,282	2	1	3	10	8	18	Nashik
7	धुळे	1	..	1	86	16	102	290	316	606	0	3	..	3	Dhule
8	जळगाव	7	2	9	64	8	72	410	323	733	3	..	3	4	..	4	Jalgaon
9	अहमदनगर	8	11	19	35	18	53	384	474	858	4	..	4	4	1	5	Ahmednagar
10	पुणे	5	9	14	27	650	677	303	2,668	2,971	0	..	7	7	Pune
11	सातारा	21	3	24	49	21	70	716	309	1,025	0	4	..	4	Satara
12	सांगली	1	3	4	34	11	45	450	362	812	..	3	3	5	..	5	Sangli
13	सोलापूर	..	5	5	17	25	42	228	544	772	4	8	12	1	5	6	Solapur
14	कोल्हापूर	5	14	19	50	38	88	693	700	1,393	0	4	3	7	Kolhapur
15	औरंगाबाद	1	..	1	8	6	14	64	358	422	0	3	..	3	Aurangabad
16	जालना	0	5	..	5	29	67	96	1	..	1	..	1	1	Jalna
17	परभणी	0	18	8	26	44	140	184	..	1	1	..	1	1	Parbhani
18	बीद	1	3	4	22	5	27	53	122	175	1	1	2	1	..	1	Beed
19	नांदेड	..	2	2	30	6	36	50	265	315	3	1	4	1	2	3	Nanded
20	उस्मानाबाद	0	13	2	15	58	57	115	1	..	1	2	1	3	Osmanabad
21	लातूर	2	..	2	15	6	21	35	75	111	0	5	..	6	Latur
22	बुलढाना	1	..	1	57	17	74	127	174	301	..	1	1	..	1	1	Buldhana
23	अकोला	9	..	9	60	39	99	115	324	439	0	1	1	2	Akola
24	अमरावती	7	6	13	103	77	180	173	288	461	1	..	1	9	1	10	Amravati
25	यवतमाळ	13	7	20	48	22	70	89	165	254	1	..	1	1	1	2	Yavatmal
26	वर्धा	2	4	6	34	20	54	67	112	179	1	..	1	3	1	4	Wardha
27	नागपूर	6	17	23	42	70	112	121	853	974	2	..	2	1	5	6	Nagpur
28	भंडारा	11	3	14	77	20	97	341	216	557	0	4	2	6	Bhandara
29	चंद्रपूर	1	..	1	46	18	64	173	503	676	9	..	9	8	..	8	Chandrapur
30	गडचिरोली	..	1	1	27	..	27	35	6	41	0	0	Gadchiroli
महाराष्ट्र राज्य		119	110	229	1,320	2,727	4,047	6,728	28,320	35,048	34	20	54	78	70	148	Maharashtra Sta

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.8 (B)—contd.

अ. क्र. Sr. No.	जिल्हा	कुष्ठरोग Leprosy			कर्करोग Cancer			धनुर्वात Tetanus			कावीळ Jaundice			District
		ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	
(1)	(2)	(45)	(46)	(47)	(48)	(49)	(50)	(51)	(52)	(53)	(54)	(55)	(56)	(2)
1	बृहन्मुंबई	..	19	19	..	3,979	3,979	..	82	82	..	215	215	Brihan Mumbai
2	ठाणे	4	2	6	93	283	376	10	6	16	27	105	132	Thane
3	रायगड	3	..	3	47	39	86	3	..	3	17	12	29	Raigad
4	रत्नागिरी	3	..	3	135	23	158	6	4	10	51	5	56	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	1	..	1	184	15	199	6	1	7	27	2	29	Sindhudurg
6	नाशिक	8	4	12	224	212	436	17	9	26	67	124	191	Nashik
7	धुळे	20	4	24	165	87	252	6	18	24	28	28	56	Dhule
8	जळगाव	9	2	11	259	132	391	11	6	17	33	34	67	Jalgaon
9	अहमदनगर	9	3	12	281	121	402	8	9	17	42	30	72	Ahmednagar
10	पुणे	8	6	14	169	480	649	2	21	23	33	61	94	Pune
11	सातारा	12	3	15	337	59	396	9	4	13	44	20	64	Satara
12	सांगली	5	3	8	332	133	465	2	9	11	31	48	79	Sangli
13	सोलापूर	14	9	23	272	199	471	11	34	45	86	32	118	Solapur
14	कोल्हापूर	3	3	6	430	210	640	3	3	6	23	28	51	Kolhapur
15	औरंगाबाद	5	1	6	71	96	167	1	17	18	21	52	73	Aurangabad
16	जालना	4	..	4	37	32	69	3	11	14	5	5	10	Jalna
17	परभणी	5	5	10	56	48	104	11	12	23	10	9	19	Parbhani
18	बीड	6	..	6	80	46	126	4	8	12	18	11	29	Beed
19	नांदेड	4	3	7	61	65	126	14	20	34	13	8	21	Nanded
20	उस्मानाबाद	13	..	13	77	24	101	3	7	10	12	5	17	Osmanabad
21	लातूर	9	..	9	93	35	128	6	3	9	14	12	26	Latur
22	बुलढाना	7	..	7	118	56	172	7	12	19	8	9	17	Buldhana
23	अकोला	8	..	8	190	124	314	9	9	18	6	8	14	Akola
24	अमरावती	8	3	11	167	152	319	6	15	21	11	25	36	Amravati
25	यवतमाळ	5	2	7	84	68	152	7	6	13	15	13	28	Yavatmal
26	वर्धा	9	..	9	51	43	94	13	..	13	7	1	8	Wardha
27	नागपूर	4	2	6	52	268	320	12	9	21	7	70	77	Nagpur
28	भंडारा	8	2	10	151	57	208	27	10	37	13	7	20	Bhandara
29	चंद्रपूर	7	..	7	75	53	128	10	5	15	9	20	29	Chandrapur

अ. क्र. (1)	जिल्हा (2)	आतंक			आत्महत्या			भाजणे			डुबणे			अज्ञानधील विषबाधेपत्रितिरिक्त इतर विषबाधा			District (2)
		Rabies (57)	Urban (58)	Total (59)	Rural (60)	Urban (61)	Total (62)	Rural (63)	Urban (64)	Total (65)	Rural (66)	Urban (67)	Total (68)	Rural (69)	Urban (70)	Total (71)	
1	बुधमुर्ख	..	40	40	..	275	275	..	2,464	2,464	..	397	397	..	15	15	Brihan Mumbai
2	अंधे	8	1	9	42	56	98	25	325	350	58	38	96	9	24	33	Thane
3	रायगड	3	..	3	4	17	21	15	43	58	26	8	34	4	5	9	Raigad
4	रत्नागिरी	1	3	4	18	4	22	22	44	66	82	15	97	6	1	7	Ratnagin
5	सिंधुदुर्ग	0	13	2	15	13	15	28	54	1	55	2	..	2	Sindhudurg
6	नाशिक	14	6	20	22	57	79	72	236	308	87	47	134	14	13	27	Nashik
7	धुळे	8	5	13	33	12	45	24	185	209	48	25	71	6	30	36	Dhule
8	जळगाव	7	..	7	20	21	41	30	149	179	63	36	99	11	4	15	Jalgaon
9	अहमदनगर	5	15	20	83	24	107	93	206	299	150	44	194	7	22	29	Ahmednagar
10	पुणे	5	27	32	50	68	118	32	948	980	69	110	179	8	17	25	Pune
11	सतारा	6	11	17	107	18	125	144	129	273	164	18	182	25	4	29	Satara
12	सांगली	..	17	17	105	18	123	36	79	115	120	25	145	4	18	22	Sangli
13	सोलापूर	6	11	17	76	30	106	53	74	127	125	16	141	16	12	28	Solapur
14	कोल्हापूर	1	9	10	36	31	67	21	111	132	99	55	154	2	31	33	Kolhapur
15	औरंगाबाद	4	2	6	20	5	25	25	15	40	50	3	53	7	13	20	Aurangabad
16	जालना	1	1	2	17	2	19	13	71	84	25	4	29	1	..	1	Jalna
17	परभणी	5	1	6	19	9	28	13	31	44	36	16	52	8	5	13	Parbhani
18	बीड	2	1	3	32	5	37	15	19	34	37	1	38	1	..	1	Beed
19	नांदेड	8	7	15	45	7	52	15	29	44	66	4	70	10	5	15	Nanded
20	उस्मानाबाद	2	2	4	44	11	55	20	84	104	50	8	58	2	3	5	Osmanabad
21	लातूर	2	3	5	46	14	60	17	33	50	56	3	61	6	11	17	Latur
22	बुलढाना	6	1	7	39	11	50	24	75	99	55	10	65	9	12	21	Buldhana
23	अकोला	5	..	5	44	15	59	8	239	247	62	2	64	5	26	31	Akola
24	अमरावती	8	19	27	103	23	126	43	255	298	72	14	86	21	65	86	Amravati
25	यवतमाळ	3	6	9	62	17	79	31	62	93	53	14	67	18	1	19	Yavatmal
26	वर्धा	3	..	3	68	22	90	15	60	75	81	19	100	5	..	5	Wardha
27	नागपूर	5	11	16	44	47	91	27	328	355	86	55	141	6	31	37	Nagpur
28	भंडारा	15	12	27	35	12	47	23	55	78	121	9	130	3	12	15	Bhandara
29	चंद्रपूर	8	..	8	42	23	65	46	97	143	97	20	117	1	5	6	Chandrapur
30	गडचिरोली	1	..	1	9	2	11	16	9	25	43	3	46	0	Gadchiroli
महाराष्ट्र एकूण		142	211	353	1,278	858	2,136	931	6,470	7,401	2,133	1,022	3,155	217	385	602	Maharashtra Sta

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.8 (B)—contd.

क्र. सं. Sr. No.	जिल्हा (2)	दुखापतीचा तपशील/Details of Injuries											जिल्हा (2)	
		• वाहतुकीचे अपघात Traffic Accidents			इतर वर्गीकरण न केलेले अपघात Other Accidents/elsewhere not classified			मनुष्यवध Homicide			सर्प दंश Snake Bite			
		ग्रामीण Rural (72)	नगरी Urban (73)	एकूण Total (74)	ग्रामीण Rural (75)	नगरी Urban (76)	एकूण Total (77)	ग्रामीण Rural (78)	नगरी Urban (79)	एकूण Total (80)	ग्रामीण Rural (81)	नगरी Urban (82)		एकूण Total (83)
51	बुलढाना	..	611	611	..	3,845	3,845	0	..	6	6	Bihart Mumbai
52	ठाणे	74	46	120	100	268	368	13	9	22	71	13	84	Thane
53	रायगड	25	13	38	74	78	152	3	1	4	14	6	20	Raigad
54	रातनागिरी	15	6	21	36	37	73	3	1	4	34	10	44	Ratnagiri
55	सिंधुदुर्ग	3	3	6	37	11	48	..	2	2	15	3	18	Sindhudurg
56	नाशिक	105	81	186	157	156	313	4	5	9	87	10	97	Nashik
57	धुळे	62	30	92	57	136	193	13	4	17	54	4	58	Dhule
58	जालगाव	29	66	95	102	108	210	5	6	11	62	4	66	Jalgaon
59	अहमदनगर	44	20	64	102	132	234	6	..	6	36	4	40	Ahmednagar
60	पुणे	56	24	80	161	572	733	13	1	14	27	9	36	Pune
61	सतारा	29	1	30	265	111	376	20	3	23	26	5	31	Satara
62	सांगली	51	13	64	68	69	137	16	3	19	31	11	42	Sangli
63	सोलापूर	57	9	66	107	70	177	14	3	17	55	17	72	Solapur
64	कोल्हापूर	15	2	17	78	90	166	15	4	19	25	7	32	Kolhapur
65	औरंगाबाद	4	..	4	89	76	165	9	1	10	42	6	48	Aurangabad
66	जालना	4	..	4	41	10	51	..	2	2	10	5	15	Jalna
67	पारभणी	16	5	21	40	21	61	3	4	7	17	8	25	Parbhani
68	बीड	8	1	9	60	24	84	7	..	7	20	5	25	Beed
69	नांदेड	19	7	26	74	58	132	5	2	7	28	2	30	Nanded
70	उस्मानाबाद	18	3	21	60	36	96	5	3	8	35	6	41	Osmanabad
71	लातूर	8	2	10	89	38	127	6	2	8	26	12	38	Latur
72	बुलढाना	22	11	33	53	39	92	3	..	3	28	10	38	Buldhana
73	अकोला	5	5	10	86	91	177	2	1	3	25	8	33	Akola
74	अमरावती	8	18	26	107	81	188	13	4	17	30	10	40	Amravati
75	यवतमाळ	13	3	16	74	29	103	6	3	9	39	8	47	Yavatmal
76	वर्धा	6	20	26	50	40	90	12	12	24	25	4	29	Wardha
77	नागपूर	24	76	100	120	240	360	12	23	35	33	15	48	Nagpur
78	भंडारा	40	2	42	81	45	126	12	1	13	29	4	33	Bhandara
79	चंद्रपूर	31	20	51	76	61	137	3	10	13	27	..	28	Chandrapur
80	गडचिरोली	5	1	6	11	..	48	3	..	3	15	..	18	Godchiroli

अ. क्र. Sr. No.	जिल्हा (2)	राजकी जनावरे Wild Beasts			साध्याव्यतिरिक्त इतर विषारी प्राणी दंश Other than Snake Bites			एकूण दुखावती Total Injuries			मधुमेह Diabetes			District (2)
		ग्रामीण Rural (84)	नागरी Urban (85)	एकूण Total (86)	ग्रामीण Rural (87)	नागरी Urban (88)	एकूण Total (89)	ग्रामीण Rural (90)	नागरी Urban (91)	एकूण Total (92)	ग्रामीण Rural (93)	नागरी Urban (94)	एकूण Total (95)	
1	बृहन्मुंबई	0	0	..	7,338	7,338	..	941	941	Brihan Mumbai
2	ठाणे	1	..	1	11	2	13	362	725	1,087	17	172	189	Thane
3	रायगड	0	12	3	15	173	157	330	4	18	22	Raigad
4	रत्नागिरी	..	2	2	12	7	19	210	123	333	26	15	41	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	0	0	124	35	159	32	14	46	Sindhudurg
6	नाशिक	..	2	2	2	..	2	528	550	1,078	25	61	86	Nashik
7	धुळे	1	..	1	1	..	1	264	414	678	17	19	36	Dhule
8	जळगाव	0	0	302	373	675	19	21	40	Jalgaon
9	अहमदनगर	1	..	1	0	439	428	867	23	42	65	Ahmednagar
10	पुणे	3	..	3	2	1	3	371	1,682	2,053	18	178	196	Pune
11	सातारा	0	2	..	2	675	271	946	70	27	97	Satara
12	सांगली	0	1	1	2	327	219	546	30	107	137	Sangli
13	सोलापूर	0	1	..	1	428	201	629	30	54	84	Solapur
14	कोल्हापूर	3	..	3	..	1	1	258	301	559	38	68	106	Kolhapur
15	औरंगाबाद	0	0	226	114	340	4	24	28	Aurangabad
16	जालना	..	1	1	..	1	1	94	94	188	..	1	1	Jalna
17	परभणी	0	1	..	1	134	90	224	6	1	7	Parbhani
18	बीड	1	..	1	1	..	1	150	50	200	4	10	14	Beed
19	नांदेड	0	0	217	107	324	1	15	16	Nanded
20	उस्मानाबाद	0	0	190	143	333	4	5	9	Osmanabad
21	लातूर	0	..	1	1	206	104	312	3	17	20	Latur
22	बुलढाना	0	2	1	3	196	158	354	3	8	11	Buldhana
23	अकोला	0	0	193	372	565	2	4	6	Akola
24	अमरावती	2	..	2	..	2	2	296	449	745	11	18	29	Amravati
25	यवतमाळ	0	1	..	1	235	120	355	11	16	27	Yavatmal
26	वार्धा	2	..	2	..	1	1	196	156	352	6	15	21	Wardha
27	नागपूर	..	2	2	0	308	770	1,078	7	184	191	Nagpur
28	भंडारा	0	0	309	128	437	14	11	25	Bhandara
29	चंद्रपूर	2	..	2	0	283	214	497	49	8	57	Chandrapur
30	गडचिरोली	1	..	1	0	120	25	145	5	..	5	Gadchiroli
महाराष्ट्र राज्य		17	7	24	49	21	70	7,816	15,911	23,727	479	2,074	2,553	Maharashtra State

तपता क्रमांक/TABLE No. 3.8 (I)—contd.

अ. क्र. Sr. No.	जिल्हा	रक्त क्षय Anaemia			मेंदूचा ज्वर Meningitis			पक्षाघात Paralysis			श्वास Asthama			District
		ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	
(1)	(2)	(96)	(97)	(98)	(99)	(100)	(101)	(102)	(103)	(104)	(105)	(106)	(107)	(2)
1	बृहन्मंबई	..	969	969	..	778	778	..	2,520	2,520	..	3,030	3,030	Brihan Mumbai
2	थाने	4	104	108	..	19	19	86	187	273	299	643	942	Thane
3	रायगड	..	5	5	..	2	2	35	31	66	43	16	59	Raigad
4	रत्नागिरी	5	8	13	..	15	15	254	30	284	395	13	408	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	4	14	18	..	4	4	217	18	235	344	31	375	Sindhudurg
6	नाशिक	9	46	55	..	40	40	168	137	305	722	297	1,019	Nashik
7	धुळे	5	11	16	14	7	21	131	35	166	577	165	742	Dhule
8	जळगाव	10	4	14	1	2	3	125	47	172	875	220	1,095	Jalgaon
9	अहमदनगर	4	60	64	12	30	42	101	79	180	429	176	605	Ahmednagar
10	पुणे	2	239	241	..	225	225	73	183	256	226	134	360	Pune
11	सातारा	1	28	29	..	15	15	180	57	237	489	64	553	Satara
12	सांगली	10	71	81	2	62	64	175	162	337	364	103	467	Sangli
13	सोलापूर	2	101	103	2	55	57	101	125	226	387	565	952	Solapur
14	कोल्हापूर	5	86	91	..	57	57	338	249	587	1,089	257	1,346	Kolhapur
15	औरंगाबाद	2	60	62	2	35	37	56	49	105	210	57	267	Aurangabad
16	जालना	..	6	6	..	9	9	10	16	26	108	37	145	Jalna
17	परभणी	1	6	7	..	4	4	25	37	62	122	103	225	Parbhani
18	बीड	2	34	36	3	15	18	34	68	102	181	85	266	Beed
19	नanded	..	13	13	..	11	11	23	64	87	186	91	277	Nanded
20	उस्मानाबाद	..	5	5	..	4	4	29	18	47	119	35	154	Osmanabad
21	लातूर	..	9	9	1	5	6	14	22	36	125	34	159	Latur
22	बुलढाना	2	61	63	3	36	39	50	45	95	438	161	599	Buldhana
23	अकोला	5	44	49	5	8	13	49	56	105	263	160	423	Akola
24	अमरावती	1	58	59	6	42	48	70	162	232	409	286	695	Amravati
25	यवतमाळ	4	2	6	6	4	10	37	40	77	248	168	416	Yavatmal
26	वर्धा	5	20	25	3	1	4	22	39	61	298	117	415	Wardha
27	नागपूर	..	74	74	1	70	71	90	147	237	219	285	504	Nagpur
28	भंडारा	4	47	51	1	37	38	636	138	774	575	83	658	Bhandara
29	चंद्रपूर	20	11	31	..	3	3	177	94	271	406	74	480	Chandrapur
		0	2	11			0	28	2	30				

अ. क्र. Sr. No. (1)	जिल्हा (2)	एकलक्ष रोग Liver diseases			वृद्धता Senility		संबन्धित गर्भ Complaints relating to Pregnancy			पूर्वपक्वता Pre-maturity			District (2)	
		ग्रामीण Rural (108)	नागरी Urban (109)	एकूण Total (110)	ग्रामीण Rural (111)	नागरी Urban (112)	एकूण Total (113)	ग्रामीण Rural (114)	नागरी Urban (115)	एकूण Total (116)	ग्रामीण Rural (117)	नागरी Urban (118)		एकूण Total (119)
1	बृहन्मंबई	..	1,549	1,549	..	2,637	2,637	..	65	65	..	3,757	3,757	Brihan Mumbai
2	थाने	58	209	267	1,834	782	2,616	21	11	32	13	135	148	Thane
3	रायगड	11	16	27	2,284	443	2,727	14	3	17	11	28	39	Raigad
4	रत्नागिरी	50	35	85	3,852	382	4,234	13	2	15	7	49	56	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	32	17	49	2,771	103	2,874	5	3	8	27	49	76	Sindhudurg
6	नाशिक	22	49	71	6,194	1,974	8,168	56	14	70	44	154	198	Nashik
7	धुळे	13	56	69	4,088	1,017	5,105	52	12	64	28	49	77	Dhule
8	जळगाव	10	34	44	6,456	2,088	8,544	39	11	50	78	15	93	Jalgaon
9	अहमदनगर	24	56	80	6,365	1,169	7,534	39	5	44	27	189	216	Ahmednagar
10	पुणे	53	244	297	5,920	4,108	10,028	16	7	23	64	769	833	Pune
11	सातारा	79	67	146	5,780	581	6,361	30	32	62	72	117	189	Satara
12	सांगली	22	106	128	4,377	1,071	5,448	14	27	41	34	157	191	Sangli
13	सोलापूर	33	114	147	4,572	1,600	6,172	40	8	48	48	246	294	Solapur
14	कोल्हापूर	16	113	129	5,323	1,580	6,903	16	7	23	46	322	368	Kolhapur
15	औरंगाबाद	4	47	51	2,648	362	3,010	29	13	42	14	161	175	Aurangabad
16	जालना	4	9	13	971	130	1,101	7	4	11	24	6	30	Jalna
17	परभणी	9	8	17	1,776	215	1,991	25	5	30	1	2	3	Parbhani
18	बीद	11	15	26	1,712	237	1,949	17	2	19	7	24	31	Beed
19	नांदेड	2	27	29	1,833	284	2,097	36	17	53	11	47	58	Nanded
20	उस्मानाबाद	12	11	23	1,935	152	2,087	16	3	19	25	26	51	Osmanabad
21	लातूर	6	27	33	1,899	92	1,991	15	6	21	5	18	23	Latur
22	बुलढासा	3	26	29	2,600	702	3,302	24	5	29	30	106	136	Buldhana
23	अकोला	4	46	50	2,305	729	3,034	14	4	18	31	169	200	Akola
24	अमरावती	9	84	93	2,444	1,247	3,691	28	28	56	33	146	179	Amravati
25	यवतमाळ	3	11	14	1,813	464	2,077	22	3	25	33	19	52	Yavatmal
26	वार्धा	2	4	6	1,732	628	2,358	10	3	13	46	66	112	Wardha
27	नागपूर	6	120	126	2,224	2,180	4,404	16	32	48	60	176	236	Nagpur
28	भंडारा	1	22	23	4,817	466	5,283	42	9	51	90	156	246	Bhandara
29	चंद्रपूर	5	20	25	2,128	452	2,580	37	8	45	52	9	61	Chandrapur
30	गडचिरोली	3	..	3	982	74	1,056	11	..	11	51	..	51	Gadchiroli
महाराष्ट्र राज्य		507	3,142	3,649	93,715	27,927	1,21,642	704	349	1,053	1,012	7,167	8,179	Maharashtra State

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.8 (B)—contd.

अ. क्र. Sr. No.	जिल्हा (2)	सर्व इतर कारणे All other causes			कारणे न सांगितलेले Causes not stated			एकूण मृत्यू Total Deaths			District (2)
		ग्रामीण Rural (120)	नागरी Urban (121)	एकूण Total (122)	ग्रामीण Rural (123)	नागरी Urban (124)	एकूण Total (125)	ग्रामीण Rural (126)	नागरी Urban (127)	एकूण Total (128)	
1	बुधमुर्गा		15,494	15,494		2,631	2,631		80,074	80,074	Bhihan Mumbai
2	ठाणे	2,758	3,620	6,378	416	953	1,369	6,941	10,971	17,912	Thane
3	रायगड	2,145	517	2,662	335	53	388	5,469	1,595	7,064	Raigad
4	रत्नागिरी	2,248	369	2,617	124	137	261	8,389	1,468	9,857	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	1,272	246	1,518	34	51	85	5,878	766	6,644	Sindhudurg
6	नाशिक	4,089	3,090	7,179	249	790	1,039	13,800	9,835	23,635	Nashik
7	धुळे	2,857	1,006	3,863	444	139	583	10,098	3,684	13,782	Dhule
8	जळगाव	4,467	1,443	5,910	221	230	451	14,539	5,294	19,833	Jalgaon
9	अहमदनगर	2,156	1,627	3,783	680	396	1,076	11,560	5,306	16,866	Ahmednagar
10	पुणे	2,516	6,066	8,582	374	675	1,050	10,443	20,215	30,658	Pune
11	सातारा	2,557	813	3,370	271	95	366	12,047	2,857	14,904	Satara
12	सांगली	1,672	1,482	3,154	144	670	814	8,412	5,238	13,650	Sangli
13	सोलापूर	2,572	2,627	5,199	199	1,087	1,286	9,405	8,247	17,652	Solapur
14	कोल्हापूर	2,250	1,526	3,776	217	294	511	11,191	6,474	17,665	Kolhapur
15	औरंगाबाद	2,153	1,336	3,489	503	758	1,261	6,249	3,846	10,095	Aurangabad
16	जालना	1,369	583	1,952	281	102	383	3,058	1,181	4,239	Jalna
17	परभणी	1,845	1,391	3,236	390	280	660	4,741	2,479	7,220	Parbhani
18	बीड	1,203	811	2,014	274	64	338	3,946	1,788	5,734	Beed
19	नांदेड	2,225	1,035	3,260	311	223	534	5,344	2,567	7,911	Nanded
20	उस्मानाबाद	1,433	300	1,733	163	67	230	4,285	893	5,178	Osmanabad
21	लातूर	2,506	525	3,031	82	59	141	5,244	1,158	6,402	Latur
22	बुलढाना	2,476	794	3,270	664	74	738	7,670	2,880	10,550	Buldhana
23	अकोला	2,033	1,678	3,711	307	125	432	6,084	4,303	10,387	Akola
24	अमरावती	2,407	1,149	3,556	384	773	1,157	7,315	5,641	12,956	Amravati
25	यवतमाळ	2,867	515	3,382	145	530	675	6,279	2,418	8,697	Yavatmal
26	वर्धा	2,284	145	2,489	311	14	325	5,562	1,816	7,378	Wardha
27	नागपूर	2,875	2,462	5,337	578	458	1,036	7,013	8,878	15,891	Nagpur
28	भंडारा	3,519	1,075	4,594	1,106	148	1,254	13,203	2,997	16,200	Bhandara
29	चंद्रपूर	2,752	875	3,627	498	178	676	7,473	2,732	10,205	Chandrapur
30	गडचिरोली	1,199	161	1,360	277	46	323	3,143	349	3,492	Gadchiroli
महाराष्ट्र राज्य		68,705	2,07,950	2,76,655	9,952	12,101	22,053	2,24,781	2,07,000	4,31,781	

घरबांधणी :

या विभागात १९८१ च्या जनगणनेनुसार घरबांधणी विषयी देण्यात आलेली माहिती देण्यात आली आहे.

"घर" म्हणजे वस्ती असलेले किंवा वस्ती नसलेले निवासगृह, दुकान व निवासी (संमिश्र) उद्योगांसाठी किंवा कार्यशाळा असलेले एखादे बांधकाम किंवा त्याचा भाग ज्याला रस्त्यावरून, जिऱ्यावरून, शिवारातून किंवा मुख्य दरवाजातून प्रवेश करता येतो असा प्रवेशद्वार आहे, असे ठिकाण होय. तक्ता क्रमांक ४.२ मध्ये वापरानुसार जनगणना झालेल्या एक हजार कुटुंबांचे वापरात असलेल्या कुटुंबांचे मंजूरनुसार वर्गीकरण दिले आहे व ते २० टक्के नमुन्यावर आधारित चार भिंती व डोक्यावर छप्पर असून प्रवेशद्वार आहे आणि ज्याचा कमितीकमी ६ x ६ फूट असेल अशा जागेस "खोली" बंद न केलेली छपरी, स्वयंपाकाची खोली, भांडार, गॅरेज, गुरांचा बंदी ज्या खोलीचा आकार ६ x ६ फूटपेक्षा कमी आहे अशी जागा म्हणून गणली जात नाही. कुटुंबातील व्यक्ती अशा प्रकारच्या खोल्यात राहत असल्यास ती नियमानुसार "खोलीत" राहते असे मानले जाते. "कुटुंब" म्हणजे एकाच घरात एकत्र राहणाऱ्या आणि एकत्रितपणे शिजवलेले भोजन घेणाऱ्या व्यक्तींचा समूह, कुटुंबातील व्यक्तीस कामकाजाच्या निकडीमुळे असे करणे शक्य नसले तरी, व्यक्तीस त्या कुटुंबातील गणले जाते. ह्यातील माहिती फक्त कुटुंबातील व्यक्तीच मर्यादित आहे. संस्थांतील कुटुंबे उदा. वसतीगृहे राहण्याची संस्थांनी मोकळी असलेल्या खाणावळी, तुळंग, शिवाखाने इ. ठिकाणी राहणाऱ्या व्यक्तींचा समूह जरी "कुटुंब" संज्ञेच्या व्याख्येत बसत असला तरी त्याचा समावेश करण्यात येत नाही.

4. Housing :

4.1. This section gives data on housing collected through 1981 population Census.

4.2. In the 1981 Census "House" was defined as a structure or part of a structure (inhabited or vacant) or a dwelling, a shop, a shop-cum-dwelling or a place of business, workschool, etc. with a separate entrance whether that separate entrance led directly to the street or to a common staircase, court-yard or a gate. The classification of houses according to the purpose for which they were used and the distribution of 1,000 census households by the number of rooms occupied is given in Table No. 4.2 which is based on 20 per cent sample. A room has four walls with a door way and a roof overhead and of at least 6' x 6' dimensions. Unenclosed verandah, kitchen, store, garage and cattleshed or places of sizes smaller than 6' x 6' are not treated as rooms. Households residing in any one of such places are treated as having no regular room. A 'household' is a group of persons who commonly live together in the same house and take their meals from a common mess unless exigencies of work prevent one of them from doing so. Material presented here is restricted only to the family type of households. Institutional households, i.e. groups of persons residing in hostels, boardings, prisons, hospitals, etc., who otherwise satisfy the definition of household are not included here.

वस्तु
घरांची बापरानुसार केलेली

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	एकूण ग्रामीण नामरी	जनगणनेनुसार घरांची संख्या Total Number of census houses	घरांची यादी				घरगुती धरे धरून वर्कशॉप व निवासी Workshop- cum-residence including household industry	हॉटेल्स प्रवासी तपासणी Hotels dharm tourist and ins hou
				करतेवेळी रिक्त आढळलेली घरे Census houses vacant at the time of house listing	निवासी Residence	दुकाने व निवासी Shop-cum- residence	घरगुती धरे धरून वर्कशॉप व निवासी Workshop- cum-residence		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	
1	बृहन्मुंबई	ए	27,68,910	2,43,525	20,20,755	22,275	25,090	6,31	
		भा	27,68,910	2,43,525	20,20,755	22,275	25,090	6,31	
		ना	27,68,910	2,43,525	20,20,755	22,275	25,090	6,31	
2	ठाणे	ए	14,76,730	2,48,915	10,26,745	13,510	11,600	3,18	
		भा	4,19,655	33,515	3,25,385	5,665	5,600	675	
		ना	10,57,075	2,15,400	7,01,360	7,845	6,000	2,510	
3	रायगड	ए	5,05,960	53,195	3,47,190	5,640	4,665	1,240	
		भा	4,10,265	37,025	2,85,235	4,190	3,305	570	
		ना	95,695	16,170	61,955	1,450	1,360	570	
4	रत्नागिरी	ए	4,51,490	25,865	2,88,755	3,125	3,615	930	
		भा	4,16,600	23,155	2,65,070	2,645	3,165	630	
		ना	34,890	2,710	23,685	480	450	300	
5	सिंधुदुर्ग	ए	2,48,105	21,130	1,52,670	1,300	3,920	615	
		भा	2,28,725	19,315	1,40,385	1,135	3,560	640	
		ना	19,380	1,815	12,285	165	360	175	
6	नाशिक	ए	9,06,430	1,12,220	6,35,750	7,905	12,270	2,260	
		भा	5,58,140	62,610	3,99,220	5,095	9,000	940	
		ना	3,48,290	49,610	2,36,530	2,810	3,270	1,320	
7	धुळे	ए	6,10,145	58,040	4,30,870	7,295	14,680	1,055	
		भा	4,90,135	45,830	3,47,540	5,705	12,325	610	
		ना	1,20,010	12,210	83,330	1,590	2,355	445	
8	जळगाव	ए	7,91,230	85,245	5,65,940	6,720	15,275	1,820	
		भा	5,83,795	62,535	4,16,255	4,810	13,075	1,130	
		ना	2,07,435	22,710	1,49,685	1,910	2,200	690	
9	अहमदनगर	ए	8,23,185	95,245	5,54,780	5,455	16,425	2,350	
		भा	6,82,690	75,405	4,66,050	4,205	13,205	1,745	
		ना	1,40,495	19,840	88,730	1,250	3,220	605	
10	पुणे	ए	14,33,440	1,79,285	9,83,875	12,550	25,565	4,420	
		भा	6,76,890	73,735	4,54,725	5,640	17,465	1,860	
		ना	7,56,550	1,05,550	5,29,150	6,910	8,100	2,560	
11	सातारा	ए	4,37,660	67,200	4,29,380	5,805	10,295	1,500	
		भा	3,39,050	54,365	3,67,795	4,480	8,650	1,060	
		ना	98,610	12,835	61,585	1,325	1,645	440	

HOUSING

TABLE No. 4.1

Classification of houses According to Use
Population Census (1991)

Common houses used as

प्रकार वर्गीकरण वर्गीकरण वर्गीकरण	व्यापार केंद्रे व कचेऱ्या Business houses and offices	कारखाने, यंत्र- शाळा व तातुऱ्या जागा Factories, workshops and work sheds	उपहारगृहे, मिठाईची दुकाने व खानाखळी Restaurants, Sweetmeat shops and eating places	मनोरंजन व सांस्कृतिक सभेलेनासाठी जागा असलेली घरे आणि पंचायत घरे Places of entertainment and community gathering (Panchayat- ghar)	प्रार्थनालये (उदा. मंदिरे, चर्च, मस्जिद, गुरूद्वारा इत्यादी) Places of worship (eg., temple, church, mosque, gurudwara, etc.)	इतर Other	Total Rural Urban	District
	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(3)	(2)
57,550	57,550	1,03,355	11,255	3,340	6,620	1,38,365	T	Brihan Mumbai
							R	
57,550	57,550	1,03,355	11,255	3,340	6,620	1,38,365	U	
12,220	12,220	44,665	4,260	1,480	5,460	54,950	T	Thane
4,635	4,635	4,090	400	295	2,605	28,055	R	
10,110	10,110	40,575	3,860	1,185	2,855	26,895	U	
3,235	3,235	8,475	685	695	6,505	66,075	T	Raigad
1,945	1,945	3,850	320	520	5,755	61,430	R	
1,290	1,290	2,625	365	175	750	4,645	U	
2,645	2,645	5,415	785	760	6,785	1,03,555	T	Ratnagiri
1,975	1,975	4,135	565	670	6,375	1,01,275	R	
670	670	1,280	220	90	410	2,280	U	
1,760	1,760	4,050	930	300	4,180	51,100	T	Sindhudurg
3,725	3,725	3,175	800	270	3,935	49,625	R	
1,280	1,280	875	130	30	245	1,475	U	
8,125	8,125	21,010	2,395	1,845	8,560	65,940	T	Nashik
6,380	6,380	7,210	845	1,100	6,700	49,640	R	
15,075	15,075	13,800	1,550	745	1,860	16,300	U	
3,755	3,755	9,120	1,270	885	3,815	57,095	T	Dhule
5,935	5,935	4,240	610	685	3,300	51,320	R	
5,845	5,845	4,880	660	200	515	5,775	U	
4,755	4,755	13,965	2,035	1,070	5,750	67,305	T	Jalgaon
9,015	9,015	6,990	955	755	4,800	57,400	R	
8,350	8,350	6,975	1,080	315	950	9,905	U	
6,555	6,555	21,335	2,715	2,570	11,670	82,120	T	Ahmednagar
10,695	10,695	14,735	1,530	2,315	10,390	74,780	R	
7,360	7,360	6,700	1,185	255	1,280	7,340	U	
14,065	14,065	42,750	3,800	3,300	15,455	96,055	T	Pune
8,535	8,535	16,960	905	1,900	11,835	69,105	R	
30,560	30,560	25,790	2,895	1,400	3,620	26,950	U	
4,980	4,980	15,405	1,290	1,940	9,535	68,830	T	Satara
7,555	7,555	10,890	590	1,630	8,685	61,780	R	
4,965	4,965	4,515	700	310	850	7,050	U	

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
12	सांगली	ए	5,20,535	49,515	3,72,760	4,765	12,730
		भा	3,91,355	35,640	2,83,890	3,385	11,275
		ना	1,29,180	13,875	88,870	1,380	1,455
13	सोलापूर	ए	7,38,920	63,315	5,21,095	6,505	32,800
		भा	5,24,475	46,375	3,81,125	4,185	14,535
		ना	2,14,445	16,940	1,39,970	2,320	18,265
14	कोल्हापूर	ए	7,13,505	57,540	4,51,650	5,920	46,290
		भा	5,15,710	42,760	3,17,345	4,250	42,085
		ना	1,97,795	14,780	1,34,305	1,670	4,205
15	औरंगाबाद	ए	5,07,190	58,240	3,68,320	4,710	7,345
		भा	3,38,580	35,250	2,48,635	3,360	6,085
		ना	1,68,610	22,990	1,19,685	1,350	1,260
16	जालना	ए	3,04,855	23,560	2,32,790	2,900	5,120
		भा	2,53,810	17,905	1,97,005	2,335	4,135
		ना	51,045	5,655	35,785	565	985
17	परभणी	ए	4,66,310	25,135	3,64,375	4,210	7,205
		भा	3,65,840	17,770	2,88,885	3,215	6,240
		ना	1,00,470	7,365	75,490	995	965
18	बीड	ए	4,50,675	35,355	3,28,935	3,030	7,060
		भा	3,77,785	29,665	2,75,015	2,475	6,595
		ना	72,890	5,690	53,920	555	555
19	नांदेड	ए	5,02,010	31,940	3,83,645	4,760	7,445
		भा	3,95,935	20,515	3,08,380	3,765	6,115
		ना	1,06,075	11,425	75,265	995	1,330
20	उस्मानाबाद	ए	2,83,645	18,255	2,13,435	2,975	6,455
		भा	2,41,600	15,040	1,83,055	2,595	5,775
		ना	42,045	3,215	30,380	380	680
21	सातूर	ए	3,44,300	16,905	2,67,700	3,440	5,985
		भा	2,73,055	13,000	2,14,885	2,795	5,335
		ना	71,245	3,905	52,815	645	650
22	बुलढाणा	ए	4,64,550	33,370	3,35,125	4,380	6,690
		भा	3,72,730	24,425	2,71,400	3,210	5,550
		ना	91,820	8,945	63,725	1,170	1,140
23	अकोला	ए	5,33,845	34,490	3,97,235	4,270	7,080
		भा	3,90,240	21,600	2,91,205	3,250	5,880
		ना	1,43,605	12,890	1,06,030	1,020	1,200
24	अमरावती	ए	5,21,195	31,310	3,88,675	6,115	9,165
		भा	3,60,800	18,630	2,72,350	3,980	6,400
		ना	1,60,395	12,680	1,16,325	2,135	2,765
25	यवतमाळ	ए	5,28,650	25,285	3,86,685	5,240	8,205
		भा	4,43,200	18,555	3,25,305	4,300	7,170
		ना	85,450	6,730	61,380	940	1,035
26	वर्धा	ए	2,72,155	1,04,250	1,99,660	3,010	5,215
		भा	2,04,470	98,745	1,50,110	2,075	4,150
		ना	67,685	5,505	49,550	935	1,065

Table No. 4.1—contd.

	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(3)	(2)
12 270	4,180	13,800	1,205	1,525	4,960	36,730	T	Sangli
6 465	2,355	8,135	535	1,185	4,330	28,825	R	
1 415	1,825	5,665	670	340	630	7,905	U	
20 225	5,345	20,685	2,495	2,650	9,405	45,225	T	Solapur
9 225	3,220	11,080	880	2,145	7,940	37,915	R	
12 410	2,125	9,605	1,615	505	1,465	7,310	U	
10 830	6,520	28,140	1,845	2,255	6,335	63,015	T	Kolhapur
6 620	3,780	14,725	785	1,730	5,470	52,410	R	
8 170	2,740	13,415	1,060	525	865	10,605	U	
11 240	3,375	9,915	1,425	1,380	4,830	31,785	T	Aurangabad
4 350	1,790	4,590	580	1,085	3,995	26,385	R	
1 130	1,585	5,325	845	295	835	5,400	U	
1 115	1,885	4,450	465	640	2,920	22,060	T	Jalna
3 115	1,020	2,965	305	530	2,590	20,055	R	
1 140	865	1,485	160	110	330	2,005	U	
8 115	2,350	6,935	865	525	4,095	37,565	T	Parbhani
1 110	1,310	3,610	330	360	3,435	34,475	R	
1 420	1,040	3,325	535	165	660	3,090	U	
1 110	2,080	8,140	1,180	1,280	4,525	46,785	T	Beed
1 110	1,400	5,225	745	1,145	4,095	44,005	R	
1 110	680	2,915	435	135	430	2,780	U	
1 110	3,280	7,940	1,225	520	4,020	41,625	T	Nanded
1 110	2,080	4,150	670	385	3,415	37,870	R	
1 110	1,200	3,790	555	135	605	3,955	U	
1 110	1,730	5,575	510	1,375	2,940	21,040	T	Osmanabad
1 110	1,090	3,860	255	1,260	2,610	19,630	R	
1 110	640	1,715	255	115	330	1,410	U	
1 140	2,230	7,335	1,070	1,360	3,080	20,520	T	Latur
1 180	1,365	3,995	495	1,185	2,795	18,230	R	
4 360	865	3,340	575	175	285	2,290	U	
4 460	2,565	7,500	925	1,130	3,695	57,180	T	Buldhana
4 525	1,490	4,100	315	885	2,935	51,845	R	
4 135	1,075	3,400	610	245	760	5,335	U	
2 270	3,295	9,660	1,315	755	4,930	54,655	T	Akola
4 440	1,825	4,740	525	550	3,975	49,475	R	
7 630	1,470	4,920	790	205	955	5,180	U	
11 485	3,715	9,860	1,300	785	4,550	49,000	T	Amravati
4 135	1,805	3,820	365	530	3,660	41,570	R	
7 350	1,910	6,040	935	255	890	7,430	U	
10 465	3,045	8,160	980	1,005	5,000	70,435	T	Yavatmal
5 555	1,990	4,950	430	800	4,475	66,370	R	
4 910	1,055	3,210	550	205	525	4,065	U	
3 765	2,035	4,465	535	315	2,820	30,170	T	Wardha
2 265	1,125	2,590	265	185	2,335	27,235	R	
3 500	910	1,875	270	130	485	2,935	U	

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)		
27	नागपूर	ए	7,73,170	51,885	5,70,675	9,595	20,930	
			आ	3,13,700	17,110	2,26,225	3,210	8,905	
			ना	4,59,470	34,775	3,44,450	6,385	12,025	
28	भंडारा	ए	5,40,010	27,630	3,79,025	5,695	23,620	
			आ	4,74,830	21,560	3,32,535	4,845	20,890	
			ना	65,180	6,070	46,490	850	2,730	
29	चंद्रपूर	ए	4,80,980	25,965	3,38,610	3,745	9,095	
			आ	3,59,295	15,270	2,44,610	2,835	8,070	
			ना	1,21,685	10,695	94,000	910	1,025	
30	गडचिरोली	ए	2,30,950	9,265	1,45,020	1,930	4,285	
			आ	2,11,945	7,770	1,31,035	1,785	3,935	
			ना	19,005	1,495	13,985	145	350	
महापञ्च राज्य	ए	1,98,30,735	18,26,775	1,40,82,125	1,78,775	3,76,120	47,120
			आ	1,18,15,300	9,16,075	84,10,655	1,05,420	2,68,385	21,120
			ना	80,15,435	9,10,700	56,71,470	73,355	1,07,735	25,120

आधार-भारताची जनगणना, १९९१

TABLE No. 4.1—contd.

(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(3)	(2)
23,175	6,900	17,040	2,495	1,040	6,160	54,695	T	Nagpur
3,495	1,715	3,875	525	340	3,440	39,995	R	
19,680	5,185	13,165	1,970	700	2,720	14,700	U	
2,025	2,775	7,345	1,000	590	4,115	73,720	T	Bhandara
4,545	2,165	5,415	765	510	3,725	70,845	R	
2,480	610	1,930	235	80	390	2,875	U	
7,030	3,100	7,425	1,070	585	3,745	74,955	T	Chandrapur
3,465	1,895	4,355	650	405	3,005	69,945	R	
3,565	1,205	3,070	420	180	740	5,010	U	
1,340	1,305	1,980	220	325	1,835	59,420	T	Gadchiroli
1,445	955	1,525	170	290	1,740	58,030	R	
495	350	455	50	35	95	1,390	U	
1,05,515	1,81,355	4,73,865	53,545	38,195	1,68,295	17,42,170	T	Maharashtra State
1,55,120	63,585	1,73,850	17,110	25,615	1,34,345	13,99,520	R	
1,50,395	1,17,770	3,00,015	36,435	12,580	33,950	3,42,650	U	

Source.—Population Census of India, 1991, Series 14.

4. गृहनिर्माण/HOUSING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 4.2

खोल्यांच्या संख्येनुसार कुटुंबांची संख्या

households by number of rooms occupied

जनगणना/Population Census, 1991

अनुक्रमांक Sr. No.	जिल्हा	एकूण ग्रामीण नागरी	खोल्यांच्या संख्येनुसार कुटुंबे Households occupying								खोल्यांची संख्या न दर्शविलेले Unspecified No. of rooms	बेघर कुटुंबे House- less households	Total Rural Urban	District
			एकूण Total	वेगळी खोली नसलेले No Exclusive room	१ खोली 1 Room	२ खोल्या 2 Rooms	३ खोल्या 3 Rooms	४ खोल्या 4 Rooms	५ खोल्या 5 Rooms	६ खोल्या 6 Rooms				
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(3)	(2)
1	मुह्युंबई	ए	20,87,785	165	15,21,415	3,78,070	1,33,685	37,125	10,015	7,275	35	N. A.	T	Brihan Mumbai
		ग्र											R	
		ना	20,87,785	165	15,21,415	3,78,070	1,33,685	37,125	10,015	7,275	35	N. A.	U	
2	ठाणे	ए	10,68,205	60	6,67,925	3,02,680	69,125	18,945	5,050	4,410	10	N. A.	T	Thane
		ग्र	3,48,160	15	2,18,160	97,795	21,705	6,995	1,905	1,575	10	N. A.	R	
		ना	7,20,045	45	4,49,765	2,04,885	47,420	11,950	3,145	2,835		N. A.	U	
3	रायगड	ए	3,66,185	5	2,09,265	1,14,360	28,530	8,890	2,605	2,320	510	N. A.	T	Raigad
		ग्र	3,00,055	5	1,76,555	92,310	21,250	6,350	1,755	1,320	510	N. A.	R	
		ना	66,130		32,710	21,750	7,280	2,540	850	1,000		N. A.	U	
4	रत्नागिरी	ए	3,18,515	15	1,67,050	96,415	31,940	13,260	4,485	4,880	470	N. A.	T	Ratnagiri
		ग्र	2,92,430	15	1,54,040	89,035	28,900	11,925	3,835	4,210	470	N. A.	R	
		ना	26,085		13,010	7,380	3,040	1,335	650	670		N. A.	U	
5	सिंधुदूर्ग	ए	1,71,125	10	88,880	49,985	16,475	9,185	3,230	3,280	80	N. A.	T	Sindhudurg
		ग्र	1,57,935	5	82,945	46,175	14,750	8,335	2,835	2,810	80	N. A.	R	
		ना	13,190	5	5,935	3,810	1,725	850	395	470		N. A.	U	
6	नाशिक	ए	6,63,750	15	4,62,300	1,49,565	34,250	10,670	2,960	3,350	140	N. A.	T	Nashik
		ग्र	4,19,295	10	3,18,650	81,790	13,625	3,375	830	880	135	N. A.	R	
		ना	2,44,455	5	1,44,150	67,775	20,625	7,295	2,130	2,470	5	N. A.	U	
					3,13,010	66,095	20,050	5,795	31,225	1,705				

	ना	4,57,825	60	3,43,170	15,105	17,14	1,000	1,155	1,155	6,10	N. A.	H		
	ना	1,54,685	10	93,925	40,230	11,943	5,056	1,150	2,095	45	N. A.	U		
9	अहमदनगर	ए	5,80,725	10	4,78,115	73,670	17,240	7,100	2,305	2,260	25	N. A.	T	Ahmednagar
	आ	4,86,785	10	4,17,630	53,070	10,240	3,520	1,150	1,150	15	N. A.	R		
	ना	93,940	..	60,485	20,600	7,000	3,580	1,155	1,110	10	N. A.	U		
10	पुणे	ए	10,37,130	15	7,28,815	1,93,690	67,710	30,400	8,780	7,700	20	N. A.	T	Pune
	आ	4,87,845	5	3,94,130	72,985	14,250	4,345	1,100	1,005	15	N. A.	R		
	ना	5,49,285	10	3,34,685	1,20,705	53,450	26,055	7,680	6,695	5	N. A.	U		
11	सातारा	ए	4,55,495	20	3,35,180	81,590	25,005	7,835	2,470	3,360	35	N. A.	T	Satara
	आ	3,90,090	15	2,95,075	67,185	18,850	5,520	1,465	1,955	25	N. A.	R		
	ना	65,405	5	40,105	14,405	6,155	2,315	1,005	1,405	10	N. A.	U		
12	सांगली	ए	3,96,775	..	1,81,745	85,440	25,930	10,320	3,305	3,320	86,715	N. A.	T	Sangli
	आ	3,04,065	..	1,41,745	64,010	16,675	5,480	1,495	1,385	73,275	N. A.	R		
	ना	92,710	..	40,000	21,430	9,255	4,840	1,810	1,935	13,440	N. A.	U		
13	सोलापूर	ए	5,67,930	5	4,12,005	1,11,525	27,120	10,045	3,275	3,795	160	N. A.	T	Solapur
	आ	4,05,610	..	3,11,130	73,710	14,220	4,210	1,095	1,085	160	N. A.	R		
	ना	1,62,320	5	1,00,875	37,815	12,900	5,835	2,180	2,710	..	N. A.	U		
14	कोल्हापूर	ए	5,48,295	105	3,21,575	1,38,740	57,160	19,595	5,235	5,840	45	N. A.	T	Kolhapur
	आ	4,06,345	100	2,45,285	1,03,095	41,415	11,525	2,455	2,425	45	N. A.	R		
	ना	1,41,950	5	76,290	35,645	15,745	8,070	2,780	3,415	..	N. A.	U		
15	औरंगाबाद	ए	3,83,390	35	2,89,990	66,260	15,830	6,720	2,255	2,290	10	N. A.	T	Aurangabad
	आ	2,60,425	20	2,22,640	31,450	4,390	1,230	205	480	10	N. A.	R		
	ना	1,22,965	15	67,350	34,810	11,440	5,490	2,050	1,810	..	N. A.	U		
16	जालना	ए	2,42,350	..	1,17,940	33,380	7,705	2,260	870	990	79,205	N. A.	T	Jalna
	आ	2,04,830	..	99,530	23,425	4,355	1,000	275	275	75,970	N. A.	R		
	ना	37,520	..	18,410	9,955	3,350	1,260	595	715	3,235	N. A.	U		
17	परभणी	ए	3,78,400	5	1,76,485	87,120	19,635	6,460	2,070	2,015	84,610	N. A.	T	Parbhani
	आ	3,00,525	..	1,38,840	63,290	12,365	3,450	925	850	80,805	N. A.	R		
	ना	77,875	5	37,645	23,830	7,270	3,010	1,145	1,165	3,805	N. A.	U		
18	बीड	ए	3,41,085	5	1,98,865	55,660	15,365	5,220	1,645	1,815	62,510	N. A.	T	Beed
	आ	2,85,865	5	1,76,980	39,060	8,490	2,215	590	645	57,880	N. A.	R		
	ना	55,220	..	21,885	16,600	6,875	3,005	1,055	1,170	4,630	N. A.	U		

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 4.2—Contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(3)	(2)
19	नांदेड	ए	3,99,840	..	1,75,820	79,325	18,700	7,710	2,470	2,775	1,13,040	N. A.	T	Nanded
		भा	3,21,495	..	1,45,990	53,420	10,245	3,670	1,010	1,085	1,06,075	N. A.	R	
		ना	78,345	..	29,830	25,905	8,455	4,040	1,460	1,690	6,965	N. A.	U	
20	उस्मानाबाद	ए	2,24,780	5	1,38,600	48,770	11,515	4,240	1,510	1,945	18,195	N. A.	T	Osmanabad
		भा	1,92,900	5	1,24,500	38,615	8,006	2,490	820	955	17,510	N. A.	R	
		ना	31,880	..	14,100	10,155	3,510	1,750	690	990	685	N. A.	U	
21	लातूर	ए	2,80,120	..	1,48,040	70,065	17,425	7,495	2,315	2,505	32,275	N. A.	T	Latur
		भा	2,25,615	..	1,22,505	53,410	11,825	4,600	1,205	1,240	30,830	N. A.	R	
		ना	54,505	..	25,535	16,655	5,600	2,895	1,110	1,265	1,445	N. A.	U	
22	बुलढाना	ए	3,48,820	15	1,67,4910	56,340	12,705	3,945	1,085	1,675	75,575	N. A.	T	Buldhana
		भा	2,81,945	5	1,64,1,585	35,880	5,885	1,625	385	720	73,290	N. A.	R	
		ना	66,875	10	33,325	20,460	6,820	2,320	700	955	2,285	N. A.	U	
23	अकोला	ए	4,12,545	10	2,91,205	87,130	21,965	7,580	2,345	2,300	10	N. A.	T	Akola
		भा	3,03,525	5	2,37,120	52,450	9,955	2,605	650	735	5	N. A.	R	
		ना	1,09,020	5	54,065	34,680	12,010	4,975	1,695	1,565	5	N. A.	U	
24	अमरावती	ए	4,10,190	15	2,59,755	1,03,275	29,045	11,045	3,675	3,375	5	N. A.	T	Amravati
		भा	2,87,440	10	2,01,615	64,400	14,595	4,520	1,115	1,185	..	N. A.	R	
		ना	1,22,750	5	58,140	38,875	14,450	6,525	2,560	2,190	5	N. A.	U	
25	यवतमाळ	ए	4,04,895	..	2,76,850	91,425	21,420	7,160	2,445	2,575	3,010	N. A.	T	Yavatmal
		भा	3,40,915	..	2,46,345	70,300	14,345	4,170	1,195	1,070	2,990	N. A.	H	
		ना	63,970	..	30,505	20,625	7,075	2,990	1,250	1,505	20	N. A.	U	
26	वर्धा	ए	2,11,455	..	1,19,970	64,390	19,150	4,995	1,425	1,415	110	N. A.	T	Wardha
		भा	1,59,445	..	96,070	48,645	10,855	2,650	615	515	95	N. A.	R	
		ना	52,010	..	23,900	15,745	8,295	2,345	810	900	15	N. A.	U	
27	नागपूर	ए	6,10,795	..	2,69,195	2,02,135	86,935	30,560	11,270	10,700	..	N. A.	T	Nagpur
		भा	2,44,165	..	1,47,205	72,315	19,325	3,775	895	650	..	N. A.	R	
		ना	3,66,630	..	1,21,990	1,29,820	67,610	26,785	10,375	10,050	..	N. A.	U	

30	गन्धर्वोली	र	1,55,225	20	75,690	35,125	17,025	4,516	1,225	1,300	310	N. A.	T	Gandhivoli
		भा	1,40,605	20	71,635	49,145	13,905	3,675	970	940	315	N. A.	R	
		ना	14,620	..	4,055	5,980	3,120	835	255	360	15	N. A.	U	
महाराष्ट्र राज्य	र	1,48,98,775	705	94,62,765	33,20,195	9,91,625	3,35,090	1,01,105	1,01,905	5,77,385		N. A.	T	Maharashtra State
	भा	89,91,280	400	59,09,680	18,71,120	4,58,720	1,37,165	36,195	37,390	5,40,610		N. A.	R	
	ना	59,07,495	305	35,53,085	14,57,075	5,32,905	1,97,925	64,910	64,515	36,775		N. A.	U	

टीप.— रकाना नं. १३ मधील माहिती उपलब्ध नाही.

Note.—Information for column No. 13 is Not Available.

आधार.— भारताची जनगणना, १९९१, मालिका १४, भाग आठ.

Source.— Census of India, 1991, Series 14, Part VIII.

4. गृहनिर्माण/HOUSING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 4.3

वापरतील निवासी घरे व प्रत्येक घरामागे व्यक्तींची संख्या, १९८१

Occupied Residential Houses and No. of Persons per Houses in 1981

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	एकूण कुटुंबे Total house- holds	संस्थांतील कुटुंबे Institu- tional house- holds	वापरतील निवासी घरे Occupied Residential Houses			वापरतील निवासी घरामागे व्यक्तींची संख्या Persons per occupied Census Houses			
				ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	
1	बृहन्मुंबई ..	16,24,535	12,415	..	15,90,575	15,90,575	..	5.18	5.18	Brihan
2	ठाणे ..	6,55,516	4,221	3,40,561	2,99,632	6,40,193	5.48	4.96	5.24	Thane
3	रायगड ..	2,93,146	812	2,32,308	40,279	2,72,587	5.50	6.89	5.45	Raigad
4	रत्नागिरी ..	4,31,386	764	3,47,225	30,446	3,77,671	5.59	5.61	4.59	Ratna
5	नाशिक ..	5,09,654	1,060	3,41,226	1,53,077	4,94,303	6.05	6.06	6.05	Nashik
6	धुळे ..	3,56,833	726	2,83,517	66,043	3,49,560	5.82	6.06	5.87	Dhule
7	जळगाव ..	4,78,415	785	3,59,238	1,13,151	4,72,389	5.46	5.82	5.54	Jalga
8	अहमदनगर ..	4,77,357	988	4,00,119	62,546	4,62,665	5.89	5.62	5.85	Ahme
9	पुणे ..	7,67,495	2,381	3,77,444	3,63,376	7,40,820	5.81	5.42	5.62	Pune
10	सातारा ..	3,82,516	1,152	3,21,875	49,829	3,71,704	5.51	5.33	5.48	Satara
11	सांगली ..	3,30,677	890	2,45,460	70,919	3,16,379	5.85	5.56	5.78	Sanga
12	सोलापूर ..	4,62,910	622	3,22,749	1,33,529	4,56,278	5.71	5.75	5.72	Solapur
13	कोल्हापूर ..	4,47,786	1,199	3,21,222	1,13,629	4,34,851	5.87	5.47	5.76	Kolha
14	औरंगाबाद ..	4,39,124	843	3,39,629	93,089	4,32,718	5.58	5.77	5.62	Aurang
15	परभणी ..	3,37,854	507	2,71,670	60,397	3,32,067	5.47	5.68	5.51	Parbha
16	बीड ..	2,70,999	461	2,27,167	39,235	2,66,402	5.53	5.86	5.58	Beed
17	नांदेड ..	3,08,296	423	2,50,253	54,957	3,05,210	5.68	5.97	5.73	Nande
18	उस्मानाबाद ..	3,85,912	479	3,22,967	59,087	3,82,054	5.84	5.81	5.84	Osma
19	बुलढाणा ..	2,83,353	277	2,30,523	49,464	2,79,987	5.33	5.64	5.39	Bulha
20	अकोला ..	3,37,724	297	2,56,113	76,666	3,32,779	5.36	5.93	5.49	Akola
21	अमरावती ..	3,50,796	821	2,49,781	94,451	3,44,232	5.27	5.76	5.41	Amra
22	यवतमाळ ..	3,30,557	365	2,77,022	46,949	3,23,971	5.33	5.58	5.36	Yava
23	वर्धा ..	1,82,710	185	1,35,500	42,505	1,78,005	5.13	5.45	5.21	Wardha
24	नागपूर ..	4,90,793	854	2,14,132	2,57,378	4,71,510	5.23	5.71	5.49	Nagpu
25	भंडारा ..	3,53,719	211	2,98,090	44,359	3,42,449	5.36	5.43	5.37	Bhanda
26	चंद्रपूर ..	4,00,892	549	3,31,258	50,789	3,82,047	5.42	5.15	5.38	Chan
	महाराष्ट्र एकूण ..	1,16,90,955	31,297	72,97,049	40,56,357	1,13,53,406	5.59	5.42	5.53	Maha

आधार.—भारताची जनगणना, १९८१, मासिका १२, भाग दोन (ए).

Source.—Census of India, 1981, Series 12, Part II-(A).

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 4.4

4. गृहनिर्माण/HOUSING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 4.4

राहात्या घराचे छपर व भिंती यासाठी वापरलेल्या प्रमुख सामानानुसार कुटुंबाचे वर्गीकरण/Distribution of Households by Predominant Material of Roof and Wall of house occupied by

जनगणना/Population Census, 1991

भिंतीसाठी वापरलेले सामान	ग्रामीण नागरी एकूण	एकूण कुटुंबे	गवत, पाने, बोरु, गवती छपर, लाकूड, चिबल, न भाजलेल्या विटा किंवा बांबू	फरशी, पाटी	पन्हाळीदार लोखंड, जस्त किंवा इतर धातूचे पत्रे	छपरसाठी वापरलेले सामान Material of Roof			कॉन्क्रीट आरबीसी/ आरसीसी	इतर सर्व प्रकारचे व न उल्लेख केलेले सामान	Rural Urban Total	Material of wall
						अँस्बेस्टॉस, सिमेंटचे पत्रे	विटा, दगड आणि शुना	दगड				
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)
एकूण सामान	ग्रामीण	1,18,15,300	27,17,050	48,21,555	27,34,930	3,16,190	1,20,480	40,810	3,09,005	7,55,280	R	All Materials
	नागरी	80,15,435	2,87,855	19,42,120	15,22,430	13,20,635	1,36,295	40,020	25,56,305	2,09,775	U	
	एकूण	1,98,30,735	30,04,905	67,63,675	42,57,360	16,36,825	2,56,775	80,830	28,65,310	9,65,055	T	
गवत, पाने, बोरु किंवा बांबू	ग्रामीण	16,33,775	7,87,195		2,14,610	12,985				6,18,985	R	Grass, Leaves, Reeds or Bamboo
	नागरी	3,15,815	1,15,315		72,310	12,120				1,16,070	U	
	एकूण	19,49,590	9,02,510		2,86,920	25,105				7,35,055	T	
चिबल	ग्रामीण	37,79,465	8,91,265	20,60,400	7,85,670	16,785				25,345	R	Mud
	नागरी	4,56,070	49,040	2,46,875	1,41,925	11,925				6,305	U	
	एकूण	42,35,535	9,40,305	23,07,275	9,27,595	28,710				31,650	T	
न भाजलेल्या विटा	ग्रामीण	11,43,345	2,63,445	5,66,705	2,83,230	15,310	4,430	4,550	2,375	3,300	R	Unburnt Bricks
	नागरी	4,74,340	25,385	1,94,240	1,80,640	56,040	6,535	2,305	6,735	2,460	U	
	एकूण	16,17,685	2,88,830	7,60,945	4,63,870	71,350	10,965	6,855	9,110	5,760	T	

भाजलेल्या धादा	सा	21,51,305	1,62,930	9,58,915	5,91,105	1,64,175	1,04,325	23,665	1,70,215	14,315	R	Iron Bricks
	ना	46,96,215	49,885	10,54,355	6,56,995	9,18,115	1,04,325	23,665	18,68,230	20,645	U	
	ए	68,47,520	2,12,815	20,13,330	12,48,100	10,82,305	1,84,295	35,260	20,38,465	34,960	T	
जीआय किंवा इतर भातूचे पत्रे	सा	53,660	1,415	5,210	35,350	7,340	540	2,500	1,080	225	R	GI Sheets or other Metal Sheets.
	ना	5,52,675	15,445	1,56,620	2,03,995	1,54,465	3,345	5,690	5,625	7,490	U	
	ए	6,06,335	16,860	1,61,830	2,39,345	1,61,805	3,885	8,190	6,705	7,715	T	
पगड	सा	26,48,955	5,79,900	11,33,630	7,48,295	64,550	27,795	20,760	46,640	27,385	R	Stone.
	ना	2,67,475	13,335	1,11,090	80,905	15,000	6,520	3,445	32,800	4,380	U	
	ए	29,16,430	5,93,235	12,44,720	8,29,200	79,550	34,315	24,205	79,440	31,765	T	
सिमेंट कॉन्क्रीट	सा	2,12,580	3,325	50,870	30,205	28,120	7,565	1,295	88,460	2,740	R	Cement Concrete.
	ना	9,05,065	2,900	86,810	41,030	1,05,855	15,385	4,785	6,41,195	7,105	U	
	ए	11,17,645	6,225	1,37,680	71,235	1,33,975	22,950	6,080	7,29,655	9,845	T	
इतर सर्व न उल्लेखिलेले सामान	सा	78,070	6,425	6,365	5,070	730	155	95	170	59,060	R	All other Materials and Materials not stated.
	ना	45,845	1,935	3,235	4,265	2,210	180	125	1,555	32,340	U	
	ए	1,23,915	8,360	9,600	9,335	2,940	335	220	1,725	91,400	T	

आधार.— भारताची जनगणना, १९९१, मालिका १४, भाग सात.
Source.— Census of India, 1991, Series 14, Part VII.

4. गृहनिर्माण/HOUSING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 4.5

बेघर व संस्थात राहणारी लोकसंख्या

Houseless and Institutional Population

जनगणना

Population Census, 1981

क्रमांक Serial No.	जिल्हा	व्यक्तींची संख्या Number of Persons			एकूण लोकसंख्येशी टक्केवारी Percentage to total population	जिल्हा District
		बेघर Houseless	संस्थातीत Institutional	एकूण Total		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1	बृहन्मुंबई	44,289	1,58,312	2,02,601	2.46	Brihan Mumbai
2	ठाणे	25,149	46,490	71,639	2.14	Thane
3	रायगड	30,147	7,488	37,635	2.53	Raigad
4	रत्नागिरी	41,792	9,744	50,536	2.39	Ratnagiri
5	नाशिक	29,684	34,477	64,161	2.14	Nashik
6	धुळे	25,544	23,456	49,000	2.39	Dhule
7	जळगाव	19,152	9,079	28,231	1.09	Jalgaon
8	अहमदनगर	47,524	26,718	74,242	2.74	Ahmednagar
9	पुणे	25,963	64,755	90,718	2.18	Pune
10	सातारा	29,368	13,024	42,392	2.08	Satara
11	सांगली	34,097	8,666	42,763	2.34	Sangli
12	सोलापूर	10,930	13,198	24,128	0.92	Solapur
13	कोल्हापूर	17,868	14,070	31,938	1.26	Kolhapur
14	औरंगाबाद	17,693	13,729	31,422	1.29	Aurangabad
15	परभणी	20,786	5,447	27,233	1.49	Parbhani
16	बीड	10,244	6,318	16,562	1.11	Beed
17	नांदेड	7,653	10,405	18,258	1.04	Nanded
18	उस्मानाबाद	10,553	7,202	17,755	0.80	Osmanabad
19	बुलढाणा	11,114	4,097	15,211	1.01	Buldhana
20	अकोला	12,020	7,033	19,053	1.04	Akola
21	अमरावती	12,080	19,763	25,843	1.39	Amravati
22	यवतमाळ	13,906	12,730	26,636	1.53	Yavatmal
23	वर्धा	8,867	5,436	14,303	1.54	Wardha
24	नागपूर	14,144	21,509	35,653	1.38	Nagpur
25	भंडारा	6,810	4,713	11,523	0.63	Bhandara
26	चंद्रपूर	14,860	12,030	26,890	1.31	Chandrapur
महाराष्ट्र राज्य		5,42,457	5,53,889	10,96,346	1.75	Maharashtra State

आधार.—भारताची जनगणना, १९८१, मालिका १२, भाग दोन (ए).
Source.—Census of India, 1981, Series 12, Part II-(A).

शिक्षण :

शिक्षणाच्या प्रकारानुसार संस्था यातील विद्यार्थी, शिक्षक आणि शिक्षकांचे निकाल इत्यादी बाबींची माहिती पुढील तक्त्यात दिली

शिक्षण संस्थांचे शिक्षणाच्या प्रकारानुसार केलेले वर्गीकरण हे प्रकारानुसार केलेल्या वर्गीकरणापेक्षा थोडे वेगळे आहे. बऱ्याचशा शिक्षण संस्था प्राथमिक स्तरावरील शिक्षणही देतात. तरीही सर्व संस्था माध्यमिक शिक्षण संस्थातच दर्शविण्यात येते. पूर्व-प्राथमिक, प्राथमिक शाळांतील विद्यार्थ्यांची इयत्तानुसार केलेली वर्गवारी खालील तक्त्यात उभे करू शकेल. तीन ते पाच ह्या वयोगटातील मुले प्राथमिक संस्थात शिकतात. ह्या संस्था किंडरगार्टन किंवा मॉटेसरी संस्थांना देण्या जातात. प्राथमिक संस्थात पूर्व प्राथमिक व इयत्ता ३ ते ५ वर्षांच्या किंवा इयत्ता पहिली ते सातवी किंवा आठवी किंवा त्याहून उच्च अभ्यासक्रम व शिक्षण विभागाने मंजूर केलेला अभ्यासक्रम देण्यात येतो. माध्यमिक संस्थेत इयत्ता आठवी ते दहावी किंवा बारावी फक्त किंवा खालच्या इयत्तातील विद्यार्थ्यांसह विद्यार्थी देण्यात येतात. उच्च शिक्षण म्हणजे माध्यमिक शालान्त प्रमाणपत्र प्राप्त झाल्यानंतरचा पदवी किंवा पदविका अभ्यासक्रम होय. ह्या अभ्यासाच्या निकालाविषयी आकडेवारीही देण्यात येते.

5. EDUCATION :

5.1. Data on institutions according to type of education, students, teachers and results of major examinations are presented in the following tables :—

5.2. The classification of institutions according to type is slightly different from stages of education. There are many secondary schools which also impart education in 'primary' courses. Nevertheless, the entire enrolment of students is included under secondary education. The break-up of the total enrolment of students in pre-primary, primary and secondary schools according to standards may perhaps give the realistic picture. Children between ages three and five attend pre-primary institutions. These are generally known as kindergartens, montessori etc. Primary institutions provide education for pre-primary and standards I—IV or standards I—VII/VIII or less and teaches the curriculum approved by the Education Department; whereas secondary institutions coach students for standard VIII to X or XI/XII with or without lower standard. Higher education is education after passing secondary school certificate examination which leads to a degree/diploma examination. The statistic about examination results is also presented.

5. शिक्षण / EDUCATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 5.1

शिक्षणाच्या प्रकारानुसार मान्यताप्राप्त संस्था

Number of Recognised Institution by Type of Education
(1991-92 and 1992-93)

अनुक्रमांक Sr. No.	संस्थेचे प्रकार	संस्थांची संख्या Number of Institutions		Type of Institution
		1991-92	1992-93	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
1	विद्यापीठे.	12*	12*	Universities.
2	दर दहा लाख लोकसंख्येमागे कला आणि विज्ञान महाविद्यालये	8	8	Arts and Science Colleges per Ten
3	वाणिज्य महाविद्यालये	62	62	Colleges for Commerce.
4	शारीरिक शिक्षणाची महाविद्यालये	36	33	Colleges for Physical Education.
5	शिक्षकांची प्रशिक्षण महाविद्यालये (बी. एड.)	138	142	Teachers Training Colleges (B. E)
6	दर एक लाख लोकसंख्येमागे उच्चतर माध्यमिक शाळा	2	2	Higher Secondary Schools per lakh
7	दर एक लाख लोकसंख्येमागे उच्च/मुल्योग शाळा	11	11	High/Post Basic Schools per lakh
8	दर हजार लोकसंख्येमागे प्राथमिक/पूर्व-प्राथमिक/मुल्योग शाळा.	1	1	Primary/Pre-Primary/Jr. Basic Schools of population.
9	अपंगकारिता शाळा	27	27	Schools for Handicapped.
10	दर एक लाख लोकसंख्येमागे माध्यमिक शाळा/वरिष्ठ मुल्योग शाळा.	23	24	Medium Schools/Senior Basic Schools of population.

टिपणी.— * यात चार कृषि विद्यापीठे समाविष्ट आहेत.

Note.— * including 4 Agriculture Universities.

आधार.— शिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.— Directorate of Education, Government of Maharashtra, Pune.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 5.2

तक्ता

फक्त मुलींसाठी असलेल्या

Number of Educational Institutions

अ. क्र. Sr. No.	जिल्हा	कला आणि विज्ञान महाविद्यालये Arts and Science Colleges		शिक्षकांची प्रशिक्षण महाविद्यालये Teachers Training Colleges				उच्च माध्यमिक शाळा Higher Secondary Schools	
				B. Ed.		D. Ed.			
		1991-92	1992-93	1991-92	1992-93	1991-92	1992-93	1991-92	1992-93
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)
1	बृहन्मुंबई	8	9	2	3	5	5	7	7
2	ठाणे	1	1	1	1	4	4
3	रायगड	1	1	1	1
4	रत्नागिरी
5	सिंधुदुर्ग
6	नाशिक	2	2	3	3
7	धुळे	1	2	2	5	7
8	जळगाव	1	1	7	6
9	अहमदनगर	2	2	4	4
10	पुणे	1	1	1	2	6	6	13	14
11	सातारा	4	4	5	5
12	संगली	1	1	1	2	3	3	6	7
13	सोलापूर	1	1	2	2
14	कोल्हापूर	1	1	2	2	4	4
15	औरंगाबाद	1	1	3	3
16	जालना	2	2
17	परभणी	6	7
18	बीड	1	1	4	4
19	नांदेड	1	1	2	2
20	उस्मानाबाद	3
21	लातूर	3	3	5	5
22	बुलढाणा	2	3
23	अकोला	2	2	5	5
24	अमरावती	1	1	5	5
25	यवतमाळ	4	6
26	वर्धा	7	8
27	नागपूर	1	1	5	5	13	15
28	भंडारा	2	2	5	5
29	चंद्रपूर	4	4
30	गडचिरोली	1
महाराष्ट्र राज्य		11	11	7	11	45	45	129	147

EDUCATION

TABLE No. 5.2

महाराष्ट्री शिक्षणाच्या प्रकारानुसार संख्या

Exclusively for Girls by Type of Education

and 1992-93)

माध्यमिक/मुल्लेयोग शाळा High School/Basic School		माध्यमिक शाळा/ वरिष्ठ मुल्लेयोग शाळा Middle School/ Sr. Basic School		प्राथमिक शाळा/ पूर्य प्राथमिक/वरिष्ठ मुल्लेयोग शाळा Primary Schools/ Pre-primary/Sr. Basic Schools		District
1991-92 (11)	1992-93 (12)	1991-92 (13)	1992-93 (14)	1991-92 (15)	1992-93 (16)	
97	97	79	79	Brihan Mumbai
13	13	20	19	12	12	Thane
3	5	13	12	12	13	Raigad
5	5	13	13	4	4	Ratnagiri
3	3	6	6	2	2	Sindhudurg
18	22	86	90	39	41	Nashik
30	30	27	26	71	69	Dhule
20	33	99	98	85	86	Jalgaon
19	25	11	11	27	26	Ahmednagar
33	34	103	105	72	75	Pune
23	27	17	16	24	25	Satara
40	49	88	86	81	83	Sangli
21	30	58	57	53	47	Solapur
40	40	91	90	70	72	Kolhapur
33	33	16	16	27	25	Aurangabad
4	6	8	8	9	9	Jalna
7	11	21	22	20	22	Parbhani
26	21	18	16	27	29	Beed
35	37	25	27	18	20	Nanded
21	21	19	21	10	16	Osmanabad
36	..	23	..	6	..	Latur
17	17	6	7	52	51	Buldhana
31	34	8	8	64	64	Akola
46	46	10	11	82	82	Amravati
15	26	18	13	33	39	Yavatmal
19	18	1	1	66	67	Wardha
57	61	14	14	109	109	Nagpur
23	27	16	16	46	46	Bhandara
14	19	..	44	44	..	Chandrapur
7	8	5	5	13	13	Gadchiroli
756	834	841	898	1,257	1,238	Maharashtra State

Source.—Directorate of Education, Government of Maharashtra, Pune.

5. शिक्षण/EDUCATION

तबता क्रमांक/TABLE No. 5.3 (A)

वर्गीकरणानुसार शाळांची संख्या

Number of Schools according to classification
(1991-92)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	उच्च माध्यमिक शाळा Higher Secondary Schools				माध्यमिक/बसिष्ठ मुल्ययोग शाळा Middle/Senior Basic Schools				पूर्व-प्राथमिक/प्राथमिक/कनिष्ठ मुल्ययोग शाळा Pre-primary/Primary/Junior Basic Schools				District
		शासकीय Govt.	स्थानिक संस्था Local Bodies	अनुदानित/ विनाअनुदानित Aided/ Unaided	एकूण Total	शासकीय Govt.	स्थानिक संस्था Local Bodies	अनुदानित/ विनाअनुदानित Aided/ Unaided	एकूण Total	शासकीय Govt.	स्थानिक संस्था Local Bodies	अनुदानित/ विनाअनुदानित Aided/ Unaided	एकूण Total	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(2)
1	बृहन्मुंबई	11	51	1,007	1,069	..	935	..	835	9	490	975	1,474	Brihan Mumbai
2	ठाणे	26	8	487	521	47	787	280	1,114	22	1,985	277	2,284	Thane
3	रायगड	4	1	220	225	9	795	9	813	5	1,542	151	1,698	Raigad
4	रत्नागिरी	..	1	239	240	4	1,053	7	1,064	..	1,481	25	1,506	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	164	164	2	618	6	626	1	823	132	955	Sindhudurg
6	नाशिक	28	6	394	428	31	737	62	830	37	2,008	113	2,158	Nashik
7	धुळे	22	4	330	356	48	232	50	330	20	1,659	138	1,817	Dhule
8	जळ्याप	7	11	349	367	7	618	37	662	13	1,166	118	1,297	Jalgaon
9	अहमदनगर	8	1	436	445	10	582	36	628	..	1,956	62	2,018	Ahmednagar
10	पुणे	22	31	540	593	13	1,202	65	1,280	3	2,218	211	2,432	Pune
11	सातारा	2	2	384	338	2	814	23	839	1	1,491	73	1,565	Satara
12	संगली	..	1	342	343	2	587	28	617	2	872	83	957	Sangli
13	सोलापूर	2	9	379	390	1	776	73	850	3	1,389	175	1,567	Solapur
14	कोल्हापूर	1	8	483	492	1	855	53	909	..	1,010	154	1,164	Kolhapur
15	औरंगाबाद	8	55	251	314	5	447	73	525	6	918	124	1,048	Aurangabad
16	जालना	1	32	96	129	..	306	14	300	1	775	29	805	Jalna
17	परभणी	5	77	127	209	2	426	47	475	2	1,126	66	1,194	Parbhani
18	बीड	1	60	257	318	2	419	48	469	1	1,222	47	1,270	Beed
19	नांदेड	5	72	231	308	12	505	89	606	1	1,249	164	1,414	Nanded
20	उस्मानाबाद	1	51	154	206	..	366	23	389	..	464	23	487	Osmanabad
21	लातूर	..	50	290	340	..	459	52	511	..	577	79	656	Latur
22	बुलढाणा	1	43	180	224	3	415	14	432	1	968	41	1,010	Buldhana
23	अकोला	2	22	332	356	1	621	27	649	2	1,183	52	1,237	Akola

28	भंडारा	6	66	309	361	6	100	77	575	1	1,000	630	1,200	Chandrapur
29	चंद्रपूर	5	24	221	250	6	100	18	414	4	1,005	72	1,141	Chandrapur
30	गवचिरोली	14	10	77	101	19	189	13	221	6	815	28	849	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	217	811	9,585	10,613	267	17,137	1,395	18,799	173	35,966	4,226	40,635	Maharashtra State

आधार.—शिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.—Directorate of Education, Government of Maharashtra, Pune.

5. शिक्षण/EDUCATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 5.3 (B)

वर्गीकरणानुसार शाळांची संख्या

Number of Schools according to classification
(1992-93)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा (2)	उच्च माध्यमिक शाळा Higher Secondary Schools				माध्यमिक/वरिष्ठ मुल्योग शाळा Middle/Senior Basic Schools				पूर्व-प्राथमिक/प्राथमिक/कनिष्ठ मुल्योग शाळा Pre-primary/Primary/Junior Basic Schools				District (2)
		शासकीय Govt.	स्थानिक संस्था Local Bodies	अनुदानित/ विनाअनुदानित Aided/ Unaided	एकूण Total	शासकीय Govt.	स्थानिक संस्था Local Bodies	अनुदानित/ विनाअनुदानित Aided/ Unaided	एकूण Total	शासकीय Govt.	स्थानिक संस्था Local Bodies	अनुदानित/ विनाअनुदानित Aided/ Unaided	एकूण Total	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(2)
1	बृहन्मुंबई	11	51	1,021	1,083	..	850	..	850	9	440	957	1,406	Brihan Mumbai
2	ठाणे	27	8	517	552	43	796	269	1,128	26	2,123	293	2,442	Thane
3	रायगड	4	1	232	237	9	783	11	803	5	1,603	332	1,940	Raigad
4	रत्नागिरी	..	1	247	248	4	1,077	7	1,088	..	1,475	625	2,100	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	168	168	2	621	5	628	1	834	334	1,169	Sindhudurg
6	नाशिक	33	6	443	482	29	741	61	831	42	2,102	123	2,267	Nashik
7	धुळे	25	4	342	371	48	230	47	325	20	1,656	154	1,830	Dhule
8	जळगाव	7	11	399	417	7	617	41	665	13	1,170	124	1,307	Jalgaon
9	अहमदनगर	8	1	456	465	12	567	35	614	1	2,007	67	2,075	Ahmednagar
10	पुणे	22	31	589	642	14	1,221	65	1,300	3	2,333	225	2,561	Pune
11	सातारा	2	2	410	414	2	821	30	853	1	1,498	142	1,641	Satara
12	सांगली	..	1	372	373	2	585	31	618	2	879	303	1,184	Sangli
13	सोलापूर	2	9	472	483	1	770	92	863	3	1,395	162	1,560	Solapur
14	कोल्हापूर	1	8	482	491	1	870	60	931	..	1,009	159	1,168	Kolhapur
15	औरंगाबाद	8	55	251	314	5	471	78	554	6	904	125	1,035	Aurangabad
16	जालना	1	32	104	137	..	338	15	353	1	743	39	779	Jalna
17	परभणी	5	77	144	226	1	453	59	513	3	1,099	68	1,170	Parbhani
18	बीड	2	57	267	326	2	434	50	486	1	1,207	61	1,269	Beed
19	नांदेड	5	72	240	317	12	519	108	639	1	1,268	227	1,496	Nanded
20	उस्मानाबाद	1	50	174	225	..	372	25	397	..	499	25	524	Osmanabad
21	सातारा	..	50	288	338	..	483	67	550	..	65

Sl. No.	Name of the District	Number of Schools										Total	Remarks	
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10			
29	अहमदाबाद	6	66	324	267	6	40	12	47	7	1,189	136	1,325	Charhroli
30	गडचिरोली	6	25	236	135	19	211	12	242	7	954	29	983	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	230	817	10,233	11,280	264	17,549	1,502	19,315	189	36,343	5,959	42,491	Maharashtra State

आधार.—शिक्षण संवालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे.
 Source.—Directorate of Education, Government of Maharashtra, Pune.

5. शिक्षण / EDUCATION

तपता क्रमांक/TABLE No. 5.4 (A)

विभागवार शिक्षकांची संख्या

Number of School Teachers classified by Department
(1991-92)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	उच्च/उच्च माध्यमिक शाळा High/Higher Secondary School			वरिष्ठ मुलुयोग विभाग Middle/Senior Basic Deptt.			प्राथमिक/पूर्व-प्राथमिक कनिष्ठ मुलुयोग विभाग Primary/Pre-Primary Junior Basic Deptt.			अध्यापक महाविद्यालये Teachers Training Colleges (B. Ed.)			एकूण Grand Total			District
		पुरुष Men	स्त्री Women	एकूण Total	पुरुष Men	स्त्री Women	एकूण Total	पुरुष Men	स्त्री Women	एकूण Total	पुरुष Men	स्त्री Women	एकूण Total	पुरुष Men	स्त्री Women	एकूण Total	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(2)
1	बृहन्मुंबई	9,235	16,984	26,219	4,256	8,214	12,470	5,062	12,432	17,494	41	110	151	19,594	37,740	56,334	Brihan Mumbai
2	ठाणे	5,224	5,475	10,699	3,570	6,345	9,915	2,888	3,882	6,770	30	36	66	11,712	15,738	27,450	Thane
3	रायगड	3,231	1,362	4,593	2,765	1,963	4,728	1,866	1,427	3,293	4	..	4	7,866	4,752	12,618	Raigad
4	रत्नागिरी	2,478	667	3,145	3,065	2,510	5,575	1,771	1,010	2,781	20	3	23	7,334	4,190	11,524	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	1,881	528	2,409	1,787	1,412	3,199	701	669	1,370	7	4	11	4,376	2,613	6,989	Sindhudurg
6	नाशिक	6,584	2,480	9,064	3,754	2,640	6,394	4,074	2,531	6,605	29	20	49	14,441	7,671	22,112	Nashik
7	धुळे	5,536	1,083	6,579	1,782	758	2,540	3,760	1,666	5,426	73	18	91	11,151	3,485	14,636	Dhule
8	जळगाव	6,219	1,170	7,389	3,983	1,905	5,888	3,834	1,668	5,502	40	9	49	14,076	4,752	18,828	Jalgaon
9	अहमदनगर	6,558	1,604	8,162	3,531	1,650	5,181	4,080	2,071	6,151	45	7	52	14,214	5,332	19,546	Ahmednagar
10	पुणे	8,056	5,790	13,846	5,045	5,929	10,974	3,469	3,760	7,229	50	61	111	16,620	15,540	32,160	Pune
11	सातारा	5,441	1,501	6,942	4,213	2,281	6,494	2,299	1,491	3,790	48	7	55	12,001	5,280	17,281	Satara
12	सांगली	4,333	1,102	5,435	3,539	2,431	5,970	1,967	1,238	3,205	27	15	42	9,866	4,786	14,652	Sangli
13	सोलापूर	5,206	1,264	6,470	4,853	2,111	6,964	3,010	1,441	4,451	52	15	67	13,121	4,831	17,952	Solapur
14	कोल्हापूर	5,262	1,289	6,551	5,499	2,226	7,725	1,950	1,234	3,184	88	40	128	12,799	4,789	17,588	Kolhapur
15	औरंगाबाद	2,664	1,107	3,771	2,399	1,612	4,011	1,895	907	2,802	40	15	55	6,998	3,641	10,639	Aurangabad
16	जालना	1,467	287	1,754	1,642	354	1,996	1,425	308	1,733	15	4	19	4,549	953	5,502	Jalna
17	परभणी	2,878	605	3,483	2,946	779	3,725	2,352	455	2,807	13	3	16	8,189	1,842	10,031	Parbhani
18	बीड	3,388	574	3,962	2,739	854	3,593	2,298	376	2,674	21	4	25	8,449	1,808	10,254	Beed
19	नांदेड	3,614	670	4,284	3,405	1,161	4,566	2,742	516	3,258	20	9	29	9,781	2,356	12,137	Nanded
20	उस्मानाबाद	2,658	463	3,121	2,444	428	2,872	1,079	236	1,317	19	6	25	6,200	1,135	7,335	Osmanabad
21	लातूर	4,126	525	4,651	3,241	540	3,781	1,603	511	3,431	17	..	17	8,987	1,576	10,563	Latur

	1951	1952	1953	1954	1955	1956	1957	1958	1959	1960	1961	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970
चंद्रपूर	3,360	936	4,316	2,278	497	2,775	2,144	1,040	3,240	27	9	16	7,975	2,432	10,407	Chandrapur				
गडचिरोली	1,064	194	1,258	1,140	240	1,380	1,260	293	1,553	2	2	4	3,466	729	4,195	Gadchiroli				
महाराष्ट्र राज्य	1,29,964	57,507	1,87,471	92,420	57,221	1,49,641	73,506	50,697	1,24,203	833	480	1,313	2,96,723	1,65,905	4,62,628	Maharashtra State				

आधार.—शिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे.
Source.—Directorate of Education, Government of Maharashtra, Pune..

5. शिक्षण / EDUCATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 5.4 (B)

विभागवार शिक्षकांची संख्या

Number of School Teachers classified by Department
(1992-93)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	उच्च/उच्च माध्यमिक शाळा High/Higher Secondary School			वरिष्ठ मुल्योपेग विभाग Middle/Senior Basic Deptt.			पूर्व-प्राथमिक/प्राथमिक कनिष्ठ मुल्योपेग विभाग Pre-Primary /Primary Junior Basic Deptt.			अध्यापक महाविद्यालये Teachers Training Colleges (B. Ed.)			एकूण Grand Total			District
		पुरुष Men	स्त्री Women	एकूण Total	पुरुष Men	स्त्री Women	एकूण Total	पुरुष Men	स्त्री Women	एकूण Total	पुरुष Men	स्त्री Women	एकूण Total	पुरुष Men	स्त्री Women	एकूण Total	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)
1	बृहन्मुंबई	9,191	16,916	26,107	4,220	8,240	12,460	5,005	11,875	16,880	50	122	172	18,466	37,153	55,619	Brihan-Mumbai
2	ठाणे	5,463	5,722	11,185	3,507	7,024	10,531	2,930	4,023	6,953	52	53	105	11,952	16,822	28,774	Thane
3	रायगड	3,370	1,457	4,827	2,412	2,034	4,446	2,099	1,887	3,986	4	..	4	7,885	5,378	13,263	Raigad
4	रत्नागिरी	2,513	684	3,197	3,246	2,569	5,815	1,802	1,660	3,462	22	5	27	7,583	4,018	12,501	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	1,886	535	2,421	1,747	1,338	3,085	725	1,054	1,779	7	4	11	4,365	2,931	7,296	Sindhudurg
6	नाशिक	6,835	2,535	9,370	3,739	2,578	6,317	4,433	2,835	7,268	66	41	107	15,073	7,989	23,062	Nashik
7	धुळे	5,764	1,077	6,841	1,778	769	2,547	3,765	1,682	5,447	86	25	111	11,393	3,553	14,946	Dhule
8	जळगाव	6,536	1,310	7,846	4,202	2,076	6,278	3,834	1,614	5,448	51	15	66	14,623	5,015	19,638	Jalgaon
9	अहमदनगर	6,655	1,751	8,406	3,499	1,673	5,172	4,398	2,263	6,661	45	7	52	14,597	5,694	20,291	Ahmednagar
10	पुणे	8,597	6,254	14,851	5,032	6,046	11,078	3,581	3,822	7,403	46	69	115	17,256	16,191	33,447	Pune
11	सातारा	5,605	1,582	7,187	4,324	2,376	6,700	2,458	1,899	4,357	43	11	54	12,430	5,868	18,298	Satara
12	सांगली	4,454	1,199	5,653	3,394	2,315	5,709	1,970	1,578	3,548	28	15	43	9,846	5,107	14,953	Sangli
13	सोलापूर	5,531	1,292	6,823	4,916	2,217	7,133	2,960	1,637	4,597	48	17	65	13,455	5,163	18,618	Solapur
14	कोल्हापूर	5,287	1,383	6,670	5,367	2,188	7,555	1,981	1,424	3,405	69	32	101	12,704	5,027	17,731	Kolhapur
15	औरंगाबाद	2,755	1,127	3,882	2,655	1,714	4,369	1,739	1,002	2,741	38	18	56	7,187	3,861	11,048	Aurangabad
16	जालना	1,475	307	1,782	1,712	369	2,081	1,554	381	1,935	16	1	17	4,757	1,058	5,815	Jalna
17	परभणी	3,057	672	3,729	3,211	1,039	4,300	2,705	1,242	3,947	13	3	16	8,986	3,006	11,992	Parbhani
18	बीड	3,588	608	4,196	2,855	801	3,656	2,325	486	2,811	21	4	25	8,789	1,899	10,688	Beed
19	नांदेड	3,790	700	4,490	3,556	1,291	4,847	3,168	653	3,821	14	8	22	10,528	2,652	13,180	Nanded
20	उस्मानाबाद	2,721	396	3,117	2,507	463	2,970	1,423	382	1,805	20	4	24	6,671	1,245	7,916	Osmanabad
		1,534	627	5,161	3,404	600	4,004	1,638	3,410	2,054	16	16	32	9,592	1,843	11,435	Tatur

28	बेळगांव	3,033	1,113	4,146	3,782	1,168	4,950	2,621	3,550	4,221	1	26	55	11,463	11,394	22,857	Beelgaon
29	बेळगांव	3,597	1,138	4,735	2,194	470	2,664	2,414	1,096	3,552	27	5	27	11,450	3,377	14,827	Beelgaon
30	गडचिरोली	1,300	258	1,558	1,174	248	1,422	1,377	334	1,711	2	2	4	8,284	2,703	10,987	Chandrapur
महाराष्ट्र राज्य		1,34,753	59,976	1,94,729	93,525	59,146	1,52,671	77,173	56,153	1,33,326	886	547	1,433	3,06,337	1,75,622	4,82,159	Maharashtra State

आधार-शिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.—Directorate of Education, Government of Maharashtra, Pune.

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	पूर्व प्राथमिक/प्राथमिक/ मुल्योग विभाग Pre-Primary/Primary/ Basic Deptt.			माध्यमिक/वरिष्ठ मुल्योग विभाग Middle/Senior Basic Deptt.	
		मुले Boys	मुली Girls	एकूण Total	मुले Boys	मुली Girls
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1	बृहन्मुंबई	3,17,474	2,88,396	6,05,870	2,97,447	2,79,679
2	ठाणे	1,27,068	1,26,785	2,53,853	2,49,406	2,11,813
3	रायगड	59,539	57,243	86,782	95,990	85,597
4	रत्नागिरी	36,455	34,729	71,184	83,855	77,731
5	सिंधुदुर्ग	16,906	16,457	33,363	42,403	41,306
6	नाशिक	1,44,710	1,26,172	2,70,882	1,43,382	1,26,559
7	धुळे	1,16,506	96,660	2,13,166	50,843	39,537
8	जळगाव	1,15,185	95,075	2,10,260	1,24,303	99,860
9	अहमदनगर	1,33,919	1,15,860	2,49,779	1,07,596	88,180
10	पुणे	1,55,029	1,43,244	2,98,273	2,22,393	2,02,372
11	सातारा	67,995	62,254	1,30,249	1,03,601	94,420
12	सांगली	61,349	58,775	1,20,124	1,10,166	92,319
13	सोलापूर	1,00,433	86,351	1,86,784	1,55,525	1,18,547
14	कोल्हापूर	70,169	63,967	1,34,136	1,46,339	1,33,133
15	औरंगाबाद	78,249	60,419	1,38,668	1,04,175	80,338
16	जाळना	53,509	35,520	89,029	55,237	35,675
17	परभणी	67,712	51,480	1,19,192	90,478	66,504
18	बीड	64,747	50,164	1,14,911	85,516	62,196
19	नांदेड	79,067	65,220	1,44,287	1,18,113	92,778
20	उस्मानाबाद	31,175	25,635	56,810	59,659	52,601
21	लातूर	48,024	41,140	89,164	76,588	72,551
22	बुलढाणा	71,952	60,971	1,32,923	70,984	51,086
23	अकोला	82,601	71,034	1,53,635	85,025	67,952
24	अमरावती	98,701	86,726	1,85,427	80,342	68,144
25	यवतमाळ	68,708	54,686	1,23,394	94,394	77,018
26	वर्धा	43,302	42,424	85,726	29,834	26,523
27	नागपूर	1,29,159	1,27,820	2,56,979	94,711	82,315
28	भंडारा	64,875	63,041	1,27,916	89,520	80,955
29	चंद्रपूर	64,049	59,725	1,23,774	65,677	52,669
30	गडचिरोली	29,152	24,995	54,147	28,070	21,748
महाराष्ट्र एकूण		26,20,073	22,92,928	49,13,001	31,61,572	26,82,196

EDUCATION

TABLE No. 5.5 (A)

Number of Students by Department

1981-82

क्र.सं.	उच्च माध्यमिक/बहुउद्देशीय/ उच्च मूलोद्योग विभाग Higher Secondary/ Multipurpose/ Post Basic Deptt.			पदवी Graduation			पदव्युत्तर Post-Graduation			District
	मुली Girls	एकूण Total	मुले Boys	मुली Girls	एकूण Total	मुले Boys	मुली Girls	एकूण Total		
	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(2)	
159	3,60,721	8,39,910	60,887	60,336	1,21,223	1,363	1,502	2,865	Brihan Mumbai	
50	1,60,091	3,69,941	16,428	15,841	32,269	520	478	998	Thane	
526	51,308	1,28,834	4,839	2,695	7,534	27	23	50	Raigad	
515	31,312	84,127	1,915	1,438	3,353	107	101	208	Ratnagiri	
587	26,898	64,585	2,515	1,815	4,330				Sindhudurg	
224	1,22,021	3,04,205	19,770	8,206	27,976	2,964	1,160	4,124	Nashik	
093	80,306	2,06,399	15,205	4,991	20,196	2,370	617	2,987	Dhule	
799	90,220	2,41,019	18,228	7,692	25,920	3,525	1,002	4,527	Jalgaon	
834	1,00,096	2,73,930	15,351	5,221	20,572	2,936	848	3,784	Ahmednagar	
291	1,86,873	4,64,164	30,756	19,383	50,139	3,810	1,532	5,342	Pune	
477	81,242	2,08,719	12,803	5,480	18,283	1,469	653	2,122	Satara	
422	65,749	1,67,171	10,112	5,183	15,295	964	399	1,363	Sangli	
935	65,967	1,98,900	13,325	5,257	18,582	1,542	441	1,983	Solapur	
460	77,909	2,06,369	15,981	6,215	22,196	628	94	722	Kolhapur	
734	47,038	1,36,772	13,009	3,892	16,901	1,947	430	2,377	Aurangabad	
600	16,319	59,919	2,061	773	2,834	280	77	357	Jalna	
970	35,163	1,16,133	5,326	1,312	6,638	539	86	725	Parbhani	
804	39,519	1,19,323	8,546	2,360	10,908	1,353	224	1,577	Beed	
101509	46,439	1,47,948	12,642	2,813	15,455	1,783	302	2,085	Nanded	
60584	34,899	95,483	5,528	1,132	6,660	453	111	564	Osmanabad	
96270	56,804	1,53,074	7,139	1,750	8,889	1,689	319	2,008	Latur	
83258	43,799	1,27,057	4,961	1,861	6,822	200	31	231	Buldhana	
106956	67,329	1,74,285	8,156	3,946	12,102	959	326	1,285	Akola	
116101	96,216	2,12,317	10,537	7,758	18,295	1,636	801	2,437	Amravati	
82531	51,632	1,34,163	6,694	3,337	10,031	373	168	541	Yavatmal	
60920	54,502	1,15,422	5,245	3,304	8,549	469	163	632	Wardha	
182351	1,56,806	3,39,157	17,371	13,697	31,068	2,237	1,584	3,821	Nagpur	
106158	83,428	1,89,586	6,355	2,741	9,096	402	164	566	Bhandara	
81439	62,785	1,44,224	7,251	3,128	10,379	1,043	357	1,400	Chandrapur	
25034	13,664	38,698	2,127	755	2,882	60	10	70	Gadchiroli	
36,56,819	24,07,055	60,63,874	3,61,065	2,04,312	5,65,377	37,748	14,003	51,751	Maharashtra State	

Source.—Directorate of Education, Govt. of Maharashtra, Pune.

विभागवार

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	पूर्व-प्राथमिक/प्राथमिक/ मुल्लोचोग Pre-Primary/Primary/ Basic			माध्यमिक/वरिष्ठ मुल्लोचोग विभाग Middle/Senior Basic Departmer	
		मुले Boys	मुली Girls	एकूण Total	मुले Boys	मुली Girls
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1	बृहन्मुंबई	3,15,527	2,81,735	5,97,262	2,98,002	2,97,360
2	छाणे	1,57,004	1,34,736	2,91,740	2,60,711	2,20,805
3	रायगड	61,946	56,891	1,18,837	86,424	78,156
4	रत्नागिरी	45,350	43,704	89,054	83,788	78,396
5	सिंधुदुर्ग	18,529	18,110	36,639	42,096	41,353
6	नाशिक	1,46,661	1,26,878	2,73,539	1,41,046	1,27,231
7	धुळे	1,18,347	97,114	2,15,461	50,302	39,336
8	जळगाव	1,15,832	96,229	2,12,061	1,22,692	1,01,860
9	अहमदनगर	1,38,295	1,22,263	2,60,558	1,08,278	90,321
10	पुणे	1,53,647	1,39,426	2,93,073	2,35,644	2,16,302
11	सातारा	70,754	65,490	1,35,244	1,05,771	96,590
12	सांगली	63,627	60,397	1,24,024	1,12,616	94,844
13	सोलापूर	1,04,616	90,851	1,95,467	1,57,891	1,22,124
14	कोल्हापूर	75,726	68,929	1,44,555	1,48,934	1,37,039
15	औरंगाबाद	78,197	62,260	1,40,457	1,14,014	87,775
16	जालना	55,367	39,122	94,489	62,654	43,729
17	परभणी	77,430	64,322	1,41,752	1,02,157	79,952
18	बीड	70,946	57,685	1,28,631	92,085	70,365
19	नांदेड	93,691	80,799	1,74,490	1,29,138	1,05,594
20	उस्मानाबाद	40,301	34,014	74,314	62,610	57,022
21	लातूर	49,054	43,511	92,565	84,583	82,135
22	जुलदाणा	73,718	63,109	1,36,827	75,764	56,019
23	अकोला	92,683	81,638	1,74,321	94,112	77,185
24	अमरावती	1,02,268	89,730	1,91,998	82,809	70,332
25	यवतमाळ	69,677	60,729	1,30,406	98,840	80,874
26	वर्धा	44,699	43,813	88,512	29,846	26,191
27	नागपूर	1,29,159	1,27,820	2,56,979	94,711	82,315
28	भंडारा	64,171	63,165	1,27,336	90,790	83,652
29	चंद्रपूर	65,416	60,863	1,26,279	60,698	54,341
30	गडचिरोली	29,282	23,276	52,558	29,332	23,710
	महाराष्ट्र एकूण	27,21,920	23,98,509	51,20,429	32,58,338	28,22,908

EDUCATION

TABLE No. 5.5 (B)

Number of Students by Department

(1982-83)

क्र.सं./क्र.सं.	उच्च माध्यमिक/बहुउद्देशीय/वर्षिक मुल्ययोग			पदवी			पदव्युत्तर			District
	Higher Secondary/	Multipurpose/	Post Basic	Graduation	Graduation	Graduation	Post-Graduation	Post-Graduation	Post-Graduation	
मुले Boys	मुली Girls	एकूण Total	मुले Boys	मुली Girls	एकूण Total	मुले Boys	मुली Girls	एकूण Total	(2)	
१	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(2)	
1. 423	80,834	2,13,257	61,720	63,523	1,25,243	1,288	1,449	2,737	Brihan Mumbai	
2. 242	53,765	1,26,008	15,673	16,389	32,062	588	397	985	Thane	
3. 476	26,973	68,449	5,033	3,126	8,161	18	20	38	Raigad	
4. 349	11,724	30,673	1,812	1,585	3,397	160	107	267	Ratnagiri	
5. 724	12,239	28,863	2,622	1,861	4,483	Sinhdurg	
6. 411	45,522	1,22,933	17,696	8,623	26,319	3,750	1,758	5,508	Nashik	
7. 350	43,096	1,17,346	15,317	5,886	21,203	2,625	648	3,273	Dhule	
8. 743	39,379	1,06,122	18,619	8,213	26,832	3,845	1,266	5,111	Jaigaon	
9. 21	42,517	1,23,528	14,490	5,550	20,040	3,360	1,013	4,373	Ahmednagar	
10. 50	95,130	2,44,880	30,304	19,830	50,134	4,089	1,809	5,898	Pune	
11. 343	31,240	82,183	12,555	5,872	18,427	1,696	669	2,365	Satara	
12. 544	21,343	59,867	9,841	5,721	15,562	839	356	1,197	Sangli	
13. 356	23,575	77,631	14,210	5,932	20,142	1,419	469	1,888	Solapur	
14. 319	23,865	67,784	17,511	7,338	24,849	805	189	994	Kolhapur	
15. 455	8,663	25,518	11,935	3,900	15,835	1,816	305	2,121	Aurangabad	
16. 095	5,592	17,687	2,787	989	3,776	282	69	351	Jalna	
17. 011	12,800	31,811	5,775	1,730	7,505	665	138	803	Parbhani	
18. 201	11,693	33,894	7,222	2,097	9,319	1,363	231	1,594	Beed	
19. 072	17,142	60,214	13,325	3,409	16,734	2,505	448	2,953	Nanded	
20. 861	9,801	28,662	5,902	1,354	7,256	818	225	1,043	Osmanabad	
21. 767	15,201	44,968	7,360	1,935	9,295	1,865	408	2,273	Latur	
22. 138	21,807	64,945	5,103	2,036	7,139	202	42	244	Buldhara	
23. 041	31,208	85,249	8,368	4,401	12,769	1,000	407	1,407	Akola	
24. 611	34,726	89,337	10,675	8,224	18,899	1,552	811	2,363	Amravati	
25. 558	23,619	61,277	7,560	3,172	10,732	420	188	608	Yavatmal	
26. 429	29,445	66,874	5,710	3,475	9,185	580	299	879	Wardha	
27. 874	58,612	1,43,486	19,515	13,164	32,679	2,218	1,548	3,766	Nagpur	
28. 107	39,709	94,816	6,425	3,045	9,470	384	149	533	Bhandara	
29. 755	26,624	64,379	7,912	3,260	11,172	998	314	1,312	Chandrapur	
30. 572	8,793	24,565	2,055	806	2,861	63	11	74	Gadchiroli	
31. 00,599	9,06,637	24,07,236	3,65,032	2,16,448	5,81,480	41,213	15,745	56,958	Maharashtra S	

Source.—Directorate of Education, Govt. of Maharashtra, Pune.

विभागवार अनुसूचित जातीच्या विषय

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	पूर्व-प्राथमिक/प्राथमिक/ मुल्योग शाळा Pre-Primary/Primary/ Basic Department			माध्यमिक/वरिष्ठ/ मुल्योग विभाग Middle/Senior/ Basic Deptt.	
		मुले Boys	मुली Girls	एकूण Total	मुले Boys	मुली Girls
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1	बृहन्मुंबई	14,969	10,686	25,655	73,578	65,235
2	ठाणे	13,687	11,407	25,094	26,425	21,963
3	रायगड	4,022	3,936	7,958	6,989	6,566
4	रत्नागिरी	3,445	3,246	6,691	8,024	7,216
5	सिंधुदुर्ग	999	933	1,932	3,435	3,403
6	नाशिक	15,522	13,493	29,015	14,228	11,923
7	धुळे	8,794	6,983	15,777	3,321	2,614
8	जळगाव	11,869	8,728	20,597	14,238	11,310
9	अहमदनगर	17,510	14,443	31,953	15,398	10,875
10	पुणे	20,258	17,726	37,984	41,535	36,115
11	सतारा	7,347	6,540	13,887	13,214	11,124
12	नांदेड	8,293	8,382	16,675	17,987	14,006
13	सोलापूर	18,722	15,199	33,921	25,478	16,244
14	कोल्हापूर	10,997	9,808	20,805	18,634	15,820
15	औरंगाबाद	11,974	8,221	20,195	17,261	12,073
16	जालना	7,628	3,893	11,521	10,528	5,882
17	परभणी	12,011	9,265	21,276	17,052	11,594
18	बीड	8,348	6,198	14,546	13,951	9,361
19	नांदेड	16,627	13,579	30,206	25,832	19,364
20	उस्मानाबाद	5,027	3,820	8,847	11,371	9,262
21	सातूर	9,319	7,399	16,718	17,708	15,327
22	बुलढाणा	15,187	12,385	28,172	16,430	10,275
23	अकोला	20,752	16,490	37,242	20,413	16,510
24	अमरावती	22,926	22,226	45,152	23,566	18,574
25	शिवतमाळ	9,596	8,210	17,806	13,156	10,579
26	वर्धा	8,811	8,371	17,182	5,189	4,614
27	नागपूर	32,357	33,816	66,173	18,585	14,325
28	भंडारा	10,978	10,783	21,761	14,282	13,544
29	चंद्रपूर	11,955	11,333	23,288	11,322	10,945
30	गडचिरोली	4,306	3,713	8,019	3,650	3,210
	महाराष्ट्र एकूण	3,64,836	3,11,212	6,76,048	5,22,780	4,19,853

EDUCATION

TABLE No. 5.6 (A)

Number of Schedule Castes Students by Department

(1991-92)

उच्च/उच्च माध्यमिक/बहुदेशिय/ बहिष्ठ मुलोग विभाग Higher Secondary/ Multipurpose/ Post Basic Deptt.			पदवी Graduation			पदव्युत्तर Post-Graduation			District
मुले Boys	मुली Girls	एकूण Total	मुले Boys	मुली Girls	एकूण Total	मुले Boys	मुली Girls	एकूण Total	(2)
9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	
4.305	26,064	66,369	2,953	1,938	4,891	90	42	132	Brihan Mumbai
4.893	9,488	24,381	976	618	1,594	77	28	105	Thane
5.506	3,556	9,062	232	125	357	Raigad
6.952	2,870	7,832	158	85	243	3	..	3	Ratnagiri
7.399	1,511	3,910	124	69	193	Sindhudurg
8.090	11,329	29,419	1,613	531	2,144	286	93	379	Nashik
10.113	5,040	15,153	1,139	349	1,488	219	36	255	Dhule
14.353	6,057	20,410	1,513	410	1,923	370	73	443	Jalgaon
17.542	10,081	29,923	1,380	399	1,779	337	78	415	Ahmednagar
17.306	18,979	49,285	2,761	1,361	4,122	386	115	501	Pune
14.220	7,975	22,195	1,108	319	1,426	185	56	241	Satara
12.117	6,576	18,693	1,074	405	1,479	155	35	190	Sangli
18.849	7,283	26,132	1,817	464	2,281	292	52	344	Solapur
15.053	7,341	22,404	1,497	442	1,939	71	9	80	Kolhapur
11.342	5,818	17,660	2,631	526	3,157	482	51	533	Aurangabad
6.168	1,672	7,840	253	44	297	28	1	29	Jaina
13.539	5,577	19,216	934	114	1,048	59	2	61	Parbhani
11.382	4,604	15,986	1,406	271	1,677	237	29	266	Beed
22.533	9,167	31,700	3,038	415	3,453	485	57	542	Nanded
9.846	4,823	14,669	934	132	1,066	92	10	102	Osmanabad
18.347	3,925	27,272	1,583	181	1,764	415	31	446	Latur
16.353	6,745	23,098	746	155	901	37	3	40	Buldhana
23.191	12,566	35,757	1,461	432	1,893	175	36	211	Akola
24.904	17,932	42,836	1,871	841	2,712	358	108	466	Amravati
12.965	8,354	21,319	1,068	360	1,428	60	29	89	Yavatmal
12.249	10,738	22,967	1,088	639	1,727	116	27	143	Wardha
42.357	35,162	77,519	3,825	2,664	6,489	683	460	1,143	Nagpur
22.514	18,166	40,680	1,565	605	2,170	136	44	180	Bhandara
17.961	13,830	31,791	2,071	809	2,880	373	102	475	Chandrapur
4.287	2,715	7,002	488	162	650	15	2	17	Gadchiroli
4,91,456	2,91,044	7,82,500	43,307	15,864	59,171	6,222	1,609	7,831	Maharashtra State

Source.—Directorate of Education, Govt. of Maharashtra, Pune.

विभागवार अनुसूचित जातीच्या वि

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	पूर्व-प्राथमिक/प्राथमिक/ मुलुयोग विभाग Pre-Primary/Primary/ Basic Deptt.			माध्यमिक/वरिष्ठ/ मुलुयोग विभाग Middle/Senior/ Basic Deptt.	
		मुले Boys	मुली Girls	एकूण Total	मुले Boys	मुली Girls
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1	बृहन्मूर्ब	15,042	10,919	25,961	73,166	65,281
2	ठाणे	13,038	10,913	23,951	27,905	24,589
3	रायगड	6,263	5,987	12,250	6,196	5,058
4	रत्नागिरी	3,777	3,708	7,485	8,539	7,843
5	सिंधुदुर्ग	1,046	1,006	2,052	3,402	3,346
6	नाशिक	15,965	14,093	30,058	14,255	12,315
7	धुळे	8,995	7,181	16,176	3,259	2,690
8	जळगाव	12,900	9,787	22,487	14,472	11,789
9	अहमदनगर	18,472	15,616	34,088	15,362	11,558
10	पुणे	22,156	18,145	40,301	41,458	35,847
11	सातारा	7,570	7,025	14,595	13,677	11,626
12	सांगली	9,570	8,903	18,473	17,271	14,131
13	सोलापूर	20,751	17,307	38,058	25,433	16,453
14	कोल्हापूर	11,653	10,608	22,471	18,988	16,307
15	औरंगबाद	11,672	3,398	15,070	18,864	13,579
16	जालना	8,519	6,411	14,930	10,397	6,579
17	परभणी	13,719	12,007	25,726	18,725	14,376
18	बीड	9,298	7,644	16,942	14,786	10,904
19	नांदेड	19,982	17,271	37,253	28,841	23,172
20	उस्मानाबाद	6,729	5,539	12,268	11,742	9,819
21	लातूर	10,445	8,858	19,303	17,334	15,762
22	बुलढाणा	15,028	12,500	27,528	18,213	12,008
23	अकोला	22,427	18,255	40,683	22,294	18,166
24	अमरावती	24,019	23,008	47,027	24,299	19,169
25	यवतमाळ	9,750	8,933	18,683	13,389	11,224
26	वर्धा	8,865	8,801	17,666	4,961	4,665
27	नागपूर	32,347	33,816	66,163	18,585	14,325
28	भंडारा	11,737	11,388	23,125	13,488	12,869
29	चंद्रपूर	10,987	11,643	22,630	12,116	10,464
30	गडचिरोली	3,745	3,337	7,082	13,698	3,169
	महापद्द राज्य	3,86,477	3,34,008	7,20,485	5,35,015	4,39,083

EDUCATION

TABLE No. 5.6 (B)

Number of Schedule Castes Students by Department

(Contd. 83)

क्र.सं.	उच्च/उच्च माध्यमिक/बहुउद्देशीय/बहिष्कृत मुलेयोग विभाग Higher Secondary/Multipurpose/ Post Basic Deptt.			पदवी Graduation			पदव्युत्तर Post-Graduation			District (2)
	मुले Boys	मुली Girls	एकूण Total	मुले Boys	मुली Girls	एकूण Total	मुले Boys	मुली Girls	एकूण Total	
	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(2)	
14.4.75	25,331	63,760	3,082	2,306	5,388	132	62	194	Brihan Mumbai	
14.6.75	9,970	25,635	1,033	792	1,825	76	30	106	Thane	
17.7.75	3,624	8,946	268	122	390	1	1	2	Raigad	
14.11.75	3,046	7,984	133	84	217	15	2	17	Ratnagiri	
17.1.76	1,650	4,226	133	69	202	Sindhudurg	
14.3.76	11,642	29,944	1,479	668	2,147	425	140	565	Nashik	
17.5.76	5,292	15,238	1,122	413	1,535	249	50	299	Dhule	
17.7.76	7,166	22,880	1,508	447	1,955	412	91	503	Jalgaon	
17.9.76	11,342	32,410	1,346	442	1,788	381	89	470	Ahmednagar	
14.11.76	20,156	51,718	2,731	1,480	4,211	425	154	579	Pune	
17.1.77	8,747	22,872	1,123	452	1,575	177	54	231	Satara	
17.3.77	7,090	19,547	1,168	475	1,643	109	47	156	Sangli	
17.5.77	9,126	29,298	1,755	456	2,211	227	48	275	Solapur	
17.7.77	8,077	23,493	1,694	497	2,191	119	14	133	Kolhapur	
17.9.77	7,044	21,695	2,829	567	3,496	542	53	595	Aurangabad	
14.11.77	2,084	8,421	312	75	387	26	2	28	Jalna	
17.1.78	6,119	20,893	1,057	161	1,218	73	2	75	Parbhani	
17.3.78	5,174	16,884	1,110	224	1,334	252	31	283	Beed	
17.5.78	10,322	34,004	3,247	610	3,857	676	79	755	Nanded	
17.7.78	4,347	13,099	1,028	175	1,203	151	23	174	Osmanabad	
17.9.78	9,718	28,596	1,633	218	1,851	451	36	487	Latur	
14.11.78	7,239	24,002	780	183	963	39	8	47	Buldhana	
17.1.79	13,285	36,503	1,610	560	2,170	207	44	251	Akola	
17.3.79	19,037	44,948	2,136	990	3,126	360	8	47	Amravati	
17.5.79	9,036	21,980	1,200	423	1,623	63	29	92	Yavatmal	
17.7.79	10,543	22,330	1,203	661	1,864	169	79	248	Wardha	
17.9.79	35,934	79,923	4,265	2,903	7,173	733	552	1,285	Nagpur	
14.11.79	18,906	41,789	1,611	693	2,304	129	50	179	Bhandara	
17.1.80	14,603	33,204	2,435	955	3,390	347	108	455	Chandrapur	
17.3.80	3,762	8,805	483	191	674	21	3	24	Gadchiroli	
05.6.15	3,09,412	1,86,051	9,997	5,408	15,405	6,987	1,981	8,968	Maharashtra State	

विभागवार अनुसूचित जमातीतील विद्यार्थ्यांची

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	पूर्व-प्राथमिक/प्राथमिक/ मुलुयोग विभाग Pre-Primary/Primary/ Basic Deptt.			माध्यमिक/वर्षिक/ मुलुयोग विभाग Middle/Senior / Basic Deptt.			एकूण Total
		मुले Boys	मुली Girls	एकूण Total	मुले Boys	मुली Girls	एकूण Total	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	
1	बृहन्मुंबई	2,219	1,806	4,025	8,942	7,862	16,804	
2	ठाणे	41,147	28,911	70,058	32,406	20,785	53,191	
3	रायगड	5,647	3,866	9,513	5,373	3,310	8,683	
4	रत्नागिरी	389	324	713	439	264	703	
5	सिंधुदुर्ग	21	26	47	64	63	127	
6	नाशिक	41,287	33,239	74,526	28,646	18,984	47,630	
7	धुळे	40,586	30,928	71,514	19,513	11,506	31,019	
8	जळगाव	13,363	9,140	22,503	12,984	8,078	21,062	
9	अहमदनगर	10,849	7,586	18,435	7,568	4,243	11,811	
10	पुणे	7,367	6,233	13,600	10,621	8,213	18,834	
11	सातारा	499	382	881	506	379	885	
12	सांगली	543	570	1,113	1,228	751	1,979	
13	सोलापूर	2,959	2,253	5,212	3,354	1,086	5,340	
14	कोल्हापूर	1,183	966	2,149	1,182	1,176	2,358	
15	औरंगाबाद	3,637	2,032	5,669	4,445	2,175	6,620	
16	जालना	1,847	1,022	2,869	1,675	902	2,577	
17	परभणी	4,569	3,075	7,644	4,684	2,985	7,669	
18	बीड	812	516	1,328	1,393	718	2,111	
19	नांदेड	11,402	9,015	20,417	13,781	9,205	22,986	
20	उस्मानाबाद	3,001	2,120	5,121	2,225	1,376	3,601	
21	लातूर	2,042	1,447	3,489	2,236	1,507	3,743	
22	बुलढाणा	4,333	2,900	7,233	4,334	2,363	6,697	
23	अकोला	7,533	5,970	13,503	5,966	4,034	10,000	
24	अमरावती	17,376	14,247	31,623	13,246	9,611	22,857	
25	यवतमाळ	16,451	13,930	30,381	20,001	14,328	34,329	
26	वर्धा	8,316	7,731	16,047	6,052	5,144	11,196	
27	नागपूर	26,645	26,441	53,086	16,918	14,288	31,206	
28	भंडारा	11,829	11,037	22,866	13,859	11,798	25,657	
29	चंद्रपूर	12,059	11,635	23,694	13,373	10,776	24,149	
30	गडचिरोली	10,980	8,463	19,443	9,162	6,047	15,209	
महाराष्ट्र राज्य		3,10,911	2,47,812	5,58,723	2,66,176	1,84,858	4,51,034	

EDUCATION

No. 5.7 (A)

Number of Scheduled Tribe Students by Department

(Table A)

क्र. सं.	उच्च माध्यमिक/बहुउद्देशीय/ बहिष्कृत मुल्लोयोग विभाग Secondary/ Multipurpose/ Post Basic Deptt.			पदवी Graduation		पदव्युत्तर Post-Graduation			District
	मुली Girls	एकूण Total	मुले Boys	मुली Girls	एकूण Total	मुले Boys	मुली Girls	एकूण Total	
	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(2)
1	2,622	6,408	207	174	381	6	..	6	Brihan Mumbai
2	6,571	22,825	588	132	720	14	..	14	Thane
3	1,403	4,032	64	21	85	Raigad
4	80	283	2	..	2	Ratnagiri
5	40	127	..	1	1	Sindhudurg
6	9,128	29,277	995	181	1,176	52	17	69	Nashik
7	10,718	34,339	1,739	460	2,199	251	41	292	Dhule
8	2,726	10,941	311	97	408	37	12	49	Jalgaon
9	2,849	10,352	212	21	233	36	2	38	Ahmednagar
10	3,477	11,489	478	113	591	32	4	36	Pune
11	372	1,148	19	11	30	1	1	2	Satara
12	491	1,239	77	41	118	1	2	3	Sangli
13	904	3,085	33	17	50	6	3	9	Solapur
14	552	1,435	9	3	12	Kolhapur
15	642	2,491	171	29	200	47	11	58	Aurangabad
16	183	1,051	13	4	17	5	2	7	Jalna
17	1,203	5,241	88	8	96	1	..	1	Parbhani
18	386	1,452	14	3	17	1	..	1	Beed
19	3,030	11,079	662	92	754	52	3	55	Nanded
20	614	2,281	31	6	37	1	..	1	Osmanabad
21	862	3,211	18	5	23	3	..	3	Latur
22	1,087	4,019	34	12	46	..	1	1	Buldhana
23	3,880	10,846	153	40	193	20	6	26	Akola
24	6,757	16,611	251	123	374	42	13	55	Amravati
25	6,333	19,404	399	101	500	29	15	44	Yavatmal
26	6,459	14,118	268	97	365	17	3	20	Wardha
27	18,354	41,793	1,179	720	1,899	126	88	214	Nagpur
28	8,678	21,689	407	113	520	22	6	28	Bhandara
29	6,743	17,298	600	184	784	71	12	83	Chandrapur
30	3,299	10,352	282	80	363	10	1	11	Gadchiroli
31	1,10,443	3,19,916	9,305	2,889	12,194	873	243	1,116	Maharashtra State

विभागवार अनुसूचित जमातीतील विद्या

अनुक्रमांक Serial No. (1)	जिल्हा (2)	पूर्व-प्राथमिक/प्राथमिक/ मुल्योग Pre-Primary/Primary/ Basic			माध्यमिक/वरिष्ठ मुल्योग विभाग Middle/Senior Basic Deptt.	
		मुले Boys (3)	मुली Girls (4)	एकूण Total (5)	मुले Boys (6)	मुली Girls (7)
1	बृहन्मुंबई	2,282	1,848	4,130	8,671	7,609
2	ठाणे	41,771	30,543	72,314	35,215	23,850
3	रायगड	6,839	5,095	11,934	5,093	2,962
4	रत्नागिरी	246	206	452	669	438
5	सिंधुदुर्ग	37	46	83	48	32
6	नाशिक	543	449	992	511	380
7	धुळे	40,638	30,919	71,557	19,442	11,501
8	जळगाव	14,251	8,786	23,037	14,456	9,073
9	अहमदनगर	11,630	8,753	20,383	6,543	4,954
10	पुणे	7,632	6,369	14,001	11,223	8,504
11	सातारा	543	449	992	511	380
12	सांगली	719	646	1,365	1,220	1,055
13	सोलापूर	3,707	2,711	6,418	3,547	1,984
14	कोल्हापूर	1,103	906	2,009	1,236	1,300
15	औरंगाबाद	3,761	2,529	6,290	4,009	2,441
16	जालना	2,017	1,264	3,281	1,649	972
17	परभणी	5,406	4,012	9,418	5,038	3,397
18	बीड	800	619	1,419	1,645	911
19	नांदेड	12,422	10,546	22,968	15,024	10,287
20	उस्मानाबाद	3,221	2,415	5,636	2,759	1,995
21	लातूर	2,606	1,997	4,599	3,026	2,415
22	मुलदाणा	3,396	2,920	6,916	5,005	2,636
23	अकोला	9,127	7,409	16,536	6,536	5,135
24	अमरावती	18,009	14,734	32,743	13,670	9,919
25	यवतमाळ	16,800	14,274	31,074	21,020	16,118
26	वर्धा	9,505	9,386	18,891	5,394	4,475
27	नागपूर	26,645	26,441	53,086	16,918	14,288
28	भंडारा	12,269	11,029	23,298	13,688	12,277
29	चंद्रपूर	12,746	12,348	25,094	12,823	11,337
30	गडचिरोली	12,794	9,790	22,584	9,366	6,771
महाराष्ट्र राज्य		32,535	2,63,700	5,89,056	2,76,708	1,99,515

LOCATION

No. 5.7 (B)

Number of Scheduled Tribe Students by Department

(B-3)

क्र. सं.	उच्च/उच्च माध्यमिक/बहुउद्देशीय/ बहिष्कृत विभाग Mgrr.Higher Secondary/ Multipurpose/Post Basic Department			पदवी Graduation			पदव्युत्तर Post-Graduation			District (2)
	मुली Girls (10)	एकूण Total (11)	मुले Boys (12)	मुली Girls (13)	एकूण Total (14)	मुले Boys (15)	मुली Girls (16)	एकूण Total (17)		
1.24	2,629	6,696	235	301	536	5	1	6	Brihan Mumbai	
1.25	6,903	23,865	617	143	760	6	3	9	Thane	
1.26	966	3,185	31	12	43	Raigad	
1.27	143	394	5	..	5	Ratnagiri	
1.28	21	70	Sindhudurg	
1.29	478	1,461	9	9	18	94	30	124	Nashik	
1.30	12,398	38,184	1,722	558	2,280	301	49	350	Dhule	
1.31	3,458	12,767	398	121	519	65	10	75	Jalgaon	
1.32	3,155	10,810	214	36	250	27	2	29	Ahmednagar	
1.33	3,984	12,475	475	118	593	48	4	52	Pune	
1.34	478	1,461	9	9	18	1	..	1	Satara	
1.35	476	1,266	43	42	85	2	1	3	Sangli	
1.36	1,573	4,532	79	50	129	13	12	25	Soiapur	
1.37	639	1,712	20	5	25	Kolhapur	
1.38	800	2,949	112	30	142	35	4	39	Aurangabad	
1.39	245	1,177	22	9	31	4	..	4	Jalna	
1.40	1,550	6,084	111	8	119	3	..	3	Parbhani	
1.41	543	1,904	16	2	18	Beed	
1.42	3,402	12,153	605	81	686	60	13	73	Nanded	
1.43	676	2,246	45	10	55	13	3	16	Osmanabad	
1.44	922	3,267	45	9	54	3	2	5	Latur	
1.45	1,277	4,473	37	12	49	1	1	2	Buldhana	
1.46	4,206	11,508	239	120	359	29	13	42	Akola	
1.47	7,156	17,476	344	164	508	41	18	59	Amravati	
1.48	7,239	19,646	374	86	460	18	9	27	Yavatmal	
1.49	5,768	12,312	336	151	487	27	5	32	Wardha	
1.50	19,993	45,256	1,311	794	2,105	168	78	246	Nagpur	
1.51	9,217	22,375	427	108	535	33	6	39	Bhandara	
1.52	7,525	18,867	671	207	878	65	8	73	Chandrapur	
1.53	5,169	14,873	300	87	387	12	2	14	Gadchiroli	
1.54	1,22,905	3,46,428	9,702	3,423	13,125	1,074	274	1,348	Maharashtra State	

5. शिक्षण/EDUCATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 5.8

अभियांत्रिकी पदवी अभ्यासक्रमातील प्रवेशांची प्रकाशनानुसार संख्या
Intake in Degree Courses in Engineering by categories

अनुक्रमांक Sr. No.	वर्ष Year	स्थापत्य Civil	यांत्रिकी Mechanical	विद्युत Electrical	एकूण Total
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1	1960-61	240	240	240	720
2	1970-71	530	520	460	1,510
3	1980-81	550	540	480	1,570
4	1985-86	1,106	984	657	2,747
5	1986-87	1,347	1,107	717	3,171
6	1987-88	2,277	2,157	717	5,151
7	1988-89	2,845	2,697	607	6,349
8	1989-90	2,423	2,225	778	5,426
9	1990-91	2,817	2,727	747	6,291
10	1991-92	2,787	2,812	747	6,346
11	1992-93	2,767	2,932	927	6,626

आधार.—तंत्र शिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Technical Education, Govt. of Maharashtra, Mumbai.

तपसा क्रमांक/TABLE No. 5.9

शिक्षणाच्या प्रकापनुसार संस्था

अनुक्रमांक Sr. No.	जिल्हा	वर्ष Year	पूर्व प्राथमिक शाळा Pre-Primary School		प्राथमिक शाळा Primary School		माध्यमिक शाळा Secondary School
			संस्था Institution	विद्यार्थी Enrolment	संस्था Institution	विद्यार्थी Enrolment	संस्था Institution
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
1	बृहन्मुंबई	1991-92	75	16,543	2,234	11,66,454	892
		1992-93	58	11,954	2,196	11,80,670	906
2	ठाणे	1991-92	43	8,395	3,355	7,28,942	436
		1992-93	42	8,246	3,528	7,65,010	457
3	रायगढ	1991-92	125	3,192	2,386	2,95,226	177
		1992-93	303	7,419	2,440	2,75,998	186
4	पलानिरी	1991-92	7	492	2,563	2,32,278	210
		1992-93	606	17,314	2,582	2,33,924	212
5	सिंधुदुर्ग	1991-92	106	2,384	1,475	1,14,688	129
		1992-93	308	6,477	1,489	1,13,611	133
6	नाशिक	1991-92	11	1,881	2,977	5,38,942	341
		1992-93	11	1,926	3,087	5,39,890	391
7	धुळे	1991-92	39	3,997	2,108	2,99,549	266
		1992-93	48	4,082	2,107	3,01,017	276
8	जळगाव	1991-92	39	3,124	1,920	4,31,299	286
		1992-93	39	3,124	1,933	4,33,489	331
9	अहमदनगर	1991-92	2	455	2,644	4,45,100	355
		1992-93	2	381	2,687	4,58,776	368
10	पुणे	1991-92	32	4,925	3,680	7,18,113	440
		1992-93	33	4,934	3,828	7,40,085	466
11	सातारा	1991-92	25	2,904	2,379	3,25,366	316
		1992-93	98	5,433	2,396	3,33,172	340
12	सांगली	1991-92	31	5,104	1,543	3,17,505	285
		1992-93	247	13,674	1,555	3,17,810	313
13	सोलापूर	1991-92	20	3,651	2,397	4,57,205	335
		1992-93	20	5,544	2,403	4,69,938	412
14	कोल्हापूर	1991-92	85	7,408	1,988	4,06,200	448
		1992-93	79	7,931	2,020	4,22,597	431
15	औरंगाबाद	1991-92	52	5,034	1,521	3,18,147	291
		1992-93	52	5,196	1,537	3,37,050	290

EDUCATION

TABLE No. 5.9

Institutions and Enrolment by Type of Education

(1991-92 and 1992-93)

उच्च माध्यमिक वर्ग असलेल्या माध्यमिक शाळा Secondary Schools having Higher Secondary School		विद्यापीठ शिक्षण विभाग (१) राष्ट्रीय महत्वाच्या संस्था (२) विद्यापीठ समान संस्था University teaching Departments (1) Institutions of National Importance (2) Institutions Deemed as University		महाविद्यालये (सर्वसाधारण) शिक्षण (कला, वाणिज्य व शास्त्र) Colleges of General Education (Arts, Commerce and Science)		District
संस्था Institution	विद्यार्थी Enrolment	संस्था Institution	विद्यार्थी Enrolment	संस्था Institution	विद्यार्थी Enrolment	(2)
(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	
177	2,20,724	34	9,857	80	2,27,869	Brihan Mumbai
177	2,13,257	34	9,563	81	2,28,623	
85	1,19,130	28	56,316	Thane
95	1,26,008	31	59,559	
48	58,821	13	9,315	Raigad
51	68,449	14	9,930	
30	26,769	5	7,277	Ratnagiri
36	30,673	6	7,259	
35	29,014	6	6,180	Sindhudurg
35	29,863	6	6,827	
87	1,16,199	1	10,259	26	54,980	Nashik
91	1,22,933	1	14,278	27	53,367	
90	1,09,232	19	33,140	Dhule
95	1,17,346	19	35,148	
81	99,881	2	146	25	46,107	Jalgaon
86	1,06,122	2	288	28	49,637	
90	1,13,097	22	43,980	Ahmednagar
97	1,23,538	22	40,225	
33	2,33,775	28	4,145	49	90,460	Pune
176	2,44,880	28	4,145	49	90,716	
72	81,333	23	33,749	Satara
74	82,183	23	32,719	
58	59,033	26	29,642	Sangli
60	59,887	26	29,782	
55	64,645	25	37,709	Solapur
71	77,631	25	37,998	
44	56,301	16	1,631	36	46,516	Kolhapur
60	67,784	16	1,417	37	50,593	
23	22,758	19	2,712	23	39,844	Aurangabad
24	25,518	19	2,707	23	34,734	

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
16	जालना	1991-92	6	748	1,119	1,79,193	113
		1992-93	6	791	1,126	2,00,081	121
17	परभणी	1991-92	16	2,142	1,653	2,74,032	182
		1992-93	16	1,955	1,667	3,21,906	198
18	बीड	1991-92	9	969	1,730	2,61,654	283
		1992-93	9	867	1,746	2,90,214	286
19	नांदेड	1991-92	29	3,343	1,991	3,51,835	252
		1992-93	29	3,705	2,106	4,05,517	258
20	उस्मानाबाद	1991-92	2	355	874	1,68,805	181
		1992-93	2	364	919	1,93,583	196
21	लातूर	1991-92	1,168	2,38,303	292
		1992-93	2	438	1,232	2,58,845	284
22	तुलसाबा	1991-92	8	429	1,434	2,54,564	169
		1992-93	6	295	1,436	2,68,315	175
23	अकोला	1991-92	15	1,224	1,751	3,05,388	269
		1992-93	19	1,697	1,775	3,43,921	287
24	अमरावती	1991-92	75	4,962	1,637	3,28,951	337
		1992-93	90	5,519	1,685	3,39,620	343
25	यवतमाळ	1991-92	29	3,073	1,979	2,91,733	230
		1992-93	268	7,925	1,992	3,02,195	284
26	वर्धा	1991-92	8	1,397	1,002	1,40,666	148
		1992-93	8	1,484	1,009	1,43,065	153
27	नागापूर	1991-92	88	6,035	2,166	4,27,970	434
		1992-93	88	6,035	2,166	4,27,970	455
28	भंडारा	1991-92	5	654	1,812	2,97,737	272
		1992-93	5	651	1,836	3,01,127	278
29	चंद्रपूर	1991-92	13	1,195	1,562	2,40,925	203
		1992-93	13	1,195	1,582	2,40,123	218
30	गडचिरोली	1991-92	1,070	1,03,965	81
		1992-93	1,232	1,05,600	99
	महाराष्ट्र राज्य	1991-92	996	96,015	58,168	1,06,60,754	8,653
		1992-93	2,507	1,36,555	59,299	1,10,65,119	9,147

TABLE No. 5.9—contd.

(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(2)
16	15,477			5	6,059	Jalna
16	17,687			8	7,510	
27	29,409			12	16,682	Parbhani
28	31,811			12	18,706	
35	28,696			19	26,849	Beed
40	33,894			20	24,155	
56	55,964			19	31,413	Nanded
59	60,214			21	30,570	
25	26,456			13	13,463	Osmanabad
29	28,662			15	14,076	
48	41,463			14	23,567	Latur
54	44,968			15	24,794	
55	62,558			13	12,132	Buldhana
56	64,945			14	11,826	
87	83,914			21	29,270	Akola
87	85,249			22	28,290	
78	87,848	6	272	33	35,961	Amravati
79	89,337	5	457	34	35,480	
57	59,524			20	20,639	Yavatmal
62	61,277			20	20,842	
57	62,782			15	15,600	Wardha
63	66,874			16	16,328	
115	1,33,507	31	3,790	46	64,561	Nagpur
129	1,43,486	31	3,790	51	62,224	
108	88,934			14	15,958	Bhandara
119	94,816			16	14,814	
48	60,509			18	23,020	Chandrapur
49	64,379			19	22,443	
20	19,247			11	4,182	Gadchiroli
36	24,565			13	4,113	
1,960	22,66,000	137	32,812	679	11,02,440	Maharashtra State
2,133	24,07,236	137	36,645	713	11,03,288	

		शिक्षण प्रतिष्ठान/Trail					
		वाणिज्य महाविद्यालये/Commerce Colleges				पदवी स्तर/Degree level	
अनुक्रमांक Sr. No.	जिल्हा	वर्ष Year	पदवीपूर्व स्तर/Under Graduate Level		शिक्षणशास्त्र पदवी/B. Ed.		धारीक शिक्षण/Phd
			संस्था Institution	विद्यार्थी Enrolment	संस्था Institution	विद्यार्थी Enrolment	संस्था Institution
(1)	(2)	(3)	(16)	(17)	(18)	(19)	(20)
1	बृहन्मूर्धा	1991-92	10	589	16	1,579	1
		1992-93	9	542	18	1,726	1
2	ठाणे	1991-92	3	348	6	837	..
		1992-93	2	134	4	602	8
3	रायगड	1991-92	1	59	..
		1992-93	1	60	..
4	रत्नागिरी	1991-92	3	289	..
		1992-93	3	239	..
5	सिंधुदुर्ग	1991-92	1	100	..
		1992-93	1	100	..
6	नांदेड	1991-92	3	658	1
		1992-93	4	602	1
7	धुळे	1991-92	9	1,283	3
		1992-93	11	1,337	3
8	जळगाव	1991-92	4	711	3
		1992-93	6	867	2
9	अहमदनगर	1991-92	4	788	..
		1992-93	4	746	..
10	पुणे	1991-92	2	43	8	1,358	1
		1992-93	2	229	8	1,450	1
11	सतारा	1991-92	5	503	1
		1992-93	5	483	1
12	सांगली	1991-92	1	65	6	447	1
		1992-93	1	45	5	443	1
13	सोलापूर	1991-92	8	744	2
		1992-93	7	734	3
14	कोल्हापूर	1991-92	15	1,093	3
		1992-93	11	847	2
15	बीरगाव	1991-92	5	618	2
		1992-93	5	575	2

TABLE No. 5.9—contd.

विद्यार्थी प्रशिक्षण/Training of Teachers						District
उत्तरीय स्तर/Under Graduate Level						
विद्यार्थी प्रशिक्षण/D. Ed.		विद्यार्थी शिक्षण प्रमाणपत्र Drawing Teachers Certificate		इतर प्रकारच्या अँग्लो भारतीय शाळा Other types Anglo-Indian Schools		
संस्था Institution	विद्यार्थी Enrolment	संस्था Institution	विद्यार्थी Enrolment	संस्था Institution	विद्यार्थी Enrolment	(2)
(22)	(23)	(24)	(25)	(26)	(27)	
14	2,176	2	609	1	76	Brihan Mumbai
14	2,304	2	630	1	67	
15	1,632	Thane
..	..	15	1,494	
7	700	Raigad
7	697	
6	789	Ratnagiri
6	796	
5	396	Sindhudurg
5	392	
10	862	1	124	Nashik
11	959	1	143	
9	984	1	159	Dhule
9	995	1	156	
5	583	1	91	Jalgaon
5	548	1	90	
8	867	1	66	Ahmednagar
9	855	1	76	
15	1,737	1	443	1	138	Pune
15	1,826	1	573	1	141	
11	1,021	Satara
11	1,041	
10	935	1	174	Sangli
11	986	1	161	
16	1,586	1	75	Solapur
17	1,867	1	73	
9	786	1	163	Kolhapur
9	771	1	163	
7	786	1	69	Aurangabad
7	829	1	77	

(1)	(2)	(3)	(16)	(17)	(18)	(19)	(20)
16.	जालना	1991-92	2	194	..
		1992-93	2	209	..
17	परभणी	1991-92	2	196	2
		1992-93	2	196	2
18	बीड	1991-92	3	353	1
		1992-93	3	353	1
19	नांदेड	1991-92	4	273	1
		1992-93	4	324	1
20	उस्मानाबाद	1991-92	3	439	3
		1992-93	3	557	3
21	लातूर	1991-92	1	307	1
		1992-93	2	262	1
22	बुलढाणा	1991-92	1	106	..
		1992-93	1	106	..
23	अकोला	1991-92	33	437	..
		1992-93	3	325	..
24	अमरावती	1991-92	2	176	2
		1992-93	2	142	1
25	यवतनाळ	1991-92	5	603	2
		1992-93	5	587	4
26	वर्धा	1991-92	2	200	1
		1992-93	2	191	1
27	नागपूर	1991-92	2	67	8	1,104	3
		1992-93	2	28	7	874	3
28	भंडारा	1991-92	3	276	1
		1992-93	4	313	1
29	चंद्रपूर	1991-92	4	446	1
		1992-93	4	446	1
30	गडचिरोली	1991-92	1	110	..
		1992-93	1	110	..
	महाराष्ट्र राज्य	1991-92	18	1,505	138	16,287	36
		1992-93	16	978	142	16,048	36

TABLE No. 5.9—contd.

(22)	(23)	(24)	(25)	(26)	(27)	(2)
5	467	Jalna
5	566	
4	388	Parbhani
4	398	
7	793	1	65	Beed
7	799	1	72	
6	1,017	1	66	Nanded
6	702	1	72	
7	585	Osmanabad
7	625	
10	1,200	1	81	Latur
10	1,362	1	87	
6	592	Buldhana
6	666	
7	766	Akola
7	792	
7	674	1	94	Amravati
7	732	1	100	
6	581	Yavatmal
7	594	
5	334	Wardha
5	374	
20	1,629	Nagpur
20	1,691	
5	639	Bhandara
5	511	
4	348	Chandrapur
4	418	
3	257	Gadchiroli
4	299	
249	26,110	15	2,279	2	214	Maharashtra State
255	26,889	15	2,473	2	208	

अनुक्रमांक Sr. No.	जिल्हा (2)	वर्ष Year (3)	शिक्षकना प्रशिक्षण/Training of Teachers		कृषि पशुवैद्यक शास्त्र व कुक्कुट पालन प्रशिक्षण, Agriculture Veterinary Science and Poultry		
			शास्त्र/ School Level		पदवी स्तर/ Degree Level		
			हस्तन्यवसाय शिक्षक प्रशिक्षण Handicraft Teachers Training		शास्त्र School		
			संस्था Institution (28)	विद्यार्थी Enrolment (29)	संस्था Institution (30)	विद्यार्थी Enrolment (31)	संस्था Institution (32)
(1)	(2)	(3)	(28)	(29)	(30)	(31)	(32)
1	बृहन्मूर्बई	1991-92	2	488	..
		1992-93	2	477	..
2	ठाणे	1991-92	1
		1992-93	1
3	रायगढ	1991-92	1
		1992-93	1
4	रत्नागिरी	1991-92	2	622	1
		1992-93	2	622	1
5	सिंधुदुर्ग	1991-92
		1992-93
6	नाशिक	1991-92	1
		1992-93	1
7	धुळे	1991-92	1	393	1
		1992-93	1	393	1
8	जंजगाव	1991-92	1
		1992-93	1
9	अहमदनगर	1991-92	1	440	1
		1992-93	1	330	1
10	पुणे	1991-92	1	744	2
		1992-93	1	744	2
11	सातारा	1991-92	1	199	1
		1992-93	1	153	1
12	सांगली	1991-92	1
		1992-93	1
13	सोलापूर	1991-92	1
		1992-93	1
14	कोल्हापूर	1991-92	1	679	2
		1992-93	1	679	2
15	औरंगाबाद	1991-92	1
		1992-93	1

No. 5.9—contd.

क़ायरा/Law		संगीत सलततक़ता व उपयोक्त क़ला/Music, Fine Arts and Applied Arts				District
परवी स्तर/ Degree Level		परवी स्तर/ Degree Level		परवीपूर्व स्तर/ Under Graduate Level		
इत्ता Institution	वितार्थी Enrolment	संस्था Institution	वितार्थी Enrolment	संस्था Institution	वितार्थी Enrolment	(2)
(34)	(35)	(36)	(37)	(38)	(39)	
5	7,720	4	1,768	2	160	Brihan Mumbai
5	7,720	4	1,855	2	160	
1	1,591	2	84	Thane
1	1,591	2	93	
	Raigad
	
1	36	2	152	Ratnagiri
1	36	
	Sindhudurg
	
2	1,568	Nashik
2	1,573	
1	551	Dhule
1	551	
1	769	1	91	Jalgaon
1	632	1	90	
1	945	Ahmednagar
1	945	
4	4,414	1	213	Pune
4	4,442	1	198	
1	410	Satara
1	410	
1	635	Sangli
1	635	
2	277	Solapur
2	277	
2	726	2	119	Kolhapur
2	726	2	132	
2	1,821	1	410	Aurangabad
2	1,858	1	410	

(1)	(2)	(3)	(28)	(29)	(30)	(31)	(32)
16	जालना	1991-92					
		1992-93					
17	परभणी	1991-92			2	1,765	1
		1992-93			2	1,753	1
18	बीड	1991-92					1
		1992-93					1
19	नांदेड	1991-92					1
		1992-93					1
20	उस्मानाबाद	1991-92					
		1992-93					
21	लातूर	1991-92			2	72	1
		1992-93			1	123	1
22	मुलदाणा	1991-92					1
		1992-93					1
23	अकोला	1991-92			2	787	1
		1992-93					1
24	अमरावती	1991-92			1	583	1
		1992-93			1	583	1
25	धवतमाळ	1991-92					1
		1992-93					1
26	वर्धा	1991-92					1
		1992-93					1
27	नागपूर	1991-92			2	986	1
		1992-93					2
28	भंडारा	1991-92					1
		1992-93					1
29	चंद्रपूर	1991-92			1	291	1
		1992-93			1	291	1
30	गदचिरोली	1991-92					
		1992-93					
	महापद्म पंज	1991-92			19	8,049	27
		1992-93			18	8,009	28

RS No. 5.9—contd.

(35)	(36)	(37)	(38)	(39)	(2)
72	Jalna
72	
524	Parbhani
524	
262	Beed
262	
2,183	Nanded
1,015	
95	Osmanabad
95	
245	Latur
304	
..	1	53	Buldhana
..	1	56	
..	1	53	Akola
782	1	78	
551	Amravati
551	
..	1	55	Yavatmai
..	1	64	
..	Wardha
..	
1,606	2	583	Nagpur
1,606	2	461	
..	Bhandara
..	
..	Chandrapur
..	
..	Gadchiroli
..	
25	27,001	8	2,852	10	752
25	25,825	8	2,816	10	781

State Maharashtra State
State

अनुक्रमांक Sr. No.	जिल्हा	वर्ष Year	संगीत सल्लिकला व उपयोजित कला/ Music, Fine Art and applied Arts शाळेय स्तर/School level		पदवी स्तर/Degree level		वैद्यकीय शिक्षण, प्रसूतीशास्त्र	
							पदवी स्तर/Degre	
							विषय विक्रिसा/Allopathy	आयुर्वेद/Ayur
			संस्था Institution	विद्यार्थी Enrolment	संस्था Institution	विद्यार्थी Enrolment	संस्था Institution	
(1)	(2)	(3)	(40)	(41)	(42)	(43)	(44)	
1	वृहन्मूर्बई	1991-92	3	1,101	6	5,270	3	
		1992-93	3	374	6	5,224	3	
2	ठाणे	1991-92	
		1992-93	
3	रायगड	1991-92	
		1992-93	
4	तलागिरी	1991-92	2	152	
		1992-93	2	378	
5	तिंधुदुर्ग	1991-92	1	
		1992-93	1	
6	नाशिक	1991-92	1	
		1992-93	1	
7	धुळे	1991-92	2	191	3	
		1992-93	2	292	3	
8	जळगाव	1991-92	1	63	1	
		1992-93	1	59	1	
9	अहमदनगर	1991-92	1	414	1	
		1992-93	1	365	1	575	1	
10	पुणे	1991-92	5	937	2	2,309	2	
		1992-93	5	881	2	2,309	2	
11	सातारा	1991-92	1	510	1	
		1992-93	1	617	1	
12	सांगली	1991-92	2	679	1	
		1992-93	2	680	1	
13	सोलापूर	1991-92	1	673	1	
		1992-93	1	49	1	
14	कोल्हापूर	1991-92	1	300	
		1992-93	1	49	
15	औरंगाबाद	1991-92	5	72	1	549	1	
		1992-93	5	72	1	579	1	

TABLE No. 5.9—contd.

Medical, Nursing Midwifery and Pharmacy								
पदवी स्तर/Degree Level		पदवीस्तर/Degree Level		पदवीपूर्व स्तर/Under Graduate Level				District
दन्तचिकित्सा/शुभुषा/ Dental/Nursing		समचिकित्सा/ Homeopathy		समचिकित्सा/Homeopathy		शुभुषा/Nursing		
संस्था Institution	विद्यार्थी Enrolment	संस्था Institution	विद्यार्थी Enrolment	संस्था Institution	विद्यार्थी Enrolment	संस्था Institution	विद्यार्थी Enrolment	
(46)	(47)	(48)	(49)	(50)	(51)	(52)	(53)	(2)
	1,032	1	389	17	2,312	Brihan Mumbai
	1,111	1	389	1	364	17	2,238	
	1	39	Thane
	1	90	
	1	99	2	39	Raigad
	1	131	2	79	
	1	39	1	34	Ratnagiri
	1	39	1	56	
	1	63	1	15	Sindhudurg
	1	98	1	15	
	346	1	131	1	98	Nashik
	336	1	159	1	98	
	1	86	1	82	Dhule
	1	138	1	89	
	1	60	Jalgaon
	1	149	
	..	1	..	2	219	3	221	Ahmednagar
	222	1	174	2	320	3	262	
	254	2	995	3	788	Pune
	287	2	1,094	3	483	
	1	173	3	180	Satara
	1	199	3	249	
	81	1	62	1	55	Sangli
	81	1	62	1	60	
	1	63	3	210	Solapur
	1	138	3	246	
	..	2	674	1	177	1	206	Kolhapur
	..	2	808	1	174	1	90	
	120	1	101	2	193	2	193	Aurangabad
	130	1	325	2	193	

(1)	(2)	(3)	(40)	(41)	(42)	(43)	(44)
16	जावना	1991-92
		1992-93
17	परभणी	1991-92
		1992-93
18	बीड	1991-92	1	266	..
		1992-93	1	266	..
19	नांदेड	1991-92	1	123	1
		1992-93	1	123	1
20	उस्मानाबाद	1991-92	1
		1992-93	1
21	लातूर	1991-92
		1992-93
22	बुलढाणा	1991-92
		1992-93
23	अकोला	1991-92	1
		1992-93	1
24	अमरावती	1991-92	4	552	1	558	2
		1992-93	4	512	1	480	2
25	यवतभाळ	1991-92	1
		1992-93	1
26	वर्धा	1991-92	1	31	1	424	..
		1992-93	1	35	1	471	..
27	नागपूर	1991-92	1	229	2	1,515	2
		1992-93	1	229	2	1,515	2
28	भंडारा	1991-92
		1992-93
29	चंद्रपूर	1991-92
		1992-93
30	गडचिरोली	1991-92
		1992-93
महापद्म राज्य		1991-92	20	3,560	21	13,358	23
		1992-93	20	3,005	21	12,069	23

TABLE No. 5.9—contd.

	(47)	(48)	(49)	(50)	(51)	(52)	(53)	(2)
..	Jalna
..	
..	1	154	1	32	..	Parbhani
..	1	109	1	41	..	
..	1	216	2	65	..	Beed
..	1	190	2	99	..	
..	1	71	1	82	..	Nanded
..	1	179	1	115	..	
..	1	22	1	74	..	Osmanaba
..	1	22	1	74	..	
..	Latur
..	
..	1	214	1	32	..	Buldhana
..	1	220	1	56	..	
..	2	275	2	196	..	Akola
..	2	297	2	196	..	
121	1	105	2	70	..	Amravati
121	1	156	2	87	..	
..	1	39	..	Yavatmal
..	1	78	..	
..	2	100	..	Wardha
..	2	111	..	
1	136	1	80	..	7	875	..	Nagpur
1	138	1	80	..	7	852	..	
..	1	44	..	Bhandara
..	1	44	..	
..	2	59	1	15	1	59	..	Chandrapur
..	1	77	1	15	1	108	..	
..	Gadchiroli
..	
10	2,090	11	2,614	19	1,908	63	6,200	Maharashtra State
11	2,426	10	3,237	20	2,035	63	6,258	

अनुक्रमांक Sr. No.	जिल्हा	वर्ष year	पदवीस्तर Degree Level		परती
			संस्था Institutions	विद्यार्थी Enrolment	संस्था Institutions
(1)	(2)	(3)	(54)	(55)	(56)
1	बृहन्मुंबई	1991-92	9	4,119	4
		1992-93	10	4,502	4
2	ठाणे	1991-92
		1992-93
3	रायगड	1991-92
		1992-93
4	रत्नागिरी	1991-92
		1992-93
5	सिंधुदुर्ग	1991-92
		1992-93
6	नाशिक	1991-92
		1992-93
7	धुळे	1991-92
		1992-93
8	जळगाव	1991-92
		1992-93
9	अहमदनगर	1991-92
		1992-93
10	पुणे	1991-92	9	2,997	..
		1992-93	9	3,335	..
11	सातारा	1991-92
		1992-93
12	सांगली	1991-92	1	336	..
		1992-93	1	280	..
13	सोलापूर	1991-92	1	281	..
		1992-93	1	241	..
14	कोल्हापूर	1991-92	1	1,315	1
		1992-93	1	1,313	1
15	औरंगाबाद	1991-92	3	851	..
		1992-93	3	636	..

contd.

Types of Institutions

Other	शालेयस्तर School Level		संशोधन संस्था/पदवीस्तर Research Institutions /Degree Level		District (2)	
	विद्यार्थी Enrolment (59)	संस्था Institutions (60)	विद्यार्थी Enrolment (61)	संस्था Institutions (62)		विद्यार्थी Enrolment (63)
..		16	1,267	14	195	Brihan Mumbai
..		16	1,244	10	192	
..		4	249	Thane
..		5	318	
..		Raigad
..		
..		1	48	Ratnagiri
..		1	48	
..		Sindhudurg
..		
..		2	72	Nashik
..		2	72	
..		1	27	Dhule
..		1	30	
..		2	81	Jalgaon
..		2	73	
..		1	60	Ahmednagar
..		
..		11	1,432	1	253	Pune
..		10	1,777	6	251	
..		1	2	Satara
..		1	2	
..		2	149	3	2	Sangli
..		2	57	2	2	
..		6	514	Solapur
..		6	502	
..		1	24	Kolhapur
..		1	25	
..		3	517	1	9	Aurangabad
..		3	502	1	10	

(1)	(2)	(3)	(54)	(55)	(56)
16	जालना	1991-92	2	170	..
		1992-93	2	170	..
17	परभणी	1991-92	1	85	..
		1992-93	1	85	..
18	बीड	1991-92
		1992-93
19	नांदेड	1991-92	1	25	..
		1992-93	1	25	..
20	उस्मानाबाद	1991-92
		1992-93
21	लातूर	1991-92
		1992-93
22	बुलढाणा	1991-92
		1992-93
23	अकोला	1991-92
		1992-93
24	अमरावती	1991-92	1	413	1
		1992-93	1	413	1
25	यवतमाड	1991-92
		1992-93
26	बर्धा	1991-92	1	928	..
		1992-93	1	1,020	..
27	नागपूर	1991-92	6	1,048	..
		1992-93	6	955	..
28	भंडारा	1991-92
		1992-93
29	चंद्रपूर	1991-92
		1992-93
30	गढचिरोली	1991-92
		1992-93
	महापट्ट पन्थ	1991-92	36	12,568	6
		1992-93	37	12,975	6

TABLE No. 5.9—contd.

(54)	(59)	(60)	(61)	(62)	(63)	(2)
..	..	8	693	Jalna
..	..	8	638	
..	..	2	66	Parbhani
..	..	1	45	
..	Beed
..	..	1	86	
..	..	5	316	Nanded
..	..	4	261	
..	Osmanabad
..	
..	..	3	330	Latur
..	..	3	373	
..	..	1	271	Buldana
..	..	1	271	
..	..	1	11	Akola
..	..	1	17	
..	..	3	254	Amravati
..	..	3	242	
..	..	1	119	Yavatmal
..	..	1	80	
..	..	1	60	Wardha
..	..	1	60	
..	..	9	553	Nagpur
..	..	9	562	
..	Bhandara
..	
..	..	1	82	Chandrapur
..	..	1	71	
..	Gadchiroli
..	
..	..	84	7,147	27	509	Maharashtra State
..	..	82	7,306	21	505	

Source.—Directorate of Education, Government of Maharashtra, Pune.

5. शिक्षण/EDUCATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 5.10

पदावरील विद्यार्थी व शिक्षकांची संख्या

Enrolment of Students and Number of Teachers

(1991-92 and 1992-93)

अनुक्रमांक Sr. No	जिल्हा (2)	वर्ष Year (3)	पूर्व प्राथमिक, प्राथमिक, माध्यमिक (4)	एकूण प्रशिक्षित शिक्षक Total Number of Trained Teachers			एकूण शिक्षक Total Number of Teachers			पदावरील विद्यार्थी Enrolment (11)	Pre-Primary, Primary, Secondary (4)	District (2)
				पुरुष Male (5)	स्त्री Female (6)	एकूण Total (7)	पुरुष Male (8)	स्त्री Female (9)	एकूण Total (10)			
				(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)			
1	बुधनुरी	1991-92	पूर्व प्राथमिक	9	482	491	11	500	511	16,543	Pre-Primary	Brihan Mumbai
			प्राथमिक	9,230	19,919	29,149	9,307	20,146	29,453	11,66,453	Primary	
			माध्यमिक	8,893	16,594	25,487	9,235	16,984	26,219	8,39,910	Secondary	
		1992-93	पूर्व प्राथमिक	10	268	278	11	304	315	12,866	Pre-Primary	
			प्राथमिक	9,177	19,649	28,826	9,214	19,811	29,025	11,80,670	Primary	
			माध्यमिक	8,825	16,434	25,259	9,191	16,916	26,107	8,59,586	Secondary	
2	ठाणे	1991-92	पूर्व प्राथमिक	2	149	151	3	179	182	3,395	Pre-Primary	Thane
			प्राथमिक	5,550	8,957	14,507	6,455	10,048	16,503	7,28,942	Primary	
			माध्यमिक	4,990	5,089	10,079	5,224	5,475	10,699	3,69,941	Secondary	
		1992-93	पूर्व प्राथमिक	2	146	148	3	176	179	25,526	Pre-Primary	
			प्राथमिक	5,606	9,834	15,440	6,434	10,871	17,305	7,65,010	Primary	
			माध्यमिक	5,216	5,323	10,539	5,463	5,722	11,185	3,88,315	Secondary	
3	रायगड	1991-92	पूर्व प्राथमिक	125	125	3,192	Pre-Primary	Raigad
			प्राथमिक	4,210	2,987	7,197	4,631	3,265	7,896	2,95,226	Primary	
			माध्यमिक	3,053	1,256	4,309	3,231	1,362	4,593	1,28,834	Secondary	
		1992-93	पूर्व प्राथमिक	..	19	19	..	303	303	12,490	Pre-Primary	
			प्राथमिक	4,181	3,386	7,567	4,511	3,618	8,129	2,75,998	Primary	
			माध्यमिक	3,252	1,336	4,588	3,370	1,457	4,827	1,38,479	Secondary	
4	रत्नागिरी	1991-92	पूर्व प्राथमिक	..	16	16	..	18	18	492	Pre-Primary	Ratnagiri
			प्राथमिक	4,643	3,348	7,998	4,836	3,502	8,338	2,32,278	Primary	
			माध्यमिक	2,409	640	3,049	2,478	667	3,145	84,127	Secondary	
		1992-93	पूर्व प्राथमिक	5	186	191	5	625	630	17,214	Pre-Primary	
			प्राथमिक	

		१९८३	१९८६	१९८९	१९९२	१९९५	१९९८	२००१	२००४	२००७	
	१९९२-९३	पूर्व प्राथमिक	१०५	१०५	३०६	३०६	६,४७७	Pre-Primary			
		प्राथमिक	२,४६५	२,०७१	४,५३५	२,४७२	२,०८४	४,५५६	१,१३,६११	Primary	
		माध्यमिक	१,६७९	५३३	२,४१२	१,८६६	५३५	२,४२१	६४,४११	Secondary	
नाशिक	१९९१-९२	पूर्व प्राथमिक	४१	४१	४६	४६	१,८८१	Pre-Primary	Nashik		
		प्राथमिक	६,९८३	४,८१३	११,७९६	७,८२८	५,१२५	१२,९५३	५,३८,९४२	Primary	
		माध्यमिक	६,४३५	२,३३५	८,७७०	६,५८४	२,४८०	९,०६४	३,०४,२४५	Secondary	
	१९९२-९३	पूर्व प्राथमिक	४२	४२	४७	४७	५,९५२	Pre-Primary			
		प्राथमिक	७,३०३	६,०५९	१२,३६२	८,१७२	५,३६६	१३,५३८	५,३९,८९०	Primary	
		माध्यमिक	६,६६८	२,४१५	९,०८३	६,८३५	२,५३५	९,३७०	३,१९,८७२	Secondary	
धुळे	१९९१-९२	पूर्व प्राथमिक	४६	४६	५७	५७	३,९९७	Pre-Primary	Dhule		
		प्राथमिक	५,२६९	२,२९३	७,५६२	५,५४२	२,३६७	७,९०९	२,९९,५४९	Primary	
		माध्यमिक	५,३९०	१,०१९	६,४०९	५,५३६	१,०४३	६,५७९	२,०६,३९९	Secondary	
	१९९२-९३	पूर्व प्राथमिक	५६	५६	७०	७०	७,१८१	Pre-Primary			
		प्राथमिक	५,२७३	२,३०५	७,५७८	५,५४३	२,३८१	७,९२४	३,०१,०१७	Primary	
		माध्यमिक	५,६१३	१,०४९	६,६६२	५,७६४	१,०७७	६,८४१	२,१६,३१०	Secondary	
जालगाव	१९९१-९२	पूर्व प्राथमिक	६	१५८	१६४	६	७२	७८	३,१२४	Pre-Primary	Jalgaon
		प्राथमिक	७,४२७	३,३१२	१०,७३९	७,८११	३,५०१	११,३१२	४,३१,२९९	Primary	
		माध्यमिक	६,०८९	१,१३४	७,२२३	६,२१९	१,१७०	७,३८९	२,४१,०१९	Secondary	
	१९९२-९३	पूर्व प्राथमिक	६	५८	६४	६	७२	७८	७,३६२	Pre-Primary	
		प्राथमिक	७,६९७	३,४६३	११,१६०	८,०३०	३,६१८	११,६४८	४,३३,४८९	Primary	
		माध्यमिक	६,३९५	१,२७६	७,८७१	६,५३६	१,३१०	७,८४६	२,५३,७८५	Secondary	
अहमदनगर	१९९१-९२	पूर्व प्राथमिक	१	१	८	८	४५५	Pre-Primary	Ahmednagar		
		प्राथमिक	७,२१२	३,५४७	१०,७५८	७,६११	३,७१३	११,३२४	४,४५,१००	Primary	
		माध्यमिक	६,३९४	१,५३३	७,९२७	६,५५८	१,६०४	८,१६२	२,७३,९३०	Secondary	
	१९९२-९३	पूर्व प्राथमिक	२	२	८	८	३,१२८	Pre-Primary			
		प्राथमिक	७,५०१	३,७७०	११,२७१	७,८९७	३,९२८	११,८२५	४,५८,७७६	Primary	
		माध्यमिक	६,४६०	१,६५८	८,११८	६,६५५	१,७५१	८,४०६	२,९०,४३६	Secondary	

संख्या क्रमांक/TABLE No. 5.10—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(4)	(2)
10	पुणे	1991-92	पूर्व प्राथमिक	..	128	128	..	138	138	4,925	Pre-Primary	Pune
			प्राथमिक	7,750	9,178	16,928	8,514	9,951	18,065	7,18,113	Primary	
			माध्यमिक	7,887	5,534	13,471	9,056	5,790	13,846	4,64,164	Secondary	
		1992-93	पूर्व प्राथमिक	..	130	130	..	140	140	12,825	Pre-Primary	
			प्राथमिक	7,825	9,329	17,152	8,613	9,728	18,341	7,40,085	Primary	
			माध्यमिक	8,394	6,023	14,417	8,597	6,254	14,851	4,87,427	Secondary	
11	सातारा	1991-92	पूर्व प्राथमिक	..	63	63	..	72	72	2,904	Pre-Primary	Satara
			प्राथमिक	6,366	3,622	9,988	6,512	3,700	10,212	3,25,366	Primary	
			माध्यमिक	5,310	1,436	6,746	5,441	1,501	6,942	2,08,719	Secondary	
		1992-93	पूर्व प्राथमिक	..	80	80	..	152	152	6,373	Pre-Primary	
			प्राथमिक	6,590	4,023	10,613	6,782	4,123	10,905	3,33,172	Primary	
			माध्यमिक	5,570	1,509	7,016	5,605	1,582	7,187	2,13,544	Secondary	
12	सांगली	1991-92	पूर्व प्राथमिक	1	108	109	2	116	118	5,104	Pre-Primary	Sangli
			प्राथमिक	5,373	3,471	8,844	5,504	3,553	9,057	3,17,505	Primary	
			माध्यमिक	4,253	1,067	5,320	4,333	1,102	5,435	1,67,171	Secondary	
		1992-93	पूर्व प्राथमिक	1	251	252	2	362	364	15,020	Pre-Primary	
			प्राथमिक	5,195	3,445	8,640	5,362	3,531	8,893	3,17,810	Primary	
			माध्यमिक	4,373	1,172	5,545	4,454	1,199	5,653	1,71,561	Secondary	
13	सोलापूर	1991-92	पूर्व प्राथमिक	..	65	65	..	77	77	3,651	Pre-Primary	Solapur
			प्राथमिक	7,663	3,362	11,025	7,863	3,475	11,338	4,57,205	Primary	
			माध्यमिक	5,055	1,206	6,261	5,206	1,264	6,470	1,98,900	Secondary	
		1992-93	पूर्व प्राथमिक	2	82	84	2	95	97	6,319	Pre-Primary	
			प्राथमिक	7,665	3,668	11,333	7,874	3,759	11,633	4,69,938	Primary	
			माध्यमिक	5,400	1,255	6,655	5,531	1,292	6,823	2,19,936	Secondary	
14	कोल्हापूर	1991-92	पूर्व प्राथमिक	2	151	153	5	181	186	7,408	Pre-Primary	Kolhapur
			प्राथमिक	7,289	3,143	10,432	7,444	3,279	10,723	4,06,200	Primary	

Block No.	Block Name	Year	1991-92			1992-93			Type of Institution	District					
			Pre-Primary	Primary	Secondary	Pre-Primary	Primary	Secondary							
16	जातना	1991-92	प्राथमिक	3,918	2,214	6,132	4,292	2,425	6,717	3,06,167	Primary	Jalna			
			माध्यमिक	2,617	1,099	3,716	2,664	1,107	3,771	1,36,772	Secondary				
			पूर्व प्राथमिक	1	73	74	2	94	96	7,977	Pre-Primary				
		1992-93	प्राथमिक	3,938	2,374	6,312	4,392	2,622	7,014	3,37,050	Primary				
			माध्यमिक	2,716	1,119	3,835	2,755	1,127	3,882	1,41,197	Secondary				
			पूर्व प्राथमिक	..	7	7	..	13	13	748	Pre-Primary				
		17	परभणी	1991-92	प्राथमिक	2,749	587	3,335	3,067	649	3,716		1,79,193	Primary	Parbhani
					माध्यमिक	1,382	274	1,656	1,467	287	1,754		59,919	Secondary	
					पूर्व प्राथमिक	..	8	8	..	14	14		5,201	Pre-Primary	
1992-93	प्राथमिक			2,916	658	3,574	3,266	736	4,002	2,00,081	Primary				
	माध्यमिक			1,361	297	1,658	1,475	307	1,782	61,143	Secondary				
	पूर्व प्राथमिक			..	33	33	..	33	33	2,142	Pre-Primary				
18	बीद			1991-92	प्राथमिक	4,731	1,035	5,766	5,298	1,201	6,499	2,74,032	Primary	Beed	
					माध्यमिक	2,615	536	3,151	2,878	605	3,483	1,18,133	Secondary		
					पूर्व प्राथमिक	..	33	33	..	33	33	39,650	Pre-Primary		
		1992-93	प्राथमिक	5,369	1,167	6,536	5,916	2,298	8,214	3,21,906	Primary				
			माध्यमिक	2,769	579	3,348	3,057	672	3,729	1,22,438	Secondary				
			पूर्व प्राथमिक	..	17	17	..	21	21	969	Pre-Primary				
		19	नानेद	1991-92	प्राथमिक	4,578	1,032	5,610	5,037	1,209	6,246	2,61,654	Primary		Nanded
					माध्यमिक	3,117	542	3,659	3,388	574	3,962	1,19,323	Secondary		
					पूर्व प्राथमिक	..	14	14	..	22	22	20,922	Pre-Primary		
1992-93	प्राथमिक			4,576	1,068	5,644	5,180	1,265	6,445	2,90,214	Primary				
	माध्यमिक			3,337	577	3,914	3,588	608	4,196	1,26,952	Secondary				
	पूर्व प्राथमिक			1	35	36	2	56	58	3,343	Pre-Primary				
1992-93	प्राथमिक			5,882	1,466	7,348	6,145	1,621	7,766	3,51,835	Primary				
	माध्यमिक			3,329	623	3,952	3,614	670	4,284	1,47,948	Secondary				
	पूर्व प्राथमिक			1	36	37	2	58	60	42,232	Pre-Primary				
1992-93	प्राथमिक	6,317	1,677	7,994	6,724	1,886	8,610	4,05,517	Primary						
	माध्यमिक	3,511	649	4,160	3,760	700	4,490	1,57,854	Secondary						

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 5.10—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(4)	(2)
20	उस्मानाबाद	1991-92	पूर्व प्राथमिक	..	6	6	..	8	8	355	Pri-Primary	Osmanabad
			प्राथमिक	3,383	613	3,996	3,523	658	4,181	1,68,805	Primary	
			माध्यमिक	2,540	425	2,965	2,658	463	3,121	95,483	Secondary	
	1992-93	पूर्व प्राथमिक	..	6	6	..	8	8	9,063	Pri-Primary		
		प्राथमिक	3,626	753	4,379	3,928	837	4,765	1,93,583	Primary		
		माध्यमिक	2,572	368	2,940	2,721	396	3,117	84,909	Secondary		
21	लातूर	1991-92	पूर्व प्राथमिक	Pri-Primary	Latur
			प्राथमिक	4,572	94	5,483	4,844	1,051	5,895	2,38,303	Primary	
			माध्यमिक	3,891	494	4,385	4,126	525	4,651	1,53,074	Secondary	
	1992-93	पूर्व प्राथमिक	..	8	8	..	9	9	967	Pri-Primary		
		प्राथमिक	Primary		
		माध्यमिक	Secondary		
22	बुलढाणा	1991-92	पूर्व प्राथमिक	..	8	8	..	16	16	429	Pri-Primary	Buldhana
			प्राथमिक	5,023	918	5,941	5,084	970	6,054	2,54,564	Primary	
			माध्यमिक	3,200	450	3,650	3,243	461	3,704	1,27,057	Secondary	
	1992-93	पूर्व प्राथमिक	1	6	7	1	6	7	2,066	Pri-Primary		
		प्राथमिक	5,531	1,055	6,586	5,586	1,115	6,701	2,68,315	Primary		
		माध्यमिक	3,315	484	3,799	3,371	506	3,877	1,33,514	Secondary		
23	अकोला	1991-92	पूर्व प्राथमिक	..	24	24	..	33	33	1,224	Pri-Primary	Akola
			प्राथमिक	5,161	1,943	7,104	5,233	2,083	7,316	3,05,388	Primary	
			माध्यमिक	3,987	982	4,969	4,216	1,039	5,255	1,74,285	Secondary	
	1992-93	पूर्व प्राथमिक	1	23	24	2	36	38	28,724	Pri-Primary		
		प्राथमिक	5,364	2,211	7,375	5,453	2,368	7,831	3,43,921	Primary		
		माध्यमिक	3,952	936	4,888	4,143	986	5,129	1,80,199	Secondary		
24	अमरावती	1991-92	पूर्व प्राथमिक	..	112	112	..	126	126	4,962	Pri-Primary	Amravati
			प्राथमिक	4,889	2,624	7,513	5,072	2,709	7,781	3,28,951	Primary	
			माध्यमिक	4,335	1,580	5,915	4,624	1,644	6,268	2,12,317	Secondary	

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 5.10—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(4)	(2)	
30	गडचिरोली	1991-92	पूर्व प्राथमिक	Pri-Primary	Gadchiroli	
			प्राथमिक	1,805	433	2,238	2,400	533	2,933	1,03,965	Primary		
			माध्यमिक	854	169	1,023	1,064	194	1,258	38,698	Secondary		
		1992-93	पूर्व प्राथमिक		Pri-Primary
			प्राथमिक	1,876	470	2,346	2,551	582	3,133	1,05,600	Primary		
			माध्यमिक	1,086	227	1,307	1,300	258	1,558	49,842	Secondary		
महाराष्ट्र राज्य	महाराष्ट्र राज्य	1991-92	पूर्व प्राथमिक	23	1,967	1,990	32	2,374	2,406	96,015	Pri-Primary	Maharashtra State	
			प्राथमिक	1,56,764	1,00,230	2,56,994	1,65,894	1,05,544	2,71,438	1,06,60,754	Primary		
			माध्यमिक	1,24,368	55,205	1,79,573	1,29,964	57,507	1,87,471	60,63,874	Secondary		
		1992-93	पूर्व प्राथमिक	30	2,165	2,195	36	3,757	3,793	3,60,213	Pri-Primary		
			प्राथमिक	1,60,917	1,05,163	2,66,140	1,70,662	1,11,542	2,82,204	1,10,65,119	Primary		
			माध्यमिक	1,29,298	57,484	1,86,782	1,34,754	59,976	1,94,729	59,36,346	Secondary		

आधार.—शिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.—Directorate of Education, Maharashtra State, Pune.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 5.11

पूर्वप्राथमिक, प्राथमिक व म

Number of Pupils in Pre-Prim

अनुक्रमांक Sr. No.	जिल्हा	वर्ष Year	पूर्वप्राथमिक Pre-Primary	इयत्ता १ वी Std. I	इयत्ता २ वी Std. II	इयत्ता ३ वी Std. III	इयत्ता ४ वी Std. IV	इयत्ता ५ वी Std. V
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
1	बृहन्मुंबई	1991-92	16,543	1,72,554	2,39,834	2,32,074	2,09,800	2,16,225
		1992-93	11,954	2,46,484	2,55,171	2,33,341	2,27,358	2,22,906
2	ठाणे	1991-92	8,395	1,79,712	1,46,524	1,36,131	1,14,272	1,15,381
		1992-93	8,245	1,86,363	1,53,212	1,42,039	1,22,081	1,22,626
3	रायगड	1991-92	3,192	74,708	59,872	52,899	46,025	41,753
		1992-93	7,419	68,774	53,362	48,261	46,547	41,856
4	तलागिरी	1991-92	492	37,803	36,633	49,494	41,478	36,356
		1992-93	17,314	38,976	36,929	47,941	42,397	37,696
5	सिंधुदुर्ग	1991-92	2,384	17,066	16,775	25,251	20,234	19,593
		1992-93	6,477	17,248	17,146	23,317	21,102	19,956
6	नाशिक	1991-92	1,881	1,21,482	1,13,796	1,22,100	95,086	88,151
		1992-93	1,925	1,19,881	1,11,679	1,18,735	1,00,928	91,237
7	धुळे	1991-92	3,997	81,948	68,500	61,807	56,513	42,778
		1992-93	4,082	82,126	68,621	62,165	57,035	45,201
8	जळगाव	1991-92	3,124	1,02,600	92,256	93,369	74,338	63,838
		1992-93	3,124	1,01,328	91,317	92,789	80,248	65,363
9	अहमदनगर	1991-92	455	1,19,053	99,503	91,248	79,844	72,451
		1992-93	381	1,23,733	1,04,500	91,879	81,700	75,622
10	पुणे	1991-92	4,925	1,66,601	1,47,174	1,38,517	1,31,549	1,24,078
		1992-93	4,925	1,69,501	1,49,460	1,47,106	1,33,519	1,30,399
11	सातारा	1991-92	2,904	63,457	57,881	73,371	61,063	56,483
		1992-93	5,433	64,731	60,319	74,079	62,563	58,706
12	सांगली	1991-92	5,104	72,198	66,751	64,860	52,649	47,887
		1992-93	13,674	68,319	64,647	66,256	56,126	49,725
13	सोलापूर	1991-92	3,651	1,07,689	91,677	1,01,531	73,184	67,091
		1992-93	5,544	1,08,733	95,328	1,05,189	75,475	71,013
14	कोल्हापूर	1991-92	7,408	73,909	71,708	91,172	69,023	65,755
		1992-93	7,931	75,262	71,565	83,144	82,339	68,137
15	औरंगाबाद	1991-92	5,334	81,298	66,515	59,975	49,538	47,365
		1992-93	5,196	85,152	69,272	60,944	52,420	51,223
16	जातना	1991-92	748	49,097	40,349	34,834	26,263	21,794
		1992-93	791	53,419	41,479	36,592	28,947	22,655
17	परभणी	1991-92	2,142	82,173	65,703	54,739	43,833	33,382
		1992-93	1,955	82,575	69,182	58,304	47,053	35,765
18	बीड	1991-92	969	72,596	56,241	48,758	39,626	34,035
		1992-93	867	77,281	57,994	52,005	42,749	36,387

EDUCATION

S.C.F. No. 5.11

मध्यम वी शालावार संख्या

Secondary Schools by Standards

1992-93

मध्यम वी Std. VII	इयत्ता ८ वी Std. VIII	इयत्ता ९ वी Std. IX	इयत्ता १० वी Std. X	इयत्ता ११ वी Std. XI	इयत्ता १२ वी Std. XII	एकूण Grand Total	District (2)
(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	
021	1,68,926	1,43,536	1,06,799	85,766	71,697	21,26,415	Brihan Mumbai
841	1,71,427	1,44,421	1,07,824	85,383	71,956	21,52,298	
408	74,594	63,229	45,604	25,179	20,340	11,11,514	Thane
252	78,318	66,383	47,880	27,557	22,493	11,70,649	
312	28,068	24,812	15,025	7,432	5,336	4,26,718	Raigad
381	28,953	25,263	16,281	7,680	6,861	4,18,556	
496	20,909	19,150	12,880	4,091	3,731	3,20,207	Ratnagiri
375	21,119	18,584	12,907	4,704	3,556	3,39,628	
193	14,728	14,452	10,984	4,007	4,306	1,83,507	Sindhudurg
948	14,658	13,818	10,773	4,568	4,132	1,86,687	
907	56,264	49,873	35,019	21,469	17,797	8,62,442	Nashik
159	59,670	52,113	36,637	21,173	18,752	8,77,964	
508	33,253	30,817	28,340	18,634	14,396	5,16,301	Dhule
430	34,347	31,431	27,899	19,455	18,318	5,28,378	
004	45,905	40,617	30,754	18,069	14,844	6,85,632	Jalgaon
737	46,568	42,798	32,931	20,312	17,735	7,03,745	
454	47,755	42,546	32,063	19,899	17,040	7,36,364	Ahmednagar
893	49,529	44,863	32,826	19,052	16,467	7,62,235	
839	90,734	81,315	59,871	37,558	31,131	12,13,993	Pune
170	93,807	84,708	62,827	38,754	31,757	12,58,277	
826	42,375	40,143	30,042	14,771	12,496	5,49,478	Satara
460	42,136	39,515	29,968	13,620	13,558	5,63,002	
169	32,064	30,740	24,586	12,783	10,919	4,99,185	Sangli
336	33,709	30,421	24,395	12,504	11,968	5,14,524	
929	40,176	37,045	25,159	15,684	12,579	6,75,831	Solapur
842	43,814	38,985	27,480	16,189	13,745	7,10,467	
378	43,088	41,192	31,395	19,829	17,187	6,39,895	Kolhapur
364	46,313	42,814	33,557	22,333	19,255	6,63,962	
302	26,268	24,927	21,249	12,743	10,738	4,78,016	Aurangabad
879	24,925	26,538	22,745	10,897	8,969	4,96,714	
476	11,385	10,091	8,069	3,603	2,913	2,41,715	Jalna
2192	11,792	9,572	8,212	4,004	3,519	2,60,957	
494	19,593	17,490	13,746	7,391	5,796	3,98,904	Parbhani
955	20,530	17,671	14,391	7,242	7,395	4,18,749	
216	22,168	21,246	16,910	10,961	8,586	3,89,510	Beed
26189	23,202	20,789	18,409	10,109	10,150	4,10,909	

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	
19	नरिंह	..	1991-92	3,343	1,02,400	83,008	67,284	50,324	41,129
			1992-93	3,705	1,03,858	87,200	74,581	55,020	44,256
20	उल्लानामार	..	1991-92	555	45,160	37,917	33,674	28,980	24,598
			1992-93	364	45,857	38,727	35,186	29,541	26,254
21	लातूर	..	1991-92	..	65,576	54,089	48,721	36,964	37,695
			1992-93	438	67,121	59,578	52,264	45,310	41,238
22	बुलढाणा	..	1991-92	429	63,070	54,160	56,463	44,397	34,776
			1992-93	295	64,685	56,544	57,338	47,003	39,748
23	अकोला	..	1991-92	1,224	74,916	66,277	62,782	51,666	44,258
			1992-93	1,697	76,787	68,801	65,875	55,111	47,922
24	अमरावती	..	1991-92	4,962	76,445	66,290	71,068	59,643	54,556
			1992-93	5,519	79,461	70,052	74,144	63,167	53,153
25	यवतमाळ	..	1991-92	3,073	75,618	59,599	55,640	44,510	40,524
			1992-93	7,925	76,268	62,500	56,904	47,181	40,909
26	वर्धा	..	1991-92	1,397	32,492	30,525	29,786	24,399	22,727
			1992-93	1,484	32,790	29,858	29,486	25,202	23,953
27	नागपूर	..	1991-92	6,035	1,01,801	91,546	89,298	79,461	79,655
			1992-93	6,035	1,01,913	91,642	89,383	79,561	80,953
28	भंडारा	..	1991-92	654	1,14,608	60,259	59,587	47,974	46,592
			1992-93	651	63,769	58,253	60,192	49,625	46,117
29	चंद्रपूर	..	1991-92	1,195	50,789	49,324	52,880	41,103	43,608
			1992-93	1,195	53,932	47,376	49,997	45,190	41,055
30	गवचिरोली	..	1991-92	..	23,813	22,828	23,716	17,162	12,536
			1992-93	..	25,377	21,980	25,279	17,190	14,954
	महाराष्ट्र राज्य	..	1991-92	96,015	26,02,642	22,13,454	21,83,019	18,10,001	16,77,351
			1992-93	1,36,556	25,61,703	22,63,694	22,12,715	19,19,678	17,46,989

आधार.—शिक्षण संचालनालय, म.

TABLE No. 5.11—contd.

(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(2)
31,536	25,886	23,123	20,111	13,847	12,099	5,09,605	Nanded
33,202	28,252	24,484	21,046	12,151	12,865	5,38,803	
20,280	15,188	13,569	11,679	6,375	4,917	2,64,741	Osmanabad
21,729	16,435	14,795	11,521	6,095	6,193	2,75,841	
31,085	25,228	24,613	20,863	11,617	10,483	4,01,801	Latur
34,318	27,557	26,581	22,272	11,427	11,486	4,36,792	
26,439	22,835	19,929	16,516	8,490	7,362	3,86,972	Buldhana
30,118	23,149	20,833	17,570	7,484	8,105	4,04,741	
35,262	31,867	28,465	26,050	16,461	14,708	4,93,549	Akola
37,137	32,583	29,505	26,736	13,868	15,215	5,12,121	
43,575	41,124	35,582	29,332	15,009	14,395	5,61,042	Amravati
43,359	41,612	36,029	29,743	14,515	14,190	5,74,159	
31,933	27,149	24,149	24,372	20,750	9,183	4,38,723	Yavatmal
33,884	27,097	25,214	21,599	9,458	10,966	4,55,346	
20,490	20,328	19,475	17,057	10,377	9,232	2,60,194	Wardha
21,039	20,722	..	17,824	10,138	10,165	2,66,495	
63,908	61,189	55,853	46,306	26,502	24,097	7,95,242	Nagpur
65,430	62,217	58,134	47,712	25,084	24,351	8,05,317	
39,527	37,323	34,539	30,920	13,822	10,521	5,40,368	Bhandara
40,163	36,313	34,075	32,490	12,564	13,090	4,90,419	
31,510	26,919	23,064	19,216	10,579	10,235	3,94,156	Chandrapur
32,258	29,410	25,378	20,844	9,884	10,195	4,02,104	
9,080	7,471	5,971	4,847	2,499	2,076	1,42,283	Gadchiroli
10,479	8,161	7,312	6,613	3,301	3,398	1,54,102	
12,89,877	11,60,760	10,41,776	8,12,142	4,86,876	4,11,130	1,72,44,303	Maharashtra State
13,56,579	11,99,025	10,73,749	8,43,912	4,81,505	4,40,800	1,77,53,921	

5. शिक्षण/EDUCATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 5.12 (A)

प्राथमिक व माध्यमिक शिक्षण संस्थातील विद्यार्थ्यांची शिक्षणाच्या माध्यमानुसार संख्या

Number of Pupils in Primary and Secondary Institutions According to Medium of Instruction

1991-92

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	प्राथमिक/ माध्यमिक	मराठी Marathi	गुजराथी Gujarathi	उर्दू Urdu	हिंदी Hindi	सिंधी Sindhi	इंग्रजी English	इतर Others	एकूण Grand Total	Primary/ Secondary	District
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(3)	(2)
1	बृहन्मुंबई	प्रा. मा.	4,83,646 2,40,439	1,13,930 1,23,774	1,41,873 57,206	1,66,964 90,022	29 205	2,11,304 3,18,564	48,707 9,700	11,66,453 8,39,910	P. S.	Brihan Mumb
2	ठाणे	प्रा. मा.	5,10,761 2,89,840	21,199 10,314	41,012 8,949	37,174 6,762	11,862 11,825	98,795 42,130	8,179 121	7,28,942 3,69,941	P. S.	Thane
3	रायगड	प्रा. मा.	2,72,672 1,11,147	1,267 139	14,573 9,045	658 647	6,056 7,856	2,95,226 1,28,834	P. S.	Raigad
4	रत्नागिरी	प्रा. मा.	2,14,383 77,529	15,166 4,888	2,729 1,710	2,32,278 84,127	P. S.	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	प्रा. मा.	1,13,227 63,637	941 358	520 590	1,14,688 64,585	P. S.	Sindhudurg
6	नाशिक	प्रा. मा.	4,83,457 2,56,058	633 988	45,393 15,211	813 1,787	.. 482	8,646 29,719	5,38,942 3,04,245	P. S.	Nashik
7	धुळे	प्रा. मा.	2,77,558 2,56,058	1,531 988	16,423 15,211	373 1,787	652 482	3,007 29,719	2,99,549 3,04,245	P. S.	Dhule
8	जळगाव	प्रा. मा.	3,82,972 2,26,861	103 ..	39,036 8,399	2,913 2,578	1,807 912	4,468 2,269	4,31,299 2,41,019	P. S.	Jalgaon

क्र.	नाम	प्र.	मा.	कुल	प्रा.	मा.	कुल	प्र.	मा.	कुल	प्र.	मा.	कुल
12	कोल्हापूर	प्रा.	2,96,224	267	1,209	...	1,209	...	1,209
		मा.	1,58,108	404	1,524	...	4,234	...	2,901
13	सोलापूर	प्रा.	4,16,022	43	20,656	371	...	4,099	16,014	4,57,205	P.	...	Solapur
		मा.	1,82,474	...	6,071	124	...	8,586	1,645	1,98,900	S.	...	
14	कोल्हापूर	प्रा.	3,90,134	235	7,234	...	773	7,794	30	4,06,200	P.	...	Kolhapur
		मा.	1,99,437	206	1,170	...	253	5,303	...	2,06,369	S.	...	
15	औरंगाबाद	प्रा.	2,76,692	...	32,469	537	...	8,449	...	3,18,147	P.	...	Aurangabad
		मा.	1,24,474	...	7,961	890	...	3,447	...	1,36,772	S.	...	
16	जालना	प्रा.	1,64,655	255	8,083	3,574	...	2,580	46	1,79,193	P.	...	Jalna
		मा.	53,386	...	2,148	3,053	...	1,332	...	59,919	S.	...	
17	परभणी	प्रा.	2,50,896	...	22,127	201	...	778	30	2,74,032	P.	...	Parbhani
		मा.	1,09,165	...	6,183	391	...	2,363	31	1,18,133	S.	...	
18	बीद	प्रा.	2,43,701	...	15,681	2,272	...	2,61,654	P.	...	Beed
		मा.	1,12,768	...	5,750	805	...	1,18,133	S.	...	
19	नांदेड	प्रा.	3,19,185	...	27,884	1,721	...	2,678	367	3,51,835	P.	...	Nanded
		मा.	1,36,552	...	7,966	856	...	2,574	...	1,47,948	S.	...	
20	उस्मानाबाद	प्रा.	1,64,114	...	4,598	93	...	1,68,805	P.	...	Osmanabad
		मा.	92,896	...	1,398	1,189	...	95,483	S.	...	
21	लातूर	प्रा.	2,24,174	14	12,495	1,620	...	2,38,303	P.	...	Latur
		मा.	1,48,058	...	3,701	103	...	1,212	...	1,53,074	S.	...	
22	बुलढाना	प्रा.	2,27,411	...	24,356	781	...	2,016	...	2,54,564	P.	...	Buldhana
		मा.	1,19,335	...	6,572	894	...	256	...	1,27,057	S.	...	
23	अकोला	प्रा.	2,51,864	203	37,958	4,740	822	9,801	...	3,05,388	P.	...	Akola
		मा.	1,49,491	195	14,101	5,152	289	5,057	...	1,74,285	S.	...	
24	अमरावती	प्रा.	2,74,340	598	36,937	14,126	...	2,950	...	3,28,951	P.	...	Amravati
		मा.	1,87,132	164	10,722	6,361	...	7,938	...	2,12,317	S.	...	
25	यवतमाळ	प्रा.	2,70,327	...	14,189	3,448	...	3,769	...	2,91,733	P.	...	Yavatmal
		मा.	1,24,575	...	5,551	2,675	...	1,362	...	1,34,163	S.	...	
26	वर्धा	प्रा.	1,31,144	106	2,517	3,351	...	3,568	...	1,40,686	P.	...	Wardha
		मा.	1,10,044	10	484	3,035	26	1,823	...	1,15,422	S.	...	

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 5.12 (A)—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(3)	(2)
27	नागपूर	प्रा.	3,36,769	1,020	14,875	40,254	..	34,703	349	4,27,970	P.	Nagpur
		मा.	2,69,514	302	11,347	31,715	635	25,532	112	3,39,157	S.	
28	भंडारा	प्रा.	2,64,861	103	936	27,606	576	3,431	224	2,97,737	P.	Bhandara
		मा.	1,70,340	35	606	14,330	..	4,275	..	1,89,586	S.	
29	चंद्रपूर	प्रा.	2,17,999	..	899	5,284	..	12,063	4,680	2,40,925	P.	Chandrapur
		मा.	1,27,260	..	929	6,720	..	8,419	896	1,44,224	S.	
30	गदचिरोली	प्रा.	95,884	..	427	5,327	..	126	2,201	1,03,965	P.	Gadchiroli
		मा.	37,373	..	287	567	..	350	121	38,698	S.	
31	महाराष्ट्र राज्य	प्रा.	89,63,056	1,43,774	6,30,404	3,26,001	17,083	4,89,135	91,301	1,06,60,754	P.	Maharashtra State
		मा.	49,07,957	1,46,012	2,12,288	1,91,737	15,860	5,80,043	15,977	60,63,874	S.	

आकार.—शिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.—Directorate of Education, Govt. of Maharashtra, Pune.

प्राथमिक व माध्यमिक शिक्षण संस्थातील विभाष्येची शिक्षणाच्या माध्यमाद्वारा संख्या
Number of Pupils in Primary and Secondary Institutions According to Medium of Instruction

1992-93

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा (2)	प्राथमिक/ माध्यमिक (3)	मराठी Marathi (4)	गुजराथी Gujarathi (5)	उर्दू Urdu (6)	हिंदी Hindi (7)	सिंधी Sindhi (8)	इंग्रजी English (9)	इतर Others (10)	एकूण Grand Total (11)	Primary/ Secondary (3)	District (2)
1	बृहन्मुंबई	प्रा.	4,75,372	1,14,684	1,47,563	1,78,346	12	2,14,660	50,033	11,80,670	P.	Brihan Mumbai
		मा.	2,14,303	1,36,124	62,877	1,01,250	..	3,36,360	8,672	8,59,586	S.	
2	ठाणे	प्रा.	5,32,799	22,021	43,640	40,622	12,673	1,04,426	8,829	7,65,010	P.	Thane
		मा.	3,14,242	10,220	8,305	4,580	11,164	39,732	72	3,88,315	S.	
3	रायगड	प्रा.	2,52,552	1,527	14,572	778	..	6,571	..	2,75,998	P.	Raigad
		मा.	1,18,516	138	9,881	636	..	9,308	..	1,38,479	S.	
4	रत्नागिरी	प्रा.	2,15,754	..	15,253	2,917	..	2,33,924	P.	Ratnagiri
		मा.	77,975	..	4,900	1,920	..	84,795	S.	
5	सिंधुदुर्ग	प्रा.	1,12,172	..	901	538	..	1,13,611	P.	Sindhudurg
		मा.	6,345	..	350	610	..	64,411	S.	
6	नाशिक	प्रा.	4,76,302	845	50,121	1,085	10	11,527	..	5,39,890	P.	Nashik
		मा.	2,64,816	1,010	17,061	1,944	501	34,540	..	3,19,872	S.	
7	धुळे	प्रा.	2,78,414	1,462	16,899	429	610	3,203	..	3,01,017	P.	Dhule
		मा.	2,04,411	1,471	7,209	583	326	2,310	..	2,16,310	S.	
8	जळगाव	प्रा.	3,83,350	84	39,954	3,158	1,719	5,224	..	4,33,489	P.	Jalgaon
		मा.	2,38,929	..	9,198	2,646	844	2,168	..	2,53,785	S.	
9	अहमदनगर	प्रा.	4,42,832	35	9,478	719	..	5,712	..	4,58,776	P.	Ahmednagar
		मा.	2,78,161	..	2,518	528	..	9,229	..	2,90,436	S.	
10	पुणे	प्रा.	6,79,978	1,607	13,864	4,917	328	38,686	705	7,40,085	P.	Pune
		मा.	3,84,031	2,170	4,443	13,178	832	82,168	605	4,87,427	S.	

TABLE No. 5.12 (B)—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)
11	सातारा	प्रा.	3,27,054	770	1,492	3,856	..	3,33,172	P.	Satara	
		मा.	2,062	..	827	6,493	..	2,13,544	S.		
12	सांगली	प्रा.	2,95,654	285	7,409	4,225	10,237	3,17,810	P.	Sangli	
		मा.	1,62,189	410	1,534	4,332	3,096	1,71,561	S.		
13	सोलापूर	प्रा.	4,28,598	44	20,865	430	..	3,793	16,208	4,69,938	P.	Solapur	
		मा.	2,01,972	..	6,506	125	..	9,865	1,468	2,19,936	S.		
14	कोल्हापूर	प्रा.	4,05,997	82	7,425	..	534	8,559	..	4,22,597	P.	Kolhapur	
		मा.	2,13,212	197	1,268	..	253	5,570	..	2,20,500	S.		
15	औरंगाबाद	प्रा.	2,90,034	..	37,368	718	..	8,930	..	3,37,050	P.	Aurangabad	
		मा.	1,29,881	..	7,891	849	..	2,576	..	1,41,197	S.		
16	जालना	प्रा.	1,83,286	263	9,893	3,893	..	2,702	44	2,00,081	P.	Jalna	
		मा.	54,356	..	2,264	3,132	..	1,391	..	61,143	S.		
17	परभणी	प्रा.	2,96,660	..	24,526	159	..	561	..	3,21,906	P.	Parbhani	
		मा.	1,12,505	..	6,810	300	..	2,733	..	1,22,438	S.		
18	बीड	प्रा.	2,70,134	..	17,774	2,306	..	2,90,214	P.	Beed	
		*मा.	1,19,800	..	6,271	881	..	1,26,952	S.		
19	नांदेड	प्रा.	3,69,285	..	31,294	1,792	..	2,733	413	4,05,517	p.	Nanded	
		मा.	1,45,538	..	6,891	849	..	2,576	..	1,57,854	S.		
20	उस्मानाबाद	प्रा.	1,66,565	..	4,876	122	..	1,53,563	P.	Osmanabad	
		मा.	82,011	..	1,449	1,449	..	84,909	S.		
21	लातूर	प्रा.	2,43,075	10	13,927	1,833	..	2,58,845	P.	Latur	
		मा.	1,59,925	..	4,008	102	..	1,242	..	1,65,277	S.		
22	बुलढाना	प्रा.	2,40,262	..	25,082	739	..	2,232	..	2,68,315	P.	Buldhana	
		मा.	1,25,131	..	7,332	907	..	144	..	1,33,514	S.		
23	अकोला	प्रा.	2,88,214	168	39,967	4,459	789	10,324	..	3,43,921	P.	Akola	

26	वर्धा	प्रा.	1,33,325	102	2,444	3,400	..	3,704	..	1,41,005	P.	Wardha
		मा.	1,16,477	..	176	2,641	..	1,955	..	1,21,249	S.	
27	नागपूर	प्रा.	3,31,428	1,052	14,500	41,777	..	38,830	383	4,27,970	P.	Nagpur
		मा.	2,82,881	229	10,931	31,126	..	27,737	..	3,52,904	S.	
28	भंडारा	प्रा.	2,66,831	93	933	28,515	542	4,213	..	3,01,127	P.	Bhandara
		मा.	1,71,073	..	676	13,959	..	4,697	..	1,90,405	S.	
29	चंद्रपूर	प्रा.	2,15,150	..	483	5,366	..	14,190	4,934	2,40,123	P.	Chandrapur
		मा.	1,36,976	..	913	6,968	..	8,226	944	1,54,027	S.	
30	गडचिरोली	प्रा.	98,126	..	417	6,888	..	169	..	1,05,600	P.	Gadchiroli
		मा.	48,600	..	313	551	..	378	..	49,842	S.	
महाराष्ट्र राज्य			92,82,164	1,45,805	6,66,839	3,47,345	17,217	5,13,963	91,786	1,10,65,119	P.	Maharashtra State
			50,97,078	1,52,161	2,26,720	2,01,643	13,920	6,15,744	14,857	63,22,123	S.	

आधार.— शिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.— Directorate of Education, Government of Maharashtra, Pune.

संख्या क्रमांक/TABLE No. 5.13.—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
9	कलाशास्त्र—							Architecture—
	बैचलर ऑफ आर्किटेक्चर ..	83	47	130	65	42	107	Bachelor of Architecture
	डिग्री इन फॉर्न आर्ट ..	192	91	283	175	84	259	Degree in F. A.
10	कानून—							Law—
	बैचलर ऑफ लॉ ..	2,833	236	3,069	1,204	114	1,318	Bachelor of Law
	मास्टर ऑफ लॉ ..	468	117	585	74	27	101	Master of Law
	एच. डी. ...	1	..	1	2	1	3	Ph. D.
11	शिक्षण—							Education :
	बी एड. ..	5,615	3,514	9,129	4,728	3,184	7,912	B. Ed.
	एम एड. ..	211	256	467	179	147	326	M. Ed.
	डी एड.	26,216	14,683	D. Ed.
	बी पी एड. ..	2,932	223	3,155	2,602	178	2,780	B. P. Ed.
	एम पी एड. ..	314	42	356	296	40	336	M. P. Ed.
	एन. एस. सी. (१० वी) ..	6,53,449	2,89,854	9,43,303	2,53,952	1,32,717	3,86,669	S. S. C. (Xth)
	एच एस. सी. (१२ वी) ..	2,45,193	4,05,957	3,52,150	1,15,347	56,991	1,82,338	H. S. C. (XIIth)
	डी सी. सी.	1,67,019	99,709	G. C. C.
	डी सी. डी.	1,079	124	G. C. D.
	बी. आर. एन. ..	54	3	57	38	3	41	B. P. L.
12	कृषि—							Agriculture—
	बी एससी. ..	989	57	1,046	929	56	985	B. Sc.
	एम एससी. ..	393	..	393	343	..	343	M. Sc.
	डॉक्टरेट/पीएच. डी. ..	10	..	10	5	..	9	Doctorate/Ph. D.
13	औषधीशास्त्र—							Medicine—
	बैचलर ऑफ फार्मसी ..	173	72	245	157	72	229	Bachelor of Pharmacy
	मास्टर ऑफ फार्मसी ..	19	2	21	19	2	21	Master of Pharmacy
14	तंत्रशास्त्र—							Technology—
	बैचलर ऑफ टेक्नॉलॉजी	Bachelor of Technology
	मास्टर ऑफ टेक्नॉलॉजी	Master of Technology
	एम. एस. टी. (टेक्नॉलॉजी)	N. A.	M. Sc. Tech.
	पी. एस. टी. (टेक्नॉलॉजी)	B. Sc. Tech.
15	वायुर्वेद—							Ayurved—
	बी. ए. एम. एन./	317	204	521	251	181	432	B. A. M. S./
	बी. एस. ए. एम.	B. S. A. M.
16	गृहशास्त्र—							Home Science—
	बी. एस. सी. (गृहशास्त्र)	803	803	..	662	662	B. Sc. (Home Science)
	एम. एस. सी. (गृहशास्त्र) ..	6	171	171	..	142	142	M. Sc. (Home Science)
	एच. डी.	6	6	..	6	6	Ph. D.

सूचकांक/TABLE No. 5.13.—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
16	वस्त्रनिर्माण—							Textile—
	बॅचलर ऑफ टेक्स्टाईल्स	Bachelor of
17	संचालनालय—							Library Sc
	बॅचलर ऑफ लायब्ररी	803	803	..	662	662 Bachelor of
	मास्टर ऑफ लायब्ररी	33	22	55	16	17	33 Master of L
18	समाज सेवा—							Social Work
	बॅचलर ऑफ सोशल वर्क	109	42	251	90	38	128 Bachelor of S
	मास्टर ऑफ सोशल वर्क	373	112	485	328	111	439 Master of So
19	वृत्तपत्र व्यवसाय—							Journalism—
	बॅचलर ऑफ जर्नालिझम	112	32	144	97	28	125 Bachelor of Jc
20	पशुवैद्यक शास्त्र—							Veterinary Sc
	बी. व्ही. एससी.	239	4	243	223	4	227 B. V. Sc.
	एम. व्ही. एससी.	57	5	62	57	5	62 M. V. Sc.

N. A. उपलब्ध नाही./Not Available.

आधार.—(1) शिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.—Directorate of Education, Govt. of Maharashtra, Pune.

(2) तंत्र शिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Directorate of Technical Education, Government of Maharashtra, Mumbai.

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 5.14

संस्थेच्या प्रकापनुसार तांत्रिक

अनुक्रमांक Sr. No.	जिल्हा	अभियंत्रिकी आणि तंत्रशास्त्रीय महाविद्यालये Engineering and Technological Colleges		तंत्रनिकेतन Polytechnic		इतर परीक्षा संस्था Other Diploma Institutions		औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था Industrial Training Institutions		उच्च तांत्रिक विद्यालये केंद्रे Technical High Schools Centres		मुलाखत संख्या Bas rela
		a	b	a	b	a	b	a	b	a	b	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)
1	बृहन्मुंबई	14	14	12	12	49	49	21	24	24	24	37
2	ठाणे	5	5	10	10	9	9	11	15	21	22	8
3	रायगड	1	1	3	3	6	7	7	9	1
4	रत्नागिरी	3	3	2	2	6	7	9	10	2
5	सिंधुदुर्ग	1	1	1	1	4	4	5	5	1
6	नाशिक	3	3	4	4	5	5	9	13	17	17	4
7	धुळे	2	2	5	5	2	2	6	9	11	11	1
8	जळगाव	2	2	7	7	3	3	18	27	16	16	2
9	अहमदनगर	5	5	7	7	1	1	15	18	21	21	1
10	पुणे	11	11	6	6	18	18	24	29	35	35	14
11	सातारा	3	3	5	5	1	1	7	9	10	10	3
12	सांगली	3	3	6	6	2	2	7	7	19	21	2
13	सोलापूर	1	1	4	4	1	1	6	7	28	28	2
14	कोल्हापूर	5	5	7	7	1	1	7	10	27	27	2
15	औरंगाबाद	4	4	3	3	4	4	10	15	11	13	2
16	जालना	1	1	1	1	2	3	2	2	..
17	परभणी	1	1	1	1	3	4	6	6	1
18	बीड	3	3	1	1	6	6	6	6	1
19	नांदेड	2	2	2	2	1	1	11	12	7	7	1
20	उस्मानाबाद	2	2	1	1	1	1	7	7	6	6	..
21	सातूर	4	4	5	5	3	3	6	8	5	5	1
22	बुलढाना	1	1	1	1	1	1	3	3	7	7	1
23	अकोला	1	1	4	4	1	1	3	4	12	12	1
24	अमरावती	2	2	6	6	4	4	9	10	11	14	1
25	यवतमाळ	2	2	2	2	3	3	5	7	7	7	1
26	वर्धा	1	1	2	2	3	3	6	7	5	5	2
27	नागपूर	7	7	11	11	12	12	24	36	8	9	2
28	भंडारा	1	1	2	2	1	1	3	9	4	4	3
29	चंद्रपूर	1	1	2	2	7	12	4	6	1
30	गडचिरोली	1	1	3	4	2	3	..
महाराष्ट्र राज्य		83	83	127	127	132	132	255	333	353	368	98

a=1991-92, b=1992-93

आधार-(१) तंत्रशिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई
(२) व्यवसाय शिक्षण प्रशिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र

EDUCATION

TABLE No. 5.14

Technical Institutions by type of institutions

(1980-83)

• १ स्तरावरील व्यवसायिक शिक्षण केंद्रे		औद्योगिक कामगारांचे अर्धवेळ वर्ग		शिल्पकारागीर आणि इतर तांत्रिक प्रमाणपत्र देण्याच्या संस्था		प्रगत व्यवसाय शिक्षण पध्दती		+ १ स्तरावरील केंद्रासह पुरस्कृत व्यवसाय शिक्षण अभ्यासक्रम संस्था		एकूण Grand Total		District
Vocational Centres of - 2 stages		Part time classes for Industrial workers		Institution of Crafts and other Technical certificate courses		Advanced vocational training system		Centrally Sponsard + 2 stage vocational education institutes				
a	b	a	b	a	b	a	b	a	b	a	b	(2)
45	(16)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)	
45	45	1	1	167	157	38	43	408	423	Brihan Mumbai
..	11	1	1	95	94	1	1	22	25	194	204	Thane
..	10	37	47	9	12	74	91	Raigad
..	8	27	43	7	10	64	85	Ratnagiri
..	8	34	42	11	14	65	76	Sindhudurg
22	22	1	1	71	76	1	1	34	49	171	195	Nashik
..	8	39	49	14	22	88	109	Dhule
..	14	51	61	22	30	135	162	Jaigaon
..	13	1	1	42	52	16	19	122	138	Ahmednager
..	34	1	1	116	116	1	1	52	77	312	343	Pune
..	16	84	94	20	34	149	175	Satara
..	15	92	92	17	32	153	180	Sangli
..	15	1	1	111	112	15	24	185	197	Solapur
..	17	1	1	73	133	1	1	17	24	158	228	Kolhapur
..	16	1	1	50	29	1	1	17	25	119	113	Aurangabad
..	1	11	20	1	2	19	30	Jalna
..	8	15	97	8	10	43	128	Parbhani
..	6	20	32	12	21	55	76	Beed
..	11	46	25	1	1	15	16	97	78	Nanded
..	5	12	28	8	14	42	64	Osmanabad
..	9	19	50	25	35	77	120	Latur
..	10	18	110	15	22	57	156	Buldhana
..	16	42	88	18	34	98	161	Akola
..	22	1	1	109	274	1	1	49	94	215	429	Amravati
..	10	27	106	11	20	68	158	Yavatmal
..	10	58	10	17	23	104	63	Wardha
..	25	1	1	259	25	1	1	44	56	394	185	Nagpur
..	8	44	2	14	20	80	51	Bhandara
..	8	42	16	26	36	91	82	Chandrapur
..	2	1	1	10	2	8	14	27	27	Gadchiroli
404	404	11	11	1,811	2,092	8	8	582	857	3,864	4,527	Maharashtra Stat

Source.— (1) Directorate of Technical Education, Govt. of Maharashtra, Mumbai.

(2) Directorate of Vocational Education & Training, Govt. of Maharashtra, Mumbai.

5. शिक्षण/EDUCATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 5.15

तंत्रनिकेतन संस्थांची त्यांच्या वर्गगारीनुसार संख्या, प्रवेशक्षमता, नाव नोंदविलेले, उत्तीर्ण झालेले विद्यार्थी आणि शिक्षकांची संख्या
Number of Technical Institutions Intake Capacity, Enrolment, Outturn and Number of Teachers by Category of Institution
1991-92 and 1992-93

अनुक्रमांक Sr. No.	वर्गवारी	संख्या Number		एकूण प्रवेश क्षमता Total Intake Capacity		एकूण नोंदणी केलेले Total Registered		एकूण उत्तीर्ण Total passed		शिक्षकांची संख्या No. of Teachers		Category
		1991-92	1992-93	1991-92	1992-93	1991-92	1992-93	1991-92	1992-93	1991-92	1992-93	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(2)
1	पदवी पातळीवरील (अभियांत्रिकी आणि तंत्रशास्त्रीय महाविद्यालये).	84	104	17,990	19,600	59,651	73,207	NA	8,598	3,656	3,993	Degree level (Engineering and Technological Colleges).
2	पदवीका पातळीवरील (तंत्रनिकेतन आणि इतर पदविका) संस्था.	257	323	31,771	36,301	59,335	64,960	NA	14,437	3,622	3,787	Diploma level (Polytechnic and other Diploma) Institutions.
3	औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था	255	333	49,484	56,000	45,430	42,274	17,938	22,579	3,000	3,899	Industrial Training Institutes (Excluding Four Provisionally Permitted).
4	तंत्र माध्यमिक विद्यालये/केंद्रे	353	368	1,02,975	NA	34,325	73,649	NA	NA	NA	NA	Technical High Schools/Centres.

टीप.—N. A.—उपलब्ध नाही./N. A.—Not Available.

आधार.—व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Vocational Education and Training, Government of Maharashtra, Mumbai.

5. शिक्षण / EDUCATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 5.16

शासकीय व अशासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थानाधीन मंजूर केलेल्या जागा प्रवेश क्षमता आणि उत्तीर्ण झालेल्यांची संख्या

Number of sanctioned seats intake capacity and outturn of Govt. Industrial Training Institutes (1991-92 and 1992-93)

व्यवसायाचे नाव	मंजूर जागा Sanctioned Seats		प्रवेश क्षमता Intake Capacity		उत्तीर्ण झालेले Passed (Outturn)		Name of the Trade
	1991-92	1992-93	1991-92	1992-93	1991-92	1992-93	
	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	
द्वारेडक यानिकी	1,216	2,560	526	2,560	320	889	Draftsman (Mechanic)
द्वारेडक स्थापत्य	912	2,160	518	2,160	320	546	Draftsman (Civil)
द्वारेडक	448	624	181	624	161	306	Surveyor
द्वारेडक	4,768	7,824	2,008	7,824	1,714	3,007	Filter
द्वारेडक	2,664	3,120	1,272	3,120	893	1,190	Tuner
द्वारेडक	2,100	2,204	1,002	2,204	731	888	Machinist
द्वारेडक (घर्षक)	720	768	364	768	306	296	Machinist (Gr)
द्वारेडक	448	432	288	432	155	119	Pattern Maker
द्वारेडक (प्रशितन व वानानुहणीकरण)	608	976	368	976	244	256	Mechanic (Ref. & Air condition)
द्वारेडक उपकरण	272	288	144	288	104	93	Instrument (Mechanic)
द्वारेडक अण्ड द्यायेकर	256	352	176	352	101	101	Tool and Die Maker
द्वारेडक (मिलर्राईट मेन्टेनन्स)	432	496	296	496	192	135	Millright Maint. Mechanic
द्वारेडक	160	176	100	176	42	36	Watch Maker
द्वारेडक	3,440	6,400	1,471	6,400	879	1,981	Electrician
द्वारेडक	2,720	3,952	1,144	3,952	824	1,282	Wireman
द्वारेडक	112	112	80	112	54	43	Electroplator
द्वारेडक (मोटारगाडी)	2,368	3,312	982	3,312	329	1,324	Mechanic Motor Vehical
द्वारेडक (कृषि व यंत्रसामुग्री)	112	144	64	144	30	28	Mechanic Agricultural
द्वारेडक (रेडिओ व दूरचित्रवाणी)	1,104	1,904	638	1,904	330	336	Mechanic Radio and T. V.
द्वारेडक (इलेक्ट्रॉनिक्स मेकेनिक)	736	1,872	483	1,872	271	425	Electronics (Mech.)
द्वारेडक	416	464	235	464	150	190	Painter
द्वारेडक यानिकी तथा यंत्रचालक	64	128	68	128	17	19	Wireless Operator
द्वारेडक उपकरण (रासायनिक)	32	32	16	32	..	28	Instrument Mechanic (Chemical Plant)
द्वारेडक ऑपरेटर	..	32	..	32	Attendant Operator
द्वारेडक मेकेनिक (रासायनिक)	..	32	..	32	Maintenance Mechanic (Chemical Plant)
द्वारेडक मोल्ड मेकर	..	16	..	16	..	7	Plastic Mould Maker (S. C. V. T.)
द्वारेडक रेव्हिनिशियन	16	16	16	16	..	12	Rubber Technician (S. C. V. T.)
द्वारेडक आरेडक	..	32	..	32	Architect Draftsman
द्वारेडक अण्ड हिट ट्रीटर	112	112	112	112	75	109	Forger and Heat Treater
द्वारेडक	1,392	1,504	1,392	1,504	795	897	Carpenter
द्वारेडक विद्देल	1,216	1,584	1,216	1,584	772	1,161	Mechanic Disel

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 5.16—Contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)
32	यांत्रिक कर्षित्र	624	752	624	752	181	399	Tractor Mechan
33	साचेकार	16	784	16	784	458	444	Moulder
34	पत्रे कारागीर	720	1,000	720	1,000	637	709	Sheet Metal Wo
35	संधाता	2,208	3,708	2,208	3,708	1,525	2,241	Welder
36	नळकारागीर	400	480	400	480	283	313	Plumber
37	डाटा प्रिपेरेशन अॅण्ड कॉम्प्युटर सॉफ्टवेअर.	128	368	128	368	94	175	Data Preparation Computer Softw
38	प्लास्टिक प्रोसेसिंग ऑपरेटर	256	320	256	320	144	172	Plastic Processing
39	गवंडी (बांधकाम)	196	1,104	196	1,104	361	366	Mason
40	पंप मेकॅनिक	96	144	96	144	47	85	Pump Mechanic
41	लेटर प्रेस मशिन माईडर	400	416	400	416	180	269	Letter Press Machin
42	पुस्तक बांधणी	96	128	96	128	53	65	Book Binding
43	हस्त जुळईकार	464	496	464	496	223	388	Hand Compositor
44	कर्तन व शिवणशास्त्र	448	576	448	576	286	413	Cutting and Tailor
45	पोशाख बनविणे	128	256	128	256	115	159	Dress Making
46	यंत्र विणकाम	32	48	32	48	23	20	Knitting with Machi
47	भरतकाम व विणकाम	48	80	48	80	34	69	Embroider and Fan
48	भाज्या व फळे टिकविणे	96	192	96	192	48	56	Preservation of Fru
								and Vegetables.
49	ब्लिचिंग डायंग अॅण्ड कॅलिको प्रिटींग.	32	32	32	32	16	24	Bleaching Dying Calico Printing
50	चामड्याची पादत्राणे बनविणे	16	16	16	16		1	Leather Foot wear
51	चामड्याच्या वस्तू बनविणे	16	16	16	16		2	Leather goods mak
52	सेक्रेटारियल प्रॅक्टिस	64	208	64	208	36	56	Secretarial Practic
53	हेअर अॅण्ड स्किन केअर		112		112			Hair and Skin care
54	फोटो टाईप सेटिंग अॅण्ड डेस्क टॉप पब्लिशिंग ऑपरेटर.		48		48			Photo Type Setting Desk Top Publish Operator.
55	बेकरी अॅण्ड कॉन्फेक्शनरी		32		32			Bakery and confect
56	तयुलेखन (इंग्रजी)	640	752	640	754	260	316	Stenography (Eng
57	तयुलेखन (मराठी)	192	304	192	304	102	132	Stenography (Mar
	महाराष्ट्र राज्य	37,676	56,000	23,982	56,000	15,024	22,579	Maharashtra State

आधार.—व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Vocational Education and Training, Govt. of Maharashtra, Mumbai.

* हे व्यवसाय १९९२-९३ (ऑगस्ट १९९२) या वर्षात नवीन सुरू करण्यात आले.

* This trades are newly started during the year 1992-93 (From August 1992)

5. शिक्षण / EDUCATION

संज्ञा क्रमांक/TABLE No. 5.17

अभियांत्रिकी तंत्रशास्त्र व संबन्धित अभियांत्रिकी महाविद्यालयांच्या अंतिम वर्षाच्या परीक्षेत बसलेल्या व उत्तीर्ण झालेल्या विद्यार्थ्यांची संख्या
 Number of Students appeared and passed in final Year Examination of Engineering Technological and Polytechnic Colleges

अभ्यासक्रमाचा प्रकार (2)	परीक्षेत बसलेले No. of appeared		उत्तीर्ण झालेले No. of Passed		Type of Courses (2)
	1991-92 (3)	1992-93 (4)	1991-92 (5)	1992-93 (6)	
I परीची अभ्यासक्रम—					
नामद	NA	2,582	NA	1,263	Degree Courses— Civil
लायसी	"	1,587	"	1,112	Mechanical
पदव	"	576	"	409	Electrical
इतर	"	7,735	"	5,814	Others
एकूण	NA	12,480	NA	6,598	.. Total
II परीक्षा अभ्यासक्रम—					
नामद	NA	7,799	NA	2,432	Diploma Courses— Civil
लायसी	"	3,355	"	1,667	Mechanical
पदव	"	2,120	"	1,157	Electrical
इतर	"	20,636	"	9,181	Others
एकूण	NA	33,921	NA	14,437	.. Total

टीप.—N. A.—उपलब्ध नाही/Not available.

आधार.—तंत्र शिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Technical Education, Govt. of Maharashtra, Mumbai.

जनता संपर्क

6.1 छापखाने, प्रकाशित झालेली पुस्तके व नियतकालिके, त्यांचे वितरण व विषयवार वर्गीकरण यासंबंधी माहिती या विभागातील तक्त्यांमध्ये आरे.

6. MASS COMMUNICATION

6.1 Data on printing presses, books and periodicals published and their classification according to languages and subjects are presented in the tables in this section.

6. जनता संपर्क/MASS COMMUNICATION

तक्ता क्रमांक/TABLE NO. 6.1

मुख्य भाषामधून प्रसिद्ध झालेली वृत्तपत्रे व नियतकालिके यांची संख्या
Number of News papers, Periodicals published by Major Languages

अनुक्रमांक Sr. No.	वर्ष Year	भाषेनुसार वृत्तपत्रे व नियतकालिके Newspapers and Periodicals by Languages
(1)	(2)	(3)
1	1980-81	3236
2	1985-86	3166
3	1990-91	3925
4	1991-92	3673
5	1992-93	3841

आधार.— अधीपरीक्षक, पुस्तके व प्रकाशने, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.— Examiner of Books and Publications, Govt. of Maharashtra, Mumbai.

6. जनता संपर्क/MASS COMMUNICATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 6.2

जिल्हावार छापखान्यांची संख्या

Number of Printing Presses by district in 1991-92 & 1992-93

वर्ष/Year जिल्हा/District	सार्वजनिक Public		खाजगी Private		एकूण Total		District
	1991-92	1992-93	1991-92	1992-93	1991-92	1992-93	
	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	
1980-81	NA	NA	NA	NA	6940	6940	
1984-85	NA	NA	NA	NA	7519	7519	
1985-86	NA	NA	NA	NA	7670	7670	
1986-87	8	8	7835	7835	7843	7843	
1987-88	8	8	7933	7933	7941	7941	
1988-89	8	8	7933	7933	7941	7941	
1989-90	8	8	8083	8083	8091	8091	
1990-91	8	8	8186	8186	8194	8194	
1991-92	8	8	8282	8282	8290	8290	
1992-93	8	8	8420	8420	8428	8428	
बुधनुरी	1	1	3032	3033	3033	3034	Brihan Mumbai
ठाणे			343	352	343	352	Thane
रायगड			107	107	107	107	Raigad
रातनागिरी			50	51	50	51	Ratnagin
सिंधुदुर्ग							Sindhudurg
नाशिक			343	343	343	343	Nashik
धुळे			134	134	134	134	Dhule
जाल्गाव			228	229	228	229	Jalgaon
अहमदनगर			373	363	373	363	Ahmednager
पुणे	2	2	688	758	690	660	Pune
सातारा	1	1	272	272	273	273	Satara
सांगली			332	332	332	332	Sangli
सोलापूर			326	327	326	327	Solapur
कोल्हापूर	1	1	624	664	625	665	Kolhapur
औरंगाबाद	1	1	248	250	249	251	Aurangabad
जालना			16	16	16	16	Jalna
पारभणी			40	40	40	40	Parbhani
बीद			38	38	38	38	Beed
नांदेड			64	64	64	64	Nanded
असमाताबाद			69	69	69	69	Osmanabad
लातूर			1	1	1	1	Latur
बुलढाना			86	86	86	86	Buldhana
अकोला			139	139	139	139	Akola
अमरावती			76	76	76	76	Amravati
यवतमाळ			68	68	68	68	Yavatmal
वर्धा			43	45	43	45	Wardha
नागपूर	2	2	397	397	399	399	Nagpur
भंडारा			40	40	40	40	Bhandara
चंद्रपूर			91	91	91	91	Chandrapur
गडचिरोली			14	15	14	15	Gadchiroli
महाराष्ट्र राज्य	8	8	8282	8420	8290	8428	Maharashtra State

आधार - अधिपरीक्षक, पुस्तके व प्रकाशने, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source - Examiner of Books & Publications, Govt. of Maharashtra, Mumbai.

छापखाने व निरनिराळ्या भाषांतील

दैनिके/Dailies										
अ. क्र. Sr. No.	जिल्हा	छापखानांची संख्या No. of Presses	इंग्रजी English	मराठी Marathi	गुजराती Gujarati	कोंकणी Kokani	हिंदी Hindi	उर्दू Urdu	सिंधी Sindhi	इतर Other
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)
1	बृहन्मुंबई	3032	14	16	7	..	8	4	1	..
2	ठाणे	343	..	4	6	9	..
3	रायगड	107	..	3
4	रत्नागिरी	50	..	4
5	सिंधुदूर्ग	4
6	नाशिक	343	1	17	1
7	धुळे	134	..	10
8	जळगाव	228	..	15	1
9	अहमदनगर	373	..	15
10	पुणे	688	2	14	2
11	सातारा	272	..	5
12	सांगली	332	..	15
13	सेल्यूपूर	326	..	10	1
14	सेल्हापूर	624	..	13	1
15	औरंगाबाद	248	1	9	1	6
16	जालना	16	..	7
17	परभणी	40	..	15	1
18	बीड	38	..	13	1
19	नरिड	64	..	17	2
20	उस्मानाबाद	69	..	10
21	लातूर	22
22	बुलढाणा	86	..	9
23	अकोला	139	..	5	5
24	अमरावती	76	..	11	4
25	यवतमाळ	66	..	9
26	वर्धा	43	..	2	5
27	नागपूर	397	3	9	17
28	भंडारा	40	9
29	चंद्रपूर	91	..	10	5
30	गडचिरोली	14	..	1
म्हारापूर राज्य		8282	21	295	7	..	66	14	10	..

MASS COMMUNICATION

TABLE No. 6.3 (A)

Number of Printing and Number of Periodicals in different Languages (1991-92)

साप्ताहिके (दि आणि त्रै साप्ताहिके धरून/weeklies (Including bi & Tri Weeklies)									
भाषा Language	मराठी Marathi	गुजराती Gujrati	कोंकणी Kokani	हिंदी Hindi	उर्दू Urdu	सिंधी Sindhi	इतर Other	एकूण Total	जिल्हा District
(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(2)
29	26	17	..	31	15	4	..	122	Brihan Mumbai
	33	14	2	19	..	68	Thane
	22	23	Raigad
	9	9	Ratnagiri
	20	20	Sindhudurg
	66	4	29	99	Nashik
	31	1	4	36	Dhule
	87	5	1	93	Jalgaon
	44	1	45	Ahmednager
	48	1	2	3	..	59	Pune
	16	16	Satara
	53	3	56	Sangli
	42	2	1	45	Solapur
	31	1	32	Kolhapur
	33	4	4	41	Aurangabad
	19	4	1	24	Jalna
	35	1	2	38	Parbhani
	53	2	55	Beed
	78	3	8	69	Nanded
	10	1	11	Osmanabad
	20	1	21	Latur
	29	8	37	Buldhana
	34	21	3	58	Akola
	43	30	1	74	Amravati
	37	10	47	Yavatmal
	10	27	37	Wardha
3	16	39	..	1	..	59	Nagpur
	9	39	48	Bhandara
	29	11	40	Chandrapur
	7	7	Gadchiroli
34	990	17	..	262	75	27	..	1409	Maharashtra State

पत्रिका/ Fortnightlies									
अ. क्र. Sr. No.	जिल्हा	इंग्रजी English	मराठी Marathi	गुजराती Gujrati	कोंकणी Kokani	हिंदी Hindi	उर्दू Urdu	सिंधी Sindhi	इतर Other
(1)	(2)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)	(27)	(28)	(29)
1	बृहन्मुंबई	24	21	8	..	22	3	2	..
2	ठाणे	1	9	3	..	5	..	5	..
3	रायगड	..	4
4	रत्नागिरी	..	2
5	सिंधुदुर्ग	..	1
6	नाशिक	1	8	1	2	2	2
7	धुळे	..	4	1
8	जळगाव	..	4	3
9	अहमदनगर
10	पुणे	4	18	2
11	सातारा	..	1	1
12	सांगली	..	7
13	सोलापूर	..	7
14	कोल्हापूर	..	6
15	औरंगाबाद	..	1	1
16	जालना
17	परभणी	1
18	बीड	..	1
19	नांदेड	1	1
20	उस्मानाबाद	..	1
21	लातूर
22	बुलडाणा	..	1	3
23	अकोला	1
24	अमरावती	..	1	1
25	यवतमाळ	..	1
26	वर्धा	..	1	2
27	नागपूर	1	4	5
28	भंडारा
29	चंद्रपूर	..	1
30	गडचिरोली
महाराष्ट्र राज्य		31	104	12	2	49	8	7	..

TABLE No. 6.3 (A)—Contd.

मासिके (द्विमासिके धरून)/Monthlies (Including Bi-months)									
जिल्हा District	मराठी Marathi	गुजराती Gujrati	कोंकणी Kokani	हिंदी Hindi	उर्दू Urdu	सिंधी Sindhi	इतर Other	एकूण Total	District
(31)	(32)	(33)	(34)	(35)	(36)	(37)	(38)	(39)	(2)
२७	83	89	..	76	10	10	..	544	Brihan Mumbai
४	23	6	..	4	..	12	..	49	Thane
१	16	2	..	3	22	Raigad
	4	4	Ratnagiri
	2	2	Sindhudurg
२	11	8	1	22	Nashik
	9	1	10	Dhule
	6	1	1	8	Jalgaon
	7	4	..	4	15	Ahmednager
२८	157	17	2	4	..	208	Pune
	24	24	Satara
	3	3	6	Sangli
१	8	1	10	Solapur
	22	22	Kolhapur
	13	1	14	Aurangabad
	1	1	2	Jalna
१	2	3	Parbhani
	3	3	Beed
	5	1	6	Nanded
	Osmanabad
	2	1	3	Latur
	2	3	Buldhana
	7	7	Akola
	16	4	20	Amravati
१	2	1	4	Yavatmal
	4	6	10	Wardha
२	25	12	1	1	..	48	Nagpur
	1	1	Bhandara
	Chandrapur
	Gadchiroli
324	457	101	..	145	16	27	..	1070	Maharashtra State

		त्रैमासिक (त्रैमासिके धरुन)/Quarterlies (Including four months)							
अ. क्र. Sr. No.	जिल्हा	इंग्रजी English	मराठी Marathi	गुजराती Gujrati	कोंकणी Kokani	हिंदी Hindi	उर्दू Urdu	सिंधी Sindhi	इतर Others
(1)	(2)	(40)	(41)	(42)	(43)	(44)	(45)	(46)	(47)
1	बृहन्मुंबई	123	12	16	..	29	3	1	..
2	ठाणे	1	6	1	1	..
3	रायगढ	1	5	1
4	रत्नागिरी	1
5	सिंधुदूर्ग
6	नाशिक	2	4	1
7	धुळे	..	2
8	जळगाव	..	2
9	अहमदनगर	..	1	1	..	1
10	पुणे	21	40	9	..	2	..
11	सातारा
12	सांगली	..	1
13	सोलापूर	..	3
14	कोल्हापूर	..	10
15	औरंगाबाद	1	3
16	जातना	..	1
17	परभणी
18	बीड
19	नांदेड	..	1
20	उस्मानाबाद
21	लातूर	..	1
22	बुलढाणा	..	1
23	अकोला	..	5
24	अमरावती	..	2	3
25	यवतभाड
26	वर्धा	..	7
27	नागपूर	3	1	1	..	7
28	भंडारा	..	1	1	..
29	चंद्रपूर
30	गडचिरोली
महाराष्ट्र राज्य		152	109	18	..	52	4	5	..

आधार.—अधिनरिक्त, पुस्तके व प्रकाशने, महाराष्ट्र

TABLE No. 6.3 (A).—Contd.

वार्षिक (सप्ताहिके धरून)/Annual (Including Six-monthlies)									
भाषा (Language)	मराठी Marathi	गुजराती Gujrati	कोंकणी Kokani	हिंदी Hindi	उर्दू Urdu	सिंधी Sindhi	इतर Others	एकूण Total	District
(49)	(50)	(51)	(52)	(53)	(54)	(55)	(56)	(57)	(2)
22	28	7	..	16	3	9	..	85	Brihan Mumbai
	6	11	..	17	Thane
	6	6	Raigad
	1	1	Ratnagiri
	1	1	Sindhudurg
	1	1	Nashik
	1	1	Dhule
	2	2	Jalgaon
	1	1	Ahmednagar
	66	7	..	4	..	84	Pune
	1	1	Satara
	2	2	Sangli
	2	2	4	Solapur
	8	8	Kolhapur
	3	4	Aurangabad
	Jalna
	Parbhani
	1	1	Beed
	Nanded
	Osmanabad
	Latur
	1	1	Buldhana
	2	3	Akola
	Amravati
	Yavatmal
	Wardha
	5	6	Nagpur
	1	..	1	Bhandara
	Chandrapur
	Gadchiroli
32	137	7	..	26	3	25	..	230	Maharashtra State

छापखाने व अनिरनिराख्या भाषांतील नि

अ. क्र. Sr. No.	जिल्हा	छापखान्यांची संख्या No. of Presses	दैनिके/Dailies							
			इंग्रजी English	मराठी Marathi	गुजराती Gujarati	कोंकणी Kokani	हिंदी Hindi	उर्दू Urdu	सिंधी Sindhi	इतर Others
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)
1	बृहन्मुंबई	3033	15	15	6	..	9	6	1	..
2	ठाणे	352	..	4	2	..	8	..
3	रायगड	107	..	3
4	रत्नागिरी	51	..	4
5	सिंधुदुर्ग	2
6	नाशिक	340	1	16	1
7	धुळे	134	..	13
8	जळगाव	229	..	15	1
9	अहमदनगर	383	..	14
10	पुणे	758	2	15	2
11	सातारा	272	..	7
12	सांगली	332	..	18
13	सांगली	327	..	11	1
14	कोल्हापूर	664	..	13	1
15	औरंगाबाद	250	1	10	3	7
16	जालना	16	..	7	1
17	परभणी	40	..	16
18	रीड	38	..	12	1
19	नांदेड	64	..	23	8
20	उस्मानाबाद	69	..	11
21	सातूर	1	..	23
22	बुलढाणा	86	..	11
23	अकोला	139	..	5	3
24	अमरावती	76	..	13	6
25	यवतमाळ	68	..	12
26	वर्धा	45	..	3	4
27	नागपूर	397	5	11	17	1
28	भंडारा	40	9
29	चंद्रपूर	91	..	8	5
30	गडचिरोली	15	..	1
महाराष्ट्र राज्य		8420	24	316	6	..	64	24	9	..

1992 COMMUNICATION

Annex No. 6.3 (B).

Number of Printing and Number of Periodicals in different Languages (1992-93).

साप्ताहिके (दि आधि त्रै साप्ताहिके धरुन)/Weeklies (Including bi & Tri-weeklies)									
क्र.सं. Sl. No.	मराठी Marathi	गुजराती Gujrati	कोंकणी Konkani	हिंदी Hindi	उर्दू Urdu	सिंधी Sindhi	इतर Others	एकूण Total	District
	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(2)
1	31	27	..	33	20	4	..	149	Brihan Mumbai
2	34	1	..	10	1	19	..	65	Thane
3	21	21	Raigad
4	9	9	Ratnagiri
5	19	19	Sindhudurg
6	80	2	43	125	Nashik
7	31	2	33	Dhule
8	98	4	102	Jalgaon
9	79	1	1	81	Ahmednagar
10	46	1	2	2	..	54	Pune
11	15	15	Satara
12	58	3	61	Sangli
13	42	1	1	44	Solapur
14	32	1	33	Kolhapur
15	42	6	9	57	Aurangabad
16	27	4	31	Jalna
17	41	2	3	46	Parbhani
18	64	2	66	Beed
19	90	5	13	108	Nanded
20	19	1	20	Osmanabad
21	18	1	19	Latur
22	41	12	2	55	Buldhana
23	52	24	5	81	Akoia
24	60	31	1	92	Amravati
25	66	10	76	Yavatmal
26	18	31	49	Wardha
27	19	37	2	1	..	60	Nagpur
28	11	31	42	Bhandara
29	33	12	45	Chandrapur
30	9	9	Gadchiroli
31	1205	28	..	266	104	26	..	1667	Maharashtra State

पाक्षिके/Fortnightlies									
अ. क्र. Sr. No.	जिल्हा	इंग्रजी English	मराठी Marathi	गुजराती Gujrati	कोंकणी Konkani	हिंदी Hindi	उर्दू Urdu	सिंधी Sindhi	इतर Other
(1)	(2)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)	(27)	(28)	(29)
1	बृहन्मूर्बई	20	17	9	..	25	6	1	..
2	ठाणे	1	9	2	..	4	..	5	..
3	रायगड	..	4
4	रत्नागिरी	..	2
5	सिंधुदूर्ग	..	1
6	नाशिक	1	7	1	..	3	4
7	पुणे	..	4	1
8	जळगाव	..	3	4
9	अहमदनगर	..	3
10	पुणे	2	15	2	..	1	..
11	सातारा	..	1	1
12	सांगली	..	7
13	सोलापूर	..	8
14	कोल्हापूर	..	6
15	औरंगाबाद	..	2	1	1
16	जालना
17	परभणी	1
18	बीड	..	1
19	नरिड	..	1	1	1
20	उस्मानाबाद
21	सातूर
22	मुजबाणा	..	3	1
23	अकोला	..	3	1
24	अमरावती	1
25	यवतप्राळ	..	4
26	वर्धा	..	4	2
27	नागपूर	1	5	3	2
28	भंडारा	1
29	चंद्रपूर
30	गडचिरोली
महापद्रु राज्य		25	110	12	..	50	15	7	..

TABLE No. 6.3 (B)—Contd.

मासिके (द्विमासिके धरून)/Monthlies (Including Bi-monthlies)									District (2)
मराठी Marathi	गुजराती Gujrati	कोंकणी Konkani	हिंदी Hindi	उर्दू Urdu	सिंधी Sindhi	इतर Others	एकूण Total		
(32)	(33)	(34)	(35)	(36)	(37)	(38)	(39)		
78	75	..	61	19	10	..	512	Brihan Mumbai	
22	5	..	2	..	12	..	45	Thane	
13	1	..	3	18	Raigad	
2	2	Ratnagiri	
1	1	Sindhudurg	
11	7	4	24	Nashik	
9	1	10	Dhule	
6	1	1	8	Jalgaon	
7	3	10	Ahmednagar	
139	5	..	14	2	4	..	193	Pune	
24	24	Satara	
3	1	4	Sangli	
8	1	10	Solapur	
22	2	24	Kolhapur	
17	4	21	Aurangabad	
2	1	3	Jalna	
2	1	4	Parbhani	
2	2	Beed	
4	1	5	Nanded	
..	Osmanabad	
2	1	3	Latur	
2	3	Buidhana	
7	1	8	Akola	
15	4	19	Amravati	
2	1	4	Yavatmal	
1	5	6	Wardha	
30	6	2	1	..	48	Nagpur	
..	2	2	Bhandara	
1	1	Chandrapur	
..	Gadchiroli	
432	86	..	116	34	27	..	1013	Maharashtra State	

अ. क्र. Sr. No.	जिल्हा (2)	त्रैमासिक/Quarterlies							
		इंग्रजी English (40)	मराठी Marathi (41)	गुजराती Gujrati (42)	कोंकणी Konkani (43)	हिंदी Hindi (44)	उर्दू Urdu (45)	सिंधी Sindhi (46)	इतर Other (47)
1	बृहन्सुंबई	111	10	13		27	4	1	
2	ठाणे	2	5				1	1	
3	रायगड	1	1			1			
4	रत्नागिरी		1						
5	सिंधुदूर्ग		1						
6	नाशिक	2	4			1			
7	पुणे		2						
8	जळगाव		2						
9	अहमदनगर		1						
10	पुणे	21	31	1		9		2	
11	सातारा								
12	सांगली		1						
13	सोलापूर		3						
14	कोल्हापूर		10						
15	औरंगाबाद	1	3						
16	जालना								
17	परभणी								
18	बीड								
19	नांदेड		2						
20	उस्मानाबाद								
21	लातूर								
22	बुलढाणा								
23	अकोला		2						
24	अमरावती					3			
25	यवतमाळ								
26	वर्धा					2			
27	नागपूर	3	2	1		3		1	
28	भंडारा								
29	चंद्रपूर								
30	गडचिरोली								
महाराष्ट्र राज्य		141	81	15		46	5	5	

आधार.—अधिसूचना, पुस्तके व प्रकाराने. महाराष्ट्र

TABLE No. 6.3 (B)—Contd.

वार्षिक (सप्ताहिके धरून)/Annual (Including Six-monthlies)									
क्र.सं.	मराठी Marathi	गुजराती Gujrati	कोंकणी Konkani	हिंदी Hindi	उर्दू Urdu	सिंधी Sindhi	इतर Others	एकूण Total	District
	(50)	(51)	(52)	(53)	(54)	(55)	(56)	(57)	(2)
	30	7	..	17	3	9	..	87	Brihan Mumbai
	5	11	..	16	Thane
	6	6	Raigad
	2	2	Ratnagiri
	1	1	Sindhudurg
	1	1	Nashik
	1	1	Dhule
	2	1	3	Jalgaon
	1	1	Ahmednagar
	44	7	..	4	..	62	Pune
	1	1	Satara
	2	2	Sangli
	2	1	3	Solapur
	3	3	Kolhapur
	3	4	Aurangabad
	Jalna
	Parbhani
	1	1	Beed
	1	1	Nanded
	Osmanabad
	Latur
	Buidhana
	2	3	Akola
	Amravati
	Yavatmal
	Wardha
	5	1	..	7	Nagpur
	Bhandara
	Chandrapur
	Gadchiroli
31	112	7	..	27	3	25	..	205	Maharashtra State

6. जनता संपर्क/MASS COMMUNICATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 6.4

प्रकाशित पुस्तके व नियतकालिके याविषयी सांख्यिकी
Statistics of Books and Periodicals published
(1991-92 and 1992-93)

अनुक्रमांक Serial No.	प्रकारानाचा प्रकार	इंग्रजी व इतर युरोपियन भाषा English and other European languages		प्रादेशिक भाषा Regional languages		भारतीय प्राचीन भाषा Indian classical languages		एकापेक्षा अधिक भाषा In more than one language		एकूण Total		Type of Publication
		1991-92	1992-93	1991-92	1992-93	1991-92	1992-93	1991-92	1992-93	1991-92	1992-93	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(2)
1 पुस्तके	(अ) मूळ लेखन	113	115	825	722	..	5	3	5	941	847	Books (a) Original Work
	(ब) अनुवादित	23	18	3	..	26	18	(b) Translation
	(क) एकूण	113	115	848	740	..	5	6	5	967	865	(c) Total
2	नियतकालिके (मासिक ते वार्षिक कालावधीची)	480	490	1117	1006	43	42	1640	1511	Periodicals (of periodicity from monthly to yearly)
	एकूण प्रकाशने	593	578	1965	1746	..	5	49	47	2607	2376	Total number of publications

आधार.—अभिप्रेक्षक, पुस्तके व प्रकाशने, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Examiner of Books and Publications, Govt. of Maharashtra, Mumbai

6. जनता संपर्क/MASS COMMUNICATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 6.5

पुस्तके व नियतकालिके यांचे भाषावार वर्गीकरण
 Classification of books and periodicals according to languages
 1991-92 & 1992-93

पुस्तके Books	भाषा Language	पुस्तके Books		नियतकालिके Periodicals		एकूण Total		भाषा Language
		1991-92 (3)	1992-93 (4)	1991-92 (5)	1992-93 (6)	1991-92 (7)	1992-93 (8)	
इंग्रजी	English	1131	115	508	463	621	578	English
मराठी	Marathi	798	690	703	625	1501	1315	Marathi
गुजराती	Gujarathi	4	7	126	108	130	115	Gujarathi
हिंदी	Hindi	23	25	223	189	246	214	Hindi
सिंधी	Sindhi	9	12	57	42	66	54	Sindhi
उर्दू	Urdu	20	6	23	42	43	48	Urdu
संस्कृत भाषा	Classical languages	..	5	5	Classical languages
वार्ता भाषा	Dialects	Dialects
दोन्ही किंवा अधिक भाषा	In more than one languages	..	5	..	42	..	47	In more than one languages
इतर भाषा	Other language	Other language
एकूण	Total	1977	865	1640	1511	2607	2376	Total

टीप.- नियतकालिकात मासिक, त्रैमासिक व वार्षिक प्रकाशनांचाच समावेश आहे.

Note.- Periodicals include monthly, quarterly and annual publications only.

संस्था.- अधीक्षक, पुस्तके व प्रकाशने, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.- Examiner of Books and Publications, Govt. of Maharashtra, Mumbai.

6. जनता संपर्क/MASS COMMUNICATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 6.6

प्रसिद्ध झालेली पुस्तके व नियतकालिके यांची विषयवार वर्गीवारी
Distribution of Books and Periodicals published according to subject
(1991-92 & 1992-93)

अनुक्रमांक Serial No.	विषय	पुस्तके/Books								S		
		शैक्षणिक Educational		अशैक्षणिक Non Educational		एकूण Total		नियतकालिके Periodicals				
		1991-92	1992-93	1991-92	1992-93	1991-92	1992-93	1991-92	1992-93			
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)			
1	कृषि	11	10	11	10	50	76	Agriculture		
2	मानवशास्त्र	Anthropology		
3	पुराणवस्तु अभ्यास	11	Archaeology		
4	शिवन व स्तंभकला	6	3	7	10	13	12	Arts & Craft		
5	खगोलशास्त्र व फल ज्योतिष	9	..	9	14	Astronomy and astrology		
6	चरित्र (आठवणीवल्न)	92	59	92	59	22	Biography (inc. memories)	
7	नागरीक शास्त्र	1	11	..	Civics	
8	वाणिज्य व उद्योगधंदे	3	1	19	2	22	3	125	157	Commerce and Industry
9	नाटक	7	11	7	11	10	..	Drama
10	अर्थशास्त्र	2	..	2	26	12	Economics
11	शिक्षण	69	22	6	13	75	35	112	57	Education
12	तांत्रिक	2	..	1	..	3	..	22	21	Engineering
13	मनोरंजन	322	321	322	321	196	179	Fiction
14	खेळ	2	..	2	16	9	Games and Sports
15	भूगोल	33	..	33	..	7	..	Geography
16	आरोग्य	1	..	1	5	2	5	42	31	Health and Hygiene
17	इतिहास	7	..	14	11	21	11	2	..	History
18	उद्योगधंदे	14	15	14	15	21	6	Industry
19	भाषा	27	20	27	20	26	20	Languages
20	विधी (कायदा)	6	1	6	..	12	1	20	20	Law
21	गणित	2	2	2	2	3	..	Mathematics
22	औषध	6	1	3	1	9	36	25	Medicine
23	संकीर्ण	9	87	66	141	75	228	687	655	Miscellaneous
24	संगीत (नृत्य धल्न)	1	..	1	9	2	9	1	1	Music (including dancing)
25	निसर्ग शिक्षण	8	..	8	Nature study
26	तत्वज्ञान (मानसिक व नैतिकशास्त्र)	3	3	59	11	62	14	47	30	Philosophy (Mental and physical science)
27	काव्य	2	2	9	9	11	11	11	2	Poetry
28	राज्यशास्त्र	1	..	101	..	102	..	13	..	Political Science
29	धर्म	3	..	23	63	26	63	84	137	Religion
30	शास्त्र (भौतिकशास्त्र, रसायनशास्त्र, भूगर्भशास्त्र, प्राणीशास्त्र व वनस्पतीशास्त्र धल्न).	1	1	17	8	17	8	18	9	3	17	Science (inc. Physics, Chemistry, Geology, Zoology, Botany etc.)
31	समाजशास्त्र	1	..	3	10	4	10	13	13	Sociology
32	प्रवास	2	..	2	6	9	Travel
33	युद्ध	War
	एकूण	114	126	861	739	975	865	1640	1511	Total

आधार— अधिपरीक्षक, पुस्तके व प्रकाशने, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.— Examiner of Books and Publications, Govt. of Maharashtra, Mumbai.

आरोग्य

राज्य व केन्द्र शासनाची, तसेच नगरपालिका, स्थानिक संस्था व शासकीय संस्था यांनी शासकीय सहाय्याने चालविलेली रुग्णालये व दवाखाने यांची माहिती देण्यात आली आहे. राज्याच्या आरोग्य सेवा संचालनालय व विविध परिषदांच्या नियंत्रणाखाली असलेल्या प्राथमिक आरोग्य केंद्रांची यादी याने समाविष्ट आहे.

7 HEALTH

7.1 . Information is given in the tables on number of hospitals and dispensaries of State and Central Government Institutions, institutions run by Municipalities and Local Bodies and also private aided institutions. The Primary Health Centres under control of the State's Directorate of Public Health Services and under Zilla Parishads are also included in the data.

वैद्यकीय (विषम चिकित्सकिय) र

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हे (2)	रुग्णालये/Hospitals					दवाघाने/Dispensaries			
		एकूण Total (3)	राज्य शासन State Govt. (4)	स्थानिक संस्था Local Bodies (5)	वाजगी व इतर Pvt. & Other (6)	इतर Other (7)	एकूण Total (8)	राज्य शासन State Govt. (9)	स्थानिक संस्था Local Bodies (10)	वाजगी व इतर Pvt. & Other (11)
1	बृहन्मंबई	758	10	49	644	55	1,987	4	151	1,800
2	ठाणे	257	17	13	212	15	1,483	4	31	1,439
3	रायगड	95	13	3	73	6	156	3	13	140
4	रत्नागिरी	47	13	..	33	1	5	..	5	..
5	सिंधुदूर्ग	43	8	..	33	2	123	1	13	108
6	नाशिक	191	27	16	135	13	497	6	21	454
7	धुळे	180	16	13	142	9	218	6	11	200
8	जळगाव	497	21	16	457	3	192	3	5	183
9	अहमदनगर	138	18	4	104	12	275	2	6	263
10	पुणे	521	40	19	429	33	337	29	49	256
11	सातारा	188	13	2	164	9	14	1	13	..
12	सांगली	203	13	3	181	6	192	5	7	178
13	सोलापूर	173	19	15	129	10	130	6	12	112
14	कोल्हापूर	86	16	3	65	..	213	..	8	205
15	औरंगाबाद	109	13	1	91	4	930	13	10	907
16	जान्गना	57	8	5	44	..	3	..	3	..
17	परभणी	94	14	1	76	1	105	1	5	98
18	बीड	71	13	..	57	1	53	2	5	45
19	नांदेड	90	14	2	69	5	137	2	15	120
20	रामनाबाद	35	8	1	26	..	28	1	2	25
21	लातूर	61	11	1	48	1	4	..	4	..
22	मुलबाग	72	10	3	58	1	153	5	4	143
23	अकोला	102	11	5	79	7	270	8	21	240
24	अमरावती	209	17	4	166	22	306	5	49	246
25	यवतमाळ	83	24	4	54	1	112	3	10	98
26	वर्धा	41	9	..	25	7	59	23	5	31
27	नागपूर	359	26	5	317	11	84	37	47	..
28	भंडारा	42	17	1	22	2	28	7	10	10
29	चंद्रपूर	93	18	..	70	5	192	5	9	178
30	गडचिरोली	17	11	..	3	3	37	2	14	20
महाराष्ट्र राज्य		4,912	470	189	3,008	245	8,320	184	558	7,500

आधार- आरोग्य सेवा, संचालनालय, महाराष्ट्र

HEALTH

Table No. 7.1

Number of Medical (Allopathic) Institutions

(2002-03)

क्र.सं.	ग्रामीण/Rural			नागरी/Urban			कुल Population served per Medical Institution (Hospitals and Dispensaries)	जिल्हा Districts	
	प्राथमिक आरोग्य केन्द्रे Primary Health Centres (14)	दवाखाने Dispensaries (15)	एकूण Total (16)	रुग्णालये Hospitals (17)	प्राथमिक आरोग्य केन्द्रे Primary Health Centres (18)	दवाखाने Dispensaries (19)			एकूण Total (20)
1	758	..	1,987	2,745	3,759	Brihan Mumbai
2	77	7	92	249	..	1,476	1,725	3,132	Thane
3	53	7	71	84	..	149	233	6,259	Raigad
4	67	..	79	35	..	5	40	13,294	Ratnagiri
5	38	119	194	6	..	4	10	4,147	Sindhudurg
6	97	3	115	176	..	491	667	5,181	Nashik
7	79	..	88	171	..	218	389	5,553	Dhule
8	77	9	224	349	..	183	532	4,391	Jalgaon
9	88	1	106	121	..	274	395	7,041	Ahmednager
10	83	12	113	503	..	325	828	6,218	Pune
11	69	..	108	149	..	14	163	9,398	Satara
12	57	1	68	193	..	191	484	5,084	Sangli
13	66	64	135	168	..	66	234	9,162	Solapur
14	67	205	285	73	..	8	81	6,502	Kolhapur
15	43	684	757	79	..	246	325	2,180	Aurangabad
16	31	1	44	47	..	2	49	15,505	Jalna
17	51	..	60	85	..	105	190	8,908	Parbhani
18	45	..	53	63	..	53	116	11,343	Beed
19	53	..	69	79	..	137	216	8,652	Nanded
20	41	..	48	28	..	28	56	12,826	Osmanabad
21	44	..	48	57	..	4	61	16,201	Latur
22	47	8	60	67	..	145	212	7,261	Buldhana
23	52	21	81	94	..	249	343	5,436	Akola
24	56	37	104	198	..	269	467	3,991	Amravati
25	61	11	61	72	..	101	173	8,421	Yavatmal
26	27	28	61	35	..	31	66	8,669	Wardha
27	45	32	84	352	..	52	404	7,069	Nagpur
28	65	19	92	26	..	17	43	16,081	Bhandara
29	58	63	138	76	..	129	205	5,408	Chandrapur
30	45	16	70	8	..	21	29	8,303	Gadchiroli
501	1,689	1,340	3,530	4,336	..	6,980	1,116	5,567	Maharashtra State

Source — Directorate of Health Services Govt. of Maharashtra, Pune.

7. आरोग्य /HEALTH

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 7.2

आयुर्वेदिक, युनानी व होमियोपॅथिक संस्थांची संख्या
Number of Ayurvedic, Unani and Homeopathic Institutions
(1991-92 and 1992-93)

अनुक्रमांक Serial No. (1)	जिल्हा (2)	आयुर्वेदिक/Ayurvedic				युनानी/Unani				होमियोपॅथिक/Homeopathic				एकूण बेरीज Grand Total (15)	जिल्हा District (2)
		शासकीय State Government (3)	स्थानिक संस्था Local Bodies (4)	इतर Other (5)	एकूण Total (6)	शासकीय State Government (7)	स्थानिक संस्था Local Bodies (8)	इतर Other (9)	एकूण Total (10)	शासकीय State Government (11)	स्थानिक संस्था Local Bodies (12)	इतर Other (13)	एकूण Total (14)		
1	बृहन्मुंबई	..	2	91	93	25	25	41	41	159	Brihan Mumbai
2	ठाणे	..	5	46	51	24	24	75	Thane
3	रायगड	7	7	1	1	1	1	9	Raigad
4	रत्नागिरी	..	5	..	5	5	Ratnagir
5	सिंधुदुर्ग	68	68	3	3	26	26	97	Sindhudurg
6	नाशिक	..	12	36	48	1	1	41	41	90	Nashik
7	धुळे	..	21	19	40	1	1	1	1	42	Dhule
8	जळगाव	..	9	28	39	14	14	53	Jaolgaon
9	अहमदनगर	..	2	101	103	5	5	3	3	111	Ahmednagar
10	पुणे	..	14	3	18	1	1	19	Pune
11	सातारा	..	17	1	18	18	Satara
12	सांगली	..	54	32	86	4	4	13	13	103	Sangli
13	सोलापूर	..	9	10	19	1	1	20	Solapur
14	कोल्हापूर	..	20	18	36	74	Kolhapur
15	औरंगाबाद	..	6	..	6	..	5	..	5	13	Aurangabad
16	जालना	..	3	..	3	3	3	10	10	16	Jalna
17	परभणी	..	7	34	41	..	2	1	3	8	8	52	Parbhani
18	बीड	..	8	53	61	..	5	16	21	82	Beed
19	नांदेड	49	49	6	6	55	Nanded
20	उस्मानाबाद	..	5	19	24	1	1	7	7	32	Osmanabad
21	लातूर	..	7	17	24	..	1	..	1	3	3	28	Latur
22	बुलढाना	..	70	1	45	116	Buldhana
23	अकोला	..	38	6	44

क्र.सं.	पंचायत	२०	१	१०	१०	१०	१०	१०	१०	१०	१०	१०	१०
२०	चिंचल	१०	२४	३१									
२१	चिंचल	२	१४	२१	३७								
३०	गडचिरोली												
महाराष्ट्र राज्य		९९	४५८	९२७	१,५१४	४१	१८	६६	८८	१	४३०	४३१	२,०३३
													Maharashtra State

आधार.—आरोग्य सेवा संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे.
Source.— Directorate of Health Services, Govt. of Maharashtra, Pune.

7. आरोग्य/HEALTH

तक्ता क्र. /TABLE No. 7.3

वैद्यकीय संस्थांमधील खाटांची संख्या
Number of beds in medical institutions:
(1991-92 & 1992-93)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा (2)	Beds installed				Beds in		Beds for		(10)	(11)
		एकूण Total (3)	रुग्णालये Hospitals (4)	प्राथमिक आरोग्य केंद्र Primary Health Centres (5)	दवाखाने Dispensaries (6)	ग्रामीण Rural area (7)	नागरी Urban area (8)	पुरुष Male (9)	स्त्रिया Female		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)
1	बृहन्मंबई	29,386	29,377	..	9	..	29,386	N. A.	N. A.	Brihan M.	
2	ठाणे	8,333	7,890	498	5	683	7,650	Thane	
3	रायगड	1,806	1,397	318	91	614	1,192	Raigad	
4	रत्नागिरी	1,315	907	402	10	420	913	Ratnagin	
5	सिंधुदुर्ग	1,261	879	228	154	810	451	Sindhudur	
6	नाशिक	4,836	4,070	546	220	1,120	3,716	Nashik	
7	धुळे	1,925	1,451	426	48	596	1,329	Dhule	
8	जळगाव	5,037	4,473	444	120	1,169	3,868	Jalgaon	
9	अहमदनगर	4,232	3,646	522	64	1,663	2,569	Ahmednac	
10	पुणे	15,579	15,030	498	51	112	14,457	Pune	
11	सातारा	4,190	3,716	414	60	763	3,427	Satara	
12	सांगली	3,755	3,375	342	38	624	3,131	Sangli	
13	सोलापूर	5,904	5,095	395	413	538	5,366	Solapur	
14	कोल्हापूर	2,721	1,789	396	536	1,642	1,079	Kolhapur	
15	औरंगाबाद	3,074	2,816	258	..	827	2,247	Aurangab	
16	जालना	1,320	1,102	196	20	326	994	Jalna	
17	परभणी	1,733	1,407	306	20	556	1,177	Parbhani	
18	बीड	1,304	970	270	64	564	740	Beed	
19	नांदेड	2,314	1,892	348	74	710	1,604	Nanded	
20	उस्मानाबाद	1,019	755	246	18	456	563	Osmanab	
21	लातूर	1,524	1,168	264	92	404	1,120	Latur	
22	बुलढाणा	1,763	1,452	282	29	417	1,346	Buldhana	
23	अकोला	2,793	2,301	312	180	648	2,145	Akola	
24	अमरावती	5,537	4,412	336	791	1,554	3,985	Amravati	
25	यवतमाळ	2,160	1,644	468	48	827	1,333	Yavatmal	
26	वर्धा	2,561	2,379	162	20	1,193	1,368	Wardha	
27	नागपूर	7,338	7,052	270	16	486	6,852	Nagpur	
28	भंडारा	1,520	1,120	384	16	738	782	Bhandara	
29	चंद्रपूर	2,176	1,804	348	24	769	1,407	Chandrap	
30	गडचिरोली	811	395	276	140	691	120	Gadchiroli	
महाराष्ट्र राज्य		1,29,229	1,15,760	10,098	3,371	22,912	1,06,317	N. A.	N. A.	Maharast	

N. A.—उपलब्ध नाही/Not Available.

टीप.—(१) रुग्णालयातील खाटांमध्ये राज्य व केन्द्र सरकार, स्थानिक संस्था, जि. प. व खाजगी रुग्णालये आणि स्वायत्त संघटनांच्या रुग्णालयातील खाटांचा समावेश आहे.
(२) दवाखान्यातील खाटांमध्ये राज्य व केन्द्र सरकार, स्थानिक संस्था, जि. प., खाजगी व स्वायत्त संघटनांच्या दवाखान्यातील खाटांचा समावेश आहे.

Note.—(1) Hospitals beds includes beds of State Govt., Central Govt., Local bodies, Z. P. and Private Hospitals and voluntary organi
(2) Dispensaries beds includes beds of State Govt., Central Govt., Local bodies, Z. P., Private Hospitals and voluntary organ

आधार.—आरोग्य सेवा संचालनालय, महाराष्ट्र शासना, पुणे.

Source.—Directorate of Health Services, Govt. of Maharashtra, Pune.

7. आरोग्य/HEALTH

तक्ता क्र. /TABLE No. 7.4

सार्वजनिक आणि सार्वजनिक सहाय्यित संस्थांकडून मिळालेल्या वैद्यकीय सुविधा
 Medical facilities available through Public and Public aided Institutions
 (1991-92 & 1992-93)

जिल्हा	रुग्णालये Hospitals	प्राथमिक आरोग्य केंद्रे Primary Health Centres	दवाखाने Dispensaries	प्राथमिक आरोग्य पथके Primary Health Units	क्षयरोग रुग्णालये आणि रुग्ण चिकित्सालये TB Hospitals and Clinics	सर्व संस्थातील खटांनी संख्या No. of beds in all Institutions	जिल्हा District
(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)
ब्रह्मपूर	758	..	1,987	..	24	29,386	Brihan Mumbai
ठाणे	257	77	1,483	18	2	8,333	Thane
हांगड	95	53	156	4	1	1,806	Haigad
रातनागिरी	47	67	5	..	1	1,315	Ratnagiri
सिंधुदुर्ग	43	38	123	1,261	Sindhudurg
नाशिक	191	97	494	6	1	4,836	Nashik
धुळे	180	79	218	5	1	1,925	Dhule
जालगाव	497	77	192	5,037	Jalgaon
अहमदनगर	138	88	275	5	1	4,232	Ahmednagar
पुणे	521	83	337	8	1	15,579	Pune
सातारा	188	69	14	6	2	4,190	Satara
सांगली	203	57	192	2	1	3,755	Sangli
सोलापूर	173	66	130	1	1	5,904	Solapur
कोल्हापूर	86	67	213	6	2	2,721	Kolhapur
अहमदाबाद	109	43	930	..	1	3,074	Aurangabad
जालना	57	33	3	2	1	1,320	Jalna
पारभणी	94	51	105	8	..	1,733	Parbhani
बीड	71	45	53	2	1	1,304	Beed
नांदेड	90	58	137	10	2	2,314	Nanded
अहमदाबाद	35	41	28	1,019	Osmanabad
लातूर	61	44	4	..	1	1,120	Latur
बुलढाना	72	47	153	..	1	1,763	Buldhana
अकोला	102	52	270	3	1	2,793	Akola
अमरावती	200	56	306	8	1	5,599	Amravati
यवतमाळ	83	61	112	1	1	2,160	Yavatmal
वार्धा	41	27	59	..	1	2,561	Wardha
नागपूर	359	45	84	1	2	1,738	Nagpur
भंडारा	42	65	28	4	2	1,520	Bhandara
चंद्रपूर	93	58	192	8	1	2,176	Chandrapur
गडचिरोली	17	45	37	31	..	811	Gadchiroli
महाराष्ट्र राज्य	4,912	1,689	8,320	439	54	1,29,229	Maharashtra State

आरोग्य सेवा संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Directorate of Health Services, Govt. of Maharashtra, Pune.

कुटुंब कल्याण

कुटुंब कल्याण केंद्राच्या आकडेवारीत फिरत्या कुटुंब कल्याण केंद्रांचे विलक्षण आहे. ह्या केंद्रांमध्ये नसबंदी शस्त्रक्रिया, लूप बसविणे इत्यादी साधनांचे वाटप करणे इत्यादी कामे नियमित चालतात. इंग्रजीत व्हॅसेक्टोमी म्हणतात तर स्त्री नसबंदीस ट्युबेक्टोमी म्हणतात. " लूप बसविणे " हे साधन स्त्रिय साठी असून त्याचा उपयोग थांबविण्याकरिता किंवा थांबविण्याकरिता होतो.

8. FAMILY WELFARE

8.1. The number of family welfare centres include Mobile Family Welfare Centres also. In these centres the Sterilisation, I. U. C. D insertions and distribution of conventional contraceptives are done regularly. The sterilisation operation performed on male is called vasectomy and that on female is called tubectomy. I. U. C. D device is meant for women and is used for spacing as well as for stopping of births.

8. कुटुंब कल्याण/FAMILY WELFARE

संख्या क्र. /TABLE No. 8.1

कुटुंब कल्याण केंद्रांची/चिकित्सालयांची संख्या
Number of family welfare centres/clinics

(1991-92 & 1992-93)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा (2)	एकूण Total		ग्रामीण Rural		नागरी Urban		शासकीय Govt.		इतर संस्था Other bodies		
		1991-92 (3)	1992-93 (4)	1991-92 (5)	1992-93 (6)	1991-92 (7)	1992-93 (8)	1991-92 (9)	1992-93 (10)	1991-92 (11)	1992-93 (12)	
1	बृहन्मुंबई	96	21	96	21	11	6	85	15	Briha
2	ठाणे	105	28	72	24	43	3	12	26	31	1	Thane
3	रायगड	51	18	49	17	2	1	1	17	1	1	Raigad
4	रत्नागिरी	67	18	64	18	3	..	1	18	2	..	Ratna
5	सिंधुदूर्ग	41	11	36	10	5	1	2	9	3	2	Sindhudurg
6	नाशिक	108	23	85	22	23	1	2	22	21	1	Nashik
7	धुळे	77	24	69	22	8	2	3	22	5	2	Dhule
8	जळगाव	91	27	69	19	22	8	3	19	19	8	Jalgaon
9	अहमदनगर	96	21	84	19	12	2	2	18	10	3	Ahmednagar
10	पुणे	120	35	78	29	42	6	5	28	37	7	Pune
11	सातारा	74	18	63	17	11	1	3	17	8	1	Satara
12	सांगली	78	13	53	12	25	1	5	12	20	1	Sangli
13	सोलापूर	86	20	60	16	26	4	3	16	23	4	Solapur
14	कोल्हापूर	87	18	65	15	22	3	2	15	20	3	Kolhapur
15	औरंगाबाद	52	12	40	10	12	2	4	12	8	..	Aurangabad
16	जालना	39	9	30	9	5	..	3	9	3	..	Jalna
17	परभणी	58	17	44	13	14	4	7	17	7	..	Parbhani
18	बीड	47	14	41	13	6	1	6	14	Beed
19	नांदेड	63	15	52	7	11	2	7	15	4	..	Nanded
20	उस्मानाबाद	41	7	36	9	5	..	5	7	Osmanabad
21	लातूर	57	11	39	13	18	2	7	11	11	..	Latur
22	बुलढाणा	47	13	42	13	5	..	5	13	Buldhan
23	अकोला	60	13	48	13	12	..	5	13	7	..	Akola
24	अमरावती	64	15	50	14	14	..	4	14	10	1	Amravati
25	यवतमाल	63	19	54	17	9	2	5	17	4	2	Yavatmal
26	वर्धा	28	11	24	8	4	3	1	8	3	3	Wardha
27	नागपूर	69	15	39	13	30	2	7	13	23	2	Nagpur
28	भंडारा	69	16	61	16	8	..	5	16	3	..	Bhandara
29	चंद्रपूर	65	12	58	11	7	1	3	11	4	1	Chandrapur
30	गडचिरोली	36	19	34	18	2	1	1	16	1	1	Gadchiroli
महाराष्ट्र एकूण		2,042	512	1,539	438	503	74	130	453	373	59	Maharashtra

आधार.— आरोग्य सेवा संचालनालय, (कुटुंब कल्याण, माता व बाल संगोपन व शालेय आरोग्य), महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.— Directorate of Health Services (Family Welfare, MCH and SH), Govt. of Maharashtra, Pune.

8. कुटुंब कल्याण/FAMILY WELFARE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 8.2

महाराष्ट्रातील कुटुंब कल्याण कार्यक्रम १९९१-९२ व १९९२-९३ करिता
Family Welfare Programme in Maharashtra during 1991-92 & 1992-93

जिल्हा (2)	ऐच्छिक नसबंदी शल्यक्रिया संख्या No. of Voluntary sterilisation Operation				बसविलेल्या सुपांची संख्या No. of I. U. C. D.				District (2)
	लक्ष्य Targets		साध्य Achievements		लक्ष्य Targets		साध्य Achievements		
	1991-92 (3)	1992-93 (4)	1991-92 (5)	1992-93 (6)	1991-92 (7)	1992-93 (8)	1991-92 (9)	1992-93 (10)	
बऱ्याच	51,000	59,300	50,586	46,786	56,670	71,870	58,597	54,730	Brihan Mumbai
थाने	34,000	30,700	31,514	26,038	29,290	28,420	24,487	19,854	Thane
रायगड	11,000	12,800	11,030	11,523	10,990	12,820	8,010	8,441	Raigad
रायगिरी	10,000	10,000	9,078	10,029	8,690	10,140	8,168	8,348	Ratnagiri
सिंधुदुर्ग	5,000	4,500	4,501	4,052	4,940	5,760	5,453	5,436	Sindhudurg
नाशिक	28,000	29,472	28,072	27,026	23,740	27,690	20,324	19,631	Nashik
डहू	16,670	18,900	18,020	18,903	15,220	17,760	13,631	9,473	Dhule
जालगाव	22,540	25,000	22,864	25,002	19,390	22,620	17,904	16,414	Jaigaon
अहमदनगर	24,000	26,980	23,571	27,054	21,000	24,500	21,089	23,244	Ahmednagar
पुणे	41,950	45,500	41,896	46,080	33,240	38,780	30,763	34,136	Pune
सातारा	17,260	20,800	19,400	21,062	15,700	18,320	16,183	17,070	Satara
सांगली	17,150	19,000	18,150	20,019	13,630	15,900	16,203	16,033	Sangli
सोलापूर	24,990	29,700	26,168	29,427	19,500	22,750	20,843	22,170	Solapur
कोल्हापूर	21,860	25,900	24,181	25,647	18,700	21,820	21,772	21,199	Kolhapur
औरंगाबाद	19,000	20,400	19,500	15,614	14,200	16,570	15,562	13,918	Aurangabad
जालना	10,000	10,500	10,014	10,521	9,000	10,500	9,004	9,527	Jalna
पारभणी	14,000	15,100	14,053	15,127	14,000	16,330	13,385	13,243	Parbhani
बीड	13,000	13,900	13,251	14,695	11,000	12,830	11,556	12,931	Beed
नांदेड	17,000	17,700	15,681	16,121	15,000	17,500	9,204	9,032	Nanded
ओस्मानाबाद	9,800	10,300	9,830	10,804	8,500	9,920	8,760	9,468	Osmanabad
लातूर	12,270	12,900	12,281	12,925	11,000	12,830	10,226	11,772	Latur
बुलढाना	12,000	12,300	11,282	11,871	11,140	13,000	11,449	11,807	Buldhana
अकोला	14,690	17,100	15,369	16,436	13,540	15,800	13,313	14,627	Akola
अमरावती	13,300	15,300	13,960	15,025	12,230	14,270	13,493	14,176	Amravati
यवतमाल	13,500	15,300	13,798	15,315	12,860	15,000	13,663	15,075	Yavatmal
वार्धा	7,000	8,500	7,477	8,596	6,430	7,500	6,537	7,486	Wardha
नागपूर	24,250	25,100	23,937	25,461	20,210	23,580	22,041	23,059	Nagpur
भंडारा	13,500	15,500	12,247	15,000	13,870	16,180	12,485	13,951	Bhandara
चंद्रपूर	11,270	12,600	11,289	12,610	11,380	13,280	9,272	11,193	Chandrapur
गडचिरोली	500	6,300	5,017	6,506	4,940	5,760	4,492	4,797	Gadchiroli
महाराष्ट्र राज्य	5,35,000	5,88,272	5,38,027	5,61,336	4,80,000	5,60,000	4,67,889	4,72,041	Maharashtra State

— आरोग्य सेवा संचालनालय, (कुटुंब कल्याण, माता बाल संगोपन व शालेय आरोग्य), महाराष्ट्र शासन, पुणे.

— Directorate of Health Services (Family Welfare, MCH and SH), Govt. of Maharashtra, Pune.

8. कुटुंब कल्याण/FAMILY WELFARE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 8.3

कुटुंब कल्याण केंद्रांची संख्या व त्यांचे का
 Number of Family Welfare centres operating and work done 1991-92 & 1992-93

अनु- क्रमांक	३१ मार्च, १९९२ व ९३ येची केंद्रांची संख्या		नसवंदी शस्त्रक्रियांची संख्या No. of sterilisation operations done						नसवितेल्या चुपांची संख्या		Dis	
	जिल्हा	No. of centres as on 31st March 1992 and 93	पुरुष नसवंदी Vasectomy	स्त्री नसवंदी Tubectomy	एकूण Total	No. of I. U. D. insertions performed						
Serial No.	जिल्हा	1991-92	1992-93	1991-92	1992-93	1991-92	1992-93	1991-92	1992-93	1991-92	1992-93	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)
1	बृहन्मुंबई	96	97	821	769	49,765	46,017	50,586	46,786	58,577	54,730	Brihan
2	ठाणे	115	104	2,061	1,678	29,453	24,360	31,514	26,038	24,487	19,854	Thane
3	रायगड	51	55	280	248	10,750	11,275	11,030	11,523	8,010	8,441	Raigad
4	रत्नागिरी	67	69	428	433	8,650	9,596	9,078	10,029	8,168	8,348	Ratnagin
5	सिंधुदुर्ग	41	41	243	101	4,258	3,951	4,501	4,052	5,453	5,436	Sindhudur
6	नाशिक	108	115	1,137	937	26,935	26,089	28,072	27,026	20,324	19,531	Nashik
7	धुळे	77	88	1,237	1,040	16,783	17,863	18,020	18,903	13,631	9,473	Dhule
8	जळगाव	91	100	538	630	22,326	24,372	22,864	25,002	17,904	16,414	Jalgaon
9	अहमदनगर	96	98	104	48	23,467	27,006	23,571	27,054	21,089	23,244	Ahmedna
10	पुणे	120	122	319	396	41,577	45,684	41,896	46,080	30,763	34,136	Pune
11	सातारा	74	75	65	49	19,335	21,013	19,400	21,062	16,183	17,070	Satara
12	सांगली	78	80	32	37	18,118	19,982	18,150	20,019	16,203	16,033	Sangli
13	सोलापूर	86	99	102	55	26,066	29,372	26,158	29,427	20,943	22,170	Solapur
14	कोल्हापूर	87	87	64	59	24,117	25,588	24,181	25,647	21,772	21,199	Kolhapur
15	औरंगाबाद	52	55	35	39	19,465	15,575	19,500	15,614	15,562	13,919	Aurangab
16	जालना	36	41	31	27	99,830	10,494	10,014	10,521	9,004	9,527	Jalna
17	परभणी	58	63	48	32	14,005	15,095	14,053	15,127	13,385	13,243	Parthani
18	बीड	47	50	21	9	13,240	14,587	13,261	14,695	11,556	12,831	Beed
19	नांदेड	63	67	113	151	15,568	15,970	15,681	16,121	9,204	9,032	Nanded
20	उस्मानाबाद	41	43	15	23	9,815	10,781	9,630	10,480	8,730	9,458	Osmana
21	लातूर	57	63	13	11	12,268	12,914	12,281	12,925	10,226	11,772	Latur
22	बुलढाणा	47	52	535	574	10,747	11,187	11,282	11,671	11,449	11,807	Buldhan
23	अकोला	60	62	613	705	14,756	15,731	15,369	16,436	13,313	14,627	Akola
24	अमरावती	64	68	760	884	13,200	14,202	13,960	15,086	13,493	14,176	Amravat
25	यवतमाळ	63	75	345	274	13,453	15,041	13,798	15,315	13,663	15,075	Yavatma
26	वर्धा	28	32	206	304	7,271	8,292	7,477	8,596	6,537	7,486	Wardha
27	नागपूर	69	79	1,097	1,368	22,840	24,093	23,937	25,461	22,041	23,059	Nagpur
28	भंडारा	69	72	2,020	1,808	10,227	13,192	12,247	15,000	12,485	13,951	Bhandar
29	चंद्रपूर	65	66	863	851	10,426	11,759	11,289	12,610	9,272	11,193	Chandra
30	गडचिरोली	36	47	1,609	2,120	3,408	4,386	5,017	6,506	4,492	4,797	Gadchiro
महाराष्ट्र एकूण		2,042	2,155	15,755	15,769	5,22,272	5,45,567	5,38,027	5,61,336	4,67,889	4,72,041	Mahara State

आधार.— आरोग्य सेवा संचालनालय, (कुटुंब कल्याण, माता बाल वंगोपन व शाश्वत आरोग्य), महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.— Directorate of Health Services, (Family Welfare, MCH and SH), Govt. of Maharashtra, Pune.

जनक कल्याण सेवा
विभागात आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल घटकांकरीता देण्यात
वर्षात व कर्जे ह्या संघर्षाची माहिती दिली आहे.

9. SOCIAL WELFARE SERVICES

9.1. Information of loans and grants disbursed to economically weaker sections is given in this section.

9. समाज कल्याण सेवा /SOCIAL WELFARE SERVICES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 9.1

उद्देश साधनानुसार आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल घटकान्कृता कर्ज व अनुदानाचे वाटप
Loans and grants disbursed to economically weaker sections by purpose and sources
in 1991-92/1992-93

अनुक्रमांक Serial No.	साधने/उद्देश	शासकीय//Government				बँका/Bank				इतर/Others				Sources/purpose (2)
		लाभधारकांची संख्या No. of beneficiaries		रक्कम रुपये Amount Rs.		लाभधारकांची संख्या No. of beneficiaries		रक्कम रुपये Amount Rs.		लाभधारकांची संख्या No. of beneficiaries		रुपये Amount Rs.		
		1991-92 (3)	1992-93 (4)	1991-92 (5)	1992-93 (6)	1991-92 (7)	1992-93 (8)	1991-92 (9)	1992-93 (10)	1991-92 (11)	1992-93 (12)	1991-92 (13)	1992-93 (14)	
1	जमीन खरेदी													Purchase of land
2	शेती अवजारे खरेदी													Purchase of Agri- culture Implement.
3	इतर शेती उपयोगाकरिता													Other Agricultural purpose.
4	औद्योगिक उपयोगाकरिता													Industrial purposes
5	वाहने खरेदी													Purchase of vehicles
6	इतर													Others
7	सिमांतिक कर्ज	3,011	3,181	141.70	155.65			161.70	468.38		1,881		131.52	Margin money Schemes
	५० टक्के अनुदान योजना	36,764	33,282	1,325.93	1,292.13			0.84	1,226.24		9,371		216.82	50 percent subsidy Scheme.
	एकूण	39,775	36,463	1,467.63	1,447.78			162.54	1,694.62		11,252		348.34	Total

आधार- (१) वसंतराव नाईक विमुक्त जाती व भटक्या अमाती विकास महामंडळ (मर्या.) मुंबई.

(२) लोकसामाजिक आणवणीत साधने विकास महामंडळ (मर्या.), मुंबई.

१०. सामाजिक संरक्षण आणि सामाजिक सुरक्षा
(पोलीस, गुन्हे व न्याय)

या विभागातील तपत्यामध्ये मृहन्मुंबई व महाराष्ट्र राज्यातील पोलीस संख्या व त्यांचेवरील खर्च, निरनिराळ्या गुन्ह्यांचे वर्गीकरण, त्यांच्यावरील प्रकरणे आणि तुरुंगातील कैद्यांसंबंधी माहिती या आकडेवारी समाविष्ट आहे.

10. SOCIAL SECURITY AND SOCIAL DEFENCE
(Police, Crimes and Judicial)

10.1 Data in the tables in this section include statistics regarding Police Force in Brihan Mumbai and Maharashtra and cost of Police, classification of various crimes, courts and cases with them and prisons.

10. सामाजिक संरक्षण आणि सामाजिक सुरक्षा (पोलीस, गुन्हे व न्याय)
SOCIAL SECURITY AND SOCIAL DEFENCE (POLICE, CRIMES AND JUDICIAL)

पोलीस/POLICE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 10.1

महाराष्ट्र राज्यातील पोलीस ठाणी व पोलीसांची संख्या (रेल्वे परलून व बृहन्मुंबई बगळून)
Police Stations and Police Force in Maharashtra State (Including Railways but excluding Brihan. Mu.
1991-92 and 1992-93

अनु- क्रमांक Serial No.	जिल्हा	पोलीस ठाणी		आऊट पोस्ट		हंगामी परलून एकूण पोलीसांची संख्या		चौकरी झालेले एकूण खलपानं गुन्हे		
		Number of Police Stations		No. of Out Posts		Strength of Police including temporary force		Total number of cognizable Crimes investigated		
		(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	
1	ठाणे (भा.)	28	29	36	30	2,669	2,721	8,029	10,052	Th
2	रायगड	23	23	21	21	1,761	2,595	5,511	4,828	Ra
3	रत्नागिरी	12	12	24	25	1,678	1,688	4,547	9,416	Rat
4	सिंधुदुर्ग	8	8	22	22	878	922	1,707	1,814	Sin
5	नाशिक	32	24	34	37	2,305	2,250	10,189	11,284	Nas
6	धुळे	25	32	28	34	2,296	2,456	13,045	10,521	Dhu
7	जळगाव	31	25	30	32	2,666	2,321	10,432	8,805	Jalga
8	अहमदनगर	24	31	37	29	2,250	2,712	11,600	9,246	Ahr
9	पुणे (भा.)	28	28	56	45	1,960	2,693	8,719	8,219	Pun
10	सातारा	25	25	28	28	3,109	2,223	8,097	7,678	Sat
11	सांगली	19	20	25	25	2,622	2,649	6,847	6,596	Sang
12	सोलापूर	24	19	33	34	2,542	1,591	16,745	7,277	Solap
13	कोल्हापूर	27	27	20	19	2,158	2,176	12,405	8,264	Kolh
14	औरंगाबाद	19	20	11	11	1,047	1,088	4,117	4,251	Aurang
15	जालना	16	16	8	8	1,225	1,590	4,547	4,914	Jalna
16	परभणी	27	27	18	19	1,627	1,655	5,167	5,996	Parb
17	बीड	21	21	12	12	1,531	1,531	6,302	6,398	Beed
18	नांदेड	32	33	21	21	1,969	2,082	6,411	6,628	Nand
19	उस्मानाबाद	14	16	14	14	1,049	1,185	3,306	4,117	Usta
20	लातूर	18	18	16	16	1,150	1,188	3,871	4,369	Lat
21	बुलढापु	25	25	13	12	1,671	1,718	7,687	9,162	Buldh
22	अकोला	27	27	23	23	2,454	2,514	15,361	15,251	Ako
23	अमरावती	35	35	20	20	2,726	2,732	15,152	13,345	Amr
24	यवतमाळ	27	27	15	15	1,906	1,906	16,504	17,583	Yav
25	वर्धा	15	15	5	5	1,218	1,230	11,784	11,118	Var
26	नागपूर (भा.)	22	22	16	16	2,694	2,769	10,650	12,436	Nag
27	भंडारा	24	24	13	13	1,905	1,925	12,578	12,891	Bha
28	चंद्रपूर	28	28	23	22	2,238	2,384	9,946	9,811	Cha
29	गडचिरोली	26	26	19	18	1,652	1,841	2,052	2,112	Gad
30	मुंबई रेल्वे	8	8	2	2	3,051	2,976	7,143	8,415	Mu
31	पुणे रेल्वे	8	9	21	23	1,232	1,280	3,017	2,691	Pu
32	नागपूर रेल्वे	14	14	21	22	997	1,005	2,255	1,982	Na
33	ठाणे शहर	27	32	82	11	5,919	6,916	14,056	15,530	Th
34	पुणे शहर	17	18	84	87	5,317	5,490	21,457	20,398	Pu
35	नागपूर शहर	15	17	69	72	3,876	3,876	4,553	3,655	Na
36	नाशिक शहर	7	7	4	20	5,551	4,467	21,261	20,688	Nas
37	औरंगाबाद शहर	7	7	2	2	2,014	2,014	10,121	10,152	Au
महाराष्ट्र एकूण		785	795	926	865	85,053	86,361	3,37,281	3,26,993	

टीप/Note a—as on 31-12-92
b—as on 31-12-93

आधार.— पोलीस महासंचालक यांचे कार्यालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.
Source.—Office of the Director-General of Police, Government of Mar

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 10.2 (A)

10. सामाजिक संरक्षण आणि सामाजिक सुरक्षा (पोलीस, गुन्हे सुधार)

महाराष्ट्र राज्यातील पोलीसांवरील खर्च व

अनु- क्रमांक Serial No.	पोलीस आयुक्त, अतिरिक्त पोलीस आयुक्त, उपआयुक्त व सहाय्यक पोलीस आयुक्त Commissioner of Police and Additional Commissioner of Police, Deputy Commissioner of Police and Assistant Commissioner of Police	पोलीस निरीक्षक Police Inspector			पोलीस अभियोक्ता Police Prosecutors			उप-निरीक्षक Sub-Inspector					
		जिल्हा	तात्पुरते Temporary	कायमचे Permanent	एकूण Total	तात्पुरते Temporary	कायमचे Permanent	एकूण Total	तात्पुरते Temporary	कायमचे Permanent			
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	
1	बृहन्मुंबई	..	41	97	138	182	611	793	29	49	78	492	2,411
2	ठाणे शहर	..	18	5	23	48	20	68	13	5	18	195	6
3	ठाणे (ग्रामीण)	..	2	2	4	3	2	5	4	7	11	15	
4	रायगड	..	2	3	5	7	5	12	6	4	10	34	
5	रत्नागिरी	..	2	4	6	6	9	15	4	2	6	14	
6	सिंधुदूर्ग	..	3	1	4	2	2	4	4	3	7	13	
7	नाशिक	..	3	5	8	7	13	20	8	4	12	36	
8	पुणे	..	2	3	5	6	5	11	7	9	16	41	
9	जळगाव	..	3	3	6	7	9	16	12	6	18	41	
10	अहमदनगर	..	1	4	5	6	9	15	19	7	26	34	
11	पुणे शहर	..	10	8	18	19	20	39	13	5	18	195	
12	पुणे (ग्रामीण)	..	3	3	6	5	6	11	5	8	13	25	
13	सातारा	..	2	5	7	6	12	18	8	6	14	32	
14	सांगली	..	2	5	7	6	10	16	9	5	14	34	
15	सोलापूर	..	2	4	6	5	10	15	10	6	16	32	
16	कोल्हापूर	..	2	5	7	8	6	14	7	3	10	26	
17	औरंगाबाद	..	1	5	6	5	5	10	8	8	16	14	
18	जालना	..	3	1	4	5	3	8	5	2	7	18	
19	परभणी	..	2	3	5	4	5	9	8	5	13	27	
20	बीड	..	1	3	4	4	3	7	7	8	15	17	
21	नांदेड	..	4	2	6	12	5	17	8	5	13	45	
22	उस्मानाबाद	..	2	2	4	5	3	8	8	4	12	18	
23	सातूर	..	2	2	4	4	5	9	6	3	9	14	
24	बुलढाभा	..	2	3	5	6	5	11	7	9	16	31	
25	अकोला	..	3	4	7	11	8	19	10	7	17	38	
26	अमरावती	..	2	5	7	8	10	18	9	10	19	36	
27	यवतमाळ	..	2	3	5	9	5	14	6	7	13	32	
28	वर्धा	..	2	3	5	5	3	8	6	12	18	25	
29	नागपूर शहर	..	17	6	23	50	22	72	11	4	15	243	
30	नागपूर (ग्रामीण)	..	2	5	7	9	10	19	7	2	9	35	
31	भंडारा	..	2	3	5	12	4	16	5	5	10	36	
32	चंद्रपूर	..	4	3	7	15	3	18	5	9	14	76	
33	गडचिरोली	..	9	..	9	22	2	24	..	4	4	75	
34	नागपूर रेल्वे	..	1	3	4	1	5	6	..	13	13	3	
35	पुणे रेल्वे	..	2	2	4	3	5	8	..	9	9	17	
36	मुंबई रेल्वे	..	3	2	5	17	4	21	..	8	8	56	
37	नाशिक शहर	..	8	..	8	16	3	19	..	5	5	105	
38	औरंगाबाद शहर	..	7	..	7	10	..	10	73	
महाराष्ट्र राज्य			179	217	396	556	867	1,423	274	268	542	2,293	

आधार-(१) पोलीस आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

(२) पोलीस महासंचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.

SOCIAL SECURITY AND SOCIAL DEFENCE (POLICE, CRIMES, JUDICIAL AND SUDHARGRUH)

POLICE

TABLE No. 10.2 (A)

Cost and Strength of Police in Maharashtra

इयानर Constables	पोलीस शिाई Constables							एकूण Total	केंद्र व राज्य	केंद्र व राज्य	एकूण खर्च (हजार रुपयत)	District
	कायमचे Perma- nent	एकूण Total	तात्पुरते Tempo- rary	कायमचे Perma- nent	एकूण Total	तात्पुरते Tempo- rary	कायमचे Perma- nent		एकूण Total	महसूल खात्या- कडून येणे (हजार रुपयत)		
(16)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)	(26)	(2)
658	7,138	7,490	12,577	20,067	9,714	21,007	30,721	26,759	..	26,759	..	Brihan Mumbai
671	1,404	2,345	1,785	4,130	3,352	2,585	5,937	2,16,283	..	2,16,283	..	Thane City
175	667	1,202	763	1,965	1,718	963	2,651	51,390	..	51,390	..	Thane (Rural)
242	435	580	660	1,240	822	949	1,771	51,327	123	51,327	123	Raigad
302	447	345	818	1,163	516	1,168	1,684	29,557	..	29,557	..	Ratnagiri
R2	219	384	246	630	543	342	885	26,934	..	26,934	..	Sindhudurg
437	584	126	1,473	1,599	327	1,991	2,318	53,306	669	53,306	669	Nashik
274	551	762	887	1,649	1,095	1,217	2,312	69,934	..	69,934	..	Dhule
374	647	694	1,218	1,912	1,030	1,654	2,684	57,089	60	57,089	60	Jalgaon
329	603	548	1,000	1,548	882	1,394	2,276	62,206	..	62,206	..	Ahmednagar
535	1,237	1,966	1,805	3,771	2,795	2,541	5,336	1,95,409	3,686	1,99,095	3,686	Pune City
237	572	569	744	1,313	942	1,051	1,993	55,995	245	56,240	245	Pune (Rural)
535	802	587	1,592	2,179	902	2,221	3,123	74,454	608	75,062	608	Satara
514	709	579	1,218	1,797	825	1,811	2,636	48,419	..	48,419	..	Sangli
376	577	569	1,294	1,863	817	1,741	2,558	72,825	205	73,030	205	Solapur
268	533	644	897	1,541	952	1,217	2,169	59,105	..	59,105	..	Kolhapur
188	266	211	512	723	317	747	1,064	54,976	277	55,253	277	Aurangabad
131	295	487	391	878	682	550	1,232	28,522	11	28,533	11	Jalna
188	393	498	666	1,164	744	896	1,640	42,773	180	42,953	180	Parbhani
196	301	261	908	1,169	393	1,153	1,546	31,031	347	31,378	347	Beed
206	465	615	825	1,440	943	1,059	2,002	41,222	67	41,289	67	Nanded
109	251	309	438	747	484	577	1,061	30,918	27	31,185	27	Osmanabad
149	274	434	387	821	585	574	1,159	30,219	6	30,225	6	Latur
193	394	507	679	1,186	754	933	1,687	43,148	6	43,154	6	Buldhana
283	569	816	951	1,767	1,164	1,307	2,471	60,083	..	60,083	..	Akola
293	634	985	983	1,968	1,381	1,365	2,746	79,739	81	80,560	81	Amravati
202	477	645	685	1,330	969	950	1,919	56,298	..	56,298	..	Yavatmal
140	306	389	454	843	593	643	1,236	35,809	68	35,877	68	Wardha
527	1,662	3,334	1,771	5,105	4,779	2,392	7,171	1,875	16	1,891	16	Nagpur City
411	697	695	1,180	1,875	1,034	1,670	2,704	41,862	480	42,342	480	Nagpur (Rural)
165	446	796	570	1,366	1,132	783	1,915	46,623	29	46,652	29	Bhandara
150	527	1,114	561	1,675	1,591	761	2,352	42,868	..	42,868	..	Chandrapur
54	408	975	152	1,127	1,435	221	1,656	34,100	29	34,129	29	Gadchiroli
198	236	177	541	718	220	790	1,010	50,926	..	50,926	..	Nagpur Rly.
134	302	152	721	873	342	899	1,241	29,456	..	29,456	..	Pune Rly.
382	826	1,309	813	2,122	1,829	1,231	3,060	79,339	..	79,339	..	Mumbai Rly.
151	673	1,366	575	1,941	2,017	774	2,791	1,41,567	2,737	1,44,304	2,737	Nashik City
324	324	1,074	..	1,074	1,488	..	1,488	60,304	40	60,344	40	Aurangabad City
15,563	27,851	36,539	43,740	80,279	52,108	64,127	1,16,235	22,14,651	10,039	22,14,690	10,039	Maharashtra State

(1) Commissioner of Police Government of Maharashtra, Mumbai.

(2) Director General of Police Govt. of Maharashtra, Mumbai.

10. सामाजिक संरक्षण आणि सामाजिक सुरक्षा (पोलीस, मुंबई)

महाराष्ट्र राज्यातील पोलीसांबरील

अनु- क्रमांक Serial No.	जिल्हा	पोलीस आयुक्त, अतिरिक्त पोलीस आयुक्त, उपआयुक्त व सहाय्यक पोलीस आयुक्त Commissioner of Police and Additional Commissioner of Police, Deputy Commissioner of Police and Assistant Commissioner of Police			पोलीस निरीक्षक Police Inspector			पोलीस अभियोक्ता Police Prosecutors			Su
		तात्पुरते Tempo- rary	काम्यमचे Perma- nent	एकूण Total	तात्पुरते Tempo- rary	काम्यमचे Perma- nent	एकूण Total	तात्पुरते Tempo- rary	काम्यमचे Perma- nent	एकूण Total	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)
1	बृहन्मुंबई	92	43	135	921	532	1,453	42	29	71	3,296
2	ठाणे शहर	25	5	30	71	25	96	13	5	18	333
3	ठाणे (ग्रामीण)	4	2	6	15	2	17	4	7	11	100
4	रायगड	2	5	7	7	12	19	6	4	10	34
5	रत्नागिरी	2	4	6	6	9	15	4	2	6	14
6	सिंधुदूर्ग	3	1	4	2	2	4	4	3	7	13
7	नाशिक	3	5	8	7	13	20	8	4	12	38
8	पुणे	3	3	6	6	5	11	7	9	16	41
9	जळगांव	3	3	6	7	9	16	12	6	18	43
10	अहमदनगर	1	4	5	6	9	15	19	7	26	34
11	पुणे शहर	10	8	18	20	20	40	13	6	19	189
12	पुणे (ग्रामीण)	3	3	6	5	23	28	5	8	13	34
13	सातारा	2	3	5	6	6	12	8	6	14	39
14	सांगली	2	5	7	6	37	43	9	5	14	34
15	सोलापूर	2	3	5	6	8	14	10	6	15	21
16	कोल्हापूर	3	4	7	12	4	16	7	3	10	30
17	औरंगाबाद	1	5	6	5	5	10	8	8	16	16
18	जालना	3	3	6	5	7	12	5	2	7	20
19	परभणी	2	3	5	4	5	9	8	5	13	29
20	बीड	1	3	4	4	3	7	7	8	15	17
21	नांदेड	4	3	7	12	5	17	8	5	13	48
22	उस्मानाबाद	2	2	4	6	2	8	8	4	12	16
23	नातूर	2	2	4	4	4	9	6	3	9	20
24	बुलढाणा	2	3	5	5	5	11	7	9	16	35
25	अकोला	3	4	7	11	8	19	10	7	17	45
26	अमरावती	3	5	8	8	10	18	9	10	19	37
27	यवतमाळ	2	3	5	9	5	14	6	7	13	32
28	वर्धा	2	3	5	5	3	8	6	12	18	26
29	नागपूर शहर	11	6	17	10	22	32	11	4	15	73
30	नागपूर (ग्रामीण)	2	7	9	9	11	20	7	2	9	35
31	भंडारा	2	3	5	12	4	16	5	5	10	38
32	चंद्रपूर	4	3	7	15	3	18	5	9	14	77
33	गडचिरोली	9	...	9	23	2	25	1	4	5	75
34	नागपूर रेल्वे	1	3	4	1	5	6	...	13	13	3
35	पुणे रेल्वे	2	2	4	4	4	8	...	9	9	20
36	मुंबई रेल्वे	3	2	5	17	4	21	1	8	9	56
37	नाशिक शहर	8	7	15	30	13	43	...	5	5	223
38	औरंगाबाद शहर	7	...	7	13	...	13	105
महाराष्ट्र राज्य		236	179	409	1,317	846	2,163	289	249	538	5,339

आधार-(१) पोलीस आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

(२) पोलीस महासंचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.

SOCIAL SECURITY AND SOCIAL DEFENCE (POLICE, CRIMES SUDHARGRUH AND JUDICIAL)

POLICE

TABLE No. 10.2 (B)

Cost and Strength of Police in Maharashtra

हवानदार Head Constables		पोलीस शिर्ष Constables						एकूण Total		केंद्र व राज्य शासनाच्या महसूल खात्या- कडून येणे असलेली रक्कम (हजार रुपयात) Total cost payable from Central and State Revenue (000 Rs.)	केंद्र व राज्य शासनायतिरिक्त महसूल खात्या- कडून येणे असलेली रक्कम (हजार रुपयात) Total cost payable other than Central and State Revenue (000 Rs.)	एकूण खर्च (हजार रुपयात) Total cost (000 Rs.)	District
कायमचे Perma- nent	एकूण Total	तात्पुरते Tempo- rary	कायमचे Perma- nent	एकूण Total	तात्पुरते Tempo- rary	कायमचे Perma- nent	एकूण Total	(24)	(25)	(26)	(2)		
(16)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)	(2)		
1,561	6,897	13,548	10,034	23,582	23,235	13,081	36,316	42,106	..	42,106	Brihan Mumbai		
625	1,518	3,070	1,774	4,844	4,405	2,529	6,934	19,07,00	157	19,08,57	Thane City		
275	626	1,196	763	1,959	1,670	1,063	2,733	6,20,97	..	6,20,97	Thane (Rural)		
439	632	580	1,254	1,834	822	1,783	2,605	5,00,79	1,342	5,14,21	Raigad		
305	450	345	824	1,169	516	1,178	1,694	7,16,84	402	7,20,85	Ratnagiri		
82	262	385	246	631	587	342	929	2,72,76	..	2,72,76	Sindhudurg		
347	618	755	959	1,714	1,082	1,387	2,469	6,77,31	1,079	6,88,10	Nashik		
274	563	774	887	1,661	1,120	1,217	2,337	7,66,96	161	7,68,57	Dhule		
389	663	633	1,307	1,940	972	1,758	2,730	7,06,23	677	7,13,00	Jalgaon		
329	603	548	1,000	1,548	882	1,394	2,276	6,22,06	..	6,22,06	Ahmednagar		
635	1,277	2,094	1,805	3,899	2,968	2,541	5,509	24,00,38	4,682	24,47,19	Pune City		
237	589	975	1,034	2,009	1,374	1,332	2,706	5,03,00	..	5,03,00	Pune (Rural)		
268	535	595	1,005	1,600	917	1,320	2,237	8,40,42	325	8,43,67	Satara		
421	616	579	1,311	1,890	825	1,838	2,663	5,43,36	..	5,43,36	Sangli		
193	365	431	723	1,154	642	965	1,607	8,10,37	1,238	8,22,75	Solapur		
268	536	655	897	1,552	975	1,214	2,189	27,53	684	34,37	Kolhapur		
188	274	242	512	754	358	747	1,105	4,11,51	1	4,11,53	Aurangabad		
238	375	416	721	1,737	585	1,011	1,597	26,11	..	26,11	Jalna		
184	401	516	666	1,182	776	892	1,668	5,09,88	208	5,11,95	Parbhani		
196	301	261	908	1,169	393	1,153	1,546	3,11,57	347	3,15,04	Beed		
246	490	654	825	1,479	970	1,125	2,095	3,00,34	100	3,01,34	Nanded		
109	283	411	438	849	617	580	1,197	4,40,28	11	4,40,39	Osmanabad		
118	288	459	387	846	662	535	1,197	3,08,92	53	3,09,45	Latur		
193	401	543	679	1,222	801	933	1,734	5,84,96	914	5,94,10	Buldhana		
283	582	856	951	1,807	1,224	1,307	2,531	6,55,23	..	6,55,23	Akola		
413	625	998	983	1,981	1,267	1,485	2,752	8,63,98	43	8,64,41	Amravati		
202	477	645	685	1,330	969	950	1,919	5,62,98	..	5,62,98	Yavatmal		
143	312	386	462	848	594	654	1,248	3,71,27	94	3,72,21	Wardha		
527	851	1,074	1,771	2,845	1,503	2,392	3,895	15,32,16	4,237	15,74,53	Nagpur City		
425	711	695	1,233	1,928	1,034	1,745	2,779	5,28,24	500	5,33,24	Nagpur (Rural)		
165	462	798	570	1,368	1,152	783	1,935	4,94,77	68	4,95,45	Bhandara		
150	538	1,148	561	1,709	1,637	761	2,398	7,56,60	386	7,60,46	Chandrapur		
54	376	1,195	152	1,347	1,625	221	1,846	5,05,20	30	5,05,50	Gadchiroli		
198	236	185	541	726	228	790	1,018	3,84,32	..	3,84,32	Nagpur Rly.		
135	284	207	729	936	382	907	1,289	5,09,26	..	5,09,26	Pune Rly.		
302	746	1,314	813	2,127	1,835	1,151	2,986	8,96,42	..	8,96,42	Mumbai Rly.		
340	1,050	1,832	1,258	3,090	2,803	1,666	4,469	5,31,56	11	5,31,67	Nashik City		
..	522	1,366	..	1,366	2,013	..	2,013	3,99,92	11	4,00,04	Aurangabad Ci Maharashtra		
15,876	11,459	27,335	43,364	41,668	85,032	66,421	56,730	1,23,151	2,42,22,54	1,77,60	24,40,015	State	

Source.—(1) Commissioner of Police Government of Maharashtra, Mumbai.

(2) Director General of Police Govt. of Maharashtra, Mumbai.

10. सामाजिक संरक्षण आणि सामाजिक सुरक्षा (पोलीस, गुन्हे व न्याय)
SOCIAL SECURITY AND SOCIAL DEFENCE (POLICE, CRIMES AND JUDICIAL)

पोलीस/POLICE

तफ्ता क्रमांक/TABLE No. 10.3

इंडियन पिनल कोडखाली महाराष्ट्र राज्यात झालेले दखलपत्र गुन्हे (गुन्ह्यांचे प्रयत्न धरून)/Cognizable offences (including attempts) under Indian Penal Code in Maharashtra State
1991-92 and 1992-93

अनुक्रमांक Serial No.	गुन्हे	तिमाहीमध्ये During Quarter		तिमाहीमध्ये During Quarter		तिमाहीमध्ये During Quarter		तिमाहीमध्ये During Quarter		एकूण Total		Offences
		30-6-91	30-6-92	30-9-91	30-9-92	31-12-91	31-12-92	31-3-92	31-3-93	1991-92	1992-93	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(2)
1	दंगल	1,169	2,236	987	1,885	1,273	2,101	1,591	2,436	5,020	8,658	Rioting
2	नाण्यासंबंधीचे गुन्हे	3	2	5	..	18	..	1	..	27	2	Offences relating to coins
3	चलन व बँक नोटासंबंधीचे गुन्हे	318	58	289	77	175	56	139	97	921	288	Offences relating to currency and Bank notes.
4	खून	758	859	716	697	775	786	704	995	2,953	3,337	Murders
5	सदोष मनुष्यवध (परंतु खून या संज्ञेत अंतर्भूत नसलेले).	15	39	12	41	15	42	30	47	72	169	Culpable homicides not amounting to murder.
6	मादक पदार्थांचा व्यापार.	496	348	581	382	436	230	441	302	1,954	1,262	Adminstrating of stupefying drug.
7	पैशाच्या हेतूने किंवा इतर कारणाकरिता माणसांना पळवून नेणे.	313	325	265	301	349	288	347	321	1,274	1,235	Kidnapping and abduction
8	दरोडा किंवा त्याकरिता एकत्र होणे	237	229	234	254	283	298	250	217	1,004	998	Dacoity and preparation of assembly for dacoity.
9	चोरी, लूट	831	1,012	956	954	987	991	915	863	3,689	3,820	Theft, Robbery
10	घरफोडी	3,820	4,129	4,526	4,802	4,420	4,358	4,160	3,962	16,926	17,251	House breaking
11	फसवणूक	665	645	721	739	729	765	751	762	2,866	2,911	Cheating
12	विरवासपात	567	581	547	560	569	525	574	510	2,257	2,176	Breach of trust
13	एवढेच घोन्या											Total Thefts
	(अ) तांब्याची तार	116	487	195	570	383	504	538	562	1,232	2,123	(a) Copper Wire
	(ब) जनावरे	372	378	447	411	310	372	387	399	1,516	1,560	(b) Cattle
	(क) सायकली	1,065	822	1,158	1,153	1,164	1,145	1,189	1,087	4,576	4,207	(c) Cycles
	(द) मोटारी व सुटे भाग	1,826	1,774	1,811	1,930	1,992	1,941	1,924	1,880	7,553	7,525	(d) Motor Vehicle and accessories
	(e) पिस्तुले वगैरे	2	3	8	2	2	2	1	2	13	9	(e) Fire arms
	(फ) स्फोटक पदार्थ	..	1	1	2	1	3	2	6	(f) Explosives
	(ग) इतर	9,922	10,328	11,319	11,003	11,369	10,816	10,625	9,439	43,235	41,586	(g) Other thefts
14	इतर गुन्हे	23,152	22,555	21,391	19,485	20,881	20,597	20,321	19,329	86,745	81,088	Other Crimes

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 10.4 (A)

10. सामाजिक संरक्षण आणि सामाजिक सुरक्षा (पोलीस, गुन्हे व न्याय)
SOCIAL SECURITY AND SOCIAL DEFENCE (POLICE, CRIMES AND JUDICIAL)

पोलीस/POLICE

तपता क्रमांक/TABLE No. 10.4 (A)

बृहन्मुंबईतील वज्रलपात्र गुन्हे—भाग-१
Cognizable Crimes in Brihan Mumbai—Part-I
1991-92

अनु- क्रमांक Serial No.	गुन्हे	वर्षात नोंदवलेल्या प्रकरणांची संख्या Number of cases reported in the year	तपास करणे नाकारल्याची प्रकरणे Number of cases in which investigation was refused	खोटे सिद्ध किंवा घोषित झालेली प्रकरणे Number of cases proved or declared to be false	कायदातील किंवा वस्तुस्थिती- तील चुकीमुळे किंवा गुन्हा अदखल पाव ठरविलेली प्रकरणे Number of cases due to mistake of law or fact declared non- cognizable	वर्ष अखेरची प्रलंबित प्रकरणे Number of cases pending at the end of the year	विनयूक प्रकरणे True cases			एकूण Total	दंडाधिकार्या- समोर प्रत्यक्ष दाखल केलेली एकूण प्रकरणे Total cases directly filed before Magistrates	गुन्हा शाबीत झालेली दंडा- धिकार्यागुदील प्रकरणे Total Magistrate's cases ending in conviction	एकूण विनयूक प्रकरणे Grant total of true cases	Offences
							गुन्हा शाबीत झालेली Convicted	निकालात झाललेली, निर्दोष ठरविलेली किंवा सापोपचाराने मिटवलेली Discharged, acquitted or compounded	शोधून न काढलेली किंवा न पकडलेली Non- detected or apprehended					
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(2)
<i>Class I—</i>														
1	शासन, सार्वजनिक शांतता, सुरक्षितता व न्यायविरुद्धचे गुन्हे	1,250	578	..	234	1,082	73	90	..	3,307	22	..	19	Offences against the State, public tranquility, safety and justice
<i>Class II—</i>														
2	व्यक्तिगत गंभीर गुन्हे	10,624	3,267	..	1,588	8,168	949	824	..	25,420	480	..	417	Serious offences against the persons.
<i>Class III—</i>														
3	व्यक्तिगत व मालमत्ता- विषयक गंभीर गुन्हे	4,507	1,262	..	2,379	1,608	351	85	..	10,192	26	..	26	Serious offences against the persons and property.

	38,435	10,260	16,839	18,419	3,411	1,735	92,163	1,184	12	1,076	Total for classes I to V	
6	1,462	762	113	1,654	390	159	4,540	384	1	366	Other offences (not mentioned above)	
	39,897	11,022	16,952	20,073	3,865	1,894	93,703	1,568	13	1,442	Grand Total	

आधार.—पोलीस आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Commissioner of Police, Government of Maharashtra, Mumbai.

10. सामाजिक संरक्षण आणि सामाजिक सुरक्षा (पोलीस, गुन्हे व न्याय)
SOCIAL SECURITY AND SOCIAL DEFENCE (POLICE, CRIMES AND JUDICIAL)

पोलीस/POLICE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 10.4 (B)

बृहन्मुंबईतील दखलपात्र गुन्हे—भाग-१
Cognizable Crimes in Brihan Mumbai—Part-I
1992-93

अनु- क्रमांक Serial No.	गुन्हे	वर्षात नोंदवलेल्या प्रकरणांची संख्या Number of cases reported in the year	तपास करणे नाकारल्याची प्रकरणे Number of cases in which investigation was refused	खोटे सिद्ध किंवा घोषित झालेली प्रकरणे Number of cases proved or declared to be false	कायद्यातील किंवा दस्तुस्थिती- तील चुकीमुळे किंवा गुन्हा अदखल पात्र ठरविलेली प्रकरणे Number of cases due to mistake of law or fact declared non- cognizable	वर्ष अखेरची प्रलंबित प्रकरणे Number of cases pending at the end of the year	गिनवूक प्रकरणे True cases			एकूण Total	दंडाधिकार्या- समोर प्रत्यक्ष दाखल केलेली प्रकरणे Total cases directly filed before Magistrates	गुन्हा शाबीत झालेली दंडा- धिकार्यापुढील प्रकरणे Total Magistrate's cases ending in conviction	एकूण बिनचूक प्रकरणे Grand total of true cases	Offences
							गुन्हा शाबीत झालेली Convicted	निकालात काढलेली निर्दोष ठरविलेली किंवा सामोपचाराने मिऱ्गवलेली Discharged, acquitted or compounded	शोधून न काढलेली किंवा न पकडलेली Non- detected or appre- hended					
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(2)
	वर्ग एक—													Class I—
1	शासन, सार्वजनिक शांतता, सुरक्षितता व न्यायविरुद्धचे गुन्हे	1,600	512	..	389	928	97	100	..	3,493	11	..	10	Offences against the State, public tranquillity, safety and justice
	वर्ग दोन—													Class II—
2	व्यक्तिगत गंभीर गुन्हे	10,372	4,135	..	2,353	8,571	1,506	1,230	..	28,167	318	2	286	Serious offences against the persons.
	वर्ग तीन—													Class III—
3	व्यक्तिगत व मालमला- सिंपयक गंभीर गुन्हे	5,036	1,782	..	2,836	1,996	517	165	..	12,332	17	..	17	Serious offences against the persons and

	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956	1957	1958	1959	1960	Total	
दरम्यान मध्ये.													
दरम्यान मध्ये एक ते पाच	39,252	13,437	..	20,667	18,401	4,700	3,620	..	1,00,077	757	6	706	Total for classes I to V
6 वर न उल्लेखिते इतर मध्ये.	1,727	457	..	387	1,325	207	503	..	4,606	175	1	163	Other offences (not mentioned above)
एकूण	40,979	13,894	..	21,054	19,726	4,977	4,123	..	1,04,753	932	7	869	Grand Total

आधार-पोलीस आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Commissioner of Police, Government of Maharashtra, Mumbai.

10. सामाजिक संरक्षण आणि सामाजिक सुरक्षा (पोलीस)

बृहन्मुंबईतील दखलपात्र

अनुक्रमांक Serial No.	गुन्हे	क्रोटत सुन वर्षी द्वावयाची असलेल्या किंवा तपासावर किंवा जामिनावर असलेल्या कैदेतील व्यक्तींविषयी या वर्षाच्या सुरुवातीला क्रिमिनल प्रोसिजर कोडच्या १७० क्लमानुसार पोलीसांकडे नोंदविलेली किंवा पोलीसांनी दखल घेतलेली प्रकरणे Persons in custody pending trial or investigation or on bail under section 170 Cr. P. C. at the beginning of the year as concerned in cases reported to or in cases taken by the police	वर्षात पोलीसांनी पकडलेल्या व्यक्ती Persons arrested by the Police during the year	क्रिमिनल प्रोसिजर कोडच्या क्लम १६९ खाली मुक्त केलेल्या व्यक्ती Persons released under section 169 Cr. P. C.	दंडाधिकार्याच्या आदेशानुसार सुनावणीपूर्वी मुक्त केलेल्या व्यक्ती Persons released by Magistrate's order before trial	सुनावणी केलेल्या व्यक्ती No. of persons tried
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
	वर्ग एक—					
1	सार्वजनिक शांतता, सुरक्षितता व न्याय हा बाबतीतील गुन्हे.	1,433	2604	2,770	13	9,774
	वर्ग दोन—					
2	व्यक्तिसंबंधी गंभीर गुन्हे	4,921	14,564	14,047	158	42,467
	वर्ग तीन—					
3	व्यक्ती किंवा मालमत्तेसंबंधी किंवा फक्त मालमत्तेसंबंधी गंभीर गुन्हे.	1,030	3,136	2,673	120	7,518
	वर्ग चार—					
4	व्यक्तिसंबंधी गौण गुन्हे	825	2,601	2,471		7,422
	वर्ग पाच—					
5	मालमत्तेसंबंधी गौण गुन्हे	1,877	6,567	6,342	125	15,287
	एकूण वर्ग एक ते पाच	10,086	29,672	28,303	417	82,468
6	वर न उल्लेखिलेले इतर गुन्हे	908	3,247	2,950	34	5,021
	एकूण	10,994	32,919	31,253	450	87,489

Source.—Comm

SECURITY AND SOCIAL DEFENCE (POLICE, CRIMES AND JUDICIAL)

10.5

Crimes in Brihan Mumbai--Part-II

वर्षाच्या अटकाव झाल्याची व्यक्ती No. of persons arrested or apprehended	वर्षाखेरीज अटकाव झाल्याची व्यक्ती No. of persons evading arrest at the close of the year	वर्षाखेरीज अटकाव झाल्याची व्यक्ती No. of persons in custody pending trial or investigation or on bail at the end of the year	दंडाधिकारी प्रकरणातील व्यक्ती Persons concerned in Magistrate's cases			Offences
			अटक केलेले Number arrested	गुन्हा शापीत झालेली Number convicted	निर्दोष ठरविलेले किंवा मुक्त केलेले Number acquitted or discharged	
9	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(2)
						Class I—
1,009	11,007	1,454	45	..	28	Offences against the State, public tranquility, safety and justice.
						Class II—
1,077	49,870	5,280	639	..	560	Serious offences against the persons
						Class III—
637	9,111	1,373	54	..	38	Serious offences against the property and persons or against property only.
						Class IV—
835	8,691	955	47	..	24	Minor offences against the persons
						Class V—
2,177	17,192	1,977	867	27	648	Minor offences against the property
9,955	95,871	11,039	1,652	27	1,298	Total for classes I to V
1,017	6,435	1,171	517	1	402	Other offences not specified above
10,972	1,02,306	12,210	2,169	28	1,700	Grand Total

गणेश, मुंबई.

Department of Maharashtra, Mumbai.

57

1952

1952

019, 18

1952

गृहमंत्रालयातील संख्या

अनुक्रमांक Serial No.	गुन्हे	फोर्टीत मुलाखती व्हावयाची असलेल्या किंवा तपासाखर किंवा जायिनावर असलेल्या कैदेतील व्यक्तींविषयी या वर्षाच्या सुरुवातीला क्रिमिनल प्रोसिजर कोडच्या १७० क्लमानुसार पोलीसांकडे नोंदविलेली किंवा पोलीसांनी दखल घेतलेली प्रकरणे Persons in custody pending trial or investigation on or on bail under section 170 Cr. P. C. at the beginning of the year as concerned in cases reported to or in cases taken by the police	वर्षात पोलीसांनी पकडलेल्या व्यक्ती Persons arrested by the Police during the year	क्रिमिनल प्रोसिजर कोडच्या क्लम १६९ खाली मुक्त केलेल्या व्यक्ती Persons released under section 169 Cr. P. C.	दंडाधिकार्यांच्या आदेशानुसार सुरुवातीपूर्वी मुक्त केलेल्या व्यक्ती Persons released by Magistrate's order before trial	सुरुवाती केलेल्या व्यक्ती No. of persons tried
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
	वर्ग एक—					
1	सांख्यिक शांतता, सुरक्षितता व न्याय या बाबतीतील गुन्हे	454	4,101	2,476	442	11,007
	वर्ग दोन—					
2	व्यक्तिसंबंधी गंभीर गुन्हे	5,280	13,611	13,239	47	49,870
	वर्ग तीन—					
3	व्यक्ति किंवा मालमत्तेसंबंधी किंवा फक्त मालमत्तेसंबंधी गंभीर गुन्हे.	373	3,970	3,587	7	9,111
	वर्ग चार—					
4	व्यक्तिसंबंधी गौण गुन्हे	955	3,121	2,982		8,691
	वर्ग पाच—					
5	मालमत्तेसंबंधी गौण गुन्हे	1,977	6,080	5,577	84	17,192
	एकूण वर्ग एक ते पाच	11,039	30,873	27,861	580	95,871
6	वर न उल्लेखिलेले इतर गुन्हे	1,171	2,779	2,733	192	6,435
	एकूण	13,210	36,652	33,594	772	1,02,306

Source—Comm

PUBLIC SECURITY AND SOCIAL DEFENCE (POLICE, CRIMES AND JUDICIAL)

S.L. No. 10.5 (B)

Crimes in Brihan Mumbai—Part-II

१९७३

वर्ष अखेरच्या
दिवसा किंवा
दिवसात
दिवसाच्या
दिवसात
दिवस
No. of persons
arrested or
found

	वर्षअखेर अटक दाढ्याच्या व्यक्ती No. of persons evading arrest at the close of the year	वर्षअखेर कोर्टात मुनावणी व्हावयाची असलेल्या किंवा तपासावर किंवा जामिनावर असलेल्या व्यक्ती No. of persons in custody pending trial or investigation or on bail at the end of the year	दंडाधिकारी प्रकरणातील व्यक्ती Persons concerned in magistrate's cases			Offences
			अटक केलेले Number arrested	गुन्हा शाबीत झालेला Number convicted	निर्दोष ठरविलेले किंवा मुक्त केलेले Number acquitted or discharged	
			(10)	(11)	(12)	
1,291	2,637	11,938	24	..	35	<i>Class I—</i> Offences against the State, public tranquillity, safety and justice.
6,090	5,605	54,050	753	2	672	<i>Class II—</i> Serious offences against the persons
477	1,749	11,116	36	..	18	<i>Class III—</i> Serious offences against the property and persons or against property only.
1,067	1,084	9,938	33	4	26	<i>Class IV—</i> Minor offences against the persons
2,941	2,396	17,831	1,578	2	300	<i>Class V—</i> Minor offences against the property
12,266	13,471	1,04,873	2,424	8	1,051	Total for classes I to V
3,594	1,025	1,529	311	1	225	Other offences not specified above
16,860	14,496	1,06,402	2,735	9	1,276	Grand Total

१९७३ म. मु. व. १९७३

Department of Maharashtra, Mumbai.

10. सामाजिक संरक्षण आणि सामाजिक सुरक्षा (पोलीस, गुन्हे व न्याय)
SOCIAL SECURITY AND SOCIAL DEFENCE (POLICE, CRIMES AND JUDICIAL)

पोलीस/POLICE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 10.6 (A)

गृहमुंबईतील दरप्रलयाय नसलेले गुन्हे—भाग-१
Non-Cognizable crimes in Brihan Mumbai—Part-I
(1991-92)

अनुक्रमांक Serial No.	गुन्हे	वर्षाच्या सुरवातीची प्रलंबित प्रकरणे Number of cases pending at the beginning of the year	वर्षभरात दाखल केलेलीं प्रकरणे Cases reported during the year	निकासासाठी एकूण [स्तंभ (१) +(५)] Total for disposal [column (3) + (4)]	सुनावणी न करता रद्दबातल केलेली प्रकरणे Number of cases dismissed without trial	आरोपी मेल्या, निसटला किंवा सुनावणी घालू असतांना वेडा झाला किंवा त्याच्यावरील आरोग्य रद्द केले, झगोपचाराने निटवले किंवा कायदा घेतले अशी प्रकरणे Cases in which accused died, escaped, became insane during trial or in which charges were abandoned, compounded or withdrawn	सुनावणी संपुष्टात आल्यामुळे निकासात लागलेली प्रकरणे Number of cases tried to a conclusion and ended in	मुक्त केलेली किंवा निर्दोषी ठरविलेली Discharged or acquitted	गुन्हा शायीत झालेली Convicted	वर्षाखेरी प्रलंबित प्रकरणे No. of cases pending at the close of the year	Offences
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)
1	सार्वजनिक शांतता, सुरक्षितता इत्यादी बाबतीतील गुन्हे	255	22	277	1	16	10			250	Class I— Offences against the State, public tranquillity, etc.

4	व्यक्तिविषयक गौण गुन्हे	530	499	1,229	6	4	39	533	Class IV— Minor offences against the persons	
5	मालमत्ताविषयक गौण गुन्हे	1,418	380	1,798	24	27	219	1,525	Class V— Minor offences against property	
	वर न उल्लेखिलेले इतर गुन्हे	5,451	7,682	13,133	17	424	1,824	5,776	Class VI— Other offences not specified above	
	पोलीसांगी रखल घेतलेले इतर विशेष किंवा स्थानिक कायदाबाबतचे गुन्हे	2,84,844	5,72,123	8,56,967	16	9,022	19,130	6,30,701	1,98,098	Offences under other special local laws non-cognizable by the police.
	एकूण	2,92,503	5,80,708	8,73,211	122	9,530	21,574	6,35,796	2,06,189	Grand Total

आधार.—पोलीस आयुक्त यांचे कार्यालय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.

Source.—Office of the Commissioner of Police, Government of Maharashtra, Mumbai.

10. सामाजिक संरक्षण आणि सामाजिक सुरक्षा (पोलीस, गुन्हे व न्याय)
SOCIAL SECURITY AND SOCIAL DEFENCE (POLICE, CRIMES AND JUDICIAL)

पोलीस/POLICE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 10.6 (B)

बृहन्मुंबईतील दखलपत्र नसलेले गुन्हे—भाग-१
Non-Cognizable crimes in Brihan Mumbai—Part-I
1992-93

अनुक्रमांक Serial No.	गुन्हे	वर्षाच्या सुरवातीची प्रलंबित प्रकरणे Number of cases pending at the beginning of the year	वर्षभर दखल केलेली प्रकरणे Cases reported during the year	निकालासाठी एकूण [स्तंभ (१) +(४)] Total for disposal [column (3) + (4)]	सुनावणी न करता रद्दबातल केलेली प्रकरणे Number of cases dismissed without trial	आरोपी मेल्या, निसटला किंवा सुनावणी चालू असताना वेढा हाला किंवा त्याच्यावरील आरोप रद्द केले, सामोपचाराने मिटवले किंवा काढून घेतले अशी प्रकरणे Cases in which accused died, escaped, became insane during trial or in which charges were abandoned, compounded or withdrawn	सुनावणी संपुष्टात आल्यामुळे निकालत काढलेली प्रकरणे Number of cases tried to a conclusion and ended in	वर्षाखेर प्रलंबित प्रकरणे No. of cases pending at the close of the year	Offences	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(2)

Class I—

Offences against the State, public
tranquillity, etc.

वर्ष रकम—		250	11	261	..	15	32	..	214	
1 सामाजिक शांतता, सुरक्षितता व्यापारी बाबतीतील गुन्हे.										

Offences against the person								
Class V—								
Minor offences against property								
5	मालव्यवस्थापक गौण गुन्हे	1,525	40	1,565	3	3	29	1,530
Class VI								
Other offences not specified above								
6	वर्ग सहा— वर न उल्लेखिते इतर गुन्हे	5,776	7,071	12,847	7	423	1,721	5,114
7	पोलीसानी दखल घेतलेले इतर विरोध किंवा स्थानिक कायदा- बाधकते गुन्हे	1,98,098	6,60,311	8,58,409	21	10,133	8,975	6,52,302
	एकूण	2,06,189	6,67,721	8,73,910	60	10,589	21,060	6,57,419
Grand Total								

आधार.—पोलीस आयुक्त, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.

Source.—Commissioner of Police, Government of Maharashtra, Mumbai.

10. सामाजिक संरक्षण आणि सामाजिक सुरक्षा (पोलीस)

बृहन्मुंबईतील दखलपत्र नसलेल्या

अनुक्रमांक Serial No.	गुन्हे	वर्षाच्या सुरवातीला शिल्लक असलेली प्रकरणे ज्यातील व्यक्तीची सुनावणी चावू आहे किंवा ज्यांचेबाबत कायदेशीर कारवाई सुरू केली आहे Persons concerned in cases pending at the beginning of the year namely under trial or against whom processes had issued	ज्यांचेविरुद्ध कारवाई सुरू केली आहे अशा व्यक्ती Persons against whom processes had issued		पकडून गेल्यामुळे किंवा टाळल्यामुळे या वर्षात ज्यांना अटक झाली नाही अशा व्यक्ती आणि ज्यांचेविरुद्ध वर्ष अखेरीस कायदेशीर कारवाई चावू होती अशा व्यक्ती Persons not arrested because they absconded or evaded arrest or failed to comply with summons during the year and persons against whom processes were outstanding at the end of the year
			तक्रारीवरून On complaint	दंडाधिकार्यांनी स्वतः घेतलेल्या दखलीमुळे किंवा पोतितांकडून मिळलेल्या माहितीवरून On Magistrate's own motion or information from the police	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
वर्ग एक—					
1	सार्वजनिक शांतता, सुरक्षितता याबाबत घडलेले गुन्हे.	373	54	..	11
वर्ग दोन—					
2	व्यक्तिसंबंधी गंभीर गुन्हे
वर्ग तीन—					
3	मिळकतीसंबंधी गंभीर गुन्हे	34	5
वर्ग चार—					
4	व्यक्तिसंबंधी गौण गुन्हे	1,043	1,087	..	127
वर्ग पाच—					
5	मिळकतीसंबंधी गौण गुन्हे	1,655	818	..	98
वर्ग सहा—					
6	वर न उल्लेखिलेले गुन्हे	6,306	8,695	..	516
वर्ग सात—					
7	इतर विशेष किंवा स्थानिक घडलेले किंवा पोलीसांनी घेण्यासारखे गुन्हे.	2,96,239	..	6,04,813	11,103
		3,05,650	10,659	6,04,813	11,855

आधार—पोलीस आयुक्त

SOCIAL SECURITY AND SOCIAL DEFENCE (POLICE, CRIMES AND JUDICIAL)

POLICE

TABLE No. 10.7 (A)

Cognizable Crimes in Brihan Mumbai—Part-II

(1981-82)

पुढा कानून्या व दुसऱ्या शिवाय दुसऱ्या कानून्या दुसऱ्या Persons discharged after appearance without trial	सुनावणी झालेल्या व्यक्ती Persons tried		वर्षाखेर सुनावणी चातू असलेल्या व्यक्ती Persons under trial at the close of the year	सोडलेल्या, सामोपचाराने मिटवलेल्या किंवा काढून घेतलेल्या प्रकरणातील व्यक्ती व सुनावणी चातू असतांना मेलेल्या, निसटून गेलेल्या किंवा वेढ लागलेल्या व्यक्ती Number concerned in cases abandoned or compounded or withdrawn and number who died, escaped or became insane during the trial	हजर होण्याआधीच मेलेल्या, निसटून गेलेल्या किंवा बदली करण्यात आलेल्या व्यक्ती No. of persons died, escaped or were transferred before appearance	Offences
	निर्दोषी ठरविलेल्या किंवा मुक्त केलेल्या Acquitted or discharged	गुन्हा शाबीत झालेल्या Convicted				
(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(2)
2	25	..	364	25	..	<i>Class I—</i> Offences against the State, public tranquility, safety and justice.
..	<i>Class II—</i> Serious offences against the person
..	39	<i>Class III—</i> Serious offences against the property
129	584	..	1,197	93	..	<i>Class IV—</i> Minor offences against the person
44	418	5	1,856	52	4	<i>Class V—</i> Minor offences against the property
30	2,210	5,092	6,596	557	..	<i>Class VI—</i> Offences not specified above
834	23,575	32,719	2,20,834	12,047	..	<i>Class VII—</i> Offences under other special or laws and cognizable by police.
1,039	26,752	37,816	2,30,886	12,774	4	Grand Total

Source.— Commissioner of Police, Government of Maharashtra, Mumbai.

वृहन्मुंबईतील दखलपात्र नसलेले

अनुक्रमांक Serial No.	गुन्हे	वर्षाच्या सुरुवातीला शिल्लक असलेली प्रकरणे ज्यातील व्यक्तींची सुनावणी चालू आहे किंवा ज्यांचेबाबत कायदेशीर कारवाई सुरू केली आहे Persons concerned in cases pending at the beginning of the year namely under trial or against whom processes had issued	ज्यांविरुद्ध कारवाई सुरू केली आहे अशा व्यक्ती Persons against whom process had issued		पकडून गेल्यामुळे किंवा दाढल्यामुळे या वर्षात ज्यांना अटक झाली नाही अशा व्यक्ती आणि ज्यांविरुद्ध वर्ष अखेरीस कायदेशीर कारवाई चालू होती अशा व्यक्ती Persons not arrested because they absconded or evaded, arrested or failed to comply with summons during the year and persons against whom processes were outstanding at the end of the year	न्यायाशाखेच्या Persons appeared before
			तक्रारीवरून On complaint	दंडाधिकार्यांनी स्वतः घेतलेल्या दखलीमुळे किंवा पोलिसांकडून मिळालेल्या माहितीवरून On Magistrate's own motion or information from the police		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
	वर्ग एक—					
1	सार्वजनिक शांतता, सुरक्षितता व न्याय पातळीवरील गुन्हे.	364	22		2	138
	वर्ग दोन—					
2	व्यक्तिसंबंधी गंभीर गुन्हे
	वर्ग तीन—					
3	मिळकतीसंबंधी गंभीर गुन्हे	..	39	34	7	..
	वर्ग चार—					
4	व्यक्तिसंबंधी गौण गुन्हे	..	1,197	567	76	16
	वर्ग पाच—					
5	मिळकतीसंबंधी गौण गुन्हे	..	1,856	79	11	18
	वर्ग सहा—					
6	वर न उल्लेखिलेले गुन्हे	..	6,596	8,093	460	142
	वर्ग सात—					
7	इतर विशेष किंवा स्थानिक कायद्याबाबत घडलेल्या किंवा पोलीसांनी दखल घेण्यासारखे गुन्हे.	2,20,834	..	6,92,135	8,584	9,04
		2,30,885	8,795	6,92,135	9,140	9,22

आधार—पोलीस आयुक्त, महाराष्ट्र

SOCIAL SECURITY AND SOCIAL DEFENCE (POLICE, CRIMES AND JUDICIAL)

POLICE

TABLE No. 10.7 (B)

Cognizable Crimes in Brihan Mumbai—Part-II

Page 931

वर्ष अथवा वृत्तवर्ष	सुनावणी झालेल्या व्यक्ती		वर्षाखेरीस सुनावणी चालू असलेल्या व्यक्ती	सोडलेल्या, सामोपचाराने मिटवलेल्या किंवा काढून घेतलेल्या प्रकरणातील व्यक्ती व सुनावणी चालू असताना मेलेल्या, निसटून गेलेल्या किंवा वेढ लागलेल्या व्यक्ती	हजर होण्याआधीच मेलेल्या, निसटून गेलेल्या किंवा बदली करण्यात आलेल्या व्यक्ती	Offences
	निर्दोषी ठरविलेल्या किंवा मुक्त केलेल्या	गुन्हा शाबीत झालेल्या				
	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(2)
	46	..	311	27	..	Class I— Offences against the State, public tranquility, safety and justice.
	Class II— Serious offences against the person
	12	1	53	..	1	Class III— Serious offences against the property
70	572	5	917	24	3	Class IV— Minor offences against the person
54	37	..	1,829	4	..	Class V— Minor offences against the property
36	1,226	5,408	6,310	649	..	Class VI— Offences not specified above
762	21,820	33,491	7,86,319	11,993	..	Class VII— Offence under other special or local laws and cognizable by police.
1,022	24,313	38,905	7,95,739	12,697	5,443	Grand Total

Commissioner of Police, Government of Maharashtra, Mumbai

10. सामाजिक संरक्षण व सामाजिक सुरक्षा (पोलीस, गुन्हे व न्याय)
SOCIAL SECURITY AND SOCIAL DEFENCE (POLICE, CRIMES AND JUDICIAL)

पोलीस/POLICE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 10.8 (A)

गृहमुंबईतील व महाराष्ट्र राज्यातील (गृहमुंबई वगळून) चोरीस गेलेली व परत मिळालेली मालमत्ता
Property stolen and recovered in Brihan Mumbai and in Maharashtra State (excluding Brihan Mu.....,
1991-92

अनुक्रमांक Serial No.	गुन्हे	मालमत्ता चोरीस गेलेली प्रकरणे (संख्या) Cases in which property was stolen (No.)	चोरीची मालमत्ता परत मिळालेली प्रकरणे (संख्या) Cases in which property was recovered (No.)	चोरीस गेलेल्या मालमतेची किंमत (रु. ' ०००) Amount of property stolen (' 000 Rs.)	परत मिळालेल्या मालमतेची किंमत (रु. ' ०००) Amount of property recovered (' 000 Rs.)	Offence	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	
गृहमुंबई दखलपत्र—						Brihan Mumbai Cognizable—	
1	चोरी	18,868	4,519	30,09,26	10,90,14	Theft	
2	जबरी चोरी	1,181	465	8,85,33	2,22,71	Robbery	
3	दंडनीय विरवासघात	Criminal breach of tr	
4	शासकीय कर्मचारी, बँकात काम करणारे, व्यापारी किंवा दलाल यांनी केलेला दंडनीय विरवासघात.	688	352	7,74,01	1,73,46	Criminal breach of tr public servant or by merchant or agent.	
5	चोरीची मालमत्ता बाळगणे	731	731	29,53	29,53	Possession of stolen	
अदखली—						Non-cognizable—	
6	बळजबरीने लुबाडणे	469	273	2,05,91	1,00,97	Extortion	
7	दंडनीय अफरातफर	Criminal misappropri	
एकूण		21,937	6,340	49,04,05	16,16,82	Grand Total	
महाराष्ट्र राज्य (गृहमुंबई वगळून) दखलपत्र—						Maharashtra State (ex Brihan Mumbai Cognizable—	
1	चोरी	53,880	15,711	78,22,17	12,13,04	Theft	
2	जबरी चोरी	3,277	1,397	6,15,32	2,41,35	Robbery	
3	दंडनीय विरवासघात	1,145	506	9,44,66	2,58,39	Criminal breach of	
4	शासकीय कर्मचारी, बँकात काम करणारे, व्यापारी किंवा दलाल यांनी केलेला दंडनीय विरवासघात.	237	84	11,65,64	8,33	Criminal breach of public servant or b merchants or age	
5	चोरीची मालमत्ता बाळगणे	Possession of st	
अदखली—						Non-cognizable—	
6	बळजबरीने लुबाडणे	17	14	2,62,298	1,45,000	Extortion	
7	दंडनीय अफरातफर	106	50	50,30,184	15,21,078	Criminal misapp	
एकूण		58,662	17,762	1,06,00,72	17,38,07	Grand Total	

आधार.—(१) पोलीस आयुक्त व (२) पोलीस महासंयोजक, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.
Source.—(i) Commissioner of Police and (ii) Director-General of Police, Government of Maharashtra, Mumbai.

10. सामाजिक संरक्षण व सामाजिक सुरक्षा (पोलीस, गुन्हे व न्याय)
SOCIAL SECURITY AND SOCIAL DEFENCE (POLICE, CRIMES AND JUDICIAL)

पोलीस/POLICE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 10.8 (B)

बृहन्मुंबईतील व महाराष्ट्र राज्यातील (बृहन्मुंबई वगळून) चोरीस गेलेली व परत मिळालेली मालमत्ता
Property stolen and recovered in Brihan Mumbai and in Maharashtra State (excluding Brihan Mumbai)
1992-93

गुन्हे	मालमत्ता चोरीस गेलेली प्रकरणे (संख्या) Cases in which property was stolen (No.)	चोरीची मालमत्ता परत मिळालेली प्रकरणे (संख्या) Cases in which property was recovered (No.)	चोरीस गेलेल्या मालमत्तेची किंमत (रु. ' ०००) Amount of property stolen (' 000 Rs.)	परत मिळालेल्या मालमत्तेची किंमत (रु. ' ०००) Amount of property recovered (' 000 Rs.)	Offences
(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(2)
					<i>Brihan Mumbai</i>
					<i>Cognizable—</i>
चोरी	18,685	4,080	47,17,94	11,21,96	Theft
चोरी चोरी	1,139	364	8,29,60	1,25,65	Robbery
दोषी विश्वासघात	696	350	10,98,36	1,87,47	Criminal breach of trust
दोषीय कर्मचारी, बँकात काम करणारे, व्यापारी किंवा दलाल यांनी केलेला दोषीय विश्वासघात.	33	7	2,18,23	1,70,13	Criminal breach of trust by public servant or by bankers, merchants or agents.
चोरीची मालमत्ता बाळगणे	300	300	25,57	25,57	Possession of stolen property
					<i>Non-cognizable—</i>
दोषीय लुबाडणे	890	284	42,13	185	Extortion
दोषीय अफरातफर	242	66	3,14,47	1,41,68	Criminal misappropriation
एकूण	21,975	5,451	61,47,95	15,86,84	Grand Total
					<i>Maharashtra State (excluding Brihan Mumbai)</i>
					<i>Cognizable—</i>
चोरी	53,022	16,162	46,41,54	10,29,70	Theft
चोरी चोरी	3,379	1,433	6,54,90	1,68,42	Robbery
दोषीय विश्वासघात	1,178	367	8,93,90	1,80,92	Criminal breach of trust
दोषीय कर्मचारी, बँकात काम करणारे, व्यापारी किंवा दलाल यांनी केलेला दोषीय विश्वासघात.	189	15	59,63	155	Criminal breach of trust by public servant or by bankers, merchants or agents.
चोरीची मालमत्ता बाळगणे					Possession of stolen property
					<i>Non-cognizable—</i>
दोषीय लुबाडणे	13	11	25		Extortion
दोषीय अफरातफर	70	45	56,36	28,16	Criminal misappropriation
एकूण	57,851	18,033	63,06,58	14,08,76	Grand Total

(1) पोलीस आयुक्त व (2) पोलीस महासंचालक, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

(1) Commissioner of Police and (2) Director-General of Police, Government of Maharashtra, Mumbai.

10. सामाजिक संरक्षण आणि सामाजिक सुरक्षा (पोलीस, गुन्हे व न्याय)
SOCIAL SECURITY AND SOCIAL DEFENCE (POLICE, CRIMES AND JUDICIAL)

पोलीस/POLICE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 10.9 (A)

महाराष्ट्र राज्यातील दखलपात्र गुन्हे (रेल्वे थरून परंतु बृहन्मुंबई वगळून) — भाग-१
Cognizable crimes in Maharashtra State (including Railway but excluding Brihan Mumbai)—Part-I
(1991-92)

अनुक्रमांक Serial No.	गुन्हे	तपासावर शिल्लक असलेल्या आदल्या वर्षातल्या गुन्हांची संख्या Number of cases pending investigation from the previous year	वर्षात दाखल झालेली प्रकरणे Number of cases reported during the year	तपासणी न झालेली किंवा तपासणीस नकार दिलेली प्रकरणे Number of cases not investigated or in which investigation was refused	वस्तुस्थितीतील किंवा कायद्यातील दुर्कीमुळे जी प्रकरणे घोटी त्रिंया दखलपात्र नसलेली घोषित केलेली प्रकरणे Number of cases declared false due to mistake of facts or law or non-cognizable	वर्षभरात दोषारोपपत्र देण्यात न आलेली परंतु तपास पूर्ण करून अंतिम अहवाल सादर करण्यात आलेली प्रकरणे Cases in which charge-sheets were laid during the year	वर्षभरात दोषारोपपत्र देण्यात न आलेली परंतु तपास पूर्ण करून अंतिम अहवाल सादर करण्यात आलेली प्रकरणे Cases in which charge-sheets were not laid but investigation completed and final report submitted during the year	वर्ष अखेरीस तपासावर शिल्लक असलेली प्रकरणे Cases pending investigation at the end of the year	Offences
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(2)
1	दखलपात्र गुन्हात मदत करणे	2	2	2	..	2	Abetment of cognizable offences
2	दखलपात्र गुन्हाबाबत फट करणे	4	1	3	Cognizable criminal conspiracy
<i>Class I—</i>									
3	सार्वजनिक शांतता, सुरक्षितता व न्याय झा बाबतीतील गुन्हे	1,062	8,385	5	89	7,766	519	1,068	Offences against the States public tranquillity, safety and justice.
<i>Class II—</i>									

मालमालविषयक विरुद्ध गुन्हे	8 620	48 132	94	227	18 614	11 153	19 254	Class V— Offences against property
वर्ग सहा—								Class VI—
8 वर न नोंदविलेले इंडियन पिनल कोडखालील इतर गुन्हे.	2,045	17,607	7	81	16,354	712	2,498	Other offences under I. P. C. not mentioned above.
एकूण—(एक ते आठ)	22,488	1,49,277	94	1,951	1,01,467	42,226	25,627	Sub-Total (1 to 8)
9 वर नोंद न केलेले इतर गुन्हे—								Other offences not specified above—
(1) विशेष किंवा स्थानिक कायदाखालील दखलपत्र ठरवलेले गुन्हे.	38,755	1,90,067	5,223	207	1,83,463	7,122	32,807	(i) Offences under special and local law declared to be cognizable.
(2) बी. एच. ओ. आर., 1947 या कायदाखालील गुन्हे.								(ii) Offences under B. H. O. R. Act, 1947.
एकूण	61,243	3,39,344	5,317	2,158	2,84,930	49,748	58,434	Grand Total

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 10.9 (A) — Contd.

अनुक्रमांक Serial No.	गुने	वर्ग केलेली प्रकरणे Transferred	न्यायालयात काम चालू असलेली गेल्या वर्षातील प्रकरणे Cases pending trial at Court from the previous year	चालू वर्षात न्यायालयात पाठविलेली प्रकरणे Cases sent to Court for trial during the year	न्यायालयात सामोपचाराने घिटलेली, काढून घेतलेली किंवा अन्यथा निकाालात काढलेली (गुन्हास मदत केल्याचे गुने धरून) प्रकरणे Cases compounded or withdrawn or otherwise disposed of by Courts (including abetting, etc.)		निर्दोष सुटलेली प्रकरणे Cases acquitted	गुन्हा शाबित झालेली प्रकरणे Cases convicted	वर्ष अखेरीस न्यायालयात चालू असलेली प्रकरणे Cases pending trial at court at the end of the year	Offences
					सामोपचाराने घिटलेली प्रकरणे Compounded	न्यायालयातून काढून घेतलेली किंवा अन्यथा धांपविलेली प्रकरणे Withdrawn or otherwise dropped				
(1)	(2)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(2)
1	दखलपत्र गुन्हास मदत करणे	35	2	5	1	31	Abetment of cognizable offences
2	दखलपत्र गुन्हाबाबत फट करणे	8	1	..	7	Cognizable criminal conspiracy
वर्ग I—										
3	सार्वजनिक शांतता, सुरक्षितता व न्याय झा बाबतीतील गुने.	37,638	7,766	759	98	1,948	2,188	40,471	Class I— Offences against the States public tranquility, safety and justice.
वर्ग II—										
4	व्यक्तिविषयक गंभीर गुने	1,70,631	42,941	8,010	587	9,735	3,270	1,91,970	Class II— Serious offences against persons
वर्ग III—										
5	व्यक्ती आणि मालमत्ताविषयक किंवा फक्त मालमत्ताविषयक गंभीर गुने.	45,332	8,087	487	82	2,856	1,100	48,894	Class III— Serious offences against persons and property or against property only.

वर्ग	१९५७	१९५८	१९५९	१९६०	१९६१	१९६२	१९६३	१९६४	वर्ग
८ वर न कोर्टद्वारे ठरविलेले किंवा कोर्टद्वारे ठरविलेले गुने.	४५,९३९	१६,३५४	७,१११	११,६०५	३१,११२	४,१६६	२१,१४१	२१,१४१	Other offences under I. P. C. and mentioned above
एकूण —(९क ते आठ)	४,५१,९३७	१,०१,४६७	१२,३९४	१,५४६	२६,२५८	१६,४०४	४,९६,८०२	४,९६,८०२	Sub-Total (1 to 8)
९ वर नमुद न केलेले इतर गुने—									Other offences not specified above—
(१) विरोध किंवा भ्रान्तिक कायदाखालील दखलपत्र ठरवलेले गुने.	६,०३,५९२	१,८३,४६३	१३७	५,२६९	४८,३८५	६३,८८२	६,६९,३८२	६,६९,३८२	(i) Offences under special and local laws declared to be cognizable.
(२) पी. एच. ओ. आर., १९४७ या कायदाखालील गुने.	(ii) Offences under B. H. O. R. Act, 1947.
एकूण	१०,५५,५२९	२,८४,९३०	१२,५३१	६,८१५	७४,६४३	८०,२८६	११,६६,१८४	११,६६,१८४	Grand Total

आधार.—पोलीस महासंचालक यांचे कार्यालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Office of the Director-General of Police, Government of Maharashtra, Mumbai.

10. सामाजिक संरक्षण आणि सामाजिक सुरक्षा/SOCIAL SECURITY AND SOCIAL DEFENCE
पोलीस, गुन्हे व न्याय/POLICE, CRIMES AND JUDICIAL

पोलीस/POLICE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 10.9 (B)

महाराष्ट्र राज्यातील दखलपात्र गुन्हे (रेल्वे धरून परंतु बृहन्मुंबई वगळून) —भाग-१
Cognizable crimes in Maharashtra State (including Railway but excluding Brihan Mumbai)—Part-I
(1992-93)

अनुक्रमांक Serial No.	गुन्हे	तपासावर शिल्लक असलेल्या आदल्या वर्षातल्या गुन्हांची संख्या Number of cases pending investigation from the previous year	वर्षात दाखल झालेली प्रकरणे Number of cases reported during the year	तपासणी न झालेली किंवा तपासणीस नकार दिलेली प्रकरणे Number of cases not investigated or in which investigation was refused	वस्तुस्थितीतील किंवा कायदातील पुकीभुळे जी प्रकरणे खोटी किंवा दखलपात्र नसलेली घोषित केलेली प्रकरणे Number of cases declared false due to mistake of facts or law or non-cognizable	वर्षभरात दोपारोपत्र देण्यात आलेली प्रकरणे Cases in which charge-sheets were laid during the year	वर्षभरात दोपारोपत्र देण्यात न आलेली परंतु तपास पूर्ण करून अंतिम अहवाल सादर करण्यात आलेली प्रकरणे Cases in which charge-sheets were not laid but investigation completed and final report submitted during the year	वर्ष अखेरीस तपासावर शिल्लक असलेली प्रकरणे Cases pending investigation at the end of year	Offences
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(2)
1	दखलपात्र गुन्हात गद्दत काणे	1	1			1	1		Abetment of cognizable offences
2	दखलपात्र गुन्हाबाबत कट करणे	7	1			5		3	Cognizable criminal conspiracy
वर्ग I—									
3	सार्वजनिक अशांतता, सुरक्षितता व न्याय या बाबतीतील गुन्हे	1,065	9,188	1	104	8,093	530	1,525	Offences against the States public tranquillity, safety and justice.
वर्ग II—									
4	व्यक्तिविषयक गंभीर गुन्हे	5,947	49,371	5	693	45,185	3,173	6,252	Serious offences against persons

6	अविशेष्यक किरफ़ेज गूने	1,234	7,982	1	7,347	515	1,194	Class IV— Minor offences against persons	
	वर्ग पाच—							Class V— Minor offences against property	
7	मालमत्ताविषयक किरफ़ेज गूने	10,342	48,625	36	607	18,927	28,143	11,254	Class VI— Other offences under I. P. C. not mentioned above.
8	वर्ग सहा— वर न नोंदविलेले इंडियन पिनल कोडखालील इतर गूने	2,552	18,323	2	80	17,247	729	2,817	Sub-Total (1 to 8)
	एकूण (एक ते आठ)	25,834	1,54,195	62	1,872	1,04,906	44,939	28,250	Other offences not specified above— (i) Offences under special and local laws declared to be cognizable.
9	वर न नोंदविलेले इतर गूने—								(ii) Offences under B. H. O. R. Act, 1947.
3	(1) विशेष किंवा स्थानिक कायद्याखालील दखलपत्र ठरवलेले गूने.	33,439	1,88,522	4,035	302	1,80,020	3,555	34,049	Grand Total
5	(2) बी. एच. ओ. आर. 1947 या कायद्याखालील गूने								
	एकूण	59,273	3,42,717	4,097	2,174	2,84,926	48,494	62,299	

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 10.9 (B)—Contd.

अनुक्रमांक Serial No.	गुने	वर्ग केलेली प्रकरणे Transferred	न्यायालयात काम चालू असलेली गेल्या वर्षातील प्रकरणे Cases pending trial at court from the previous year	चालू वर्षात न्यायालयात पाठविलेली प्रकरणे Cases sent to court for trial during the year	न्यायालयात सामोपचाराने मिटवलेली, काढून घेतलेली किंवा अन्यथा निकालात फाटलेली (गुन्हास मदत केल्याचे गुने धरून) प्रकरणे Cases compounded or withdrawn or otherwise disposed of by Courts (including abating, etc.)		निर्दोष सुटलेली प्रकरणे Cases acquitted	गुन्हा शाबित झालेली प्रकरणे Cases convicted	वर्ष अखेरीस न्यायालयात चालू असलेली प्रकरणे Cases pending trial at court at the end of the year	Offences:
					सामोपचाराने मिटवलेली प्रकरणे Compounded	न्यायालयातून काढून घेतलेली किंवा अन्यथा पाठविलेली प्रकरणे Withdrawn or otherwise dropped				
(1)	(2)	(10)	(11)	(12)	(13a)	(13b)	(14)	(15)	(16)	(2)
1	दखलपत्र गुन्हात मदत करणे	29	1	30	Abetment of cognizable offences
2	दखलपत्र गुन्हाबाबत फट करणे	8	5	2	1	10	Cognizable criminal conspiracy
वर्ग एक—										
3	सार्वजनिक शांतता, सुरक्षितता व ग्याय व्हा शाबितलेली गुने.	39,803	8,093	814	111	2,017	1,781	43,173	Class I— Offences against the States public tranquility, safety and justice.
वर्ग दोन—										
4	व्यक्तिविषयक गंभीर गुने	1,95,588	45,185	11,639	601	13,529	3,783	2,11,171	Class II— Serious offences against persons
वर्ग तीन—										
5	व्यक्ती आणि मालमत्ताविषयक किंवा फक्त मालमत्ताविषयक गंभीर गुने.	48,919	8,101	544	86	3,742	1,231	51,417	Class III— Serious offences against persons and property or against property only.
वर्ग चार—										
6	व्यक्तिविषयक किंवा फक्त मालमत्ता	42,802	7,347	1,167	132	2,437	1,511		Class IV—

क्र. सं.	वर्ग	१९५६	१९५७	१९५८	१९५९	१९६०	१९६१	१९६२	१९६३	१९६४	१९६५	१९६६	१९६७	१९६८	१९६९	१९७०	१९७१	१९७२	१९७३	१९७४	१९७५	१९७६	१९७७	१९७८	१९७९	१९८०	१९८१	१९८२	१९८३	१९८४	१९८५	१९८६	१९८७	१९८८	१९८९	१९९०	१९९१	१९९२	१९९३	१९९४	१९९५	१९९६	१९९७	१९९८	१९९९	२०००	२००१	२००२	२००३	२००४	२००५	२००६	२००७	२००८	२००९	२०१०	२०११	२०१२	२०१३	२०१४	२०१५	२०१६	२०१७	२०१८	२०१९	२०२०	२०२१	२०२२	२०२३	२०२४	२०२५	२०२६	२०२७	२०२८	२०२९	२०३०
	एकूण—(एक ते आठ)	5,01,761	1,04,906	16,958	1,692	33,628	16,939	5,37,450	Sub-Total (1 to 8)														Other offences not specified above—																																																					
9	वर नमूद न केलेले इतर गुन्हे—																									Other offences not specified above—																																																		
	(१) विशेष किंवा स्थानिक कायद्याखालील दखलपात्र ठरवलेले गुन्हे.	6,93,206	1,80,020	173	6,267	53,524	66,455	7,46,807	(i) Offences under special and local laws declared to be cognizable.														(ii) Offences under B. H. O. R. Act, 1947.																																																					
	(२) बी. एच. ओ. आर., १९४७ या कायद्याखालील गुन्हे.																									(ii) Offences under B. H. O. R. Act, 1947.																																																		
	एकूण	11,94,967	2,84,926	17,131	7,959	87,152	83,394	12,84,257	Grand Total																																																																			

आधार.—पोलीस महासंचालक, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Director Inspector General of Police, Government of Maharashtra, Mumbai

10. सामाजिक संरक्षण आणि सामाजिक सुरक्षा (पे

महाराष्ट्र राज्यातील दखलपात्र गुन्हे (रेल्वे धरून व बृहन्मुंबई

अनुक्रमांक Serial No.	गुन्हे	गेल्या वर्षापासून प्रकरणांची चौकर्या चालू असतांना ज्या व्यक्ती कैदेत आहेत किंवा जामिनावर सुटल्या आहेत अशांची संख्या Number of persons in custody or on bail during the stage of investigation pending from previous year	वर्षभरत अटक केलेल्या व्यक्ती Number of persons arrested during the year	सुनावणीपूर्वी पोलीसांनी किंवा दंडाधिकार्यांनी मुक्त केलेल्या व्यक्ती Persons discharged by police or by magistrate before trial	वर्षभरत आरोपपत्र दाखल केले आहेत अशा व्यक्ती Number of persons in whose cases charge-sheets were called during the year	वर्ष अखेरीस प्रकरणांची चौकरी चालू असतांना ज्या व्यक्ती कैदेत आहेत किंवा जामिनावर सुटल्या आहेत अशांची संख्या Number of persons in custody or on bail pending investigation at the end of the year
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1	दखलपात्र गुन्हात ताप देणे	..	8	..	2	6
2	दखलपात्र गुन्हाविषयी कट करणे
वर्ग एक—						
3	सार्वजनिक शांतता, सुरक्षितता व न्याय ह्या बाबतीतील गुन्हे.	4,814	46,514	234	46,703	4,386
वर्ग दोन—						
4	व्यक्तिविषयक गंभीर गुन्हे	6,940	83,798	452	83,198	7,088
वर्ग तीन—						
5	व्यक्ती आणि मालमत्ताविषयक किंवा फक्त मालमत्ताविषयक गंभीर गुन्हे.	2,171	21,417	2,556	18,636	2,396
वर्ग चार—						
6	व्यक्तिविषयक किरकोळ गुन्हे	642	11,908	36	11,650	864
वर्ग पाच—						
7	मालमत्ताविषयक किरकोळ गुन्हे	3,259	33,608	2,351	30,785	3,731
वर्ग सहा—						
8	वर न नोंदविलेले इंडियन पिनल कोडवरील इतर गुन्हे.	506	25,313	59	25,061	2,095
एकूण—(एक ते आठ)		11,732	2,22,566	5,688	2,16,040	20,570
9 वर नमूद न केलेले इतर गुन्हे—						
(१) विशेष व स्थानिक कायद्या- खाली दखलपात्र ठरलेले गुन्हे.		51,257	2,30,865	6,614	2,29,671	44,837
(२) १९४७ च्या पी. एच. ओ. आर., कायद्याखालील गुन्हे.	
एकूण		64,389	4,53,431	12,302	4,45,711	65,407

आधार.—पोलीस महासंचालक.

SOCIAL SECURITY AND SOCIAL DEFENCE (POLICE, CRIMES AND JUDICIAL)

POLICE

TABLE No. 10.10 (A)

Cognizable Crimes in Maharashtra State (including Railways but excluding Brihan Mumbai)—Part-II

1991-92

क्रमांक क्र.सं. कोर्टापुरे सुमारे/मासि या सामान्य नदर केली ज्या व्यक्तींची सख्या Number of persons whose cases were put in Court for trial during the year	ज्यांची प्रकरणे सामोपचाराने मिटविली किंवा काढून घेतली किंवा गुन्हात साप देणे वगैरे आरोप धरून असलेल्या प्रकरणांचा अन्य निकाल लागला आहे अशा व्यक्ती		शिक्षा झालेल्या व्यक्ती Number of persons convicted	निर्दोषी ठरविलेल्या किंवा मुक्त केलेल्या व्यक्ती Number of persons acquitted or discharged	ज्या व्यक्तींची कोर्टापुरे सुनावणी चालू असतांना ज्या कैदेत आहेत किंवा जामिनावर सुटल्या आहेत अशा व्यक्तींची वर्षाअखेरची संख्या Number of persons in custody or on bail pending trial in Courts at the end of the year		वर्ग केलेली प्रकरणे Transferred Offences
	सामोपचाराने मिटविलेली Compounded	काढून घेतलेली किंवा कमी झालेली Withdrawn or otherwise dropped			(14)	(15)	
	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(2)
2	6	65	..	Abetment of cognizable offences
..	1	31	..	Cognizable criminal conspiracy
48,708	6,989	1,910	8,368	15,969	2,83,478	..	Class I— Offences against the State public tranquility, safety and justice
83,198	15,808	909	6,585	18,203	3,52,342	..	Class II— Serious offences against the persons.
18,836	923	125	2,219	6,176	1,12,276	..	Class III— Serious offences against persons and property or against property only.
11,650	1,839	214	1,699	3,214	66,399	..	Class IV— Minor offences against the person
30,785	2,965	744	6,209	10,673	2,01,764	..	Class V— Minor offences against the property
25,061	1,315	225	6,078	6,092	81,177	..	Class VI— Other offences under J. P. C. I mentioned above.
2,16,040	29,839	4,127	31,158	60,234	10,97,532	..	Sub-Total (1 to 8)
2,29,671	202	6,782	85,955	56,715	8,81,910	..	Other offences not specified above— (i) Offences against special local laws declared to cognizable. (ii) Offences under B. H. C Act, 1947.
4,45,711	30,041	10,909	1,17,113	1,16,949	19,79,442	..	Grand Total

Source—Director-General of Police, Government of Maharashtra, Mumbai.

10. सामाजिक संरक्षण आणि सामाजिक सुरक्षा (पोलीस, गुन्हे)

महाराष्ट्र राज्यातील दखलपत्र गुन्हे (रेले भरून व बृहन्मुंबई कायदा)

अनुक्रमांक Serial No	गुन्हे	गेल्या वर्षापासून प्रकरणांची चौकशी चालू असतांना ज्या व्यक्ती कैदेत आहेत किंवा जमिनावर सुटल्या आहेत अशांची संख्या Number of persons in custody or on bail during the stage of investigation pending from previous year	वर्षभरत अटक केलेल्या व्यक्ती Number of persons arrested during the year	मुनाववीपूर्वी पोस्तांनी किंवा दंडाधिकार्यांनी मुक्त केलेल्या व्यक्ती Persons discharged by police or by magistrate before trial	वर्षभरत आरोपपत्र दाखल केले आहेत अशा व्यक्ती Number of persons in whose cases charge-sheets were called during the year	वर्ष अखेरीस प्रकरणांची चौकशी चालू असतांना ज्या व्यक्ती कैदेत आहेत किंवा जमिनावर सुटल्या आहेत अशांची संख्या Number of persons in custody or on bail pending investigation at the end of the year	प्रकरणांची संख्या Number of persons in C. pending the previous year
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
1	दखलपत्र गुन्हान साध देणे	6	1	..	7
2	दखलपत्र गुन्हाविषयी कट करणे	..	6	..	1	5	..
वर्ग एक—							
3	सार्वजनिक शांतता, सुरक्षितता व न्याय ह्या बाबतीतील गुन्हे.	4,341	52,575	414	50,271	6,231	2,78
वर्ग दोन—							
4	व्यक्तिविषयक गंभीर गुन्हे	7,277	93,100	529	90,154	9,684	3,6
वर्ग तीन—							
5	व्यक्ती आणि मालमत्ताविषयक किंवा फक्त मालमत्ताविषयक गंभीर गुन्हे.	2,396	23,294	3,442	18,728	3,525	1,12
वर्ग चार—							
6	व्यक्तिविषयक किरकोळ गुन्हे	862	11,474	38	11,394	904	65
वर्ग पाच—							
7	मालमत्ताविषयक किरकोळ गुन्हे	3,717	35,262	2,546	32,227	4,206	2,0
वर्ग सहा—							
8	वर न नोंदविलेले इंडियन पिनल कोडवरील इतर गुन्हे.	2,199	26,608	50	26,065	2,692	2,07
एकूण—(एक ते आठ)		20,798	2,42,320	7,019	2,28,857	27,247	11,1
9	वर नमूद न केलेले इतर गुन्हे—						
(१) विशेष व स्थानिक कायदा-खाली दखलपत्र ठरलेले गुन्हे.		41,052	2,31,273	4,248	2,31,382	39,695	8,7
(२) १९४७ च्या बी. एच. ओ. आर., कायदावरील गुन्हे.							
एकूण		61,850	4,73,593	11,267	4,60,239	66,942	19

SECURITY AND SOCIAL DEFENCE (POLICE, CRIMES AND JUDICIAL)

No. 10.10 (B)

Crimes in Maharashtra State (including Railways but excluding Brihan Mumbai)—Part-II

क्रमांक	ज्यांची प्रकरणे सामोपचाराने मिटविली किंवा काढून घेतली किंवा हुन्हात साध देणे वगैरे आरोप धरून असलेल्या प्रकरणांचा अन्य निकाल लावला आहे अशा व्यक्ती	शिशा झालेल्या व्यक्ती	निर्दोषी ठरविलेल्या किंवा मुक्त केलेल्या व्यक्ती	ज्या व्यक्तींची कोर्टापुरे सुनावणी चावू असतांना ज्या कैदेत आहेत किंवा जामिनावर सुटल्या आहेत अशा व्यक्तींची वर्षाखेरची संख्या	वर्ग केलेली प्रकरणे	Offences	
							Number of persons against whom cases were compounded or withdrawn or whose cases were otherwise disposed of including abetting, etc.
क्रमांक	सामोपचाराने मिटविलेली	काढून घेतलेली किंवा कमी झालेली किंवा हुन्हात साध देणे वगैरे आरोप धरून असलेल्या प्रकरणांचा अन्य निकाल लावला आहे अशा व्यक्ती	शिशा झालेल्या व्यक्ती	निर्दोषी ठरविलेल्या किंवा मुक्त केलेल्या व्यक्ती	ज्या व्यक्तींची कोर्टापुरे सुनावणी चावू असतांना ज्या कैदेत आहेत किंवा जामिनावर सुटल्या आहेत अशा व्यक्तींची वर्षाखेरची संख्या	वर्ग केलेली प्रकरणे	Offences
	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(2)
7	4	66	..	Abetment of cognizable offence.
1	32	..	Cognizable criminal conspiracy
	13,072	1,006	8,309	16,470	2,89,430	..	Class I— Offences against the State public tranquility, safety and justice
	23,792	797	9,333	24,396	3,99,236	..	Class II— Serious offences against the persons.
	1,101	155	3,098	7,731	1,19,064	..	Class III— Serious offences against persons and property or against property only.
	1,790	201	2,693	3,393	69,696	..	Class IV— Minor offences against the persons.
	3,539	936	7,177	10,833	2,11,164	..	Class V— Minor offences against the property.
	1,835	392	7,276	6,631	96,943	..	Class VI— Other offences under I. P. C. not mentioned above.
21,857	45,129	3,487	37,886	69,518	11,85,631	..	Sub-Total (1 to 6)
							Other offences not specified above—
231,382	279	7,625	89,204	65,444	9,43,404	..	(i) Offences against special and local laws declared to be cognizable. (ii) Offences under B. H. O. R. Act, 1947.
250,239	45,408	11,112	1,27,090	1,35,162	21,29,035	..	Grand Total

Director-General of Police, Government of Maharashtra, Mumbai.

10. सामाजिक संरक्षण आणि सामाजिक सुरक्षा (पोलीस, गुन्हे व न्याय)
SOCIAL SECURITY AND SOCIAL DEFENCE (POLICE, CRIMES AND JUDICIAL)

(2) न्यायालयीन/JUDICIAL

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 10.11

अपील व मूल अधिकारिता वापरणाऱ्या न्यायालयीन अधिकार्यांची संख्या
Number of Judicial Officers exercising Appellate and Original Jurisdiction in Maharashtra State

1989 & 1990

अनुक्रमांक Serial No. (1)	हुदा (2)	संख्या/Number (3)	Designation (2)
दिवानी/Civil			
1	मुख्य न्यायमूर्ती व उच्च न्यायालयातील न्यायाधीश	47	49 Chief Justice and High Court Judges
2	प्रमुख न्यायाधीश व नगरदिवानी न्यायालयाचे इतर न्यायाधीश, बृहन्मुंबई.	36	34 Principal Judge and other Judges of the Bombay.
3	जिल्हा न्यायाधीश	27	27 District Judges
4	सह-न्यायाधीश	9	10 Joint Judges
5	सहाय्यक न्यायाधीश (प्रशिक्षणार्थी धरून)	109	109 Assistant Judges (including under training)
6	लघुवाद न्यायालयाचे न्यायाधीश	40	38 Small Cause Court Judges
7	दिवानी न्यायाधीश (वरिष्ठ स्तर)	101	122 Civil Judges (Senior Division)
8	दिवानी न्यायाधीश (कनिष्ठ स्तर)	386	423 Civil Judges (Junior Division)
9	न्याय पंचायत		Nyaya Panchayat
फौजदारी/Criminal			
1	मुख्य न्यायमूर्ती व उच्च न्यायालयातील न्यायाधीश	47	49 Chief Justice and High Court Judges
2	सत्र न्यायाधीश	27	27 Sessions Judges
3	अपर सत्र न्यायाधीश	104	105 Additional Sessions Judges
4	सहाय्यक सत्र न्यायाधीश	25	18 Assistant Sessions Judges
5	मुख्य महानगर दंडाधिकारी, मुंबई	1	1 Chief Metropolitan Magistrate, Bombay
6	अपर मुख्य महानगर दंडाधिकारी, मुंबई	13	13 Additional Chief Metropolitan Magistrates
7	जिल्हा दंडाधिकारी*	52	49 District Magistrates*
8	न्याय दंडाधिकारी, प्रथम श्रेणी	44	33 Judicial Magistrates, First Class
9	न्याय दंडाधिकारी, द्वितीय श्रेणी	2	Judicial Magistrates, Second Class
10	न्याय दंडाधिकारी, तृतीय श्रेणी		Judicial Magistrates, Third Class
11	कार्यकारी दंडाधिकारी	550	531 Executive Magistrates
12	महानगर दंडाधिकारी, मुंबई	34	34 Metropolitan Magistrates, Bombay

*हात २३ अपर जिल्हा दंडाधिकार्यांचा समावेश आहे.

*These include 23 Additional District Magistrates also.

आधार.—उच्च न्यायालय, मुंबई ह्यांची वार्षिक न्याय विवरणपत्रे.

Source.—Annual Judicial Statements of High Court, Mumbai.

10: सामाजिक संरक्षण आणि सामाजिक सुरक्षा (पोलीस, गुन्हे व न्याय)
SOCIAL SECURITY AND SOCIAL DEFENCE (POLICE, CRIMES AND JUDICIAL)

(2) न्यायालयीन/JUDICIAL

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 10.12

महाराष्ट्र राज्यातील न्यायालयीन निर्णय दिलेली, नवीन आलेली व ज्यात दोषारोप केले अशी प्रकरणे
(मुंबई उच्च न्यायालयाचे हद्दीतील)

Number of Cases decided in and receipts and charges of the Courts in the State of Maharashtra
(Territory Subject to the High Court of Mumbai)
1989 & 1990

दिवानी/Civil		फौजदारी/Criminal					
मूळ शाखा/Original	अपील शाखा/Appellate		मूळ शाखा/Original		अपील शाखा/Appellate		
संकीर्ण Miscellaneous	नियमित Regular	संकीर्ण Miscellaneous	नियमित Regular	संकीर्ण Miscellaneous	नियमित Regular	संकीर्ण Miscellaneous	
(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	
77,960*	17,904	9,548	16,77,717	75,810	4,577†	22,526**	
83,688*	16,654	9,973	14,93,215	34,110	4,994†	21,258**	

* मूळ शाखाच्या अंमलबजावणीसाठीचे अर्ज, नादारीसाठीचे अर्ज व इतर संकीर्ण प्रकरणांचा समावेश आहे.

* all applications for execution of decrees, insolvency applications and other miscellaneous cases.

† अपील निश्चिती प्रकरणे व फौजदारी अपीलांचा समावेश आहे.

† Confirmation cases and Criminal Appeals.

** सर्वोच्च न्यायालयातील अर्जासहीत फौजदारी प्रक्रिया संहितेवरील सुधारित प्रकरणांचा समावेश आहे.

** all cases of revision under the Code of Criminal Procedure including miscellaneous application.

* मुंबई उच्च न्यायालयाची वार्षिक न्याय विवरण पत्रे.

* Annual Judicial Statements, High Court, Mumbai.

10. सामाजिक संरक्षण आणि सामाजिक सुरक्षा (पोलीस)

महाराष्ट्र राज्यातील दिवाणी न्यायालयात दाखल केलेल्या दिवाणी बाब्यांची संख्या

अनुक्रमांक	न्यायालयाचा वर्ग	पैसे किंवा जंगम मालमत्तेसाठी केलेले दावे	स्थावर मालमत्तेसाठी केलेले दावे	विशेष सूट मिळविण्यासाठी केलेले दावे
Serial No.		Suits for money or moveable property	Suits for immoveable property	Suit for specific relief
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
1	दिवाणी न्यायपेशांची न्यायालये	50,404	25,922	11,804
2	लघुदाद न्यायालये	1,802	1,401	..
3	जिल्हा प्रमुख न्यायालयाव्यतिरिक्त जिल्हा न्यायालये	2,721	198	61
	एकूण ..	54,927	27,521	11,865
4	राज्याच्या मुख्यालयाचे ठिकाण किंवा शासकीय मुख्यालयाचे ठिकाणची न्यायालये. इलाहाबाद शहर लघुदाद न्यायालये, मुंबई.	6,254	4,940	..
5	नगर दिवाणी न्यायालये, मुंबई	4,175	5,040	151
	एकूण ..	10,429	9,980	151
	एकूण सर्व ..	65,356	37,501	12,016

टीप.-आकडे पूर्णांकित लिहिल्यामुळे स्तंभ (१०) मधील बेरजे

आधार.-मुंबई उच्च न्यायालयाची वार्षिक न्याय

SPECIAL SECURITY AND SOCIAL DEFENCE (POLICE, CRIMES AND SUDHAR GRUHE)

JUDICIAL

TABLE No. 10.13 (A)

Number, description and value of Civil Suits instituted in the Civil Courts in the State of Maharashtra

Other suits

Other suits not being under any of the preceding heads	Total	Grand Total	Total value of suits (000 Rs.)	Class of Courts
(7)	(8)	(9)	(10)	(2)
12,681	61,090	1,11,494	13,04,651	Courts of Civil Judges
	1,401	3,203	5,190	Small-Cause Courts
627	886	3,607	2,97,175	District Courts other than chief Courts of Districts
19,308	63,377	1,18,304	16,07,017	Total
334	5,274	11,531	1,60,145	Courts at the headquarters of the State or seat of Government Presidency Small-Cause Court, Mumbai.
8	5,199	9,374	8,24,047	The City Civil Court, Mumbai.
342	10,473	20,905	9,84,192	Total
19,650	73,850	1,39,209	25,91,209	Grand Total

Note—In the case of Col. (10) Sub-totals may not add up to total due to rounding

Source - Annual Judicial Statements, High Court, Mumbai.

10. सामाजिक संरक्षण आणि सामाजिक सुरक्षा (पोलीस, गुन्हे

(2)

महाराष्ट्र राज्यातील दिवाणी न्यायालयात दाखल केलेल्या दिवाणी दाव्यांची संख्या, वर्ष

अनुक्रमांक	न्यायालयाचा वर्ग	पैसे किंवा जंगम मालमत्तेसाठी केलेले दावे	स्थवर मालमत्तेसाठी केलेले दावे	विशिष्ट सूट मिळविण्यासाठी केलेले दावे	महास
Serial No.		Suits for money or moveable property	Suits for immoveable property	Suit for specific relief	Mon. su
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1	दिवाणी न्यायधिकांनी न्यायालये	42,441	25,250	10,896	3,87
2	तपुवाद न्यायालये	1,727	1,276		
3	जिल्हा प्रमुख न्यायालयान्यतिरिक्त जिल्हा न्यायालये	3,547	2,15	81	
	एकूण	47,715	26,741	10,977	3,87
4	राज्याच्या मुख्यालयाचे ठिकाण किंवा शासकीय मुख्यालयाचे ठिकाणची न्यायालये. इलाखा शहर तपुवाद न्यायालये, मुंबई.	6,018	4,697		
5	नगर दिवाणी न्यायालये, मुंबई	3,660	5,573	310	
	एकूण	9,678	10,270	310	
	एकूण सर्व	57,393	37,011	11,287	3,87

टीप.-आकडे पूर्णांकाने निहिन्यामुळे लंभ (१०) मधील बरेच जुळतात

आधार.-मुंबई उच्च न्यायालयाची वार्षिक न्याय

INTERNAL SECURITY AND SOCIAL DEFENCE (POLICE, CRIMES AND SUDHAR GRUHE)

JUDICIAL

TABLE No. 10.13 (B)

Number, description and value of Civil Suits instituted in the Civil Courts in the State of Maharashtra

Other suits

Other suits not taking under any of the preceding heads	एकूण Total (8)	एकूण सर्व Grand Total (9)	दाल्याचे एकूण मूल्य (रुपये हजारत) Total value of suits (000 Rs.) (10)	Class of Courts (2)
19,597	58,831	1,00,464	11,00,487	Courts of Civil Judges
	1,276	3,003	5,483	Small-Cause Courts
198	1,094	4,641	8,44,600	District Courts other than chief Courts of Districts
19,597	61,201	1,08,108	19,50,570	Total
354	5,051	11,069	11,86,184	Courts at the headquarters of the State or seat of Government Presidency Small-Cause Court, Mumbai.
37	5,920	9,580	6,560	The City Civil Court, Mumbai.
391	10,971	20,649	11,92,744	Total
19,988	72,172	1,28,757	31,43,314	Grand Total

-In the case of Col. (10) Sub-totals may not add up to total due to rounding.

—Annual Judicial Statements, High Court, Mumbai.

10. सामाजिक संरक्षण आणि सामाजिक सुरक्षा (पोलीस, गुन्हे व न्याय व सुधारगृहे)
SOCIAL SECURITY AND SOCIAL DEFENCE (POLICE, CRIMES AND JUDICIAL AND SUDHARGRAH)

(2) न्यायालयीन/JUDICIAL

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 10.14 (A)

महाराष्ट्रातील मूळ शाखेच्या अधिकार क्षेत्रातील दिवाणी प्रकरणांच्या चौकशीचे सर्वसाधारण निकाल
General results of the trial of Civil Cases of original jurisdiction in Maharashtra

1989

अनुक्रमांक	बाब	दिवाणी विभाग/Civil Units			संकीर्ण प्रकरणे/Miscellaneous Cases			Item
		दिवाणी न्यायालये	राज्याचे मुख्यालयाचे ठिकाणी किंवा शासकीय मुख्यालयाचे ठिकाणची न्यायालये	एकूण	दिवाणी न्यायालये	राज्याचे मुख्यालयाचे ठिकाणी किंवा शासकीय मुख्यालयाचे ठिकाणची न्यायालये	एकूण	
Serial No.		Civil Courts	Courts at the headquarters of the State or seat of Government	Total	Civil Courts	Courts at the headquarters of the State or seat of Government	Total	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
1	न्यायालयात प्रतीदाखल झालेले दावे ..	4,96,485	1,54,220	6,50,705	2,14,743	14,385	2,29,128	Number of suits bel Courts.
2	निकालात काढलेले दावे—							Number of suits dis
	(अ) चौकशीशिवाय—							(a) Without trial—
	(१) दिवाणी प्रक्रिया संहितेच्या आदेश नऊ च्या नियम ३ व ८ अन्वये.	10,846	2,658	13,504	3,031	107	3,138	(1) Under order IV, r and 8, Civil Proce
	(२) अन्यथा	19,769	3,259	23,028	12,495	807	13,302	(2) Otherwise
	(ब) एकपक्षी	19,980	10,112	30,092	3,503	105	3,608	(b) Ex parte
	(क) भागणीसाल झाल्यामुळे	9,412	483	9,895	1,524	347	1,871	(c) On admission
	(द) समझोता झाल्यामुळे	15,846	503	16,349	2,909	136	3,045	(d) Compromised
	(इ) पूर्ण चौकशीअंती—							(e) After full trial—
	(१) फिर्दादीच्या बाजूने निकाल ..	16,551	254	16,805	6,226	185	6,411	(1) Judgment for F
	(२) प्रतिवादीच्या बाजूने निकाल ..	6,947	257	7,204	1,324	87	1,411	(2) Judgment for E
	(फ) तवादानुसार	124	..	124	134	..	134	(f) On reference to
	(ग) हस्तांतरित करून	30,988	4	30,992	13,028	..	13,028	(g) By transfer
3	वर्षाच्या अखेरीस प्रलंबित प्रकरणे ..	3,66,022	1,36,690	5,02,712	1,70,569	12,611	1,83,180	Pending at the cl year.
4	एक वर्षाहून अधिक काळ प्रलंबित प्रकरणे ..	2,54,0 ..	1,15,710	3,69,758	94,197	8,284	1,02,481	Pending for more

आधार.—मुंबई उच्च न्यायालयाची वार्षिक न्याय विवरणपत्रे.

Source.—Annual Judicial Statements, High Court, Mumbai.

10. सामाजिक संरक्षण आणि सामाजिक सुरक्षा (पोलीस, गुन्हे न्याय व सुधारगृहे)
SOCIAL SECURITY AND SOCIAL DEFENCE (POLICE, CRIMES, JUDICIAL AND SUDHARGRUH)

(2) न्यायालयीन/JUDICIAL

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 10.14 (B)

महाराष्ट्रातील मूळ शाखेच्या अधिकार क्षेत्रातील दिवाणी प्रकरणांच्या चौकरीचे सर्वसाधारण निकाल
General results of the trial of Civil Cases of original jurisdiction in Maharashtra

(1990)

नाव	दिवाणी विभाग/Civil Units			संकीर्ण प्रकरणे/Miscellaneous Cases			Item
	दिवाणी न्यायालये	राज्याचे मुख्यालयाचे ठिकाणी किंवा शासकीय मुख्यालयाचे ठिकाणची न्यायालये	एकूण	दिवाणी न्यायालये	राज्याचे मुख्यालयाचे ठिकाणी किंवा शासकीय मुख्यालयाचे ठिकाणची न्यायालये	एकूण	
(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)
महाराष्ट्र न्यायालय झालेले दावे	4,91,748	1,61,794	6,53,542	2,35,734	14,088	2,49,922	Number of suits before the Courts.
महाराष्ट्र काढलेले दावे—							Number of suits disposed of—
अ. चौकरीशिवाय—							(a) Without trial—
1. दिवाणी प्रकिया संहितेच्या आदेशा नुसार नियम 3 व 4 अन्वये.	9,555	2,227	11,782	2,892	24	2,916	(1) Under order IX, rules 3 and 8, Civil Procedure Code.
2. अन्यथा	19,921	3,887	23,808	17,975	1,746	19,721	(2) Otherwise
3. एकरुपा	17,861	9,403	27,264	3,416	39	3,455	(b) Ex parte
4. भाग्यसंग्रह झाल्यामुळे	8,279	943	9,222	2,254	24	2,278	(c) On admission of claims
5. हाजिरी झाल्यामुळे	14,978	452	15,430	4,213	77	4,290	(d) Compromised
6. पूर्ण चौकरीअंती—							(e) After full trial—
1) विवादाच्या बाजूने निकाल	16,073	778	16,851	6,815	669	7,484	(1) Judgment for plaintiff
2) विवादाच्या बाजूने निकाल	6,893	148	7,041	1,537	219	1,756	(2) Judgment for defendant
7. मर्यादादुलार				146		146	(f) On reference to arbitration
8) हस्तांतरित करून	21,080	132	21,212	11,076		11,076	(g) By transfer
9. वर्षास प्रलंबित प्रकरणे	3,76,807	1,43,824	5,20,631	1,85,410	11,290	1,96,700	Pending at the close of the year.
10. वर्षात अधिक काळ प्रलंबित प्रकरणे	2,67,190	1,24,983	3,92,173	1,35,284	9,315	1,44,599	Pending for more than a year

आधार.—सुबई उच्च न्यायालयाची वार्षिक न्याय विवरणपत्रे.

Source.—Annual Judicial Statements, High Court, Mumbai.

10. सामाजिक संरक्षण आणि सामाजिक सुरक्षा (पोलीस, गुन्हे, न्य-

महाराष्ट्रातील विविध वर्गांच्या न्यायाधिकरणात चौकरी घालू असलेल्या फौजदारी प्रकरणाचे सर्व-

अनुक्रमांक Serial No.	न्यायालयाचा वर्ग	नोंदलेले गुन्हे	चौकरी घालू असलेल्या व्यक्ती	निर्दोष सुटलेले किंवा सोडलेले	गुन्हे
		No. of offences reported	No. of persons under trial	Discharged or acquitted	of c
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	
1	वरिष्ठ न्यायालये	1	3	1	
2	सत्र न्यायालये (अपर सत्र न्यायाधीश धरून)	9,828	60,865	16,939	
3	खास न्यायाधीशांची न्यायालये	1,803	4,920	553	
4	सहाय्यक सत्र न्यायाधीशांची न्यायालये	33	287	117	
5	न्याय दंडाधिकारी	14,96,391	42,63,872	5,12,527	
6	विशेष न्याय दंडाधिकारी	2,79,124	3,63,786	2,972	
7	न्याय दंडाधिकारी यांचे खंडपीठ	
8	कार्यकारी न्याय दंडाधिकारी (जिल्हा दंडाधिकारी धरून)	1,13,426	3,19,763	1,71,492	
	इसूट	19,00,606	50,13,496	7,04,601	

आधार-मुंबई उच्च न्यायालयाची वार्षिक

JUDICIAL SECURITY AND SOCIAL DEFENCE (POLICE, CRIMES, JUDICIAL AND SUDHARGRUH)

JUDICIAL

TABLE No. 10.15 (A)

Annual results of trials of Criminal Cases in the tribunals of various classes in Maharashtra

Persons whose cases were disposed of

वर्ष	शिक्षा झालेले किंवा संदर्भित	मृत, फरारी किंवा दुसऱ्या राज्यात रवाना	वर्षाअखेरीस चौकशी चालू असलेल्या व्यक्ती	Class of courts
Committed	Committed or referred	Died, escaped or transferred to another State	Persons remaining under trial at the end of the year	
	(8)	(9)	(10)	(2)
	1	Superior Courts
2,233	..	341	41,308	Courts of Sessions (including Additional Sessions Judges)
839	..	7	3,551	Courts of Special Judges
13	..	1	156	Courts of Assistant Sessions Judges
27,326	6,718	37,404	27,23,226	Judicial Magistrates
1,104	..	2,113	63,880	Special Judicial Magistrates
..	Benches of Judicial Magistrates
2,110	..	2,544	1,08,992	Executive Magistrates (including District Magistrates)
31,478	6,718	42,410	29,41,104	Total

Annual Judicial Statements, High Court, Mumbai.

10. सामाजिक संरक्षण आणि सामाजिक सुरक्षा (पोलीस, गुन्हे, ...)

महाराष्ट्रातील विविध वर्गांच्या न्यायाधिकरणात चौकरी चालू असलेल्या फौजदारी प्रकरणांचे सर्व

अनुक्रमांक Serial No.	न्यायालयाचा वर्ग	ज्यांची प्रकरणे निकालात काढली		
		नोंदलेले गुन्हे No. of offences reported	चौकरी चालू असलेल्या व्यक्ती No. of persons under trial	निर्दोष सुटलेले किंवा सोडलेले Discharged or acquitted
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
1	वरिष्ठ न्यायालये
2	सत्र न्यायालये (अपर सत्र न्यायाधीश धरून)	12,526	68,181	16,600
3	खास न्यायाधीशांची न्यायालये	2,356	7,204	664
4	सहाय्यक सत्र न्यायाधीशांची न्यायालये	47	247	73
5	न्याय दंडाधिकारी	15,06,053	45,74,653	5,12,952
6	विशेष न्याय दंडाधिकारी	71,692	1,00,842	692
7	न्याय दंडाधिकारी यांचे खंडपीठ
8	कार्यकारी न्याय दंडाधिकारी (जिल्हा दंडाधिकारी धरून)	1,27,535	3,20,404	1,70,570
	एकूण	17,20,209	50,71,531	7,01,551

आधार-मुंबई उच्च न्यायालयाची वार्षिक

SOCIAL SECURITY AND SOCIAL DEFENCE, (POLICE, CRIMES, JUDICIAL AND SUDHARGRUH)

SOCIAL

TABLE No. 10.15 (B)

General results of trials of Criminal Cases in the tribunals of various classes in Maharashtra

(1992-93)

Persons whose cases were disposed of

जरी झालेले	शिधा झालेले किंवा संदर्भित	मृत, फारी किंवा दुसऱ्या राज्यात रवाना	वर्षाखेरीस चौकशी घालू असलेल्या व्यक्ती	Class of courts
Convicted	Committed or referred	Died, escaped or transferred to another State	Persons remaining under trial at the end of the year	
(7)	(8)	(9)	(10)	(2)
	Superior Courts
2,601	82	98	48,784	Courts of Sessions (including Additional Sessions Judges)
1,247	..	6	5,287	Courts of Special Judges
24	150	Courts of Assistant Sessions Judges
1,75,591	8,455	42,063	30,10,098	Judicial Magistrates
15,903	..	333	13,892	Special Judicial Magistrates
	Benches of Judicial Magistrates
17,185	..	624	1,11,961	Executive Magistrates (including District Magistrates)
11,24,551	8,537	43,144	31,90,192	Total

10. सामाजिक संरक्षण आणि सामाजिक सुरक्षा (पोलीस, गुन्हे, न्याय व (2) :

महाराष्ट्र राज्यातील फौजदारी प्रकरणाबाबत अपिले व फेरतपासणीचे सर्वसाधारण

अनुक्रमांक Serial No.	न्यायाधिकरणे	न्यायालयात अपिले व फेरतपासणीसाठी अर्ज करणारे Number of appellants and applicants for revision before the Courts	नाकारलेली अपिले किंवा अर्ज Appeals or applications rejected	शिष्टा किंवा हुकूम कायम केलेला Sentence or order confirmed	शिष्टा बदल Sentences altered
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
अपिले					
1	जिल्हा मुख्य दंडाधिकार्यास (जिल्हा दंडाधिकारी धल्ल)
2	सन न्यायालयास	14,800	298	1,499	1,014
3	वरिष्ठ न्यायालये—
	(अ) दोषी ठरलेल्याकडून
	(ब) निवाड्यानुसार निर्दोषी ठरलेल्यांसाठी शासनाकडून
	एकूण ..	14,800	298	1,499	1,014
फेरतपासणी					
1	जिल्हा मुख्य दंडाधिकार्याकडून
2	सन न्यायालयाकडून	43,408	3,789	5,396	1,988
3	वरिष्ठ न्यायालयाकडून
	एकूण ..	43,408	3,789	5,396	1,988
	एकूण सर्व ..	58,208	4,087	6,895	3,002

आधार.—मुंबई उच्च न्यायालयानी वार्षिक न्याय

INTERNAL SECURITY AND SOCIAL DEFENCE (POLICE, CRIMES, JUDICIAL AND SUDHARGRUH)

CRIMINAL

Form No. 10.16 (A)

General results of appeals and revisions in criminal cases in Maharashtra State

Number of persons

अपराध विरुद्ध दंडित झालेले Sentence reversed	इतर मागानि निकासात काढलेले Otherwise disposed of	मृत, फरारी किंवा दुसऱ्या राज्यात रहाना Dead, escaped or transferred to another State	चौकशी प्रलंबित असलेले Pending trial	Tribunals
(7)	(8)	(9)	(10)	(2)
				<i>Appeals</i>
				To Chief Magistrate of District (including District Magistrates)
1,209	673	59	10,048	To Court of Sessions
				Superior Courts—
				(a) By persons convicted
				(b) By Government from judgment of acquittal
1,209	673	59	10,048	Total
				<i>Revisions</i>
				By Chief Magistrates of Districts
1,982	6,387	46	21,792	By Courts of Sessions
				By Superior Courts
1,982	6,387	46	21,792	Total
5,091	7,060	105	31,840	Grand Total

10. सामाजिक संरक्षण आणि सामाजिक सुरक्षा (पोलीस, गुन्हे, इ.)

(A)

महाराष्ट्र राज्यातील फौजदारी प्रकरणांबाबत अपिले व फेरतपासणीचे सर्व

अनुक्रमांक Serial No.	न्यायाधिकरणे	न्यायालयत अपिले व फेरतपासणीसाठी अर्ज करणारे Number of appellants and applicants for revision before the Courts	नाकारलेली अपिले किंवा अर्ज Appeals or applications rejected	शिधा किंवा हुकूम कायम केलेला Sentence or order confirmed
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
अपिले				
1	जिल्हा मुख्य दंडाधिकाऱ्यास (जिल्हा दंडाधिकारी धरून)
2	सत्र न्यायालयास	14,606	319	1,386
3	वरिष्ठ न्यायालये—			
	(अ) दोषी ठरलेल्याकडून	9,461	235	466
	(ब) निवाड्यानुसार निर्दोषी ठरलेल्यांसाठी शासनाकडून	9,707	1,417	343
	एकूण ..	33,774	1,971	2,195
फेरतपासणी				
1	जिल्हा मुख्य दंडाधिकाऱ्याकडून
2	सत्र न्यायालयाकडून	42,799	3,424	7,355
3	वरिष्ठ न्यायालयाकडून	5,986	519	315
	एकूण ..	48,785	3,943	7,670
	एकूण सर्व ..	82,559	5,914	9,865

आधार.—मुंबई उच्च न्यायालयाची वार्षिक

SOCIAL SECURITY AND SOCIAL DEFENCE (POLICE, CRIMES, JUDICIAL AND SUDHARGRUH)

JUDICIAL

TABLE No. 10.16 (B)

General results of appeals and revisions in criminal cases in Maharashtra State

1980

Number of persons

क्रिमिनाल विरुद्ध प्रत्येक प्राप्तेने	इतर मागानि	मृत, फरारी किंवा दुसऱ्या राज्यात रवाना	चीकरी प्रलंबित असलेले	Tribunals
Sentence reversed	Otherwise disposed of	Dead, escaped or transferred to another State	Pending trial	
(7)	(8)	(9)	(10)	(2)
<i>Appeals</i>				
..	To Chief Magistrate of District (including District Magistrate)
133	536	240	9,894	To Court of Sessions
..	Superior Courts—
333	56	..	6,288	(a) By persons convicted
102	105	..	7,708	(b) By Government from judgment of acquittal
1,538	697	240	25,890	Total
<i>Revisions</i>				
..	By Chief Magistrates of Districts
1,183	7,456	510	21,649	By Courts of Sessions
186	210	..	4,685	By Superior Courts
1,369	7,666	510	26,334	Total
2,907	8,363	750	52,224	Grand Total

Source—Annual Judicial Statements, High Court, Mumbai.

10. सामाजिक संरक्षण आणि सामाजिक सुरक्षा (पोलीस, गुन्हे, न्याय व सुधारगृहे)
SOCIAL SECURITY AND SOCIAL DEFENCE (POLICE, CRIMES, JUDICIAL AND SUDHARGRUH)

न्यायालयीन/JUDICIAL

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 10.17 (A)

महाराष्ट्र राज्यातील दिवाणी अपील न्यायालयांचा कारभार
Business of the Civil Appellate Courts in Maharashtra State

1991-92

अनुक्रमांक Serial No.	नाव	हुकूमनाम्यावरील अपीले Appeals from Decrees			संकीर्ण अपीले Miscellaneous Appeals			(2)
		दिवाणी न्यायालयातील मूळ हुकूम- नाम्यावरील अपीले Appeals from original decrees Civil Courts	राज्याच्या मुख्यालयाच्या किंवा शासकीय मुख्यालयाच्या ठिकाणची न्यायालये Courts at the headquarters of the State or seat of Government	एकूण Total	दिवाणी न्यायालयातील मूळ आदेशा- वरील अपीले Appeals from orders Civil Courts	राज्याच्या मुख्यालयाच्या किंवा शासकीय मुख्यालयाच्या ठिकाणची न्यायालये Courts at the headquarters of the State or seat of Government	एकूण Total	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
1	न्यायालयासमोरील अपीले	58,611	21,128	79,739	19,431	7,834	27,265	Number of cases before the C
2	निकालात काढलेली अपीले—							Number of app disposed of—
(अ)	काढून टाकलेली किंवा घट्टला न चालविलेली.	2,545	3,200	5,745	1,781	1,815	3,596	(a) Dismissed not prosecu
(ब)	निकाल कायम केलेली	4,288	2,183	6,471	2,618	847	3,465	(b) Confirmed
(क)	निकालात बदल केलेली	1,740	219	1,959	649	162	811	(c) Modified
(द)	उलट केलेली	925	178	1,103	644	146	792	(d) Reversed
(इ)	फेरसुनावणीकरिता पुन्हा बंदिस्त केलेली.	472	40	512	195	5	200	(e) Remanded for retrial
(फ)	हस्तांतरित	2,111	3	2,114	684		684	(f) By transfer
3	वर्षाखेर प्रलंबित	46,530	15,305	61,835	12,860	4,857	17,717	Pending at the end of the year
4	एक वर्षांहून अधिक काळ प्रलंबित	35,055	9,920	44,975	7,419	3,444	10,863	Pending for more than a year

आधार.—मुंबई उच्च न्यायालयाची वार्षिक न्याय विवरणपत्रे.

Source.—Annual Judicial Statements, High Court, Mumbai.

10. सामाजिक संरक्षण आणि सामाजिक सुरक्षा (पोलीस, गुन्हे, न्याय व सुधारगृहे)
SOCIAL SECURITY AND SOCIAL DEFENCE (POLICE, CRIMES, JUDICIAL AND SUDHARGRUH)

न्यायालयीन/JUDICIAL

संज्ञा क्रमांक/TABLE No. 10.17 (B)

महाराष्ट्र राज्यातील दिवाणी अपील न्यायालयांचा कारभार
Business of the Civil Appellate Courts in Maharashtra State

1992-93

क्र.सं.	विवरण	हुकूमनाम्यावरील अपीले Appeals from Decrees			संकीर्ण अपीले Miscellaneous Appeals			Item
		दिवाणी न्यायालयातील मूळ हुकूमनाम्यावरील अपीले Appeals from original decrees Civil Courts	राज्याच्या मुख्यालयाच्या किंवा शासकीय मुख्यालयांच्या ठिकाणची न्यायालये Courts at the headquarters of the State or seat of Government	एकूण Total	दिवाणी न्यायालयातील मूळ आदेशावरील अपीले Appeals from orders Civil Courts	राज्याच्या मुख्यालयाच्या किंवा शासकीय मुख्यालयांच्या ठिकाणची न्यायालये Courts at the headquarters of the State or seat of Government	एकूण Total	
(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)	
	न्यायालयमोरील अपीले	59,625	19,610	79,235	19,721	8,552	28,273	Number of appeals before the Courts.
	निष्कात केलेली अपीले--							Number of appeals disposed of--
	अ) काढून टाकलेली किंवा खटला न चालविलेली.	1,953	2,902	4,855	1,401	1,776	3,177	(a) Dismissed or not prosecuted.
	ब) निकाल कायम केलेली	4,459	1,905	6,364	2,928	1,076	4,004	(b) Confirmed
	क) निकालात बदल केलेली	1,424	183	1,607	715	114	829	(c) Modified
	द) उलट केलेली	960	163	1,123	694	127	821	(d) Reversed
	इ) फेरसुनावणीकरिता पुन्हा बंदिस्त केलेली.	383	38	421	245	9	254	(e) Remanded for retrial.
	फ) हस्तांतरित	2,282	2	2,284	868	..	868	(f) By transfer
	संअखेर प्रलंबित	18,164	14,417	62,581	12,850	5,450	18,300	Pending at the close of the year.
	एक वर्षांहून अधिक काळ प्रलंबित	36,213	7,899	44,112	7,299	3,207	10,506	Pending for more than a year.

आधार-मुंबई उच्च न्यायालयाची वार्षिक न्याय विवरणपत्रे.

Source.—Annual Judicial Statements, High Court, Mumbai.

10. सामाजिक संरक्षण आणि सामाजिक सुरक्षा (पोलीस, गुन्हे, न्याय व सुधारगृहे)
SOCIAL SECURITY AND SOCIAL DEFENCE (POLICE, CRIMES, JUDICIAL AND SUDHARGRUH)

न्यायालयीन/JUDICIAL

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 10.18 (A)

महाराष्ट्र राज्यात नोंदलेले गुन्हे
Number of offences reported in Maharashtra State

1991-92

अनुक्रमांक Serial No.	गुन्हाचे वर्णन	नोंदलेले गुन्हे Number of offences reported	खरी ठरलेली प्रकरणे Number of cases returned as true	वर्षभरात सुनावणीसाठी आलेली प्रकरणे Number of cases brought to trial during the year	Description of Offences
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
	(अ) सार्वजनिक/वैयक्तिक गुन्हे				(A) Public/Individual Offences
1	सार्वजनिक शांततेविरुद्धचे गुन्हे	7,251	7,250	25,565	Offences against the public tranquility.
2	सार्वजनिक आरोग्य, सुरक्षितता, सोयी, सभ्यता व नैतिक आधार या विरुद्धचे गुन्हे.	14,038	14,038	38,463	Offences affecting the public safety, convenience, decency morals.
3	मानवी शरीरस दुखापत करणारे गुन्हे	9,366	3,350	25,290	Offences affecting the human body.
4	दुखापत	69,598	69,574	2,07,489	Hurt.
5	अन्याय्य निर्बंध व अन्याय्य कैद	5,567	5,560	18,899	Wrongful restraint and wrongful confinement.
6	दंडनीय, जबरदस्ती व हल्ला	6,375	6,363	22,072	Criminal, force and assault.
7	चोरी	43,490	43,457	1,62,332	Theft.
8	जबरी चोरी व दरोडेखोरी	3,841	3,841	12,942	Robbery and Dacoity.
9	दंडनीय विश्वासघात	4,275	4,270	16,327	Criminal breach of trust.
10	चोरीची भातमत्ता बाळगणे	1,862	1,861	3,082	Receiving of stolen property.
11	फसवणूक	6,271	6,255	22,513	Cheating.
12	नैतिक अपाय	3,446	3,443	10,566	Mischief.
13	दंडनीय अतिक्रमण	12,930	12,913	46,773	Criminal trespass.
14	विवाह संदर्भातील गुन्हे	6,492	6,486	15,113	Offences relating to marriage.
15	धाकदपटशा, अपमान व क्षुब्धताविषयक दंडनीय गुन्हे	13,716	13,680	48,423	Criminal intimidation, insult annoyance.
16	द्वार गुन्हे	21,200	21,214	53,835	Other offences.
	एकूण (अ)	2,29,836	2,29,555	7,32,684	Total (A)

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 10.18 (A)—contd.

(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
राज्यीय कायदे, मुंबई कायदे, न्यायप्रदा, बरार कायदे व हैद्राबाद कायदे यांच्यातील मुने.				(B) Offences under Indian Acts, Bombay Acts, C. P. and Berar Acts and Hyderabad Acts.
राज्यीय कायदा, दोन, १९२४	1,047	1,047	4,608	Cantonment Act, II of 1924.
राज्यीय प्रक्रिया संहिता, पांच, १८९८	1,25,548	1,25,447	2,18,952	Criminal Procedure Code, V of 1898.
राज्यीय विमा कायदा, चौतीस, १९४८	1,038	1,038	3,322	Employees State Insurance Act, XXXIV of 1948.
राज्यीय अधिनियम, त्रैसष्ट, १९४८	4,459	4,459	8,270	Factories Act, LXIII of 1948.
राज्यीय कायदा, सात, १९२७	6,694	6,694	11,693	Forest Act, XVI of 1927.
राज्यीय कायदा, चार, १९३९	6,52,773	6,52,773	14,48,395	Motor Vehicles Act, IV of 1939.
राज्यीय निरुपेक्षित वागविण्यास प्रतिबंध करणे याचकान, अकरा, १८९०.	3,423	3,423	4,108	Prevention of Cruelty to Animals Act, XI of 1890.
राज्यीय विरोधी कायदा, सदतीस, १९५८	4,744	4,744	7,755	Prevention of Food Adulteration Act, XXXVII of 1954.
राज्यीय कायदा, चार, १९३६	13	13	35	Payment of Wages Act, IV of 1936.
राज्यीय कायदा, नऊ, १८९०	1,10,516	1,10,516	1,27,450	Railway Act, IX of 1890.
राज्यीय कायदा, एक, १९५६	899	899	4,015	Companies Act, I of 1956.
राज्यीय कायदा, अकरा, १९६५				Municipalities Act, XI of 1965.
राज्यीय कायदा, बावीस, १९५९	3,75,530	3,75,528	5,17,105	Police Act, XXII of 1951
राज्यीय कायदा, एकेचाळीस, १८८७	66,424	66,424	1,59,392	Prevention of Gambling Act, XLI of 1887.
राज्यीय कायदा, पंचवीस, १९४९	1,54,831	1,54,828	4,48,675	Prohibition Act, XXV of 1949.
राज्यीय वाहन कायदा, सात, १९२०	4,930	4,930	4,998	Public Conveyance Act, VII of 1920.
राज्यीय व्यापारी संस्था अधिनियम, एकोणपत्तीस, १९४८	11,157	11,157	22,509	Shops and Establishments Act, LXXIX of 1948.
राज्यीय वस्तु कायदा, दहा, १९५५	518	518	2,124	Essential Commodities Act, X of 1955.
राज्यीय व्यावहारिक कायदा, दहा, १९६०	8,801	8,801	8,808	Prevention of Begging Act, X of 1960.
राज्यीय वाहन कर कायदा, दहा, १९४७			1	Motor Vehicles Taxation Act, X of 1947.
राज्यीय न्यायिका कायदा, तीन, १८८८	50,931	50,931	85,392	Municipal Corporation Act, III of 1888.
राज्यीय वाहन कायदा, नऊ, १९४३				Motor Vehicles Act, IX of 1949.
राज्यीय कायदे	86,468	86,490	1,79,411	Other Acts.
एकूण—(A)	16,70,769	16,70,660	32,67,018	Total (B)
एकूण सर्व—(A)+(B)	19,00,605	19,00,215	39,99,702	Grand Total (A)+(B)

(A) 16,70,769

आधारे—मुंबई उच्च न्यायालयाची वार्षिक न्याय विवरणे.

(B)

10. सामाजिक संरक्षण आणि सामाजिक सुरक्षा (पोलीस, गुन्हे, न्याय व सुधारगृहे)
SOCIAL SECURITY AND SOCIAL DEFENCE (POLICE, CRIMES, JUDICIAL AND SUDHARGRUH)

न्यायालयीन/JUDICIAL

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 10.18 (B)

महाराष्ट्र राज्यात नोंदलेले गुन्हे
Number of offences reported in Maharashtra State

1992-93

अनुक्रमांक Serial No.	गुन्हाचे वर्णन	नोंदलेले गुन्हे Number of offences reported	खरी ठरलेली प्रकरणे Number of cases returned as true	वर्षभरात सुनावणीसाठी आलेली प्रकरणे Number of cases brought to trial during the year	Description of
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
	(अ) सार्वजनिक/वैयक्तिक गुन्हे				(A) Public / Individu
1	सार्वजनिक शांततेविरुद्धचे गुन्हे	7,263	7,260	27,114	Offences against the pu
2	सार्वजनिक अस्वस्थता, सुरक्षितता, सोयी, सभ्यता व नैतिक आधार या विरुद्धचे गुन्हे.	14,802	14,802	44,613	Offences affecting the safety, convenience, morals.
3	मानवी शरीरास दुखापत करणारे गुन्हे	9,419	9,418	27,911	Offences affecting the h
4	दुखापत	62,009	61,171	2,15,298	Hurt.
5	अन्याय निर्बंध व अन्याय कैद	5,465	5,464	19,636	Wrongful restraint and confinement.
6	दंडनीय, जबरदस्ती व हल्ला	5,767	5,765	25,408	Criminal, force and ass
7	चोरी	38,020	37,996	1,72,263	Theft.
8	जबरी चोरी व दरोडेचोरी	3,836	3,836	13,601	Robbery and Dacoity.
9	दंडनीय विरवासघात	3,145	3,137	15,427	Criminal breach of trus
10	चोरीची मालमत्ता बाज्याणे	1,943	1,943	6,806	Receiving of stolen prop
11	फसवणूक	5,795	5,781	24,100	Cheating.
12	नैतिक अपाय	2,786	2,784	10,621	Mischief.
13	दंडनीय अतिक्रमण	10,178	10,176	48,212	Criminal trespass.
14	विवाह संदर्भातील गुन्हे	6,876	6,864	18,156	Offences relating to m
15	धाकटपट्या, अपमान व क्षुब्धता विषयक दंडनीय गुन्हे	11,244	11,198	47,746	Criminal intimidation, annoyance.
16	इतर गुन्हे	22,214	22,209	56,962	Other offences.
	एकूण (अ)	2,10,762	2,09,804	7,73,874	Total (A)

सफाता क्रमांक/TABLE No. 10.18 (B)—contd.

(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
१२ भारतीय कायदे, मुंबई कायदे, मध्यप्रान्त, एकदम कायदे व हैद्राबाद कायदे बाबतारीत पुणे.				(B) Offences under Indian Acts, Bombay Acts, C. P. and Berar Acts and Hyderabad Acts.
कानूनी जखमी कायदा, रोम, १९२४	1,316	1,316	5,092	Cantonment Act, II of 1924.
कानूनी प्रक्रिया संहिता, पांच, १८९८	1,53,909	1,53,880	2,42,637	Criminal Procedure Code, V of 1898.
कर्मचारी विमा कायदा, चौतीस, १९४८	554	652	2,791	Employees State Insurance Act, XXXIV of 1948.
कर्मचारी अधिनियम, नेसष्ट, १९४८	2,008	2,008	8,495	Factories Act, LXIII of 1948.
कानून सोंडा, १९२७	6,481	6,481	12,155	Forest Act, XVI of 1927.
कानून वाहने कायदा, चार, १९३९	6,43,502	6,43,493	14,61,481	Motor Vehicles Act, IV of 1939.
कानून निरदयेने वागविय्यास प्रतिबंध करणे कानून अकरा, १८९०.	3	3	33	Prevention of Cruelty to Animals Act, XI of 1890.
कानून विरोधी कायदा, सत्तीस, १९५४	1,333	1,333	4,310	Prevention of Food Adulteration Act, XXXVII of 1954.
कानून वेतन कायदा, चार, १९३६	16	16	41	Payment of Wages Act, IV of 1936.
कानून कायदा, नऊ, १८९०	1,07,420	1,07,420	1,22,378	Railway Act, IX of 1890.
कानून कायदा, एक, १९५६	417	415	3,198	Companies Act, I of 1956.
कानून नगर कायदा, अकरा, १९६५	4,477	4,477	17,035	Municipalities Act, XI of 1955.
कानून कायदा, चावीस, १९५१	2,50,071	2,50,071	4,54,495	Police Act, XXII of 1951.
कानून विरोधी कायदा, एकेचाळीस, १८८७	54,168	54,168	1,57,667	Prevention of Gambling Act, XLI of 1887.
कानून कायदा, पंचवीस, १९४९	1,62,497	1,62,475	5,11,769	Prohibition Act, XXV of 1949.
कानूनिक वाहन कायदा, सात, १९२०	4,036	4,036	4,096	Public Conveyance Act, VII of 1920.
कानून व व्यापारी संस्था अधिनियम, एकोणशे, १९४८.	20,130	20,130	47,541	Shops and Establishments Act, LXXIX of 1948.
कानून वस्तु कायदा, दहा, १९५५	369	369	1,828	Essential Commodities Act, X of 1955.
कानून वागविय्यास कायदा, दहा, १९६०	8,179	8,179	8,195	Prevention of Begging Act, X of 1960.
कानून वाहन कर कायदा, दहा, १९४७	1,645	1,645	5,346	Motor Vehicles Taxation Act, X of 1947.
कानून नालिका कायदा, तीन, १८८८	43,373	42,861	81,199	Municipal Corporation Act, III of 1888.
कानून वाहन कायदा, नऊ, १९४९				Motor Vehicles Act, IX of 1949.
कानून कायदे	43,499	43,498	1,12,785	Other Acts.
एकूण—(अ)	15,09,447	15,09,636	32,64,958	Total (B)
एकूण सर्व—(अ)+(ब)	17,20,209	17,19,440	40,38,832	Grand Total (A)+(B)

आधार.—मुंबई उच्च न्यायालयाची वार्षिक न्याय विवरणपत्र
Source.—Annual Judicial Statements, High Court, Mumbai.

10. सामाजिक संरक्षण आणि सामाजिक सुरक्षा (पोलीस, गुन्हे, न्याय व सुधारगृहे)
SOCIAL SECURITY AND SOCIAL DEFENCE (POLICE, CRIMES, JUDICIAL AND SUDHARGRUH)

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 10.19

फौजदारी गुन्हांबाबतीत दिलेल्या शिक्षा
Punishments inflicted in criminal cases in Maharashtra State
(1989-1990)

अनुक्रमांक Serial No.	प्रकार	माहिती Particulars		Type
		(3) 1991-92	(4) 1992-93	
1	फारी दिलेल्या व्यक्ती	1	20	Number of persons executed.
2	शिक्षा झालेल्या व्यक्ती—			Number of persons sentenced to—
	(अ) मृत्यूची	3	13	(a) Death.
	(ब) जन्मठेपेची	310	267	(b) Imprisonment for life.
	(क) कमी मुदतीच्या कैदेची	2,33,205	2,74,858	(c) Imprisonment for lesser term.
	(ड) दंड किंवा जप्तीची	10,83,554	9,19,549	(d) Fine or forfeiture.
3	ताकीद देऊन सुटका केलेल्या	12,908	5,268	Release on admonition (U/s 562, Cr. P. C.)
4	तडीपार केलेले	7,709	7,192	Bound over (U/s 562, Cr. P. C.)
5	परिक्षणाखालील गुन्हेगार कायद्याखाली निकाशात काढलेले	3,785	3,556	Dealt with under the probation of Offenders Act
6	दंडाची शिक्षा झालेले—			Number of persons sentenced to fine of—
	(अ) दहा रुपये किंवा कमी दंड	1,38,321	97,476	(a) Rs. 10 and under.
	(ब) दहा रुपयापेक्षा जास्त दंड	9,45,233	8,22,073	(b) Over Rs. 10.
7	दंडाची एकूण रक्कम (हजार रुपयांत)—			Total amount of fines ('000 Rs.)—
	(अ) लादलेली	1,38,441	1,54,678	(a) Imposed.
	(ब) वसूल केलेली	89,835	1,10,778	(b) Realised.
	(क) भरपाई केलेली	1,289	1,141	(c) Paid as compensation.
8	कैदेची शिक्षा झालेल्या व्यक्ती—			Number of persons sentenced to imprisonment—
	(अ) १५ दिवस किंवा कमी	1,63,284	2,05,030	(a) 15 days and under.
	(ब) १५ दिवस ते सहा महिने	56,683	53,714	(b) Above 15 days to 6 months.
	(क) सहा महिने ते दोन वर्ष	11,549	14,490	(c) Above 6 months to 2 years.
	(ड) दोन वर्षांहून अधिक	1,689	1,624	(d) Above 2 years.

आधार—मुंबई उच्च न्यायालयची वार्षिक न्याय विवरणपत्रे.

Source.—Annual Judicial Statements of High Court, Mumbai.

10. सामाजिक संरक्षण आणि सामाजिक सुरक्षा (पोलीस, गुन्हे, भ्राम्य व सुधारगृहे)
SOCIAL SECURITY AND SOCIAL DEFENCE (POLICE, CRIMES, JUDICIAL AND SUDHARGRUH)

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 10.20

कारागृहातील व दुय्यम कारागृहातील कैदी
Prisoners confined in Jails and subsidiary Jails

1991-92 & 1992-93

क्र.सं.	नाव	माहिती		Item
		1991-92	1992-93	
(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
१. ठिकाणे बागा—				
	अ) मध्यवर्ती कारागृह	8	8	(a) Central Jails.
	ब) जिल्हा कारागृह	25	25	(b) District Jails.
	क) दुय्यम कारागृह	172	172	(c) Sub- Jails.
	द) मुक्त छावण्या	2	2	(d) Open Colonies.
	एकूण	207	207	Total

वर्ग	पुरुष		स्त्रिया		एकूण		Prisoners—
	1991-92	1992-93	1991-92	1992-93	1991-92	1992-93	
१. वर्षाच्या सुरुवातीस असलेले	17,923	18,764	486	474	18,409	19,238	Remained at the Commencement of the year.
२. वर्षान भरती झालेले	1,95,401	2,14,308	5,760	6,140	2,01,161	2,20,448	Received during the year.
एकूण	2,13,324	2,33,072	6,246	6,614	2,19,570	2,39,686	Total
३. कामाच्या सर्व क्लमातून मुक्त झालेले.	1,94,560	2,12,436	5,772	6,045	2,00,332	2,18,481	Discharged from all clauses
४. वर्षाच्या शेवटी असलेले	18,764	20,636	474	569	19,238	21,205	Remaining at the end of the year.
५. हजेरद वर्गाची दैनिक सरासरी संख्या.	17,954	20,451	487	526	18,441	20,977	Daily average number of each class.

आधर.— कारागृह महानिरीक्षक यांचे कार्यालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.—Office of the Inspector General of Prisons, Government of Maharashtra, Pune.

10. सामाजिक सुरक्षा आणि सामाजिक सुरक्षा (पोलीस, गुन्हे, न्याय व सुधारगृह)
SOCIAL SECURITY AND SOCIAL DEFENCE (POLICE, CRIMES, JUDICIAL AND SUZHARGRUH)

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 10.21

कारागृहात दाखल केलेल्या व वर्षाभर राहिलेल्या कैद्यांची लिंगानुसार संख्या व चालू वर्षात कैद केलेल्या कैद्यांची (न्यायीक कैदी) लिंग, वय, साक्षरता व पूर्वीच्या व्यवसायानुसार संख्या.

Number of convicts admitted and remained in jail at the close of the year by sex and convicts imprisoned during the year by sex, age, literacy and previous occupation (for judicial convicts only).

(1991-92 & 1992-93)

अनुक्रमांक Serial No.	बाब (2)	माहिती Particulars				Item (2)
		पुरुष Men		स्त्रिया Women		
		1991-92 (3)	1992-93 (4)	1991-92 (5)	1992-93 (6)	
1	आदल्या वर्षाच्या शेवटी राहिलेले कैदी	6,295	5,521	119	114	Remained at the close of the year.
2	चालू वर्षात कैद केलेले	61,366	59,195	699	854	Imprisoned during the present
3	बदलून आलेले	6,579	4,600	59	100	Received by transfer.
	एकूण	74,240	69,316	877	1,068	Total
4	वर्षभरात मुक्त केलेले	68,719	63,336	763	925	Discharged during the year.
5	वर्ष अखेर शिल्लक संख्या चालू वर्षात कैद केलेले—	5,521	5,980	114	143	Closing balance at the end of Imprisoned during the present
1	वयानुसार/Age—					
1.1	Under 16 वर्षाखालील/Years					
1.2	16—18 वर्षे/Years	1,411	1,863	1		
1.3	19—21 वर्षे/Years	6,043	10,394	72	113	
1.4	22—30 वर्षे/Years	38,206	27,076	365	414	
1.5	31—40 वर्षे/Years	10,805	14,256	199	238	
1.6	41—60 वर्षे/Years	4,445	5,216	65	84	
1.7	Above 60 वर्षावर/Years	456	380	7	5	
	एकूण	61,366	59,195	699	854	Total
2	साक्षरतेनुसार—					Literacy—
2.1	साक्षर	42,454	38,758	252	430	Literate.
2.2	निरक्षर	18,912	20,427	447	424	Illiterate.
	एकूण	61,366	59,195	699	854	Total
3	पूर्वीच्या व्यवसायानुसार—					Previous occupation—
3.1	शासकीय सेवेत, नगरपालिका किंवा इतर स्थानिक संस्थात काम करणारे.	1,660	1,033	28	8	Employed under Government municipal or other local authority.
3.2	व्यावसायिक व्यापार व वाणिज्य क्षेत्रातील	7,465	4,749	81	17	Professional and engaged in trade.
3.3	सेवा किंवा वैयक्तिक कार्यात असेलेल्या	11,423	2,530	102	60	In service or performing personal work.
3.4	शेती व पशु क्षेत्रातील	20,645	19,892	325	378	Engaged in agriculture and allied activities.
3.5	यांत्रिक, कला, वस्तुनिर्माण व अभियांत्रिकी क्षेत्रातील.	20,173	30,991	163	391	Employed in mechanical, arts and engineering operations.
3.6	इतर वर्गीकरण न झालेल्या व्यक्ती					Miscellaneous, not classified.
	एकूण	61,366	59,195	699	854	Total
3.7	विवाहित	36,114		501		Married.
3.8	अविवाहित	24,583		168		Unmarried.
3.9	विधवा/विधवा	664		30		Widows/Widower.
	एकूण	61,366		699		Total

आधार—कारागृह महानिरीक्षक, महाराष्ट्र शासन, पुणे

Source.—Inspector General of Prisons, Government of Maharashtra, Pune.

10. सामाजिक संरक्षण आणि सामाजिक सुरक्षा (पोलीस, गुन्हे, न्याय व सुधारगृहे)
 SOCIAL SECURITY AND SOCIAL DEFENCE (POLICE, CRIMES, JUDICIAL, AND SUDHARGRUH)

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 10.22

कारागृहात दाखल केलेल्या कैद्यांची लिंग, शिषेचे स्वरूप व शिषेची मुदत यानुसार तसेच पूर्वी शिक्षा झालेली असून पुन्हा कारागृहात दाखल केलेल्या कैद्यांची संख्या (न्यायिक कैदी फक्त).
 Number of convicts admitted into jail by sex, nature and length of sentences and convicts admitted into the jails who had been previously convicted (for Judicial convicts only).
 (1991-92 and 1992-93)

वर्ग	बाब	पुरुष Male		निया Women		Item
		91-92 (3)	92-93 (4)	91-92 (5)	92-93 (6)	
	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(2)
	भारत कारागृहात दाखल केलेले कैदी— कारावास—					Convicts admitted during the year— Imprisonment—
	एक महिना किंवा कमी	45,785	42,739	397	494	Not exceeding one month.
	एक महिन्याहून जास्त व तीन महिने किंवा कमी	7,655	7,908	129	177	Above one month and not exceeding three months.
	तीन महिन्याहून जास्त व सहा महिने किंवा कमी	4,156	3,946	51	86	Above three months and not exceeding six months.
	सहा महिन्याहून जास्त व एक वर्ष किंवा कमी	1,516	1,892	36	23	Above six months and not exceeding one year.
	एक वर्षाहून जास्त व दोन वर्षे किंवा कमी	710	1,004	18	5	Above one year and not exceeding two years.
	दोन वर्षाहून जास्त व पाच वर्षे किंवा कमी	504	592	39	11	Above two years and not exceeding five years.
	पाच वर्षाहून जास्त व दहा वर्षे किंवा कमी	319	371	9	10	Above five years and not exceeding ten years.
	दहा वर्षाहून जास्त	108	128	2	11	Exceeding ten years.
	दरगतीची शिक्षा—					Sentenced to transportation—
	(अ) आयुष्यभर	593	511	18	37	(a) For life.
	(ब) गुदतीची हद्दपारी	(b) For a term.
	मृत्युची शिक्षा	20	4	Sentences of death.
	एकूण	61,366	59,195	699	854	Total
	पूर्वी शिक्षा झालेले व कारागृहात दाखल केलेले कैदी—					Convicts admitted who had been previously convicted—
	जामीन न मिळाल्यामुळे किंवा चांगल्या वर्तणुकी-अभावी कैद केलेले सराईत गुन्हेगार.					Number of habitual offenders imprisoned in default of finding security or good behaviour.
	पूर्वी शिक्षा झालेले व जामीन न मिळवित आल्यामुळे कैद केलेले—					Number of imprisoned in default of security or good behaviour with previous conviction.
	(अ) पूर्वी एकदा शिक्षा झालेले	342	456	4	2	(a) Previously convicted once.
	(ब) पूर्वी दोनदा शिक्षा झालेले	174	96	0	2	(b) Previously convicted twice.
	(क) पूर्वी दोनपेक्षा जास्त वेळा शिक्षा झालेले	263	259	1	1	(c) Previously convicted more than twice.
	एकूण—(१+२)	779	811	5	5	Total (1+2)
3	१६ वर्षांचातील गुन्हेगार					Offenders under 16 years of age.

आधार.—कारागृह महानिरीक्षक, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.—Inspector General of Prisons, Government of Maharashtra, Pune.

10. सामाजिक संरक्षण आणि सामाजिक सुरक्षा (पोलीस, गुन्हे, न्याय व सुधारगृहे)
SOCIAL SECURITY AND SOCIAL DEFENCE (POLICE, CRIMES JUDICIAL AND SUDHARGRUH)

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 10:23

तुरुंगादीस कैद्यांवर पहाप करणे व त्यांची देखभाल करणे यावरील खर्च
Expenditure in guarding and maintaining the prisoners in jails
(1989-90 and 1990-91)

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	खर्च Expenditure		Item
		1991-92	1992-93	
(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
(अ) योजनेतर खर्च-				(A) Expenditure on Non-plan sche
1	वेतन	74,386	92,223	Salaries
2	प्रवास खर्च	1,116	1,927	Travel expenses
3	आहारविषयक आकार	39,447	50,101	Dict charges
4	कार्यालयीन खर्च	1,540	3,072	Office expenses
5	जवजारे, यंत्रसंच व यंत्रसाधणी	16,583	126	Tools, plants, Machinery and Equi
6	भाडे, दर व कर	660	993	Rents, Rates and taxes
7	मजुरी	584	2,255	Wages
8	सहाय्यक अनुदान	85	85	Grant-in-aid contribution
9	इतर खर्च	16,589	23,465	Other carges
एकूण (अ)		1,50,990	1,77,247	Total (A)
(ब) 10 तुलंग उद्योग		52,786	54,679	(B) Jail Industries
एकूण (अ) + (ब)		2,03,776	2,31,926	Total (A) + (B)
(क) योजनेंतर्गत खर्च-				
11	वेतन	NA	..	Salaries
12	यंत्र साधणी	NA	5,500	Machinery
13	इतर (गौण बांधकामे + कारागृह शेतीचे आधुनिकरण)	NA	5,900	
एकूण (अ) + (ब) + (क)		2,03,776	2,43,326	Total expunditure (A) + (B) + (C)
कैद्यांला दरदोई एकूण खर्च (रुपये)		NA	9,932	Total cost per head of average str

उत्सर्ग—कारागृह महानिरीक्षक, महाराष्ट्र शासन, पुणे

Source.—Inspector-General of Prisons, Government of Maharashtra, Pune.

११. राज्य उत्पन्न

११.१. राज्य उत्पन्नाचे चालू किंमतीनुसार व १९८०-८१ च्या स्थिर किंमतीनुसार अंदाज, त्यांची टक्केवारीनुसार विभागणी, क्षेत्रानुसार विभागणी वरील माहिती या विभागात दिली आहे. हे अंदाज (१) कार्यालयीन दस्तऐवजांमधून उपलब्ध झालेल्या व (२) अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, केंद्र सांख्यिकी संचटना आणि इतर संस्थांनी मागील काही वर्षांत घेतलेल्या नमुने पाहण्या व अभ्यास पाहण्या यांतून गोळा केलेल्या, व्यापक सांख्यिकी माहितीवर आधारित आहेत.

ज्या क. ११.१ मध्ये घटक खर्चावर आधारित राज्य उत्पन्न व दरडोई यांचे निर्देशांक यांची माहिती देण्यात आली आहे:

ज्या क. ११.२ मध्ये घटक खर्चावर आधारित चालू किंमतीनुसार निव्वळ राज्य उत्पन्नाची माहिती देण्यात आली आहे.

ज्या क. ११.३ मध्ये घटक खर्चावर आधारित स्थिर किंमतीनुसार निव्वळ राज्य उत्पन्नाची माहिती दिली आहे.

ज्या क. ११.४ मध्ये घटक खर्चावर आधारित निव्वळ राज्य उत्पन्नाचे क्षेत्रानुसार निर्देशांकांची माहिती दिली आहे.

ज्या क. ११.५ मध्ये मागील वर्षापेक्षा निव्वळ राज्य उत्पन्नाच्या वार्षिक बदल स्थिर किंमतीनुसार देण्यात आला आहे.

ज्या क. ११.६ मध्ये स्थिर किंमतीनुसार निव्वळ राज्यांशी व प्रदेशांचे दरडोई उत्पन्न दिले आहे.

11. STATE INCOME

11.1. In this section the estimates of State income at current and constant (1980-81) prices, its percentage distribution, sectoral distribution etc. are given. These estimates are prepared on the basis of comprehensive statistical material which has become available from official records and also collected through sample surveys and type studies conducted by this Directorate, Central Statistical Organisation and other agencies over the past few years.

Table No. 11.1 gives information regarding State and per capita domestic product at factor cost and their indices.

Table No. 11.2 gives information regarding net State domestic product at factor cost by sectors at current prices.

Table No. 11.3 gives information regarding net State domestic product at factor cost by sectors at constant prices.

Table No. 11.4 gives information regarding indices of net State domestic products at factor cost by major sectors.

Table No. 11.5 gives information regarding percentage in net State domestic products over the previous year at constant prices.

Table No. 11.6 gives information regarding per capita income in selected States, Union territories of India at constant prices.

11. राज्य उत्पन्न / STATE INCOME

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 11.1

घटक खर्चावर आधारित राज्य उत्पन्न व दरडोई उत्पन्न आणि त्यांचे निर्देशांक
State and Per Capita Domestic Product at Factor Cost and their Indices

नाव (1)	1960-61 (2)	1970-71 (3)	1980-81 (4)	1985-86 (5)	1990-91 (6)	1991-92* (7)	1992-93* (8)	Item (1)
सूत राज्य उत्पन्न :								Gross Domestic Product
बालू किंमतीनुसार (रु. लाखात)	N. A.	N. A.	16,63,127	29,61,625	64,47,098	72,82,823	88,74,532	(i) At current prices (Rs. in lakh)
स्थिर (१९८०-८१ च्या) किंमतीनुसार (रु. लाखात)	N. A.	N. A.	16,63,127	20,68,656	29,92,076	29,71,538	33,47,719	(ii) At 1980-81 prices (Rs. in lakh)
निव्वळ राज्य उत्पन्न :								Net State Domestic Product
बालू किंमतीनुसार (रु. लाखात)	1,70,566	4,29,847	15,16,258	26,46,651	58,17,477	65,22,977	79,84,715	(i) At current prices (Rs. in lakh)
स्थिर (१९८०-८१ च्या) किंमतीनुसार (रु. लाखात)	7,99,171	10,22,192	15,16,258	18,71,425	27,24,531	26,86,867	30,41,856	(ii) At 1980-81 prices (Rs. in lakh)
दरडोई निव्वळ राज्य उत्पन्न :								Per Capita Net State Domestic Product
बालू किंमतीनुसार	436.7	868.5	2,435.3	3,825.7	7,443.8	8,169.7	9,806.2	(i) At current prices
स्थिर (१९८०-८१ च्या) किंमतीनुसार	2,046.4	2,065.4	2,435.3	2,705.1	3,486.2	3,365.2	3,735.8	(ii) At 1980-81 prices
सूत राज्य उत्पन्नाचे निर्देशांक :								Index number of Gross State Domestic Product.
बालू किंमतीनुसार	N. A.	N. A.	100	178.08	387.6	437.9	533.6	(i) At current prices
स्थिर (१९८०-८१ च्या) किंमतीनुसार	N. A.	N. A.	100	124.38	179.9	178.7	201.3	(ii) At 1980-81 prices
निव्वळ राज्य उत्पन्नाचे निर्देशांक :								Index number of Net State Domestic Product.
बालू किंमतीनुसार	100	252.01	888.96	1,551.69	3,410.69	3,824.31	4,681.31	(i) At current prices
स्थिर (१९८०-८१ च्या) किंमतीनुसार	100	127.91	189.73	234.17	340.92	336.21	380.63	(ii) At 1980-81 prices
दरडोई निव्वळ राज्य उत्पन्नाचे निर्देशांक :								Index number of Per Capita Net State Domestic Product.
बालू किंमतीनुसार	100	198.88	557.66	876.05	1,704.56	1,870.78	45.52	(i) At current prices
स्थिर (१९८०-८१ च्या) किंमतीनुसार	100	100.93	119.00	132.19	170.36	164.44	182.55	(ii) At 1980-81 prices

घटक खर्चावर आधारित चासू किंमतीनुसार क्षेत्रवार निव्वळ राज्य उत्पन्न
Net State Domestic Product at Factor Cost by Sectors at Current Prices

(रुपये लाखात / Rs. in lakhs)

क्र. सं. विभाग (1)	1960-61 (2)	1970-71 (3)	1975-76 (4)	1980-81 (5)	1985-86 (6)	1990-91 (7)	1991-92* (8)	1992-93* (9)	Sector (1)
प्राथमिक क्षेत्र	67,482	1,18,339	2,53,907	4,26,128	6,32,824	13,66,233	13,06,116	17,51,811	Primary Sector
1. कृषि									Agriculture and Livestock
2. पशुपन	61,396	1,04,633	2,28,974	3,74,908	5,45,452	11,78,283	11,21,387	15,28,456	
3. वन उपयोग	5,286	11,599	17,318	37,073	60,971	1,35,480	1,24,360	1,38,238	Forestry and Logging
4. मत्स्योद्योग	443	1,360	5,922	8,792	11,873	30,053	32,906	45,898	Fishing
5. खनिज	357	747	1,693	5,355	14,528	22,417	27,463	39,219	Mining and Quarrying
द्वितीय क्षेत्र	47,249	1,48,332	2,73,816	5,32,098	9,35,218	19,50,873	21,66,500	25,91,894	Secondary Sector
1. कारखाने									Manufacturing
(i) नोंदणीकृत	25,357	76,841	1,41,670	2,90,049	4,91,702	11,09,147	11,66,595	13,45,648	Registered
(ii) इतर	10,273	32,800	61,160	1,25,148	1,85,028	3,35,398	3,78,633	4,91,657	Un-registered
2. बांधकाम	11,071	35,591	64,599	1,00,353	2,09,967	4,17,508	5,11,431	6,04,978	Construction
3. बिज, गॅस आणि पाणीपुरवठा	548	3,100	6,387	16,548	48,521	88,820	1,09,841	1,49,611	Electricity, Gas & Water-supply
तृतीय क्षेत्र	55,835	1,63,176	3,06,514	5,58,032	10,78,609	25,00,371	30,50,361	36,41,010	Tertiary Sector
1. परिवहन, वस्तुवहन आणि बंधार									Transport, Storage & Communication.
(i) रेल्वे	2,202	4,199	5,975	6,437	22,034	54,653	64,044	69,063	Railways
(ii) इतर साधने परिवहन आणि बंधार	3,602	13,652	24,740	46,502	1,14,291	2,48,316	3,07,991	3,86,994	Transport by Other Means and Storage
(iii) वस्तुवहन	1,013	4,319	6,083	12,634	26,235	84,748	1,16,251	1,30,600	Communication
2. व्यापार, खाणावळ आणि उपहारगृहे	18,334	45,501	93,857	1,88,327	3,12,486	6,72,714	7,18,037	8,63,598	Trade, Hotels & Restaurants
3. बँका आणि विमा उद्योग	4,036	16,650	46,815	81,177	1,70,662	5,18,470	7,73,693	9,21,217	Banking and Insurance
4. स्थावर मालमत्ता व राहत्या घरांची मालकी आणि व्यावसायिक सेवा	11,300	27,624	41,727	72,182	88,742	1,58,738	1,74,046	1,87,911	Real Estate and Ownership of Dwellings and Business Services.
5. सार्वजनिक प्रशासन	3,686	13,041	23,796	41,792	96,375	1,89,326	2,11,882	2,62,895	Public Administration
6. इतर सेवा	11,662	38,190	63,521	1,08,931	2,47,784	5,73,406	6,84,417	8,18,732	Other Services
एकूण निव्वळ राज्य उत्पन्न	1,170,566	4,29,847	8,34,237	15,16,258	26,46,651	58,17,477	65,22,977	79,84,715	Net State Domestic Product

*अस्थायी / Provisional

आधार.—अर्थ व सांख्यिकी संशोधनसंस्थान, महाराष्ट्र राज्य मुंबई. / Source.— Directorate of Economics & Statistics, Government of Maharashtra, Mumbai.

11. राज्य उत्पन्न / STATE INCOME

रक्ता क्रमांक / TABLE No. 11.3

बटक खर्चावर आधारित स्थिर (१९८०-८१)च्या किंमतीनुसार विभागवार निव्वळ राज्य उत्पन्न
Net State Domestic Product at Factor Cost by Sectors at Constant (1980-81) Prices

(रुपये लाखात / Rs. in lakhs)

क्षेत्र (1)	1960-61 (2)	1970-71 (3)	1975-76 (4)	1980-81 (5)	1985-86 (6)	1990-91 (7)	1991-92* (8)	1992-93* (9)	Sector (1)
प्राथमिक क्षेत्र	3,41,938	3,09,309	4,06,721	4,26,128	4,30,590	6,18,067	4,76,095	6,34,915	Primary Sector
1. कृषि पशुधन	2,99,980	2,60,755	3,62,952	3,74,908	3,78,647	5,50,074	4,06,764	5,63,035	Agriculture Live stock
2. वन उपयोग	36,593	42,094	30,770	37,073	34,787	48,353	48,510	46,463	Forestry and Logging
3. मत्स्योद्योग	3,946	4,523	9,189	8,792	8,297	10,069	9,798	12,953	Fishing
4. खानी	1,419	2,437	3,810	5,355	8,859	9,571	11,023	12,464	Mining and Quarrying
द्वितीय क्षेत्र	2,18,778	3,42,257	4,00,352	5,32,098	6,56,156	9,52,047	9,46,928	10,20,391	Secondary Sector
1. कारखाने									Manufacturing
1.1. नोंदणीकृत	89,948	1,65,276	2,03,604	2,90,049	3,65,590	5,80,632	5,49,522	5,75,422	Registered
1.2. इतर	63,528	80,555	92,331	1,25,148	1,45,005	1,87,808	2,02,475	2,45,249	Un-registered
2. बांधकाम	62,484	88,538	94,486	1,00,353	1,19,747	1,42,890	1,48,030	1,53,354	Construction
3. वीज, गॅस आणि पाणीपुरवठा	2,818	7,888	9,931	16,548	25,806	40,717	46,901	46,366	Electricity, Gas & Water-Supply
तृतीय क्षेत्र	2,38,455	3,70,126	4,49,010	5,58,032	7,84,679	11,54,417	12,63,844	13,86,550	Tertiary Sector
1. परिवहन, रजववळण आणि व्यापार									Transport, Storage & Communication.
1.1. रेल्वे	3,409	4,753	5,348	6,487	8,597	10,631	11,635	11,245	Railways
1.2. इतर साधनांने परिवहन आणि व्यापार	14,193	31,826	38,397	46,502	72,853	1,02,503	1,01,794	1,12,835	Transport by Other Means and Storage
1.3. रजववळण	2,692	6,180	6,791	12,634	17,850	21,301	22,283	23,732	Communication
2. व्यापार, खाणावळ आणि उपहारगृहे	94,512	1,14,496	1,42,945	1,00,327	2,02,527	3,47,110	3,01,998	3,64,370	Trade, Hotels & Restaurants
3. बँका आणि विमा उद्योग	25,843	51,562	69,005	81,177	1,46,659	2,51,567	3,62,703	4,06,921	Banking and Insurance
4. स्थावर मालमत्ता व राहत्या घरांची मालकी आणि व्यवसायिक सेवा.	32,812	52,443	61,424	72,182	84,068	99,421	1,02,498	1,05,986	Real Estate, Ownership of Dwellings and Business Services.
5. सार्वजनिक प्रशासन	7,052	18,786	24,722	41,792	62,334	79,830	78,670	89,114	Public Administration
6. इतर सेवा	57,937	89,680	1,00,374	1,08,931	1,59,791	2,42,046	2,52,375	2,72,338	Other Services
रजववळण राज्य उत्पन्न	7,99,171	10,22,192	12,56,083	15,16,253	18,71,425	27,24,531	26,86,867	30,41,856	Net State Domestic Product

*अस्थायी / Provisional

आधार: महाराष्ट्रची आर्थिक पाहणी १९९१-९२, अर्थ व सांख्यिकी संशोधनालय, भा. रा. राज्य, मुंबई.

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 114

घटक खर्चावर आधारित निव्वळ राज्य उत्पादाचे मुख्य क्षेत्रवार निर्देशांक
Indices of Net State Domestic Product at Factor Cost by Major Sectors

नाम (1)	1960-61 (2)	1970-71 (3)	1975-76 (4)	1980-81 (5)	1985-86 (6)	1990-91 (7)	1991-92* (8)	1992-93* (9)	Item (1)
निव्वळ राज्य उत्पन्न (निर्देशांक)									Index number of Net State Domestic Product
1. चालू किंमतीनुसार	100	252.01	489.10	888.96	1,551.69	3,410.69	3,824.31	4,681.31	At current prices
2. स्थिर (१९८०-८१ च्या) किंमतीनुसार	100	127.91	157.17	189.73	234.17	340.92	336.21	380.63	At 1980-81 prices
प्राथमिक क्षेत्र									Primary Sector
1. चालू किंमतीनुसार	100	175.36	376.26	631.47	937.77	2,024.59	1,935.50	2,595.97	At current prices
2. स्थिर (१९८०-८१ च्या) किंमतीनुसार	100	90.60	118.95	124.62	125.93	180.75	139.23	185.68	At 1980-81 prices
द्वितीय क्षेत्र									Secondary Sector
1. चालू किंमतीनुसार	100	313.94	579.52	1,126.16	1,979.34	4,128.92	4,585.28	5,485.61	At current prices
2. स्थिर (१९८०-८१ च्या) किंमतीनुसार	100	156.44	182.99	243.21	299.92	435.17	432.83	466.40	At 1980-81 prices
तृतीय क्षेत्र									Tertiary Sector
1. चालू किंमतीनुसार	100	292.25	548.96	999.43	1,931.78	4,478.14	5,463.17	6,521.02	At current prices
2. स्थिर (१९८०-८१ च्या) किंमतीनुसार	100	155.22	183.30	234.02	329.07	484.12	530.01	581.47	At 1980-81 prices
प्रत्येकी निव्वळ राज्य उत्पन्न									Per Capita Net State Domestic Product.
1. चालू किंमतीनुसार	100	198.88	345.34	557.66	876.05	1,704.56	1,870.78	2,245.52	At current prices
2. स्थिर (१९८०-८१ च्या) किंमतीनुसार	100	100.93	110.97	119.01	132.19	170.36	164.44	182.55	At 1980-81 prices

*अस्थायी/Provisional.

आधार.—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.

Source.—Directorate of Economics & Statistics, Government of Maharashtra, Mumbai.

11. राज्य उत्पन्न / STATE INCOME

तक्का क्रमांक / TABLE No. 11.5

मागील वर्षापेक्षा निव्वळ राज्य उत्पन्नाच्या टक्केवारीतील बदल स्थिर (१९८०-८१ च्या) किंमतीनुसार

Percentage change in Net State Domestic Product over the previous year at constant (1980-81) prices

क्षेत्र (1)	1959-60 (2)	1969-70 (3)	1970-71 (4)	1975-76 (5)	1979-80 (6)	1980-81 (7)	1985-86 (8)	1986-87 (9)	1987-88 (10)	1988-89 (11)	1990-91 (12)	1991-92 (13)	1992-93@ (14)	Sector (1)
महाराष्ट्र राज्य														Maharashtra State
प्राथमिक	N. A.	(-) 3.2	(-) 0.6	2.1	(-) 0.1	5.5	(-) 2.6	(-) 13.9	31.3	7.1	(-) 5.9	(-) 23.0	33.4	Primary
द्वितीय	N. A.	5.5	4.5	6.2	1.6	1.1	13.00	7.4	(-) 0.6	11.4	7.4	(-) 0.5	7.8	Secondary
तृतीय	N. A.	4.1	7.4	6.6	1.3	0.9	1.10	4.7	2.0	11.6	8.7	9.5	9.7	Tertiary
एकूण राज्य उत्पन्न	N. A.	2.1	3.9	5.0	1.0	(-) 0.9	7.9	1.4	6.7	10.4	4.6	0.5	13.2	Total State Income
भारत														India
प्राथमिक	(-) 1.1	6.6	6.9	13.3	(-) 13.4	13.3	0.2	(-) 1.4	0.2	17.2	4.1	(-) 2.5	5.8	Primary
द्वितीय	6.6	8.9	1.6	4.8	(-) 4.6	2.5	4.3	7.0	6.5	9.0	6.9	(-) 3.2	3.9	Secondary
तृतीय	5.1	5.3	4.9	7.2	1.5	4.2	7.6	7.7	6.1	7.4	5.2	4.8	5.5	Tertiary
एकूण राष्ट्रीय उत्पन्न	1.7	6.7	5.2	9.5	(-) 6.0	7.5	3.9	3.8	3.8	10.7	5.1	(-) 0.1	5.1	Total National Income (NNP).

N. A.—उपलब्ध नाही / Not available.

आधार.—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.

Source.—Directorate of Economics & Statistics, Government of Maharashtra, Mumbai.

तबला क्रमांक / TABLE No 116

स्विर (१९८०-८१ च्या) किंमतीनुसार निवडक राज्यांचे व केंद्रशासित प्रदेशांचे दरडोई उत्पन्न
Per Capita Income in Selected States/Union Territories of at India Constant (1980-81) Prices

(रुपये / in Rs.)

अनुक्रमांक Serial No.	राज्य/केंद्रशासित प्रदेश (2)	1960-61 (3)	1970-71 (4)	1975-76 (5)	1980-81 (6)	1985-86 (7)	1990-91 (8)	1991-92* (9)	1992-93* (10)	State/Union Territory (2)
1	आंध्र प्रदेश	530	585	625	1,380	1,549	1,779	1,736	1,871	Andhra Pradesh
2	आसाम	...	456	479	1,317	1,659	1,805	1,622	1,583	Assam
3	बिहार	...	535	559	917	1,074	1,192	1,142	1,034	Bihar
4	गुजरात	...	829	816	1,940	2,186	2,637	3,060	2,960	Gujrath
5	हरियाणा	...	877	938	2,370	2,893	3,509	3,921	3,498	Harayana
6	हिमाचल प्रदेश	...	651	717	1,704	1,781	2,241	2,239	2,292	Himachal Pradesh
7	जम्मू आणि काश्मिर	...	548	573	1,766	1,832	1,786	1,804	1,832	Jammu and Kashmir
8	कर्नाटक	...	641	666	1,520	1,644	2,041	2,281	2,923	Karnataka
9	केरळ	...	594	610	1,508	1,507	1,815	1,932	2,114	Kerala
10	मध्यप्रदेश	508	484	499	1,358	1,409	1,698	1,618	1,731	Madhya Pradesh
11	महाराष्ट्र	766	783	878	2,435	2,705	3,486	3,736	4,057	Maharashtra
12	ओरिसा	236	485	476	1,314	1,442	1,383	1,476	1,542	Orissa
13	पंजाब	...	1,070	1,192	2,674	3,249	3,730	3,931	4,022	Punjab
14	राजस्थान	...	645	584	1,222	1,338	1,942	1,993	1,790	Rajasthan
15	तामिळनाडू	...	581	597	1,498	1,798	2,235	2,355	2,521	Tamil Nadu
16	त्रिपुरा	...	502	518	1,307	1,240	1,671	1,733	N. A.	Tripura
17	उत्तर प्रदेश	453	486	474	1,278	1,391	1,652	1,615	1,617	Uttar Pradesh
18	पश्चिम बंगाल	...	722	758	1,773	1,929	2,145	2,295	2,437	West Bengal
19	गोवा, दमन आणि दीव	...	915	1,224	3,145	3,091	4,663	5,381	5,497	Goa, Daman and Div
	भारत	559	633	664	1,630	1,841	2,222	2,243	2,334	India

N. A.—उपलब्ध नाही/Not Available

*अस्थायी / Provisional

आधार—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.

Source.—Directorate of Economics & Statistics, Government of Maharashtra, Mumbai.

1. राज्य उत्पन्न / STATE INCOME

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 11.7

औद्योगिक गटानुसार झालेले घासू किंमतीनुसार राज्य उत्पन्न (सुधारित मालिका)

State Income by Industrial Origin at Current Prices (Revised Series)

(रुपये लाखात / Rs.

अनु- क्रमांक Serial No.	नाव	1980-81	1985-86*	1990-91	1991-92	1992-93	Items
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(2)
1	कृषि	3,74,908	5,45,452	1,78,283	11,21,387	15,28,454	Agriculture
2	वन उद्योग	37,073	60,971	1,35,480	1,24,360	1,38,238	Forestry and Logging
3	मत्स्योद्योग	8,792	11,873	30,053	32,906	45,898	Fishing
4	खानी	5,355	14,528	22,417	27,463	39,219	Mining and Quarrying
एकूण-प्राथमिक		4,26,128	6,32,824	13,56,233	13,06,116	17,51,811	Sub-Total : Primary
5	कारखाने-						Manufacturing
5.1	नोंदणीकृत	2,90,049	4,91,702	11,09,147	11,66,595	13,45,648	Registered
	इतर	1,25,148	1,85,028	3,35,398	3,78,633	4,91,657	Un-Registered
6	बांधकाम	1,00,353	2,09,967	4,17,508	5,11,431	6,04,978	Construction
	वीज, गॅस आणि पाणीपुरवठा	16,548	48,521	88,820	1,09,841	1,49,611	Electricity, Gas & Water Supply
एकूण-द्वितीय		5,32,098	9,35,218	19,50,873	21,66,500	25,91,894	Sub-Total : Secondary
8	परिवहन, दळणवळण आणि वखार-						Transport, Storage & Communications
8.1	रेल्वे	6,487	22,034	54,553	64,044	59,063	Railways
8.2	इतर साधनेने परिवहन आणि वखार	46,502	1,14,291	2,48,315	3,07,991	3,86,994	Transport by other modes and Storage
	दळणवळण	12,634	26,235	84,748	1,16,251	1,30,600	Communications
9	व्यापार, खाणावळ आणि उपाहारगृहे	1,88,327	3,12,486	6,72,714	7,18,037	8,63,598	Trade, Hotels and Restaurants
एकूण-(८ + ९)		2,53,950	4,75,046	10,60,431	12,06,323	14,50,255	Total (8 + 9)
10	बँका आणि विमा उद्योग	81,177	1,70,662	5,18,470	7,73,693	9,21,217	Banking and Insurance
11	स्थावर मालमत्ता व राहत्या घरांची मालकी आणि व्यावसायिक सेवा	72,182	88,742	1,58,738	1,74,046	1,87,911	Real Estate, Dwelling & Business Services
एकूण-(१० + ११)		1,53,359	2,59,404	6,77,208	9,47,739	11,09,128	Total (10 + 11)
12	सार्वजनिक प्रशासन	41,792	96,375	1,89,326	2,11,882	2,62,895	Public Administration
13	इतर सेवा	1,08,931	2,47,784	5,73,406	6,84,417	8,18,732	Other Services
एकूण-(१२ + १३)		1,50,723	3,44,159	7,62,732	8,96,299	10,81,627	Total (12 + 13)
एकूण-तृतीय		5,58,032	10,78,509	25,00,371	30,50,361	36,41,010	Sub-Total : Tertiary
14	एकूण निव्वळ राज्य उत्पन्न	15,16,258	26,46,651	58,17,477	65,22,977	79,84,715	Net State Domestic Product
15	लोकसंख्या (०००)	62,263	69,181	78,152	79,843	81,425	Population (000)
16	हरोई राज्य उत्पन्न (रु.)	2,435.25	3,825.69	7,443.80	8,169.75	9,806.22	Per Capita State Income (Rs.)

अस्थायी / Provisional.

आधार : महाराष्ट्राची आर्थिक पाहणी, १९९६-९७, अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, मुंबई.

Source : Economic Survey of Maharashtra, 1996-97, Directorate of Economics & Statistics, Mumbai.

11. राज्य उत्पन्न / STATE INCOME

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 11.8

औद्योगिक गटानुसार झालेल्या चालू किंमतीनुसार राज्य उत्पन्नाची टक्केवारी
 Percentage Distribution of State Income by Industrial Origin at Current Prices

(रुपये - लाखात / Rs. In Lakhs)

नाम	1980-81	1985-86	1990-91	1991-92	1992-93	Items
(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(2)
कृषि	24.7	20.6	20.3	17.2	19.1	Agriculture
वृक्ष उद्योग	2.4	2.3	2.3	1.9	1.7	Forestry and Logging
मत्स्य उद्योग	0.6	0.4	0.5	0.5	0.6	Fishing
खनिज	0.4	0.6	0.4	0.4	0.5	Mining and Quarrying
एकूण-प्राथमिक	28.1	23.9	23.5	20.0	21.9	Sub-Total : Primary
उत्पादन -						Manufacturing—
नोंदणीकृत	19.1	18.6	19.0	17.9	16.8	Registered
नोंदणीकृत नाही	8.3	7.0	5.8	5.8	6.2	Un-Registered
कामगिरी	6.6	7.9	7.2	7.8	7.6	Construction
विद्युत आणि पाणीपुरवठा	1.1	1.8	1.5	1.7	1.9	Electricity, Gas & Water Supply.
एकूण-द्वितीय	35.1	35.3	33.5	33.2	32.5	Sub-Total : Secondary
परिवहन, दळणवळण आणि व्यापार -						Transport, Storage & Communications
रेल्वे	3.4	0.8	1.0	1.0	1.0	Railways
इतर वाहतूक साधने, परिवहन आणि भंडारण	3.1	4.3	4.3	4.7	4.8	Transport by other Means and Storage.
दळणवळण	0.8	1.0	1.5	1.8	1.6	Communications
व्यापार, खाणावळ आणि उग्रहारगृहे.	12.4	11.8	11.5	11.0	10.8	Trade, Hotels and Restaurants.
एकूण-(८ + ९)	16.7	17.9	18.3	18.5	18.2	Total (8 + 9)
बँका आणि विमा उद्योग	5.4	6.5	8.9	11.9	11.5	Banking and Insurance
मालमत्ता व राहत्या घरांची मालकी आणि व्यावसायिक सेवा.	4.8	3.4	2.7	2.6	2.4	Real Estate, Ownership of Dwellings & Business Services.
एकूण-(१० + ११)	10.2	9.9	11.6	14.5	13.9	Total (10 + 11)
सार्वजनिक प्रशासन	2.7	3.6	3.3	3.3	3.3	Public Administration
इतर सेवा	7.2	9.4	9.8	10.5	10.2	Other Services
एकूण-(१२ + १३)	9.9	13.0	13.1	13.8	13.5	Total (12 + 13)
एकूण-तृतीय	36.8	40.8	43.0	46.8	45.6	Sub-Total : Tertiary
एकूण निव्वळ राज्य उत्पन्न	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	Net State Domestic Product.

आधार: महाराष्ट्राची आर्थिक पाहणी, १९९६-९७, अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.
 Source: Economic Survey of Maharashtra, 1996-97, Directorate of Economics & Statistics, Government of Maharashtra, Mumbai.

11. राज्य उत्पन्न / STATE INCOME

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 11-9

औद्योगिक मूल्यानुसार झालेले राज्य उत्पन्न (१९८०-८१ च्या) किंमतीनुसार (सुधारित मालिका)

State Income by Industrial Origin at Constant (1980-81) Prices (Revised Series)

(रुपये लाखात / Rs.)

अनु- क्रमांक Serial No.	नाव	1980-81	1985-86	1990-91	1991-92	1992-93	Item
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
1	कृषि	3,74,908	3,78,647	5,50,074	4,07,764	5,63,035	Agriculture
2	वन उद्योग	37,073	34,787	48,353	48,510	40,463	Forestry and L
3	मत्स्योद्योग	8,792	8,297	10,069	9,798	12,953	Fishing
4	खाणी	5,355	8,859	9,571	11,023	12,464	Mining and Qu
	एकूण-प्राथमिक	4,26,128	4,30,590	5,99,136	4,76,095	6,34,915	Sub-Total : Pri
5	कारखाने-						Manufacturing-
5.1	नोंदणीकृत	2,90,049	3,65,598	6,18,067	5,49,522	5,75,422	Registered
5.2	इतर	1,25,148	1,45,005	1,87,808	2,02,475	2,45,249	Un-Registered
6	बांधकाम	1,00,353	1,19,747	1,42,890	1,48,030	1,53,354	Construction
7	वीज, गॅस आणि पाणीपुरवठा	16,548	25,806	40,717	46,901	46,366	Electricity, Gas Supply
	एकूण-द्वितीय	5,32,098	6,56,156	9,52,047	9,46,928	10,20,391	Sub-Total : Sec
8	परिवहन, दळणवळण आणि वखार-						Transport, Storage Communications
8.1	रेल्वे	6,487	8,597	10,631	11,635	11,245	Railways
8.2	इतर साधनाने परिवहन वखार	46,502	72,853	1,02,503	1,01,794	1,12,835	Transport by other and Storage
8.3	दळणवळण	12,634	17,950	21,301	22,283	23,732	Communications
9	व्यापार, खाणावळ आणि उपाहारगृहे	1,88,327	2,32,527	3,47,118	3,31,886	3,64,379	Trade, Hotels Restaurants
	एकूण-(८ + ९)	2,53,950	3,31,827	4,81,553	4,67,598	5,12,191	Total (8 + 9)
10	बँका आणि विमा उद्योग	81,177	1,46,659	2,51,567	3,62,703	4,06,921	Banking and In
11	स्थावर मालमत्ता व राहत्या घरांची मालकी आणि व्यावसायिक सेवा	72,182	84,068	99,421	1,02,498	1,05,986	Real Estate and ship of Dwelling Business Serv
	एकूण-(१० + ११)	1,53,359	2,30,727	3,50,988	4,65,201	5,12,907	Total (10 + 11)
12	सार्वजनिक प्रशासन	41,792	62,334	79,830	78,670	89,114	Public Adminis
13	इतर सेवा	1,08,931	1,59,791	2,42,046	2,52,375	2,72,338	Other Services
	एकूण-(१२ + १३)	1,50,723	2,22,125	3,21,876	3,31,045	3,61,452	Total (12 + 13)
	एकूण-तृतीय	5,58,032	7,84,679	11,54,417	12,63,844	13,86,550	Sub-Total : Te
14	एकूण निव्वळ राज्य उत्पन्न	15,16,258	18,71,425	27,24,531	26,86,867	30,41,856	Net State Do Product
15	लोकसंख्या (०००)	62,263	69,181	78,152	79,843	81,425	Population (00
16	दरमोड राज्य उत्पन्न रु. ...	2,435.25	2,705.11	3,486.19	3,365.19	3,735.78	Per Capita St Income (R)

*अत्यायी / Provisional.

@प्राथमिक / Preliminary.

आधार : महाराष्ट्राची आर्थिक पाहणी, १९९६-९७, अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, मुंबई.

Source : Economic Survey of Maharashtra, 1996-97, Directorate of Economics & Statistics, Mumbai.

11. राज्य उत्पन्न / STATE INCOME

सफ़ता क्रमांक / TABLE No. 11.10

औद्योगिक मदानुसार मासिल्या (१९८०-८१ च्या) किमतीनुसार राज्य उत्पन्नाची टक्केवारी

Percentage Distribution of State Income by Industrial Origin at Constant (1980-81) Prices

(रुपये लाखात / Rs. In Lakhs)

वर्ग	1980-81	1985-86	1990-91	1991-92	1992-93	Items
(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(2)
कृषि	24.7	20.2	20.2	15.1	18.5	Agriculture
वन उद्योग	2.4	1.9	1.8	1.8	1.5	Forestry and Logging
मत्स्यांगण	0.6	0.4	0.3	0.4	0.4	Fishing
खनि	0.4	0.5	0.4	0.4	0.4	Mining and Quarrying
एकूण-प्राथमिक	28.1	23.0	22.7	17.7	20.8	Sub-Total : Primary
उद्योग						Manufacturing—
मास्कीकृत	19.1	19.5	21.3	20.5	18.9	Registered
अमास्कीकृत	8.3	7.8	6.9	7.5	8.1	Un-Registered
उपक्रम	5.6	6.4	5.2	5.5	5.0	Construction
वि. व. व. आणि पाणीपुरवठा	1.1	1.4	1.5	1.8	1.6	Electricity, Gas & Water Supply.
एकूण-द्वितीय	35.1	35.1	34.9	35.3	33.6	Sub-Total : Secondary
परिवहन, दळणवळण आणि वखार						Transport, Storage & Communications.
रेल्वे	0.4	0.4	0.4	0.4	0.3	Railways
इतर वापराने परिवहन आणि वखार	3.1	3.9	3.8	3.8	3.7	Transport by other means and Storage.
दळणवळण	0.8	1.0	0.8	0.8	0.7	Communications
वखार, खाणावळ आणि ग्राह्यगृहे	12.4	12.4	12.7	12.4	12.1	Trade, Hotels and Restaurants.
एकूण-(८ + ९)	16.7	17.7	17.7	17.4	16.8	Total (8 + 9)
बँका आणि विमा उद्योग	5.4	7.8	9.2	13.5	13.4	Banking and Insurance
अपार मानमत्ता व राहत्या घरांची मालकी आणि व्यावसायिक सेवा.	4.8	4.5	3.7	3.8	3.5	Real Estate, Ownership of Dwellings & Business Services.
एकूण-(१० + ११)	10.2	12.3	12.9	17.3	16.9	Total (10 + 11)
सर्वसाधारण प्रशासन	2.7	3.3	2.9	2.9	2.9	Public Administration
इतर सेवा	7.2	8.6	9.9	9.4	9.0	Other Services
एकूण-(१२ + १३)	9.9	11.9	12.8	12.3	11.9	Total (12 + 13)
एकूण-तृतीय	36.8	41.9	42.4	47.0	45.6	Sub-Total : Tertiary
एकूण निव्वळ राज्य उत्पन्न	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	Net State Domestic Product.

संस्तर : महाराष्ट्राची आर्थिक पाहणी, १९९६-९७, अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.

Source : Economic Survey of Maharashtra, 1996-97, Directorate of Economics & Statistics, Government of Maharashtra, Mumbai.

11. राज्य उत्पन्न / STATE INCOME

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 11.11

औद्योगिक मूल्यांकनानुसार झालेले राज्य उत्पन्नाचे (१९८०-८१ च्या) किंमतीनुसार निर्देशांक

Indices of State Income by Industrial Origin at Constant (1980-81) Prices

(रुपये लाघत / -)

अनु- क्रमांक Serial No.	बाब	1980-81	1985-86	1990-91	1991-92	1992-93	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	
1	कृषि	100	101.0	146.7	108.5	150.2	Agriculture
2	वन उद्योग	100	93.8	130.4	130.9	125.3	Forestry
3	मत्स्योद्योग	100	94.4	114.5	111.4	147.3	Fishing
4	चाणी	100	165.4	176.7	205.8	232.7	Mining and quarrying
	एकूण-प्राथमिक	100	101.0	145.1	111.7	149.0	Sub-Total
5	कारखाने-						Manufacturing
5.1	नोंदणीकृत	100	126.0	200.2	189.5	198.4	Registered
5.2	इतर	100	115.9	150.1	161.8	196.0	Un-Registered
6	बांधकाम	100	119.3	142.4	147.5	152.8	Construction
7	वीज, गॅस आणि पाणीपुरवठा	100	155.9	246.1	283.4	280.2	Electricity, Gas and Water Supply
	एकूण-द्वितीय	100	123.3	178.9	178.0	191.8	Sub-Total
8	परिवहन, दळणवळण आणि वखार-						Transport and Communication
8.1	रेल्वे	100	132.5	163.9	179.4	173.4	Railways
8.2	इतर साधनाने परिवहन आणि वखार.	100	156.7	220.4	216.9	242.6	Transport and Communication Means other than Railways
8.3	दळणवळण	100	141.3	168.6	176.4	187.8	Communication
9	व्यापार, खाणावळ आणि उपाहागृहे.	100	123.5	184.3	176.2	193.5	Trade, Hotels and Restaurants
	एकूण-(८+९)	100	130.7	189.6	184.1	201.7	Sub-Total
10	बँका आणि विमा उद्योग	100	180.7	309.9	446.8	501.3	Banking and Insurance
11	स्थायर मालमत्ता व राहत्या घरांची मालकी आणि व्यावसायिक सेवा.	100	116.5	137.7	142.0	146.8	Real Estate and Business Activities
	एकूण-(१०+११)	100	150.4	228.9	303.3	334.5	Sub-Total
12	सार्वजनिक प्रशासन	100	149.2	191.0	188.2	213.2	Public Administration
13	इतर सेवा	100	146.7	222.2	231.7	250.0	Other Services
	एकूण-(१२+१३)	100	147.4	213.5	219.6	239.8	Sub-Total
	एकूण-तृतीय	100	140.6	206.8	226.5	248.5	Sub-Total
14	राज्य निव्वळ राज्य उत्पन्न	100	123.4	179.7	177.2	200.6	Net State Domestic Product
15	दरदोई राज्य उत्पन्न रु.	100	111.1	143.2	138.2	153.4	Per Capita

शेती

या विभागामध्ये जमिनीचा त्नापर, मुख्य पिके, त्यांचे उत्पादन, उत्पादनाचे निर्देशांक, मृदसंभारण, शेतीची यंत्रे व अवजारे व क्षेत्र गणना या बाबींची माहिती दिली आहे.

गाव पत्रकानुसार भौगोलिक क्षेत्र हे ग्राम अधिकाऱ्यांनी गोळा केलेल्या खेड्यातील माहितीवरून गणना केलेले क्षेत्र. भारताच्या सर्वेचर-जनरल यांनी दिलेल्या एकूण क्षेत्रफळाची गणना गाव पत्रकानुसार दिलेल्या एकूण क्षेत्रफळाची आकडेवारी यात भातदून येतो, कारण पहिले क्षेत्र हे गटांची माहिती गोळा करून काढलेले तर दुसरे गाव पत्रकावरून खेड्यातील क्षेत्रफळाची बेरीज करून घेतले अन्तते. या व्यतिरिक्त इमारती, रस्ते इत्यादीखालील क्षेत्रफळ विचारात घेण्यात येणाऱ्या गोष्टीही वेगवेगळ्या आहेत. " वने " पत्रकात वनाखालील असलेले सर्व क्षेत्र किंवा कोणत्याही वनविषयक पत्रकानुसार राज्य सरकारच्या किंवा खाजगी अधिपत्याखालील " वने " पत्रकात असलेले किंवा प्रशासकीय बाबीसाठी " वने " म्हणून गणले गेलेले क्षेत्र समावेश आहे. जर हयातील काही भाग वनव्याप्त नसेल, परंतु त्याचा उपयोगात आणला जात असेल तर त्यानुसार त्या क्षेत्राला " वने " किंवा न कसलेले क्षेत्र असे संबोधण्यात येते. " बिगर-शेती " पत्रकात असलेली जमीन " म्हणजे इमारती, रस्ते व रेल्वे याखालील जमीन क्षेत्राखालील उदा. नद्या, कालवे यांनी व्याप्त असलेली जमीन आणि त्यातून इतर उपयोगात आणलेली जमीन याचा समावेश होतो. पडिक पत्रकातून इतर उपयोगात आणलेली जमीन याचा समावेश होतो. पडिक पत्रकातून इतर उपयोगात आणलेली जमीन याचा समावेश होतो. जी जमीन पत्रकातून इतर उपयोगात आणलेली जमीन याचा समावेश होतो, ती पत्रकातून असो किंवा लागवड केलेल्या जमिनीत असो, तिला लागवडीस आणलेले क्षेत्र असे संबोधले जाते. कायम कुरणे आणि इतर चराऊ पत्रकातून नदर चराऊ जमीन होते, मग त्यात कायम कुरणे असोत किंवा वनक्षेत्रातील गावांचे क्षेत्र आणि चराऊ क्षेत्र यांचा या शीर्षाखाली समावेश होतो. कसलेल्या निव्वळ क्षेत्रात समावेश नसलेल्या झाडेझुड्याखालील क्षेत्र आणि आंबराया यांचा कसलेल्या निव्वळ क्षेत्राव्यतिरिक्त इतर क्षेत्रात वापरसाठी असलेल्या एकूण " लागवडीलायक " जमिनीत समावेश होतो. काटेरी झाडाखालील जमीन, छपराकरिता वापरण्याच्या क्षेत्रातील जमीन, बांबुच्या झाडाखालील व इंधन म्हणून वापरण्यात आलेल्या वनराईखालील जमीन जिचा फळबागायत म्हणून समावेश होत नाही तो जमिनीचा ह्यात समावेश होतो. " लागवडीलायक पड " जमिनीत लागवडी योग्य उपलब्ध असलेली जमिने, जी सध्या त्नापरात असलेले क्षेत्र नसेल, परंतु जी एकदाच वापरली असेल, परंतु चालू वर्षी व त्या वर्षी किंवा जास्त वर्षात सतत कसली गेलेल अशा जमिनीचा समावेश अशा जमीन पड जमीन किंवा झुड्यांनी व जंगलव्याप्त असलेल जिचा उपयोगात कामाकरिता उपयोग होऊ शकत नाही अशा जमिनीचा सारा समावेश असलेल किंवा नसेल आणि अशा जमीन स्वतंत्र गटात किंवा क्षेत्रातून कसलेल्या जमिनीत असलेल. चालू वर्षी पडिक ठेवलेल्या लागवडीखालील क्षेत्रात " चालू पड " मध्ये अंतर्भाव होतो. एखादे पेरणी केलेले क्षेत्र वर्षात दुसऱ्यांदा लागवडीखाली आणते नसेल तर ते " चालू पड " म्हणून गणले जाते. " इतर पड " जमिनीत लागवडीखाली लागवड परंतु कमीतकमी एक वर्ष व जास्तीत जास्त पांच वर्षे लागवडीखाली लागवड सर्व जमिनीचा समावेश होतो. अशा जमिनी पडिक ठेवण्यास येण्याची एखादे कारण असू शकते—(१) शेतकऱ्यांची हलाखीची परिस्थिती, (२) अपुरा पाणीपुरवठा, (३) हिवतापाचे हवामान,

12. AGRICULTURE

12.1. In this section tables containing data on Land utilisation, principal crops and their production, area irrigated, agricultural implements and machinery and on agricultural census are given.

12.2. The Geographical area according to village papers is calculated from the village returns prepared by the village officials for revenue purposes. There is difference between the figures of total area according to the Surveyor-General of India and that according to the village papers, because the latter is calculated by totalling up areas of village returns while the former is calculated in blocks. Moreover, allowances made for areas covered by buildings, roads, etc. are different in two cases. Under ' Forests ' are included all actually forested areas or lands classed or administered as forests under any legal enactment dealing with forests whether State owned or private. If any portion of such land is not actually wooded but put to some agricultural use, that portion is included under the appropriate heading of cultivated or uncultivated land. Land put to non-agricultural uses stands for all lands occupied by buildings, roads and railways or under water, e. g. rivers and canals and other lands put to uses other than for agricultural, *Barren and unculturable land* covers all barren and unculturable land like mountains, deserts etc. Land which cannot be brought under cultivation unless at a high cost, is classed as *unculturable*, whether such land is in isolated blocks or within cultivated holdings. *Permanent pastures* and other grazing land cover all grazing lands whether they are permanent pastures and meadows or not. Village common and grazing lands within forest areas are included under this head. *Land under miscellaneous tree crops and groves* not included in the net area sown includes all cultivable land which is not included under net area sown but is put to some agricultural use. Land under casuarina trees, thatching grass, bamboo bushes and other groves for fuel etc., which are not included under ' orchards ' are classed under this category. *Culturable waste* includes all lands available for cultivation whether or not taken up for cultivation or taken up for cultivation once but not cultivated during the current and last five years or more in succession. Such lands may be either fallow or covered with shrubs and jungles which are not put to any use. They may or may not be assessed and may lie in isolated blocks or within cultivated holdings. *Current fallows* comprise cropped areas which are kept fallow during the current year. If any seeding area is not cropped again in the same year, it is also treated as current fallow. *Other fallow land* includes all lands which were taken up for cultivation but are temporarily out of cultivation for a period of not less than one year and not more than five years. The reasons for keeping such lands fallow may be one of the followings (1) poverty of cultivators, (2) inadequate supply of water, (3) malarial climate, (4) siltling of canals and rivers, (5) soil erosion and

(४) गाळ व चिखल वाहून आणणाऱ्या नद्या व कालवे, (५) जमिनीची झीज, (६) कृषि उत्पादनाचा योग्य तो मोबदला न मिळणे. कसलेल्या निव्वळ क्षेत्रामध्ये निव्वळ लागवडीखाली असलेले क्षेत्र आणि फळांच्या बागा यांचासुद्धा समावेश होतो. एकापेक्षा अधिक वेळा लागवड केलेले क्षेत्र एकादाच मोजले जाते. एकूण लागवडीखालील क्षेत्रामध्ये एकूण पिकांखालील क्षेत्राचा समावेश होतो. एकूण पिकांखालील क्षेत्र आणि कसलेले निव्वळ क्षेत्र यामध्ये फरक असण्याचे कारण म्हणजे त्याच जमिनीत त्याच वर्षी त्याच किंवा इतर पिकांची एकापेक्षा जास्त वेळा लागवड करणे हे होय.

१२.३. निरनिराळ्या पिकांखालील क्षेत्राची माहिती गावाच्या कागदपत्रावरून घेण्यात येते. अंदाजित उत्पादनाचे आकडे अंशतः " पीक कापणी सर्वेक्षणाच्या " निष्कर्षावरून व अंशतः " पैसेवारी " पद्धतीच्या माहितीवरून घेण्यात येतात. सध्या पीक कापणी पाहण्या, तांदूळ, बाजरी, ज्वारी, गहू, नाचणी, हरारा, तूर (अंशतः), उंस, कापूस, भुईमूग व तंबाखू (सातारा, सांगली व कोल्हापूर जिल्ह्यात फक्त) ह्या पिकांसाठी घेण्यात येतात. जलसिंचनाच्या साधनांची गणना दर पाच वर्षांनी घेण्यात येते. मधल्या वर्षामध्ये नवीन सिंचनाकरिता बांधलेल्या विहिरी किंवा उपयोगात न येणाऱ्या जुन्या विहिरी यांची नोंद घेण्याच्या सूचना ग्राम अधिकार्यांना दिलेल्या असतात. त्यामुळे पूर्वीच्या पंचवार्षिक गणनेतील विहिरीच्या संख्येची आकडेवारी अद्ययावत करणे शक्य होते. पिकांच्या उत्पादनाच्या मूळ आकडेवारीवरून उत्पादनातील कल, काय आहे ह्याबद्दल निश्चित कल्पना करणे शक्य नाही. त्यासाठी कृषि विभागाने प्रमुख पिकांखालील कृषि उत्पादनांच्या निर्देशांकांची मालिका तयार केली आहे. उत्पादकता निर्देशांक म्हणजे उत्पादन निर्देशांकांचे क्षेत्र निर्देशांकाशी असलेले प्रमाण गुणिले शंभर असे होय. १९८२ व १९८७ च्या पंचवार्षिक पशुधन गणनेत गोऱ्या केलेली शेतीची अवजारे, साधने ह्यांची आकडेवारी व कृषि गणनेत गोऱ्या केलेली विहित जमिनीची संख्या व त्याखालील क्षेत्राची आकडेवारीही देण्यात आली आहे.

(6) unremunerative nature of farming. The sown consists of net area sown with camards, area sown more than once being only once. The grass cropped area represents total of area under all crops. The difference between the total cropped area and net area is accounted for by the area sown more than once on the same land during the same year with the different crops.

12.3. The data about area under different crops is compiled from village records. The estimates are based partly on the results of crop cutting and partly on 'paisewari method.' At present crop cutting surveys are being conducted in respect of bajri, jawar, wheat, ragi, gram, tur (partly), sugarcane, cotton, groundnut and tobacco (Satara, Sangli, Kolhapur districts only). A census of irrigation facilities takes place after every five years. For any ten years the village officers are instructed to report the number or new irrigation wells constructed or old wells which have gone out of use and thus bring up to date the earlier quinquennial census figures of number of irrigation wells. Correct idea regarding trends in production of crops cannot be obtained from the absolute figures of production. To overcome this difficulty a series of index numbers of agricultural production for principal crops are compiled by the Department of Agriculture. The productivity index is the ratio of the index of production to the index of area multiplied by 100. The data on agricultural machinery and implements presented is as enumerated in the quinquennial Livestock-Census, 1982 and 1987 and data on irrigational holdings and area operated under different crops are presented.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 12.1

अ. क्र. Sr. No.	जिल्हा	एकूण भौगोलिक क्षेत्र (गाव पत्रकानुसार) Geographical area by village paper	जंगलव्याप्त क्षेत्र Area under forest	सागवडीसाठी उपलब्ध नसलेली जमीन Not available for cultivation		एकूण Total 5+6=7	प o
				विगररोती दापरा- छाती असलेली जमीन Land put to non-agricultural uses	नापीक व सागवडीछाती नसलेली जमीन Barren and non-cultivated land		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	
1	बृहन्मुंबई ..	380	15	211	73	284	
2	ठाणे ..	9,337	3,684	607	815	1,422	
3	रायगड ..	6,869	1,636	490	1,284	1,774	
4	रत्नागिरी ..	8,164	57	132	2,302	2,434	
5	सिंधुदुर्ग ..	5,040	342	205	998	1,203	
6	नाशिक ..	15,634	3,383	163	1,819	1,982	
7	धुळे ..	14,380	5,520	206	562	768	
8	जळगांव ..	11,639	1,665	138	608	946	
9	अहमदनगर ..	17,020	1,690	125	1,351	1,486	
10	पुणे ..	15,620	1,793	485	1,552	2,037	
11	सातारा ..	10,582	1,471	271	1,197	1,468	
12	सांगली ..	8,610	512	456	433	889	
13	सोलापूर ..	14,878	371	47	604	651	
14	कोल्हापूर ..	7,763	1,482	341	432	773	
15	औरंगाबाद ..	10,077	707	591	218	809	
16	जालना ..	7,726	50	220	73	293	
17	परभणी ..	10,972	369	291	178	469	
18	बीड ..	11,169	254	428	253	681	

AGRICULTURE

TABLE No. 12.1 (A)

Land Utilisation

(क्षेत्र शंभर हेक्टरत)
(Area in hundred hectares)

लागवडीखाली नसलेली (पड व्यतिरिक्त जमीन) Uncultivated excluding fallow land	पड जमीन Fallow Land		एकूण Total 8+9+10=11	चालू पड Current fallows	इतर पड Other fallows	एकूण Total 12+13=14	लागवडीखालील निव्वळ क्षेत्र Net area sown	एकापेक्षा अधिक वेळा लागवड केलेले क्षेत्र Area sown more than once	लागवडीखालील एकूण क्षेत्र Gross cropped area	District
	लागवडीलायक पड Culturable waste	एकूण Total 8+9+10=11								
Land under miscellaneous uses and grazes	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(2)	
	27	33	2	21	23	25	..	25	Greater Bombay	
59	408	1,337	110	107	217	2,677	154	2,831	Thane	
228	381	1,012	191	409	600	1,847	308	2,155	Raigad	
70	1,472	1,676	271	1,393	1,664	2,333	89	2,422	Ratnagiri	
119	1,680	1,900	11	598	609	1,086	189	1,275	Sindhudurg	
19	202	458	535	289	824	8,987	705	9,692	Nashik	
13	53	554	56	142	198	7,340	400	7,740	Dhule	
6	51	655	62	51	113	8,260	1,772	10,032	Jaigaon	
	126	525	1,946	816	2,762	10,557	1,801	12,358	Ahmednagar	
11	387	1,197	166	273	439	10,154	1,682	11,836	pune	
69	382	1,219	149	456	605	5,819	1,135	6,954	Satara	
114	63	359	464	504	968	5,882	410	6,292	Sangli	
52	398	1,283	622	905	1,527	11,046	535	11,581	Solapur	
47	486	952	243	279	522	4,034	293	4,327	Kolhapur	
50	151	641	527	517	1,044	6,876	2,112	8,988	Aurangabad	
83	246	593	628	84	712	6,078	1,248	7,326	Jalna	
38	367	731	450	557	1,007	8,396	3,849	12,245	parbhani	
16	484	888	850	455	1,305	8,041	936	6,977	Beed	

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
19	नरिद	10,331	884	318	121	439
20	उस्मानाबाद	7,485	10	88	32	120
21	लातूर	6,674	23	184	183	367
22	बुलदाणा	9,671	1,168	448	264	712
23	अकोला	10,560	706	511	226	737
24	अमरावती	12,217	3,288	415	189	604
25	यवतमाळ	13,519	2,654	423	392	815
26	वर्धा	6,289	699	440	60	500
27	नागपूर	9,864	1,945	694	131	825
28	भंडारा	9,279	2,548	949	176	1,125
29	चंद्रपूर	10,918	3,881	810	274	1,084
30	गडचिरोली	14,916	11,093	489	140	629
	महापष्ट्र राज्य	3,07,583	54,000	11,176	17,150	28,326

टीप :- आकडे
आधार :- वृषि तंचालनालय, मह

TABLE No. 12.1 (A)—Contd.

(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(2)
53	323	1,041	503	127	630	7,337	537	7,874	Nanded
4	436	612	641	487	1,128	5,615	1,552	7,167	Osmanabad
136	417	814	363	310	673	4,797	1,263	6,060	latur
11	147	604	117	218	335	6,852	1,030	7,882	Buldhana
14	92	727	204	122	326	8,064	1,725	9,789	Akola
34	123	843	149	125	274	7,208	1,405	8,615	Amravati
138	246	988	280	285	565	8,497	552	9,049	Yavatmal
55	146	639	434	160	594	3,857	97	3,954	Wardha
40	160	1,235	192	179	371	5,488	304	5,792	Nagpur
88	271	1,739	76	93	169	3,598	827	4,425	Bhandara
112	361	989	86	133	219	4,745	484	5,229	Chandrapur
28	205	1,097	213	80	293	1,804	69	1,893	Gadchiroli
1,785	10,301	37,241	10,541	10,175	20,716	1,77,300	27,485	2,04,785	Maharashtra State

Figures are Provisional.

Source — Directorate of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune.

अ. क्र. Sr. No.	जिल्हा	एकूण भौगोलिक क्षेत्र (गाव पत्रकातुसार) Geographical area by village papers	जंगलव्याप्त क्षेत्र Area under forest	सागवडीखाती उपलब्ध नसलेली जमीन Not available for cultivation		एकूण Total *5+6=7	क्रयपत्र व इतर Permit other
				बिगररोती वापरा- खाली असलेली जमीन Land put to non-agricultural uses	नापीक व सागवडीखाती नसलेली जमीन Barren and uncultivated land		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	
1	बृहन्मुंबई	380	15	211	73	284	
2	दाणे	9,357	3,538	892	676	1,568	
3	रायगड	6,869	1,600	490	1,284	1,774	
4	रत्नागिरी	8,164	57	133	2,305	2,438	
5	सिंधुदुर्ग	5,040	331	205	998	1,203	
6	नाशिक	15,624	3,382	164	1,817	1,981	
7	धुळे	14,380	5,513	206	561	767	
8	जळगांव	11,639	1,652	133	807	945	
9	अहमदनगर	17,020	1,676	124	1,350	1,474	
10	पुणे	15,620	1,781	505	1,551	2,056	
11	सातारा	10,582	1,428	271	1,195	1,466	
12	सांगली	8,610	493	459	432	891	
13	सोलापूर	14,878	351	50	642	692	
14	कोल्हापूर	7,763	1,455	351	446	797	
15	औरंगाबाद	10,077	710	548	219	817	
16	जालना	1,726	50	222	73	295	
17	परभणी	10,972	367	290	178	468	
18	बीड	11,169	235	431	256	687	

AGRICULTURE
TABLE No. 12.1 (B)
Land Utilisation

(क्षेत्र शंभर हेक्टरत)
(Area in hundred hectares)

क्र.सं. Sl. No.	सागवडीघाली नसलेली (पड व्यतिरिक्त जमीन) Uncultivated excluding fallow land			पड जमीन Fallow Land		एकूण Total 12+13=14	सागवडीघालील निव्वळ क्षेत्र Net area sown	एकापेक्षा अधिक वेळा सागवड केलेले क्षेत्र Area Sown more than once	सागवडीघालील एकूण क्षेत्र Gross cropped area	जिल्हा District		
	सागवडीघाली पड Culturable waste	एकूण Total 8+9+10=11	चालू पड Current follows	इतर पड Other follows	(10)						(11)	(12)
	27	33	2	21	23	25			25	Brihan Mumba		
56	408	1,115	110	107	217	2,899	154	3,053	Thane			
207	381	1,010	145	456	601	1,884	310	2,194	Raigad			
70	1,348	1,552	272	1,376	1,648	2,469	94	2,563	Ratnagiri			
119	1,680	1,800	11	598	609	1,097	189	1,286	Sindhudurg			
19	202	455	532	290	822	8,994	734	9,728	Nashik			
18	53	555	51	144	195	7,350	536	7,886	Dhule			
27	61	673	61	53	114	8,245	2,529	10,774	Jalgaon			
32	188	612	750	804	1,554	11,704	1,726	13,430	Ahmednagar			
11	390	1,199	171	294	465	10,119	1,716	11,835	Pune			
70	385	1,217	147	472	619	5,852	1,051	6,903	Satara			
114	63	356	490	496	986	5,884	451	6,335	Sangali			
56	340	1,082	686	1,096	1,782	10,971	528	11,499	Solapur			
48	409	866	200	275	475	4,160	354	4,514	Kolhapur			
49	151	641	340	513	853	7,056	2,567	9,623	Aurangabad			
93	155	510	624	131	755	6,116	1,361	7,477	Jalna			
36	364	727	357	407	764	8,646	3,567	12,213	Parbhani			
16	411	821	678	420	1,098	6,328	991	9,319	Beed			

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
19	नरिड	10,331	882	319	170	489
20	उस्मानाबाद	7,485	10	88	32	120
21	लातूर	6,674	14	182	183	365
22	बुलढाषा	9,671	1,149	452	263	715
23	अकोला	10,560	649	512	227	739
24	अमगवती	12,217	3,289	413	187	600
25	यवतमाळ	13,519	26,544	414	394	808
26	वर्धा	6,289	618	435	108	544
27	नागपूर	9,864	1,875	696	215	911
28	भंडारा	9,279	2,646	956	176	1,132
29	चंद्रपूर	10,918	3,923	798	273	1,071
30	नवचिरोसी	14,916	11,089	506	142	648
	महापुद्र ँन्य	3,07,583	53,342	11,512	17,233	28,745

TABLE No. 12.1 (B)—Contd.

(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(2)
54	324	975	547	126	673	7,312	597	7,909	Nanded
3	436	611	644	690	1,334	5,410	1,317	6,727	Osmanabad
140	264	604	366	292	658	5,033	1,484	6,517	Latur
11	148	519	117	154	271	7,017	1,166	8,183	Buldhana
18	92	563	203	127	330	8,279	1,784	10,063	Akola
71	127	725	137	123	260	7,343	1,582	8,925	Amravati
139	251	995	291	287	578	8,594	798	9,392	Yavatmal
84	141	626	396	236	632	3,869	98	3,967	Wardha
86	266	1,085	189	267	456	5,537	330	5,867	Nagpur
88	269	1,733	71	90	161	3,607	774	4,381	Bhandara
116	291	917	88	145	233	4,774	904	5,678	Chandrapur
27	199	993	189	86	275	1,911	112	2,023	Gadchiroli
1,901	9,824	25,570	8,865	10,576	19,441	1,80,485	29,804	2,10,289	Maharashtra State

12. शेती/AGRICULTURE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 12.2 (A)

प्रमुख पिकांखालील क्षेत्र व त्यांचे उत्पादन/Area and Outturn of Principal crops

1991-92

(क्षेत्र-शंभर हेक्टरात व उत्पादन शंभर टनात दर हेक्टरी उत्पादन किलोग्रॅमचे)

(Area in '00' hectares and Outturn in '00' tonnes yield per hectare in Kg.)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	तांदूळ/Rice			गहू/Wheat			ज्वारी/Jowar			बाजरी/Bajri			District
		क्षेत्र Area	उत्पादन Outturn	दर हेक्टरी उत्पादन Yield per hect.	क्षेत्र Area	उत्पादन Outturn	दर हेक्टरी उत्पादन Yield per hect.	क्षेत्र Area	उत्पादन Outturn	दर हेक्टरी उत्पादन Yield per hect.	क्षेत्र Area	उत्पादन Outturn	दर हेक्टरी उत्पादन Yield per hect.	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(2)
1	शुद्धमुंबई	Brihan Mumbai
2	ठाणे	Thane
3	रायगड	Raigad
4	रत्नागिरी	Ratnagin
5	सिंधुदुर्ग	Sindhudurg
6	नाशिक	689	577	837	400	283	708	3,455	1,417	410	Nashik
7	धुळे	204	199	976	1,136	867	763	1,527	1,044	684	Dhule
8	जळगाव	342	339	991	2,323	2,729	1,175	1,193	722	605	Jaigaon
9	अहमदनगर	806	879	1,088	5,039	1,368	271	3,256	1,978	608	Ahmednagar
10	पुणे	534	657	1,230	5,161	1,943	376	2,295	1,216	530	Pune
11	सातारा	295	476	1,614	2,408	2,426	1,007	1,123	471	419	Satara
12	सांगली	251	328	1,307	2,608	1,847	708	940	280	298	Sangli
13	सोलापूर	343	312	910	5,273	1,981	316	309	113	366	Solapur
14	कोल्हापूर	114	185	1,623	467	679	1,454	1	1	266	Kolhapur
15	औरंगाबाद	313	271	866	1,422	689	485	1,846	657	356	Aurangabad
16	जालना	256	180	703	1,608	950	591	813	414	509	Jalna
17	परभणी	345	382	1,107	3,489	2,420	692	97	28	268	Parbhani

क्र.सं.	जिल्हा	अ.सं.	अ.सं.	अ.सं.	अ.सं.	अ.सं.	अ.सं.	अ.सं.	अ.सं.	अ.सं.	अ.सं.	अ.सं.	अ.सं.	अ.सं.	अ.सं.	अ.सं.	अ.सं.
23	अकोला	74	32	432	93	97	1,022	2,795	2,758	987	60	13	217	Akola			
24	अमरावती	137	61	445	98	128	1,306	1,864	1,614	866	41	8	195	Amravati			
25	यवतमाळ	82	36	434	92	103	1,120	2,290	3,014	1,316	115	25	217	Yavatmal			
26	वर्धा	45	22	489	174	215	1,236	779	669	859	6	1	159	Wardha			
27	नागपूर	390	401	1,028	362	277	765	1,312	872	665	1	1	159	Nagpur			
28	भंडारा	3,270	3,529	1,079	141	87	617	67	19	284	Bhandara			
29	चंद्रपूर	1,551	1,472	949	189	98	519	1,246	564	453	Chandrapur			
30	गडचिरोली	1,321	909	688	12	6	500	148	53	358	Gadchiroli			
महाराष्ट्र राज्य		15,724	21,002	1,336	6,276	6,257	997	54,851	33,901	618	19,105	8,978	470	Maharashtra State			

अनुक्रमांक Serial No	जिल्हा (2)	धान उत्पादन/Total Cereals			धान उत्पादन			धान उत्पादन			धान उत्पादन/Other Cereals			District (2)
		क्षेत्र Area	उत्पादन Outturn	दर हेक्टरी उत्पादन Yield per hect.	क्षेत्र Area	उत्पादन Outturn	दर हेक्टरी उत्पादन Yield per hect.	क्षेत्र Area	उत्पादन Outturn	दर हेक्टरी उत्पादन Yield per hect.	क्षेत्र Area	उत्पादन Outturn	दर हेक्टरी उत्पादन Yield per hect.	
S. (1)	(2)	(27)	(28)	(29)	(30)	(31)	(32)	(33)	(34)	(35)	(36)	(37)	(38)	(2)
1	बृहन्मुंबई	Brihan Mumbai
2	ठाणे	1,802	2,927	1,624	32	14	431	42	21	506	130	54	415	Thane
3	रायगड	1,824	3,578	1,962	25	11	431	18	9	506	89	20	225	Raigad
4	रत्नागिरी	1,326	2,460	1,855	6	3	506	64	17	266	Ratnagin
5	सिंधुदुर्ग	910	1,526	1,677	41	10	244	Sindhudurg
6	नाशिक	5,776	3,223	558	392	176	449	85	43	506	547	110	201	Nashik
7	धुळे	3,551	2,611	735	168	91	542	214	82	385	1,029	228	222	Dhule
8	जालगाव	3,947	3,857	977	366	225	615	231	143	618	1,230	281	228	Jalgaon
9	अहमदनगर	9,319	4,429	475	253	130	514	182	53	289	466	104	223	Ahmednagar
10	पुणे	8,818	4,653	528	328	180	549	33	16	483	310	64	206	Pune
11	सातारा	4,489	4,364	972	135	73	541	97	41	418	363	107	295	Satara
12	सांगली	4,047	2,887	713	225	122	542	132	54	410	438	87	199	Sangli
13	सोलापूर	7,179	2,755	384	243	89	366	408	67	164	402	85	211	Solapur
14	कोल्हापूर	1,994	3,870	1,941	113	70	620	47	21	447	181	39	215	Kolhapur
15	औरंगाबाद	3,728	1,755	471	274	121	442	532	112	211	757	215	284	Aurangabad
16	जालना	2,745	1,600	583	74	32	432	428	117	272	962	215	223	Jalna
17	परभणी	4,237	2,945	695	274	119	434	745	261	350	1,222	231	189	Parbhani
18	बीड	4,895	1,610	329	95	26	274	530	85	161	427	100	234	Beed
19	नांदेड	3,093	2,018	652	91	35	385	459	171	373	565	115	204	Nanded
20	उस्मानाबाद	2,857	1,202	421	212	67	316	868	133	154	354	95	268	Osmanabad
21	लातूर	2,520	1,072	425	94	31	330	606	83	136	831	213	256	Latur
22	बुलढाना	2,315	1,653	714	92	46	500	558	260	466	1,251	274	219	Buldhana
23	अकोला	3,039	2,912	958	101	45	446	796	283	356	1,715	463	270	Akola
24	अमरावती	2,187	1,847	845	153	83	543	842	401	477	744	146	196	Amravati
25	यवतमाळ	2,586	3,184	1,231	66	34	515	895	552	617	748	192	257	Yavatmal
26	वार्धा	1,008	911	904	123	63	529	520	343	659	92	21	228	Wardha
27	नागपूर	2,067	1,552	751	233	110	472	559	136	243	148	33	223	Nagpur
28	भंडारा	3,504	3,654	1,043	84	33	391	88	39	441	77	19	247	Bhandara
29	चंद्रपूर	3,005	2,145	714	65	23	353	224	96	431	277	66	238	Chandrapur
30	गडचिरोली	1,501	984	656	25	8	309	16	7	441	127	31	244	Gadchiroli
महाराष्ट्र राज्य		1,00,269	74,184	740	4,336	2,059	475	10,161	3,632	357	15,587	3,635	233	Maharashtra St

401

तक्ता क्रमांक/ Table No. 12.2 (A)—contd.

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा (2)	एकूण कऱ्धान्ये/Total Pulses			एकूण अन्नधान्ये/Total foodgrains			ऊस (गुळ)/Sugercane (gur)			मिरची/Chilies		District (2)	
		क्षेत्र Area	उत्पादन Outturm	दर हेक्टरी उत्पादन Yield per hect.	क्षेत्र Area	उत्पादन Outturm	दर हेक्टरी उत्पादन Yield per hect.	क्षेत्र Area	उत्पादन Outturm	दर हेक्टरी उत्पादन Yield per hect.	क्षेत्र Area	उत्पादन Outturm		दर हेक्टरी उत्पादन Yield per hect.
(1)	(2)	(39)	(40)	(41)	(42)	(43)	(44)	(45)	(46)	(47)	(48)	(49)	(50)	(2)
1	बृहन्मूर्बा													Brihan Mumbai
2	ठाणे	204	89	436	2,006	3,016	1,503				3	2	667	Thane
3	रायगड	182	40	303	1,956	3,618	1,850				4	2	500	Raigad
4	रत्नागिरी	70	20	286	1,396	2,480	1,777				2	1	500	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	41	10	244	951	1,536	1,615				5	4	800	Sindhudurg
6	नाशिक	1,024	329	321	6,800	3,552	522	338	37,662	1,11,426	32	30	938	Nashik
7	धुळे	1,411	401	284	4,962	3,012	607	145	10,218	70,469	56	47	839	Dhule
8	जळगाव	1,827	649	355	5,774	4,506	780	150	10,730	71,533	37	41	1,108	Jalgaon
9	अहमदनगर	901	287	319	10,220	4,716	461	538	43,707	81,240	19	21	1,105	Ahmednagar
10	पुणे	671	260	387	9,489	4,913	518	334	29,704	88,934	41	41	100	Pune
11	सातारा	595	221	371	5,084	4,505	902	354	29,217	82,534	18	14	778	saatara
12	सांगली	795	263	331	4,842	3,150	651	251	21,937	87,398	55	44	800	Sangli
13	सोलापूर	1,053	241	229	8,232	2,996	364	360	25,011	69,475	35	27	771	Solapur
14	कोल्हापूर	341	130	381	2,335	4,000	1,713	666	62,138	93,300	65	22	338	Kolhapur
15	औरंगाबाद	1,563	448	287	5,291	2,203	416	330	18,972	57,491	42	15	357	Aurangabad
16	जालना	1,464	364	249	4,209	1,964	467	136	10,699	78,669	22	9	409	Jalna
17	परभणी	2,241	611	273	6,478	3,556	549	110	7,581	68,918	30	4	133	Parbhani
18	बीड	1,052	211	201	5,947	1,821	306	194	17,074	88,010	46	8	174	Beed
19	नांदेड	1,115	321	288	4,208	2,339	556	119	5,545	46,597	115	37	322	Nanded
20	उस्मानाबाद	1,434	295	206	4,291	1,497	349	191	10,314	54,000	33	13	394	Osmanabad
21	लातूर	1,531	327	211	4,051	1,399	345	132	8,004	60,636	28	6	214	Latur
22	बुलढाणा	1,301	580	305	4,216	2,233	530	33	2,603	78,879	32	15	500	Buldhana
23	अकोला	2,612	791	303	5,651	3,703	655	36	2,598	72,167	18	8	444	Akola
24	अमरावती	1,739	630	362	3,926	2,477	631	18	1,222	67,889	40	36	900	Amravati
25	यवतमाळ	1,709	778	455	4,295	3,962	922	73	5,125	70,205	32	20	625	Yavatmal
26	वर्धा	735	429	584	1,743	1,340	769	2	144	72,000	245	6	500	Wardha
27	नागपूर	940	279	297	3,007	1,831	609	3	1,227	4,09,000	12	33	135	Nagpur
28	भंडारा	249	91	365	3,753	3,745	998	17	1,227	72,176	41	16	390	Bhandara
29	चंद्रपूर	566	185	327	3,571	2,330	652	3	217	72,333	105	50	476	Chandrapur
30	गडचिरोली	188	46	274	1,869	1,030	617				30	14	467	Gadchiroli
		30,084	9,326	310	1,30,353	83,510	841	4,533	3,41,866	70,629	1,243	507	472	

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा (2)	कापूस/Cotton			भूरान्ण/Groundnut			हिरण्ण/Almonds			मूग/रेंड/मूग/रेंड/मूग/रेंड/मूग/रेंड			District (2)	
		क्षेत्र Area	उत्पादन Outtum	दर हेक्टरी उत्पादन Yield	क्षेत्र Area per hect.	उत्पादन Outtum	दर हेक्टरी उत्पादन Yield per hect.	क्षेत्र Area	उत्पादन Outtum	दर हेक्टरी उत्पादन Yield per hect.	क्षेत्र Area	उत्पादन Outtum	दर हेक्टरी उत्पादन Yield per hect.		
(1)	(2)	(51)	(52)	(53)	(54)	(55)	(56)	(57)	(58)	(59)	(60)	(61)	(62)	(2)	
1	बृहन्मूर्ख	Brihan Mumbai	
2	ठाणे	4	5	1,250	11	3	297	1	1	440	Thane	
3	रायगड	5	3	600	17	5	297	1	..	241	Raigad	
4	रत्नागिरी	8	17	2,125	1	..	241	Ratnagiri	
5	सिंधुदुर्ग	49	100	2,041	Sindhudurg	
6	नाशिक	..	7	7	170	528	278	527	4	1	297	2	1	400	Nashik
7	धुळे	..	699	375	91	975	468	480	120	29	239	1	..	400	Dhule
8	जळगाव	..	2,090	1,116	91	546	293	537	747	229	306	1	..	400	Jalgaon
9	अहमदनगर	..	24	19	135	219	228	1,041	30	6	200	20	2	100	Ahmednagar
10	पुणे	..	2	4	297	488	789	1,617	31	7	226	1	1	91	Pune
11	सातारा	..	7	16	389	770	882	1,145	2	1	210	7	1	166	Satara
12	सांगली	..	12	21	298	460	364	791	7	1	210	10	2	166	Sangli
13	सोलापूर	..	29	36	211	214	162	757	13	3	231	20	2	91	Solapur
14	कोल्हापूर	..	2	1	70	706	944	1,337	Kolhapur
15	औरंगाबाद	..	655	281	73	173	42	243	146	28	192	77	8	104	Aurangabad
16	जालना	..	1,288	541	72	105	63	600	62	12	202	26	2	77	Jalna
17	परभणी	..	2,807	915	55	154	127	825	117	13	111	126	18	143	Parbhani
18	बीड	..	345	159	78	249	65	261	89	17	186	97	8	82	Beed
19	नांदेड	..	2,349	744	54	97	61	629	118	12	102	17	2	141	Nanded
20	उस्मानाबाद	228	97	425	81	9	111	114	8	70	Osmanabad
21	लातूर	..	283	89	54	313	54	173	111	8	71	23	3	130	Latur
22	बुलढाणा	..	2,582	718	47	170	61	359	206	45	218	3	2	667	Buldhan
23	अकोला	..	3,585	1,158	55	97	48	495	158	22	139	4	2	500	Akola
24	अमरावती	..	3,621	1,724	81	303	80	264	75	16	213	7	2	286	Amravati
25	यवतमाळ	..	4,158	1,685	469	119	71	597	121	25	207	19	3	141	Yavatmal
26	वर्धा	..	1,478	1,184	136	190	64	337	99	16	162	45	8	178	Wardha
27	नागपूर	..	591	402	116	240	112	467	107	16	150	211	38	179	Nagpur
28	भंडारा	10	12	1,200	33	6	182	171	26	152	Bhandara
29	चंद्रपूर	..	628	356	96	2	2	1,000	253	33	130	345	69	200	Chandrapur
30	गढचिरोली	1	1	991	46	9	196	21	4	190	Gadchiroli
महाराष्ट्र राज्य		..	27,242	11,551	72	7,423	5,493	740	2,804	572	204	1,371	213	155	Maharashtra

टीप.-कापसाचे उत्पादन मासखपाचा (प्रत्येकी १७० कि.) स्वरूपात आहे.
Cotton is terms of Lint (each contains 170 Kg.)

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 12.2 (A)—Contd.

अनुक्रमांक Serial (1)	जिल्हा (2)	एरंडेल/Casterseed			तंबाखू/Tobacco			District (2)
		क्षेत्र Area (63)	उत्पादन Outturm (64)	दर हेक्टर उत्पादन (65)	क्षेत्र Area (66)	उत्पादन Outturm (67)	दर हेक्टर उत्पादन Yield per hector (68)	
1	बृहन्मुंबई	Brihan Mumbai
2	ठाणे	Thane
3	रायगड	Raigad
4	रत्नागिरी	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	Sindhudurg
6	नाशिक	Nashik
7	पुणे	Dhule
8	जळगाव	Jalgaon
9	अहमदनगर	9	4	475	2	1	1,000	Ahmednagar
10	पुणे	Pune
11	सातारा	1	1	1,000	Satara
12	सांगली	33	22	667	Sangli
13	सोलापूर	2	1	500	Solapur
14	कोल्हापूर	46	45	978	Kolhapur
15	औरंगाबाद	2	1	475	1	1	1,000	Aurangabad
16	जालना	Jalna
17	परभणी	3	1	475	Parbhani
18	बीड	5	2	475	2	1	500	Beed
19	नंदेड	6	3	475	1	1	1,000	Nanded
20	उस्मानाबाद	3	1	475	2	1	500	Osmanabad
21	लातूर	2	1	475	1	1	1,000	Latur
22	बुलढाना	2	1	300	Buldhana
23	अकोला	3	1	300	Akola
24	अमरावती	3	1	400	1	1	1,000	Amravati
25	यवतमाळ	8	4	500	Yavatmal
26	वर्धा	Wardha
27	नागपूर	1	1	1,000	Nagpur
28	भंडारा	Bhandara
29	चंद्रपूर	3	2	667	Chandrapur
30	गडचिरोली	1	1	1,000	Gadchiroli

तवत्ता क्रमांक/TABLE No. 12.2 (B)

12. शेती/AGRICULTURE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 12.2 (B)

प्रमुख पिकांखालील क्षेत्र आणि त्यांचे उत्पादन/Area and Outturn of Principal Crops
(1992-93)

(क्षेत्र शंभर हेक्टरात व उत्पादन शंभर टनात दर हेक्टरी उत्पादन किलोमध्ये)
(Area in '00' hectares and Outturn in '00' tonnes, yield per hectare in Kg.)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा (2)	तांदूळ/Rice			गहू/Wheat			ज्वारी/Jowar			बाजरी/Bajri			District (2)			
		क्षेत्र Area	उत्पादन Outturn	दर हेक्टरी उत्पादन Yield per hect.	क्षेत्र Area	उत्पादन Outturn	दर हेक्टरी उत्पादन Yield per hect.	क्षेत्र Area	उत्पादन Outturn	दर हेक्टरी उत्पादन Yield per hect.	क्षेत्र Area	उत्पादन Outturn	दर हेक्टरी उत्पादन Yield per hect.				
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(2)			
1	मुह्युंबर	Brihan Mumbai			
2	ठाणे	Thane			
3	रायगड	Raigad			
4	रत्नागिरी	Ratnagiri			
5	सिंधुदुर्ग	Sindhudurg			
6	नाशिक	606	758	1,251	402	493	1,226	3,620	3,768	1,041	Nashik			
7	धुळे	244	317	1,299	1,425	1,826	1,281	1,704	1,855	1,089	Dhule			
8	जळगाव	358	602	1,682	2,800	5,737	2,049	1,144	1,452	1,269	Jalgaon			
9	अहमदनगर	81	104	1,284	725	754	1,040	4,979	2,227	447	3,421	3,411	997	Ahmednagar
10	पुणे	619	818	1,321	527	650	1,233	5,236	2,573	491	1,754	1,503	857	Pune
11	सातारा	441	683	1,549	272	312	1,147	2,406	2,375	987	911	406	446	Satara
12	सांगली	176	373	2,119	188	246	1,309	2,573	2,254	876	928	386	416	Sangli
13	सोलापूर	48	48	1,000	320	316	988	6,372	2,736	429	413	121	293	Solapur
14	कोल्हापूर	1,023	2,676	2,616	93	131	1,935	482	1,130	2,344	1	1	1,000	Kolhapur
15	औरंगाबाद	15	11	733	369	530	1,436	2,286	1,975	864	1,880	1,706	907	Aurangabad
16	जालना	21	14	667	274	291	1,062	2,106	2,261	1,074	732	760	1,038	Jalna
17	परभणी	225	178	791	396	4,281	1,081	3,867	5,314	1,374	103	79	767	Parbhani
		61	43	705	173	189	973	3,185	3,137	971							

क्र.सं.	जिल्हा	२००७-०८	२००८-०९	२००९-१०	२०१०-११	२०११-१२	२०१२-१३	२०१३-१४	२०१४-१५	२०१५-१६	२०१६-१७	२०१७-१८	२०१८-१९	जिल्हा
23	अकोला	54	44	815	176	241	1,381	2,874	6,047	2,161	64	43	672	Akola
24	अमरावती	127	75	591	168	219	1,304	1,988	2,909	1,463	37	23	622	Amravati
25	यवतमाळ	62	48	774	169	227	1,343	2,289	3,738	1,633	131	85	649	Yavatmal
26	वर्धा	33	27	818	168	194	1,155	807	877	1,087	6	3	500	Wardha
27	नागपूर	383	459	1,198	407	378	929	1,229	1,191	969	Nagpur
28	भंडारा	3,382	3,846	1,172	163	111	681	63	18	286	Bhandara
29	चंद्रपूर	1,568	2,295	1,457	198	159	803	1,354	739	546	Chandrapur
30	गडचिरोली	1,325	1,552	1,171	15	12	800	184	79	429	Gadchiroli
महाराष्ट्र राज्य		15,425	23,628	1,532	6,795	7,976	1,174	59,210	66,876	1,129	19,081	17,796	933	Maharashtra State

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 12.2 (B)—Contd.

अनुक्रमांक Serial No. (1)	जिल्हा (2)	राजणी/Ragi			मका/Mazie			बारी/Barley			इतर वृणधान्ये/Other Cereals			District (2)
		क्षेत्र Area (15)	उत्पादन उत्पादन Outturn (16)	दर हेक्टर Yield per hect. (17)	क्षेत्र Area (18)	उत्पादन उत्पादन Outturn (19)	दर हेक्टर Yield per hect. (20)	क्षेत्र Area (21)	उत्पादन उत्पादन Outturn (22)	दर हेक्टर Yield per hect. (23)	क्षेत्र Area (24)	उत्पादन उत्पादन Outturn (25)	दर हेक्टर Yield per hect. (26)	
1	बृहन्मूर्ध	Brihan Mumbai
2	ठाणे	196	164	836	1	2	1,604	119	107	899	Thane
3	रायगड	187	141	754	79	64	810	Raigad
4	रत्नागिरी	292	366	1,254	236	179	758	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	64	76	1,183	1	1	800	23	15	652	Sindudurg
6	नाशिक	457	419	916	161	148	919	253	238	941	Nashik
7	धुळे	93	108	1,159	181	166	917	167	150	898	Dhule
8	जळगाव	6	5	781	149	10	714	Jalgaon
9	अहमदनगर	33	37	1,109	39	129	1,449	49	42	857	Ahmadnagar
10	पुणे	135	150	1,109	52	63	1,212	6	5	833	30	26	867	Pune
11	सातारा	144	170	1,183	45	59	1,311	1	1	1,000	556	50	899	Satara
12	सांगली	3	4	1,274	87	128	1,471	5	5	1,000	Sangli
13	सोलापूर	146	170	1,164	2	2	1,000	15	9	600	Solapur
14	कोल्हापूर	335	440	1,313	47	78	1,660	93	97	1,043	Kolhapur
15	औरंगाबाद	370	760	2,054	8	5	625	Aurangabad
16	जालना	300	524	1,747	7	6	857	Jalna
17	परभणी	26	45	1,731	2	1	500	Parbhani
18	बीड	37	52	1,405	18	16	889	Beed
19	नांदेड	7	14	2,056	5	3	600	11	9	818	Nanded
20	उस्मानाबाद	46	65	1,848	6	5	833	8	4	500	Osmanabad
21	लातूर	1	1	1,000	8	7	875	Latur
22	बुलढाना	119	242	2,034	1	Buldhana
23	अकोला	14	11	786	9	8	889	Akola
24	अमरावती	8	17	2,056	47	36	766	Amravati
25	यवतमाळ	2	3	1,500	4	4	1,000	Yavatmal
26	वर्धा	6	6	1,000	Wardha
27	नागपूर	1	1	1,000	Nagpur
28	भंडारा	26	18	692	Bhandara
29	महाराष्ट्र	15	15	881	1	1	1,000	20	Maharashtra

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा (2)	एकूण उत्पादने/ Total Cereals			क्षेत्र			एकूण उत्पादने/ Total Cereals			क्षेत्र			District (2)
		क्षेत्र Area	उत्पादन Outturn	दर हेक्टरी उत्पादन Yield per hect.	क्षेत्र Area	उत्पादन Outturn	दर हेक्टरी उत्पादन Yield per hect.	क्षेत्र Area	उत्पादन Outturn	दर हेक्टरी उत्पादन Yield per hect.	क्षेत्र Area	उत्पादन Outturn	दर हेक्टरी उत्पादन Yield per hect.	
(1)	(2)	(27)	(28)	(29)	(30)	(31)	(32)	(33)	(34)	(35)	(36)	(37)	(38)	(2)
1	बुधनपूर	Bhhan Mumbai
2	ठाणे	1,789	3,123	1,746	40	22	539	42	38	899	127	59	465	Thane
3	रायगड	1,656	3,150	1,902	25	13	539	18	16	899	106	30	283	Raigad
4	रत्नागिरी	1,350	2,284	1,692	6	5	899	65	22	338	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	873	1,685	1,990	Sidhudurg
6	नाशिक	5,917	6,315	1,067	466	223	478	86	77	899	561	228	406	Nashik
7	धुळे	4,079	4,605	1,129	283	171	604	244	216	885	1,177	760	646	Dhule
8	जळगाव	4,339	7,826	1,758	460	330	717	229	209	914	1,169	919	786	Jalgaon
9	अहमदनगर	9,377	6,704	715	237	119	502	233	135	581	571	237	415	Ahmednagar
10	पुणे	8,359	5,788	692	337	171	507	43	28	641	419	167	399	Pune
11	सातारा	4,776	4,056	949	127	51	402	94	74	785	385	189	491	Satara
12	सांगली	3,960	3,396	858	193	90	465	138	108	785	729	334	458	Sangli
13	सोलापूर	7,316	3,402	465	219	77	352	448	67	150	528	176	333	Solapur
14	कोल्हापूर	2,074	4,602	2,219	115	104	904	48	38	785	241	104	432	Kolhapur
15	औरंगाबाद	4,928	4,987	1,012	418	218	522	513	93	181	888	475	535	Aurangabad
16	जालना	3,440	3,856	1,104	122	51	418	408	212	520	1,091	640	587	Jalna
17	परभणी	4,619	6,045	1,309	345	157	455	646	255	394	1,381	780	565	Parbhani
18	बीड	5,329	5,369	1,008	176	69	392	542	245	452	444	196	441	Beed
19	नांदेड	3,395	5,602	1,650	171	85	497	468	245	523	492	274	557	Nanded
20	उस्मानाबाद	3,494	3,039	1,219	353	131	371	776	105	135	472	231	489	Osmanabad
21	लातूर	2,917	4,639	1,590	235	115	469	644	243	377	761	327	430	Latour
22	बुलढाणा	2,583	5,975	2,313	235	121	515	612	492	804	1,501	737	491	Buldhana
23	अकोला	3,191	6,396	2,004	225	110	489	736	463	629	1,944	1,270	653	Akola
24	अमरावती	2,375	3,279	1,381	371	222	598	832	717	862	411	236	574	Amravati
25	यवतमाळ	2,657	4,105	1,545	113	50	442	982	770	784	762	487	639	Yavatmal
26	वार्धा	1,020	1,107	1,085	164	91	555	526	389	739	121	49	405	Wardha
27	नागपूर	2,020	2,029	1,004	260	120	462	542	350	646	215	66	307	Nagpur
28	भंडारा	3,534	3,993	1,130	99	40	403	89	65	726	266	72	271	Bhandara
29	चंद्रपूर	3,140	3,206	1,021	89	43	478	227	201	887	319	392	1,229	Chandrapur
30	गडचिरोली	1,545	1,684	1,090	36	21	572	12	9	726	191	50	262	Gadchiroli
महाराष्ट्र राज्य		1,06,052	1,22,247	1,158	5,914	3,015	510	10,184	5,865	576	17,406	9,411	541	Maharashtra State

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 12.2 (B) — contd.

अनुक्रमांक No.	जिल्हा (2)	एकूण कडधान्ये/Total Pulses			एकूण अन्नधान्ये/Total Foodgrains			उस/Sugarcane			मिर्ची/Chillies			जिल्हा District. (2)
		क्षेत्र Area (39)	उत्पादन Outturm (40)	दर हेक्टरी Yield per hect. (41)	क्षेत्र Area (42)	उत्पादन Outturm (43)	दर हेक्टरी Yield per hect. (44)	क्षेत्र Area (45)	उत्पादन Outturm (46)	दर हेक्टरी Yield per hect. (47)	क्षेत्र Area (48)	उत्पादन Outturm (49)	दर हेक्टरी Yield per hect. (50)	
1	बृहन्मुंबई													Brihan Mumbai
2	ठाणे	209	119	569	1,998	3,242	1,623				4	2	500	Thane
3	रायगड	149	59	396	1,305	3,209	1,778				4	3	750	Raigad
4	रत्नागिरी	71	27	380	1,421	2,311	1,626				2	2	1,000	Ratnagin
5	सिंधुदुर्ग	70	24	343	943	1,709	1,812				6	6	1,000	Sindhudurg
6	नाशिक	1,113	528	474	7,030	6,843	973	288	25,086	87,104	33	31	939	Nashik
7	धुळे	1,703	1,147	674	5,782	5,752	945	145	10,212	70,428	62	53	854	Dhule
8	जळगाव	1,858	1,458	785	6,197	9,284	1,498	99	7,978	80,586	50	56	1,120	Jaigaon
9	अहमदनगर	1,041	491	472	10,418	7,195	691	205	41,062	2,00,302	25	28	1,120	Ahmednagar
10	पुणे	799	366	458	9,158	6,154	672	334	27,091	81,111	45	45	1,000	Pune
11	सातारा	606	314	518	5,382	4,370	895	399	33,252	83,338	17	14	824	Satara
12	सांगली	1,060	532	502	5,020	3,928	782	244	20,205	82,807	52	42	808	Sangli
13	सोलापूर	1,195	320	268	8,511	3,722	437	316	21,613	68,396	35	28	800	Solapur
14	कोल्हापूर	404	246	609	2,478	4,848	1,956	635	51,626	81,301	67	23	343	Kolhapur
15	औरंगाबाद	1,819	786	432	6,747	5,773	856	264	16,369	62,004	43	17	395	Aurangabad
16	जालना	1,621	903	557	5,061	4,759	940	116	7,865	67,802	25	10	400	Jalna
17	परभणी	2,372	1,192	503	6,991	7,237	1,035	107	8,225	76,869	34	13	382	Parbhani
18	बीड	1,162	510	439	6,491	5,879	906	129	9,225	71,512	56	21	375	Beed
19	नांदेड	1,131	604	534	4,526	6,206	1,371	96	6,209	64,677	120	39	325	Nanded
20	उस्मानाबाद	1,601	467	292	5,095	3,506	688	99	5,915	59,747	29	12	414	Osmanabad
21	लातूर	1,640	685	418	4,557	5,324	1,168	124	7,234	58,339	30	10	476	Latur
22	बुलढाना	2,348	1,530	652	4,931	7,505	1,522	17	1,010	59,412	33	17	515	Buldhana
23	अकोला	2,905	1,843	634	6,096	5,233	1,352	22	1,550	70,727	21	10	476	Akola
24	अमरावती	1,614	1,175	728	3,989	4,454	1,116	16	845	52,813	58	57	983	Amravati
25	यवतमाळ	1,857	1,307	704	4,514	5,412	1,199	61	4,503	73,918	31	20	645	Yavatmal
26	वर्धा	811	529	652	1,831	1,636	894	2	124	62,000	13	6	462	Wardha
27	नागपूर	1,017	536	527	3,037	2,565	845	3	218	72,667	249	33	133	Nagpur
28	भंडारा	454	177	390	3,988	4,170	1,046	15	961	64,067	42	17	405	Bhandara
29	चंद्रपूर	635	636	529	3,775	3,542	933	2	145	72,500	114	56	491	Chandrapur
30	कोल्हापूर	236	80	335	1,782	1,761	989				27	13		

अनुक्रमांक Serial No. (1)	जिल्हा (2)	कापूस/Cotton			भाग/Gr. (प्रथम)			भाग/Gr. (द्वितीय)			भाग/Gr. (तिसरा)			District (2)	
		क्षेत्र Area (51)	उत्पादन Outturn (52)	दर हेक्टर Yield per hect. (53)	क्षेत्र Area (54)	उत्पादन Outturn (55)	दर हेक्टर Yield per hect. (56)	क्षेत्र Area (57)	उत्पादन Outturn (58)	दर हेक्टर Yield per hect. (59)	क्षेत्र Area (60)	उत्पादन Outturn (61)	दर हेक्टर Yield per hect. (62)		
1	बुलढुर्ग	Bhnan Mumbai		
2	ठाणे	4	5	1,250	13	5	385	2	1	500	Thane	
3	रायगड	2	2	1,000	14	5	372	1	Raigad	
4	रत्नागिरी	6	13	2,166	Ratnagiri	
5	सिंधुदुर्ग	47	98	2,085	1	1	372	Sindhudurg	
6	नाशिक	..	5	8	272	440	483	1,098	7	3	372	4	1	250	Nashik
7	धुळे	..	587	650	188	824	812	985	131	64	489	2	1	500	Dhule
8	जळगाव	..	1,751	2,015	195	424	467	1,101	739	346	468	1	Jalgaon
9	अहमदनगर	..	7	11	267	165	286	1,733	28	10	357	17	4	235	Ahmednagar
10	पुणे	..	1	2	309	448	680	1,518	36	14	389	1	1	1,000	Pune
11	सातारा	..	13	26	340	728	940	1,291	1	1	372	8	2	250	Satara
12	सांगली	..	13	20	261	436	439	1,007	8	3	372	13	5	385	Sangli
13	सोलापूर	..	36	63	297	172	197	1,145	11	5	455	12	2	166	Solapur
14	कोल्हापूर	..	1	1	184	675	1,456	2,157	Kolhapur
15	औरंगाबाद	..	584	480	139	162	126	777	118	44	372	120	24	200	Aurangabad
16	जालना	..	1,081	780	122	77	55	714	50	19	372	35	7	200	Jalna
17	पारभणी	..	1,687	1,592	100	216	270	1,250	83	31	372	93	16	172	Parbhani
18	बीड	..	350	292	141	236	167	708	88	33	372	108	13	120	Beed
19	नांदेड	..	2,369	1,337	95	115	96	835	110	31	282	15	2	133	Nanded
20	उस्मानाबाद	160	83	519	73	27	372	110	17	155	Osmanabad
21	लातूर	..	247	239	95	267	166	622	99	39	397	35	8	229	Latur
22	बुलढाणा	..	2,169	1,247	97	165	158	958	256	78	304	6	2	333	Buldhana
23	अकोला	..	3,054	2,410	134	61	54	885	150	56	373	5	2	400	Akola
24	अमरावती	..	3,336	2,538	129	248	191	770	81	19	235	7	1	143	Amravati
25	यवतमाळ	..	4,038	2,822	118	121	126	1,041	133	46	346	22	5	227	Yavatmal
26	वर्धा	..	1,315	923	119	116	72	621	93	22	237	35	9	257	Wardha
27	नागपूर	..	547	353	109	206	134	650	100	22	220	206	56	272	Nagpur
28	भंडारा	9	12	1,333	27	7	259	189	32	169	Bhandara
29	चंद्रपूर	..	607	368	103	2	4	2,000	263	47	179	306	86	281	Chandrapur
30	गडचिरोली	1	1	1,000	59	13	220	22	6	273	Gadchiroli
महाराष्ट्र राज्य		24,798	18,077	124	6,522	7,593	1,164	2,772	991	358	1,375	303	220	Maharashtra State	

टिप.-कापसाचे उत्पादन गामड्यांचा (प्रत्येकी १३० कि.) स्वरूपान आहे.

Note - Outturn of cotton is terms of Lint (each contains 130 K.)

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 12.2 (B)—Contd.

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा District	एरंडेल/Casterseed			तंबाखू/Tobacco			District
		क्षेत्र Area	उत्पादन Outtum	दर हेक्टरी उत्पादन	क्षेत्र Area	उत्पादन Outtum	दर हेक्टरी उत्पादन Yield per hectare	
(1)	(2)	(63)	(64)	(65)	(66)	(67)	(68)	(2)
1	बृहन्मुंबई							Brihan Mumbai
2	ठाणे							Thane
3	रायगड							Raigad
4	रत्नागिरी							Ratnagin
5	सिंधुदुर्ग							Sindhudurg
6	नाशिक							Nashik
7	धुळे							Dhule
8	जळगाव							Jalgaon
9	अहमदनगर	15	4	267	1	1	1,000	Ahmednagar
10	पुणे							Pune
11	सातारा				1	1	1,000	Satara
12	सांगली				36	29	806	Sangli
13	सोलापूर				1	1	1,000	Solapur
14	कोल्हापूर				50	77	1,540	Kolhapur
15	औरंगाबाद	3	1	333	1	1	1,000	Aurangabad
16	जालना							Jalna
17	परभणी	5	1	200				Parbhani
18	बीड	9	2	222	1	1	1,000	Beed
19	नांदेड	11	2	182	2	1	500	Nanded
20	उस्मानाबाद	5	1	200	1	1	1,000	Osmanabad
21	लातूर	4	1	250	2	1	500	Latur
22	बुलढाना	3	1	333				Buldhana
23	अकोला	5	1	200				Akola
24	अमरावती	6	1	167	1	1	1,000	Amravati
25	यवतमाळ	14	3	214				Yavatmal
26	वर्धा							Wardha
27	नागपूर				1	1	1,000	Nagpur
28	भंडारा							Bhandara
29	चंद्रपूर				2	1	500	Chandrapur
30	गडचिरोली				2	1	500	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	80	18	225	102	118	1,157	Maharashtra State

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 12.3

सुधारित जाती
Area and average yield per

अ. क्र. Sr No	वर्ष Year	तांदूळ (खरीप) Rice (Kharif)						गहू Wheat				
		क्षेत्र Area			सरासरी उत्पादन Yield Rate			क्षेत्र Area			सरासरी उत्पादन Yield Rate	
		एकूण देणाऱ्या जाती	अधिक उत्पन्न देणाऱ्या जाती	उत्पन्न टक्केवारी %	एकूण देणाऱ्या जाती	अधिक उत्पन्न देणाऱ्या जाती	उत्पन्न टक्केवारी %	एकूण देणाऱ्या जाती	अधिक उत्पन्न देणाऱ्या जाती	उत्पन्न टक्केवारी %	एकूण देणाऱ्या जाती	अधिक उत्पन्न देणाऱ्या जाती
Total	H. Y. V.	%	Total	H. Y. V.	%	Total	H. Y. V.	%	Total	H. Y. V.		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)
1	1985-86	15,155	10,440	68.9	1,407	1,662	118.1	8,815	6,362	72.2	731	839
2	1986-87	15,028	10,359	68.9	1,138	1,373	120.7	7,355	5,063	68.8	729	857
3	1987-88	13,435	8,895	66.2	1,256	1,374	111.2	7,327	6,107	83.3	864	924
4	1988-89	15,061	11,032	73.3	1,707	1,847	108.2	8,790	7,472	85.0	1,187	1,242
5	1989-90	14,953	10,990	73.5	1,519	1,647	108.5	8,419	7,047	83.7	1,077	1,143
6	1990-91	15,398	11,853	76.9	1,147	1,532	105.9	8,734	7,113	81.4	1,052	1,102
7	1991-92	15,464	11,974	77.4	1,328	1,432	107.9	6,276	4,297	68.5	997	1,169
8	1992-93	15,159	11,933	78.7	1,524	1,616	106.0	6,795	4,889	72.0	1,174	1,328

टीप.-एच. वाय. व्ही.-अधिक उत्पन्न
आधार.-कृषि संचालनालय, महाराष्ट्र

AGRICULTURE

TABLE No. 12.3

ज्वारी सरासरी उत्पादन

Yielding varieties Crops

(Table 93)

(क्षेत्र शंभर हेक्टरात. प्रति हेक्टरी सरासरी उत्पादन किलोत)
(Area in '00' hectares. Yield Rate in Kg. per Hectare)

क्र.सं.	बाजरी Bajra						ज्वारी (खान्ज) Jowar (Khanj)					
	क्षेत्र Area		सरासरी उत्पादन Yield rate				क्षेत्र Area		सरासरी उत्पादन Yield rate			
	अधिक उत्पन्न देणाऱ्या जाती	टक्केवारी	एकूण	अधिक उत्पन्न देणाऱ्या जाती	टक्केवारी	एकूण	अधिक उत्पन्न देणाऱ्या जाती	टक्केवारी	एकूण	अधिक उत्पन्न देणाऱ्या जाती	टक्केवारी	
H. Y. V.	%	Total	H. Y. V.	%	Total	H. Y. V.	%	Total	H. Y. V.	%		
	(16)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)	
1	10,081	59.2	246	298	121.1	28,804	21,944	76.2	921	1,073	116.5	
2	10,408	60.0	268	309	115.3	28,693	23,377	81.5	737	876	119.4	
3	11,532	63.5	501	614	122.7	29,733	23,700	79.7	1,308	1,423	108.7	
4	12,411	63.2	459	534	116.5	NA	NA	NA	NA	NA	NA	
5	13,528	70.7	630	715	113.6	NA	NA	NA	NA	NA	NA	
6	14,322	74.3	518	613	106.0	NA	NA	NA	NA	NA	NA	
7	15,014	78.6	470	516	109.8	NA	NA	NA	NA	NA	NA	
8	16,205	84.9	933	992	106.4	NA	NA	NA	NA	NA	NA	

H. Y. V. High Yielding Varieties.

Directorate of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune.

12. शेती/AGRICULTURE

तक्ता क्र./TABLE No. 12.4 (A)

भारतातील प्रमुख पिकांचे राज्यवार सरासरी उत्पादन/Average yield of Important Crops In India by States

(1991-92)

सरासरी उत्पादन प्रती हेक्टर किलोमध्ये/Average yield in Kg. per hect.

अ. क्र. Sr. No.	राज्य/ केंद्रशासित प्रदेश -	तांदूळ Rice	ज्वारी Jawar	बाजरी Bajra	मका Maize	रागी Ragi	गहू Wheat	बार्ली Barely	हरभरा Gram	ऊस Sugarcane	बटाटा Potato	कापूस Cotton (quin)
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)
1	आंध्रप्रदेश ..	2,414	626	730	2,028	1,099	827	..	703	73,210	3,625	316
2	आसाम ..	1,265	634	..	1,455	..	469	38,466	7,670	81
3	अरुणाचल प्रदेश ..	1,173	1,218	..	1,889	6,500	..
4	बिहार ..	1,074	453	418	1,844	787	1,816	867	1,017	48,836	9,040	213
5	गुजरात ..	1,155	391	713	1,020	696	2,214	..	591	85,186	28,497	177
6	गोंया, दीव व दमन ..	2,536	..	1,667	..	1,105	46,316
7	हरियाणा ..	2,831	282	565	1,600	..	3,596	2,070	659	55,901	16,481	451
8	हिमाचल प्रदेश ..	1,236	1,869	765	1,576	1,392	647	13,381	10,479	510
9	जम्मू व काश्मीर ..	2,086	..	485	1,497	..	1,214	802	429	29,750	1,500	850
10	कर्नाटक ..	2,249	810	424	3,025	1,355	712	..	428	83,827	16,126	259
11	करळ ..	1,956	500	895	67,543	..	275
12	मध्यप्रदेश ..	1,065	737	735	1,002	288	1,430	1,226	704	35,724	12,282	74
13	महाराष्ट्र ..	1,357	628	470	1,104	919	997	818	475	79,829	4,946	72
14	मणिपूर ..	2,123	2,400	32,667	6,079	85
15	मेघालय ..	1,155	1,257	..	1,283	..	600	19,000	7,320	123
16	मिझोराम ..	1,277	1,757	10,600	1,800	448
17	नागालँड ..	1,271	1,004	..	320	..	950	42,424	11,000	170
18	ओरिसा ..	1,465	1,090	367	780	969	1,671	..	686	73,196	11,097	219
19	पंजाब ..	3,257	1,000	1,100	1,950	..	3,803	2,940	706	63,486	19,981	607
20	राजस्थान ..	846	221	233	809	..	2,517	1,731	660	43,596	11,375	303
21	सिक्कीम ..	1,258	1,461	896	1,535	1,278	6,442	..
22	तामीळनाडू ..	2,586	1,216	1,070	463	1,874	1,000	..	553	1,01,022	21,743	281
23	त्रिपुरा ..	1,846	696	..	1,865	..	571	47,895	18,343	187
24	उत्तर प्रदेश ..	1,718	1,342	1,012	1,102	1,221	2,337	1,842	843	57,588	17,554	186
25	प. बंगाल ..	2,069	429	567	3,006	922	1,970	1,126	586	70,434	23,045	340
26	दिल्ली ..	2,200	405	1,392	3,377	2,333	1,000	..	6,000	..
27	पॉन्डिचेरी ..	2,355	..	1,300	..	2,333	85,429	..	321
28	दादरा व नगर हवेली
29	अंदमान व निकोबार	@
	भारत ..	1,741	663	463	1,381	1,242	2,397	1,749	735	65,831	15,934	217

आधार : कृषी आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source : Office of the Agriculture Commissioner of Maharashtra, Pune.

12. खेती/AGRICULTURE

तक्ता क्र./TABLE No. 12.4 (B)

भारतातील प्रमुख पिकांची राज्यवार सरासरी उत्पादन/Average yield of Important Crops In India by States

(1992-93)

सरासरी उत्पादन प्रती हेक्टर किलोमध्ये/Average yield in Kg. per hect.

राज्य/ हैद्राशासित प्रदेश	चांदूळ Rice	ज्वारी Jawar	बाजरी Bajra	मका Maize	रागी Ragi	गहू Wheat	बार्ली Barely	हरभरा Gram	जंत Sugarcane	कटहळ Potato	कापूस Cotton (quin)	States/UT
(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(2)
आंध्र प्रदेश	2,403	790	760	2,455	1,069	811		464	72,142	@	252	Andhra Pradesh
असम	1,308			661	@	1,065		484	38,789	6,093	@	Assam
आरुणाचल प्रदेश	1,014			1,297		1,391				@	@	Arunachal Pradesh
बिहार	814	590	519	1,820	858	1,748	814	821	45,384	9,067	@	Bihar
गुजरात	1,441	722	1,298	1,516	810	2,225		630	85,472	21,887	294	Gujrat
गोवा, दीव, दमन	2,562		1,667		1,000				@			Goa, Div, Daman
हारीयाणा	2,659	395	1,166	1,758	@	3,621	2,315	669	48,881	16,740	450	Haryana
हिमाचल प्रदेश	1,347		@	2,068	824	1,576	1,392	571	@	10,479	@	Himachal Pradesh
जम्मू व काश्मीर	1,949	@	485	1,709		1,242	679	333	@	@	@	Jammu & Kashmir
कर्नाटक	2,327	870	631	3,292	1,559	684		373	86,014	17,008	270	Karnatak
केरळ	2,017	522			1,000				69,293	@	@	Kerala
मध्य प्रदेश	1,071	1,100	892	1,597	@	1,361	995	719	33,442	11,327	128	Madhya Pradesh
महाराष्ट्र	1,532	1,129	933	1,554	1,070	1,174	810	510	76,408	4,388	124	Maharashtra
मणिपुर	1,800			2,693					@	@	@	Manipur
मेघालय	1,167			929		1,333		600	@	8,765	@	Meghalaya
मिझोरम	1,370			1,897				@	@	@	@	Mizoram
नागालँड	1,358			1,108		3,250		846			@	Nagaland
ओरिसा	1,213	695	857	928	770	1,794		632	64,579	9,817	@	Orisa
पंजाब	3,391	1,000	889	2,296		3,770	2,587	673	56,866	17,511	570	Punjab
राजस्थान	1,234	531	562	1,058		2,287	1,540	548	46,453	@	363	Rajasthan
सिक्किम	1,286			1,336	940	1,763	1,333			@		Sikkim
तमिळनाडू	2,888	1,188	1,104	1,494	1,960	1,000	@	580	1,04,005	24,057	296	Tamil Nadu
त्रिपुरा	1,814					1,936		571	@	16,795	@	Tripura
उत्तर प्रदेश												Uttar Pradesh
पश्चिम बंगाल	2,034	500	750	2,518	936	2,158	984	911	57,708	21,644	@	West Bengal
दिल्ली	2,200	465	906	@		3,377	2,333	1,333		@	@	Delhi
पणजेचेरी	2,496		1,500		1,667				@		@	Pondichery
दद्रा व नगर हवेली	1,669	800		1,227	2	1,333		667				Dadra & Nagar Haveli
अरुणाचल प्रदेश	2,549								@			A. and N. Island
भारत	1,744	989	824	1,694	1,340	2,323	1,668	673	63,810	14,619	261	INDIA

टी. - @ राज्यात/केंद्रशासित प्रदेशात ही पिके महत्त्वाची नसल्याने सरासरी उत्पादन काढलेले नाही.

Note - @ Crop being unimportant in State/Union territory average yield has not been calculated.

स्रोत : कृषी आयुक्तालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source - Office of the Agriculture Commissioner, Government of Maharashtra, Pune.

12. शेती / AGRICULTURE

वक्ता क्रमांक / TABLE No. 12.5

वहित भारकांची जिल्हावार संख्या व जमिनीचे क्षेत्र (कृषी गणना १९९०-९१)

Number and Area of Operational Holdings According to Size Groups

Agricultural Census, 1990-91

(आकडे संभारत / Figures in H)

अनु- क्रमांक Serial No.	जिल्हा	सिमांतिक (एक हेक्टरा- पर्यंत)	अल्पभारक (१ ते २ हे.)	निम्न मध्यम (२ ते ४ हे.)	मध्यम (४ ते १० हे.)	मोठे (१० हेक्टरा- पेक्षा जास्त)	एकूण Total	वहितभारक जमिनीचे क्षेत्र (हेक्टरात)	District
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(2)
1	बृहन्मुंबई	संख्या 11 क्षेत्र 6	11	..	No. Greater Bo Area
2	ठाणे	संख्या 1,270 क्षेत्र 515	515	341	211	47	2,384	..	No. Thane Area
3	रायगड	संख्या 1,640 क्षेत्र 663	475	282	146	29	2,572	..	No. Raigad Area
4	रत्नागिरी	संख्या 1,417 क्षेत्र 510	527	525	423	113	3,005	..	No. Ratnagiri Area
5	सिंधुदुर्ग	संख्या 1,483 क्षेत्र 454	357	300	210	56	2,406	..	No. Sindhudu Area
6	नाशिक	संख्या 1,166 क्षेत्र 616	1,177	1,016	583	96	4,038	..	No. Nashik Area
7	धुळे	संख्या 634 क्षेत्र 402	1,032	797	447	42	2,952	..	No. Dhule Area
8	जळगाव	संख्या 986 क्षेत्र 585	1,311	933	481	47	3,758	..	No. Jalgaon Area
9	अहमदनगर	संख्या 2,392 क्षेत्र 1,279	2,139	1,579	615	81	6,806	..	No. Ahmedn Area
10	पुणे	संख्या 1,940 क्षेत्र 915	1,243	1,076	511	118	4,988	..	No. Pune Area
11	सातारा	संख्या 3,392 क्षेत्र 1,403	1,379	782	307	40	5,900	..	No. Satara Area
12	सांगली	संख्या 1,968 क्षेत्र 875	952	713	352	62	4,047	..	No. Sangli Area
13	सोलापूर	संख्या 828 क्षेत्र 468	1,060	1,109	756	164	3,917	..	No. Solapur Area
14	कोल्हापूर	संख्या 2,965 क्षेत्र 1,135	847	470	169	20	4,471	..	No. Kolhapur Area
15	औरंगाबाद	संख्या 828 क्षेत्र 489	1,177	923	421	42	3,391	..	No. Aurang Area
16	जालना	संख्या 672 क्षेत्र 403	984	708	369	32	2,765	..	No. Jalna Area
17	परभणी	संख्या 900 क्षेत्र 542	1,264	1,093	609	43	3,909	..	No. Parbh Area
18	बीड	संख्या 1,235 क्षेत्र 699	1,287	982	498	59	4,055	..	No. Beed Area
19	नांदेड	संख्या 1,005 क्षेत्र 613	1,330	1,013	421	26	3,795	..	No. Nand Area
20	उस्मानाबाद	संख्या 384 क्षेत्र 233	652	618	443	70	2,167	..	No. Osma Area
21	लातूर	संख्या 399 क्षेत्र 270	755	683	431	51	2,319	..	No. Latu Area

तत्संज्ञा क्रमांक / TABLE No. 12.5—Contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(2)
२४	संख्या	640	953	728	435	61	2,815	..	No. Buldhana
	क्षेत्र	409	1,386	1,999	2,566	847	7,207	2.56	Area
२५	संख्या	560	976	767	508	90	2,901	..	No. Akola
	क्षेत्र	389	1,429	2,125	3,044	1,237	8,224	2.83	Area
२६	संख्या	666	1,069	703	424	66	2,928	..	No. Amravati
	क्षेत्र	473	1,554	1,944	2,513	899	7,383	2.52	Area
२७	संख्या	112	959	925	602	97	2,695	..	No. Yavatmal
	क्षेत्र	78	1,413	2,529	3,530	1,327	8,877	3.29	Area
२८	संख्या	185	452	419	280	39	1,375	..	No. Wardha
	क्षेत्र	137	660	1,170	1,655	545	4,167	3.03	Area
२९	संख्या	419	721	60	370	45	2,155	..	No. Nagpur
	क्षेत्र	273	1,058	1,674	2,152	628	5,785	2.68	Area
३०	संख्या	1,707	809	396	142	12	3,066	..	No. Bhandara
	क्षेत्र	822	1,142	1,078	795	175	4,012	1.31	Area
३१	संख्या	579	543	521	327	45	2,015	..	No. Chandrapur
	क्षेत्र	322	887	1,435	1,919	637	5,200	2.58	Area
३२	संख्या	365	331	259	118	15	1,088	..	No. Gadchiroli
	क्षेत्र	198	480	699	678	220	2,275	2.09	Area
३३	संख्या	32,748	27,276	21,258	11,710	1,706	94,698	..	No. Maharashtra State
	क्षेत्र	16,176	39,833	58,797	68,564	25,878	2,09,248	2.21	Area

टीप.—आकडे अस्थायी आहेत. / Note.—Figures are Provisional.

आधार.—कृषि गणना, १९९०-९१. / Source.—Agricultural Census, 1990-91.

12. शेती / AGRICULTURE

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 12.6

महाराष्ट्रातील आकारानुसार एकूण बहिर्धारकांची संख्या व क्षेत्र (कृषि गणना १९९०-९१)

Number and Area of Operational Holdings by Tenure and by Size Groups (1990-91)

(क्षेत्र हेक्टरमध्ये / Area in hect)

अनु- क्रमांक Serial No.	आकारमान क्षेत्र Size class in hectare	व्यक्तिगत धारण Individual holdings		समाईक धारण Joint holdings		संस्था धारण Institutional Holdings		एकूण धारण Total Holdings
		संख्या No.	क्षेत्र Area	संख्या No.	क्षेत्र Area	संख्या No.	क्षेत्र Area	संख्या No.
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
1	up to 0.02	71,575	777	5,621	50	258	0	77,454
2	0.02—0.50	15,10,743	3,91,380	75,951	18,941	3,077	711	15,89,771
3	0.50—1.00	15,34,954	11,51,294	69,536	52,158	3,046	2,306	16,07,536
	सिमांतिक Marginal	31,17,272	15,43,451	1,51,108	71,149	6,381	3,017	32,74,761
4	1.00—2.00	26,12,353	38,05,382	1,11,993	1,73,057	3,241	4,827	27,27,587
	लहान Small	26,12,353	38,05,382	1,11,993	1,73,057	3,241	4,827	27,27,587
5	2.00—3.00	13,27,590	31,99,783	67,370	1,64,405	1,939	4,734	13,96,899
6	3.00—4.00	6,87,616	23,67,973	40,048	1,38,464	1,281	4,390	7,28,945
	निम्न मध्यम Semi-medium	20,15,206	55,67,756	1,07,418	3,02,869	3,220	9,124	21,25,844
7	4.00—5.00	4,18,398	12,59,330	27,574	1,22,831	948	4,217	4,46,920
8	5.00—7.50	4,86,152	29,48,636	35,996	2,18,251	1,352	8,238	5,25,500
9	7.50—10.00	1,81,125	15,45,373	16,649	1,42,628	782	6,721	1,98,556
	मध्यम Medium	10,87,675	63,53,339	80,219	4,83,910	3,082	19,176	11,70,976
10	10.00—20.00	1,35,957	17,49,162	15,869	2,08,189	1,259	17,569	1,52,985
11	20.00—and above	13,933	4,34,006	2,687	98,121	1,008	80,732	17,628
	मोठे Large	1,49,790	21,83,168	18,556	3,06,309	2,267	98,301	1,70,613
	एकूण / Total	89,82,296	1,94,53,095	4,69,294	13,37,294	18,191	1,34,445	94,69,781
	एकूणाची टक्केवारी Percentage to Total	4.85	92.97	4.96	6.39	0.19	0.64	100.00

टीप.—आकडे अस्थायी आहेत.

Note.—Figures are provisional.

आधार.—कृषि गणना, १९९०-९१, कृषि विभाग, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.—Agricultural Census, 1990-91, Department of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune.

12. शेती / AGRICULTURE

सक्ता क्रमांक / TABLE No. 12.7

रासायनिक खतांचा वापर

Consumption of Chemical Fertilizers

(आकडे शंभर मे. टनात / Figures in '00' M. Tonnes)

क्र. सं. / Serial No.	जिल्हा / District	खते / Fertilizers								District	
		1991-92				1992-93					
		नत्रयुक्त Nitrogenous	स्फुरदायुक्त Phosphatic	पालायायुक्त Potassic	एकूण Total	नत्रयुक्त Nitrogenous	स्फुरदायुक्त Phosphatic	पालायायुक्त Potassic	एकूण Total		
(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(2)		
१	ब्रह्मपूर	Brihun
२	मुंबई	Mumbai
३	ठाणे	..	98	22	27	147	98	17	13	128	Thane
४	रायगड	..	125	49	28	203	91	8	17	116	Raigad
५	रत्नागिरी	..	60	12	11	83	53	12	11	76	Ratnagiri
६	सिंधुदुर्ग	..	33	17	13	63	31	16	10	56	Sindhudurg
७	नाशिक	..	337	193	71	500	459	196	59	715	Nashik
८	धुळे	..	272	121	71	464	319	120	48	487	Dhule
९	जळगांव	..	651	255	232	1,139	745	247	124	1,116	Jalgaon
१०	अहमदनगर	..	613	284	153	1,050	459	136	58	653	Ahmednager
११	पुणे	..	422	176	119	718	417	132	77	626	Pune
१२	सातारा	..	358	169	104	631	291	100	59	451	Satara
१३	सांगली	..	435	198	182	815	325	117	102	544	Sangli
१४	सांगापूर	..	371	170	110	650	291	124	53	467	Soiapur
१५	कोल्हापूर	..	574	249	241	1,064	450	159	148	758	Kolhapur
१६	औरंगाबाद	..	198	104	44	346	240	84	29	354	Aurangabad
१७	जाना	..	186	105	47	339	183	75	25	283	Jaina
१८	परभणी	..	231	85	36	353	228	87	32	346	Parbhani
१९	बीद	..	134	66	26	226	182	70	20	272	Beed
२०	नांदेड	..	380	179	109	668	396	183	83	662	Nanded
२१	अमानाबाद	..	67	42	15	124	69	37	14	121	Osmanabad
२२	लातूर	..	200	105	35	341	182	106	29	317	Latur
२३	बुलढाना	..	220	107	31	358	251	123	26	400	Buldhana
२४	अकोला	..	219	131	45	395	290	141	34	465	Akola
२५	अमरावती	..	205	132	50	388	247	121	21	388	Amravati
२६	यवतमाळ	..	235	108	65	408	282	92	41	414	Yavatmal
२७	वर्धा	..	153	70	38	261	193	109	26	328	Wardha
२८	नागपूर	..	173	141	37	351	211	95	22	327	Nagpur
२९	भंडारा	..	145	55	18	219	164	47	15	226	Bhandara
३०	चंद्रपूर	..	110	38	16	163	107	36	15	158	Chandrapu
३१	गडचिरोली	..	46	17	8	71	49	17	7	73	Gadchiroli
३२	महाराष्ट्र राज्य	..	7,252	3,404	1,984	12,640	7,304	2,806	1,216	11,325	Maharashtra State

स्रोत - कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source - Commissionerate of Agriculture, Maharashtra State, Pune.

शेतीची व

अनु- क्रमांक	जिल्हा	गाव्या	नांगर		शामरी		मज्जी यंत्र		करवा Che
			Ploughs		Seed drills		Threshers		
			ताकडी	लोखंडी	स्थानिक	सुधारित	बैलाकडून किंवा मनुष्यबळाने	शक्तीवर चालवारी	
Serial No.	Carts	Wooden	Iron	Local	Improved	Bullock or manually operated	Power operated	Bullock or manually operated	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)
1	बृहन्मुंदर	45	140	83	N. A.	N. A.	3
2	ठाणे	11,329	1,15,151	586	18	6	1
3	रायगड	6,309	87,712	199	5,531	59	5
4	रत्नागिरी	1,081	1,51,642	125	14	..	5
5	सिंधुदूर्ग	2,055	1,19,999	88	3	26	..
6	नाशिक	42,050	1,54,125	68,965	1,329	2,053	2,568
7	धुळे	52,119	1,13,841	27,823	662	1,133	1,196
8	जळगांव	61,700	63,113	48,822	705	2,025	761
9	अहमदनगर	39,470	36,335	87,277	2,116	3,004	2,756
10	पुणे	28,072	36,234	60,349	597	1,110	2,008
11	सातारा	33,012	46,302	41,990	3,767	1,353	3,634
12	सांगली	25,258	22,358	37,410	7,074	915	3,314
13	सोलापूर	27,865	25,744	50,687	338	1,390	2,061
14	कोल्हापूर	28,478	94,985	25,097	3,174	1,203	347
15	औरंगाबाद	23,928	24,772	41,041	864	1,250	390
16	जालना	21,546	11,536	27,800	100	1,022	59
17	परभणी	39,707	65,678	37,243	772	1,819	2,485
18	बीड	36,646	3,971	32,239	264	1,823	289
19	नरिद	33,827	1,04,821	14,553	568	1,071	3,217
20	उस्मानाबाद	31,279	8,281	27,654	253	1,001	1,232
21	सातूर	21,020	33,226	24,471	125	1,717	2,090
22	बुलढाणा	41,989	9,861	40,894	1,053	1,904	127
23	अकोला	36,293	27,892	32,226	995	1,666	162
24	अमरावती	47,239	45,198	28,615	533	2,073	131
25	यवतभाळ	56,657	97,539	28,351	942	1,089	490
26	वर्धा	26,980	31,776	16,117	543	8,66	70
27	नागपूर	61,264	89,747	11,609	606	1,524	134
28	भंडारा	70,410	1,70,428	13,627	2,598	179	17
29	चंद्रपूर	58,782	1,25,131	9,971	2,193	222	7
30	गडचिरोली	22,291	93,939	4,065	19	..	6
महाराष्ट्र राज्य		9,88,702	20,72,477	6,39,977	57,756	33,503	29,587

N. A.

महाराष्ट्र राज्य शासने कार्याची व मज्जी यंत्र
आधारित

AGRICULTURE

TABLE No. 12.8

Agricultural Machinery and Implements (1988-89)

जसावे चरक		सिंचनासाठी विद्युत पंप				परिष्कारित		ट्रॅक्टर		दुचाकी		Ghanis	District
Sugarcane crushers		Electric pumps for irrigation				Parsian wheels and dusters		Tractors		Tractors or power tillers			
शक्तीने चालणारे	शैलाच्या सहाय्याने चालणारे	पाच अक्षराक्षती पर्यंत	सहा आणि अधिक अक्षराक्षतीचे	एकूण	सिंचन व कृषि कार्याकरिता वापरलेली तेल इंजिने व पंप	परिष्कारित चाक	फवारणी यंत्रे	ट्रॅक्टर	दुचाकी ट्रॅक्टर किंवा शक्तीवर चालणारी यंत्रे	दुचाकी ट्रॅक्टर किंवा शक्तीवर चालणारी यंत्रे	दुचाकी ट्रॅक्टर किंवा शक्तीवर चालणारी यंत्रे		
Worked by power	Worked by bullocks	Upto 5 H. P.	6 and above H. P.	Total	Oil engines with pump for irrigation and agricultural purposes	Parsian wheels	Sprayers and dusters	Tractors	Tractors	Tractors or power tillers	Tractors or power tillers		
(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)
..	..	12	1	13	9	..	6	18	Brihan Mumbai
272	3	1,728	72	1,800	404	4	1,719	136	112	2	Thane
8	40	1,085	67	1,152	451	340	1,022	1	12	Raigad
..	..	419	59	478	50	138	481	Ratnagiri
6	13	1,495	99	1,594	899	110	2,032	7	1	5	Sindhudurg
142	113	39,812	3,769	43,581	9,563	18	17,582	4,398	65	29	Nashik
129	102	18,553	3,471	22,024	2,841	30	8,573	2,513	33	28	Dhule
102	236	24,249	8,463	32,712	7,556	45	20,966	2,548	37	12	Jalgaon
143	168	68,619	4,275	72,894	15,603	4	12,417	4,114	55	47	Ahmednagar
251	155	19,632	2,832	22,464	14,782	34	11,453	2,675	26	140	Pune
540	84	16,882	4,616	21,498	13,849	675	5,947	2,475	31	12	Satara
183	61	23,830	2,839	26,669	8,068	121	6,843	2,060	94	17	Sangli
646	187	37,432	3,756	41,188	10,964	12	6,019	1,039	20	24	Solapur
523	102	12,916	5,046	17,962	10,898	71	3,719	3,047	79	9	Kolhapur
199	105	28,236	1,121	29,357	2,348	19	13,795	1,039	48	51	Aurangabad
373	25	26,655	775	27,430	2,164	..	19,746	542	..	155	Jalna
266	84	20,024	1,324	21,348	4,304	41	23,730	502	12	122	Parbhani
94	67	28,266	1,543	29,809	2,491	7	7,086	436	2	34	Beed
138	91	15,783	1,087	16,870	1,833	22	20,586	169	8	41	Nanded
627	112	20,771	2,751	23,522	5,291	48	5,405	870	4	45	Osmanabad
737	138	12,869	1,233	14,102	1,526	35	7,540	580	2	100	Latur
117	87	30,099	733	30,832	3,341	..	27,117	947	11	45	Buldhana
116	55	12,061	2,156	14,217	2,929	5	20,083	868	9	23	Akola
53	28	29,172	516	28,688	6,469	3	23,081	787	11	5	Amravati
42	36	13,766	933	14,699	3,680	94	48,914	227	3	5	Yavatmal
28	40	14,776	121	14,897	2,103	34	26,084	153	6	25	Wardha
30	42	24,510	289	24,799	2,629	5	19,400	279	13	54	Nagpur
53	244	6,537	99	6,636	2,272	13	13,649	809	9	51	Bhândara
11	76	2,097	33	2,130	2,689	4	16,262	309	2	23	Chandrapur
..	1	265	2	267	1,178	7	2,498	169	1	1	Gadchiroli
5,979	2,495	5,51,533	4,081	5,05,632	1,42,984	1,949	3,98,755	33,817	706	1,111	Maharashtra Sta

N. A.—Not Available

Including Combine harvest machines.

Source.—Live Stock Census, 1987.

12. शेती / AGRICULTURE

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 12.9

महाराष्ट्र राज्यातील प्रमुख पिकांच्या उत्पादनांचे निर्देशांक

Index numbers of Production of Principal Crops in Maharashtra State

(पायाभूत काळ १९६९-७० त्रिवार्षिक = १००)
(Base 1969-70 Triennium = 100)

अनुक्रमांक Serial No.	वस्तू Weights	भार 1960-61	1965-66	1970-71	1975-76	1980-81	1985-86	1989-90	1990-91	1991-92	1992-93	Commodity	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(2)
I	अन्नधान्ये—												FOOD-GRAINS
(a)	तृणधान्ये—												Cereals—
(1)	तांदूळ	11.52	100.2	64.7	121.7	167.3	172.8	158.1	169.7	169.4	153.7	173.0	Rice
(2)	गहू	4.81	104.4	72.9	114.6	312.1	242.4	167.7	236.1	239.1	162.8	207.6	Wheat
(3)	खरीप ज्वारी	11.45	128.9	67.1	52.0	131.4	165.6	155.3	260.8	222.7	136.2	293.2	Khari Jawar
(4)	रबी ज्वारी	9.67	141.0	80.1	43.7	85.2	111.6	88.6	152.0	149.5	74.2	117.1	Rabi Jawar
(5)	एकूण ज्वारी	21.12	134.4	73.0	49.6	110.3	140.9	124.8	211.1	189.3	107.9	212.8	Total Jawar
(6)	बाजरी	5.80	76.9	58.2	129.7	88.1	119.6	66.1	189.5	175.4	141.3	280.0	Bajri
(7)	बाली	0.01	94.1	82.4	141.2	192.4	396.2	158.5	395.4	113.2	101.9	98.2	Barly
(8)	मका	0.24	60.3	84.8	82.2	278.4	404.5	302.9	339.6	434.5	417.1	501.0	Maize
(9)	नाचणी	1.19	108.4	72.2	103.6	119.8	133.5	159.7	136.1	136.1	119.8	132.1	Ragi
(10)	कोदा	0.09	110.4	89.6	68.8	73.6	88.5	62.8	81.5	83.0	84.0	85.5	Kodra
(11)	इतर तृणधान्ये	0.27	98.8	81.6	79.6	107.4	100.6	73.0	168.4	129.6	113.0	356.3	Other Cereal
	एकूण तृणधान्ये	45.05	113.77	69.1	87.1	144.6	158.1	131.9	198.6	187.0	131.7	210.7	Total—Cereals
(b)	कडधान्ये—												Pulses—
(1)	हमपत	1.32	130.4	76.7	84.2	175.6	146.1	156.2	325.4	348.1	200.3	293.3	Gram
(2)	तूर	4.46	156.5	82.8	90.6	136.3	120.2	151.7	237.7	140.6	121.4	196.0	Tur
(3)	इतर कडधान्ये	4.66	90.5	77.5	74.9	135.8	75.3	127.3	161.3	156.0	85.2	220.6	Other Pulses
	एकूण कडधान्ये	10.44	123.8	79.7	82.8	147.0	103.5	141.4	214.7	173.7	115.2	219.3	Total—Pulses

Name of Commodity												
(a)	O.I. Seeds											
(1) भुईया	9.25	127.4	75.3	93.4	110.3	97.2	72.3	155.8	157.9	87.0	120.9	Groundnut
(2) तीळ	0.70	89.3	85.5	56.2	99.2	113.7	159.8	199.5	237.5	180.6	312.9	Seasamum
(3) मोहरी, राई आणि जवस	0.58	163.9	100.3	94.4	177.5	158.3	163.6	157.1	149.1	63.0	89.6	Rape, Mustard and Linseed.
(4) एरंड	0.01	150.0	83.3	100.0	200.0	233.3	616.7	366.6	350.0	333.3	300.0	Castor-Seed
एकूण गव्हाळांची धान्ये	10.45	126.9	77.4	91.0	113.3	101.8	83.6	159.0	162.9	92.1	132.1	Total Oil Seeds
(b) वंदू रिफे-	Fibres											
(1) कापूस	8.43	122.7	77.1	35.5	57.2	93.1	145.5	162.2	137.9	84.7	132.6	Cotton
(2) अंबादी	0.03	187.2	97.0	46.4	115.8	110.9	51.1	64.6	60.9	58.1	56.9	Mesta
एकूण वंदू रिफे	8.46	122.8	77.2	35.5	57.4	93.1	145.2	161.8	137.7	84.6	132.3	Total—Fibres
(c) संकीर्ण-	Misc.											
(1) ऊस	21.64	81.4	78.8	115.5	156.2	182.6	180.2	256.6	297.5	280.2	238.9	Sugarcane
(2) तंबाखू	0.18	256.2	133.3	108.3	102.1	141.7	164.6	206.2	216.7	166.7	245.8	Tobacco
(3) बटाटे	0.35	150.0	129.3	99.4	133.7	101.8	115.7	106.3	124.5	84.2	132.1	Potato
(4) मिरची	3.34	98.8	93.8	69.6	89.4	85.4	73.7	73.0	74.7	65.0	75.7	Chillies
एकूण संकीर्ण	25.51	85.9	81.8	109.2	146.8	168.4	165.3	230.1	265.4	248.6	216.2	Total Misc.
एकूण अन्नधान्येचर	44.51	102.6	79.9	90.9	121.9	138.3	142.1	200.3	216.8	180.3	180.3	Total—Non-Food-grains.
एकूण वंदू रिफे	100.00	109.1	75.0	88.3	134.1	143.6	137.4	201.1	198.9	151.6	198.1	All Commodities

आधार-कृषि संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे. 68-61 65-66 70-71 75-76 80-81 85-86 89-90 90-91 91-92 92-93
 Source.—Directorate of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune.

जिल्हावार मुख्य पिकांची

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	दुग्धधान्ये व फळधान्ये Cereals and Pulses		उसा Sugarcane		फळे व प
		A	B	A	B	Fruits and Ve A
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1	बृहन्मुंबई	3	3
2	ठाणे	1,956	1,908	54
3	रायगड	1,892	1,967	24
4	रत्नागिरी	1,426	1,378	1	1	109
5	सिंधुदूर्ग	949	1,005	2	2	178
6	नाशिक	7,487	7,025	233	216	308
7	पुणे	5,762	5,777	120	139	63
8	जळगाव	5,717	5,877	91	103	452
9	अहमदनगर	10,309	10,059	606	491	107
10	पुणे	9,076	9,013	279	355	366
11	सातारा	5,139	5,230	291	306	125
12	सांगली	5,199	5,036	372	391	45
13	सोलापूर	9,917	9,438	232	248	98
14	कोल्हापूर	2,685	2,573	477	507	40
15	औरंगाबाद	6,783	6,302	190	180	49
15	जालना	5,040	4,713	82	77	39
17	परभणी	6,700	6,745	86	102	79
16	बीड	7,076	6,982	169	193	196
19	नांदेड	4,841	4,815	57	47	61
20	उस्मानाबाद	4,828	4,444	81	93	48
21	लातूर	4,770	4,450	77	64	12
22	बुलढाणा	3,843	3,793	51	28	51
23	अकोला	5,205	5,203	11	10	40
24	अमरावती	3,785	3,411	4	3	257
25	यवतमाळ	3,652	3,683	27	30	34
26	वर्धा	2,056	1,960	1	5	64
27	नागपूर	3,888	3,603	3	6	269
26	भंडारा	4,488	4,392	6	7	54
29	चंद्रपूर	3,958	4,328	1	1	24
30	गढचिरोली	2,034	1,971	7
महापूर राज्य		1,40,486	1,37,084	3,550	3,605	3,253

आधार-कृषि आयुक्त, महाराष्ट्र

A=1991-92

B=1992-93

AGRICULTURE
TABLE No. 12.10

Area under major crops in each districts

(क्षेत्र " ००० " हेक्टर
(Area in ' 00 ' hect.)

मसाले व मसाल्याचे पदार्थ Candiments and Spices		संकीर्ण अन्नपिके Miscellaneous food crops		एकूण अन्नपिके Total Food crops		District (2)
A (9)	B (10)	A (11)	B (12)	A (13)	B (14)	
..	3	3	Brihan Mumbai
6	6	2,016	1,970	Thane
11	10	1,927	2,002	Raigad
11	10	1,547	1,507	Ratnagiri
10	9	1,139	1,198	Sindhudurg
39	66	2	..	8,069	7,641	Nashik
72	60	6,017	6,041	Dhule
65	49	6,325	6,459	Jalgaon
32	31	15	..	11,069	10,704	Ahmednagar
67	52	9,788	9,837	Pune
62	50	9	2	5,646	5,721	Satara
70	76	1	1	5,687	5,549	Sangli
49	45	10,296	9,831	Solapur
69	67	3,271	3,164	Koihapur
50	41	7,072	6,572	Aurangabad
31	29	..	1	5,192	4,852	Jalna
58	55	6,923	6,976	Parbhani
132	140	11	13	7,584	7,546	Beed
132	114	5	5	5,096	5,028	Nanded
50	46	5,007	4,676	Osmanabad
63	57	4,922	4,562	Latur
37	53	3,982	3,926	Buldhana
27	17	..	1	5,283	5,271	Akola
66	69	4,112	3,730	Amravati
35	33	3,748	3,782	Yavatmal
16	14	2,139	2,046	Wardha
262	281	4,422	4,169	Nagpur
50	49	2	2	4,600	4,505	Bhandara
124	124	4,107	4,481	Chandrapur
24	20	2,065	1,998	Gadchiroli
1,720	1,673	45	25	1,49,054	1,45,767	Maharashtra State

Source.—Commissioner of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune.

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	एकूण मळीतांची धान्ये Total Oil seeds		तंतू पिके Fibre crops		औषधी इत्ये व मा
		A	B	A	B	A
		(15)	(16)	(17)	(18)	(19)
1	बृहन्मुंबई	2	2
2	ठाणे	25	55	5	5	3
3	रायगड	17	32
4	रत्नागिरी	125	117
5	सिंधुदूर्ग	67	74	1
6	नाशिक	587	559	29	31	1
7	धुळे	1,053	1,049	621	651	14
8	जळगाव	980	883	2,222	1,905	1
9	अहमदनगर	1,209	1,139	22	23	1
10	पुणे	1,014	1,039	7	8	2
11	सातारा	724	760	29	24	1
12	सांगली	585	707	21	21	40
13	सोलापूर	1,393	1,265	82	44	1
14	कोल्हापूर	661	672	3	3	57
15	औरंगाबाद	1,167	1,037	601	561	..
16	जानना	1,185	897	1,312	1,299	..
17	परभणी	1,394	1,264	2,416	2,514	..
18	बीड	1,510	1,457	237	377	1
19	नांदेड	524	457	2,432	2,328	2
20	उस्मानाबाद	1,633	1,449	39	38	1
21	लातूर	1,576	1,702	424	426	3
22	बुलढाणा	818	926	2,451	2,578	..
23	अकोला	377	458	3,614	3,773	1
24	अमरावती	408	446	3,635	3,680	1
25	यवतमाळ	320	353	4,354	4,417	..
26	वर्धा	429	451	1,886	1,783	..
27	नागपूर	902	1,056	723	682	..
28	भंडारा	410	358	8	8	..
29	चंद्रपूर	763	650	570	578	..
30	गडचिरोली	117	110	3	3	3
महापष्ट राज्य		22,065	21,424	27,747	27,760	133

आधार.-कृषि संचालनालय, महाराष्ट्र

A=1991-92

B=1992-93

TABLE No. 12.10 — Contd.

ईरपाची पिके Fodder Crops		संकीर्ण अन्नधान्येतर पिके Miscellaneous non-food crops		एकूण अन्नधान्येतर पिके Total non-food crops		एकूण पिकाखालील क्षेत्र Total area under crops		District (2)
A (21)	B (22)	A (23)	B (24)	A (25)	B (26)	A (27)	B (28)	
10	10	12	12	15	15	Brihan Mumbai
829	1,009	862	1,072	2,878	3,042	Thane
204	200	221	232	2,148	2,234	Raigad
873	974	998	1,091	2,545	2,598	Ratnagiri
24	56	1	..	93	130	1,232	1,328	Sindhudurg
623	635	..	1	1,240	1,227	9,309	8,868	Nashik
11	9	..	3	1,700	1,722	7,717	7,763	Dhule
13	35	3,216	2,823	9,541	9,282	Jalgaon
407	676	..	3	1,645	1,841	12,714	12,545	Ahmednagar
340	1,582	6	7	2,370	2,638	12,158	12,475	Pune
549	531	1,304	1,317	6,950	7,038	Satara
397	435	1,043	1,201	6,730	6,750	Sangli
47	65	1,514	1,375	11,810	11,206	Solapur
977	996	1,698	1,718	4,969	4,882	Kolhapur
9	10	1,777	1,609	8,849	8,181	Aurangabad
7	5	2,504	2,201	7,696	7,053	Jalna
7	6	3,817	3,784	10,740	10,760	Parbhani
243	464	20	22	2,120	2,330	9,704	9,876	Beed
5	7	2,963	2,793	8,059	7,821	Nanded
24	387	1	..	1,696	1,874	6,705	6,550	Osmanabad
20	12	2,023	2,143	6,945	6,725	Latur
..	3,269	3,504	7,251	7,430	Buldhana
7	1	3,999	4,233	9,282	9,504	Akola
1	1	4,045	4,128	8,157	7,858	Amravati
3	3	4,677	4,773	8,425	8,555	Yavatmal
2	2	..	1	2,317	2,237	4,456	4,283	Wardha
1	2	1	3	1,627	1,743	6,049	5,912	Nagpur
1	1	..	4	419	371	5,019	4,876	Bhandara
2	4	1,335	1,232	5,442	5,713	Chandrapur
5	4	128	119	2,193	2,117	Gadchiroli
6,641	8,122	29	44	56,634	57,473	2,05,688	2,03,240	Maharashtra State

Source — Directorate of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune.

12. शेती / AGRICULTURE

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 12.11

महाराष्ट्र राज्यातील प्रमुख पिकाखालील क्षेत्राचे निर्देशांक
Index number of area of Principal Crops in Maharashtra State

(पायाभूत काळ १९६९-७० त्रैवार्षिक = १००)
(Base 1969-70 Triennium = 100)

अनुक्रमांक Serial No.	वस्तू	1960-61	1965-66	1970-71	1975-76	1980-81	1985-86	1989-90	1990-91	1991-92	1992-93	Commodity
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(2)
I	अन्नधान्ये-											I FOOD-GRAINS
(a)	दुग्धधान्ये-											(a) Cereals-
(1)	तांदूळ	97.7	99.3	101.6	106.4	113.0	115.5	114.2	118.9	118.2	115.9	Rice
(2)	गहू	108.6	99.8	97.3	140.1	129.3	106.4	100.8	104.6	75.2	81.4	Wheat
(3)	खरीप ज्वारी	100.9	103.1	100.5	108.9	118.7	114.4	111.3	109.0	106.7	111.5	Khanif Jawar
(4)	रब्बी ज्वारी	114.1	105.5	96.7	101.2	105.1	114.2	110.4	109.3	85.2	94.8	Rabi Jawar
(5)	एकूण ज्वारी	108.4	104.4	98.3	104.6	111.0	114.3	110.8	109.2	94.6	102.1	Total Jawar
(6)	बाजरी	79.3	88.7	98.9	87.7	82.9	83.3	92.7	93.5	92.7	92.6	Bajri
(7)	बार्ली	113.3	76.7	186.7	293.4	296.7	118.7	52.7	75.0	72.5	69.2	Barly
(8)	मका	80.6	95.3	103.2	135.5	164.9	165.2	212.2	244.1	264.7	399.3	Maize
(9)	नाचणी	108.2	108.9	89.6	99.0	104.3	100.2	97.2	97.7	96.4	91.3	Ragi
(10)	कोद्रा	119.8	102.9	71.4	74.9	85.6	59.9	68.4	69.0	67.6	67.9	Kodra
(11)	इतर दुग्धधान्ये	104.1	94.2	87.3	100.0	100.3	76.5	69.5	51.3	49.2	63.7	Other Cereals
	एकूण दुग्धधान्ये	101.1	100.2	98.4	104.2	107.1	106.9	106.2	106.2	95.6	100.6	Total-Cereals
(b)	दडधान्ये											(b) Pulses-
(1)	हमपरा	115.3	89.6	89.0	128.0	123.1	143.8	179.8	192.8	124.3	169.6	Gram
(2)	तूर	86.1	91.6	101.8	109.7	114.7	123.2	154.6	163.6	165.0	165.4	Tur
(3)	इतर दडधान्ये	84.6	86.8	97.1	106.8	90.5	94.2	101.9	94.0	92.9	103.8	Other Pulses
	एकूण दडधान्ये	89.0	88.3	97.1	110.3	106.2	107.5	124.5	123.3	113.9	126.8	Total Pulses

(1)	अर्धवटा	118.3	122.1	98.8	33.4	91.0	73.2	93.3	96.3	81.1	71.3	Groundnut
(2)	तीळ	78.9	77.7	76.2	93.3	117.3	142.2	194.8	177.5	172.7	170.7	Sesamum
(3)	मोहरी, राई आणि जवस	124.7	98.0	104.5	158.8	132.6	137.0	118.0	123.2	71.9	72.1	Rape, Mustard and Linseed.
(4)	एरंड	143.2	116.2	75.7	119.5	124.8	230.9	193.7	146.0	122.1	212.4	Caster-Seed
(a)	एरंड गळितांची धान्ये	114.3	112.8	96.7	103.2	100.8	92.0	110.3	110.8	91.5	84.5	Total Oil Seeds
(b)	रेशीम तंतू											(b) Fibres
(1)	कापूस	91.1	99.0	100.3	84.1	97.2	98.8	96.0	99.5	99.3	90.4	Cotton
(2)	अंबारी	86.5	96.7	84.8	115.9	113.1	61.2	71.2	66.3	64.8	63.5	Mesta
(a)	एरंड रेशीम तंतू	91.0	99.0	99.0	84.8	97.6	98.0	95.5	98.8	98.6	89.8	Total—Fibres
(c)	संकीर्ण											(c) Miscellaneous
(1)	ज्वार	80.2	86.2	108.4	148.4	166.1	172.3	249.0	288.6	294.7	262.5	Sugarcane
(2)	तंबाखू	209.1	109.1	95.9	92.0	98.6	84.5	76.2	83.7	80.4	84.5	Tobacco
(3)	बटाटे	138.1	127.1	94.1	92.6	90.1	120.7	102.8	106.2	70.5	124.9	Potato
(4)	मिठकी	98.3	99.5	91.6	90.2	93.9	83.3	79.0	80.4	77.2	82.4	Chillies
(a)	एरंड संकीर्ण	93.8	94.8	99.5	116.8	126.7	125.1	156.9	176.0	175.8	165.7	Total Misc.
(a)	एरंड अन्नधान्ये	97.9	102.6	99.0	92.6	100.7	98.3	104.5	108.2	102.5	94.1	Total—Non-Food-grains.
(1)	सर्व तंतू	98.5	99.0	98.3	102.2	105.3	104.8	108.5	109.3	100.1	102.9	All Commodities

आधार—कृषि संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे.
 Source.—Directorate of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune.

12. शेती / AGRICULTURE

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 12.12

महाराष्ट्र राज्यातील प्रमुख पिकांच्या सरासरी उत्पादनाचे निर्देशांक

Index number of average yield of Principal Crops in Maharashtra State

(पायाभूत काळ १९६९-७० त्रैवार्षिक = १००)
(Base 1969-70 Triennium = 100)

अनुक्रमांक Serial No.	वस्तू	1960-61	1965-66	1970-71	1975-76	1980-81	1985-86	1989-90	1990-91	1991-92	1992-93	Commodities
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(2);
I अन्नधान्ये—												I FOOD-GRAINS—
(a) दूधधान्ये—												(a) Cereals—
(1)	तांदूळ	102.6	65.2	119.8	157.2	152.9	136.9	148.6	124.9	130.1	149.2	Rice
(2)	गेहू	96.0	73.0	117.8	222.8	187.5	159.4	234.0	183.3	216.6	255.0	Wheat
(3)	खरीप ज्वारी	127.8	65.1	51.7	120.7	139.5	135.4	234.1	149.7	127.6	262.2	Khair Jawar
(4)	रबी ज्वारी	123.6	75.9	48.3	84.2	105.2	77.6	137.7	106.9	87.1	123.5	Rabi Jawar
(5)	एकूण ज्वारी	124.0	69.9	50.5	105.4	126.9	109.1	190.5	133.1	114.1	208.5	Total Jawar
(6)	बाजरी	97.0	65.6	131.1	100.4	144.2	79.3	104.2	106.0	152.4	302.5	Bajri
(7)	बाली	83.1	107.4	75.6	65.6	133.5	133.5	128.7	143.0	140.4	138.9	Barly
(8)	मका	99.5	88.8	79.6	205.5	245.3	183.4	160.0	116.0	157.6	125.4	Maize
(9)	नापणी	100.2	66.3	115.6	121.0	128.0	159.5	142.0	152.9	124.3	144.4	Ragi
(10)	कोद्रा	92.2	87.1	96.4	98.3	103.4	104.8	119.1	95.2	124.2	125.9	Kodra
(11)	इतर दूधधान्ये	94.9	86.6	91.2	107.4	100.3	95.3	242.1	110.9	229.5	559.4	Other Cereals
	एकूण दूधधान्ये	111.8	68.7	88.2	135.7	143.9	120.7	183.6	133.8	133.2	204.1	Total—Cereals
(b) कडधान्ये												(b) Pulses—
(1)	हस्रपत्र	113.1	85.6	94.6	137.2	118.7	108.6	180.9	130.3	161.1	172.9	Gram
(2)	तूर	151.8	90.4	89.0	124.2	101.8	123.2	153.7	121.3	73.5	118.5	Tur
(3)	इतर कडधान्ये	107.1	89.3	77.1	127.2	75.7	135.1	158.2	106.6	91.7	212.6	Other Pulses
	एकूण कडधान्ये	139.0	89.3	84.4	127.3	94.9	125.3	159.8	116.3	108.4	168.0	Total—Pulses

Commodities												
(a) तेलीय बीज—												
(1)	धुम्रकपास	107.7	61.7	94.5	118.1	106.9	98.7	166.9	138.9	107.2	169.6	Groundnut
(2)	तीळ	113.2	110.0	73.8	106.3	06.5	112.4	102.4	123.0	104.7	183.3	Sesamum
(3)	मोहरी, राई आणि जवस	131.4	102.3	99.3	111.8	119.4	119.4	133.1	115.5	87.7	124.3	Rape, Mustard and Linseed.
(4)	एरंड	104.7	71.7	132.1	187.4	187.0	267.0	189.2	173.7	273.0	141.3	Caster-Seed
एकूण तेलीय बीज		109.4	65.7	93.2	116.8	107.1	102.6	156.6	135.5	106.1	169.2	Total Oil Seeds
(b) वस्त्र—												
(1)	कापूस	134.7	77.9	33.4	68.0	95.7	147.3	168.8	110.2	85.3	146.7	Cotton
(2)	अंबाडी	158.6	100.3	54.7	99.9	98.1	78.3	90.7	140.8	89.5	89.5	Mesta
एकूण वस्त्र		134.8	78.0	35.5	68.2	95.7	147.2	168.5	110.3	85.3	146.5	Total—Fibres
(c) विविध—												
(1)	ज्वार	101.5	91.4	106.6	105.2	100.9	104.6	103.0	103.3	95.1	91.0	Sugarcane
(2)	तंबाखू	122.5	122.2	112.9	110.0	143.7	194.7	270.5	184.0	207.3	290.8	Tobacco
(3)	बटाटे	108.6	69.5	105.6	144.4	113.0	95.9	104.3	117.7	119.3	105.7	Potato
(4)	मिर्ची	100.5	94.3	75.9	99.3	90.9	85.5	92.4	86.0	84.2	91.9	Chillies
एकूण विविध		101.9	92.3	103.2	105.1	100.6	103.7	102.9	102.6	95.0	91.7	Total Misc.
एकूण अन्नधान्ये		110.3	81.9	88.4	102.4	106.5	109.9	117.5	107.8	95.2	105.6	Total—Non-Food-grains.
एकूण वस्तु		113.8	76.5	87.9	119.2	120.9	115.9	145.0	119.2	106.6	144.6	All Commodities

आधार—कृषि संघालनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source—Directorate of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune.

12. शेती / AGRICULTURE

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 12.13

जिल्ह्यावार बांधवदिस्ती केलेली जमीन / Area bounded in each District

(एक हजार
(Area in thous

अनु- क्रमांक	जिल्हा	पहिली योजना	दुसरी योजना	तिसरी योजना	वार्षिक योजना	चौथी योजना	पाचवी योजना	सहावी योजना						
Serial No.		During First Plan Period	During Second Plan Period	During Third Plan Period	During Annual Plan Period 66-67	During Fourth Plan Period 69-70	During Fifth Plan Period 74-75 to 78-79	During Sixth Plan Period 79-80 to 83-84	1985	1986	1987	1988	1989	1990
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)
1	बृहन्मुंबई
2	ठाणे	51
3	रायगड	26
4	रत्नागिरी	23
5	सिंधुदूर्ग	13
6	नाशिक	..	13	46	189	88	130	14	4	*	*	*	..	56
7	धुळे	..	11	104	137	83	93	42	25	2	..	1	*	27
8	जळगाव	..	15	30	126	115	149	33	20	2	1	2	2	29
9	अहमदनगर	..	27	111	188	107	102	26	25	2	1	1	3	102
10	पुणे	..	44	60	159	92	66	12	10	1	1	..	*	78
11	सातारा	..	2	11	58	45	68	6	6	1	1	1	1	52
12	सांगली	..	12	41	96	68	101	17	6	3	..	1	*	21
13	सोलापूर	..	61	48	253	147	163	49	28	3	2	1	1	159
14	कोल्हापूर	..	*	*	9	10	14	1	*	*	..	37
15	औरंगाबाद	..	1	9	109	139	415	23	26	3	2	2	2	49
16	जालना	23	15	2	4	8	9	43
17	परभणी	1	29	79	216	49	63	4	9	11	25	68
18	बीड	..	2	10	74	87	271	42	51	2	2	2	2	42
19	नंदेड	..	*	*	30	63	114	68	51	5	7	6	16	71
20	उस्मानाबाद	..	7	17	119	160	403	79	60	4	3	4	7	101
21	लातूर	14	5	8	7	13	92
22	बुलढाणा	2	79	88	111	85	66	8	8	6	10	37
23	अकोला	10	57	87	105	75	48	6	6	9	12	22
24	अमरावती	10	46	51	89	37	40	6	9	6	7	28
25	यवतमाळ	15	87	91	95	76	61	8	8	7	6	39
26	वर्धा	2	30	33	25	40	30	3	5	6	4	19
27	नागपूर	1	34	49	39	41	20	3	3	2	2	58
28	भंडारा	97
29	चंद्रपूर	44
30	गडचिरोली	9	15	23	8	2	47
महाराष्ट्र राज्य		195	527	1,917	1,717	2,793	823	670	73	80	83	123	1,536	Maha Sta

*हजार हेक्टरपेक्षा कमी/Less than thousand hectares.

टीप-जमिनीच्या बांधवदिस्ताची माहिती सध्या परिष्कृत आहे.

Note.— Information of area bounded in number of completed units.

आधार-कृषि संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.— Directorate of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune.

12. शेती / AGRICULTURE ...

सक्ता क्रमांक / TABLE No. 12.14

वहतीयी खाती आणि त्यांचे क्षेत्र

(No. of operational Holdings and area operated)

(आकडे संभरत / Figures in hundred)

क्र.सं. Sl. No.	जिल्हा District	व्यक्तिगत खाती Individual Holdings		संयुक्त खाती Joint Holdings		एकूण खाती All Holdings		District
		संख्या No.	क्षेत्र (हेक्टर) Area (Hectare)	संख्या No.	क्षेत्र (हेक्टर) Area (Hectare)	संख्या No.	क्षेत्र (हेक्टर) Area (Hectare)	
		(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	
1	ब्रह्मपूर	9	5	2	2	12	8	Brihan Mumbai
2	ठाणे	2,031	3,456	348	772	2,384	4,269	Thane
3	रायगड	2,351	3,055	214	405	2,572	3,481	Raigad
4	रत्नागिरी	2,915	6,879	86	291	3,005	7,186	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	2,373	3,926	28	248	2,406	4,197	Sindhudurg
6	नाशिक	3,710	8,988	322	1,060	4,038	10,172	Nashik
7	धुळे	2,649	6,373	299	922	2,952	7,338	Dhule
8	जळगाव	3,161	7,157	584	1,339	3,758	8,552	Jalgaon
9	अहमदनगर	6,685	13,160	115	279	6,806	13,563	Ahmednagar
10	पुणे	4,730	10,383	247	811	4,988	11,278	Pune
11	सातारा	5,848	7,998	48	84	5,900	8,137	Satara
12	सांगली	4,025	7,143	20	34	4,047	7,206	Sangli
13	सोलापूर	3,535	10,526	374	1,511	3,917	12,145	Solapur
14	कोल्हापूर	4,330	4,631	124	257	4,471	4,944	Kolhapur
15	औरंगाबाद	3,374	7,667	17	50	3,392	7,741	Aurangabad
16	जालना	2,757	6,325	6	13	2,765	6,357	Jalna
17	परभणी	3,824	9,220	78	259	3,909	9,545	Parbhani
18	बीड	4,040	8,867	5	23	4,055	8,939	Beed
19	नांदेड	3,730	7,872	62	150	3,792	8,036	Nanded
20	उस्मानाबाद	2,020	5,992	136	528	2,167	6,562	Osmanabad
21	लातूर	2,242	6,212	74	232	2,319	6,462	Latur
22	बुलढाना	2,671	6,727	138	444	2,816	7,207	Buldhana
23	अकोला	2,704	7,500	187	645	2,902	8,224	Akola
24	अमरावती	2,625	6,482	282	809	2,928	7,383	Amravati
25	यवतमाळ	2,644	8,666	46	181	2,694	8,877	Yavatmal
26	वर्धा	1,327	3,967	42	164	1,375	4,167	Wardha
27	नागपूर	2,072	5,504	78	254	2,155	5,785	Nagpur
28	भंडारा	2,643	3,395	421	612	3,066	4,012	Bhandara
29	चंद्रपूर	1,983	4,658	130	520	2,015	5,201	Chandrapur
30	गडचिरोली	905	1,797	180	474	1,089	2,274	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	89,823	1,94,531	4,693	13,373	94,698	2,09,248	Maharashtra State.

टीप.—संस्थांच्या खात्यांचाही समावेश आहे.

Note.—Includes Institutional holdings also.

संस्तर.—कृषि गणना, १९९०-९१, कृषि विभाग, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.

Source.—Agriculture Census, 1990-91, Department of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune.

१३. जलसिंचन

१३.१. विविध साधनांनुसार भिजलेले क्षेत्र, पीकवार सिंचनाखालील व बागायती चिहिरांची संख्या याबाबत माहिती या विभागात दिली आहे.

13. IRRIGATION

13.1. Data on irrigated area according to various sources, cropwise irrigated area and irrigation wells are presented in the tables in this section.

13. जलसिंचन/IRRIGATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 13.1

सिंचनाच्या निरनिराळ्या साधनांनी भिजलेले क्षेत्र १९८५-८६ व १९८६-८७

Area Irrigated by Different Sources of Irrigation (85-86) and (86-87)

(1991-92 and 1992-93)

(क्षेत्र संभर हेक्टरत)
(Area in '00' Hect)

अनुक्रमांक Sr. No.	जिल्हा	सिंचनाखालील निव्वळ क्षेत्र Net Area Irrigated				सिंचनाखालील एकूण क्षेत्र Total Gross area irrigated				District	
		पृष्ठभागीय सिंचन Surface Irrigation		विहिरीद्वारा सिंचन Well Irrigation		सिंचनाखालील एकूण निव्वळ क्षेत्र Total Net Irrigation					
		1991-92	1992-93	1991-92	1992-93	1991-92	1992-93	1991-92	1992-93		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(2)	
1	बृहन्मुंबई	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Brihan Mumbai
2	ठाणे	33	27	9	18	38	45	42	49	49	Thane
3	रायगड	81	76	25	26	94	102	106	116	116	Raigad
4	रत्नागिरी	22	13	10	7	29	20	32	36	36	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	172	177	30	32	176	209	202	246	246	Sindhudurg
6	नाशिक	304	374	1,013	981	960	1,355	1,317	1,597	1,597	Nashik
7	धुळे	163	91	571	386	465	477	734	745	745	Dhule
8	जळगांव	72	75	1,118	830	960	905	1,190	1,136	1,136	Jalgaon
9	अहमदनगर	665	684	1,776	1,217	2,063	1,901	2,641	2,248	2,248	Ahmednagar
10	पुणे	1,054	771	1,040	859	1,760	1,640	2,094	2,016	2,016	Pune
11	सातारा	695	512	748	599	1,048	1,111	1,443	1,486	1,486	Satara
12	सांगली	388	289	690	629	867	918	1,078	1,117	1,117	Sangli
13	सोलापूर	346	341	965	765	1,105	1,106	1,311	1,298	1,298	Solapur
14	कोल्हापूर	398	350	248	304	539	654	646	763	763	Koihapur
15	औरंगाबाद	175	119	622	549	589	668	797	875	875	Aurangabad
16	जालना	178	79	647	412	623	491	825	712	712	Jalna
17	परभणी	302	117	692	455	763	572	994	801	801	Parbhani
18	बीड	630	824	1,219	749	1,631	1,573	1,849	1,789	1,789	Beed
19	नांदेड	178	167	297	158	385	325	475	405	405	Nanded
20	उस्मानाबाद	46	265	912	546	749	811	958	1,019	1,019	Osmanabad
21	लातूर	81	29	315	247	303	276	396	365	365	Latur
22	बुलढाणा	46	9	230	113	147	122	276	170	170	Buldhana
23	अकोला	33	40	270	125	228	165	303	236	236	Akola
24	अमरावती	8	15	523	427	387	442	531	640	640	Amravati
25	यवतमाळ	111	104	137	188	182	292	248	381	381	Yavatmal
26	वर्धा	52	12	178	180	179	192	230	245	245	Wardha
27	नागपूर	311	288	390	321	592	609	701	745	745	Nagpur
28	भंडारा	1,381	1,828	214	155	1,432	1,983	1,595	2,189	2,189	Bhandara
29	चंद्रपूर	823	951	25	16	808	967	848	1,005	1,005	Chandrapur
30	गडचिरोली	390	420	22	12	379	432	412	463	463	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	9,338	9,047	14,936	11,316	19,481	20,363	24,274	24,893	24,893	Maharashtra

आधार - कृषि संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.— Directorate of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 13.2

जिल्हानुसार सिंचनाखालील एकूण क्षेत्र व सागवडीखालील एकूण क्षेत्र, १९८५-८६

अ. क्र. Sr. No.	जिल्हे	एकूण सागवडी- खालील क्षेत्र		एकूण सिंचनक्षेत्र		राज्याच्या एकूण क्षेत्राची टक्केवारी Percentage to State total
		Total cropped area	Total irrigated area	1991-92	1992-93	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1	बृहन्मुंबई	15	15
2	ठाणे	2,878	3,042	42	49	0.17
3	रायगड	2,148	2,234	106	116	0.44
4	रत्नागिरी	2,545	2,598	32	36	0.13
5	सिंधुदुर्ग	1,232	1,328	202	246	0.83
6	नाशिक	9,309	8,868	1,317	1,597	5.43
7	धुळे	7,717	7,763	734	745	3.02
8	जळगांव	9,541	9,282	1,190	1,136	4.90
9	अहमदनगर	12,714	12,545	2,641	2,248	10.88
10	पुणे	12,158	12,475	2,094	2,015	8.63
11	सातारा	6,950	7,038	1,443	1,485	5.94
12	सांगली	6,730	6,750	1,078	1,117	4.44
13	सोलापूर	11,810	11,206	1,311	1,298	5.40
14	कोल्हापूर	4,969	4,882	646	763	2.66
15	औरंगाबाद	8,849	8,181	797	875	3.28
16	जालना	7,696	7,053	825	712	3.40
17	परभणी	10,740	10,760	994	801	4.09
18	बीड	9,704	9,876	1,849	1,789	7.62
19	नांदेड	8,059	7,821	475	405	1.96
20	उस्मानाबाद	6,705	6,550	958	1,019	3.95
21	लातूर	6,945	6,725	396	365	1.63
22	शुद्धदागा	7,251	7,430	276	170	1.14
23	अकोला	9,282	9,504	303	236	1.25
24	अमरावती	8,157	7,858	531	640	2.19
25	यवतमाळ	8,425	8,555	248	381	1.02
26	वर्धा	4,456	4,283	230	245	0.95
27	नागपूर	6,049	5,912	701	745	2.89
28	भंडारा	5,019	4,875	1,595	2,189	6.57
29	चंद्रपूर	5,442	5,713	848	1,005	3.49
30	गडचिरोली	2,193	2,117	412	463	1.70
	महाराष्ट्र राज्य	2,05,688	2,03,240	24,274	24,893	10000

IRRIGATION
TABLE No. 13.2

Gross area irrigated and gross cropped area by District in 1985-86 & 1986-87
(1982-83)

(क्षेत्र संभार हेक्टरत)
(Area in '00 hectares)

निव्वळ सिंचित क्षेत्र Net irrigated area		सागवडी खातील क्षेत्राशी एकूण सिंचित क्षेत्राची टक्केवारी Percentage of gross area irrigated to cropped area		सिंचन क्षमता/Irrigation Intensity एकूण सिंचित क्षेत्र × १०० Gross Irrigated area X 100		District
1991-92 (9)	1992-93 (10)	1991-92 (11)	1992-93 (12)	1991-92 (13)	1992-93 (14)	
						Grihan Mumbai
38	45	1.5	1.6	110.53	108.89	Thane
94	102	4.9	5.2	112.77	113.72	Raigad
29	20	1.3	1.4	110.34	180.00	Ratnagiri
176	209	16.4	18.5	114.77	117.70	Sindhudurg
960	1,355	14.1	18.0	137.19	117.86	Nashik
465	477	9.5	9.6	157.85	156.18	Dhule
960	905	12.5	12.2	123.96	125.52	Jalgaon
2 063	1,901	20.8	17.9	128.02	118.25	Ahmednagar
760	1,640	17.2	16.2	118.98	122.93	Pune
1 048	1,111	20.8	21.1	137.69	133.75	Satara
967	918	16.0	16.5	124.34	121.68	Sangli
1 035	1,106	11.1	11.6	118.64	117.36	Solapur
539	654	13.0	15.6	119.85	116.67	Kolhapur
589	668	9.0	10.7	135.31	130.99	Aurangabad
623	491	10.7	10.1	132.42	145.01	Jalna
763	572	9.3	7.4	130.27	140.03	Parbhani
1 631	1,573	19.1	18.1	113.37	113.73	Beed
395	325	5.9	5.2	123.38	124.61	Nanded
749	811	14.3	15.6	127.90	125.65	Osmanabad
303	276	5.7	5.4	130.69	132.25	Latur
147	122	3.8	2.3	187.75	139.34	Buldhana
228	165	3.3	2.5	132.89	143.03	Akola
387	442	6.5	8.1	137.21	144.80	Amravati
182	292	2.9	4.5	136.26	130.48	Yavatmal
179	192	5.2	5.7	128.49	127.60	Wardha
592	609	11.6	12.6	118.41	122.33	Nagpur
1432	1,983	31.8	44.9	111.38	110.39	Bhandara
808	967	15.6	17.6	104.95	103.93	Chandrapur
379	432	18.8	21.9	108.71	107.18	Gadchiroli
19,421	20,363	11.8	12.2	124.60	122.25	Maharashtra State

विविध पिकानुसार सिंचना

अनुक्रमांक Sr. No.	जिल्हा	वर्ष Year	तांदूळ Rice	गहू Wheat	ज्वारी Jawar	बाजरी Bajr	बाली Barley	मका Maize	नाचणी Ragi
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)
1	बृहन्मुंबई	1991-92
		1992-93
2	ठाणे	1991-92	10
		1992-93	15
3	रायगड	1991-92	76
		1992-93	80
4	रत्नागिरी	1991-92	5	1
		1992-93	7	1
5	सिंधुदुर्ग	1991-92	50
		1992-93	58
6	नाशिक	1991-92	58	422	16	13	..	2	24
		1992-93	53	341	89	111	..	18	29
7	धुळे	1991-92	61	277	9	..
		1992-93	79	233	13	1	..
8	जळगाव	1991-92	21	181	3	1	..
		1992-93	31	223	17	1	..
9	अहमदनगर	1991-92	10	444	960	127	..	26	..
		1992-93	11	346	755	130	..	27	..
10	पुणे	1991-92	24	199	856	79	1	29	..
		1992-93	52	197	630	85	..	31	..
11	सातारा	1991-92	177	157	447	126	..	6	..
		1992-93	156	149	486	133	..	8	..
12	सांगली	1991-92	79	148	219	47	..	18	..
		1992-93	67	146	227	56	..	22	..
13	सोलापूर	1991-92	7	134	419	46	..	72	..
		1992-93	12	172	435	26	..	91	..
14	कोल्हापूर	1991-92	24	113	2	8	..
		1992-93	31	147	20	8	..
15	औरंगाबाद	1991-92	7	208	125	11	..	4	..
		1992-93	9	148	207	10	..	3	..
16	जालना	1991-92	3	289	140	5	..	9	..
		1992-93	7	206	139	3	..	43	..
17	परभणी	1991-92	151	268	48	8	..
		1992-93	149	192	22	2	..
18	बीड	1991-92	72	232	570	30	..	37	..
		1992-93	11	130	514	27	..	49	..
19	नांदेड	1991-92	83	100	6	1	..
		1992-93	91	67	4
20	उस्मानाबाद	1991-92	31	226	326	1	..
		1992-93	28	117	454	1	..

IRRIGATION

TABLE No. 13.3

Irrigated Under Different Crops

(क्षेत्र संभार हेक्टरत)

(Area in '00' hectares)

क्र. सं.	मिरची Chilies	उन्न Sugar Cane	सर्व अन्न पिके All Food Crops	कापूस Cotton	भुरगूय Groundnut	तंबाखू Tobacco	सर्व अन्नोत्तर पिके All Non food Crops	सिंचनाघाळीत एकूण क्षेत्र Total irrigated Area (Gross)	District
क्र. सं.	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)	(20)	(2)
..	Brihan Mumbai
3	2	..	37	5	42	Thane
7	2	..	46	3	3	49	
1	3	..	98	8	106	Raigad
	3	..	108	8	116	
	2	1	23	..	3	..	9	32	Ratnagiri
	1	1	26	..	3	..	10	36	
	5	2	143	..	2	..	59	202	Sindhudurg
	5	2	182	..	8	..	64	246	
✓	33	233	1,216	10	35	..	101	1,317	Nashik
..	31	216	1,362	14	135	1	235	1,597	
	61	120	666	33	17	..	68	734	Dhule
	53	139	656	52	28	..	89	745	
	51	91	842	330	17	..	348	1,190	Jalgaon
	42	103	924	160	42	..	212	1,136	
2	24	606	2,398	8	83	..	243	2,641	Ahmednagar
5	19	491	2,008	5	61	..	240	2,248	
9	34	279	1,959	4	49	..	135	2,094	Pune
14	32	355	1,857	4	56	1	159	2,016	
7	12	291	1,394	13	16	..	49	1,443	Satara
2	11	306	1,409	9	27	1	77	1,486	
	46	372	1,016	14	22	1	62	1,078	Sangli
	47	391	1,057	14	20	4	60	1,117	
9	35	232	1,097	38	143	..	214	1,311	Solapur
13	33	248	1,166	26	47	1	132	1,298	
	..	477	641	5	646	Kolhapur
	16	507	758	1	5	753	
1	25	190	697	79	10	..	100	797	Aurangabad
1	36	180	765	89	10	..	110	875	
	18	82	628	163	19	..	197	825	Jalna
..	26	77	585	104	12	..	127	712	
16	36	86	772	120	99	..	222	994	Parbhani
25	29	102	659	54	71	..	142	801	
51	60	169	1,525	50	113	1	324	1,849	Beed
57	59	193	1,354	66	94	1	435	1,789	
..	56	57	365	48	59	2	110	475	Nanded
..	56	47	344	23	37	..	61	405	
9	26	81	841	..	93	1	117	958	Osmanabad
3	24	93	834	..	102	..	185	1,019	

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)
21	लातूर	1991-92	.	169	23
		1992-93	.	131	45	3	..
22	बुलढाणा	1991-92	..	131
		1992-93	1	24	1	1	..
23	अकोला	1991-92	.	167	1	..
		1992-93	.	125	1	..
24	अमरावती	1991-92	2	198
		1992-93	1	184
25	पदतमाळ	1991-92	1	115
		1992-93	2	119	1	..
26	वर्धा	1991-92	.	137
		1992-93	.	138
27	नागपूर	1991-92	199	241	5	..
		1992-93	217	258	1	..
28	भंडारा	1991-92	1,4६8	45
		1992-93	2,077	50
29	चंद्रपूर	1991-92	799	20
		1992-93	945	27
30	गडचिरोली	1991-92	380	3	1
		1992-93	433	5
महाराष्ट्र राज्य		1991-92	3,878	4,624	4,155	486	7	237	25
		1992-93	4,673	3,875	4,054	581	4	311	30

टीप-संपूर्ण सुभारित. (१९८५-८६ व)

आधार-कृषि संचालनालय, महाराष्ट्र

TABLE No. 13.3 — Contd.

(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)	(20)	(2)
	6	77	305	..	8	..	91	396	Latur
	7	64	291	..	9	..	74	365	
	16	51	267	5	4	..	9	276	Buldhana
	18	28	142	17	4	..	28	170	
	17	11	242	41	12	..	61	303	Akola
	9	10	186	28	14	1	50	236	
	27	4	508	13	8	..	23	531	Amravati
	26	3	496	134	7	1	144	640	
	17	27	197	13	34	..	51	248	Yavatmal
	15	30	210	82	70	..	171	381	
	9	1	210	15	5	..	20	230	Wardha
	9	5	220	17	7	..	25	245	
	23	3	691	6	2	..	10	701	Nagpur
	22	6	735	6	2	..	10	745	
	20	6	1,593	..	2	..	2	1,595	Bhandara
	19	7	2,186	..	2	..	3	2,189	
	12	1	847	..	1	..	1	848	Chandrapur
	13	1	1,003	1	1	..	2	1,005	
	18	..	406	..	2	2	6	412	Gadchiroli
	16	..	458	..	2	1	5	463	
103	696	3,550	2,1624	1,003	858	7	2,650	24,274	Maharashtra State
140	679	3,605	22,027	905	871	16	2,855	24,893	

— Fully Revised (1985-86 and 1986-87).

— Directorate of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune.

13. जलसिंचन/IRRIGATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 13.4

एकूण बागायती विहीरींची संख्या

Total Number of Irrigation Wells

अनु- क्रमांक Serial No.	जिल्हा	विहीरींची संख्या/Number of wells				एकूण Total		
		वापरत असलेल्या In use		वापरत नसलेल्या Not in use		1991-92	1992-93	
		1991-92	1992-93	1991-92	1992-93			
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	
1	बृहन्मुंबई	386	386	52	52	438	438	Brihan
2	ठाणे	8,525	8,508	1,016	735	9,541	9,243	Thane
3	रायगड	4,820	4,881	465	215	5,285	5,096	Raigad
4	रत्नागिरी	2,925	5,631	1,273	735	4,198	6,366	Ratnagi
5	सिंधुदुर्ग	12,346	12,456	995	1,052	13,341	13,508	Sindhud
6	नाशिक	73,364	73,464	4,434	4,240	77,798	77,704	Nashik
7	धुळे	28,219	28,561	3,642	3,242	31,861	31,803	Dhule
8	जळगाव	55,269	55,316	7,343	6,225	62,612	61,581	Jaigaon
9	अहमदनगर	1,01,877	1,03,516	10,197	10,376	1,12,074	1,13,892	Ahmedna
10	पुणे	66,833	67,542	4,292	4,218	71,125	71,760	Pune
11	सातारा	42,728	43,411	2,533	1,786	45,261	45,197	Satara
12	सांगली	46,530	46,712	3,883	4,027	50,413	50,739	Sangli
13	सोलापूर	48,446	50,559	1,697	1,546	50,143	52,205	Solapur
14	कोल्हापूर	17,098	17,098	2,198	1,625	19,296	18,723	Kolhapur
15	औरंगाबाद	52,088	52,571	3,270	814	55,358	53,385	Aurangaba
16	जालना	30,401	30,634	1,263	794	31,664	31,428	Jalna
17	परभणी	32,568	33,267	1,400	1,300	33,968	34,567	Parbhan
18	बीड	36,685	36,270	3,350	3,351	40,035	39,621	Beed
19	नांदेड	13,897	14,236	6,210	1,134	20,107	15,370	Nanded
20	उस्मानाबाद	30,823	30,274	3,099	3,240	33,922	33,514	Osmano
21	लातूर	19,569	19,791	5,775	5,900	25,344	25,691	Latur
22	बुलढाणा	32,190	36,311	12,176	7,814	44,366	44,125	Buldhana
23	अकोला	16,273	20,488	1,781	3,344	20,054	23,832	Akola
24	अमरावती	41,899	41,515	6,599	6,552	48,498	48,067	Amravati
25	यवतमाळ	16,233	16,835	4,136	4,019	20,369	20,854	Yavatma
26	वर्धा	21,857	23,710	13,067	5,909	34,924	29,619	Wardha
27	नागपूर	35,045	33,907	12,772	13,386	47,817	47,293	Nagpur
28	भंडारा	12,710	12,112	2,417	1,594	15,127	13,706	Bhanda
29	चंद्रपूर	7,079	7,062	2,235	2,218	9,314	9,280	Chandra
30	गडचिरोली	3,340	3,312	861	800	4,201	4,112	Gadcha
	महाराष्ट्र राज्य	9,14,023	9,30,336	1,24,431	1,02,383	10,38,454	10,32,719	Mahara State

आधार.—कृषि संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.—Directorate of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 13.5

निर्मित सिंचन क्षमता व प्रत्यक्ष

जून १९९१-९२ व १९९२-९३ अखेर निर्मित सिंचन क्षमता
Irrigation potential created at the end of June 1991-92 and 1992-93

अनुक्रमांक Sr. No.	जिल्हा	मोठे व मध्यम प्रकल्प Major and Medium Projects		लघु प्रकल्प Minor Projects		उपसा सिंचन Lift Irrigation		एकूण Total
		1991-92	1992-93	1991-92	1992-93	1991-92	1992-93	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
1	अणे	28.26	32.56	5.39	5.44	0.31	0.31	33.96
2	रायगड	15.08	14.86	7.92	8.00	2.25	2.25	25.25
3	रत्नागिरी	3.52	3.52	2.79	2.82	6.31
4	सिंधुदुर्ग	3.36	3.39	3.36
5	नाशिक	118.80	118.54	21.53	21.74	2.22	2.22	142.55
6	धुळे	33.69	33.16	42.14	42.56	3.37	3.37	79.20
7	जळगाव	137.97	137.12	18.80	18.99	4.15	4.15	160.92
8	अहमदनगर	210.36	214.01	29.50	29.80	0.32	0.32	240.18
9	पुणे	138.58	138.08	42.59	43.00	11.90	11.90	193.06
10	सातारा	114.44	115.26	18.61	18.80	1.65	1.65	134.70
11	सांगली	34.64	30.53	35.15	35.50	19.65	19.65	99.44
12	सोलापूर	179.60	179.33	57.11	57.68	6.73	6.73	243.44
13	कोल्हापूर	42.02	47.65	21.29	21.50	63.31
14	औरंगाबाद	31.52	27.46	22.84	22.95	6.10	6.10	60.46
15	जालना	52.25	52.48	8.71	3.91	1.57	1.57	62.53
16	परभणी	145.76	149.27	15.97	16.30	5.20	5.20	170.93
17	बीड	90.51	99.16	27.75	27.87	2.79	2.79	121.05
18	नांदेड	88.15	96.96	24.34	25.72	15.51	15.51	128.00
19	उस्मानाबाद	22.12	22.23	14.68	16.40	1.30	1.30	38.10
20	लातूर	34.56	40.41	22.80	26.96	1.65	1.65	59.01
21	बुलढाणा	25.15	26.59	18.13	18.30	1.01	1.01	44.29
22	अकोला	31.25	39.71	16.33	16.49	1.93	1.93	49.51
23	अमरावती	12.66	12.95	12.67	12.80	0.28	0.28	25.61
24	यवतमाळ	54.05	49.64	19.91	21.75	2.31	2.31	76.27
25	वर्धा	31.45	36.88	6.92	6.99	2.73	2.73	41.10
26	नागपूर	110.60	109.98	17.40	17.57	0.82	0.82	128.82
27	भंडारा	106.19	110.60	36.38	36.74	8.93	8.93	153.50
28	चंद्रपूर	27.09	27.09	19.09	19.28	7.10	7.10	53.28
29	गडचिरोली	29.14	29.14	5.42	5.47	0.50	0.50	35.06
महाराष्ट्र राज्य		1,955.41	1,995.17	595.51	609.72	112.28	112.28	2,663.20

IRRIGATION

TABLE No. 13.5

Irrigation potential created and actual irrigated Area

(आकडे हजार हेक्टरात)
(Figures in thousand hectares)

प्रत्यक्ष सिंचित क्षेत्र १९९१-९२ व १९९२-९३
Actual Irrigated Area * 991-92 and 1992-93

क्र.सं. व मध्यम प्रकल्प No. and Medium Projects	लघु प्रकल्प Minor Projects		उपसा सिंचन Lift Irrigation		एकूण Total		सिंचित क्षेत्राची टक्केवारी Percentage of Irrigated area		District (2)	
	1991-92	1992-93	1991-92	1992-93	1991-92	1992-93	1991-92	1992-93		
	(12)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)	(20)		
103	3.58	1.23	0.88	2.86	4.46	8.42	11.64	Thane
102	6.09	4.29	2.34	0.22	..	8.13	8.43	32.20	33.57	Raigad
109	0.33	0.19	0.22	0.48	0.55	7.61	8.67	Ratnagiri
110		0.66	0.60	0.66	0.60	19.64	17.70	Sindhudurg
113	46.98	3.68	5.81	0.16	..	36.67	52.79	25.72	37.05	Nashik
112	6.56	5.84	3.59	17.34	10.15	21.89	12.83	Dhule
111	17.74	2.83	3.05	0.87	0.27	13.73	21.06	8.53	13.14	Jalgaon
115	86.77	5.03	1.71	120.06	88.48	49.99	36.24	Ahmednagar
117	62.36	10.06	8.55	13.75	..	94.19	70.91	48.79	36.74	Pune
112	70.67	3.17	1.45	65.69	72.12	48.77	53.14	Satara
119	41.39	3.78	2.08	39.67	43.47	44.35	50.74	Sangli
113	90.00	8.13	2.25	0.02	..	104.49	92.25	42.92	37.85	Solapur
115	53.03	10.27	4.93	52.46	57.96	82.86	83.82	Koihapur
115	6.31	4.31	7.35	13.87	13.66	22.94	24.17	Aurangabad
116	10.80	2.29	2.45	16.94	13.25	27.09	21.05	Jalna
118	34.13	3.56	2.69	0.37	0.37	52.71	37.19	30.84	21.78	Parbhani
116	18.73	8.65	6.15	31.34	24.88	25.89	19.16	Beed
112	24.72	5.65	3.41	0.33	0.33	30.31	28.46	23.68	20.59	Nanded
112	6.80	2.99	1.71	13.71	8.91	35.98	21.31	Osmanabad
114	9.30	3.39	2.22	12.94	11.52	21.93	16.69	Latur
115	4.50	4.91	6.14	11.42	10.64	25.78	23.18	Buldhana
113	9.88	3.66	4.98	0.17	0.02	10.75	14.88	21.71	25.60	Akola
114	0.57	2.71	4.42	0.05	0.08	4.10	5.07	16.01	19.48	Amravati
113	8.50	3.81	5.75	0.07	..	14.23	14.25	18.66	19.34	Yavatmal
116	3.73	1.33	1.63	0.12	..	8.08	5.36	19.66	11.50	Wardha
117	60.68	4.82	7.97	51.52	68.65	39.99	53.48	Nagpur
117	89.62	14.76	30.07	0.88	0.85	88.85	120.54	57.88	77.14	Bhandara
113	22.07	16.20	16.17	0.78	1.92	40.03	40.16	75.13	75.11	Chandrapur
115	15.78	3.76	3.97	24.60	19.75	70.17	56.25	Gadchiroli
818.06	811.62	145.96	144.54	17.80	3.84	981.82	960.00	36.87	35.33	Maharashtra State

Source - Irrigation Department, Government of Maharashtra, Mumbai.

पशुसंवर्धन आणि दुग्धव्यवसाय

या विभागातील तक्त्यामध्ये पशुधन गणना, पशुवैद्यकीय कक्षातल्या यांचेविषयी आकडेवारी दिली आहे.

१९८२ व १९८७ च्या पशुधन गणनेनुसार गणना केलेले पशु व कुक्कुट यांची संख्या देण्यात आली आहे. संपूर्ण संकल्पना (Concepts) व गणना पद्धती वापरून अशा पंचवार्षिक गणना घेतात. अशा गणनेत संपूर्ण पशुधनासंबंधी माहिती प्रत्येक गोळा करण्यात येते. कक्षातल्यातील पशूंची, भटक्या पशूंची व रूग्णावस्थेतील प्राण्यांची गणना करताना विशेष काळजी घेतली आहे.

14. ANIMAL HUSBANDRY AND DAIRYING

14.1. Data on Livestock Census, Veterinary facilities provided and slaughter houses are given in the tables in this section.

14.2. The data on number of livestock and poultry presented is as enumerated in the State at the time of 1982 and 1987 Livestock Censuses. These are quinquennial censuses conducted throughout the country on the basis of uniform concepts and method of enumeration. At these censuses all the livestock is enumerated by house to house enquiry. Particular care is taken to enumerate livestock in the slaughter houses, stray animals and animals in transit.

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	तीन वर्षावरील बैल/ Males over 3 years				तीन वर्षावरील गायें Females over 3 years		
		केवळ पैदाशी साठी ठेवलेले बळ Used for breeding only	पैदाशीसाठी व कामासाठी उप- योग्यता आपलेले Used for breeding and work both	केवळ कामा- करिता वापरलेले Used for work only	इतर Others	एकूण Total	दुभत्या In milk	आटनेच्या व एकदाही न ब्यालेल्या Dry and not calved even once
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
1	वृहन्मुंबई	297	77	619	4,275	5,268	5,021	1,093
2	ठाणे	3,031	28,684	2,84,629	6,230	2,42,574	62,984	1,04,924
3	रायगड	1,725	21,402	1,59,881	9,754	1,92,762	75,488	80,717
4	रत्नागिरी	450	34,118	2,17,458	6,105	2,58,131	49,940	1,20,110
5	तिंधुदुर्ग	329	13,212	1,11,662	2,498	1,27,701	27,813	34,139
6	नाशिक	3,580	18,248	4,01,371	9,055	4,32,254	1,54,670	2,14,921
7	धुळे	2,960	9,025	3,35,048	6,499	3,53,532	84,123	1,29,054
8	जळगाव	3,210	14,077	2,85,381	5,339	3,09,007	1,09,459	1,10,072
9	अहमदनगर	1,858	14,902	3,11,545	6,458	3,34,763	2,36,548	2,09,814
10	पुणे	1,884	13,889	2,52,480	6,658	2,74,911	1,77,596	1,34,840
11	सातारा	1,487	6,618	1,43,428	4,176	1,55,709	1,01,348	77,825
12	सांगली	1,016	6,022	95,291	2,385	1,04,714	63,288	49,019
13	सोलापूर	1,602	7,475	1,73,623	3,431	1,86,131	1,19,455	92,336
14	कोल्हापूर	450	4,903	1,29,349	1,207	1,35,909	49,500	26,376
15	औरंगाबाद	1,264	7,346	2,46,956	3,244	2,58,830	86,684	93,498
16	जालना	541	4,213	2,00,104	6,526	2,11,384	55,642	70,908
17	परभणी	1,659	7,301	2,70,392	7,521	2,86,873	1,15,425	1,15,847
18	बीड	533	19,045	2,27,521	6,848	2,53,947	82,906	85,802
19	नांदेड	1,531	4,403	2,41,808	7,118	2,54,860	1,17,803	1,38,77
20	उस्मानाबाद	913	10,440	1,41,102	2,663	1,55,198	66,562	61,906
21	नांदूर	318	4,728	1,59,630	2,807	1,67,483	63,293	64,137
22	बुलढाणा	1,301	5,873	2,42,283	2,564	2,52,021	73,452	1,05,839
23	अकोला	1,265	2,907	2,48,887	6,899	2,59,958	89,634	1,37,180
24	अमरावती	2,484	4,844	2,09,923	2,525	2,19,776	80,941	1,18,601
25	यवतमाळ	2,893	3,168	2,87,486	4,810	2,98,357	79,149	2,15,556
26	वर्धा	1,775	1,784	1,28,803	3,143	1,35,505	54,289	1,01,000
27	नामपूर	2,801	3,895	2,09,974	6,016	2,22,686	72,728	1,46,581
28	भंडारा	3,018	5,559	3,27,666	5,411	3,41,654	83,234	1,34,218
29	चंद्रपूर	1,582	2,606	2,76,825	4,987	2,86,070	65,960	1,31,866
30	गडचिरोली	4,181	16,665	2,08,212	9,211	2,38,269	41,595	1,23,387
महाराष्ट्र राज्य		51,958	2,97,429	64,49,487	1,56,363	69,55,237	25,46,517	32,29,343

ANIMAL HUSBANDRY AND DAIRYING

Table No. 14.1

Stock in each District

गाई/बैल Cattle			म्हशी-रेडे/ Buffaloes						
तीन वर्षावरील गाई/ Females over 3 years			तीन वर्षावरील रेडे/ Males over 3 years						
एकूण Total	बासरे Young stock	एकूण गाई-बैल Total cattle	पैदाशीसाठी व				इतर Others	एकूण Total	District
			केवळ पैदाशीसाठी डेवलेने Used for breeding only	कामासाठी उपयोगात आणलेने Used for breeding and work both	केवळ कामाकरिता वापरलेने Used for work only				
(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)	(2)	
6,232	2,759	14,259	2,872	334	4	302	3,512	Brihan Mumbai	
1,70,962	1,22,951	5,36,487	1,925	7,339	27,193	1,194	37,651	Thane	
1,57,113	1,30,707	4,80,582	543	6,224	30,330	1,869	38,966	Raigad	
1,72,418	1,33,202	5,63,751	172	3,449	16,613	632	20,866	Ratnagiri	
62,763	56,203	2,46,667	252	4,790	26,745	954	32,741	Sindhudurg	
3,72,537	2,93,069	10,97,860	1,885	3,241	19,304	842	25,272	Nashik	
2,15,283	1,82,540	7,51,355	1,475	959	2,925	544	5,903	Dhule	
2,21,225	1,92,928	7,22,160	2,809	715	882	564	4,970	Jalgaon	
4,50,088	3,49,690	11,34,541	1,054	472	1,402	288	3,216	Ahmednagar	
3,16,111	2,23,704	8,14,726	1,706	813	1,337	500	4,356	Pune	
1,80,607	1,20,971	4,57,287	1,157	1,145	1,979	1,047	5,328	Satara	
1,13,214	78,458	2,96,386	1,119	1,736	4,971	490	8,316	Sangli	
2,15,010	1,72,599	5,73,740	1,361	1,498	4,519	957	8,335	Solapur	
76,826	42,062	2,54,797	549	1,804	22,099	713	25,165	Kolhapur	
1,80,726	1,47,309	5,86,865	894	362	416	220	1,892	Aurangabad	
1,26,767	1,15,186	4,53,337	517	399	795	179	1,890	Jalna	
2,33,436	1,87,552	7,07,861	912	362	556	444	2,274	Parbhani	
1,69,963	1,52,461	5,76,371	466	507	940	467	2,380	Beed	
2,60,624	1,95,816	7,11,300	1,141	460	531	687	2,819	Nanded	
1,30,350	1,00,276	3,85,824	659	662	1,525	344	3,190	Osmanabad	
1,28,677	94,220	3,90,380	312	292	685	320	1,609	Latur	
1,79,793	1,39,732	5,71,546	659	545	1,129	200	2,533	Buldhana	
2,27,925	1,65,779	6,53,662	1,053	355	242	689	2,339	Akola	
2,02,018	1,65,474	5,87,268	1,771	84	163	126	2,144	Amravati	
3,00,014	2,18,305	8,16,676	1,575	160	401	205	2,341	Yavatmal	
1,56,538	1,27,142	4,19,185	1,208	133	179	140	1,660	Wardha	
2,22,942	1,88,954	6,34,582	1,685	294	470	329	2,778	Nagpur	
2,21,071	2,07,326	7,70,051	1,599	1,887	30,463	1,140	35,089	Bhandara	
2,00,767	1,79,587	6,66,424	543	429	2,364	530	3,866	Chandrapur	
1,75,179	1,51,630	5,65,078	629	2,529	39,242	902	43,302	Gadchiroli	
71,319	58,47,179	46,38,592	1,44,1,008	34,502	43,979	2,40,404	17,818	3,36,703	Maharashtra State

हरी-नेडे/Bufaloes

तीन वर्षावरील हरी/
Females over 3 years

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	दुभत्या In milk	माटलेल्या व एकदाही न व्यालेल्या Dry and not calved even once	कामाच्या Working	इतर Others	एकूण Total	बासरे Young Stock
(1)	(2)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)
1	बृहन्मूर्बई	76,247	2,744	..	324	79,315	11,309
2	ठाणे	48,547	41,679	..	1,870	92,096	49,640
3	रायगड	42,344	34,021	..	275	76,640	58,097
4	त्लागिरी	17,604	22,977	..	526	41,107	28,085
5	सिंधुदुर्ग	23,058	21,968	..	401	45,427	35,682
6	नासिक	59,584	63,407	..	782	1,23,773	84,906
7	पुणे	44,141	51,864	..	558	96,563	58,784
8	जळगांव	1,11,806	97,988	..	1,156	2,10,950	170,122
9	अहमदनगर	46,091	44,251	..	649	90,991	56,812
10	पुणे	95,882	72,961	..	1,659	1,70,502	76,357
11	सातारा	1,20,394	97,877	..	1,500	2,19,771	1,05,483
12	सांगली	1,53,114	85,491	..	564	2,39,169	1,34,061
13	सोलापूर	69,931	62,802	..	1,106	1,53,839	1,05,796
14	कोल्हापूर	2,67,290	1,05,140	..	1,398	3,73,828	1,51,760
15	औरंगाबाद	31,873	31,653	..	136	63,662	46,628
16	जालना	21,017	22,345	..	50	43,412	31,969
17	परभनी	49,528	43,923	..	626	94,077	63,873
18	बीड	47,287	43,165	..	520	90,972	67,783
19	नांदेड	77,229	59,331	..	1514	1,38,074	96,466
20	उस्मानाबाद	44,403	42,759	..	250	87,412	55,083
21	लातूर	61,667	54,578	..	1,051	1,17,296	76,844
22	शुतदाभा	36,300	37,479	..	141	73,920	42,149
23	अकोला	42,318	46,754	..	346	89,418	53,629
24	अमरावती	35,769	37,720	..	831	74,320	40,924
25	यवतमाळ	33,698	48,341	..	1,156	83,195	49,454
26	वर्धा	16,511	19,416	..	237	36,164	21,992
27	नागपूर	28,556	26,201	..	571	55,328	29,730
28	भंडारा	42,191	41,711	..	1,252	85,154	64,738
29	गडचिरोली	26,478	31,870	..	491	58,839	45,150
30	गडचिरोली	8,235	9,863	..	538	18,636	16,349
महाराष्ट्र राज्य		17,99,093	14,02,279	..	22,478	32,23,850	18,86,685

TABLE No. 14.1—Contd.

मेंदरे	शेळ्या	घोडे-सिंगरे	इतर जनावरे	एकूण पशुपन	कॉबड्या, बदके वगैरे	कुने	कुण्यांचा समावेश करून एकूण पशुपन	District
Sheep	Goats	Horse and ponies	Other live-stock	Total live-stock	Total poultry	Dogs	Total live-stock including dogs	
(27)	(28)	(29)	(30)	(31)	(32)	(33)	(34)	(2)
15,246	31,888	1,641	13,786	1,64,063	12,47,354	21,370	1,85,433	Brihan Mumbai
696	2,04,739	465	27,305	9,35,516	17,31,179	74,619	10,10,135	Thane
887	1,52,805	1,327	4,870	8,12,108	14,73,173	43,732	8,55,840	Raigad
47	65,233	27	806	7,19,689	13,88,886	48,264	7,67,953	Ratnagiri
74	51,085	..	7,585	4,15,528	8,90,926	54,408	4,69,936	Sindhudurg
2,86,139	6,88,767	2,361	48,233	23,35,036	19,37,651	1,24,752	24,59,788	Nashik
1,84,787	4,96,565	2,908	47,561	16,21,764	10,21,545	41,027	16,62,791	Dhule
39,995	5,27,689	1,427	48,243	16,61,271	7,17,847	51,907	17,13,178	Jalgaon
4,06,993	9,15,404	2,270	58,149	26,41,834	25,33,073	1,90,710	28,32,544	Ahmadnagar
3,44,069	5,17,237	1,863	42,791	19,52,136	40,46,215	1,48,767	21,00,903	Pune
3,63,032	3,49,779	1,895	24,348	15,16,970	18,53,284	95,561	16,12,531	Satara
2,49,297	2,93,858	948	17,272	12,30,406	21,80,118	75,056	13,05,462	Sangli
3,01,645	7,05,583	1,139	32,005	18,67,294	21,07,411	1,17,407	19,84,701	Solapur
1,53,116	1,72,313	1,090	8,582	11,36,722	13,83,027	68,674	12,05,396	Kolhapur
90,740	4,03,542	2,199	32,567	12,13,665	4,98,186	63,850	12,77,515	Aurangabad
50,732	2,63,807	2,101	20,881	8,58,498	3,21,375	39,474	8,97,972	Jalna
38,836	3,87,235	1,607	38,192	13,16,699	3,87,314	67,916	13,84,615	Parbhani
1,72,953	3,81,474	1,534	40,139	13,15,059	6,04,350	85,768	14,00,827	Beed
46,595	3,69,161	564	38,808	13,90,325	4,27,640	61,498	14,51,823	Nanded
56,812	2,22,617	187	10,738	8,17,306	3,04,054	42,010	85,9,316	Osmanabad
43,616	1,69,589	311	18,866	8,09,905	2,26,541	45,144	8,55,049	Latur
96,382	2,28,322	1,566	28,012	10,92,222	2,91,156	55,470	11,47,692	Buldhana
18,270	3,61,930	3,285	31,073	12,00,066	3,62,828	62,629	12,62,695	Akola
21,059	2,98,374	4,404	19,003	10,40,162	3,11,151	51,534	10,91,696	Amravati
9,660	3,89,977	1,502	26,370	13,67,331	6,61,473	63,381	14,30,712	Yavatmal
7,729	1,78,523	663	12,184	6,72,450	2,19,157	34,561	7,07,011	Wardha
17,141	3,07,732	466	25,388	10,60,836	5,98,978	64,346	11,25,182	Nagpur
2,342	3,11,307	93	28,343	12,82,950	8,83,670	43,517	13,26,467	Bhandara
41,774	2,53,283	244	18,626	1,07,9,028	8,62,770	35,906	11,14,934	Chandrapur
14,802	18,1,044	14	26,670	8,66,057	7,14,742	36,675	9,02,732	Gadchiroli
3,074,467	99,40,862	40,121	4,49,200	3,63,92,896	32,18,7074	20,09,933	3,84,02,829	Maharashtra State

14. पशुसंवर्धन आणि दुग्धव्यवसाय/ANIMAL HUSBANDRY AND DAIRYING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 14.2 (A)

पशुसंवर्धनासाठी मुलभूत सुविधा
Infrastructure Facilities in Animal Husbandry
1991-92

अनुक्रमांक Sr. No.	जिल्हा	पशुवैद्यकीय रुग्णालये	पशुवैद्यकीय दवाखाने	कृत्रीम रेतन केंद्रे	फलवखाने	मेंढ्या व लोकर	गाई-बैल पैदास केंद्रे	कुक्कूटपानन केंद्रे	दुकरे पैदास केंद्रे	वित्तारित केंद्रे	District
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(2)	
1950-51	..	254***	210	..	4	
1960-61	..	454***	..	36	298	12	15	
1970-71	..	26	263	870	N. A.	12	15	
1974-75	..	55	241	1,456	199	..	14	
1980-81	..	56	507	2,417	197	..	12	
1985-86	..	7	764	2,769	351	..	13	
1989-90	..	2	815	..	387	..	12	4	
1990-91	..	31	815	3,602	387	2	12	20	
1991-92	..	2	920	3,651	413	..	13	4	
1	बृहन्मुंबई	1	3	4	2	Brihan Mumbai
2	ठाणे	..	31	111	11	Thane
3	रायगड	..	22	84	Raigad
4	रत्नागिरी	..	20	139	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	61	2	Sindhudurg
6	नाशिक	..	45	183	8	Nashik
7	धुळे	..	37	146	9	Dhule
8	जळगाव	..	45	137	19	Jalgaon
9	अहमदनगर	..	56	198	8	..	1	Ahmednagar
10	पुणे	1	9	..	1	1	Pune
11	सातारा	..	34	132	7	Satara
12	सांगली	..	31	123	6	..	1	Sangli
13	सोलापूर	120	8	..	1	Solapur
14	कोल्हापूर	..	24	133	14	1	Kolhapur
15	औरंगाबाद	..	29	98	10	..	1	1	Aurangabad
16	जालना	..	26	87	8	Jalna
17	परभणी	..	45	126	22	..	1	Parbhani
18	बीड	..	29	124	11	Beed
19	नांदेड	..	52	131	17	..	1	Nanded
20	उस्मानाबाद	..	28	74	11	Osmanabad
21	लातूर	..	26	109	6	Latur
22	बुलढाणा	..	23	116	51	Buldhana
23	अकोला	..	31	131	50	Akola
24	अमरावती	..	25	145	37	..	2	Amravati
25	यवतमाळ	..	47	154	50	..	1	Yavatmal
26	वर्धा	..	21	80	6	..	1	Wardha
27	नागपूर	..	36	170	17	..	1	1	Nagpur
28	भंडारा	..	21	148	5	Bhandara
29	चंद्रपूर	..	24	113	7	Chandrapur
30	गडचिरोली	..	26	65	2	..	1	Gadchiroli
महाराष्ट्र राज्य		2	920	3,651	413	..	13	4	Maharashtra State

टिप.—**पशुवैद्यकीय दवाखाना व पशुवैद्यकीय रुग्णालयांचा यात समावेश आहे.

Note.—**Include both Hospital and Dispensaries

आधार.— पशुसंवर्धन आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.— Commissioner of Animal Husbandry, Govt. of Maharashtra, Pune.

14. पशुसंवर्धन आणि दुग्धपच्यवसाय/ANIMAL HUSBANDRY AND DAIRYING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 14.2 (B)

पशुसंवर्धनासाठी मुलभूत सुविधा

Infrastructure facilities in Animal Husbandry

1992-93

जिल्हा	पशुवैद्यकीय रुग्णालये	पशुवैद्यकीय दवाखाने	कृत्रिम रेतन केंद्रे	कननवाने केंद्रे	मेंढपा व नोकर विस्तारित केंद्रे	गाई-पैल पैदास केंद्रे	कुक्कुटपालन केंद्रे	डुकरे पैदास केंद्रे	जिल्हा
(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(2)
1950-51	254***	210	..	4	
1960-61	454***	..	36	298	12	15	
1970-71	26	263	870	NA	12	15	
1974-75	55	241	1,456	199	..	14	
1980-81	56	507	2,417	197	..	12	
1985-86	7	764	2,769	351	..	13	
1989-90	
1990-91	
1991-92	2	920	3,651	413	..	13	4	..	
1992-93	2	924	3,841	413	..	12	20	..	
ब्रह्मपूर	1	3	4	2	Brihan Mumbai
ठाणे	..	31	112	11	1	..	Thane
रायगड	..	22	90	1	..	Raigad
रत्नागिरी	..	20	142	1	1	Ratnagiri
सिंधुदुर्ग	..	8	65	2	Sindhudurg
नाशिक	..	45	198	8	..	1	1	..	Nashik
धुळे	..	37	151	9	1	..	Dhule
जळगांव	..	45	149	19	Jalgaon
अहमदनगर	..	56	212	8	1	..	Ahmednagar
पुणे	1	42	217	9	1	1	1	..	Pune
सातारा	..	34	134	7	1	..	Satara
सांगली	..	31	129	6	..	1	1	..	Sangli
सांगापूर	..	33	131	8	..	1	1	..	Saapur
कोल्हापूर	..	24	137	14	1	..	Kolhapur
औरंगाबाद	..	29	109	10	..	1	1	..	Aurangabad
जालना	..	26	86	8	Jalna
परभणी	..	45	134	22	..	1	1	..	Parbhani
बीड	..	29	129	11	1	..	Beed
नांदेड	..	52	145	17	1	..	Nanded
उस्मानाबाद	..	28	77	11	1	..	Osmanabad
लातूर	..	26	113	6	Latur
बुलढाणा	..	23	118	51	Buldhana
अकोला	..	31	136	50	1	..	Akola

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 14.2 (B)—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)		
24	अमरावती	25	155	37	..	2	1	..	Amravati
25	यवतमाळ	47	170	50	..	1	1	..	Yavatma
26	वर्धा	19	80	6	..	1	Wardha
27	नागपूर	36	172	17	..	1	1	..	Nagpur
28	भंडारा	21	145	5	Bhandara
29	चंद्रपूर	24	127	7	Chandrapur
30	गडचिरोली	32	74	2	..	1	Gadchiroli
महाराष्ट्र राज्य		..	2	924	3,841	413	1	12	20	..	Maharashtra

टीप.—**पशुवैद्यकीय दवाखाने व पशुवैद्यकीय रुग्णालयांचा यात समावेश आहे.

Note.—**Includes both Hospital and Dispensaries.

आधार.— पशुसंवर्धन आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.— Commissioner of Animal Husbandry, Government of Maharashtra, Pune.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 14.3 (A)

14. पशुसंवर्धन आणि दुग्धव्यवसाय

तक्ता क्र.

पशुवैद्यकीय संस्थांनी केलेले कार्य

अनु- क्रमांक Sr. No.	जिल्हा	उपचार केलेले Cases Treated	घट्टी केलेले Castrations performed	सत येवणी केलेले/Vaccinations performed				
				घट्टरं Haemorrhagic septicaemia	फ्ल्या Balck Quarter	बुडकांडी Rinderpest	ताळ्या घुस्का Foot and mouth	इन्टरोटोक्सिन Enterotoxaemia
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
1	बुधमुंबई	13,562	336	10,990	532	1,89,854	1,114	14,486
2	ठाणे	1,41,603	12,897	1,66,993	1,21,003	4,66,908	36,373	35,435
3	रायगड	2,38,782	18,224	1,29,252	1,14,013	28,604	24,180	26,448
4	रत्नागिरी	2,35,277	12,236	1,39,765	1,41,071	44,098	82,634	1,29,084
5	निधुदुर्ग	94,689	5,660	79,571	24,276	17,009	21,578	36,258
6	नाशिक	5,50,087	60,231	3,31,861	4,16,522	4,84,803	69,832	2,89,129
7	धुळे	4,54,570	42,289	3,01,601	3,00,366	4,60,484	71,592	1,38,925
8	जळगाव	5,60,441	48,686	2,61,066	2,39,914	5,24,938	26,651	44,738
9	अहमदनगर	6,19,009	56,612	1,28,024	3,68,371	2,54,757	1,71,518	2,78,883
10	गुणे	6,51,113	44,337	3,72,558	3,95,656	3,90,745	1,22,335	3,84,671
11	सातारा	2,64,954	13,606	1,89,159	1,84,033	1,43,052	48,938	1,73,503
12	नांदेड	3,66,814	17,097	2,62,455	1,88,327	2,10,911	62,668	2,00,374
13	मोलापूर	4,79,624	25,516	1,97,027	1,87,236	2,00,206	78,437	2,29,078
14	कोल्हापूर	3,77,000	15,395	2,98,768	2,48,022	4,11,686	43,529	1,85,692
15	औरंगाबाद	4,90,610	39,948	2,26,050	2,58,762	1,54,082	54,536	3,42,298
16	जालना	3,06,297	42,605	2,28,409	2,55,059	1,13,412	41,455	97,464
17	परभणी	3,70,157	32,698	3,04,213	3,62,761	1,87,435	31,354	1,06,852
18	बीड	3,67,797	42,211	1,99,439	2,52,699	26,824	90,840	1,25,763
19	नंदेड	5,42,027	43,226	2,58,709	2,65,458	1,87,570	47,608	1,23,903
20	उस्मानाबाद	3,44,006	30,028	1,33,564	1,39,900	76,239	58,833	97,352
21	नांदूर	3,94,493	31,657	2,28,441	2,12,723	3,39,468	22,685	95,151
22	बुलढाणा	5,47,865	36,401	2,11,513	1,83,731	1,65,730	44,146	68,658
23	अकोला	7,73,123	55,174	2,27,446	1,94,544	2,92,479	32,882	74,045
24	अमरावती	5,58,493	31,000	2,68,765	2,15,602	5,18,221	1,16,465	1,14,421
25	यवतमाळ	5,75,833	45,009	3,14,454	3,21,848	2,43,126	50,100	95,774
26	वर्धा	2,96,057	19,748	1,39,345	1,72,327	1,49,689	39,290	53,478
27	नागपूर	4,19,932	40,185	2,96,445	2,55,543	4,01,499	63,327	66,976
28	भंडारा	3,21,446	37,873	2,78,545	1,64,944	3,33,461	50,325	39,358
29	चंद्रपूर	4,70,601	37,816	1,76,965	1,26,378	3,71,223	46,770	31,711
30	गडचिरोली	2,84,830	26,652	1,93,197	1,10,615	1,26,345	14,160	23,611
महाराष्ट्र राज्य		1,21,11,092	9,65,353	65,44,690	64,22,236	75,34,939	16,66,165	34,62,911

ANIMAL HUSBANDRY AND DAIRYING

TABLE No. 14.3 (A)

Work Done By Veterinary Institutions

(1991-92)

जिल्हा District	नस दोषाची केनेने/Vaccinations performed				कृत्रिम रेतन केनेल्या जनावरांची संख्या Animal covered by artificial inseminations Fresh replat		नैसर्गिक रेतन केनेल्या जनावरांची संख्या Animals covered by Nature services		District
	रानीखेत (मानमोडी) Ranikhet Disease	कोंचड्याची देवी Fowi Pox	इतर Other	एकूण Total	गायी Cows	म्हशी Buffaloes	गायी Cows	म्हशी Buffaloes	
	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(2)
	31,614	16,314	10,483	2,62,377	75	72	Bnhan Mumbai
	7,98,377	2,86,686	4,27,560	23,39,335	4,087	1,788	91	201	Thane
	14,97,663	1,36,021	1,68,458	21,24,639	2,767	1,754	Raigad
	11,37,837	3,91,163	50,533	21,16,185	10,232	4,107	Ratnagin
	5,89,837	1,52,072	63,472	9,84,213	3,953	3,150	Sindhudurg
	6,51,198	3,21,078	1,61,487	27,25,910	44,018	4,951	150	203	Nasik
	7,59,043	4,12,589	1,85,226	26,42,457	26,327	4,539	518	182	Dhute
	5,50,237	2,78,854	2,17,349	21,43,747	22,907	9,758	63	195	Jalgaon
	6,21,062	3,43,558	70,938	22,53,940	1,45,185	7,753	225	..	Ahmednager
	10,35,829	1,11,991	2,77,130	31,11,892	1,36,374	14,472	85	..	Pune
	8,94,689	82,020	1,13,099	18,44,855	86,532	26,578	Satara
	8,96,510	2,73,331	3,14,877	24,13,830	55,345	55,191	Sangli
	5,16,766	1,77,212	1,47,515	17,30,371	35,535	5,798	217	689	Solapur
	6,87,097	4,34,828	2,58,178	25,68,760	40,498	83,642	..	1,061	Kolhapur
	2,69,067	1,67,842	1,93,570	14,28,433	35,320	4,225	Aurangabad
	1,85,802	1,54,149	11,568	10,87,318	12,728	3,798	Jalna
	1,66,858	81,889	27,831	12,69,203	11,448	4,723	Parbhani
	2,60,903	1,67,454	1,27,107	12,51,029	18,554	3,599	Beed
	1,79,385	89,175	21,433	11,73,241	15,291	4,503	2,538	99	Nanded
	1,85,385	94,089	34,106	8,19,468	13,474	2,706	125	..	Osmanabad
	1,42,843	51,486	25,706	11,19,407	16,401	5,898	1,704	46	Latur
	1,56,292	1,13,844	18,783	9,62,697	16,059	9,578	Buldhana
	2,75,584	1,32,943	1,20,552	13,50,579	16,759	9,784	Akola
	1,62,198	1,25,018	58,536	15,79,226	14,999	4,043	227	172	Amravati
	3,39,674	1,28,915	34,965	15,28,856	11,187	4,233	241	356	Yavatmal
	1,70,433	1,52,776	21,894	8,99,232	14,050	1,008	480	105	Wardha
	3,47,930	2,31,040	3,42,042	20,04,800	25,614	2,933	579	77	Nagpur
	4,29,166	2,51,636	52,066	15,99,509	17,736	2,983	240	318	Bhahdara
	2,81,012	2,04,669	2,922	12,41,737	6,346	3,523	189	..	Chandrapur
	2,03,870	1,27,604	5,595	8,05,250	1,463	479	371	72	Gadchiroli
14,670	1,44,24,261	56,92,246	35,64,981	4,93,82,498	8,61,264	2,91,569	8,043	3,746	Maharashtra State

Source - Commissioner of Animal Husbandry, Government of Maharashtra, Pune.

14. परसुसंवर्धन आणि दुग्धपशु

तक्ता ६

परसुसंवर्धन संस्थांनी केलेले

अनु- क्रमांक Sr. No.	जिल्हा	उपचार केलेले Cases Treated	घची केलेले Castrations performed	सस येवपी केलेले/Vaccinations performed				
				घटसर्प Haemorrhagic septicaemia	फल्या Black Quarter	बुडकाडी Rinderpest	ताण्या घुरकत Foot and mouth	इंटरोटोक्स Enterotox
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
1	बृहन्मुंबई	14,500	432	5,249	479	1,78,228	1,175	384
2	ठाणे	1,50,877	13,813	1,61,502	85,839	4,94,756	29,432	16,264
3	रायगड	2,13,436	18,901	5,74,255	99,740	73,038	21,303	44,892
4	रत्नागिरी	2,09,952	12,306	97,093	90,887	48,046	72,606	1,15,341
5	तिंधुदुर्ग	1,08,471	5,636	70,640	15,895	71,533	32,936	26,742
6	नाशिक	5,75,489	62,393	2,98,111	3,71,785	9,82,855	65,331	1,61,040
7	धुळे	4,53,736	44,174	2,68,257	2,59,670	7,75,928	71,952	1,13,587
8	जळगाव	5,71,554	49,323	2,11,812	1,70,237	6,99,362	30,671	10,824
9	अहमदनगर	5,59,603	58,329	1,43,159	3,94,330	4,27,911	94,562	2,71,574
10	पुणे	6,52,118	47,000	3,88,257	4,06,269	4,29,933	1,03,821	4,03,371
11	सातारा	2,65,450	15,149	2,32,323	2,13,683	1,64,436	60,103	1,73,615
12	सांगली	4,05,610	22,126	1,96,440	1,79,083	3,93,159	65,425	1,57,917
13	सोलापूर	5,78,768	39,807	1,76,445	1,77,197	2,76,369	78,446	2,26,245
14	कोल्हापूर	3,33,069	17,988	2,58,03	2,38,199	4,77,321	40,769	2,01,773
15	औरंगाबाद	4,80,960	42,213	2,10,943	2,13,730	2,61,561	28,088	67,855
16	जालना	3,11,849	47,557	1,99,878	2,01,436	1,58,775	38,899	78,441
17	परभणी	3,95,288	36,304	2,12,312	1,97,016	3,15,992	36,513	75,995
18	बीड	4,02,120	46,712	1,97,319	2,09,882	2,21,727	46,580	71,477
19	नांदेड	5,49,349	45,224	2,45,807	2,72,826	2,68,519	34,290	97,777
20	उस्मानाबाद	3,38,816	28,334	1,34,306	1,30,476	87,696	39,625	1,97,888
21	लातूर	4,43,164	34,657	2,17,856	2,05,528	3,40,055	32,168	67,242
22	बुलढाणा	5,49,225	37,743	1,79,441	1,79,790	2,60,223	59,970	49,888
23	अकोला	9,73,636	54,942	2,05,305	2,02,956	1,51,496	39,979	94,888
24	अमरावती	5,65,627	30,505	2,37,832	2,12,795	5,18,951	1,01,294	1,32,888
25	यवतमाळ	5,96,408	48,147	2,76,404	304,936	2,35,455	49,673	71,888
26	वर्धा	3,05,913	21,266	1,32,108	1,40,769	1,78,610	55,497	67,888
27	नागपूर	4,40,413	38,896	2,17,026	2,20,460	4,81,151	86,639	81,888
28	भंडारा	3,19,157	36,240	1,80,282	1,23,314	4,19,963	52,495	81,888
29	चंद्रपूर	5,56,069	42,985	1,89,115	1,58,846	3,99,393	78,035	81,888
30	गडचिरोली	2,93,777	24,530	1,38,337	86,981	1,50,282	41,340	81,888
महाराष्ट्र राज्य		1,25,14,404	10,14,632	62,55,787	57,63,165	1,00,22,924	15,88,617	30,888

ANIMAL HUSBANDRY AND DAIRYING

TABLE No. 14.3 (B)

Work Done By Veterinary Institutions

(1982-93)

लस द्येचणी केलेले/Vaccinations performed				कृत्रिम रेतन केलेल्या अनावरांची संख्या Animal covered by artificial inseminations fresh replat			नैसर्गिक रेतन केलेल्या अनावरांची संख्या Animals covered by Nature services		District
राणीखेत (मानमोडी) Ranikhet Disease	कोनड्याची रेवी Fowi Pox	इतर Other	एकूण Total	गायी Cows	म्हरी Buffaloes	गायी Cows	म्हरी Buffaloes	(2)	
(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(2)	
34,036	18,750	10,355	2,48,656	54	41	Brihan Mumbai	
8,41,009	2,69,788	4,56,549	23,56,032	6,031	2,053	25	156	Thane	
24,84,062	2,62,212	2,56,637	38,16,139	3,321	2,013	Raigad	
11,53,320	3,44,213	65,392	20,16,898	11,538	4,522	Ratnagiri	
5,53,613	1,29,487	73,284	9,74,328	4,117	3,160	Sindhudurg	
7,16,285	2,37,662	1,48,462	29,81,531	46,976	5,874	14	108	Nasik	
6,37,564	3,06,855	1,78,082	26,11,895	27,866	6,066	483	224	Dhule	
5,63,024	1,52,307	2,28,811	20,67,130	24,099	10,434	..	192	Jalgaon	
6,72,338	2,67,469	74,988	23,50,606	1,60,725	8,111	271	..	Ahmednager	
12,39,462	1,76,011	3,92,942	35,65,366	1,46,386	16,462	50	..	Pune	
9,75,658	71,089	78,842	20,23,057	89,204	30,924	Satara	
11,40,510	2,71,463	3,28,476	27,39,464	57,570	75,076	Sangli	
7,28,753	1,55,988	1,94,947	20,22,202	40,019	8,308	179	144	Solapur	
8,77,102	3,75,857	1,34,616	25,84,113	37,605	89,257	Kolhapur	
2,73,761	1,16,743	1,63,294	13,35,974	40,214	5,019	Aurangabad	
2,09,307	1,43,557	1,368	10,31,647	16,960	4,859	Jalna	
2,46,044	72,309	21,899	11,78,065	13,520	7,080	Parbhani	
2,87,268	1,23,927	1,58,223	13,16,403	22,218	5,989	Beed	
1,55,174	56,284	22,326	11,52,523	21,334	8,566	2,191	300	Nanded	
1,87,821	70,164	34,040	7,81,960	15,616	4,473	105	98	Osmanabad	
2,08,829	57,891	24,220	11,53,802	11,027	8,745	1,777	175	Latur	
1,75,453	69,758	14,138	9,86,335	19,419	12,423	Buldhana	
1,98,580	1,06,162	1,00,972	10,98,985	19,687	10,762	Akola	
1,84,886	72,309	33,229	14,96,647	18,282	4,527	172	91	Amravati	
5,02,523	2,04,939	57,254	18,06,113	13,143	5,361	309	462	Yavatmal	
2,18,305	1,35,428	24,144	9,32,973	14,868	1,418	591	82	Wardha	
3,63,441	2,57,360	3,24,044	20,15,969	25,511	3,266	199	65	Nagpur	
5,28,893	2,65,181	44,771	16,37,940	16,136	3,068	260	90	Bhandara	
3,52,199	1,30,828	3,134	13,45,358	7,578	4,571	320	..	Chandrapur	
2,38,463	1,28,605	5,971	8,16,819	1,379	502	442	103	Gadchiroli	
1,69,47,683	50,80,595	36,55,490	5,24,44,932	9,40,401	3,52,968	7,388	2,290	Maharashtra State	

Commissioner of Animal Husbandry, Government of Maharashtra, Pune.

14. पशुसंवर्धन आणि दुग्धव्यवसाय/ANIMAL HUSBANDRY AND DAIRYING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 14.4

दुग्धशाळा आणि दूध शितकरण केंद्रांची संख्या व क्षमता

Number of Milk Plants and Milk Chilling Centres and their capacity

अनुक्रमांक Sr. No.	वर्ष Year	सरासरी प्रतिदिनी दूध संकलन (लाख लिटरमध्ये) Average collection of milk (in lakhs ltrs.)	दूध प्रक्रिया यंत्रे/Milk Plants		दूध शितकरण केंद्र/Milk Ch	
			संख्या Number	क्षमता हजार लिटरमध्ये (Capacity in 1000 Ltrs.)	संख्या Number	क्षमता
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1	1987-88	18.00	33	4,040	113	
2	1988-89	22.41	36	4,340	112	
3	1989-90	22.60	38	4,480	110	
4	1990-91	23.78	38	4,480	112	
5	1991-92	24.42	38	4,480	112	
6	1992-93	25.82	38	4,480	112	

आधार.- दुग्ध विकास आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, वरळी, मुंबई.

Source—Commissioner of Dairy Development of Maharashtra, Worli, Mumbai.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 14.5 (A)

ANIMAL HUSBANDRY AND DAIRYING

TABLE No. 14.5 (A)

Animals Treated and Castrated

(1991-92)

क्र.सं. Sl. No.	फिरतीवर उपचार केलेल्या पशुंची संख्या No. of cases treated on tour			एकूण संस्थात न दाखल केलेल्या पशुंची संख्या Total No. of cases supplied with medicines but not brought to the insti- tutions	मुख्यालयाच्या ठिकाणी केल्या गेलेल्या संख्या Castrations performed at the headquarters				जिल्हा District
	गोजातीय Bovine	इतर Others	एकूण Total		अश्वजातीय Equine	गोजातीय Bovine	इतर Others	एकूण Total	
	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)	(2)
97	1,172	3,847	5,116	6,663	..	32	150	182	Brihan Mumbai
804	41,567	17,857	60,228	1,47,392	196	4,977	670	5,843	Thane
183	75,960	57,514	1,33,657	1,44,430	2	8,150	72	8,224	Raigad
3	73,832	69,728	1,43,663	2,17,364	..	5,121	72	5,193	Ratnagiri
	34,106	23,293	57,399	1,31,912	..	2,471	1	2,472	Sindhudurg
183	1,06,260	1,16,000	2,23,243	1,60,520	3	33,227	256	33,486	Nashik
94	93,653	54,283	1,48,030	1,40,125	5	20,766	2,044	22,817	Dhule
22	85,739	20,135	1,05,896	94,804	3	28,758	267	29,028	Jalgaon
76	86,900	75,445	1,62,421	2,45,675	..	43,468	967	44,435	Ahmednagar
72	97,052	1,16,814	2,14,038	1,19,979	10	31,316	4,657	35,983	Pune
95	53,239	22,177	75,511	51,090	7	9,133	1,685	10,825	Satara
17	43,653	30,926	74,596	1,07,634	8	9,254	5,901	15,163	Sangli
12	49,154	95,244	1,44,410	1,70,600	14	15,358	4,794	20,166	Solapur
51	35,430	65,545	1,01,026	1,19,149	35	9,748	3,769	13,562	Kolhapur
90	72,814	62,682	1,35,586	1,70,095	..	26,451	44	26,495	Aurangabad
17	48,461	21,845	70,323	94,574	..	29,058	4	29,062	Jalna
71	37,025	15,763	52,859	1,28,138	..	24,720	19	24,739	Parbhani
24	25,441	19,578	45,043	95,390	..	36,744	25	36,769	Beed
82	61,779	18,410	80,271	72,377	..	34,630	34	34,664	Nanded
3	50,976	24,665	75,644	50,192	..	22,046	166	22,212	Osmanabad
31	45,351	18,641	64,023	34,790	..	26,178	13	26,191	Latur
96	59,782	18,235	78,113	83,632	..	26,694	4	26,698	Buldhana
172	75,424	51,305	1,26,901	75,922	8	32,175	678	32,861	Akola
255	66,637	32,328	99,220	85,756	1	18,743	9	18,753	Amravati
97	75,650	39,040	1,14,787	83,993	..	29,785	198	29,983	Yavatmal
100	40,913	16,087	57,100	1,00,981	..	10,855	544	11,399	Wardha
11	65,022	26,813	91,846	1,51,576	..	17,437	7,715	25,152	Nagpur
5	56,595	14,842	71,442	1,35,137	..	22,794	2,693	25,487	Bhandara
7	91,322	43,052	1,34,381	95,001	..	20,251	334	20,585	Chandrapur
4	89,093	34,253	1,23,350	59,408	..	10,850	971	11,821	Gadchiroli
2,774	18,40,002	12,27,247	30,70,023	33,74,299	292	6,11,192	38,756	6,50,240	Maharashtra State

अनुक्रमांक Sr. No.	जिल्हा	फिरतीयर वृत्ती केलेल्यांची संख्या Castrations performed on tour				खालील वटूंच्या रेतनसमूह कृत्रिम रेतन केलेल्या जनावरांची संख्या No. of animals inseminated by the semen of following			
		अश्वजातीय Equine	गोजातीय Bovine	इतर Others	एकूण Total	विदेशी वटू Exotic bulls	संकर वटू Cross-breed bulls	देशी वटू Indigenous bulls	महिस Buffaloes bulls
(1)	(2)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)	(27)
1	वृहन्मुखर्ब	..	19	135	154	75	72
2	ठाणे	148	6,802	104	7,054	2,488	1,599	..	1,788
3	रायगड	..	9,437	563	10,000	1,890	877	..	1,754
4	रत्नागिरी	..	7,013	30	7,043	5,530	4,702	..	4,107
5	सिंधुदुर्ग	..	3,188	..	3,188	2,687	1,266	..	3,150
6	नाशिक	..	26,664	81	26,745	25,701	18,317	..	4,951
7	धुळे	1	18,323	1,148	19,472	12,764	13,563	..	4539
8	अहमदाबाद	..	19,657	1	19,658	11,298	11,609	..	9,758
9	अहमदनगर	..	11,777	400	12,177	43,663	1,01,522	..	7,753
10	पुणे	..	6,844	1,510	8,354	38,993	97,204	177	14,472
11	सातारा	1	2,395	385	2,781	23,164	56,754	6,614	26,578
12	सांगली	..	1,000	934	1,934	11,217	38,131	5,997	55,191
13	सोलापूर	..	3,117	2,233	5,350	13,045	18,105	4,385	5,798
14	कोल्हापूर	..	1,254	589	1,843	5,663	34,835	..	83,642
15	औरंगाबाद	..	13,452	1	13,453	15,435	19,885	..	4,225
16	जालना	..	13,543	..	13,543	8,586	4,142	..	3,799
17	परभणी	..	7,959	..	7,959	7,749	3,699	..	4,723
18	बीड	..	5,429	13	5,442	8,182	10,372	..	3,599
19	नांदेड	..	8,556	6	8,562	6,958	7,383	950	4,503
20	उस्मानाबाद	..	7,777	39	7,816	5,060	8,414	..	2,703
21	सातूर	..	5,466	..	5,466	9,009	7,177	215	5,898
22	मुलबाबा	..	9,700	3	9,703	9,373	6,689	..	9,578
23	अकोला	..	22,311	2	22,313	11,898	4,022	839	9,784
24	अमरावती	..	12,244	3	12,247	10,106	4,888	5	4,043
25	महाराष्ट्र	..	15,016	10	15,026	8,474	2,713	..	4,233
26	बर्फा	..	8,220	129	8,349	7,409	6,127	514	1,008
27	नामपूर	..	11,504	3,529	15,033	13,358	11,973	283	2,933
28	भंडारा	..	11,140	1,246	12,386	11,148	6,588	..	2,983
29	धारपूर	..	17,042	189	17,231	5,228	1,027	91	3,523
30	वडोदरेली	..	11,976	2,855	14,831	1,363	100	..	479
एकूण एकूण		150	2,98,825	16,138	3,15,113	3,37,514	5,03,680	20,070	2,91,569

TABLE No. 14.5 (A)—Contd.

कृत्रिम रेतनाद्वारे जन्माला आलेली बाले				केलेली एकूण सव येवणी Total Vaccinations carried out	District
Calves born by artificial insemination					
संकरित Cross-breed	देशी Indigenous	बहिस Buffaloes bulls	एकूण Total		
(29)	(30)	(31)	(32)	(33)	(2)
..	2,62,377	Brihan Mumbai
949	..	492	1,441	23,39,335	Thane
818	..	471	1,289	21,24,639	Raigad
4,156	..	1,304	5,460	21,16,185	Ratnagiri
1,449	..	1,145	2,594	9,84,213	Sindhudurg
14,324	..	1,348	15,672	27,25,910	Nashik
9,277	..	1,280	10,557	26,42,457	Dhule
7,482	..	2,549	10,031	21,43,747	Jalgaon
56,164	..	1,303	57,467	22,53,940	Ahmednagar
50,563	41	4,212	54,816	31,11,892	Pune
29,086	3,235	8,086	40,407	18,44,855	Satara
19,391	2,321	19,675	41,387	24,13,830	Sangli
10,949	2,211	1,379	14,539	17,30,371	Solapur
12,973	..	23,788	36,771	25,68,760	Kolhapur
11,372	..	1,070	12,442	14,28,433	Aurangabad
3,759	..	977	4,736	10,87,318	Jalna
2,936	..	1,283	4,219	12,69,203	Parbhani
6,150	..	661	6,811	12,51,029	Beed
4,319	513	890	5,722	11,73,241	Nanded
4,596	..	679	5,275	8,19,468	Osmanabad
5,578	7	1,349	6,934	11,19,407	Latur
5,707	..	2,811	8,518	9,62,697	Buldhana
4,084	237	2,638	6,959	13,50,579	Akola
4,534	2	919	5,455	15,79,226	Amravati
2,825	..	950	3,775	15,28,856	Yavatmal
5,382	200	326	5,908	8,99,232	Wardha
8,826	115	945	9,886	2,00,4,802	Nagpur
5,176	..	1,044	6,160	15,99,509	Bhandara
1,166	9	829	2,004	12,41,737	Chandrapur
85	..	95	180	8,05,256	Gadchiroli
2,94,016	8,891	84,508	3,87,415	4,93,82,498	Maharashtra State

14. पशुसंवर्धन आणि दुग्ध

तक

उपचार केलेल्या व खर्ची केलेल्या जनावरा

मुख्यालयाच्या ठिकाणी उपचार केलेल्या पशुंची संख्या
No. of cases treated at the headquarter

अनुक्रमांक Sr. No.	जिल्हा	आंतररूप In-patients			एकूण Total	बाह्यरूप Out-patients			एकूण Total
		अश्वजातीय Equine	गोजातीय Bovine	इतर Others		अश्वजातीय Equine	गोजातीय Bovine	इतर Others	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)
1	बृहन्मुंबई	141	758	7,771	8,660
2	ठाणे	..	9	24	33	1,183	51,329	29,321	81,833
3	रायगड	..	1	2	3	1,046	68,801	25,623	95,470
4	रत्नागिरी	..	11	..	11	98	66,253	18,208	84,559
5	सिंधुदुर्ग	6	29,740	11,059	40,805
6	नाशिक	2	217	5	224	1,045	2,42,087	1,08,409	3,51,521
7	धुळे	4	202	17	223	816	2,22,028	86,337	3,09,171
8	जळगाव	17	204	7	228	568	2,68,653	96,247	4,65,508
9	अहमदनगर	8	183	31	222	1,001	44,584	4,50,072	4,95,657
10	पुणे	7	81	3	91	909	3,35,960	1,16,819	4,53,688
11	सातारा	1	12	24	37	828	1,39,443	41,558	1,81,809
12	सांगली	7	292	5	304	546	2,41,069	71,887	3,13,502
13	सोलापूर	7	1,920	63	1,990	619	2,37,839	1,66,672	4,05,191
14	कोल्हापूर	..	71	4	75	384	1,75,511	66,806	2,42,701
15	औरंगाबाद	..	280	28	308	625	2,35,058	1,12,172	3,47,230
16	जालना	..	61	..	61	529	1,86,255	55,681	2,42,465
17	परभणी	..	274	..	274	861	2,78,551	68,707	3,48,258
18	बीड	..	460	38	498	670	2,47,633	89,844	3,38,117
19	नांदेड	5	114	13	132	1,173	3,87,476	85,169	4,73,818
20	उस्मानाबाद	..	415	44	589	281	1,95,554	69,395	2,65,229
21	लातूर	..	183	1	184	497	3,12,016	56,724	2,69,740
22	दुजदागा	12	568	33	613	2,558	3,68,778	1,01,696	4,73,232
23	अकोला	8	526	140	674	2,687	4,92,561	1,56,052	6,51,174
24	अमरावती	..	51	3	54	2,941	3,45,888	1,20,668	4,69,291
25	यवतमाळ	1	94	5	100	1,239	3,52,008	1,37,931	4,91,178
26	वर्धा	..	98	..	98	581	1,83,249	63,581	2,47,479
27	नागपूर	..	140	25	165	378	2,25,374	1,11,399	3,37,151
28	भंडारा	..	71	4	75	116	1,89,196	59,660	2,48,852
29	चंद्रपूर	..	105	23	128	270	2,82,644	1,20,076	4,02,720
30	गडचिरोली	..	10	..	10	4	1,22,724	43,360	1,66,088
महाराष्ट्र राज्य		79	6,653	542	7,274	24,600	66,29,249	27,46,902	94,000

ANNUAL HUSBANDRY AND DAIRYING

TABLE No. 14.5 (B)

Animals Treated and Castrated

(1982-93)

क्र.सं. Sl. No.	क्रितीवर उपचार केलेल्या पशुंची संख्या No. of Cases treated on tour			एकूण औषधोपचार केलेल्या परंतु संस्थात न राखल केलेल्या पशुंची संख्या Total No. of cases supplied with Medicines but not brought to the insti- tutions	मुख्यालयाच्या ठिकाणी खच्ची केलेल्यांची संख्या Castrations performed at the headquarter				District
	गोजातीय Bovine	इतर Others	एकूण Total		अश्वजातीय Equine	गोजातीय Bovine	इतर Others	एकूण Total	
	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)	(2)
14	1,194	4,562	5,830	6,610	..	25	170	195	Brihan Mumbai
15	45,460	23,296	69,011	1,50,335	..	5,982	688	6,670	Thane
14	71,536	46,233	1,17,963	1,37,150	..	7,729	62	7,791	Raigad
4	51,570	73,808	1,25,382	2,13,091	..	4,870	80	4,950	Ratnagiri
	33,663	34,003	67,666	1,35,706	..	2,412	..	2,412	Sindhudurg
12	1,07,961	1,15,588	2,23,724	1,79,165	..	23,288	337	35,625	Nashik
8	88,125	56,069	1,44,332	1,46,035	1	21,687	1,946	23,625	Dhule
7	83,657	21,965	1,05,658	62,150	2	30,098	186	30,285	Jalgaon
9	92,410	71,234	1,63,724	2,32,400	5	44,911	1,417	46,333	Ahmednagar
9	1,00,283	97,977	1,98,339	1,32,498	2	35,147	3,895	39,044	Pune
10	58,930	24,548	83,584	53,349	7	10,624	1,341	11,972	Satara
12	50,961	40,817	91,790	99,741	17	12,112	6,912	19,041	Sangli
10	51,192	1,26,454	1,71,648	1,68,334	2	18,223	5,931	24,156	Solapur
20	35,445	54,828	90,293	89,392	14	10,143	4,516	14,673	Kolhapur
16	64,948	67,833	1,32,797	1,82,424	..	30,426	25	30,451	Aurangabad
16	48,827	15,480	64,323	72,981	..	34,379	1	34,380	Jalna
37	35,155	11,703	46,895	1,68,111	..	27,475	..	27,475	Parbhani
11	34,632	28,832	63,475	1,02,363	..	39,441	86	39,527	Beed
11	56,037	19,291	75,399	85,217	..	36,935	21	36,956	Nanded
10	48,050	25,061	73,127	38,689	..	20,495	538	21,033	Osmanabad
31	53,547	20,165	73,743	41,048	..	28,585	28	28,613	Latur
176	57,769	17,635	75,580	84,901	..	27,637	..	27,637	Buldana
237	77,888	43,537	1,21,662	1,04,936	..	33,714	541	34,255	Akola
252	66,478	29,346	96,076	86,765	..	18,887	64	18,951	Amravati
43	71,185	33,902	1,05,130	98,227	..	33,102	171	33,273	Yavatmal
25	44,445	13,934	58,404	99,558	..	11,739	470	12,209	Wardha
25	72,457	30,615	1,03,097	1,95,783	..	15,508	8,436	23,944	Nagpur
14	54,028	18,064	72,106	1,48,499	..	20,547	3,508	24,055	Bhandara
3	1,04,949	47,999	1,52,951	1,12,225	..	20,596	447	21,043	Chandrapur
1	91,702	35,976	1,27,679	77,668	..	9,452	1,175	10,627	Gadchiroli
2,149	18,54,484	12,44,755	31,01,388	35,05,351	50	6,48,169	42,992	6,91,211	Maharashtra State

अनुक्रमांक Sr. No.	जिल्हा	फिरतीवर बांधी केलेल्यांची संख्या Castrations performed on tour				बाळीत बंदूच्या रेतनासहून कृमि रेतन केलेल्या जनावरांची No. of animals inseminated by the semen of follow			
		अश्वजातीय Equine	गोवातीय Bovine	इतर Others	एकूण Total	विदेशी बंदू Exotic bull	देशी बंदू Indigeneous bull	संकरित बंदू Cross-breed bull	महिष Buffaloes bull
(1)	(2)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)	(27)
1	बृहन्मूर्ख	..	29	208	237	54	41
2	ठाणे	..	6,961	182	7,143	2,789	..	1,242	2,053
3	रायगड	..	1,019	91	11,110	1,981	..	1,340	2,013
4	रत्नागिरी	..	7,280	86	7,356	6,189	..	5,349	4,522
5	सिंधुदुर्ग	..	3,223	1	3,224	2,842	..	1,275	3,160
6	नाशिक	..	26,602	166	26,768	26,526	..	20,448	5,874
7	पुणे	..	19,116	1,019	20,135	12,281	..	15,585	6,066
8	जळगाव	..	19,037	..	19,037	14,353	..	9,746	10,434
9	अहमदनगर	..	11,559	437	11,996	45,632	..	1,15,093	8,111
10	पुणे	..	6,937	1,019	7,956	40,523	186	1,05,677	16,462
11	सातारा	..	2,871	306	3,177	19,732	2,787	66,683	30,924
12	सांगली	2	1,221	1,862	3,085	10,194	4,130	43,246	75,076
13	सोलापूर	..	3,251	3,400	6,651	13,991	1,909	24,119	8,308
14	फेह्लापूर	..	1,893	1,422	3,315	5,159	..	32,446	89,257
15	औरंगाबाद	..	11,756	6	11,762	16,841	..	24,373	5,019
16	जालना	..	13,177	..	13,177	11,299	..	5,661	4,850
17	परभणी	..	8,829	..	8,829	9,541	..	3,979	7,080
18	बीड	..	7,159	16	7,185	9,370	..	12,948	5,989
19	नरिड	..	8,268	..	8,268	9,635	2,252	9,247	8,566
20	जम्नाबाबा	..	7,237	64	7,301	6,145	..	9,471	4,473
21	सातूर	..	6,044	..	6,044	10,091	675	8,261	8,795
22	मुलदाबा	..	10,104	2	10,106	11,770	..	7,649	12,423
23	अकोला	..	20,581	106	20,687	14,729	251	4,707	10,762
24	अमरावती	..	11,547	7	11,554	12,486	..	5,796	4,527
25	बबतमाळ	..	11,935	9	14,244	9,732	..	3,411	5,361
26	बर्धा	..	8,932	133	9,065	7,468	513	6,887	1,418
27	नासपूर	..	11,496	3,456	14,952	13,676	393	12,442	3,263
28	भंडारा	..	10,699	1,486	12,185	9,423	..	6,713	3,068
29	चंद्रपूर	..	21,290	652	21,942	6,369	14	1,195	4,571
30	महचिरोली	..	11,419	2,484	13,903	1,268	..	111	502
एवढाएवढा एकूण		2	3,04,482	18,610	3,23,094	3,62,291	13,110	5,65,000	3,52,968

आधार- पशुसंवर्धन आयुक्त, म.

TABLE No. 14.5 (B)—*contd*

कृत्रिम रेतनाद्वारे जन्माला आलेली बासरे Calves born by artificial insemination				केलेली एकूण सस टोचणी Total Vaccinations carried out	District
संकरित Cross-breed	रेगी Indigenous	गहिस Buffaloes bull	एकूण Total		
(29)	(30)	(31)	(32)	(33)	(2)
5	5	2,48,656	Brihan Mumbai
1,138	..	565	1,703	23,56,032	Thane
848	..	563	1,411	3,8,16,139	Raigad
3,645	..	1,471	5,116	20,16,898	Ratnagiri
1,297	..	1,146	2,443	9,74,328	Sindudurg
15,863	..	1,722	17,585	29,81,531	Nashik
9,590	..	1,837	11,427	26,11,895	Dhule
8,188	..	3,167	11,355	20,67,130	Jalgaon
59,259	..	1,979	61,238	23,50,608	Ahmednagar
55,360	25	4,537	59,922	35,65,366	Pune
30,214	2,206	9,089	41,509	20,23,057	Satara
19,445	2,206	20,256	41,907	27,39,464	Sangli
12,413	1,472	1,719	15,604	20,22,202	Solapur
14,209	..	17,164	41,373	25,84,113	Kolhapur
10,678	..	1,093	11,771	13,35,974	Aurangabad
4,205	..	984	5,189	10,31,647	Jalna
2,976	..	1,193	4,169	11,78,065	Parbhani
6,162	..	836	6,998	13,15,403	Beed
4,678	281	1,149	6,108	11,52,523	Nanded
4,422	..	849	5,271	7,81,960	Csmanabad
5,923	79	1,864	7,866	11,53,802	Latur
5,271	..	2,693	7,964	9,86,335	Buldhana
3,685	237	2,578	6,500	10,98,985	Akola
4,310	..	1,132	5,442	14,96,647	Amravati
2,690	..	969	3,659	18,06,113	Yavatmai
5,627	232	378	6,237	9,32,973	Wardha
9,592	108	1,152	10,852	20,15,969	Nagpur
6,269	..	1,035	7,904	16,37,940	Bhandara
1,515	12	1,052	2,589	13,45,358	Chandrapur
147	..	108	255	8,16,819	Gadchiroli
3,09,634	6,858	94,280	4,10,772	5,24,44,932	Maharashtra State

Source.—Commissioner of Animal Husbandry, Government of Maharashtra, Pune.

14. पशुसंवर्धन आणि दुग्धव्यवसाय/ANIMAL HUSBANDRY AND DAIRYING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 14.6 (A)

पशुवैद्यकीय संस्थांची संख्या

Number of Veterinary Institutions

(1991-92)

अनुक्रमांक Sr. No.	जिल्हा	पशुवैद्यकीय चिकित्सालये	पशुवैद्यकीय रुग्णालये	पशुवैद्यकीय दवाखाने	फिल्टे पशुवैद्यकीय दवाखाने Mobile Veterinary Clinics		पशुवैद्यकीय सहाय्यक केंद्रे Veterinary Aid Centres	District
		Veterinary Polyclinics	Veterinary Hospitals	Veterinary Dispensaries	राज्य State	स्थानिक Local	(8)	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)
1	बृहन्मुंबई	1	1*	3@	5	Brihan Mumbai
2	ठाणे	1	..	31	2	..	61	Thane
3	रायगड	1	..	22	..	1	48	Raigad
4	रत्नागिरी	1**	..	20	1	..	35	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	1	..	8	26	Sindhudurg
6	नाशिक	1	..	45@	1	..	101	Nashik
7	धुळे	1	..	37	2	..	43	Dhule
8	जळगांव	1	..	45	..	1	70	Jalgaon
9	अहमदनगर	1	..	56	1	..	136	Ahmednagar
10	पुणे	1	1*	42@	..	2	64	Pune
11	सातारा	1	..	34	..	1	52	Satara
12	सांगली	1	..	31	1	..	40	Sangli
13	सोलापूर	1	..	33	89	Solapur
14	कोल्हापूर	1	..	24	1	..	61	Kolhapur
15	औरंगाबाद	1	..	29@	36	Aurangabad
16	जालना	1	..	26	1	..	20	Jalna
17	परभणी	1**	..	45	56	Parbhani
18	बीड	1	..	29	1	..	62	Beed
19	नांदेड	1	..	52	..	1	75	Nanded
20	उस्मानाबाद	1	..	28	1	..	41	Osmanabad
21	लातूर	1	..	26	1	..	56	Latur
22	बुलढाना	1	..	23	2	..	79	Buldhana
23	अकोला	1	..	31	70	Akola
24	अमरावती	1	..	25	2	..	71	Amravati
25	यवतमाळ	1	..	47	2	..	91	Yavatmal
26	वर्धा	1	..	21	31	Wardha
27	नागपूर	2**	..	36@	2	..	36	Nagpur
28	भंडारा	1	..	21	2	..	53	Bhandara
29	चंद्रपूर	1	..	24	1	2	88	Chandrapur
30	गडचिरोली	1	..	26	4	2	47	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	31	2*	920	28	10	1,743	Maharashtra State

(१) * मुंबई येथील एसपीसीए यांचे एक व पुणे येथील महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे एक एकूण दोन अशी रुग्णालये आहेत.

(२) टीए.-** यात शेतकी विद्यापीठ दापोली, परभणी व नागपूर एकेक पशुवैद्यक चिकित्सालयाचा समावेश आहे.

(३) @ राज्यस्तरीय.

(१) * One hospital of SPCA at Mumbai and one hospital of Mahatma Phulr Agricultural Collge, Pune.

(2) Note—** One each at the Agricultural University, Dapoli, Parbhani and Nagpur.

** Includes one Mobile emonstraton an extension unit.

(3) @ State Level.

(१) आधार.—पशुसंवर्धन आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

(3) Source.—Commissioner of Animal Husbandry, Government of Maharashtra, Pune.

14. पशुसंवर्धन आणि दुग्धव्यवसाय/ANIMAL HUSBANDRY AND DAIRYING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 14.6 (B)

पशुवैद्यकीय संस्थांची संख्या

Number of Veterinary Institutions

(1992-93)

क्र.सं.	जिल्हा	पशुवैद्यकीय	पशुवैद्यकीय	पशुवैद्यकीय	फिक्सेड पशुवैद्यकीय दवाखाने		पशुवैद्यकीय सहाय्यक केंद्रे	District
		चिकित्सालये	रुग्णालये	दवाखाने	Mobile Veterinary Clinics		• Veterinary Aid	
		Veterinary Polyclinics	Veterinary Hospitals	Veterinary Dispensaries	राज्य	स्थानिक	Centres	
	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)
1	बृहन्मुंबई	1	1*	3 @	5	Brihan Mumbai
2	ठाणे	1	..	31	2	..	61	Thane
3	रायगड	1	..	22	..	1	49	Raigad
4	रत्नागिरी	1**	..	20	35	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	1	..	8	1	..	27	Sindhudurg
6	नाशिक	1	..	45 @	1	..	101	Nashik
7	धुळे	1	..	37	2	..	44	Dhule
8	जळगांव	1	..	45	..	1	70	Jalgaon
9	अहमदनगर	1	..	56	1	..	136	Ahmednagar
10	पुणे	1	1*	42 @	..	2	64	Pune
11	सातारा	1	..	34	1	1	53	Satara
12	सांगली	1	..	31	1	..	40	Sangli
13	सोलापूर	1	..	33	89	Solapur
14	कोल्हापूर	1	..	24	2	..	53	Kolhapur
15	औरंगाबाद	1	..	29 @	36	Aurangabad
16	जालना	1	..	26	1	..	20	Jalna
17	परभणी	1	..	45	56	Parbhani
18	बीड	1	..	29	1	..	62	Beed
19	नांदेड	1	..	52	..	1	75	Nanded
20	उस्मानाबाद	1	..	28	1	..	41	Osmanabad
21	लातूर	1	..	26	1	..	56	Latur
22	बुलढाणा	1	..	23	2	..	79	Buldhana
23	अकोला	1	..	31	70	Akola
24	अमरावती	1	..	25	2	..	71	Amravati
25	यवतमाळ	1	..	47	2	..	91	Yavatmal
26	वर्धा	1	..	19	33	Wardha
27	नागपूर	2	..	36 @	2	..	36	Nagpur
28	भंडारा	1	..	21	2	..	53	Bhandara
29	चंद्रपूर	1	..	24	1	2	88	Chandrapur
30	गडचिरोली	1	..	32	4	2	53	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	31	2*	924	30	10	1,757	Maharashtra State

(1) * मुंबई येथील एस सी सी. ए पांचे एक व पुणे येथील महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे एक अशी रुग्णालये आहेत

(1) टीए.-** यात शेतकी विद्यापीठ दापोली, परभणी व नागपूर एकेक पशुवैद्यक चिकित्सालयाचा समावेश आहे.

(1) @ राज्यस्तरीय.

(1) * One hospital of SPCA at Mumbai and one hospital of Mahatma Phuir Agricultural Collge, Pune.

(2) Note—** One each at the Agricultural University, Dapoli, Parbhani and Nagpur.

** Includes one Mobile demonstatron an extension unit.

(3) @ State Level.

साधर.— पशुसंवर्धन आयुक्त, महाराष्ट्र, रत्न, पुणे.

Source.—Commissioner of Animal Husbandry, Government of Maharashtra, Pune.

14. पशुसंवर्धन आणि दुग्धम्यवसाय/ANIMAL HUSBANDRY AND DAIRYING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 14.7

पशुसंवर्धनासंबंधीची संकीर्ण माहिती

Miscellaneous Statistics Relating to Animal Husbandry

(1991-92 and 1992-93)

अनुक्रमांक Sr. No.	नाव	संख्या/Number		Item
		1991-92	1992-93	
(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
I. पशुवैद्यकीय संस्था—				Veterinary Institutions—
1	पशुवैद्यकीय सर्व चिकित्सालये	31	31	Veterinary Polyclinics.
2	पशुवैद्यकीय रुग्णालये	2	2	Veterinary Hospitals.
3	पशुवैद्यकीय दवाखाने	920	924	Veterinary Dispensaries.
4	पशुवैद्यकीय सहाय्यक केंद्रे	1,743	1,757	Mobile Veterinary Clinics.
5	फिरते पशुवैद्यकीय दवाखाने	38	40	Veterinary Aid Centres.
6	पशुवैद्यकीय जैव पदार्थ निर्मिती संस्था	1	1	Institute of Veterinary Biological Products.
7	राज्यस्तरीय रोग अन्वेषण प्रयोगशाळा	1	1	State level disease investigation section Laboratory.
8	विभागीय रोग अन्वेषण प्रयोगशाळा	8	8	Regional level disease investigation section laborat
9	फिरती पशुुोगसाय नियंत्रण केंद्रे	9	9	Mobile epizotic control units.
10	तपासणी चौक्या	13	13	Check posts.
11	दक्षता पथके	6	6	Vigilance units.
12	अनुवर्ती केंद्रे	1	1	Rinder posts follow up centres.
II. पशु विकास—				Cattle Development—
1	विभागीय कृत्रिम रेतन केंद्रे	49	49	Regional Artificial Insemination Centres
2	जिल्हा कृत्रिम रेतन केंद्रे	29	29	District Artificial Insemination Centres
3	आधारभूत ग्राम केंद्रे	48	48	Key Village Centres.
4	कृत्रिम रेतन उपकेंद्रे—			Artificial Insemination Sub-Centre.
	(अ) जिल्हा परिषदांखालील	2,405	2,669	(A) Under Zilla Parishads.
	(ब) आधारभूत ग्राम केंद्रांमधील	468	468	(B) Under Key Village Centres.
	(क) विभागीय कृत्रिम रेतन केंद्रांमधील	670	670	(C) Under Regional Artificial Insemination Centres
5	पशुपैदास केंद्रे	10	12	Cattle breeding farms.
6	कृत्रिम रेतन तंत्राविषयी प्रशिक्षण केंद्रे	4	4	Training Centres in Artificial insemination Technic
7	पशुधन पर्यवेक्षकांसाठी पदविका अभ्यासक्रम.	1	1	Diploma Course for Livestock Supervisory.
III. कुक्कुट विकास—				Poultry Development—
1	अंठी उबविल्याची व कुक्कुट पैदास केंद्रे.	4	4	Central Hatcheries and Poultry breeding farms.
2	कुक्कुट विस्तार केंद्रे			Poultry extension centres.
3	सधन कुक्कुट सुधार गट	16	16	Intensive poultry Development blocs.
4	बदक पैदास केंद्रे	NA	1	Duck Breeding Farm.
IV. भेच विकास—				Sheep Development—
1	मेढ पैदास केंद्र (महाराष्ट्र भेच विकास महामंडळाखालील)	9	9	Sheeping Breeding Farms (with Maharashtra Development Corporation).
2	शेळी पैदास केंद्रे	1	1	Goat Breeding Farms.
3	लोकर विरतेषण प्रयोगशाळा	1	1	Wool Analysis Laboratory.
	मेंदी पैदास केंद्र (विभागासह)			

सप्तता क्रमांक/TABLE No. 14.7—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
V. संशोधन योजना—				Research Scheme—
1	जनावरांच्या ताळ्या व खुरकत रोगांवरील संसर्ग शास्त्राभ्यासास अखिल भारतीय समन्वित प्रकल्प.	1	1	All India Co-ordinated Research Project for epidemiological studies of foot and mouth diseases.
VI. इतर संस्था—				Other Institutions—
1	पशुपोषण खाद्य केंद्र	1	1	Animal Nutrition Centre.
2	गुण नियंत्रण योजना	1	1	Quality Control Scheme.
3	सूक्ष्मजीव शास्त्रशांचे कार्यालय	1	1	Office of the Microbiologist.

आधार.— पशुसंवर्धन आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.— The Commissioner of Animal Husbandry, Government of Maharashtra, Pune.